

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Viti: 2024 – Numri: 139

Tiranë – E mërkurë, 7 gusht 2024

PËRMBAJTJA

	Faqe
Ligj nr. 75/2024, datë 25.7.2024	Për ratifikimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, Republikës Helene dhe Komisionit Evropian për programin e bashkëpunimit ndërkufitar (Interreg VI-A) IPA Greqi–Shqipëri 2021–2027.....
	16949
Dekret i Presidentit nr. 265, datë 29.7.2024	Për shpallje ligji.....
	17139
Ligj nr. 76/2024, datë 26.7.2024	Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 61/2012, “Për akcizat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar.....
	17139
Dekret i Presidentit nr. 281, datë 1.8.2024	Për shpallje ligji.....
	17140
Ligj nr. 78/2024, datë 26.7.2024	Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Moldavisë për bashkëpunimin policor.....
	17140
Dekret i Presidentit nr. 278, datë 31.7.2024	Për shpallje ligji.....
	17155
Ligj nr. 86/2024, datë 26.7.2024	Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distancë (UNED) për hapjen e Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distancë, kampusi në Gjirokastër.....
	17155
Dekret i Presidentit nr. 280, datë 31.7.2024	Për shpallje ligji.....
	17162
Akt normativ i Këshillit të Ministrave nr. 2, datë 1.8.2024	Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 123/2014, “Për urdhrin e mjekëve në Republikën e Shqipërisë”.....
	17162

Udhëzim i ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë nr. 5, datë 30.7.2024	Për mënyrën e vlerësimit të garancive financiare të lejeve minerare, për rehabilitimin e mjedisit.....	17165
Urdhër i ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë nr. 160, datë 26.7.2024	Për përcaktimin e Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin e Politikave (ONMP), të drejtuesit dhe përgjegjësisë së nënshkrimit për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të programit vjetor IPA III, në lidhje me aktivitetin për konektivitetin digjital/ <i>broadband</i> -in.....	17176
Urdhër i ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë nr. 163, datë 26.7.2024	Për përcaktimin e drejtorisë që duhet të përmbushë rolin e autoritetit menaxhues e të drejtuesit të autoritetit menaxhues, si dhe delegimi i të drejtave të nënshkrimit.....	17177
Urdhër i ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë nr. 164, datë 26.7.2024	Për përcaktimin e Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin e Politikave (ONMP), të drejtuesit dhe përgjegjësisë së nënshkrimit për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të programit vjetor IPA III në lidhje me aktivitetin për hekurudhat.....	17178
Urdhër i ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë nr. 166, datë 26.7.2024	Për delegim kompetence.....	17179
Urdhër i ministrit të Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural nr. 581, datë 29.7.2024	Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së murtajës afrikane të derrave të shfaqur në shtetin e Bosnjë-Hercegovinës.....	17179
Urdhër i ministrit të Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural nr. 582, datë 29.7.2024	Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së murtajës afrikane të derrave të shfaqur në shtetin e Gjermanisë.....	17182
Urdhër i ministrit të Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural nr. 583, datë 29.7.2024	Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së pseudopestit të shpendëve të shfaqur në shtetin e Italisë.....	17185
Urdhër i ministrit të Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural nr. 584, datë 29.7.2024	Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së murtajës afrikane të derrave të shfaqur në shtetin e Ukrainës.....	17186
Urdhër i ministrit të Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural nr. 585, datë 29.7.2024	Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së aftës epizootike të shfaqur në shtetin e Turqisë.....	17188

Vendim i Gjykatës Kushtetuese
nr. 48, datë 19.6.2024

Me objekt shfuqizimin e vendimit nr. 126/2023, datë 14.12.2023, të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë, “Për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin e Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004, ‘Për miratimin e Rregullores së Kuvendit të Republikës së Shqipërisë’, të ndryshuar”, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Pezullimin e vendimit nr. 126/2023, datë 14.12.2023, të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë, “Për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin e Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004, ‘Për miratimin e Rregullores së Kuvendit të Republikës së Shqipërisë’, të ndryshuar”, deri në dhënien e një vendimi përfundimtar.....

17190

Vendim i Gjykatës Kushtetuese
nr. 55, datë 10.7.2024

Me objekt kundërshtimin e vendimit nr. 41/2024, datë 11.4.2024, të Kuvendit të Shqipërisë, “Për mosdërgimin e mocionit në Gjykatën Kushtetuese” dhe deklarimin e këtij vendimi si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Zgjidhjen e konfliktit të kompetencave ndërmjet Kuvendit të Shqipërisë dhe subjektit kushtetues në konflikt, jo më pak se 1/10 e deputetëve, duke përcaktuar mënyrën kushtetuese konkrete se si zgjidhet ky konflikt dhe se si ushtrohet e drejta kushtetuese e pakicës parlamentare (një të dhjetës së deputetëve) për të mos u penguar mocioni i saj nga Kuvendi në kushtet e mosverifikimit të pengesave formale, në kushtet kur mazhoranca, me votim, ka vendosur moszbatimin e vendimit nr. 1, datë 23.1.2023, të Gjykatës Kushtetuese, dhe kjo mund të ripërsëritet në të ardhmen.

Interpretimin përfundimtar të neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.....

17217

LIGJ
Nr. 75/2024

**PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES
SË FINANCIMIT NDËRMJET
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË,
PËRFAQËSUAR NGA KËSHILLI I
MINISTRAVE I REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË, REPUBLIKËS HELENE
DHE KOMISIONIT EVROPIAN PËR
PROGRAMIN E BASHKËPUNIMIT
NDËRKUFITAR (INTERREG VI-A) IPA
GREQI-SHQIPËRI 2021–2027**

Në mbështetje të neneve 78, 83, pika 1, dhe 121, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

**KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË**

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja e financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, Republikës Helene dhe Komisionit Evropian për programin e bashkëpunimit ndërkufitar (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri 2021–2027, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij ligji.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miratuar në datën 25.7.2024.

**Shpallur me dekretin nr. 265, datë 29.7.2024,
të presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Bajram Begaj.**

**MARRËVESHJE FINANCIMI
PËR PROGRAMIN E BASHKËPUNIMIT
“(INTERREG VI-A) IPA GREQI-SHQIPËRI”**

Parathënie

Komisioni Evropian, në vijim i referuar si “Komisioni”, i cili vepron për llogari dhe në emër të Bashkimit Evropian, në vijim e referuar si “BE-ja”,

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, i cili vepron për llogari dhe në emër të Republikës së Shqipërisë, në vijim e referuar si “Shqipëria”,
dhe

ministri alternativ i Ekonomisë dhe Financave i Republikës Helene, i cili vepron për llogari dhe në emër të Republikës Helene, në vijim e referuar si “Greqia”,

në vijim të referuara bashkërisht si “Palët”,

duke u bazuar në punën e programeve të mëparshme ndërmjet vendeve kufitare si Greqia dhe Italia,

duke theksuar objektivin e përbashkët dhe dakordësinë për ta realizuar me sukses programin e bashkëpunimit (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri dhe për të bashkëpunuar në mënyrë të palëkundur për të arritur këtë objektiv të përbashkët,

duke rikujtuar angazhimet e tyre të ndërsjella për të zbatuar programin e bashkëpunimit (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri në përputhje me vlerat e përbashkëta, të tilla si respektimi dhe mbrojtja e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore, parimet demokratike, sundimi i ligjit dhe parimet horizontale për zbatimin e programeve të politikës së kohezionit, siç renditen në nenin 9 të Rregullores (BE) 2021/1060.

duke theksuar angazhimet e tyre të ndërsjella për të zbatuar programin e bashkëpunimit (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri duke respektuar dispozitat që u mundësojnë Palëve menaxhimin e qëndrueshëm financiar të programit, trajtimin e drejtë të pjesëmarrësve, si dhe menaxhimin dhe konsultimin e duhur sipas natyrës së bashkëpunimit ndërmjet Palëve,

kanë rënë dakord si më poshtë:

Pjesa e parë
Dispozitat dhe parimet e përgjithshme

Neni 1
Qëllimi i kësaj Marrëveshjeje

Kjo Marrëveshje përcakton kushtet e financimit dhe zbatimit të **programit të bashkëpunimit (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri** për periudhën 2021–2027 (“Programi”) në Shqipëri, me kontributin financiar të Fondit Evropian për Zhvillim Rajonal (“FEZHR”) dhe të Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (“IPA III”), në vijim të referuara bashkërisht si “Fondet Interreg”, si dhe me kontributin kombëtar në Program.

1. Autoritetet e shtetit anëtar angazhohen që ta zbatojnë këtë Marrëveshje si një instrument për zbatimin e buxhetit të Bashkimit Evropian, në përputhje me Rregulloren (BE, Euratom) 2018/1046 (“Rregullorja Financiare”),¹ sipas kuptimit të nenit 59, paragrafi 6 të Rregullores (BE) 2021/1059² dhe jo si një marrëveshje ndërkombëtare, siç përmendet në nenet 216 deri në 219 të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFBE).

Neni 2
Aktet bazë

1. Programi do të zbatohet nga Shqipëria dhe Greqia sipas kushteve të përgjithshme të përcaktuara në këtë Marrëveshje dhe në shtojcat e saj, në përputhje me aktet bazë në vijim, duke përfshirë me korrigjimet apo ndryshimet përkatëse në to, si dhe me aktet përkatëse të BE-së që i plotësojnë ato:

a) Rregullorja (BE) 2021/1060³ e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 24 qershor 2021, “Për përcaktimin e dispozitave të përbashkëta për Fondin Evropian për Zhvillim Rajonal, Fondin Evropian Social Plus, Fondin e Kohezionit, Fondin e Tranzicionit të Drejtë, Fondin Evropian për Sektorin Detar, Peshkimin dhe Akuakulturën, si dhe rregullat financiare për këto fonde dhe për Fondin e Azilit, Migracionit dhe Integritimit, Fondin e Sigurisë së Brendshme dhe Instrumentin për Mbështetje

Financiare për Menaxhimin e Kufijve dhe Politikën e Vizave”;

b) Rregullorja (BE) 2021/1058⁴ e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 24 qershor 2021, “Për Fondin Evropian për Zhvillim Rajonal dhe për Fondin e Kohezionit”;

c) Rregullorja (BE) 2021/1059⁵ e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 24 qershor 2021, “Për dispozitat specifike për objektivin evropian të bashkëpunimit territorial (Interreg), të mbështetur nga Fondi Evropian për Zhvillim Rajonal dhe instrumentet e financimit të jashtëm”;

d) Rregullorja (BE) 2021/1529⁶ e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 15 shtator 2021 “Për krijimin e Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA III)”;

e) Rregullorja (BE, Euratom) 2018/1046⁷ e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 18 korrik 2018, “Për rregullat financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Evropian, që ndryshon Rregulloret (BE) nr. 1296/2013, (BE) nr. 1301/2013, (BE) nr. 1303/2013, (BE) nr. 1304/2013, (BE) nr. 1309/2013, (BE) nr. 1316/2013, (BE) nr. 223/2014, (BE) nr. 283/2014 dhe Vendimin nr. 541/2014/BE dhe që shfuqizon Rregulloren (BE, Euratom) nr. 966/2012” (“Rregullorja Financiare”).

2. Për sa kohë që dispozitat e akteve bazë të përcaktuara në paragrafin 1, së bashku me aktet përkatëse që i plotësojnë ato, zbatohen për Shqipërinë si rrjedhojë e kësaj Marrëveshjeje, atëherë ato duhet të zbatohen sikur të ishin kushte të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 3
Përkufizime

1. Për qëllimet e kësaj Marrëveshjeje zbatohen përkufizimet dhe dispozitat e përcaktuara në nenin 2 të Rregullores (BE) 2021/1059 dhe në nenin 2 të Rregullores (BE) 2021/1060.

2. Për qëllimet e kësaj Marrëveshjeje zbatohen përkufizimet shtesë në vijim:

1) “Programi” është **programi i bashkëpunimit (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri** për periudhën 2021–2027, duke përfshirë

¹ Gazeta Zyrtare L 193, 30.7.2018, f. 1.

² Gazeta Zyrtare L 231, 30.6.2021, f. 94.

³ Gazeta Zyrtare L 231, 30.6.2021, f. 159.

⁴ Gazeta Zyrtare L 231, 30.6.2021, f. 60.

⁵ Gazeta Zyrtare L 231, 30.6.2021, f. 94.

⁶ Gazeta Zyrtare L 330, 20.9.2021, f. 1–26.

⁷ Gazeta Zyrtare L 193, 30.7.2018, f. 1-222.

dokumentet e lidhura me të, të korrigjuara ose ndryshuara, si për shembull:

- Dokumenti i programit (CCI 2021TC16IPCB010) i miratuar me vendimin e Komisionit C(2022) 8883 (versioni përfundimtar), datë 29 nëntor 2022;

- Dokumenti “Përshkrim i sistemeve të menaxhimit, financiare dhe të kontrollit”;

- “Manuali për zbatimin e projektit”;

- “Rregulloja e brendshme për Komitetin e Monitorimit të Programit”;

- “Strategjia e Komunikimit të Programit”;

2) “Masat kufizuese të BE-së” janë masat kufizuese të miratuara në përputhje me Traktatin për Bashkimin Evropian (TBE) dhe TFBE-në.

Neni 4

Buxheti total dhe kontributet financiare për Programin

1. Plani i financimit është përcaktuar në shtojcën I.

2. Buxheti total i Programit është 33 312 503,00 euro.

3. Totali i financimit të alokuar nga BE-ja për Programin është 26 650 000,00 euro.

4. Vlera e alokuar nga BE-ja do të ndahet në angazhime vjetore, siç përcaktohet në tabelën 1 të shtojcës I.

5. Buxheti total i përmendur në paragrafin 2 përfshin gjithashtu kontributin kombëtar nga vendet pjesëmarrëse në shumën 6 662 503,00 euro.

Tabela 2 e shtojcës I paraqet ndarjen e kontributeve përkatëse financiare sipas prioritetit dhe tregon nëse kontributi kombëtar përbëhet nga kontributi publik ose privat, apo nga të dyja.

6. Norma e bashkëfinancimit të BE-së në nivel prioriteti do të jetë maksimumi 80%. Norma e bashkëfinancimit për secilin prioritet është përcaktuar në tabelën 2 të shtojcës I.

7. Asgjë në këtë Marrëveshje nuk mund të interpretohet se nënkupton një angazhim financiar të Bashkimit Evropian në lidhje me kreditë, të cilat nuk janë miratuar ende përmes miratimit të buxhetit të BE-së.

8. Sipas përqindjes së përcaktuar në nenin 27, paragrafi 3 të Rregullores (BE) 2021/1059, për buxhetin e asistencës teknike të Programit do të përdoret një shumë maksimale prej 2 665 000,00

euro nga totali i kontributit financiar të fondeve Interreg prej 26 650 000,00 euro.

Shuma e fondeve të alokuara për asistencën teknike do të identifikohet si pjesë e alokimit financiar të çdo prioriteti të Programit. Kjo shumë nuk do të marrë formën e një prioriteti të veçantë ose të një programi specifik dhe është përcaktuar në kolonën “a2” të tabelës 2, shtojca I.

9. Palët garantojnë se gjatë zbatimit të Programit, asnjë burim ekonomik nga kontributi financiar i përmendur në këtë nen nuk do të vihet në dispozicion, në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë, dhe as nuk do të përdoret për përfitimin e subjekteve, individëve ose grupeve të individëve që përfshihen në fushën e zbatimit të masave kufizuese të BE-së. Në rast se një Palë identifikon se një partner i projektit mund të përfshihet në fushën e zbatimit të masave kufizuese të BE-së, atëherë kjo Palë duhet të informojë menjëherë Komisionin.

Neni 5

Zona e programit

Zona e programit mbulon rajonet në vijim:

Shqipëria	Greqia
AL031 – Berat	EL531 – Γρεβενά, Κοζάνη/Grevena, Kozan
AL032 – Fier	EL532 – Καστοριά/Kastoria
AL033 – Gjirokastrë	EL533 – Φλώρινα/Florina
AL034 – Korçë	EL541 – Άρτα, Πρέβεζα/Arta, Prevezë
AL035 – Vlorë	EL542 – Θεσπρωτία/Thesprotia
	EL543 – Ιωάννινα/Janinë
	EL621 – Ζάκυνθος/Zakinthos
	EL622 – Κέρκυρα/Korfuz
	EL623 – Ιθάκη, Κεφαλληνία/Itaka, Qefalonia
	EL624 – Λευκάδα/Lefkada

Neni 6

Periudha ekzekutimit të kësaj Marrëveshjeje

Periudha e ekzekutimit të kësaj Marrëveshjeje fillon me hyrjen në fuqi ose me zbatimin e përkohshëm të saj, në përputhje me nenin 58 të kësaj Marrëveshjeje dhe përfundon 15 vite pas kësaj date.

Pjesa e dytë
Zbatimi i Programit

Seksioni një
Rregullat e zbatueshme për të gjithë Programin

Neni 7
Parimet e zbatimit

1. Programi zbatohet në menaxhim të përbashkët me shtetin anëtar përkatës, në përputhje me parimet e përmendura në nenin 63 të Rregullores Financiare dhe në përputhje me kushtet e përgjithshme të parashikuara në këtë Marrëveshje, legjislacionin në fuqi të Palëve, dokumentet e Programit dhe konfirmimin me shkrim nga Shqipëria lidhur me pjesëmarrjen e saj në Program për periudhën e financimit 2021–2027.

2. Vendet pjesëmarrëse bashkëpunojnë plotësisht me autoritetet e përbashkëta të programit, të renditura në nenin 12.1 të kësaj Marrëveshjeje, me qëllim zbatimin e Programit, si dhe mbështesin funksionimin efikas të sistemeve të menaxhimit dhe kontrollit, siç përcaktohet në seksionin pesë të kësaj Marrëveshjeje.

3. Dispozitat zbatuese, të tilla si kërkesat formale në drejtim të përfituesve, rregullat për vlerësimin e projektit, miratimin, kontraktimin dhe legjitimitetin e shpenzimeve, si dhe procedurat e raportimit dhe pagesës, janë përcaktuar në dokumentet e renditura në nenin 3 të kësaj Marrëveshjeje. Këto dispozita zbatuese janë detyruese për zbatimin e Programit.

Neni 8
Parimet horizontale

Vendet pjesëmarrëse garantojnë respektimin e parimeve dhe të të drejtave të përmendura në nenin 9 të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 9
Parimi i partneritetit

Në përputhje me nenin 8 të Rregullores (BE) 2021/1060 dhe me Kodin Evropian të Sjelljes për Partneritetet, të krijuar nga Rregullorja e Deleguar e Komisionit (BE) nr. 240/2014⁸, vendet

pjesëmarrëse organizojnë dhe vënë në zbatim një partneritet gjithëpërfshirës në përputhje me kuadrin e tyre institucional dhe ligjor, duke marrë në konsideratë karakteristikat specifike të Programit.

Neni 10
Zhvillimi i territorit

Programi mund të ofrojë mbështetje për zhvillimin e integruar të territorit në përputhje me nenet 20 dhe 21 të Rregullores (BE) 2021/1059 dhe nenet 28 deri në 34 të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 11
Ndërprerja e Programit

1. Ky Program ndërpritet ose alokimet në këtë Program reduktohen në përputhje me rregullat e Rregullores (BE) 2021/1059:

a) nëse vendi partner i mbuluar nga Programi nuk e ka nënshkruar marrëveshjen përkatëse të financimit brenda datës 31 dhjetor të vitit që pason vitin në të cilin është kryer angazhimi i parë buxhetor; ose

a) nëse Programi nuk mund të zbatohet siç është planifikuar për shkak të problemeve në marrëdhëniet ndërmjet vendeve pjesëmarrëse; ose

b) në çdo rast tjetër të justifikuar siç duhet.

Komisioni mund të vendosë ndërprerjen e Programit, në përputhje me rregullat dhe procedurat në fuqi të përmendura në Rregulloren (BE) 2021/1059, përpara datës së përfundimit të periudhës së ekzekutimit, me kërkesë të Komitetit të Monitorimit apo të shtetit anëtar pjesëmarrës, ose me iniciativën e tij pasi të ketë informuar Komitetin e Monitorimit.

Seksioni dy
Autoritetet dhe organet e Programit

Neni 12.1 Lista e autoriteteve të Programit

Programi menaxhohet dhe zbatohet në përputhje me rregullat për sistemet e menaxhimit dhe kontrollit të përmendura në Rregulloren (BE) 2021/1060 dhe Rregulloren (BE) 2021/1059, nga autoritetet e mëposhtme të Programit: Autoriteti Menaxhues i përmendur në nenin 12.3, i mbështetur nga sekretariati i përbashkët i përmendur në nenin

⁸ Gazeta Zyrtare L 74, 14.3.2014, f. 1
Faqe | 16952

12.4, organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit, i përmendur në nenin 12.6 dhe Autoriteti i Auditimit i përmendur në nenin 12.7.

Autoriteti Kombëtar i përmendur në nenin 12.3 bashkëpunon me autoritetet e Programit.

Neni 12.2 Komiteti i Monitorimit

1. Në bashkëpunim me Autoritetin Menaxhues, vendet pjesëmarrëse krijojnë një komitet për të monitoruar zbatimin e Programit (“Komiteti i Monitorimit”), brenda tre muajve nga data e njohimit të shteteve anëtare pjesëmarrëse mbi vendimin e Komisionit që miraton Programin në përputhje me nenin 28, paragrafi 1 të Rregullores (BE) 2021/1059.

2. Përbërja e Komitetit të Monitorimit të Programit miratohet bashkërisht nga partnerët e Programit.

3. Përbërja e komitetit garanton gjithashtu një përfaqësim të ekuilibruar të:

a) autoriteteve përkatëse, duke përfshirë të organeve ndërmjetëse;

b) organeve të krijuara bashkërisht në të gjithë zonën e Programit ose që mbulojnë një pjesë të zonës së Programit, ku përfshihen Grupimi Evropian i Bashkëpunimit Territorial (GEBT); dhe

c) përfaqësuesve të partnerëve të Programit të përmendur në nenin 9.

4. Funksionet e Komitetit të Monitorimit përcaktohen në nenin 30 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 12.3 Autoriteti Menaxhues dhe Autoriteti Kombëtar

1. Në përputhje me nenin 45, paragrafi 1 të Rregullores (BE) 2021/1059, vendet pjesëmarrëse kanë përcaktuar Autoritetin Menaxhues “INTERREG 2021–2027” pranë Ministrisë së Zhvillimit dhe Investimeve, si Autoritetin e vetëm Menaxhues, për qëllimet e nenit 71 të Rregullores (BE) 2021/1060.

2. Funksionet e Autoritetit Menaxhues përcaktohen në nenin 46 të Rregullores (BE) 2021/1059.

3. Shqipëria ka përcaktuar Agjencinë Shtetërore të Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës (SASPAC), në varësi të Kryeministrit, si Autoritetin Kombëtar që ka përgjegjësinë absolute për zbatimin e Programit në territorin e saj dhe që garanton bashkëpunimin me Autoritetin Menaxhues, autoritetet e tjera të Programit, Komitetin e Monitorimit dhe Komisionin.

4. Autoriteti Kombëtar mbështet Autoritetin Menaxhues në të gjitha detyrat e tij rutinë, të tilla si menaxhimi i Programit, verifikimet e lidhura me menaxhimin, menaxhimi financiar, ku përfshihen rikuperimet, monitorimi, raportimi, vlerësimi dhe komunikimi.

5. Përfaqësuesi i Komitetit të Monitorimit nga Shqipëria, i cili përfaqëson Autoritetin Kombëtar, si dhe zëvendësi i tij, janë personat kryesorë të kontaktit për autoritetet dhe organet drejtuese të Programit lidhur me zbatimin e Programit në Shqipëri.

Neni 12.4 Sekretariati i Përbashkët dhe zyra e degës mbështetëse

1. Autoriteti Menaxhues, pas konsultimit me vendet pjesëmarrëse, krijon një Sekretariat të Përbashkët, stafi i të cilit pasqyron partneritetin e Programit, në përputhje me nenin 46, paragrafi 2 të Rregullores (BE) 2021/1059.

2. Sekretariati i përbashkët, duke përfshirë degën mbështetëse, asiston Autoritetin Menaxhues dhe Komitetin e Monitorimit në kryerjen e funksioneve të tyre përkatëse. Sekretariati i përbashkët jep gjithashtu informacione për përfituesit e mundshëm lidhur me mundësitë e financimit në kuadër të Programit, si dhe asiston përfituesit dhe partnerët në zbatimin e operacioneve në përputhje me nenin 46, paragrafi 2 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 12.5 Kontrollori Kombëtar

1. Duke deroguar nga germa “a” e nenit 74, paragrafi 1 të Rregullores (BE) 2021/1060 dhe pa cenuar nenin 45, paragrafi 5 të Rregullores (BE) 2021/1059, shtetet anëtare dhe sipas rastit, vendi i tretë, vendi partner ose një vend dhe territor jashtë Evropës (OCT) që marrin pjesë në Programin Interreg, mund të vendosin që verifikimet e lidhura me menaxhimin, të përmendura në germën “a” të nenit 74, paragrafi 1 të Rregullores (BE) 2021/1060, të kryhen përmes organit ose personit përgjegjës të caktuar nga vendi përkatës për verifikimin në territorin e tij (“Kontrollori Kombëtar”).

Shqipëria ka caktuar “Zyrën e Kontrollit të Nivelit të Parë” në funksionin e Kontrollorit Kombëtar, e cila do të mbështesë Autoritetin Menaxhues gjatë detyrave të tij të kontrollit në territorin shqiptar.

2. Pas emërimit, Kontrollori Kombëtar garanton realizimin e verifikimeve të lidhura me menaxhimin në përputhje me paragrafët 3 deri në 9 të nenit 46 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 12.6 Funksioni i kontabilitetit

Funksioni i kontabilitetit kryhet nga Autoriteti i Posaçëm i Certifikimit dhe Verifikimit të Shërbimeve për programet e bashkëfinancuara, pranë Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave të Republikës Helene, në përputhje me nenin 47 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 12.7 Autoriteti i Auditimit dhe Grupi i Audituesve

1. Vendet pjesëmarrëse kanë caktuar Komitetin e Kontrollit Financiar (EDEL) në Ministrinë e Ekonomisë dhe Financave, Zyrën e Përgjithshme të Kontabilitetit të Greqisë, si Autoritetin e vetëm të Auditimit, me vendndodhje në Greqi.

2. Një grup audituesish asiston Autoritetin e Auditimit, i cili përbëhet nga një përfaqësues nga Greqia dhe një nga Shqipëria, të cilët do të jenë përgjegjës për auditimet e kryera në territorin e tyre përkatës.

3. Si përfaqësues të saj në Grupin e Audituesve, Shqipëria ka caktuar Agjencinë e Auditimit të Programeve të Asistencës të Akredituar nga BE-ja.

4. Funksionet e Autoritetit të Auditimit dhe të Grupit të Audituesve përshkruhen në nenin 48 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Seksioni tre

Dispozitat e legjitimitetit

Neni 13

Hierarkia e rregullave të legjitimitetit

Legjitimiteti i operacioneve dhe shpenzimeve në kuadër të Programit rregullohet nga nenet 63 deri në 68 të Rregullores (BE) 2021/1060, nenet 5 dhe 7 të Rregullores (BE) 2021/1058 dhe nenet 37 deri në 44 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 14

Partneriteti i projektit

Partneriteti në operacionet e zbatuara në kuadër të kësaj Marrëveshjeje garantohet në përputhje me nenin 23 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 15

Përzgjedhja e projektit

Operacionet përzgjidhen në përputhje me rregullat e përcaktuara në nenin 22 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Faqe | 16954

Komiteti i Monitorimit përcakton dhe zbaton kritere dhe procedura jodiskriminuese dhe transparente, garanton aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara dhe barazinë gjinore, si dhe vepron në përputhje me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Protokollat 1, 4, 6, 7, 12, 13 dhe 16 të saj, si dhe me nenin 14 të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut dhe në përputhje me Marrëveshjen e Parisit dhe objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm të OKB-së.

Neni 16

Rregullat e prokurimit të aplikuara nga subjektet që zbatojnë operacione në kuadër të Programit

Në rastet kur zbatimi i një operacioni kërkon prokurimin e shërbimit, lidhjen e kontratave të furnizimit ose të punëve nga një përfitues nga Shqipëria, atëherë zbatohen procedurat e prokurimit të përcaktuara në shtojcën II.

Seksioni katër

Dispozitat financiare

Neni 17

Dispozita të përgjithshme

Në përputhje me parimet e menaxhimit të qëndrueshëm financiar, buxheti i Programit zbatohet në një mënyrë të tillë që garanton ekzekutimin e duhur dhe efikas të masave të financuara nga buxheti, në përputhje me aktet bazë të përmendura në nenin 2, paragrafi 1.

Neni 18

Angazhimet buxhetore

Bazuar në vendimin zbatues të Komisionit C(2022) 8883 (versioni përfundimtar) që miraton Programin ("vendimi për miratimin e programit"), Komisioni realizon angazhime buxhetore të fondeve Interreg në këste vjetore për secilin Fond, gjatë periudhës 1 janar 2022–31 dhjetor 2027.

Neni 19

Pagesat

1. Pagesat nga Komisioni do të marrin formën e financimit paraprak, pagesave të përkohshme dhe pagesave të bilancit të llogarive për vitin kontabël.

2. Në përputhje me nenin 51, paragrafi 3 të Rregullores (BE) 2021/1059 dhe nenin 10, paragrafi 3 të Rregullores (BE) 2021/1529, niveli i financimit paraprak arrin në 50% të tri angazhimeve të para buxhetore të Programit.

3. Kontributi nga fondet Interreg për Programin paguhet në një llogari të vetme pa nënlllogari kombëtare që menaxhohet nga Autoriteti i Posaçëm i Certifikimit dhe Verifikimit të Shërbimeve për programet e bashkëfinancuara, pranë Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave të Republikës Helene.

4. Aplikimet për pagesa dorëzohen pranë Komisionit nga Autoriteti i Posaçëm i Certifikimit dhe Verifikimit të Shërbimeve për programet e bashkëfinancuara, pranë Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave të Republikës Helene.

5. Autoriteti i Posaçëm i Certifikimit dhe Verifikimit të Shërbimeve për programet e bashkëfinancuara, si rregull i përgjithshëm, i paguan partnerit kryesor ose të vetëm shumat e plota, jo më vonë se 80 ditë nga data e dorëzimit të pretendimit për pagesë nga përfituesi kryesor ose i vetëm, përveçse kur Shqipëria është subjekt i masave kufizuese të BE-së.

Megjithatë, afati prej 80 ditësh mund të ndërpritet nëse informacioni i dorëzuar nga përfituesi kryesor ose i vetëm, nuk i krijon mundësinë Autoritetit të Posaçëm të Certifikimit dhe Verifikimit të Shërbimeve për programet e bashkëfinancuara që të përcaktojë nëse shuma duhet paguar.

Neni 20

Ndërprerja e afateve të pagesave

1. Komisioni mund të ndërpresë afatin e pagesës për një periudhë maksimale prej 6 muajsh nëse përmbushet një nga kushtet në vijim:

a) ka prova që sugjerojnë një mangësi të rëndë për të cilën nuk janë marrë masa korrigjuese;

b) Komisioni duhet të kryejë verifikime shtesë pas marrjes së informacionit se shpenzimi në një aplikim për pagesë mund të jetë i lidhur me një parregullsi.

2. Autoriteti Menaxhues mund të bjerë dakord që ta zgjasë me 3 muaj periudhën e ndërprerjes.

Neni 21

Pezullimi i pagesave

1. Komisioni mund të pezullojë të gjitha pagesat ose një pjesë të tyre pasi t'i ketë dhënë Autoritetit Menaxhues mundësinë për të paraqitur konstatimet e tij nëse përmbushet një nga kushtet në vijim:

a) Autoriteti Menaxhues nuk ka ndërmarrë veprimet e nevojshme për të korrigjuar situatën që ka shkaktuar një ndërprerje sipas nenit 20;

b) ekziston një mangësi e rëndë;

c) shpenzimi në aplikimet për pagesa është i lidhur me një parregullsi që nuk është korrigjuar;

d) Komisioni ka dhënë një opinion të arsyetuar lidhur me një procedurë shkeljeje (sipas nenit 258 të TFBE-së) për një çështje që vendos në rrezik ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimit.

2. Komisioni i jep fund pezullimit të të gjithë pagesave ose të një pjese prej tyre kur Autoriteti Menaxhues ka marrë masat për të korrigjuar elementet e përmendura në paragrafin 1.

Neni 22

Rimbursimi i asistencës teknike

1. Asistenca teknike në këtë Program rimbursohet nga Komisioni për Autoritetin Menaxhues në formën e një norme të sheshtë duke aplikuar përqindjet e përcaktuara në paragrafin 2 për shpenzimet legjitime të përfshira në çdo aplikim për pagesë (sipas germave “a” ose “c” të nenit 91, paragrafi 3 të Rregullores (BE) 2021/1060, sipas rastit).

2. Përqindja e fondeve Interreg që do të rimbursohen për asistencë teknike është 11,11 % e shumës së paguar për projektet.

Neni 23

Dorëzimi dhe shqyrtimi i llogarive

Procedura e dorëzimit dhe shqyrtimit të llogarive është në përputhje me rregullat e përcaktuara në kapitullin II të titullit VII të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 24

Anulimet

Komisioni zbaton rregullat për procedurën e anulimeve dhe për përjashtimet nga rregullat për

anulimin, siç përcaktohet në nenin 105 deri në 107 të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 25

Dispozitat e këmbimit valutor dhe transferimi i fondeve

1. Në përputhje me nenin 38, paragrafi 5 të Rregullores (BE) 2021/1059, shpenzimet e paguara në një monedhë të ndryshme nga euro konvertohen në euro nga çdo partner duke përdorur normën e këmbimit mujor kontabël të Komisionit, të ditës kur shpenzimi në fjalë është dorëzuar për verifikim.

2. Shqipëria merr masa për t'u mundësuar përfituesve shqiptarë, sipas rastit:

a) që të marrin fondet e ofruara në kuadër të kontributit financiar të BE-së për qëllime të Programit dhe të hapin llogari bankare specifike, duke përfshirë llogaritë në euro;

b) që të bëjnë pagesa në përputhje me kërkesat kontraktuale për zbatimin e të gjitha aktiviteteve të nevojshme për zbatimin e operacionit, duke përfshirë mundësinë e përfituesit kryesor që të rishpërndajë shumën e grantit për përfituesit e tjerë.

Seksioni pesë

Menaxhimi i qëndrueshëm financiar në lidhje me zbatimin e Programit

Neni 26

Dispozita të përgjithshme

1. Palët respektojnë parimet e menaxhimit të qëndrueshëm financiar, transparencës dhe mosdiskriminimit, si dhe garantojnë vizibilitetin e veprimeve të BE-së gjatë menaxhimit të fondeve të BE-së. Për këtë qëllim, Palët përmbushin detyrimet e tyre përkatëse të kontrollit dhe auditimit, si dhe marrin përsipër përgjegjësitë përkatëse të përcaktuara në këtë Marrëveshje.

2. Vendet pjesëmarrëse bien dakord për një sistem menaxhimi dhe kontrolli për Programin, në përputhje me nenet 69 deri në 72, 74 deri në 76 dhe 78 deri në 82 të Rregullores (BE) 2021/1060 dhe nenet 22, 30, paragrafi 2 dhe 46 deri në 49 të Rregullores (BE) 2021/1059 dhe me dokumentin “Përshkrimi i sistemeve të menaxhimit, financiare dhe të kontrollit”, si dhe garantojnë funksionimin e tij në përputhje me menaxhimin e qëndrueshëm

financiar dhe kërkesat kryesore të renditura në shtojcën XI të Rregullores 2021/1060.

3. Për qëllime të zbatimit të këtij seksioni, autoritetet dhe organet e Programit bashkëpunojnë ngushtësisht me Palët në përputhje me ligjet dhe rregulloret e tyre përkatëse.

4. Gjatë ushtrimit të detyrave të tyre në territorin shqiptar, autoritetet e Programit, agjentët e BE-së dhe organet hetimore të BE-së veprojnë në përputhje me legjislacionin shqiptar.

5. Gjatë ekzekutimit të detyrave të lidhura me zbatimin e buxhetit, Palët marrin të gjitha masat e nevojshme dhe të përshtatshme, duke përfshirë masat ligjore, rregullatore dhe administrative, për të mbrojtur me efikasitet interesat financiare të BE-së.

Neni 27

Qëllimi i verifikimeve të lidhura me menaxhimin

Kontrollori Kombëtar i Shqipërisë, me mbështetjen e Autoritetit Kombëtar, kryen verifikime të lidhura me menaxhimin në territorin e tij për të verifikuar, se:

a) produktet dhe shërbimet e bashkëfinancuara janë ofruar,

b) operacionet janë në përputhje me nenin 74, paragrafi 1, germa “a” të Rregullores (BE) 2021/1060, me Programin dhe me kushtet për mbështetjen e operacionit.

Autoriteti Menaxhues sigurohet se shpenzimet e përfituesve që marrin pjesë në një operacion janë verifikuar nga Kontrollori Kombëtar.

Neni 28

Procedurat e auditimit dhe shqyrtimit

1. Bashkimi Evropian ka të drejtën të kryejë procedura të përshtatshme teknike, shkencore dhe financiare të lidhura me auditimin dhe shqyrtimin, duke përfshirë për të realizuar kontrolle në terren në përputhje me nenet 48 dhe 49 të Rregullores (BE) 2021/1059 dhe nenin 79 të Rregullores (BE) 2021/1060, në ambientet e çdo personi fizik që banon në Shqipëri ose të çdo personi juridik të themeluar në Shqipëri dhe që merr fonde të BE-së, si dhe të çdo pale të tretë të përfshirë në zbatimin e fondeve të Bashkimit Evropian që banon në Shqipëri ose të themeluar në Shqipëri.

Këto shqyrtime dhe auditime mund të kryhen nga agjentët e institucioneve dhe organeve të Bashkimit Evropian, në veçanti të Komisionit, Zyrës Evropiane Kundër Mashtrimit (ZEKM), Gjykatës Evropiane të Audituesve (GJEA), Zyrës së Prokurorit Publik Evropian (ZPPE), ose nga persona të tjerë të mandatar nga Komisioni në përputhje me dispozitat e legjislacionit në fuqi të BE-së.

2. Agjentët e institucioneve dhe organeve të BE-së, në veçanti agjentët e Komisionit, të ZEKM-së dhe të Gjykatës Evropiane të Audituesve, si dhe personat e tjerë të mandatar nga Komisioni, kanë aksesin e duhur në ambiente, punime dhe dokumente (në versionet elektronike, versionet fizike, ose në të dyja), si dhe në të gjithë informacionin e nevojshëm për të realizuar këto auditime, shqyrtime dhe kontrole, siç përmendet në paragrafin 1, në përputhje me nenin 82 të Rregullores (BE) 2021/1060 dhe nenin 40 të kësaj Marrëveshjeje. Ky akses përfshin të drejtën për të marrë kopje fizike ose elektronike dhe ekstrakte të çdo dokumenti ose përmbajtje nga çdo instrument i të dhënave që zotërohet nga personat fizikë ose juridikë të audituar ose nga pala e tretë e audituar.

3. Shqipëria nuk pengon ose nuk krijon pengesa të panevojshme lidhur me zbatimin e së drejtës për të hyrë në Shqipëri dhe për të aksesuar ambientet e personave të audituar që zotërojnë agjentët dhe personat e tjerë të përmendur në paragrafin 2, të cilët janë të mandatar për të realizuar kontrole në terren për qëllime të ushtrimit të detyrave të tyre të përmendura në këtë nen.

4. Agjentëve dhe personave të tjerë të përmendur në paragrafin 2 u jepet akses në të gjitha informacionet dhe dokumentet e kërkuara, për qëllime të ushtrimit të detyrave të tyre të përmendura në këtë nen, me kusht që të mbrohen sekretet tregtare dhe të ruhet konfidencialiteti i hetimeve lidhur me palët e treta, në përputhje me nenin 72, paragrafi 1, germa “e” dhe shtojcën XII (seksioni 1.5), shtojcën XIV (seksionet 1.1 dhe 2.4), shtojcën XV (seksioni 2.4, germa “g” dhe seksioni 2.5) dhe shtojcën XVI (seksioni 4.1.6) të Rregullores (BE) 2021/1060 që zbatohet për agjentët dhe personat e tjerë të përmendur në paragrafin 2. Dokumentet duhet të jenë të aksesueshme dhe të regjistruara në një mënyrë të tillë që lejon inspektimin e lehtë të tyre.

5. Autoritetet shqiptare dhe sipas rastit, autoritetet e Programit, njoftohen mbi kontrollin në terren nga agjentët ose audituesit e jashtëm të caktuar ose të mandatar nga Autoriteti Menaxhues, Autoriteti i Auditimit, Komisioni, ZEKM-ja ose Gjykata Evropiane e Audituesve.

6. Pavarësisht pezullimit ose zgjidhjes së kësaj Marrëveshjeje sipas neneve 54 dhe 55, shqyrtime dhe auditimet e parashikuara në këtë nen mund të kryhen edhe për 5 vite pas datës së hyrjes në fuqi të pezullimit ose zgjidhjes së Marrëveshjes.

Neni 29

Auditimet nga Autoriteti i Auditimit dhe Grupi i Audituesve

Në përputhje me nenet 48 dhe 49 të Rregullores (BE) 2021/1059, Autoriteti i Auditimit do të asistohet nga përfaqësuesi shqiptar në Grupin e Audituesve të Programit dhe është përgjegjës për kryerjen e një numri të përshtatshëm auditimesh, duke përfshirë ato mbi operacionet dhe auditimet e llogarive në territorin e tij, për t'i ofruar Komisionit garanci të pavarur se sistemet e menaxhimit dhe kontrollit funksionojnë me efikasitet dhe se shpenzimet e përfshira në llogaritë e dorëzuara pranë Komisionit janë të ligjshme dhe të rregullta.

Neni 30

Parandalimi dhe zbulimi i parregullsive, mashtrimit dhe veprave të tjera penale, që prekin interesat financiare të Bashkimit Evropian

1. Autoriteti Kombëtar dhe Kontrollori Kombëtar që mbështesin Autoritetin Menaxhues, garantojnë ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve të përfshira në llogaritë e dorëzuara pranë Komisionit dhe marrin të gjitha masat e nevojshme për parandalimin, zbulimin dhe raportimin e parregullsive dhe veprimtarive mashtruese lidhur me Programin.

2. Autoriteti Kombëtar, Kontrollori Kombëtar dhe përfaqësuesi shqiptar i Grupit të Audituesve bashkëpunojnë me Komisionin, ZEKM-në, Gjykatën e Audituesve dhe autoritetet e Programit për të gjitha çështjet lidhur me parandalimin, zbulimin dhe raportimin e parregullsive, duke përfshirë edhe ato që lidhen me çdo mashtrim të

dyshtar apo të konstatuar, si dhe rikuperojnë shumat e paguara në mënyrë të parregullt.

3. Korrigjimet financiare nga Autoriteti Menaxhues ose Komisioni bëhen në përputhje përkatësisht me nenet 33 ose 34.

4. Rikuperimi i shpenzimeve të parregullta, duke përfshirë përmes kompensimit, nga Komisioni, Autoriteti Menaxhues dhe partneri kryesor bëhet siç përcaktohet në nenin 32.

5. Autoritetet dhe organet e renditura në paragrafin 2 vendosin, rast pas rasti, nëse do t'i realizojnë bashkërisht inspektimet dhe kontrollat në terren, duke përfshirë edhe në rastet kur të dyja palët janë kompetente për të realizuar hetime.

6. Kur një përfitues nga Shqipëria ose një tjetër palë e tretë e kundërshton inspektimin ose kontrollin në terren, atëherë Autoriteti Kombëtar ose përfaqësuesi në Grupin e Audituesve, duke vepruar në përputhje me rregullat dhe rregulloret kombëtare, asiston Komisionin, ZEKM-në, GJEA-në, ose autoritetet e Programit, me qëllim që t'u lejojë të përmbushin detyrën e tyre në realizimin e të gjitha inspektimeve ose kontroleve në terren. Kjo asistencë përfshin marrjen e masave të përkohshme të përshtatshme për të mbrojtur interesat financiare të Bashkimit Evropian, të cilat nuk duhet të jenë më pak efektive se masat e zbatueshme në përputhje me legjislacionin e brendshëm për të mbrojtur interesat financiare kombëtare, duke përfshirë masat e nevojshme për mbrojtjen e evidencave.

7. Komisioni, ZEKM, GJEA apo Autoritetet Menaxhuese informojnë autoritetet e Shqipërisë mbi rezultatit e këtyre kontroleve dhe inspektimeve. Në veçanti, Komisioni ose ZEKM i raporton Autoritetit Menaxhues dhe Autoritetit Kombëtar, sa më shpejt të jetë e mundur, çdo fakt ose dyshim në lidhje me ndonjë parregullsi të identifikuar gjatë inspektimit ose kontrollit në terren.

8. Neni 30, paragrafi 2 zbatohet gjithashtu për kontrollat dhe inspektimet e parashikuara në paragrafët 4 deri në 6 të këtij neni.

9. Për qëllime të zbatimit të duhur të këtij neni, Komisioni apo ZEKM, ose autoritetet e Programit dhe Autoriteti Kombëtar, Kontrollori Kombëtar dhe përfaqësuesi i Shqipërisë në Grupin e Audituesve shkëmbejnë rregullisht informacion dhe, me kërkesë të njëres prej Palëve në këtë Marrëveshje, konsultohen me njëri-tjetrin, përveçse kur diçka e tillë është e ndaluar nga legjislacioni i BE-së ose nga ligjet dhe rregulloret shqiptare.

10. Informacioni i shkëmbyer ndërmjet Komisionit ose ZEKM-së, autoriteteve të Programit dhe Autoritetit Kombëtar, trajtohet në përputhje me nenet 40 dhe 41.

Neni 31

Raportimi i parregullsive

Autoriteti Kombëtar i raporton Autoritetit Menaxhues dhe Autoritetit të Auditimit parregullsitë, duke përfshirë mashtrimin, në përputhje me kriteret për përcaktimin e rasteve të parregullsive që duhen raportuar, të dhënat që duhen siguruar dhe formatin e raportimit të përcaktuar në pikën 1.3 të seksionit 1 të shtojcës III të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 32

Rikuperim

Autoriteti Menaxhues dhe autoritetet e vendeve pjesëmarrëse respektojnë detyrimet e tyre të rikuperimit siç përcaktohet në nenin 52 të Rregullores (BE) 2021/1059.

Neni 33

Korrigjimet financiare nga Autoriteti Menaxhues

Në përputhje me nenin 103 të Rregullores (BE) 2021/1060, vendet pjesëmarrëse mbrojnë buxhetin e Bashkimit Evropian dhe aplikojnë korrigjime financiare duke anuluar të gjithë ose një pjesë të mbështetjes nga fondet për një operacion ose program në rastet kur konstatohen shpenzime të parregullta. Ata duhet të informojnë Komisionin rreth çdo shpenzimi të identifikuar dhe/ose të raportuar si të parregullt nga autoritetet kompetente kombëtare, duke përfshirë edhe rastet e shpenzimeve që thjesht dyshohen si të parregullta.

Neni 34

Korrigjimet financiare nga Komisioni

Në përputhje me rregullat dhe procedurat e përcaktuara në nenin 104 të Rregullores (BE) 2021/1060, Komisioni realizon korrigjime financiare duke reduktuar mbështetjen nga fondet për një program, në rastet kur del në përfundim se:

a) ekziston një mangësi e rëndë që ka vënë në rrezik fondet që janë paguar për Programin;

b) shpenzimet në llogaritë e pranura janë të parregullta dhe nuk janë zbuluar dhe raportuar nga Autoriteti Menaxhues;

c) Autoriteti Menaxhues nuk ka vepruar në përputhje me detyrimet e tij sipas nenit 33 për të zbuluar dhe raportuar shpenzimet e konstatuara apo të dyshuara si të parregullta nga autoritetet kompetente kombëtare, përpara hapjes së procedurës së korigjimit financiar nga Komisioni.

Seksioni gjashtë

Dispozita të ndryshme ligjore

Neni 35

Lehtësimi i lëshimit të vizave

1. Shqipëria lehtëson lëshimin e vizave për personelin e autoriteteve dhe organeve drejtuese të Programit, të renditura në nenin 12 të kësaj Marrëveshjeje, si dhe për përfituesit e parashikuar në nenin 2, paragrafi 9 të Rregullores (BE) 2021/1060, për udhëtimet e lidhura me zbatimin dhe menaxhimin e Programit dhe të kësaj Marrëveshjeje. Vizat jepen sa më shpejt që të jetë e mundur.

2. Paragrafi 1 zbatohet, sipas rastit, për personat e tjerë fizikë dhe për personat që përfaqësojnë personat juridikë të cilët marrin pjesë në zbatimin e operacioneve.

3. Komisioni inkurajon shtetet anëtare pjesëmarrëse që të lehtësojnë, në kushte të barabarta, lëshimin e vizave për të gjithë aktorët e përmendur në paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni nga Shqipëria për udhëtimet e lidhura me zbatimin e Programit dhe të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 36

TVSH-ja, detyrimet e akcizës, detyrimet doganore dhe tatimet e tjera indirekte

Tatimin mbi vlerën e shtuar (“TVSH”), *detyrimet e akcizës, detyrimet doganore dhe tatimet e tjera indirekte* nuk përfshihen në mbështetjen e Bashkimit Evropian, me përjashtim të fondeve për operacionet, investimet dhe për projektet e vogla të renditura në nenin 64, paragrafi 1, germa “c” të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 37

Lejet dhe autorizimi

1. Autoriteti kompetent shqiptar, në përputhje me legjislacionin e brendshëm, siguron në kohën e duhur të gjitha lejet e nevojshme ose autorizimet e kërkuara për zbatimin e operacioneve në kuadër të kësaj Marrëveshjeje në Shqipëri.

2. Për sa kohë që është nën kontrollin e autoriteteve shqiptare, Shqipëria garanton se kushtet për personat e përmendur në nenin 35, paragrafi 1, për të aksesuar ato shërbime në Shqipëri që janë të lidhura drejtpërdrejt me zbatimin e programeve ose të aktiviteteve, janë të njëjta me kushtet për shtetasit shqiptarë, duke përfshirë ato që kanë të bëjnë me tarifat.

Neni 38

Të drejtat e pronësisë intelektuale (ku përfshihet “Përdorimi i studimeve”)

1. Për sa u përket materialeve të komunikimit dhe vizibilitetit, vendet pjesëmarrëse garantojnë se Autoriteti Menaxhues do të përfshijë në çdo kontratë subvencionimi, kushtet dhe klauzolat e nevojshme në përputhje me nenin 49, paragrafi 6, të Rregullores (BE) 2021/1060.

2. Për sa i përket përfutimit të të gjitha të drejtave të nevojshme të pronësisë intelektuale për teknologjinë e informacionit, studimet, skicat, planet, publicitetin, patentat dhe çdo material tjetër të përgatitur për qëllime të lehtësimit të planifikimit, zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit, vendet pjesëmarrëse garantojnë se Autoriteti Menaxhues do të përfshijë në çdo kontratë subvencionimi, kushtet dhe klauzolat e nevojshme në përputhje me legjislacionin në fuqi të vendeve pjesëmarrëse.

3. Shqipëria garanton se Komisioni ose Qeveria e Greqisë, apo agjentët përkatës, kanë akses dhe të drejtën për t’i përdorur ose për t’i publikuar këto materiale. Komisioni do t’i përdorë këto materiale vetëm për qëllimet e veta, siç përcaktohet në pikat 2.1 deri në 2.6 të shtojcës IX të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 39

Disponueshmëria e dokumenteve

Shqipëria garanton se përfituesit në Shqipëri, të financuar në kuadër të Programit, i mbajnë të gjitha

dokumentet mbështetëse, të lidhura me një operacion, në përputhje me nenin 82 të Rregullores (BE) 2021/1060.

Neni 40

Përpunimi, mbrojtja dhe transferimi i të dhënave personale

1. Të dhënat personale të personave fizikë që marrin pjesë në Program mblidhen, regjistrohen, ruhen dhe transferohen në bazat e të dhënave të autoriteteve dhe organeve drejtuese të Programit, në përputhje me ligjin përkatës për përpunimin e të dhënave personale të vendeve pjesëmarrëse.

2. Vendet pjesëmarrëse dhe autoritetet e Programit i përpunojnë të dhënat personale vetëm kur diçka e tillë është e nevojshme për qëllime të realizimit të detyrimeve të tyre përkatëse në kuadër të kësaj Marrëveshjeje dhe të akteve bazë të përcaktuara në nenin 2, paragrafi 1, në veçanti për qëllime të publikimit, vlerësimit, menaxhimit financiar, verifikimeve dhe auditimeve dhe, sipas rastit, për të përcaktuar përshtatshmërinë e pjesëmarrësve.

3. Vendet pjesëmarrëse, si dhe autoritetet dhe organet drejtuese të Programit garantojnë mbrojtjen e të dhënave personale në përputhje me legjislacionin përkatës të vendeve pjesëmarrëse.

4. Këto të dhëna transferohen tek organet e kontrollit të BE-së, të renditura në nenin 12 për qëllime të aktiviteteve të tyre.

Neni 41

Publikimi i informacionit

Me përjashtim të informacionit të mbuluar nga detyrimet për komunikimin dhe vizibilitetin, të përmendura në nenet 44 dhe 45, si dhe pa cenuar nenin 28, paragrafi 4 dhe nenin 40, Palët konsultohen me njëra-tjetrën përpara se të publikojnë dokumente, informacione ose materiale të tjera që janë drejtpërdrejt të lidhura me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje.

Seksioni shtatë

Monitorimi, vlerësimi, komunikimi dhe vizibiliteti

Neni 42

Krijimi, funksionimi dhe funksionet e Komitetit të Monitorimit

Krijimi, funksionimi dhe funksionet e Komitetit të Monitorimit respektojnë nenet 28, 29 dhe 30 të Rregullores (BE) 2021/1059 dhe jepen në mënyrë të detajuar në dokumentin e Programit “Rregullorja e brendshme për Komitetin e Monitorimit të Programit”.

Neni 43

Vlerësimi

1. Autoriteti Kombëtar mbështet Autoritetin Menaxhues në kryerjen e detyrave të tij të lidhura me vlerësimet gjatë periudhës së Programit.

2. Në përputhje me nenin 35 të Rregullores (BE) 2021/1059, vlerësimet janë të lidhura me një ose disa prej kriterëve në vijim: efikasiteti, efienca, rëndësia, koherenca dhe vlera e shtuar e Bashkimit Evropian dhe kanë si qëllim përmirësimin e cilësisë së hartimit dhe zbatimit të programeve.

Vlerësimet mund të mbulojnë edhe kriteret e tjera të rëndësishme, si përfshirja, mosdiskriminimi dhe vizibiliteti, si dhe mund të mbulojnë më tepër se një program.

Neni 44

Komunikimi

1. Autoriteti Menaxhues ka përcaktuar një oficer komunikimi për Programin.

2. Pika e kontaktit dhe Autoriteti Kombëtar mbështet Autoritetin Menaxhues dhe partnerët në Shqipëri (siç përmendet në nenin 8, paragrafi 1 të Rregullores (BE) 2021/1060), lidhur me detyrat e parashikuara në këtë nen.

Oficeri i komunikimit për programin mbështet gjithashtu koordinatorin e komunikimit në Greqi për sa u përket detyrave të tij të lidhura me aktivitetet e vizibilitetit, transparencës dhe komunikimit.

3. Shqipëria mbështet Autoritetin Menaxhues në kryerjen e detyrave të tij për të garantuar se materialet e komunikimit dhe vizibilitetit, duke përfshirë ato në nivel përfituesish, vihen në

dispozicion të institucioneve, organeve, zyrave apo agjencive të Bashkimit Evropian, Autoritetit Menaxhues dhe përfituesve, me kërkesë dhe pa kosto shtesë ose pa një barrë të konsiderueshme administrative, dhe se Bashkimit Evropian i jepet një licencë falas, joekskluzive dhe e parevokueshme për përdorimin e këtyre materialeve dhe të të drejtave paraekzistuese të lidhura me to.

Neni 45 Vizibiliteti

1. Autoritetet e Programit dhe Shqipëria garantojnë:

a) vizibilitetin e mbështetjes në të gjitha aktivitetet e lidhura me operacionet e mbështetura nga fondet Interreg, duke i kushtuar rëndësi të veçantë operacioneve me rëndësi strategjike;

b) se qytetarëve të vendeve pjesëmarrëse u komunikohet roli dhe arritjet e Fondit përmes një portali të vetëm në internet që ofron akses në të gjitha programet që përfshijnë shtetin anëtar.

Ata mbështesin Autoritetin Menaxhues në përmbushjen e përgjegjësisë së tij të përmendura në nenin 49, paragrafi 2 deri në 6 të Rregullores (BE) 2021/1060.

2. Autoritetet e Programit, Shqipëria dhe përfituesit duhet të përdorin termin “Interreg”, në mënyrë të përshtatshme dhe në përputhje me nenin 36 të Rregullores (BE) 2021/1059, krahas emblemës së Bashkimit Evropian kur realizojnë aktivitete vizibiliteti, transparence dhe komunikimi.

3. Për sa u përket fondeve për projektet e vogla, përfituesi, përmes kushteve kontraktuale, garanton se marrësit fundorë zbatojnë kërkesat për komunikimin publik të operacioneve Interreg.

Pjesa e tretë Të drejtat dhe detyrimet e ndërsjella të lidhura me zbatimin dhe menaxhimin financiar të Programit

Neni 46 Marrëveshja ndërmjet Greqisë dhe Shqipërisë lidhur me pagesat për përfituesit

1. Kontributi i Bashkimit Evropian

a) *Flukset e pagesave*

1. Pagesat nga Komisioni Evropian bëhen me urdhër të Komisionit Evropian në llogarinë e

Programit që mbahet pranë Bankës së Greqisë. Përfituesi i Llogarisë është Ministria e Ekonomisë dhe Financave e Greqisë (Zyra e Përgjithshme e Kontabilitetit).

2. Pagesat do të marrin formën e financimit paraprak, pagesave të përkohshme dhe pagesave të bilancit të llogarive për vitin kontabël. (Neni 89 i Rregullores 2021/1060.)

3. Mbështetja e Bashkimit Evropian, e cila përkon me shpenzimet e certifikuar të bëra nga partnerët shqiptarë, u transferohet partnerëve kryesorë të projekteve. Procedura e transferimit kryhet përmes urdhrave të Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit pranë Bankës së Greqisë, në vijim të një kërkesë zyrtare nga Autoriteti i Posaçëm i Certifikimit dhe Verifikimit të Shërbimeve, i cili është organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit.

4. Kontributi i Bashkimit Evropian, i cili përkon me shpenzimet e certifikuar të bëra nga partnerët grekë, transferohet tek të ardhurat e Programit të Investimeve Publike, pas një kërkesë zyrtare nga organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit pranë Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit. Është konstatuar se kosto totale e projekteve të zbatuara nga partnerët grekë është financuar paraprakisht nga Programi i Investimeve Publike në Greqi. Për rrjedhojë, përfituesi i kontributit të Bashkimit Evropian është Programi i Investimeve Publike në Greqi. Për këtë arsye, në këtë rast të veçantë, organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit i kërkon Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit që të transferojë kontributin përkatës të Bashkimit Evropian, i cili përkon me shpenzimet e certifikuar të partnerëve grekë, drejtpërdrejt tek të ardhurat e Programit të Investimeve Publike, si dhe informon Autoritetin Menaxhues të Programit dhe partnerët kryesorë rreth operacioneve përkatëse.

5. Në kontekstin e kërkesave për pagesa të përkohshme, organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit rimbursos përfituesit në masën 100% të mbështetjes së Bashkimit Evropian që përkon me shpenzimet e tyre të certifikuar. 95% e mbështetjes përkatëse të Bashkimit Evropian paguhet nga BE-ja (neni 93, paragrafi 2 i Rregullores 2021/1060) ndërsa diferenca mbulohet nga pagesat e financimit paraprak ose pagesa e bilancit të llogarive vjetore.

6. Në varësi të disponueshmërisë së financimeve, financimit paraprak dhe pagesave të përkohshme, organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit do

të marrë të gjitha masat e nevojshme për të garantuar se kontributi i Bashkimit Evropian (fondet Interreg) transferohet në kohën e duhur te partnerët kryesorë të projekteve dypalëshe ose te Programi i Investimeve Publike. Procesi i transferimit të kontributit të Bashkimit Evropian nga llogaria e Programit që mbahet në Bankën e Greqisë, te Përfituesit, përmes kërkesës zyrtare që bën organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit pranë Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit, siç përsëritet në paragrafët iii. dhe iv. më sipër, mund të realizohet përpara pagesave përkatëse të përkohshme nga Komisioni Evropian.

7. Organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit nis procedurën e transferimit të kontributit të Bashkimit Evropian pas dorëzimit të aplikimit përkatës për pagesë pranë Komisionit Evropian.

8. Pagesat nga organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit te partneri kryesor bëhen në euro (EUR).

9. Sipas nenit 26 të Rregullores 2021/1059, partneri kryesor garanton se partnerët e tjerë marrin shumën totale të plotë të kontributit nga fondi përkatës i Bashkimit Evropian, brenda një afati kohor të dakordësuar nga të gjithë partnerët dhe duke ndjekur të njëjtën procedurë që zbatohet në lidhje me partnerin kryesor. Nuk zbritet apo mbahet asnjë shumë, si dhe nuk vendoset asnjë tarifë specifike apo tarifë tjetër me efekt të barasvlershëm, që do të reduktonte shumën në fjalë për partnerët e tjerë.

Për më tepër, partnerët kryesorë duhet të informojnë organin përgjegjës për funksionin e kontabilitetit rreth realizimit të transferimit të mësipërm duke dërguar një letër zyrtare dhe dokumentet përkatëse bankare bashkëngjitur saj.

b) Financimi paraprak (pagesa paradhënie)

1. Duke marrë në konsideratë disponueshmërinë e fondeve IPA III, përfituesit nga Shqipëria gëzojnë të drejtën të kërkojnë financim paraprak, i cili do të përdoret vetëm për qëllime të projektit të miratuar.

2. Shuma maksimale e financimit paraprak që mund të kërkohet nga një përfitues, shkon deri në 25% të kontributit të BE-së në buxhetin e projektit, siç paraqitet në operacionin e miratuar nga Komiteti i Përbashkët i Monitorimit (KPM) (25% x 80% e buxhetit total të projektit).

3. Vendi ku ndodhet përfituesi është garantuesi kundrejt Autoritetit Menaxhues, organit përgjegjës

për funksionin e kontabilitetit dhe Komisionit Evropian. Vendi ka përgjegjësinë absolute dhe jep llogari në rast se një përfitues nuk arrin të përthithë një pjesë ose të gjithë financimin paraprak të marrë. Kjo shumë konsiderohet si një shumë e paguar në mënyrë të parregullt dhe duhet të rimbursohet në llogarinë e vetme të Programit në Bankën e Greqisë. Autoriteti Menaxhues/Autoriteti i Certifikimit është përgjegjës për rimbursimin e shumave përkatëse në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Evropian.

4. Autoriteti Menaxhues dhe organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit janë përgjegjës për rimbursimin e shumave përkatëse në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Evropian.

5. Për përfituesit që ndodhen në Shqipëri, organi kombëtar që është ligjërisht përgjegjës për të vepruar si garantues është Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndhmës (SASPAC) në Shqipëri. Kjo agjenci do të marrë masa të menjëhershme kundrejt përfituesve dhe do i detyrojë ata, në përputhje me të gjitha masat ligjore, që t'i shlyejnë Autoritetit Menaxhues dhe organit përgjegjës për funksionin e kontabilitetit çdo shumë të paguar në mënyrë të parregullt ose të keqpërdorur. Për më tepër, SASPAC dhe Ministria e Financave do të komunikojnë në mënyrë të brendshme me qëllim që të marrin të gjitha masat e nevojshme në përputhje me legjislacionin e brendshëm në fuqi. Garantuesi angazhohet që të japë garanci për të gjitha shumat e financimit paraprak të Bashkimit Evropian, të marra nga përfituesit që rregullohen nga e drejta publike dhe nga përfituesit që përfshihen në përkufizimin e “organizatave private jofitimprurëse”.

6. Garantuesi i tregon me shkrim Autoritetin Menaxhues se cilët janë përfituesit për të cilët është dhënë garancia e financimit paraprak, si dhe konfirmon me shkrim përgjegjësinë që ka kundrejt Autoritetit Menaxhues/organit përgjegjës për funksionin e kontabilitetit për të rimbursuar çdo shumë të paguar në mënyrë të parregullt që lidhet me financimin paraprak të marrë nga përfituesit e projektit të cilët ndodhen në Shqipëri dhe që nuk i është shlyer Autoritetit Menaxhues/organit përgjegjës për funksionin e kontabilitetit.

7. Për sa u përket kërkesave të përfituesve shqiptarë për financim paraprak, Autoriteti i Certifikimit, brenda 15 ditësh nga marrja e një kërkesë të plotë dhe të dokumentuar, vijon me veprimet e nevojshme për dorëzimin e kërkesës për

transferimin e shumave pranë Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit.

c) Formulari i identifikimit financiar - Të dhënat bankare

1. Për të garantuar saktësinë e të dhënave të lidhura me pagesat dhe ekzekutimin e përshtatshëm të urdhërpagesave nga Banka e Greqisë, është thelbësore që të dhënat bankare, të cilat specifikohen nga partnerët kryesorë në fletën e të dhënave teknike të Sistemit Informativ të Monitorimit (SIM), të jenë identike me ato që paraqiten në Formularin e identifikimit financiar, i cili duhet të validohet nga banka kompetente. Formulari i identifikimit financiar duhet të hidhet në Sistemin Informativ të Monitorimit në mënyrë që Autoriteti Menaxhues të mund të konfirmojë vlefshmërinë e të dhënave bankare. Për më tepër, partneri kryesor duhet të konfirmojë se llogaria do të mbetet aktive gjatë të gjithë kohëzgjatjes së zbatimit të projektit.

2. Kontributi kombëtar

1. Greqia: Kontributi kombëtar i Greqisë transferohet nga buxheti i Programit të Investimeve Publike, në mënyrë progresive dhe në përputhje me zbatimin e operacioneve, te përfituesit që ndodhen në Greqi.

2. Shqipëria: Kontributi kombëtar i Shqipërisë do të garantohet nga përfituesit që ndodhen në Shqipëri, të cilët do të zbatojnë operacionet.

3. Rikuperimi i kontributit të paguar në mënyrë të parregullt

1. Kur autoriteti kompetent bën një korrigjim financiar në lidhje me një projekt, rimbursimi i kontributit të korrigjuar të Bashkimit Evropian në buxhetin e Bashkimit Evropian realizohet përmes dorëzimit të aplikimit për pagesë/llogarisë vjetore, në rastet kur korrigjimi është certifikuar nga Komisioni Evropian. Rrjedhimisht, këto korrigjime çojnë në reduktimin e shumave të paguara nga Komisioni Evropian përmes kërkesave për pagesa të përkohshme ose rakordimit të llogarive vjetore.

2. Duke marrë në konsideratë faktin se organi përgjegjës për funksionin e kontabilitetit transferon te partnerët kryesorë/Programi i Investimeve Publike të gjithë kontributin e Bashkimit Evropian që përkon me shpenzimet legjitime të projekteve, atëherë reduktimi i pagesave të Komisionit Evropian ndikon në mbarëvajtjen e procesit të transferimit të kontributit të Bashkimit Evropian te përfituesit. Për rrjedhojë, rikuperimi i nevojshëm i një shpenzimi të parregullt (kontributi i Bashkimit

Evropian) realizohet duke kompensuar vlerën përkatëse përmes transfertës së ardhshme të kontributit të Bashkimit Evropian për partnerin/projektin përkatës, ose, në rastin e partnerëve shqiptarë, duke e rimbursuar këtë vlerë në llogarinë bankare të Programit në Bankën e Greqisë.

3. Sipas nenit 52 të Rregullores 2021/1059: “Shtetet anëtare, vendet e treta, vendet partnere ose vendet dhe territoret jashtë Evropës (OCT) që marrin pjesë në një program të caktuar Interreg mund të marrin vendimin se partneri kryesor ose i vetëm dhe Autoriteti Menaxhues i Programit nuk janë të detyruar të rikuperojnë një shumë të paguar në mënyrë të parregullt, e cila nuk tejkalon vlerën 250 euro, pa përfshirë interesin, të dhënë si kontribut nga një prej fondeve Interreg për një operacion të caktuar, në një vit kontabël.”

4. Në rastet kur, në kontekstin e dorëzimit të Raportit të kontrollit vjetor nga Autoriteti i Auditimit, mbështetja e Bashkimit Evropian në llogari është ulur si pasojë e korrigjimeve të nevojshme të aplikuara për të reduktuar riskun e mbetur në nivelin e materialitetit (korrigjimi financiar i ekstrapoluar), vendi përgjegjës për bashkëfinancimin me BE-në, në masën që përkon me shumën e korrigjuar, është vendi i cili, sipas gjetjeve përkatëse të auditimit, ka çuar në rritjen e shkallës së gabimit mbi nivelin e pranueshëm prej 2%.

5. Për sa i përket paragrafit 4 më sipër:

- rikuperimi i shpenzimeve të parregullta (kontributi i Bashkimit Evropian) në llogarinë e Programit, si pasojë e projekteve të zbatuara nga partnerët grekë, realizohet duke kompensuar vlerën përkatëse përmes një transferte vijuese në të ardhurat e Programit të Investimeve Publike, me kërkesë të organit përgjegjës për funksionin e kontabilitetit;

- rikuperimi i shpenzimeve të parregullta (kontributi i Bashkimit Evropian) në llogarinë e Programit, si pasojë e projekteve të zbatuara nga partnerët shqiptarë, realizohet duke rimbursuar vlerën përkatëse në llogarinë bankare të Programit në Bankën e Greqisë, ose duke e kompensuar këtë vlerë përmes një transferte pasuese për projektet që do të caktohen nga Autoriteti Kombëtar kompetent i Shqipërisë.

Pjesa e katërt
Dispozitat përfundimtare

Neni 47
Adresat dhe komunikimi ndërmjet palëve

Gjuha e punës e Programit do të jetë gjuha angleze.

Të gjitha komunikimet në lidhje me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje do të bëhen me shkrim, do t'i referohen shprehimisht Programit dhe do të dërgohen në adresat e mëposhtme:

Për BE-në:

Komisioni Evropian
Drejtoria e Përgjithshme për Politikat Rajonale dhe Urbane

Avenue du Bourget 1,

1049 Bruksel

Belgjikë

Për Greqinë:

Ministri alternativ i Financës

Karageorgi Servias 10

101 84, Athinë

Greqi

Për Shqipërinë:

Agjencia Shtetërore e Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndhimës

Rruga "Kuvajt"

1001, Tiranë

Shqipëri

Neni 48
Interpretimi i kësaj Marrëveshjeje

1. Në zbatim të çdo dispozite të qartë që parashikon ndryshe, termat e përdorur në këtë Marrëveshje dhe shtojcat e saj kanë të njëjtin kuptim si ai që iu është dhënë në aktet bazë të përmendura në nenin 2, paragrafi 1.

2. Në rastet kur ka mospërputhje ndërmjet dispozitave në këtë Marrëveshje dhe në shtojcat e saj, mbizotërojnë dispozitat e përfshira në këtë Marrëveshje.

3. Në rastet kur ka mospërputhje ndërmjet dispozitave në këtë Marrëveshje dhe në shtojcat e saj, nga njëra anë, dhe në aktet bazë, nga ana tjetër, mbizotërojnë dispozitat e përfshira në aktet bazë.

4. Në zbatim të çdo dispozite të qartë ku parashikohet ndryshe në këtë Marrëveshje, referencat ndaj kësaj Marrëveshjeje janë referenca

për këtë Marrëveshje të ndryshuar, të plotësuar ose të zëvendësuar herë pas here.

5. Çdo referencë e bërë në këtë Marrëveshje dhe në shtojcat e saj për aktet bazë, është referencë ndaj këtyre instrumenteve të ndryshuara, të plotësuar ose të zëvendësuar herë pas here.

6. Titujt në këtë Marrëveshje dhe në shtojcat e saj nuk kanë rëndësi ligjore dhe nuk ndikojnë në interpretimin e saj.

7. Palët konsultohen me njëra-tjetrën për të zgjidhur çdo mosmarrëveshje lidhur me interpretimin e kësaj Marrëveshjeje.

Neni 49
Pavlefshmëria e pjesshme dhe mangësitë e paqëllimshme

1. Nëse ndonjë dispozitë e kësaj Marrëveshjeje është ose bëhet e pavlefshme ose nëse Marrëveshja përmban mangësi të paqëllimshme, kjo nuk ndikon në vlefshmërinë e dispozitave të tjera të saj.

2. Gjatë zbatimit të kësaj Marrëveshjeje, Palët do të plotësojnë çdo dispozitë të pavlefshme apo mangësi të paqëllimshme me një dispozitë që i përshtatet më së miri qëllimit dhe synimit të kësaj Marrëveshjeje, në përputhje me Aktet Bazë dhe me nenin 53.

Neni 50
Konsultimet ndërmjet Palëve

1. Pa cenuar nenin 41, çdo paqartësi lidhur me ekzekutimin ose interpretimin e kësaj Marrëveshjeje, do të jetë objekt konsultimi ndërmjet Palëve në këtë Marrëveshje, duke rezultuar, sipas rastit, në një ndryshim të kësaj Marrëveshjeje.

2. Palët konsultohen edhe me njëra-tjetrën në rast se Komiteti i Monitorimit nuk është në gjendje të marrë një vendim në përputhje me nenin 11.

3. Çdo Palë informon Palët e tjera në rast se ka korrigjime, ndryshime, plotësime ose zëvendësime të legjislacionit të zbatueshëm, që mund të cenojë zbatimin e Programit ose të kësaj Marrëveshjeje.

4. Në rast se njëra nga Palët merr dijeni për problemet në lidhje me zbatimin e Programit ose ekzekutimin e kësaj Marrëveshjeje, ajo vendos të gjitha kontaktet e nevojshme me Palët e tjera dhe Autoritetin Menaxhues për korrigjimin e situatës dhe ndërmarrjen e hapave të nevojshëm.

5. Konsultimet mund të rezultojnë në ndryshime (neni 53), pezullime (neni 54) ose zgjidhje (neni 55) të kësaj Marrëveshjeje ose në një procedurë për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve (neni 51).

6. Paragrafi 1 nuk zbatohet në lidhje me zgjidhjen e mosmarrëveshjeve apo çështjeve të tjera ndërmjet Greqisë dhe Komisionit.

Neni 51

Masat për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve

1. Çdo mosmarrëveshje në lidhje me Marrëveshjen që përfshin Shqipërinë dhe Greqinë ose Komisionin, ose të dyja, e cila nuk mund të zgjidhet brenda një periudhe gjashtë mujore përmes konsultimeve ndërmjet Palëve, të parashikuara në nenin 50, mund të zgjidhet me anë të arbitrazhit, me kërkesë të njëres prej Palëve.

Megjithatë, Gjykata e Drejtësisë ka kompetencën ekskluzive lidhur me interpretimin dhe zbatimin e legjislacionit të BE-së.

2. Secila Palë cakton një arbitër brenda 30 ditëve nga kërkesa për arbitrazh. Në pamundësi të kësaj gjëje, secila Palë mund t'i kërkojë Sekretarit të Përgjithshëm të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit (Hagë) që të caktojë një arbitër të dytë. Dy arbitrat, nga ana e tyre, caktojnë një arbitër të tretë brenda 30 ditëve. Në pamundësi të kësaj gjëje, secila Palë mund t'i kërkojë Sekretarit të Përgjithshëm të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit që të caktojë një arbitër të tretë.

Kur një mosmarrëveshje përfshin Komisionin dhe Greqinë, nga njëra anë, si dhe Shqipërinë, nga ana tjetër, dhe kur Komisioni dhe Greqia po veprojnë bashkërisht, atëherë Komisioni dhe Greqia caktojnë një arbitër të përbashkët.

3. Me përjashtim të rasteve kur arbitrat vendosin ndryshe, zbatohet procedura e përcaktuar në Rregullat e Arbitrazhit, të vitit 1996, të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit për Organizatat Ndërkombëtare dhe Shtetet.

Vendimi i arbitrave merret me shumicë të anëtarëve brenda një periudhe 3-mujore.

Kur gjatë procedurave të arbitrazhit ngrihet një çështje lidhur me interpretimin e legjislacionit të BE-së, arbitrat do të pezullojnë procedurat dhe do t'i kërkojnë një gjykatë në Greqi që të paraqesë një ose disa çështje pranë Gjykatës së Drejtësisë të BE-së, me qëllim marrjen e një vendimi paraprak, në përputhje me nenin 267 të TFBE-së.

4. Secila palë është e detyruar të marrë masat e nevojshme për zbatimin e vendimit të arbitrave.

5. Kërkesa për ndjekjen e procedurave të arbitrazhit sipas paragrafit 1 nuk përbën dhe nuk interpretohet si heqje dorë nga privilegjet ose imunitetet që iu takojnë Palëve.

6. Paragrafët 1 deri në 4 nuk zbatohen për marrëdhëniet ndërmjet Komisionit dhe Greqisë.

Neni 52

Mosmarrëveshjet me palët e treta

1. Pa cenuar juridiksionin e një gjykate të caktuar në një kontratë subvencionimi, të parashikuar në nenin 22, paragrafi 6 të Rregullores (BE) 2021/1059, si gjykata kompetente për mosmarrëveshjet që lindin nga një kontratë ndërmjet Autoritetit Menaxhues dhe përfituesve në Shqipëri, BE-ja gëzon imunitet nga paditë në territorin e Shqipërisë, duke përfshirë nga arbitrazhi, përveçse siç parashikohet në nenin 51 të kësaj Marrëveshjeje, si dhe nga proceset ligjore të lidhura me një mosmarrëveshje ndërmjet Komisionit dhe/ose Shqipërisë dhe një pale të tretë, ose ndërmjet palëve të treta, e cila lidhet drejtpërdrejt ose tërthorazi me ofrimin e mbështetjes financiare për Shqipërinë në kuadër të Programit dhe sipas kësaj Marrëveshjeje, me përjashtim të rasteve kur BE-ja ka hequr dorë shprehimisht nga imuniteti përkatës.

2. Shqipëria, në çdo procedurë ligjore ose administrative përpara një gjykate, tribunali ose instance administrative në Shqipëri, duhet ta ruajë këtë imunitet dhe të mbajë një qëndrim që merr plotësisht në konsideratë interesat e BE-së. Kur është e nevojshme, Shqipëria dhe Komisioni vijnë me konsulta më të gjera sipas nenit 50, lidhur me qëndrimin që duhet të mbajnë.

Neni 53

Ndryshimet e kësaj Marrëveshjeje

1. Çdo ndryshim i kësaj Marrëveshjeje, duke përfshirë zëvendësimin e një dispozite të saj, e cila është e pavlefshme ose është shpallur e pavlefshme, si dhe plotësimin e çdo mangësie të paqëllimshme, bëhet me shkrim dhe çdo ndryshim i Marrëveshjes duhet të dakordësohet nga të gjitha Palët.

2. Ndryshimet e paraqitura me shkrim do të marrin formën e një letërkëmbimi, pas dakordësisë së të gjitha Palëve.

3. Pala që kërkon ndryshimin, e dorëzon kërkesën pranë Palëve të tjera, minimumi tre muaj përpara se ndryshimi të parashikohet të hyjë në fuqi, me përjashtim të rasteve që janë të justifikuara siç duhet nga Pala kërkuuese dhe që pranohen nga Palët e tjera.

Neni 54

Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje

1. Kjo Marrëveshje mund të pezullohet nga secila Palë:

a) nëse një nga Palët shkel një detyrim në kuadër të kësaj Marrëveshjeje.

b) në rastin e shkeljes së një detyrimi ligjor ndërkombëtar nga njëra prej Palëve, veçanërisht të atyre që lidhen me respektimin e të drejtave të njeriut, parimet demokratike dhe sundimin e ligjit;

c) në rastet e rënda të korrupsionit me kusht që ato të kenë një ndikim sistemik në zbatimin e Programit apo të projekteve individuale;

d) në rast se BE-ja miraton masa kufizuese kundrejt Shqipërisë;

e) kur Komiteti i Monitorimit nuk ka qenë në gjendje të marrë një vendim në përputhje me nenin 11 ose

f) kur Komiteti i Monitorimit ka rënë dakord për ndërprerjen e Programit në përputhje me nenin 12 të Rregullores (BE) 2021/1059.

g) në rastin e një *force majeure* që ndikon në zbatimin e Programit.

“*Forcë majeure*” është çdo situatë ose ngjarje e paparashikueshme dhe e jashtëzakonshme përtej kontrollit të Palëve që i pengon ato në përmbushjen e detyrimeve të tyre, që nuk i atribuohet një gabimi apo neglizhence nga ana e tyre (ose nga ana e kontraktorëve, agjentëve apo punonjësve të tyre) dhe që rezulton e pakapërcyeshme pavarësisht të gjithë kujdesit të duhur të ushtruar.

Defektet në pajisje ose materiale apo vonesat në vënien e tyre në dispozicion, mosmarrëveshjet në punë, grevat ose vështirësitë financiare nuk mund të përdoren si *force majeure*.

Një Palë që ngre pretendimin për *force majeure* duhet të informojë Palën tjetër pa vonesë, duke deklaruar natyrën, kohëzgjatjen e mundshme dhe efektet e parashikueshme të problemit, si dhe të marrë çdo masë për minimizimin e dëmit të mundshëm.

Asnjëra nga palët nuk mund të konsiderohet përgjegjëse për shkelje të detyrimeve të saj sipas kësaj Marrëveshjeje nëse pengohet në përmbushjen e tyre për shkak të një *force majeure*, me kusht që të marrë masat për të minimizuar çdo dëm të mundshëm dhe që Palët e tjera të informohen siç duhet.

Palët e tjera bien dakord se ekziston një situatë e *forcës majeure* ose nisin konsultimet sipas nenit 51, ose bëjnë një njoftim sipas paragrafit 2.

2. Çdo Palë njofton Palët e tjera rreth qëllimit të saj për të pezulluar Marrëveshjen, duke paraqitur justifikimin e duhur. Pezullimi hyn në fuqi 45 ditë pas datës ose njoftimit ose menjëherë pas njoftimit në rastin e aplikimit të masave kufizuese të BE-së. Data e hyrjes në fuqi të pezullimit shërben si datë referencë për qëllimet e këtij neni.

3. Çdo Palë mund të marrë çdo masë të nevojshme paraprake para hyrjes në fuqi të pezullimit.

Përpara njoftimit dhe hyrjes në fuqi të pezullimit, si dhe gjatë periudhës së pezullimit, Palët mund të diskutojnë masat e përshtatshme për të shmangur ose hequr pezullimin.

4. Menjëherë pas hyrjes në fuqi të pezullimit, alokimet financiare të BE-së dhe kontributi i vendit të tretë (kontributi kombëtar), të përmendura në nenin 4, nuk do të jenë më të detyrueshme.

5. Pezullimi mund të hiqet në rastet kur Palët konstatojnë se është rivendosur përputhshmëria me Marrëveshjen.

6. Kur Palët konstatojnë se nuk është rivendosur përputhshmëria me Marrëveshjen, atëherë pezullimi mbetet në fuqi ose Marrëveshja mund të zgjidhet në përputhje me nenin 55.

Neni 55

Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje

1. Kur pezullimi i kësaj Marrëveshjeje nuk është hequr brenda një periudhe maksimale prej 180 ditësh, çdo Palë mund të paraqesë qëllimin e saj për zgjidhjen e Marrëveshjes. Zgjidhja e Marrëveshjes hyn në fuqi 45 ditë pas datës së njoftimit, përveçse kur bihet dakord ndryshe.

2. Në rastin e ndërprerjes së Programit në përputhje me nenin 11, çdo Palë mund të paraqesë kërkesën e saj për zgjidhjen e kësaj Marrëveshjeje përpara se të përfundojë periudha e ekzekutimit.

3. BE-ja ka të drejtën ta zgjidhë këtë Marrëveshje nëse Shqipëria nuk jep kontributin e saj në përputhje me nenin 4, paragrafi 5 dhe paraqet qëllimin e tij për zgjidhjen e Marrëveshjes. Zgjidhja e Marrëveshjes hyn në fuqi 45 ditë pas datës së njoftimit, përveçse kur bihet dakord ndryshe.

Shqipëria ka të drejtën ta zgjidhë këtë Marrëveshje nëse BE-ja nuk përmbush detyrimet e saj të parashikuara në nenin 4, paragrafi 3 të kësaj Marrëveshjeje.

4. Në rastet e përmendura në paragrafët 2 dhe 3, kjo Marrëveshje zgjidhet në datën e rënë dakord nga të tria Palët.

5. Data e zgjidhjes së Marrëveshjes shërben si datë referencë për qëllimet e këtij neni.

6. Pas zgjidhjes së kësaj Marrëveshjeje, alokimi financiar i përmendur në nenin 4 nuk është më i detyrueshëm, përveçse kur pezullimi ka ndodhur përpara zgjidhjes. Në këtë rast, data referencë do të jetë data e dhënë në nenin 54, paragrafi 2.

7. Në rast se Palët nuk bien dakord mbi datën e përfundimit të periudhës së ekzekutimit përpara përfundimit të periudhës së parashikuar në nenin 6, atëherë kjo Marrëveshje do të zgjidhet pesë vite pas datës së një njoftimi të bërë në përputhje me paragrafët 1, 2 dhe 3.

Neni 56
Depozitari

Komisioni është depozitari i kësaj Marrëveshjeje.

Neni 57
Komponentët e kësaj Marrëveshjeje

Shtojcat në vijim janë pjesë përbërëse të kësaj Marrëveshjeje:

- Plani i financimit (shtojca I); dhe
- Rregullat e prokurimit publik (shtojca II).

Neni 58
Lidhja, hyrja në fuqi dhe zbatimi i përkohshëm i kësaj Marrëveshjeje

1. Kjo Marrëveshje konsiderohet e lidhur në datën e nënshkrimit të saj nga të gjitha palët.

2. Kjo Marrëveshje hyn në fuqi në datën e marrjes së njoftimit të fundit me shkrim përmes të

cilit Palët njoftojnë njëra-tjetrën, me kanale diplomatike, mbi përfundimin e procedurave të tyre të brendshme ligjore të nevojshme për hyrjen në fuqi të Marrëveshjes.

3. Palët bien dakord që të zbatojnë përkohësisht dispozitat në vijim, duke filluar nga data e lidhjes së Marrëveshjes:

- nenet 7 deri në 9;
- nenet 12,1 deri në 12,4;
- nenet 13 deri në 15;
- neni 26, paragrafi 2;
- nenet 35 deri në 41;
- nenet 47 dhe 50;
- nenet 57 (të sqarohet se shtojca është pjesë përbërëse) dhe 58.

Nënshkruar në tri kopje origjinale, nga një për secilën Palë, në gjuhën angleze

Nënshkruar për dhe në
emër të Komisionit,

Nënshkruar për dhe në
emër të Republikës Helene,

.....
Drejtor i përgjithshëm,
Drejtoria e Përgjithshme
për Politikat Rajonale dhe
Urbane

.....
Ministri alternativ i
Ekonomisë dhe Financave

Bruksel, datë

Athinë, datë

.....

.....

(nënshkrimi)

(nënshkrimi)

Nënshkruar për dhe në
emër të Republikës së
Shqipërisë,

Drejtori i përgjithshëm,
Agjencia Shtetërore e
Programimit Strategjik dhe
Koordinimit të Ndihmës
(SASPAC)
Koordinator kombëtar i
IPA-s

Tiranë, datë

.....

(nënshkrimi)

SHTOJCA I

Tabela 1. Fondet e miratuara financiare, sipas vitit (në EUR)

Fondi	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totali
Programi BNK në kuadër të IPA III	0	4 511 353	4 609 044	4 676 779	4 761 599	4 005 520	4 085 705	26 650 000
Totali	0	4 511 353	4 609 044	4 676 779	4 761 599	4 005 520	4 085 705	26 650 000

Tabela 2. Totali i fondeve të miratuara financiare të ndara sipas fondit dhe kontributit kombëtar (në EUR)

Objektivi i politikës	Prioriteti	Fondi	Baza për llogaritjen e mbështetjes së BE-së (kosto totale legjitime ose kontributi publik)	Kontributi i BE-së (a)=(a1)+(a2)	Ndarja treguese e kontributit të BE-së		Kontributi kombëtar (b)=(c)+(d)	Ndarja treguese e kontributit kombëtar		Totali (e)=(a)+(b)	Norma e bashkëfinancimit (f)=(a)/(e)	Kontributet nga vendet e treta (për informacion)
					pa asistencë teknike (AT), në përputhje me nenin 27, paragrafi 1 (a1)	për asistencë teknike (AT), në përputhje me nenin 27, paragrafi 1 (a2)		Kontributi kombëtar publik (c)	Kontributi kombëtar privat (d)			
2	1	Programi BNK në kuadër të IPA III	Kontributi publik	13 085 000	11 776 500	1 308 500	3 271 253	3 271 253	0	16 356 253	79,9999853267%	0,00
3	2	Programi BNK në kuadër të IPA III	Kontributi publik	3 065 000	2 758 500	306 500	766 250	766 250	0	3 831 250	80,0000000000%	0,00
4	3	Programi BNK në kuadër të IPA III	Kontributi publik	10 500 000	9 450 000	1 050 000	2 625 000	2 625 000	0	13 125 000	80,0000000000%	0,00
		Programi BNK në kuadër të IPA III		26 650 000	23 985 000	2 665 000	6 662 503	6 662 503	0	33 312 503	79,9999927955%	0,00

SHTOJCA II

Prokurimi publik**A. Dispozitat e përgjithshme****1. Parimet e zbatueshme për kontratat dhe objekti (pasqyron nenin 160 të direktivës Omnibus)**

1. Të gjitha kontratat e financuara nga një kontratë granti respektojnë parimet e transparencës, proporcionalitetit, trajtimit të barabartë dhe mosdiskriminimit.

2. Të gjitha kontratat duhet të jenë pjesë e një procedure konkurruese sa më të gjerë që të jetë e mundur, përveç kur përdoret procedura me negociim. Vlera e llogaritur e një kontrate nuk duhet të përcaktohet duke pasur si qëllim anashkalimin e rregullave të zbatueshme dhe nuk duhet të ndahet për të anashkaluar rregullat e zbatueshme. Përfituesi i grantit, duke vepruar si autoriteti kontraktor, e ndan një kontratë në lote, kur është e përshtatshme, duke marrë në konsideratë konkurrencën e gjerë.

2. Kontratat e përziera dhe fjalori i përbashkët i prokurimit (pasqyron nenin 162 të direktivës Omnibus)

1. Një kontratë e përzier që mbulon dy ose më shumë lloje prokurimi (punët, furnizimet ose shërbimet) jepet në përputhje me dispozitat e zbatueshme sipas llojit të prokurimit që karakterizon objektin kryesor të kontratës në fjalë.

2. Në rastin e kontratave të përziera për furnizimet dhe shërbimet, objekti kryesor përcaktohet duke krahasuar vlerat e furnizimeve ose shërbimeve përkatëse.

3. Çdo referencë për nomenklaturat në kontekstin e prokurimit bëhet duke përdorur Fjalorin e Përbashkët të Prokurimit (FPP).

3. Masat e publikimit (pasqyron nenin 163 të direktivës Omnibus, si dhe pragjet e nenit 178.1 dhe pikës 5 të shtojcës I të kësaj rregulloreje)

1. Për procedurat me vlerë të barabartë ose më të madhe se 300 000 euro në rastin e kontratave të shërbimit dhe furnizimit, apo me vlerë të barabartë ose më të madhe se 5 000 000 euro në rastin e kontratave të punëve, përfituesi i grantit publikon në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian:

a) një njoftim të kontratës me qëllim nisjen e një procedure, përveçse në rastin e procedurës me negociim;

b) një njoftim për dhënien e kontratës ku paraqiten rezultatet e procedurës.

2. Procedurat që kanë një vlerë më të ulët se pragjet e përmendura më sipër komunikohen përmes mjeteve të përshtatshme. Krahas komunikimit të parashikuar në paragrafin 1, procedurat e prokurimit mund të komunikohen edhe në një mënyrë tjetër, në veçanti në formë elektronike. Këto komunikime duhet t'i referohen njoftimit të publikuar në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian, nëse njoftimi është publikuar, dhe nuk duhet t'i paraprijnë publikimit të këtij njoftimi, i cili në vetvete është autentik.

Ky komunikim nuk paraqet asnjë diskriminim ndërmjet kandidatëve apo ofertuesve dhe as nuk përmban detaje të tjera përveç atyre në njoftimin e kontratës, nëse ky njoftim është publikuar.

3. Informacione të caktuara për dhënien e kontratës mund të mos publikohen në rast se publikimi i tyre do të pengonte zbatimin e ligjit ose do të ishte në kundërshtim me interesin publik, do të dëmtonte interesat tregtare legjitime të operatorëve ekonomikë ose mund të cenonte konkurrencën e drejtë midis tyre.

B. Llojet e procedurave**4. Procedurat e prokurimit (pasqyron nenin 164 të direktivës Omnibus)**

2. 1. Procedurat e prokurimit për dhënien e kontratave të koncesionit ose kontratave publike, duke përfshirë kontratat kuadër, marrin një nga format në vijim:

- a) procedurë e hapur;
- b) procedurë e kufizuar;
- c) procedurë me negociim, duke përfshirë pa publikim paraprak;
- d) procedurë konkurruese me negociim;
- e) procedura që përfshijnë një thirrje për shprehje të interesit.

2. Në procedurat e hapura, çdo operator ekonomik i interesuar mund të paraqesë një ofertë.

3. Në procedurat e kufizuara dhe procedurat konkurruese me negociim, çdo operator ekonomik mund të dorëzojë një kërkesë për pjesëmarrje, duke dhënë informacionin e kërkuar nga përfituesi i grantit. Përfituesi i grantit fton të gjithë kandidatët, të cilët përmbushin kriteret e përzgjedhjes dhe nuk janë në asnjë prej situatave të përjashtimit ose refuzimit [të përmendura në nenin 136, paragrafi 1

dhe nenin 141, paragrafi 1 të Rregullores Financiare⁹], që të paraqesin një ofertë.

Pavarësisht nënparagrafit të parë, përfituesi i grantit mund të kufizojë numrin e kandidatëve që do të ftohen për të marrë pjesë në procedurë, bazuar në kriteret e përzgjedhjes objektive dhe jodiskrimi-nuese, të cilat bëhen të ditura në njoftimin e kontratës ose në thirrjen për shprehjen e interesit. Numri i kandidatëve të ftuar duhet të jetë i mjaftueshëm për të garantuar një konkurrencë reale.

4. Në të gjitha procedurat që përfshijnë negociim, përfituesi i grantit negocion ofertën fillestare, si dhe çdo ofertë pasuese ose pjesë të tyre me ofertuesit, me përjashtim të ofertës përfundimtare, me qëllim përmirësimin e përmbajtjes së tyre. Kërkesat minimale dhe kriteret e specifikuar në dokumentet e prokurimit nuk janë objekt negocimi. Një përfitues granti mund të japë një kontratë në bazë të ofertës fillestare pa negociim në rast se ka specifikuar në dokumentet e prokurimit se rezervon mundësinë për ta bërë këtë.

5. Përfituesi i grantit mund të përdorë:

a) procedurën e hapur ose të kufizuar për çdo blerje;

b) procedurat që përfshijnë një thirrje për shprehje të interesit për kontratat me vlerë më të ulët se pragjet e përmendura në pikën 3 të kësaj shtojce, për të dorëzuar oferta në përgjigje të ftesave të ardhshme të kufizuara për oferta, ose për të përgatitur një listë me operatorët ekonomikë që do të ftohen për të paraqitur kërkesa për pjesëmarrje ose për dorëzimin e ofertave;

c) procedurën konkurruese me negociim, për kontratat e shërbimit për shërbimet sociale dhe shërbime të tjera specifike¹⁰, në rastet kur janë dorëzuar vetëm oferta të parregullta ose të papranueshme në përgjigje të një procedure të hapur apo të kufizuar pasi ka përfunduar procedura fillestare, si dhe në rastet kur kjo justifikohet nga rrethanat specifike të lidhura, ndër të tjera, me natyrën ose kompleksitetin e objektit të kontratës apo me llojin specifik të kontratës;

d) procedurën me negociim për kontratat me vlerë më të ulët se pragjet e përmendura në pikën 3

të kësaj shtojce, ose procedurën me negociim pa publikim paraprak për raste të caktuara blerjesh [që nuk janë pjesë e fushës së zbatimit të direktivës 2014/24/BE] apo në rrethana të jashtëzakonshme të përcaktuara qartë.

5. Pragjet dhe procedurat (pasqyron pikën 38 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Procedurat e prokurimit në fushën e veprimeve të jashtme janë si në vijim:

a) procedura e kufizuar, siç parashikohet në pikën 4.1.b të kësaj shtojce;

b) procedura e hapur, siç parashikohet në pikën 4.1.a të kësaj shtojce;

c) procedura e hapur lokale;

d) procedura e thjeshtuar.

2. Bazuar në pragjet përkatëse, procedurat e prokurimit përdoren si në vijim:

a) procedura e hapur ose e kufizuar mund të përdoret për:

i. kontratat e shërbimit dhe të furnizimit dhe kontratat e koncesionit të shërbimeve, me vlerë prej të paktën 300 000 euro;

ii. kontratat e punëve dhe kontratat e koncesionit të punëve, me vlerë prej të paktën 5 000 000 euro;

b) procedura e hapur lokale mund të përdoret, për:

i. kontratat e furnizimit me vlerë nga 100 000 euro deri në 300 000 euro;

ii. kontratat e punëve dhe kontratat e koncesionit të punëve, me vlerë nga 300 000 euro deri në 5 000 000 euro;

c) procedura e thjeshtuar mund të përdoret për:

i. kontratat e shërbimit, kontratat e koncesionit të shërbimeve, kontratat e punëve dhe kontratat e koncesionit të punëve, me vlerë nën 300 000 euro;

ii. kontratat e furnizimit, me vlerë nën 100 000 euro;

d) kontratat me vlerë më të ulët ose të barabartë me 20 000 euro mund të jepen mbi bazën e një oferte të vetme;

e) pagesat me vlerë më të ulët ose të barabartë me 2500 euro për zërat e shpenzimeve mund të realizohen thjesht si pagesa faturash, pa qenë e nevojshme të merret një ofertë paraprake.

3. Në procedurën e kufizuar të përmendur në germën “a” të nënparagrafit 1, njoftimi i kontratës

⁹ Rregullorja (BE, Euratom) 2018/1046, e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, datë 18 korrik 2018, “Për rregullat financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Evropian”.

¹⁰ Siç përmendet në shtojcën XIV të direktivës 2014/24/BE.

specifikon numrin e kandidatëve që do të ftohen për të paraqitur oferta. Në rastin e kontratave të shërbimeve ftohen të paktën katër kandidatë. Numri i kandidatëve që lejohet të paraqesin oferta, duhet të jetë i mjaftueshëm për të garantuar konkurrencë reale. Lista e kandidatëve të përzgjedhur publikohet në faqen e internetit të përfituesit të grantit.

Nëse numri i kandidatëve që plotësojnë kriteret e përzgjedhjes ose nivelet minimale të kapacitetit është më i ulët se numri minimal, përfituesi i grantit mund të ftojë për të paraqitur oferta vetëm ata kandidatë që përmbushin kriteret për dorëzimin e një oferte.

4. Në kuadër të procedurës së hapur lokale të përmendur në germën “c” të nënparagrafit 1, njoftimi i kontratës publikohet minimalisht në gazetën zyrtare të shtetit marrës ose në format të barasvlershëm për ftesat lokale për oferta.

5. Në kuadër të procedurës së thjeshtuar të përmendur në germën “d” të nënparagrafit 1, autoriteti kontraktor harton një listë me të paktën tre ofertues të përzgjedhur prej tij, pa publikuar një njoftim. Ofertuesit për procedurën e thjeshtuar mund të përzgjidhen nga lista e operatorëve ekonomikë të përmendur në germën “b” të pikës 9.1, e cila bëhet e ditur përmes një thirrjeje për shprehje të interesit.

Nëse, pas konsultimit të ofertuesve, autoriteti kontraktor merr vetëm një ofertë të vlefshme nga aspekti administrativ dhe teknik, atëherë kontrata mund të jepet me kusht që të përmbushen kriteret për dhënien e saj.

6. Për sa u përket shërbimeve ligjore që nuk mbulohen në germën “g” të nënparagrafit të parë të pikës 6.1, autoriteti kontraktor mund të përdorë procedurën e thjeshtuar, pavarësisht vlerës së llogaritur të kontratës.

6. Përdorimi i procedurës me negociim pa publikim paraprak të njoftimit të kontratës (pasqyron pikën 11 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Kur përfituesi i grantit përdor procedurën me negociim pa publikim paraprak të njoftimit të kontratës, ai respekton masat e negociimit të përcaktuara në pikën 7. Përfituesi i grantit mund të përdorë procedurën me negociim pa publikim paraprak të njoftimit të kontratës, pavarësisht vlerës së llogaritur të kontratës, në rastet në vijim:

3. a) kur nuk janë dorëzuar oferta apo oferta të përshtatshme, ose kur nuk janë dorëzuar kërkesa për pjesëmarrje apo kërkesa të përshtatshme për

pjesëmarrje, siç parashikohet në nënparagrafin 2 të pikës 6.2, në përgjigje të një procedure të hapur ose procedure të kufizuar pas përfundimit të kësaj procedure, me kusht që dokumentet origjinale të prokurimit të mos jenë ndryshuar në mënyrë thelbësore;

4. b) kur punët, furnizimet ose shërbimet mund të ofrohen nga vetëm një operator ekonomik, sipas kushteve të përcaktuara në pikën 28.3, si dhe për një nga arsyet në vijim:

5. i. qëllimi i prokurimit është krijimi ose blerja e një veprë arti ose një performace artistike unike;

ii. për arsye teknike, nuk ka konkurrencë;

iii. duhet të garantohet mbrojtja e të drejtave ekskluzive, duke përfshirë të drejtat e pronësisë intelektuale;

c) nëse është jashtëzakonisht e nevojshme në rastet kur, për arsye të urgjencës ekstreme të shkaktuar nga ngjarje të paparashikueshme, është e pamundur të respektohen afatet kohore të përcaktuara në pikën 22 të kësaj shtojce dhe kur argumentimi i kësaj urgjence ekstreme nuk mund t'i atribuohet autoritetit kontraktor;

d) për punët ose shërbimet e reja që kanë të bëjnë me përsëritje të punëve apo shërbimeve të ngjashme që i janë besuar një operatori ekonomik, të cilit i është dhënë një kontratë fillestare nga i njëjti përfitues i grantit, me kusht që këto punë ose shërbime të përputhen me projektin bazë për të cilin është dhënë kontrata fillestare pas publikimit të njoftimit të kontratës, sipas kushteve të përcaktuara në nënparagrafin 4;

e) për kontratat e furnizimit:

i. për furnizime shitesë, të cilat kanë si qëllim zëvendësimin e pjesshëm të furnizimeve ose instalimeve, apo shtimin e furnizimeve ose instalimeve ekzistuese, në rastet kur një ndryshim i furnizuesit do të detyronte autoritetin kontraktor që të merrte furnizime me karakteristika të ndryshme teknike, të cilat do të rezultonin në papërputhshmëri ose në vështirësi teknike joproporcionale në procedurat e shfrytëzimit dhe mirëmbajtjes; në rastet kur institucionet e Bashkimit Evropian japin kontrata për llogari të tyre, kohëzgjatja e këtyre kontratave nuk i tejkalon tre vjet;

ii. kur produktet janë prodhuar vetëm për qëllime kërkimore, eksperimentimi, studimi ose zhvillimi; megjithatë, këto kontrata nuk përfshijnë prodhimin në masë për të arritur sukses tregtar ose për të rikuperuar kostot e kërkimit dhe të zhvillimit;

iii. për furnizimet e kuotuarra dhe të blera në tregun e lëndëve të para dhe produkteve primare;

iv. për blerjet e furnizimeve me kushte veçanërisht të favorshme nga një operator ekonomik që po likuidon përfundimisht veprimtaritë e tij tregtare, ose nga likuiduesit në një procedurë falimentimi, një marrëveshje me kreditorët ose një procedurë e ngjashme sipas legjislacionit të brendshëm;

f) për kontratat e ndërtimit, pas studimit të tregut lokal;

g) për kontratat për një nga rastet e mëposhtme:

i. përfaqësimin ligjor nga një avokat në procedurat e arbitrazhit ose pajtimit ose procedurat gjyqësore;

ii. konsulencën ligjore që jepet në përgatitjen e procedurave të përmendura në pikën i. ose kur ka një tregues të qartë dhe probabilitet të lartë që çështja me të cilën lidhet konsulenca të bëhet subjekt i këtyre procedurave, me kusht që konsulenca të jepet nga një avokat;

iii. shërbimet e arbitrazhit dhe pajtimit;

iv. shërbimet e certifikimit dhe autentifikimit të dokumenteve, të cilat duhet të ofrohen nga noterët;

2. Një ofertë konsiderohet e papërshtatshme kur ajo nuk lidhet me objektin e kontratës ndërsa kërkesa për pjesëmarrje konsiderohet e papërshtatshme kur operatori ekonomik është në një situatë përjashtuese ose nuk përmbush kriteret e përzgjedhjes.

3. Përjashtimet e përcaktuara në germën “b”, pikat ii. dhe iii. të nënparagrafit 1 zbatohen vetëm kur nuk ekziston asnjë alternativë ose zëvendësim i arsyeshëm dhe mungesa e konkurrencës nuk vjen si rezultat i një ngushtimi artificial të parametrave gjatë përcaktimit të prokurimit.

4. Në rastet e përmendura në germën “e” të nënparagrafit 1, projekti bazë duhet të tregojë nivelin e punëve ose shërbimeve të mundshme të reja dhe kushtet sipas të cilave do të jepen. Sapo projekti bazë të shpallet pjesë e prokurimit duhet të njoftohet përdorimi i mundshëm i procedurës me negociim dhe kosto e përgjithshme e llogaritur e punëve ose shërbimeve vijuese duhet të merret në konsideratë gjatë zbatimit të pragjeve të përmendura në pikën 3 të kësaj shtojce.

7. Përdorimi i procedurës konkurruese me negociim (pasqyron pikën 12.1, germa “b” dhe pikën 6.5 të shtojcës I, si dhe nenin 164.4 të direktivës Omnibus; pikat 12.2 dhe 12.3)

1. Kur përfituesi i grantit përdor procedurën konkurruese me negociim, ai duhet të marrë në konsideratë masat e negociimit në vijim:

a) përfituesi i grantit negocion ofertën fillestare, si dhe çdo ofertë pasuese ose pjesë të tyre me ofertuesit, me përjashtim të ofertës përfundimtare, me qëllim përmirësimin e përmbajtjes së tyre. Kërkesat minimale dhe kriteret e specifikuar në dokumentet e prokurimit nuk janë objekt negociimi;

b) gjatë një negociimi, përfituesi i grantit garanton trajtim të barabartë për të gjithë ofertuesit;

c) një negociim mund të realizohet në faza të njëpasnjëshme për të reduktuar numrin e ofertave që do të negociohen duke zbatuar kriteret e dhënies së kontratës, të specifikuar në dokumentet e prokurimit. Përfituesi i grantit përcakton nëse do e përdorë këtë opsion në dokumentet e prokurimit;

d) Një përfituesi i grantit mund të japë një kontratë në bazë të ofertës fillestare pa negociim në rast se ka specifikuar në dokumentet e prokurimit se rezervon mundësinë për ta bërë këtë.

2. Një ofertë konsiderohet e parregullt në një nga rastet e mëposhtme:

a) kur nuk përmbush kërkesat minimale të specifikuar në dokumentet e prokurimit;

b) kur nuk përmbush kërkesat e dorëzimit të përcaktuara në pikën 8 të kësaj shtojce;

c) kur ofertuesi refuzohet;

d) kur përfituesi i grantit ka deklaruar se oferta është anomalisht e ulët.

3. Një ofertë konsiderohet e papranueshme në një nga rastet e mëposhtme:

a) kur çmimi i ofertës tejkalon buxhetin maksimal të përfituesit të grantit, të përcaktuar dhe të dokumentuar përpara nisjes së procedurës së prokurimit;

b) kur oferta nuk përmbush nivelet minimale të cilësisë të parashikuara në kriteret për dhënien e kontratës.

8. Përdorimi i procedurës me negociim për kontratat e shërbimit, furnizimit dhe punëve (pasqyron pikën 39 të direktivës Omnibus)

1. Përfituesit e grantit mund të përdorin procedurën me negociim me një ofertë të vetme në rastet në vijim:

a) kur shërbimet u janë besuar organeve të sektorit publik ose shoqatave apo institucioneve jofitimprurëse dhe kanë lidhje me aktivitete të natyrës institucionale ose janë të projektuara për të ofruar asistencë për personat në fushën sociale;

b) kur procedura e dorëzimit të ofertave ka rezultuar e pasuksesshme, pra kur nuk janë marrë oferta cilësore dhe/ose të përshtatshme nga pikëpamja financiare. Në këtë rast, pas anulimit të procedurës së dorëzimit të ofertave, përfituesi i grantit mund të negociojë me një ose disa ofertues të përzgjedhur prej tij nga grupi i ofertuesve që morën pjesë në ftesën për dorëzimin e ofertave, me kusht që dokumentet e prokurimit të mos jenë ndryshuar në mënyrë thelbësore;

a) kur duhet lidhur një kontratë e re pas zgjidhjes së parakohshme të një kontrate ekzistuese.

2. Për qëllime të germës “c” të nënparagrafit të parë të pikës 6, operacionet e kryera gjatë një krize konsiderohen se përmbushin kushtin e urgjencës ekstreme. Përfituesi i grantit përcakton ekzistencën e një situate të urgjencës ekstreme dhe shqyrton rregullisht vendimin e tij/saj duke marrë në konsideratë parimin e menaxhimit të qëndrueshëm financiar.

3. Aktivitetet e natyrës institucionale të përmendura në germën “a” të pikës 8 përfshijnë shërbimet e lidhura drejtpërdrejt me misionin statutor të organeve të sektorit publik.

9. Procedura që përfshin një thirrje për shprehje të interesit (pasqyron pikat 13.1, 13.2, 29.3 dhe 40 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Për kontratat me vlerë me të ulët sesa pragjet e përmendura në pikën 3 të kësaj shtojce, si dhe pa cenuar pikat 6 dhe 7 të kësaj shtojce, përfituesi i grantit mund të përdorë një thirrje për shprehje të interesit për të kryer një nga procedurat e mëposhtme:

a) për të parazgjedhur kandidatët që do të ftohen për të dorëzuar oferta në përgjigje të ftesave të ardhshme të kufizuara për oferta;

b) për të përgatitur një listë me operatorët ekonomikë që do të ftohen për të dorëzuar kërkesa për pjesëmarrje ose oferta.

2. Lista e hartuar në vijim të një thirrjeje për shprehje interesi, është e vlefshme për maksimumi katër vjet nga data e publikimit të njoftimit. Lista e përmendur në nënparagrafin e parë mund të përfshijë nënlistë. Çdo operator ekonomik mund të shprehë interes në çdo kohë gjatë periudhës së vlefshmërisë së listës, me përjashtim të tre muajve të fundit të kësaj periudhe.

3. Ofertat dhe kërkesat për pjesëmarrje, të cilat janë të përshtatshme sipas pikës 6.2 dhe të cilat nuk janë as të parregullta sipas pikës 7.2 dhe as të

pa pranueshme sipas pikës 7.3 të kësaj shtojce, konsiderohen të pranueshme.

4. Duke deroguar nga pika 14.3, për të gjitha procedurat që përfshijnë një kërkesë për pjesëmarrje, specifikimet e ofertës mund të ndahen sipas dy fazave të procedurës dhe faza e parë mund të përmbajë vetëm informacionin e përmendur në germat “a” dhe “P” të pikës 14.3.

10. Përdorimi i ankandëve elektronike (pasqyron pikën 22 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Përfituesi i grantit mund të përdorë ankandet elektronike ku paraqiten çmime të reja, çmime të ndryshuara me ulje dhe/ose vlera të reja në lidhje me elemente të caktuara të ofertave.

Përfituesi i grantit e strukturon ankandin elektronik si një proces elektronik përsëritës, që ndodh pas një vlerësimi të plotë fillestar të ofertave, duke mundësuar renditjen e tyre nëpërmjet metodave automatike të vlerësimit.

2. Në procedurat e hapura ose të kufizuara ose në procedurat konkurruese me negociim, përfituesi i grantit mund të vendosë që dhënia e një kontrate publike të paraprihet nga një ankand elektronik kur dokumentet e prokurimit mund të përcaktohen me saktësi.

Ankandi elektronik bazohet në një nga metodat e dhënies së kontratës të përcaktuara në pikën 17.4 të kësaj shtojce.

3. Autoriteti kontraktor që vendos të zhvillojë një ankand elektronik e deklaron këtë fakt në njoftimin e kontratës. Dokumentet e prokurimit përfshijnë të dhënat mëposhtme:

a) vlerat e zërave që do të jenë subjekt i një ankandi elektronik, me kusht që këto zëra të jenë të matshëm dhe të mund të shprehen në shifra ose përqindje;

b) çdo kufi për vlerat që mund të paraqiten, sipas specifikimeve në lidhje me objektin e kontratës;

c) informacionin që u vihet në dispozicion ofertuesve gjatë ankandit elektronik dhe, sipas rastit, kohën se kur do t'u vihet në dispozicion;

d) informacionin përkatës në lidhje me procesin e ankandit elektronik, duke përfshirë faktin nëse është i ndarë në faza dhe mënyrën e mbylljes së procesit, siç përcaktohet në pikën 10.7;

e) kushtet sipas të cilave ofertuesit do të jenë në gjendje të paraqesin një ofertë dhe në veçanti, diferencat minimale që do të nevojiten kur të dorëzohet oferta, sipas rastit;

f) informacionin përkatës në lidhje me pajisjet elektronike të përdorura, si dhe masat dhe specifikimet teknike për lidhjen.

4. Të gjithë ofertuesit që kanë dorëzuar oferta të pranueshme ftohen në të njëjtën kohë, në mënyrë elektronike, që të marrin pjesë në ankandin elektronik duke përdorur lidhjet në përputhje me udhëzimet. Ftesa specifikon datën dhe orën e fillimit të ankandit elektronik.

Ankandi elektronik mund të zhvillohet në disa faza të njëpasnjëshme. Ankandi elektronik fillon minimalisht dy ditë pune pas datës së dërgimit të ftesave.

5. Ftesa shoqërohet me rezultatin e një vlerësimi të plotë të ofertës përkatëse. Ftesa specifikon gjithashtu formulën matematike që do të përdoret në ankandin elektronik për të përcaktuar renditjet automatike, në bazë të çmimeve të reja dhe/ose vlerave të reja të paraqitura. Kjo formulë përfshin peshën që u është dhënë të gjitha kriterëve të përzgjedhura për të përcaktuar ofertën më të favorshme nga pikëpamja ekonomike, siç tregohet në dokumentet e prokurimit. Megjithatë, për këtë qëllim, kufijtë reduktohen paraprakisht në një vlerë specifike.

Në rastet kur autorizohen variante, për çdo variant parashikohet një formulë e veçantë.

6. Gjatë çdo faze të një ankandi elektronik, autoriteti kontraktor u komunikon menjëherë të gjithë ofertuesve të paktën informacionin e mjaftueshëm me qëllim që të verifikojnë renditjet e tyre përkatëse në çdo moment. Kur kjo është treguar paraprakisht, ai mund të komunikojë informacione të tjera që lidhen me çmime ose vlera të tjera që janë paraqitur, si dhe të bëjë të ditur numrin e ofertuesve në çdo fazë specifike të ankandit. Megjithatë, autoriteti kontraktor nuk zbulon identitetet e ofertuesve gjatë asnjë faze të ankandit elektronik.

7. Përfituesi i grantit e mbyll një ankand elektronik në një ose disa nga mënyrat e mëposhtme:

a) në datën dhe orën e caktuar më parë;

b) kur nuk merr më çmime të reja ose vlera të reja që plotësojnë kërkesat në lidhje me diferencat minimale, me kusht që të ketë përcaktuar paraprakisht kohën që do të lejojë të kalojë pas marrjes së ofertës së fundit përpara se të mbyllë ankandin elektronik;

c) kur është arritur numri i caktuar më parë i fazave të ankandit.

8. Pas mbylljes së një ankandi elektronik, autoriteti kontraktor shpall kontratën fituese në bazë të rezultateve të ankandit elektronik.

11. Katalogët elektronikë (pasqyron pikën 27 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Kur kërkohet përdorimi i mjeteve elektronike të komunikimit, autoriteti kontraktor mund të kërkojë që ofertat të paraqiten në formatin e një katalogu elektronik ose të përfshijnë një katalog elektronik.

2. Kur pranohet ose kërkohet paraqitja e ofertave në formën e katalogëve elektronikë, autoriteti kontraktor:

a) e konstaton këtë në njoftimin e kontratës;

b) specifikon në dokumentet e prokurimit të gjithë informacionin e nevojshëm në lidhje me formatin, pajisjet elektronike të përdorura, si dhe masat për lidhjen teknike dhe specifikimet për katalogun.

C. Përgatitja

12. Përgatitja e procedurës së prokurimit (pasqyron nenin 166 të direktivës Omnibus)

1. Përpara nisjes së një procedure prokurimi, përfituesi i grantit mund të realizojë një studim paraprak të tregut, me qëllim që të përgatisë procedurën.

2. Në dokumentet e prokurimit, përfituesi i grantit identifikon objektin e prokurimit duke ofruar një përshkrim të nevojave të tij dhe të karakteristikave të nevojshme të punëve, furnizi-meve ose shërbimeve që do të prokurohen, si dhe specifikon kriteret e zbatueshme të përjashtimit, përzgjedhjes dhe dhënies së kontratës. Autoriteti i përfituesit të grantit specifikon, gjithashtu, elementet të cilat përcaktojnë kërkesat minimale që duhet të plotësojnë të gjitha ofertat. Kërkesat minimale përfshijnë respektimin e detyrimeve të legjislacionit në fuqi për çështjet mjedisore, sociale dhe të punës, të përcaktuara nga legjislacioni i BE-së, legjislacioni i brendshëm, marrëveshjet kolektive ose nga konventat ndërkombëtare në fuqi për çështjet sociale dhe mjedisore [të renditura në shtojcën X të direktivës 2014/24/BE].

13. Prokurimi i përbashkët (përshtatje e thjeshtuar e nenit 165 të direktivës Omnibus)

1. Kur një kontratë është në interes të dy ose më shumë përfituesve të grantit në të njëjtën veprimtari, si dhe kur ekziston mundësia për të arritur përfitime në aspektin e eficiencës, përfituesit përkatës të grantit mund ta realizojnë procedurën dhe

menaxhimin e kontratës vijuese në baza ndërinstitucionale, nën udhëheqjen e njërit prej përfituesve të grantit.

2. Kur një kontratë është e nevojshme për zbatimin e një veprimi të përbashkët ndërmjet një ose disa përfituesve të grantit nga vendet partnere dhe një ose disa përfituesve të grantit nga shtetet anëtare, atëherë procedura e prokurimit mund të realizohet bashkërisht. Dispozitat procedurale që do të zbatohen do të jenë ato të përfituesit të grantit që udhëheq procedurën e prokurimit.

14. Dokumentet e prokurimit (pasqyron pikën 16 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Dokumentet e prokurimit përfshijnë:

a) sipas rastit, njoftimin e kontratës ose masa të tjera komunikimi;

a) ftesën për ofertë;

b) specifikimet e ofertës, duke përfshirë specifikimet teknike dhe kriteret përkatëse;

c) draftin e kontratës bazuar në kontratën tip.

Germa “d” e nënparagrafit të parë nuk zbatohet në rastet kur, për shkak të rrethanave të jashtëzakonshme dhe të justifikuara siç duhet, kontrata tip nuk mund të përdoret.

2. Në ftesën për ofertë:

a) specifikohen rregullat për paraqitjen e ofertave, duke përfshirë në veçanti kushtet që garantojnë konfidencialitetin e tyre deri në momentin e shpalljes, datën dhe orën e afatit përfundimtar të pranimit, si dhe adresën ku duhet të dërgohet apo të dorëzohet ose adresën në internet, në rastin e dorëzimit elektronik;

b) deklarohet se dorëzimi i një oferte nënkupton pranimin e kushteve të përgjithshme të parashikuara në dokumentet e prokurimit dhe se ky dorëzim e bën subjekt të detyrimeve kontraktorin e shpallur fitues, gjatë zbatimit të kontratës;

c) specifikohet periudha e vlefshmërisë së ofertës, e cila nuk mund të jetë subjekt i asnjë ndryshimi;

d) ndalohet çdo lloj komunikimi ndërmjet autoritetit kontraktor dhe ofertuesit gjatë zhvillimit të procedurave, me përjashtim të rasteve të jashtëzakonshme, kur sipas kushteve të parashikuara në pikën 23 të kësaj shtojce, si dhe kur parashikohet një vizitë në terren, specifikohen kushtet e kësaj vizite;

e) specifikohen dëshmitë që vërtetojnë përmbushjen e afatit kohor për pranimin e ofertave;

f) përcaktohet se dorëzimi i një oferte nënkupton pranimin e marrjes së njoftimit të rezultatit të procedurës përmes mjeteve elektronike.

3. Specifikimet e ofertës përmbajnë:

a) kriteret e përzgjedhjes dhe të përjashtimit;

b) kriteret për dhënien e kontratës dhe ponderimin e tyre relativ, ose kur ponderimi nuk është i mundur për shkaqe objektive, paraqitjen e kriterëve sipas rëndësisë në rend zbritës, që zbatohet edhe për variantet, nëse janë autorizuar në njoftimin e kontratës;

c) specifikimet teknike të përmendura në pikën 16 të kësaj shtojce;

d) kërkesat minimale që duhet të përmbushin variantet, nëse janë të autorizuar;

e) dëshmitë e hyrjes në procedurat e prokurimit;

f) detyrimin për të treguar vendin ku janë të vendosur ofertuesit dhe paraqitjen e dëshmime mbështetëse gjerësisht të pranueshme sipas legjislacionit të vendit përkatës;

g) në rastin e katalogëve elektronikë, informacionin për pajisjet elektronike të përdorura, si dhe masat për lidhjen teknike dhe specifikimet e nevojshme.

4. Drafti i kontratës:

a) specifikon dëmet e likuidueshme në rastin e mospërmbushjes së klauzolave të saj;

b) specifikon të dhënat që duhen përfshirë në fatura dhe në dokumentacionin mbështetës përkatës;

c) specifikon gjykatën kompetente për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve;

d) specifikon se kontraktori respekton detyrimet në fuqi në fushën e legjislacionit mjedisor, social dhe të punës, siç përcaktohet nga legjislacioni i BE-së, legjislacioni i brendshëm, marrëveshjet kolektive ose nga konventat ndërkombëtare në fuqi për çështjet sociale dhe mjedisore [të renditura në shtojcën X të direktivës 2014/24/BE];

e) specifikon nëse do të jetë i nevojshëm transferimi i të drejtave të pronësisë intelektuale;

f) deklaron se çmimi i kuotuar në ofertë është fiks dhe i pandryshueshëm, ose parashikon kushtet apo formulat për rishikimin e çmimeve gjatë kohëzgjatjes së kontratës.

Për qëllimet e pikës “f”, nëse kontrata parashikon rishikimin e çmimeve, përfituesi i grantit merr në konsideratë të veçantë:

a) objektin e prokurimit dhe rrethanat ekonomike në të cilat kryhet kjo gjë;

b) llojin e kontratës, detyrat dhe kohëzgjatjen e saj;

c) interesat financiarë të autoritetit kontraktor.

15. Akses i në dokumentet e prokurimit dhe afati kohor për dhënien e informacioneve shtesë (pasqyron pikën 25.1 të direktivës Omnibus)

Përfituesi i grantit ofron akses të drejtpërdrejtë dhe pa pagesë përmes mjeteve elektronike në dokumentet e prokurimit, që nga data e publikimit të njoftimit të kontratës ose, në rastin e procedurave pa njoftim kontrate apo në përputhje me pikën 9 të kësaj shtojce, që nga data e dërgimit të ftesës për paraqitjen e ofertave.

Në raste të arsyetuara, përfituesi i grantit mund t'i përcjellë dokumentet e prokurimit përmes mjeteve të tjera të specifikuara nga ai, nëse akses i drejtpërdrejtë përmes mjeteve elektronike nuk është i mundur për shkak të teknike ose nëse dokumentet e prokurimit përmbajnë informacione konfidenciale.

Përfituesi i grantit mund të përcaktojë kërkesa për operatorët ekonomikë, të cilat kanë si qëllim të mbrojnë natyrën konfidenciale të informacionit që përmbajnë dokumentet e prokurimit. Ai i bën të ditura kërkesat, duke përfshirë edhe mënyrën e aksesimit të dokumenteve të prokurimit në fjalë.

D. Specifikimet teknike dhe kriteret e vlerësimit

16. Specifikimet teknike (pasqyron pikat 17.1, 17.2 dhe 17.8 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Specifikimet teknike duhet të mundësojnë trajtim të barabartë për operatorët ekonomikë në procedurat e prokurimit dhe nuk duhet të përbëjnë pengesa të pajustificuara për konkurrencën e hapur në procedurat e prokurimit.

Specifikimet teknike përfshijnë karakteristikat e nevojshme për punët, furnizimet ose shërbimet, duke përfshirë kërkesat minimale, në mënyrë që të përmbushin qëllimin e tyre, siç kërkohet nga autoriteti kontraktor.

2. Karakteristikat e përmendura në pikën 16 mund të përfshijnë, sipas rastit:

a) nivelet e cilësisë;

b) pasojat në mjedis dhe klimë;

c) për blerjet e synuara për përdorim nga personat fizikë, kriteret e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara ose projektimin për të gjithë përdoruesit, me përjashtim të rasteve të justifikuara siç duhet;

d) nivelet dhe procedurat e vlerësimit të përputhshmërisë;

d) rendimentin ose përdorimin e furnizimit;

e) siguria dhe dimensionet, duke përfshirë emrin tregtar dhe manualin e përdorimit sa u takon furnizimeve, si dhe terminologjinë, simbolet, testimet dhe metodat e testimit, ambalazhin, shënjimin ose etiketimin, proceset dhe metodat e prodhimit, sa u takon të gjitha kontratave;

f) në rastin e kontratave të punëve, procedurat lidhur me garantimin e cilësisë dhe rregullat lidhur për projektimin dhe llogaritjen e kostove, kushtet e testimit, inspektimit dhe pranimit të punëve, si dhe teknikat ose metodat e ndërtimit dhe të gjitha kushtet e tjera teknike që autoriteti kontraktor është në gjendje të specifikojë, në zbatim të rregulloreve të përgjithshme ose specifike, në lidhje me punët e përfunduara dhe me materialet ose pjesët që ato përmbajnë.

3. Në specifikimet teknike, nëse nuk e justifikon objekti i kontratës, nuk duhet të përmendet asnjë markë prodhimi ose burim specifik apo proces i veçantë, që karakterizon produktet ose shërbimet e ofruara nga një operator ekonomik specifik, si dhe asnjë markë tregtare, patentë, lloj ose origjinë apo prodhim specifik, me qëllim favorizimin ose eliminimin e disa produkteve ose operatorëve ekonomikë.

Kjo lejohet vetëm në raste përjashtimore kur objekti i kontratës nuk mund të përshkruhet në mënyrë mjaftueshëm të detajuar apo të kuptueshme. Referime të tilla duhet të shoqërohen nga fjalët “ose e barasvlershme”.

17. Dhënia e kontratave (pasqyron nenin 167 të direktivës Omnibus)

1. Kontratat jepen në bazë të kriterëve për dhënien e kontratës, me kusht që autoriteti kontraktor të ketë verifikuar sa më poshtë:

a) oferta përmbush kërkesat minimale të specifikuara në dokumentet e prokurimit;

b) kandidati ose ofertuesi nuk është i përjashtuar sipas pikës 4.3 të kësaj shtojce;

c) kandidati ose ofertuesi përmbush kriteret e përzgjedhjes të specifikuara të dokumentet e prokurimit dhe nuk është subjekt i konflikteve të interesit, të cilat mund të kenë ndikim negativ në zbatimin e kontratës.

2. Përfituesi i grantit zbaton kriteret e përzgjedhjes për të vlerësuar kapacitetin e kandidatit apo ofertuesit. Kriteret e përzgjedhjes përfshijnë vetëm kapacitetin ligjor dhe rregullator për ushtrimin e veprimtarisë profesionale, kapacitetin

ekonomik dhe financiar, si dhe kapacitetin teknik dhe profesional.

3. Përfituesi i grantit zbaton kriteret e dhënies së kontratës për të vlerësuar ofertuesin.

4. Përfituesi i grantit e bazon dhënien e kontratës në parimin e ofertës më të favorshme ekonomikisht, që konsiston në një prej tri metodave të dhënies: çmimi më i ulët, kostoja më e ulët ose raporti më i mirë çmim-cilësi. Sa i takon metodës së koston më të ulët, përfituesi i grantit ndjek qasjen e bazuar në efikasitetin e koston, duke përfshirë llogaritjen e koston së ciklit jetësor. Ndërsa, lidhur me raportin më të mirë çmim-cilësi, autoriteti kontraktor merr në konsideratë çmimin ose koston dhe kriteret e tjera të cilësisë lidhur me objektin e kontratës.

18. Kriteret e përjashtimit dhe përzgjedhjes (pasqyron pikën 18 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Për qëllime të deklarimit dhe vërtetimit se nuk është objekt i rrethanave të përjashtimit, përfituesi i grantit pranon një deklaratë ligjore, të nënshkruar dhe datuar.

2. Përfituesi i grantit paraqet në dokumentet e prokurimit kriteret e përzgjedhjes, nivelet minimale të kapacitetit dhe dëshmitë e nevojshme për ta vërtetuar këtë kapacitet. Të gjitha kërkesat duhet të jenë të lidhura dhe proporcionale me objektin e kontratës. Përfituesi i grantit specifikon në dokumentet e prokurimit mënyrën se si grupet e operatorëve ekonomikë duhet të përmbushin kriteret e përzgjedhjes duke marrë parasysh pikën 18.6.

Kur kontrata ndahet në lote, përfituesi i grantit mund të përcaktojë nivelet minimale të kapacitetit për secilin lot. Ai mund të caktojë nivele minimale të kapacitetit në rast se të njëjtit kontraktor i jepen disa lote.

3. Lidhur me kapacitetin për ushtrimin e veprimtarisë profesionale, autoriteti kontraktor mund t'i kërkojë një operatori ekonomik që të përmbushë të paktën një prej kushteve të mëposhtme:

a) të jetë i regjistruar në një regjistër profesional ose tregtar të vlefshëm, me përjashtim të rasteve kur operatori ekonomik është një organizatë ndërkombëtare;

b) për kontratat e shërbimit, të disponojë një autorizim të posaçëm që dëshmon se ai është i autorizuar të zbatojë kontratën në vendin ku është vendosur ose të jetë anëtar i një organizate profesionale specifike.

4. Në momentin e marrjes së kërkesave për pjesëmarrje ose oferta, autoriteti kontraktor pranon një deklaratë ligjore ku shprehet se kandidati ose ofertuesi përmbush kriteret e përzgjedhjes. Kërkesa për dorëzimin e një deklarate ligjore mund të hiqet për kontratat me vlerë shumë të ulët.

Përfituesi i grantit mund t'u kërkojë ofertuesve dhe kandidatëve në çdo kohë gjatë procedurës që të paraqesin një deklaratë të përditësuar ose të gjitha apo një pjesë të dokumenteve mbështetëse, kur kjo është e nevojshme për të garantuar kryerjen e procedurës në mënyrën e duhur.

Përfituesi i grantit mund t'u kërkojë kandidatëve ose ofertuesve të përzgjedhur që të dorëzojnë dokumente mbështetëse të përditësuara, me përjashtim të rastit kur i ka marrë ato ndërkohë për qëllimet e një procedure tjetër dhe me kusht që dokumentet të jenë ende të përditësuara, ose mund t'i aksesojë ato në një bazë të dhënash kombëtare pa pagesë.

5. Në varësi të vlerësimit të risqeve, përfituesi i grantit mund të vendosë që të mos kërkojë dëshmi të kapacitetit ligjor, rregullator, financiar, ekonomik, teknik dhe profesional të operatorëve ekonomikë në rastet e mëposhtme:

a) procedurat për kontratat e dhëna, me një vlerë që nuk i kalon pragjet e përmendura në pikën 3 të kësaj shtojce;

b) procedurat për kontratat e dhëna në përputhje me gërmat “b”, “e”, “f” nënparagrafin i. dhe iv., gërmat “h” dhe “m” të nënparagrafit të dytë të pikës 6.1.

Në rastet kur përfituesi i grantit vendos që të mos kërkojë dëshmi të kapacitetit ligjor, rregullator, financiar, ekonomik, teknik dhe profesional të operatorëve ekonomikë, nuk bëhet asnjë financim paraprak, me përjashtim të rasteve të arsyetuara siç duhet.

6. Një operatori ekonomik, sipas rastit dhe për një kontratë të veçantë, mund të mbështetet në kapacitetet e subjekteve të tjera, pavarësisht natyrës ligjore të lidhjeve që ka me to. Ai duhet të provojë në këtë rast për përfituesin e grantit, që do të ketë në dispozicion burimet e nevojshme për zbatimin e kontratës duke paraqitur një angazhim të këtyre subjekteve për këtë qëllim.

Në lidhje me kriteret teknike dhe profesionale, një operatori ekonomik mbështetet në kapacitetet e subjekteve të tjera vetëm kur këto të fundit do të realizojnë punën ose shërbimet për të cilat nevojiten ato kapacitete.

Kur një operator ekonomik mbështetet në kapacitetet e subjekteve të tjera, për sa u përket kritereve që lidhen me gjendjen ekonomike dhe financiare, autoriteti kontraktor mund të kërkojë që operatori ekonomik dhe këto subjekte të mbajnë përgjegjësi të përbashkët për zbatimin e kontratës.

Përfituesi i grantit mund të kërkojë informacion nga ofertuesi për çdo pjesë të kontratës që ofertuesi synon të nënkontrakttojë, si dhe për identitetin e secilit nënkontraktor.

Për punët dhe shërbimet që ofrohen në një ambient nën mbikëqyrjen e drejtpërdrejtë të përfituesit të grantit, ky i fundit i kërkon kontraktorit të bëjë të ditur emrat, kontaktet dhe përfaqësuesit e autorizuar të të gjithë nënkontraktorëve të përfshirë në zbatimin e kontratës, duke përfshirë edhe ndryshimet e nënkontraktorëve.

7. Përfituesi i grantit verifikon nëse subjektet, në kapacitetin e të cilëve synon të mbështetet operatori ekonomik, dhe nëse nënkontraktorët e parashikuar, kur nënkontraktimi përbën një pjesë të rëndësishme të kontratës, përmbushin kriteret përkatëse të përzgjedhjes.

Përfituesi i grantit kërkon që operatori ekonomik të zëvendësojë një subjekt apo nënkontraktor që nuk përmbush një kriter të caktuar të përzgjedhjes.

8. Në rastin e kontratave për punë, kontratave për shërbime dhe operacioneve të vendosjes ose të instalimit në kontekstin e një kontrate furnizimi, përfituesi i grantit mund të kërkojë që disa detyra kritike të kryhen drejtpërsëdrejti nga vetë ofertuesi, ose, kur oferta dorëzohet nga një grup operatorësh ekonomikë, nga një anëtar i atij grupi.

9. Përfituesi i grantit nuk kërkon që, në mënyrë që të paraqesë një ofertë apo kërkesë për pjesëmarrje, grupi i operatorëve ekonomikë të ketë një formë juridike të caktuar, por pas përzgjedhjes mund t'i duhet të ndërmarrë një formë juridike konkrete, nëse ky ndryshim është i nevojshëm për zbatimin e duhur të kontratës.

19. Kapaciteti ekonomik dhe financiar (pasqyron pikën 19 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Për t'u siguruar që operatorët ekonomikë zotërojnë kapacitetin ekonomik dhe financiar të nevojshëm për realizimin e kontratës, autoriteti kontraktor mund të kërkojë në veçanti që:

a) operatorët ekonomikë të kenë një xhiro vjetore minimale të caktuar, duke përfshirë një xhiro minimale të caktuar në fushën që mbulon kontrata;

b) operatorët ekonomikë të japin informacion mbi bilancet e tyre vjetore, ku përfshihet raporti ndërmjet aktiveve dhe pasiveve;

c) operatorët ekonomikë të mundësojnë një nivel të përshtatshëm të sigurimit ndaj rreziqeve profesionale.

Për qëllimet e germës “a”, xhiroja vjetore minimale nuk duhet të kalojë dyfishin e vlerës vjetore të parashikuar në kontratë, me përjashtim të rasteve të justifikuara siç duhet, të lidhura me natyrën e blerjes, të cilën përfituesi i grantit e shpjegon në dokumentet e prokurimit.

Për qëllimet e germës “b”, përfituesi i grantit shpjegon metodat dhe kriteret për këto raporte në dokumentet e prokurimit.

2. Përfituesi i grantit specifikon në dokumentet e prokurimit të dhënat që duhet të jepen nga operatori ekonomik, për të demonstruar kapacitetin e tij ekonomik dhe financiar. Veçanërisht, mund të kërkojë një ose disa prej dokumenteve të mëposhtme:

a) deklaratat e duhura nga bankat, ose sipas rastit, vërtetimin përkatës për sigurim ndaj rreziqeve profesionale;

b) pasqyrat financiare ose ekstraktet e tyre për një periudhë të barabartë me ose më të shkurtër se tre vjetët financiarë të fundit, për të cilat llogaritë janë mbyllur;

c) një deklaratë të xhiros totale të operatorit ekonomik dhe, sipas rastit, të xhiros në fushën që mbulon kontrata për një periudhë që nuk i kalon tre vjetët financiarë të fundit të disponueshëm.

Nëse operatori ekonomik, për çfarëdolloj arsyeje të vlefshme, nuk është në gjendje të japë referencat e kërkuara nga përfituesi i grantit, ai mund të vërtetojë gjendjen e tij ekonomike dhe financiare përmes një dokumenti tjetër, të cilin përfituesi i grantit e konsideron të përshtatshëm.

20. Kapaciteti teknik dhe profesional (pasqyron paragrafin 20, me përjashtim të pikës 20.4)

1. Përfituesi i grantit verifikon nëse kandidatët ose ofertuesit përmbushin kriteret minimale të përzgjedhjes lidhur me kapacitetin teknik dhe profesional, në përputhje me pikat 20.2 deri në 20.4 të kësaj shtojce.

2. Përfituesi i grantit specifikon në dokumentet e prokurimit të dhënat që duhet të jepen nga operatori ekonomik, për të demonstruar kapacitetin e tij teknik dhe profesional. Mund të kërkojë një ose disa prej dokumenteve të mëposhtme:

a) për punët, furnizimet e të cilave kërkojnë operacione ose shërbime të vendosjes apo instalimit, informacion mbi kualifikimet profesionale, aftësitë, përvojën dhe ekspertizën e personave përgjegjës për zbatimin;

b) një listë që përfshin:

i. shërbimet kryesore të ofruara dhe furnizimet e dërguara gjatë tre vjetëve të fundit, ku përfshihen shumat, datat dhe klientët, publikë ose privatë, duke i shoqëruar me deklaratat e lëshuara nga klientët, sipas kërkesës;

ii. punët e kryera gjatë pesë viteve të shkuara, shoqëruar me vërtetime për realizimin e kënaqshëm të punëve më të rëndësishme;

c) një deklaratë të pajisjeve teknike, mjeteve ose të impianteve të disponueshme për operatorin ekonomik për zbatimin e një kontrate të punëve ose shërbimeve;

d) përshkrimin e mjeteve dhe masave teknike të disponueshme për operatorin ekonomik për të siguruar cilësinë dhe një përshkrim të ambienteve të kërimit dhe studimit;

e) informacion për teknikët ose organet teknike në dispozicion të operatorit ekonomik, në varësi të drejtpërdrejtë të tij ose jo, veçanërisht ata që janë përgjegjës për kontrollin e cilësisë;

f) në lidhje me furnizimet: mostra, përshkrime ose fotografi autentike apo certifikata të hartuara nga institute zyrtare të kontrollit të cilësisë ose agjenci të njohura që vërtetojnë përputhshmërinë e produkteve të identifikuara qartë me anë të referencave në specifikime ose standarde teknike;

g) për punët ose shërbimet, një deklaratë të fuqisë punëtore mesatare vjetore dhe të numrit të personelit drejtues të operatorit ekonomik gjatë tre vjetëve të fundit;

h) një informacion për zinxhirin e drejtimit të furnizimit dhe sistemet e gjurmimit që operatori ekonomik do të jetë në gjendje të përdorë gjatë zbatimit të kontratës;

i) një informacion për masat e menaxhimit mjedisor që operatori ekonomik do të jetë në gjendje të zbatojë gjatë realizimit të kontratës.

Për qëllimet e germës “b”, pika “i” të nënparagrafit të parë, kur është e nevojshme për të garantuar një nivel të përshtatshëm konkurrimi, përfituesi i grantit mund të përcaktojë nëse do të merren në konsideratë provat për furnizime ose shërbime të ngjashme të kryera edhe përpara tre vjetëve të fundit.

Për qëllimet e germës “b”, pika “ii” të nënparagrafit të parë, kur është e nevojshme për të garantuar një nivel të përshtatshëm konkurrimi, përfituesi i grantit mund të përcaktojë nëse do të merren në konsideratë provat për punë të ngjashme të kryera edhe përpara pesë viteve të fundit.

3. Në rastet kur furnizimet ose shërbimet janë komplekse ose, në raste të veçanta, kërkojnë për një qëllim specifik, kapaciteti teknik dhe profesional mund të vërtetohet përmes një kontrolli të kryer nga autoriteti kontraktor ose, për llogari të tij, nga një organ kompetent zyrtar në vendin ku është vendosur operatori ekonomik, me dakordësinë e atij organi. Këto kontrolle vlerësojnë kapacitetin teknik dhe kapacitetin e prodhimit të furnizuesit dhe, nëse është e nevojshme, ambientet e studimit dhe kërkit, si dhe masat për kontrollin e cilësisë.

4. Nëse përfituesi i grantit kërkon certifikata të hartuara nga organet e pavarura, që vërtetojnë se operatori ekonomik është në përputhje me sisteme ose standarde të caktuara të menaxhimit mjedisor, ato i referohen [Skemës së Bashkimit Evropian për Menaxhimin Ekologjik dhe Auditimin ose sistemeve të tjera të njohura të menaxhimit mjedisor, në përputhje me nenin 45 të Rregullores (KE) nr. 1221/2009 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit ose standardeve të tjera] të menaxhimit mjedisor që bazohen në standardet përkatëse evropiane ose ndërkombëtare nga organe të akredituara. Kur është e qartë se një operator ekonomik nuk ka pasur akses në këto certifikata, ose asnjë mundësi për t'i marrë ato brenda afateve kohore përkatëse, për arsye që nuk varen prej tij, autoriteti kontraktor pranon edhe prova të tjera për masat e menaxhimit mjedisor, me kusht që operatori ekonomik të vërtetojë se këto masa janë të njëjta me ato që kërkojnë në zbatim të sistemit ose standardit të zbatueshëm të menaxhimit mjedisor.

5. Përfituesi i grantit mund të konstatojë se një operator ekonomik nuk ka kapacitetin e kërkuar profesional për zbatimin e kontratës sipas një standardi cilësie të përshtatshëm, kur autoriteti kontraktor ka dalë në përfundimin se operatori ekonomik ka konflikte interesi që mund të ndikojnë negativisht në zbatimin e kontratës.

21. Kriteret e dhënies së kontratës (pasqyron pikën 21 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Kriteret e cilësisë mund të përfshijnë elemente, të tilla si: cilësitë teknike, karakteristikat estetike dhe funksionale, aksesueshmëria, dizajni për të gjithë

përdoruesit, karakteristikat novatore, mjedisore dhe sociale, prodhimi, ofrimi dhe procesi i tregtimit dhe çdo proces tjetër specifik në secilën fazë të ciklit të kohëzgjatjes së punëve, furnizimeve ose shërbimeve, organizimi i personelit të ngarkuar me zbatimin e kontratës, shërbimi pas shitjes, asistenca teknike ose kushtet e realizimit, të tilla si data e dorëzimit, procesi i dorëzimit dhe periudha e dorëzimit ose periudha e përfundimit.

2. Përfituesi i grantit specifikon në dokumentet e prokurimit ponderimin relativ që i jep çdo kriteri të zgjedhur për të përcaktuar ofertën ekonomikisht më të favorshme, me përjashtim të rasteve kur përdoret vetëm metoda e çmimit më të ulët. Këto ponderime mund të shprehen në formën e një diapazoni vlerash me një hendek të përshtatshëm minimal dhe maksimal. Ponderimi i zbatuar për çmimin ose koston në raport me kriteret e tjera nuk rezulton në neutralizimin e kriterit të çmimit ose të koston. Nëse ponderimi nuk është i mundur për shkaqe objektive, autoriteti kontraktor i paraqet kriteret sipas rëndësisë në rend zbritës.

3. Përfituesi i grantit mund të përcaktojë nivelet minimale të cilësisë. Ofertat nën nivelet e përcaktuara të cilësisë refuzohen.

4. Llogaritja e koston gjatë ciklit jetësor mbulon, nëse është e mundur, të gjitha ose një pjesë të kostove të mëposhtme përgjatë ciklit jetësor të punëve, furnizimeve ose shërbimeve:

a) koston që mbulohen nga autoriteti kontraktor ose nga përdorues të tjerë, si:

i. koston që lidhen me blerjen;

ii. koston e përdorimit, të tilla si konsumi i energjisë dhe i burimeve të tjera;

iii. koston e mirëmbajtjes;

iv. koston pas daljes nga përdorimi, si për shembull koston për grumbullim dhe riciklim;

b) koston e shkaktuara nga pasojat mjedisore, në lidhje me punët, furnizimet ose shërbimet gjatë ciklit të tyre të jetës, me kusht që vlera e tyre monetare të mund të përcaktohet dhe verifikohet.

5. Kur përfituesi i grantit i vlerëson koston duke përdorur metodën për llogaritjen e kostove të ciklit jetësor, ai specifikon në dokumentet e prokurimit të dhënat që duhet të jepen nga ofertuesit dhe metodën që do të përdorë për të caktuar koston e ciklit jetësor, mbi bazën e këtyre të dhënave.

Metoda që përdoret për të llogaritur koston e shkaktuara nga pasojat mjedisore duhet të përmbushë kushtet e mëposhtme:

a) të bazohet mbi kriteret objektivisht të verifikueshme dhe jodiskriminuese;

b) të jetë e aksesueshme për të gjitha palët e interesuara;

c) operatorët ekonomikë të mund të japin të dhënat e kërkuara, me anë të përpjekjeve të arsyeshme.

[Sipas rastit, autoriteti kontraktor përdor metodat e zakonshme të detyrueshme për llogaritjen e kostove gjatë ciklit jetësor, siç parashikohet në aktet ligjore të BE-së, të renditur në shtojcën XIII të direktivës 2014/24/BE.]

E. Dorëzimi, vlerësimi dhe vendimi për dhënien e kontratës

22. Afatet kohore për procedurat (pasqyron pikën 41 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Për kontratat e shërbimit, afati minimal ndërmjet datës pas datës së dërgimit të ftesës për ofertë dhe datës përfundimtare për pranimin e ofertave do të jetë 50 ditë. Megjithatë, në raste urgjente mund të autorizohen afate të tjera.

2. Ofertuesit mund të paraqesin pyetjet e tyre me shkrim, përpara datës përfundimtare të pranimit të ofertave. Përfituesi i grantit jep përgjigje për pyetjet përpara datës përfundimtare të pranimit të ofertave.

3. Për procedurat e kufizuara, afati minimal për pranimin e kërkesave për pjesëmarrje është 30 ditë nga data në të cilën publikohet njoftimi i kontratës. Periudha ndërmjet datës që pason datën e dërgimit të ftesës për ofertë dhe datës përfundimtare të marrjes së ofertave nuk duhet të jetë më pak se 50 ditë. Megjithatë, në raste të tjera përjashtimore mund të autorizohen afate të tjera.

4. Në procedurat e hapura, afatet kohore për marrjen e ofertave, të cilat fillojnë një ditë pas datës së publikimit të njoftimit të kontratës, janë të paktën:

a) 90 ditë për kontratat e punëve;

b) 60 ditë për kontratat e furnizimit.

Megjithatë, në raste të tjera përjashtimore mund të autorizohen afate të tjera.

5. Në procedurat e hapura lokale, afatet kohore për marrjen e ofertave, të cilat fillojnë një ditë pas datës së publikimit të njoftimit të kontratës, janë të paktën:

a) 60 ditë për kontratat e punëve;

b) 30 ditë për kontratat e furnizimit.

Megjithatë, në raste të tjera përjashtimore mund të autorizohen afate të tjera.

6. Në rastin e procedurave të thjeshtuara të përmendura në germën “d” të pikës 5.1, kandidatët

kanë të paktën 30 ditë kohë për të dorëzuar ofertat e tyre, duke filluar nga data e dërgimit të ftesës për ofertë.

23. Komunikimet gjatë procedurës së prokurimit (pasqyron nenin 169 të direktivës Omnibus)

1. Përpara përfundimit të afatit kohor për pranimin e kërkesave për pjesëmarrje apo për oferta, përfituesi i grantit mund të komunikojë informacion shtesë lidhur me dokumentet e prokurimit nëse zbulon ndonjë gabim apo mungesë të dhënash në tekst, ose sipas kërkesës nga kandidatët ose ofertuesit. Informacioni i dhënë vihet në dispozicion të të gjithë kandidatëve ose ofertuesve.

2. Pas përfundimit të afatit kohor të kërkesave për pjesëmarrje ose për oferta, çdo rast ku ka pasur komunikime dhe çdo rast tjetër i justifikuar siç duhet ku nuk ka pasur komunikime, shënohet në dosjen e prokurimit.

24. Dorëzimi, komunikimi elektronik dhe vlerësimi (pasqyron nenin 168 të direktivës Omnibus)

1. Përfituesi i grantit përcakton afatet kohore për marrjen e ofertave dhe kërkesave për pjesëmarrje, duke marrë në konsideratë kompleksitetin e blerjes dhe duke u lënë operatorëve ekonomikë një periudhë të përshtatshme kohe që të përgatisin ofertat e tyre.

2. Nëse konsiderohet e përshtatshme dhe proporcionale, përfituesi i grantit mund t'u kërkojë ofertuesve që të depozitojnë një garanci për t'u siguruar se ofertat e dorëzuara nuk do të tërhiqen përpara nënshkrimit të kontratës. Garancia e kërkuar përfaqëson 1 deri në 2% të vlerës totale të llogaritur të kontratës. Përfituesi i grantit lëshon garanci:

a) për ofertuesit ose ofertat e refuzuara pasi ka dhënë informacion rreth rezultatit të procedurës;

b) për ofertuesit e renditur, pas nënshkrimit të kontratës.

3. Përfituesi i grantit hap të gjitha ofertat dhe kërkesat për pjesëmarrje. Megjithatë, përfituesi i grantit refuzon:

a) ofertat dhe kërkesat për pjesëmarrje që nuk respektojnë afatet kohore të dorëzimit dhe nuk i hap ato;

b) ofertat që janë të hapura në momentin e marrjes dhe nuk e shqyrton përmbajtjen e tyre.

4. Përfituesi i grantit vlerëson të gjitha ofertat dhe kërkesat për pjesëmarrje që nuk janë refuzuar gjatë fazës së hapjes, siç parashikohet në paragrafin 3,

bazuar në kriteret e specifikuar në dokumentet e prokurimit, me qëllim dhënien e kontratës ose fillimin e një ankandi elektronik.

5. Përfituesi i grantit mund të heqë dorë nga caktimi i një komiteti vlerësimi për procedurat që kanë një vlerë më të ulët ose të barabartë me 20 000 euro.

6. Ofertat dhe kërkesat për pjesëmarrje që nuk përmbushin të gjitha kërkesat minimale të përcaktuara në dokumente do të refuzohen.

25. Ofertat anomalisht të ulëta (pasqyron pikën 23 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Nëse, për një kontratë të caktuar, çmimi ose kostot e propozuara në një ofertë duket se janë anomalisht të ulëta, përfituesi i grantit kërkon me shkrim detaje të elementeve përbërës të çmimit apo të kostove, të cilat i konsideron të rëndësishme, si dhe i jep ofertuesit mundësinë që të paraqesë komentet e tij. Në veçanti, përfituesi i grantit mund të marrë në konsideratë konstatimet që lidhen me:

a) aspektin ekonomik të procesit të prodhimit, të ofrimit të shërbimeve ose të metodës së ndërtimit;

b) zgjidhjet teknike të përzgjedhura ose kushtet tejet favorizuese në dispozicion të ofertuesit;

c) origjinalitetin e ofertës;

d) pajtueshmërinë e ofertuesit me detyrimet e zbatueshme të legjislacionit mjedisor, social dhe të punës;

e) pajtueshmërinë e nënkontraktorëve me detyrimet e zbatueshme në fushën e legjislacionit mjedisor, social dhe të punës;

f) [mundësinë e ofertuesit për të përfutur ndihmë shtetërore në përputhje me rregullat e zbatueshme].

2. Autoriteti kontraktor e refuzon ofertën vetëm kur provat e dhëna nuk justifikojnë në një masë të kënaqshme kostot ose çmimin e ulët të propozuar.

Autoriteti kontraktor e refuzon ofertën kur konstaton se oferta është anomalisht e ulët, sepse nuk përmbush detyrimet e zbatueshme të legjislacionit mjedisor, social dhe të punës.

26. Rezultatet e vlerësimit dhe vendimi për dhënien e kontratës (pasqyron nenin 170.1 të direktivës Omnibus dhe pikën 30 të shtojcës I)

1. Rezultati i vlerësimit është një raport vlerësimi që përmban propozimin për dhënien e kontratës. Raporti i vlerësimit datohet dhe nënshkruhet nga personi apo personat që kanë realizuar vlerësimin ose nga anëtarët e komitetit të vlerësimit. Ky raport mund të nënshkruhet në një sistem elektronik që siguron identifikim të mjaftueshëm të nënshkruesit.

Nëse komitetit të vlerësimit nuk i është dhënë përgjegjësia për të verifikuar ofertat në raport me kriteret e përjashtimit dhe të përzgjedhjes, atëherë raporti i vlerësimit nënshkruhet gjithashtu nga personat që u është dhënë kjo përgjegjësi nga nëpunësi përgjegjës autorizues.

2. Raporti i vlerësimit përmban informacionin e mëposhtëm:

a) emrin dhe adresën e autoritetit kontraktor, si dhe objektin dhe vlerën e kontratës;

b) emrat e kandidatëve ose ofertuesve të refuzuar dhe arsyet për refuzimin e tyre duke iu referuar kriterëve të përzgjedhjes;

c) referencat me ofertat e refuzuara dhe arsyet për refuzimin e tyre, duke iu referuar njërit prej aspekteve në vijim:

i. mosrespektimit të kërkesave minimale siç përmendet në 17.1, germa “a” të kësaj shtojce;

ii. mospërbushjes së niveleve minimale të cilësisë të përcaktuara në pikën 21.3 të kësaj shtojce;

iii. ofertat e konstatuara si anomalisht të ulëta, siç përmendet në pikën 25 të kësaj shtojce;

d) emrat e kandidatëve ose ofertuesve të përzgjedhur dhe arsyet për përzgjedhjen e tyre;

e) emrat e ofertuesve që do të renditen sipas rezultateve të marra dhe justifikimet përkatëse;

f) emrat e kandidatëve të propozuar ose ofertuesve të suksesshëm dhe arsyet e përzgjedhjes;

g) nëse dihet, pjesa e kontratës apo kontratës kuadër që kontraktori i propozuar synon të nënkontrakttojë të palët e treta.

3. Autoriteti kontraktor e merr vendimin për dhënien e kontratës duke paraqitur:

a) një miratim të raportit të vlerësimit që përmban të gjithë informacionin e renditur në pikën 27.2, të shoqëruar nga informacioni në vijim:

i. emri i ofertuesit të suksesshëm dhe arsyet për zgjedhjen e tij duke iu referuar kriterëve të publikuara paraprakisht për përzgjedhjen dhe dhënien e kontratës, duke përfshirë, sipas rastit, arsyet për mosndjekjen e rekomandimit të dhënë në raportin e vlerësimit;

ii. në rastin e procedurës me negociim pa publikim paraprak dhe të procedurës konkurruese me negociim, rrethanat e përmendura në pikat 6, 7 dhe 8 që justifikojnë përdorimin e tyre;

b) sipas rastit, arsyet se pse përfituesi i grantit ka vendosur të mos japë një kontratë.

4. Përfituesi i grantit mund të bashkojë përmbajtjen e raportit të vlerësimit dhe të vendimit

për dhënien e kontratës në një dokument të vetëm dhe ta nënshkruajë atë në një nga rastet në vijim:

a) për procedurat nën pragjet e përmendura në pikën 3 të kësaj shtojce, në rastet kur është marrë vetëm një ofertë;

b) për rastet e përmendura në germën “c”, germën “e”, germën “f”, nënpika “iii”, si dhe germën “h” të nënparagrafit të dytë të pikës 6.1, kur nuk është caktuar një komitet vlerësimi.

5. Për një procedurë prokurimi të nisur bashkërisht, vendimi i përmendur në pikën 26.3 merret nga përfituesi i grantit që është përgjegjës për procedurën e prokurimit.

6. Përfituesi i grantit vendos se kujt do t'i jepet kontrata, në përputhje me kriteret e përzgjedhjes dhe dhënies së kontratës të specifikuara në dokumentet e prokurimit.

27. Informacion për kandidatët ose ofertuesit **(pasqyron nenin 170 të direktivës Omnibus dhe pikën 31 të shtojcës I)**

1. Përfituesi i grantit njofton të gjithë kandidatët ose ofertuesit, të cilëve u janë refuzuar ofertat ose kërkesat për pjesëmarrje, rreth arsyeve për marrjen e vendimit, si dhe rreth kohëzgjatjes së periudhës së pezullimit. Periudha e pezullimit zgjat 10 ditë në rastin e përdorimit të mjeteve elektronike të komunikimit dhe 15 ditë në rastin e përdorimit të mjeteve të tjera.

2. Përfituesi i grantit informon çdo ofertues që nuk është në situatë përjashtimi, që nuk është i përjashtuar, që ka dorëzuar ofertë në përputhje me dokumentet e prokurimit dhe që bën një kërkesë me shkrim, për cilindo prej aspekteve të mëposhtme:

a) emrin e ofertuesit të cilit i është dhënë kontrata, si dhe karakteristikat dhe avantazhet relative të ofertës së suksesshme, çmimin e paguar ose vlerën e kontratës, cilado qoftë më e përshtatshme;

b) ecurinë e negociatave dhe të dialogut me ofertuesit.

Megjithatë, përfituesi i grantit mund të vendosë të mos publikojë informacione në rast se publikimi i tyre do të pengonte zbatimin e ligjit, do të ishte në kundërshtim me interesin publik ose do të cenonte interesat tregtare legjitime të operatorëve ekonomikë ose mund të shtrembëronte konkurrencën e drejtë midis tyre.

4. Përfituesi i grantit informon të gjithë kandidatët ose ofertuesit, njëkohësisht dhe individualisht, në mënyrë elektronike, rreth vendimit

të arritur lidhur me rezultatin e procedurës, sa më shpejt që të jetë e mundur:

a) pas fazës së hapjes për rastet e përmendura në nenin 24 të kësaj shtojce;

b) pasi është marrë një vendim në bazë të kriterëve të përjashtimit dhe të përzgjedhjes në procedurat e prokurimit të organizuara në dy faza të veçanta;

c) pas dhënies së vendimit.

Në çdo rast, përfituesi i grantit tregon arsyet se pse nuk është pranuar oferta ose kërkesa për pjesëmarrje, si dhe zgjidhjet ligjore të disponueshme.

Kur informon ofertuesin e suksesshëm, përfituesi i grantit specifikon faktin se vendimi i njoftuar nuk përbën një angazhim nga ana e tij.

5. Përfituesi i grantit komunikon informacionin e parashikuar në nenin 27.3, sa më shpejt që të jetë e mundur dhe në çdo rast, brenda 15 ditëve nga marrja e një kërkesë me shkrim. Kur jep kontrata për llogari të tij, përfituesi i grantit duhet të përdorë mjete elektronike. Ofertuesi mund ta dërgojë gjithashtu kërkesën në mënyrë elektronike.

6. Kur përfituesi i grantit e komunikon informacionin në mënyrë elektronike, atëherë informacioni konsiderohet se është marrë nga kandidatët ose ofertuesit nëse përfituesi i grantit mund të vërtetojë se e ka dërguar në adresën elektronike të përmendur në ofertë ose në kërkesën për pjesëmarrje.

Në këtë rast, informacioni konsiderohet se është marrë nga kandidati ose ofertuesi në datën e dërgimit nga përfituesi i grantit.

28. Anulimi i procedurës së prokurimit **(pasqyron nenin 171 të direktivës Omnibus)**

Përfituesi i grantit mund ta anulojë procedurën e prokurimit, përpara nënshkrimit të kontratës, dhe në këtë rast kandidatët ose ofertuesit nuk gëzojnë të drejtën të kërkojnë asnjë kompensim. Vendimi për anulimin duhet justifikuar dhe sjellë në vëmendjen e kandidatëve apo ofertuesve, sa më shpejt që të jetë e mundur.

29. Periudha e pezullimit përpara nënshkrimit të kontratës (pasqyron pikën 35 të shtojcës I të direktivës Omnibus)

1. Periudha e pezullimit fillon nga një prej datave të mëposhtme:

a) në ditën pas dërgimit të njëkohshëm, në mënyrë elektronike, të njoftimeve për ofertuesit e suksesshëm dhe të pasuksesshëm;

b) kur kontrata është dhënë në përputhje me germën “b” të nënparagrafit të dytë të pikës 15.1, në ditën pas publikimit të njoftimit për dhënien e kontratës në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian.

Nëse është e nevojshme, përfituesi i grantit mund të pezullojë nënshkrimin e kontratës për të realizuar shqyrtime shtesë nëse kjo justifikohet nga kërkesat apo komentet e bëra nga kandidatët e pasuksesshëm ose të dëmtuar, nga ofertuesit, ose si pasojë e informacioneve të tjera të rëndësishme të marra gjatë periudhës së përcaktuar në pikën 24.2 të kësaj shtojce. Në rast pezullimi, të gjithë kandidatët ose ofertuesit informohen brenda tri ditësh-pune pas vendimit të pezullimit.

2. Periudha e përcaktuar në pikën 29.1 nuk zbatohet në rastet e mëposhtme:

a) për procedurat ku është dorëzuar vetëm një ofertë;

b) për procedurën me negociim pa publikime paraprake, të përmendur në pikën 6, me përjashtim të kontratave të dhëna në përputhje me germën “b” të paragrafit të parë të pikës 6.1.

F. Zbatimi i kontratës

30. Zbatimi dhe modifikimet e kontratës **(pasqyron nenin 172 të direktivës Omnibus dhe pikën 2.5 të shtojcës I)**

1. Zbatimi i kontratës nuk fillon përpara nënshkrimit të saj.

2. Përfituesi i grantit mund ta modifikojë një kontratë pa procedurë prokurimi vetëm në rastet e parashikuara në paragrafin 3 dhe me kusht që modifikimi të mos ndryshojë objektin e kontratës. Përfituesi i grantit publikon në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian një njoftim mbi modifikimin e kontratës gjatë kohëzgjatjes së saj, në rastet e përcaktuara në germenat “a” dhe “b” të paragrafit të përmendur më sipër, kur vlera e modifikimit është e barabartë ose më e lartë se kufijtë e përmendur në pikën 3 të kësaj shtojce.

4. Një kontratë mund të modifikohet pa një procedurë të re prokurimi në rastet e mëposhtme:

a) për punët, furnizimet ose shërbimet shtesë nga kontraktori fillestar, të cilat janë bërë të nevojshme dhe të cilat nuk ishin përfshirë në prokurimin fillestar, kur përmbushen kushtet në vijim:

i. ndryshimi i kontraktorit nuk mund të bëhet për arsye teknike të lidhura me kërkesat e zëvendësimit apo ndërveprueshmërisë me pajisjet, shërbimet ose instalimet ekzistuese;

ii. ndryshimi i kontraktorit do të shkaktonte dublikime të konsiderueshme të kostove për autoritetin kontraktor;

iii. çdo rritje e çmimit, duke përfshirë vlerën kumulative neto të modifikimeve pasuese, nuk tejkalon 50% të vlerës së kontratës fillestare;

b) kur përmbushen të gjitha kushtet e mëposhtme:

i. nevoja për modifikim ka lindur nga rrethana të cilat nuk mund të parashikoheshin nga një përfitues granti i kujdesshëm;

ii. çdo rritje e çmimit nuk tejkalon 50% të vlerës së kontratës fillestare;

c) kur vlera e modifikimit është më e ulët se pragjet në vijim:

i. pragjet e përmendura në pikën 3 të kësaj shtojce, të zbatueshme në momentin e modifikimit; dhe

ii. 10% të vlerës së kontratës fillestare për kontratat e shërbimit publik dhe furnizimit dhe për kontratat e punëve dhe të koncesionit të shërbimeve dhe nën 15% të vlerës së kontratës fillestare për kontratat e punëve publike;

d) kur përmbushen të dy kushtet në vijim:

i. kërkesat minimale të procedurës fillestare të prokurimit nuk ndryshohen;

ii. çdo modifikim pasues i vlerës është në përputhje me kushtet e përcaktuara në germën “c” të këtij nënparagrafi, përveçse kur ky modifikim i vlerës rezulton nga zbatimi i rreptë i dokumenteve të prokurimit apo dispozitave kontraktuale.

Vlera e kontratës fillestare nuk merr në konsideratë rishikimet e çmimit. Vlera kumulative neto e disa modifikimeve pasuese, sipas germës “c” të nënparagrafit të parë, nuk tejkalon asnjë prej pragjeve të përmendura aty. Autoriteti kontraktor aplikon masat e publikimit *ex post* të përcaktuara në pikën 3 të kësaj shtojce.

31. Garancitë e performancës dhe garancitë e mbajtjes së parave **(pasqyron deklamimin 115 dhe nenin 173 të direktivës Omnibus)**

1. Përfituesi i grantit mund të kërkojë një garanci performancë në lidhje me punët, furnizimet dhe shërbimet komplekse për të garantuar pajtueshmërinë me detyrimet thelbësore kontraktuale, si dhe për të garantuar performancën e duhur gjatë kohëzgjatjes së kontratës. Gjithashtu, i jep mundësinë përfituesit të grantit që të kërkojë një garanci të mbajtjes së parave për të mbuluar periudhën e detyrimeve të kontratës.

2. Garancia e performancës ka vlerë maksimale prej 10% të vlerës totale të kontratës. Kjo garanci lëshohet pas pranimit përfundimtar të punëve, furnizimeve ose shërbimeve komplekse, brenda një periudhe të specifikuar në kontratë. Lëshimi i garancisë bëhet brenda:

a) 90 ditëve kalendarike për shërbimet teknike ose për veprimet që janë veçanërisht komplekse për t'u vlerësuar dhe për të cilat pagesa varet nga miratimi i një raporti apo një certifikate;

b) 60 ditëve kalendarike për të gjitha kontratat e tjera, për të cilat pagesa varet nga miratimi i një raporti apo një certifikate;

c) 30 ditëve kalendarike për të gjitha kontratat e tjera.

Garancia mund të lëshohet pjesërisht apo plotësisht pas pranimit të përkohshëm të punëve, furnizimeve ose shërbimeve komplekse.

3. Garancia e mbajtjes së parave, e cila ka një vlerë maksimale prej 10% të vlerës totale të kontratës, mund të përbëhet nga zbritjet nga pagesat e përkohshme, në momentin që ato kryhen, ose nga zbritjet nga pagesa përfundimtare.

Përfituesi i grantit përcakton shumën e garancisë së mbajtjes së parave, e cila është proporcionale me risqet e identifikuar në lidhje me zbatimin e kontratës, duke marrë në konsideratë objektin e saj dhe kushtet e zakonshme tregtare të zbatueshme në sektorin përkatës.

Garancia e mbajtjes së parave nuk përdoret në një kontratë në rastet kur është kërkuar dhe nuk është lëshuar një garanci e performancës.

4. Pas miratimit nga përfituesi i grantit, kontraktori mund të kërkojë zëvendësimin e garancisë së mbajtjes së parave me një garanci të lëshuar nga një bankë ose nga një institucion i autorizuar financiar.

5. Përfituesi i grantit lëshon garancinë e mbajtjes së parave pas përfundimit të periudhës së detyrimeve të kontratës, brenda një periudhe që është në përputhje me afatet kohore të përcaktuara në paragrafin 1 dhe që do të specifikohet në kontratë.

SFC2021 Programi INTERREG

CCI	2021TC16IPCB010
Titulli	Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri
Versioni	1.2
Viti i parë	2021
Viti i fundit	2027
Të pranueshme që prej	1 janar 2021

datës	
Të pranueshme deri më	31 dhjetor 2029
Vendimi i Komisionit Nr.	C(2022)8883
Vendimi i Komisionit datë:	29 nëntor 2022
Rajonet NUTS që mbulon ky program	AL03 - Jug AL031 - Berat AL032 - Fier AL033 - Gjirokastrë AL034 - Korçë AL035 - Vlorë EL53 - Γρεβενά, Κοζάνη EL532 - Καστοριά EL533 - Φλώρινα EL54 - Ήπειρος EL541 - Άρτα, Πρέβεζα EL542 - Θεσπρωτία EL543 - Ιωάννινα EL62 - Ιόνια Νησιά EL621 - Ζάκυνθος EL622 - Κέρκυρα EL623 - Ιθάκη, Κεφαλλήνια EL624 - Λευκάδα
Drejtimi	Drejtimi A: Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar (ETC, IPA III BNK, NDCI-BNK)

Pasqyra e lëndës

1. Strategjia e programit të përbashkët: sfidat kryesore ndaj zhvillimit dhe politikat përkatëse

1.1 Zona e programit (nuk kërkohet për programet Interreg)

1.2 Strategjia e përbashkët e programit: Përmbledhja e sfidave kryesore të përbashkëta, duke marrë parasysh ndryshimet ekonomike, sociale dhe territoriale, si dhe pabarazitë, nevojat për investime të përbashkëta dhe për komplementaritet dhe sinergji në forma të tjera mbështetjeje, mësimet e nxjerra nga përvoja e kaluar dhe strategjitë makrorajonale dhe strategjitë e baseneve detare, ku zona e programit, e gjitha ose pjesërisht, mbulohet nga një ose nga më shumë strategji.

1.3 Arsyeimi për përzgjedhjen e objektivave të politikave dhe të objektivave specifike për Interreg, prioriteteve korresponduese, objektivave specifike dhe format e mbështetjes, trajtimit dhe sipas rastit hallkave të munguara në infrastrukturën ndërkufitare

Tabela 1

2. Prioritetet

2.1 Prioriteti 1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente

2.1.1 Objektiv i specifik RSO2.4: “Promovimi i përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimi i rrezikut nga fatkeqësitë, rezistencës,

duke marrë parasysh qasjet e bazuara në ekosisteme”

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

2.1.1 Objektiv i specifik RSO2.5: Promovimi i aksesit në ujë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i ujit

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

2.1.1 Objektiv i specifik RSO2.6: “Promovimi i kalimit drejt një ekonomie qarkulluese dhe efikase në burime”

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

2.1.1. Objektivi specifik RSO2.7: “Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes”

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

2.1 Prioriteti 2: Përmirësimi i aksesueshmërisë në zonën ndërkufitare

2.1.1 Objektivi specifik RSO3.2: “Zhvillimi dhe forcimi lëvizshmërinë intermodale kombëtare, rajonale dhe lokale të qëndrueshme, rezistente ndaj klimës, inteligjente dhe intermodale, përfshirë aksesin e përmirësuar në TEN-T dhe lëvizshmërinë ndërkufitare”

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5. Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6. Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

2.1. Prioriteti 3: Nxjtja e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe social ndërkufitar

2.1.1 Objektivi specifik RSO4.5: “Sigurimi i aksesit të barabartë në kujdesin shëndetësor dhe nxjtja e qëndrueshmërisë së sistemeve shëndetësore, duke përfshirë kujdesin parësor, si dhe promovimin e kalimit nga kujdesi institucional te kujdesi në familje dhe në komunitet”

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

2.1.1 Objektivi specifik RSO4.6: “Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social”

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

2.1.1.2 Treguesit

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

3. Plani financiar

3.1 Alokimet financiare sipas viteve

3.2 Alokimet financiare totale nga fondi dhe bashkëfinancimi kombëtar

4. Masat e ndërmarra për përfshirjen e partnerëve përkatës të programit në përgatitjen e programit Interreg dhe për rolin e këtyre partnerëve të programit në zbatim, monitorim dhe vlerësim

5. Mënyra e komunikimit dhe vizibilitetit për programin Interreg

6. Tregues i mbështetjes për projektet e shkallës së vogël, duke përfshirë projektet e vogla brenda fondeve të vogla të projektit

7. Dispozitat e zbatimit

7.1 Autoritetet e Programit

7.2 Procedura për ngritjen e sekretariatit të përbashkët

7.3 Procedura për ngritjen e sekretariatit të përbashkët

8. Përdorimi i kostove për njësi, shumave totale, tarifave dhe financimeve fikse që nuk lidhet me kostot

Tabela 10. Përdorimi i kostove për njësi, shumave totale, tarifave dhe financimeve fikse që nuk lidhet me kostot

Lidhja 1

A. Përmbledhja e elementeve kryesore

B. Detajet sipas llojit të operacionit

C. Llogaritja e shkallës standard të kostove për njësi, shumat totale ose normat fikse

Lidhja 2

1. Burimi i të dhënave që përdoren për të llogaritur shkallën standard të kostove për njësi, shumave totale ose norma fikse (kush prodhoi, mbledhi dhe regjistroi të dhëna, ku ruhen të dhënat, datat e kontabilitetit, validimi)

A. Përmbledhja e elementeve kryesore

B. Detajet sipas llojit të operacionit

Lidhja 3: Lista e operacioneve të planifikuara me rëndësi strategjike brenda një kalendar – neni 22(3) CPR

DOKUMENTET

1. Strategjia e programit të përbashkët: sfidat kryesore ndaj zhvillimit dhe politikat përkatëse

1.1 Zona e programit (nuk kërkohet për programet Interreg)

Referenca: germa (a) e nenit 17(3), germa (a) e nenit 17(9)

Zona ndërkufitare që ka të drejtë të përfitojë nga Programi Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri shtrihet nga deti Jon deri në liqenet e Prespës dhe përfshin:

në Greqi, këto njësi rajonale (njësi NUTS 3):

- EL531 (Grevenë, Kozan),
- EL532 (Kastoria),
- EL533 (Florinë),
- EL541 (Artë, Prevezë),
- EL542 (Thesproti),
- EL543 (Janinë),
- EL621 (Zakynthos),
- EL622 (Kerkyra),
- EL623 (Kefallinia, Itakë),
- EL624 (Lefkada),

në Shqipëri, këto njësi rajonale (njësi NUTS 3):

- AL031 (Berat),
- AL033 (Gjirokastrë),
- AL034 (Korçë),
- AL035 (Vlorë),
- AL032 (Fier).

Zona e Programit është pjesë e rajonit më të gjerë të Adriatik-Jonit, që shtrihet nga Ishujt e Jonit në Greqi deri në brigjet e qarkut të Fierit në Shqipëri. Në krahasim me periudhën e mëparshme të programimit 2014–2020, zona ndërkufitare që ka të drejtë të mbështetjes nga Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri përfshin Njësinë Rajonale të Kozanit në Greqi dhe qarkun e Fierit në Shqipëri. Përfshirja e të katër njësive rajonale të rajonit të Maqedonisë Perëndimore në zonën që ka të drejtë të përfitojë nga ky program, kontribuon në objektivat e BE-së në lidhje me ngritjen e një Fondi të Drejtë Tranzicioni dhe një Plani të Drejtë Tranzicioni për Rajonin e Maqedonisë Perëndimore, duke ofruar të tjera instrumente mbështetëse për kalimin drejt një ekonomie neutrale në aspektin klimatik dhe në investime në aktivitete të qëndrueshme ekonomike. Përfshirja e qarkut të Fierit në zonën përfituese të programit konsiderohet e rëndësishme për shkak të

pozicionit të tij strategjik në korridorin Adriatik–Jon, kontributit të tij në aktivitetin ekonomik të Shqipërisë, si dhe pranisë së tij të fortë historike dhe kulturore në zonën ndërkufitare.

Zona ndërkufitare që përfiton nga ky program zë një sipërfaqe prej 33.932 km² (20.961 km² në zonën ndërkufitare të Greqisë dhe 12.971 km² në zonën ndërkufitare të Shqipërisë), me një popullsi totale prej 1.801.496 banorësh (936.470 banorë në zonën ndërkufitare greke dhe 865.026 banorë në zonën ndërkufitare shqiptare). Zona e Programit përfshin larmi të gjerë karakteristikash geomorfologjike. Karakteristikat kryesore janë brigjet e gjera, që shtrihen nga ana veriore e Fierit deri në jug të Njësisë Rajonale të Prevezës, zona ishullore e ishujve të Jonit dhe zonat malore në pjesën e zonës ndërkufitare.

1.2 Strategjia e përbashkët e programit: Përmbledhja e sfidave kryesore të përbashkëta, duke marrë parasysh ndryshimet ekonomike, sociale dhe territoriale, si dhe pabarazitë, nevojat për investime të përbashkëta dhe për komplementaritet dhe sinergji në forma të tjera mbështetjeje, mësimet e nxjerra nga përvoja e kaluar dhe strategjitë makrorajonale dhe strategjitë e baseneve detare, ku zona e programit, e gjitha ose pjesërisht, mbulohet nga një ose nga më shumë strategji.

Referenca: germa (b) e nenit 17(3), germa (b) e nenit 17(9)

1.2.1 Konteksti i Programit dhe orientimet strategjike të BE-së

Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri synon të mbështesë rajonet ndërkufitare të Greqisë dhe të Shqipërisë për të arritur një tranzicion të qetë dhe të integruar drejt ekonomive më të qëndrueshme që mund të kapërcejnë pabarazitë dhe të krijojnë një menaxhim më të mirë ndërkufitar.

Në këtë dekadë të re, BE-ja po del me synime dhe instrumente të reja për të hedhur themelet për Evropë më të gjelbër, më digjitale dhe më rezistente. Rimëkëmbja dhe tranzicioni janë konceptet e reja që mbizotërojnë në programimin dhe përgatitjen e periudhës 2021–2027, pasi BE-ja dëshiron të forcojë strukturat dhe qëndrueshmërinë e saj ekonomike, sociale dhe territoriale pas dëmeve që pësoi rritja, shoqëria dhe bizneset nga pandemia e koronavirusit.

Pakti i Gjelbër Evropian që ofron një plan veprimi për një ekonomi më të qëndrueshme të BE-së, duke nxitur përdorimin efikas të burimeve duke kaluar drejt një ekonomie të pastër, qarkulluese,

duke rikuperuar biodiversitetin dhe duke ulur ndotjen. Investimi në teknologjitë miqësore ndaj mjedisit, në novacionet në industri, në forma më të pastra transportit, për një sektor energjie të dekarbonizuar dhe për eficiencë energjetike janë prioritetet kryesore për BE-në. Ekonomia Blu konsiderohet se ofron shumë zgjidhje për arritjen e objektivave të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane. Zhvillimi i qëndrueshëm është i rrënjësor thellë në politikat e BE-së dhe BE-ja është plotësisht e angazhuar për zbatimin e Agjendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm (Agjenda e Kombeve të Bashkuara 2030) dhe 17 objektivave të saj të zhvillimit të qëndrueshëm OZHQ).

Agjenda Territoriale e BE-së 2030 nënvizon rëndësinë e një të ardhmeje gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme për të gjitha vendet dhe popujt në Evropë. Arritja e një pabarazie më të vogël mes rajoneve, një zhvillimi më të mirë territorial, kalimit në rajone neutrale dhe rezistente ndaj klimës, ekonomi të qëndrueshme lokale dhe lidhje të qëndrueshme digjitale dhe fizike janë disa nga orientimet kryesore të parashikuara për dekadën e re.

Politika e kohezionit e BE-së mbetet politika kryesore evropiane që mbështet rimëkëmbjen ekonomike dhe sociale në të gjitha rajonet e BE-së. Në politikën e re të kohezionit, ekzistojnë pesë objektiva që synojnë:

Evropë më inteligjente

Evropë më të gjelbër, pa karbon

Evropë më të ndërlidhur

Evropë më Sociale

Evropë më afër qytetarëve.

Një tjetër objektiv specifik është krijuar edhe nga ngritja e Mekanizmit të Tranzicionit të Drejtë dhe Fondit të Tranzicionit të Drejtë. Mekanizmi i Tranzicionit të Drejtë është miratuar nga BE-ja në kuadër të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane në luftën kundër ndryshimeve klimatike dhe për mbrojtjen e mjedisit. Mekanizmi i Tranzicionit të Drejtë (MTD) fokusohet në ato rajone dhe sektorë që janë më të prekur nga tranzicioni duke pasur parasysh varësinë e tyre nga lëndët djegëse fosile, duke përfshirë edhe proceset industriale intensive sa i përket qymyrit, torfës dhe argjilës të naftës. Qëllimi i MTD-së është që të sigurohet që tranzicioni të shoqërohet me masa specifike dhe të integruara për të mbështetur ekonominë e këtyre rajoneve dhe për të rritur punësimin.

Për Shqipërinë janë vendosur disa objektiva shtesë në politikën e zgjerimit të BE-së dhe në strategjinë për “Perspektivën e besueshme të zgjerimit dhe angazhimin e rritur të BE-së në Ballkanin Perëndimor”, ku përcaktohen prioritetet dhe fushat e bashkëpunimit të përbashkët të përforcuar, duke adresuar sfidat specifike me të cilat ballafaqohet Ballkani Perëndimor. Kuadri i Programimit IPA III bazohet në politikën e zgjerimit të BE-së dhe në prioritetet e përcaktuara për Ballkanin Perëndimor duke vendosur pesë dritaret tematike për ta bërë procesin e zgjerimit më të besueshëm. Pesë dritaret e identifikuara në kuadrin IPA III janë: Shteti i së drejtës, të drejtat themelore dhe demokracia; Harmonizimi me *acquis* e BE-së për Mirëqeverisjen, marrëdhëniet e fqinjësisë së mirë dhe komunikimi strategjik; Agjenda e gjelbër dhe lidhjet e qëndrueshme; Konkurrueshmëria dhe rritja gjithëpërfshirëse; bashkëpunimi territorial dhe ndërkufitar. Ndryshimet klimatike, mbrojtja e mjedisit, shoqëria civile, barazia gjinore, qasja me bazë të drejtat do të jenë temat ndërsektoriale të integruara përmes pesë dritareve.

Angazhimi i BE-së në Ballkanin Perëndimor theksohet nga “Plani ekonomik dhe i investimeve për Ballkanin Perëndimor”, i cili synon të nxisë rikuperimin afatgjatë të efekteve dëmtuese të COVID-19 në ekonominë e Ballkanit Perëndimor, mbështetur nga një tranzicion i gjelbër dhe digjital. Për një mbështetje efikase të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane, Komisioni Evropian ka paraqitur një Agjendë të Gjelbër për Ballkanin Perëndimor që synon: eliminimin e karbonit, rikuperimin e ajrit, ujit dhe tokës nga ndotja, ekonominë qarkulluese, bujqësinë dhe blegtorinë dhe mbrojtjen e biodiversitetit. Agjenda e Ndërlidhjes për Ballkanin Perëndimor qëndron në thelb të Planit të ri Ekonomik dhe Investimeve për Ballkanin Perëndimor, duke u fokusuar në fushat kryesore të investimeve si transporti, energjia dhe tranzicioni binjak, i gjelbër dhe digjital. Komunikata e Komisionit mbi “Përmirësimin e procesit të anëtarësimit-Një perspektivë e besueshme e BE-së për Ballkani Perëndimor” është duke formuar bazën për procesin e zgjerimit të BE-së dhe po përcakton kriteret dhe angazhimet e qarta që do të shqyrtohen në negociatat e anëtarësimit. Këshilli Evropian e ka njohur progresin e bërë nga Shqipëria me reformën në drejtësi, luftën kundër korrupsionit, të drejtat themelore dhe në reformën e administratës publike

dhe ka hapur negociatat e anëtarësimit me Shqipërinë në mars të vitit 2020.

Strategjia e BE-së për rajonin e Adriatikut dhe Jonit (EUSAIR) është një dimension makrorajonal që rilidh Ballkanin Perëndimor me BE-në dhe mbështet konvergencën e interesave për zgjerim mes vendeve anëtare të BE-së dhe IPA-s, duke promovuar pikat e forta të kësaj zone dhe duke u mbështetur tek sfidat e përbashkëta. Ky aspekt i EUSAIR mund të përmirësohet duke e vënë theksin te bashkëpunimi territorial dhe kohezioni

1.2.2 Përmbledhja e sfidave kryesore të përbashkëta, nisur nga pabarazitë ekonomike, sociale e territoriale dhe nevojat për investime të përbashkëta.

1.2.2.1 Tendencat demografike

Tendencat demografike mbeten një problem për zonën e Programit, pasi të dyja këto vende po përballen me ulje të popullsisë së tyre. Popullsia e Greqisë është në rënie, me më shumë se 100,000 njerëz që largohen nga vendi çdo vit. Popullsia e përgjithshme është ulur me pothuajse 400,000 vetë nga viti 2010 deri më 2019-n për shkak të efektit të kombinuar të emigrimit neto dhe një ndryshimi natyror negativ të popullsisë. Numri i lartë i njerëzve që largohen nga vendi ka çuar në ulje të mëtejshme të normave të lindshmërisë dhe në një përkeqësim të presionit të plakjes së popullsisë. Popullsia e Shqipërisë në vitin 2019 ka pësuar një rënie me 1,06% krahasuar me vitin 2015. Qarku i Fierit zë 10,3% të popullsisë së përgjithshme në Shqipëri, ndërsa qarku i Gjirokastrës zë vetëm 2,1% të popullsisë së vendit, duke na dhënë edhe raportin më të lartë të varësisë së moshës së vjetër (21.3%) mes rajoneve shqiptare.

1.2.2.2 Ekonomia, kërkimi shkencor dhe novacioni

Ekonomia

Sa i përket zhvillimit ekonomik, produktiviteti i përgjithshëm bruto i punës në zonën ndërkufitare është dukshëm më i ulët se mesatarja e 27 e BE-së (afërsisht 25%). PPB-ja reale e Shqipërisë për frymë është më pak se një e treta e mesatares së BE-së dhe më pak se gjysma e asaj të vendeve të reja anëtare të BE-së. Në Shqipëri, rritja e PBB-së u ngadalësua ndjeshëm në vitin 2019 për shkak të prodhimit më të ulët të energjisë hidrike, rënies së investimeve dhe pasojave të tërmetit të nëntorit 2019. Për të përshpejtuar konvergencën me nivelet e të ardhurave të BE-së, Shqipëria duhet të rrisë

produktivitetin, duke e zhvendosur modelin e rritjes nga konsumi tek investimet dhe eksportet. Në Greqi, pas rikthimit të rritjes ekonomike në vitin 2017, norma e rritjes është stabilizuar në rreth 2%, e mbështetur kryesisht nga shpenzimet konsumatore dhe eksportet neto. Performanca e eksportit ka qenë pozitive vitet e fundit, e mbështetur nga fitimet e konkurrueshmërisë së kostos. Pavarësisht rritjes ekonomike, disbalancat e mëdha të akumuluar mbeten trashëgimi e krizës. Këto disbalanca kanë të bëjnë me borxhin e lartë publik, pozicionin negativ neto të investimeve ndërkombëtare, peshën e lartë të kredive të këqija në bilancet e bankave dhe me normën ende të lartë të papunësisë.

Ekonomia greke sillet rreth sektorit terciar të ekonomisë (shërbimet) (80.6%) dhe sektorit dytësor të ekonomisë (industria) (16%), ndërsa sektori parësor i ekonomisë (bujqësia) përbënte rreth 3.4%. Për Maqedoninë Perëndimore, modeli produktiv i rajonit karakterizohet tradicionalisht nga vendosja e theksit te sektori primar dhe nga shfrytëzimi i disa prej avantazheve të tij natyrore, por me kalimin e kohës ai evoluoi në zhvillimin e disa aktiviteteve të spikatura ekonomike, siç është sektori i prodhimit të energjisë nga linjiti dhe sektori i prodhimit të gëzofit. Dominimi i këtyre dy sektorëve në aktivitetin ekonomik të rajonit ka kufizuar përpjekjet për realizimin e aktiviteteve të tjera të zhvillimit. Në rajonin e ishujve të Jonit, pjesëmarrja e sektorit terciar në vlerën totale të shtuar bruto të rajonit arrin në 89%, ndërsa sektori dytësor dhe primar zënë përkatësisht 8.6% dhe 2.6%. Në rajonin e Epirit, sektori primar ka një peshë të konsiderueshme në zhvillimin ekonomik të qarkut: në Epir 7% e vlerës së shtuar bruto i përket sektorit primar, ndërsa ajo në shkallë vendi është 3.3% (të dhëna të përkohshme të vitit 2011).

Bujqësia është një sektor i rëndësishëm ekonomik për ekonominë shqiptare. Ajo kontribuon me 18.5% të PBB-së dhe punëson 36.1% të fuqisë punëtore (Banka Botërore, 2020). Megjithatë, sektori i bujqësisë vuan nga mungesa e pajisjeve moderne, pronësia shumë e fragmentuar e tokës dhe sipërfaqja e kufizuar e kultivimit, të cilat që të gjitha bashkë çojnë në një produktivitet relativisht të ulët. Sektori industrial përbën 20.2% të PBB-së së vendit dhe punëson 20.2% të popullsisë aktive. Sektori i shërbimeve përfaqëson 48.6% të PBB-së, duke punësuar 43.7% të fuqisë punëtore. Tregtia, transporti dhe shërbimet e mikpritjes, janë

degë të rëndësishme të ekonomisë shqiptare. Turizmi ka potencialin si një nga shtytësit kryesorë për rritje, krijim të vendeve të reja të punës dhe për investime – si të huaja, ashtu edhe vendase – dhe ka përjetuar një rritje të shpejtë të numrit të turistëve që e vizitojnë vendin çdo vit, por ai ende duhet ta shndërrojë këtë në një rritje të qëndrueshme të vlerës së shtuar dhe të punësimit.

Kërkimi shkencor dhe novacioni

Në fushën e kërkimit shkencor dhe novacionit, kjo fushë e Programit paraqet nivele të ulëta performance. Pavarësisht pranisë dhe funksionimit të institucioneve të rëndësishme që mund të jenë përsheptues për zhvillimin e sinergjive për novacion në sektorin e biznesit, zona ndërkufitare ende nuk ka miratuar dhe zbatuar plotësisht politika të nevojshme që mund të mbështesin një specializim inteligjent. Shqipëria ka përfunduar së fundmi fazën e krijimit të një harte për Strategjinë e Specializimit Inteligent, ndërkohë që rajonet greke kanë zhvilluar së fundmi disa strategji për një “specializim inteligjent”, por vetëm 3 nga 13 rajonet kanë krijuar një Zyrë Teknike të Specializimit Inteligent dhe vetëm njëra prej tyre është aktualisht funksionale. Sipas Tabelës Evropiane të Novacionit Rajonal (të dhënat e vitit 2019), rajonet e Maqedonisë Perëndimore, Epirit dhe të ishujve të Jonit në Greqi karakterizohen si novatorë të moderuar. Mes këtyre tri rajoneve, rajoni i Maqedonisë Perëndimore paraqet rritjen më të lartë të performancës së novacionit për një periudhë të caktuar kohe (23,1%), ndërsa norma përkatëse për Epirin është 12,5%, kurse për ishujt e Jonit 22,8%. Shqipëria ofron instrumente financiare në shkallë të vogël për novacionin e SME-ve, të ofruara nga Fondi i Novacionit i administruar nga Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve (AIDA), e cila është përgjegjëse për mbikëqyrjen e zbatimit të politikave të novacionit në vend.

Mundësitë për kërkim shkencor dhe novacion në rajonet greke lindin nga prania dhe funksionimi i tri institucioneve kryesore akademike, Universiteti i Maqedonisë Perëndimore, Universiteti i Epirit dhe Universiteti i Jonit (duke përfshirë edhe Institucionet e bashkuara të Arsimit Teknik). Në anën shqiptare janë katër universitete: Universiteti i Gjirokastrës (“Eqrem Çabej”), Universiteti i Korçës (“Fan S. Noli”), Universiteti i Vlorës (“Ismail Qemali”) dhe dega e Sarandës së Universitetit të Tiranës.

Lidhja dhe digitalizimi

Rrjeti dhe lidhja e TI-së janë ende të dobëta në zonën ndërkufitare, veçanërisht për zonat rurale. Zhvillimi i rrjetit dhe lidhjes së TI-së është një faktor i rëndësishëm për mbështetjen e aktiviteteve ekonomike veçanërisht në sektorin e turizmit. Në Shqipëri ka një boshllëk të konsiderueshëm në penetrimin e internetit fiks të brezit të gjerë mes zonave urbane dhe rurale. Zonat rurale në Shqipëri përbëjnë 40% të popullsisë, por vetëm 5% e tyre janë të lidhura me internetin. Në Greqi, kalimi drejt brezit të gjerë të shpejtë dhe ultra të shpejtë është shumë më i ngadalshëm se në pjesën tjetër të BE-së. Megjithatë plani kombëtar i brezit të gjerë është përditësuar, ka vonesa të konsiderueshme në zbatimin e projektit dhe përthithja e fondeve të alokuara mbetet e ulët. Për më tepër, pabarazitë rajonale në lidhje me aksesin në internet janë veçanërisht të larta. Përhapja e pandemisë COVID-19 ka rritur përpjekjet dhe nevojën për kalimin në shërbime digjitale, veçanërisht në shërbimet publike.

Masat që janë zbatuar në të dyja vendet për përballimin e pandemisë, kanë shkaktuar pasiguri për ecurinë e zhvillimit ekonomik. Rritja e pasigurisë dhe ulja e kërkesës për produkte kanë çuar në rritje të huamarrjes për pothuajse të gjithë sektorët. Sektorët që kanë marrë më shumë financime në tetor 2020 ishin prodhimi dhe industria, tregtia dhe turizmi. Në Shqipëri ekonomia parashikohej të rritej me rreth 7.5% në vitin 2020 (krahasuar me 2.2% më 2019-n), duke reflektuar varësinë e saj nga turizmi dhe remitancat. Tregtia, transporti dhe shërbimet e mikpritjes, degë të rëndësishme të ekonomisë shqiptare, kontribuan shumë tek recesioni me një rënie prej 27%.

1.2.2.3 Mjedisi, ndryshimet klimatike dhe energjia *Mjedisi dhe burimet natyrore*

Zona ndërkufitare që përfiton nga ky program ka një kombinim karakteristikash gjeomorfologjike: male të larta, kodra dhe fusha të vogla, një vijë të gjatë bregdetare dhe një numër të konsiderueshëm ishujsh (të vegjël dhe të mëdhenj), lumenj, liqene dhe laguna.

Zonat e mbrojtura me interes ndërkombëtar përfshihen në zonën ndërkufitare që kërkon veprime të integruara dhe të koordinuara për ruajtjen dhe valorizimin e tyre. Liqeni i Prespës së Madhe me një sipërfaqe prej 281.7 km² zotërohet bashkërisht nga Shqipëria (18%), Greqia (14%) dhe Maqedonia e Veriut (68%), ndërsa liqeni i Prespës së

vogël me një sipërfaqe prej 48.41 km² zotërohet bashkërisht nga Greqia (90%) dhe Shqipëria (10%). Lumi i Aoös, i njohur edhe si Vjosa (dhe dega e tij Drinos), që buron nga vargmali i Pindit Verior, rrjedh për 70 km nëpër territorin grek dhe për 190 km nëpër territorin shqiptar dhe derdhet në detin Adriatik, në veri të qytetit të Vlorës. Vendet me interes ndërkombëtar përfshijnë: liqenin e Prespës së Vogël në Greqi, i cili është pjesë e Parkut Kombëtar të Prespës, Parkun Kombëtar të Butrintit dhe Parkun Kombëtar të lagunës së Karavastës në Shqipëri (të gjitha të mbrojtura nga Konventa e Ramsarit). Në Maqedoninë Perëndimore gjenden 24 zona të mbrojtura, ndërsa zonat e përfshira në rrjetin “Natura 2000” në këtë zonë përfaqësojnë 3,62% të zonave të mbrojtura të vendit. Rajonet e ishujve të Jonit dhe Epirit karakterizohen nga biodiversiteti. Në ishujt e Jonit janë 19 zona të përfshira në rrjetin “Natura 2000”, ndërsa në Epir janë 31 të tilla. Presioni më i lartë në këto zona shkaktohet nga aktiviteti i njeriut dhe nga ndryshimet klimatike. Në rajonet kufitare, problem serioz po bëhen edhe speciet e huaja invazive, pasi ato janë një nga nxitësit më të rëndësishëm të drejtpërdrejtë të humbjes së biodiversitetit dhe të ndryshimeve të shërbimeve të ekosistemeve, dhe përbëjnë kërcënimin më të madh për ekosisteme të brishta siç janë ishujt. Shqipëria konsiderohet një vend me biodiversitet të lartë në Evropë. Për mbrojtjen e këtij biodiversiteti të jashtëzakonshëm dhe burimet e çmuara natyrore, qeveria ka vënë nën mbrojtje rreth 18% të territorit, duke përfshirë 58 zona të mbrojtura që mbulojnë një sërë kategorish në kuadrin e IUCN-së – Unioni Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës. Në zonën e Programit, brenda “Natura 2000”, renditen 5 zona kryesore, si: Parku Kombëtar i Malit të Tomorrit, Parku Kombëtar Divjakë–Karavasta, Parku Kombëtar i Llogarasë dhe Peizazhi i Mbrojtur Vjosë–Nartë. Liqenet ndërkufitare, si ai i Ohrit dhe Prespës, përfaqësojnë pikat e shkëmbimit të florës dhe faunës me vendet fqinje.

Ratifikimi i Marrëveshjes së Parkut të Prespës është një hap i rëndësishëm përpara nga vendet që tregojnë përkushtimin e tyre për të adresuar sfidat e përbashkëta në fushën e mbrojtjes dhe ruajtjes së biodiversitetit. Kjo marrëveshje kontribuon në krijimin e strukturave të përhershme shumë-kombëshe që përfshijnë autoritetet dhe palët e interesuara nga Greqia, Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut, si dhe Komisioni Evropian. Gjithashtu,

krijon zona me fokus të mundshëm territorial në kufirin ndërkufitar për mbështetjen e ekonomive lokale miqësore me mjedisin, promovimin e zonave të mbrojtura dhe rrjeteve me turizmin në rajonin Adriatik-Jon në përputhje me objektivat e EUSAIR për krijimin e masave mbrojtëse për habitatet dhe ekosistemet natyrore tokësore

Ndryshimet klimatike dhe cilësia e ajrit

Rajonet e zonës ndërkufitare janë shumë të ndjeshme ndaj rreziqeve të ndryshimeve klimatike, të cilat mund të ndikojnë edhe në aktivitetet e tyre ekonomike (bujqësi, pylltari, turizëm). Shqipëria është një vend i vogël me një ekonomi të brishtë që mbështetet në sektorët e shërbimeve, industrisë dhe bujqësisë dhe përballet me një sërë sfidash në adresimin e rreziqeve të ndryshimeve klimatike. Cenueshmëria e sektorit të furnizimit me energji dhe e bujqësisë së Shqipërisë ndaj ndryshimeve klimatike, e kombinuar me një sërë përmbytjesh të rënda dhe rrëshqitjesh dheu të kohëve të fundit, po e ngrenë gatishmërinë ndaj ndryshimeve klimatike si një prioritet në planifikimin e zhvillimit të Shqipërisë. Strategjia Kombëtare e Përshtatjes e Greqisë që u botua në vitin 2016 i kategorizon rajonet greke brenda zonave ndërkufitare si shumë të cenueshme, veçanërisht në sektorët e industrisë minerare (Maqedonia Perëndimore), bujqësisë, peshkimit, pylltarisë (Rajoni i Epirit) dhe turizmit (Rajoni i Ishujve të Jonit). Ndikimet e ndryshimeve klimatike në Zonën e Programit pritet të jenë valët e të nxehitit, shirat recesionare ose ciklonike, përmbytjet, zjarret, rrëshqitjet e dheut dhe erozioni. Zona ndërkufitare po tregon gjithashtu cenueshmëri të lartë ndaj fatkeqësive natyrore, veçanërisht: përmbytjeve, thatësirave, temperaturave ekstreme, zjarreve dhe tërmeteve.

Plani Kombëtar i Energjisë dhe Klimës i Greqisë është vendosur si një nga dokumentet kryesore strategjike për vendin. Një objektiv kryesor për strategjinë e Greqisë për klimën është zvogëlimi i pjesës që zë linjiti në prodhimin e energjisë dhe dhënia fund përdorimit të linjtit për prodhimin e energjisë në Greqi brenda vitit 2028. Në lidhje me ndryshimet klimatike, Greqia gjithashtu ka zhvilluar dhe miratuar, përmes ligjit 4414/20, edhe Strategjinë Kombëtare për Përshtatjen ndaj Ndryshimeve Klimatike. Rajonet e Greqisë janë gjithashtu gati për të hartuar planet e tyre për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike duke përcaktuar prioritetet e menjëhershme të përshtatjes në nivel rajonal/lokal.

Një hap i rëndësishëm drejt përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike për Shqipërinë ka qenë ratifikimi i Amendamentit të Kigalit të Protokollit të Montrealit për Substancat që Hollojnë Shtresën e Ozonit. Në vitin 2019, qeveria shqiptare miratoi Strategjinë Kombëtare të Ndryshimeve Klimatike, duke përfaqësuar strategjinë e vendit për zhvillim me karbon të ulët drejt zbatimit të Marrëveshjes së Parisit. Kjo strategji fokusohet tek energjia, transporti, bujqësia, përdorimi i tokës dhe pylltaria, si dhe ka si objektiv arritjen e 32% energjie të rinovueshme.

Burimet kryesore të ndotjes së ajrit në Shqipëri janë nxjerrja e naftës, burimet e lëvizshme, ngrohja e banesave dhe prodhimi i çimentos. Burimi kryesor i ndotjes së ajrit urban është transporti. Qytetet më të mëdha të zonës së programit (Fier, Vlorë) paraqesin një cilësi mesatare të ajrit. Rritja e numrit të automjeteve dhe emetimeve të gazrave nga automjetet (përfshirë PM10) kontribuon në një masë të madhe në ndotjen e ajrit. Vitet e fundit Shqipëria ka miratuar disa ligje për mbrojtjen e mjedisit dhe të ajrit. Janë ndërmarrë hapa për të përmirësuar zbatimin e kuadrit ligjor dhe për të rritur shpeshësinë e monitorimit të cilësisë së ajrit. Në zonën greke të programit, sfidat kryesore për cilësinë e ajrit shihen në zonat urbane. Cilësia e ajrit preket më shumë në qytetet turistike të zonës greke të programit (p.sh. në Korfuz). Sipas raporteve vjetore për cilësinë e ajrit dhe të dhënave të mbledhura nga stacionet e ngritura për matjen e ndotjes së ajrit, tejkalime janë konstatuar kryesisht sa u përket grimcave (PM10 dhe PM 2.5).

Energjia dhe burimet e rinovueshme

Eficienca e energjisë është një tjetër sfidë e përbashkët e zonës së Programit. Pabarazitë në këtë fushë janë gjithashtu problem. Në Greqi, programet e financimit për promovimin e eficiencës së energjisë në ndërtesat private dhe publike gjatë viteve të fundit janë mirëpritur nga palët e interesit dhe theksohet nevoja për më shumë masa dhe programe të tilla. Bashkëpunimi ndërkufitar ka sjellë rezultate pozitive në këtë fushë gjatë periudhës programore të mëparshme dhe asaj aktuale, duke kontribuar në realizimin e ndërhyrjeve për përmirësimin e eficiencës së energjisë. Megjithatë, pranohej se të dyja vendet kanë ende performancë të ulët në eficiencën e energjisë dhe në përdorimin e burimeve të rinovueshme të energjisë. Në Shqipëri nuk ka progres të gjerë në fushën e burimeve të rinovueshme të energjisë, si dhe në fushën e kursimit

të energjisë në ndërtesa. Në Greqi gjatë viteve të fundit ka pasur iniciativa financimi në nivel kombëtar dhe rajonal për promovimin e masave të kursimit të energjisë për ndërtesat publike, bizneset dhe banesat private. Rajoni i Maqedonisë Perëndimore tashmë ka miratuar një strategji për përmirësimin e eficiencës energjetike të ndërtesave publike duke përfshirë dispozitat dhe objektivat për shkollat publike, ndërtesat e kujdesit shëndetësor, ndërtesat administrative dhe ndërtesa të tjera publike. Rajoni i ishujve të Jonit ka përfshirë gjithashtu në programin e tij operacional rajonal edhe disa prioritete për përmirësimin e eficiencës së energjisë në ndërtesat publike, ndërsa rajoni i Epirit po financon edhe projekte për përmirësimin e eficiencës së energjisë në ndërtesat publike.

Menaxhimi i ujit dhe i mbetjeve

Shqipëria është një vend, burimet ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore të së cilës janë ndjeshëm më të mëdha sesa niveli i shfrytëzimit të tyre. Ka rreth 250 liqene natyrore, ndër të cilët tre më të mëdhenjtë janë ndërkufitarë: liqeni i Ohrit (vëllimi llogaritet të jetë afërsisht 55 miliardë m³), liqeni i Prespës (vëllimi llogaritet të jetë afërsisht 5 miliardë m³) dhe liqeni i Shkodrës (vëllimi llogaritet të jetë afërsisht 2 miliardë m³). Përgjatë vijës bregdetare Adriatik-Jon ka disa laguna, duke përfshirë lagunën e Karavastasë, lagunën e Nartës dhe lagunën e Butrintit. Shumica e aktiviteteve ekonomike lidhen me shfrytëzimin e burimeve ujore, ku mbi 90% e prodhimit të energjisë vjen nga Hidrocentralet (HEC), dhe bujqësia varet plotësisht nga ujitja. Gjithashtu, sektorë të tjerë të ekonomisë si minierat, sektori industrial dhe turizmi mbështeten gjithashtu në burime të ujit të pastër dhe të mjaftueshëm. Në Shqipëri është bërë njëfarë progresi në menaxhimin e ujit nëpërmjet kontratave të performancës të nënshkruara me shoqëritë, formalizimit të lidhjeve të paligjshme, një skeme të rishikuar subvencionimi dhe miratimit të një skeme certifikimi të stafit. Megjithatë, nevojiten përpjekje më të mëdha për të forcuar kapacitetin, performancën dhe qëndrueshmërinë e shoqërive. Impiantet e trajtimit të ujërave të zeza kujdesen vetëm për rreth 15% të popullsisë dhe ende përballen me shqetësime kryesore si mungesa e licencimit dhe tarifimit për trajtimin e ujërave të zeza, funksionimi dhe mirëmbajtja e pamjaftueshme dhe ndikimi i kufizuar në mjedis për shkak të rrjeteve dhe lidhjeve të pazhvilluara.

Greqia ka miratuar dhe raportuar gjeneratën e dytë të planeve të menaxhimit të baseneve lumore sipas direktivës kuadër të ujit. Në Greqi përdoruesi/konsumatori kryesor i ujit është bujqësia. Për qëllime ujitjeje përdoret 80–85% e ujit total të konsumuar. Shpesh ka mosbalancim të ujit, veçanërisht në rajonet bregdetare, për shkak të ndryshimeve kohore dhe hapësinore të reshjeve dhe rritjes së kërkesës për ujë gjatë muajve të verës. Në Greqi nevojiten investime për të përmirësuar trajtimin e ujit, edhe për të përmbushur udhëzimet e direktivës për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane. Gjatë dekadave të fundit, Greqia i ka dhënë përparësi ndërtimit të objekteve të grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të zeza në qendrat urbane mesatare dhe të mëdha dhe rreth 90% e ngarkesës së gjeneruar është e lidhur me sistemet e grumbullimit, duke përfaqësuar pak më shumë se gjysmën e aglomerateve greke. Në vitin 2014, të gjitha aglomeratet më të mëdha se 2000 banorë i kanë përmbushur kërkesat për mbledhjen e ujërave të zeza, ku 89.6% e ngarkesës së gjeneruar ka qenë e lidhur me sistemet e mbledhjes, kurse 10.4% është mbledhur përmes sistemeve individuale ose të përshtatshme (Office International de l'Eau 2017). Ripërdorimi i ujërave të zeza pritët të miratohet gjithnjë e në masë më të madhe në vitet e ardhshme.

Menaxhimi i mbetjeve mbetet një shqetësim për Shqipërinë pasi grumbullimi i veçantë i llojeve të mbetjeve dhe instrumentet ekonomike për të nxitur riciklimin dhe ripërdorimin e tyre, si dhe për të parandaluar gjenerimin e mbetjeve mbeten të kufizuara. Përfundimi i landfillit sanitar në Maliq mund të sigurojë një menaxhim më të sigurt të mbetjeve të ngurta për zonat e Korçës dhe të Pogradecit, duke lejuar njësitë e tjera të qeverisjes vendore të transportojnë mbetjet e tyre të ngurta edhe në këtë landfill sanitar. Megjithatë, për menaxhimin e suksesshëm të mbetjeve të ngurta kërkohet mbështetje edhe nga njësitë e qeverisjes vendore për klasifikimin, grumbullimin, transportin dhe asgjësimin e mbetjeve të ngurta në landfillin sanitar të disponueshëm të rajoneve ndërkufitare. Greqia depoziton pjesën më të madhe të mbetjeve të saj komunale në landfill (80%, kundrejt mesatares së BE-së prej 24%), ku riciklohen vetëm 17% (mesatarja e BE-së 46%). Kërkohen përpjekje dhe veprime shtesë për rritjen e normave të riciklimit në Greqi, në përputhje me standardet e BE-së. Përdorimi i instrumenteve financiare për të nxitur

parandalimin, ripërdorimin dhe riciklimin është i pamjaftueshëm dhe skemat ekzistuese po funksionojnë dobët. Në Shqipëri nuk po zbatohet ende një ekonomi qarkulluese eficiente sa u përket burimeve, prandaj treguesit që lidhen me të nuk mund të monitorohen ende. Dokumenti i Politikës Strategjike për Shqipërinë paraqet nevojën për një kalim gradual nga një ekonomi lineare në një ekonomi qarkulluese, duke synuar, ndër të tjera, një cikël të zgjatur jete, grumbullim me ndarje në burim dhe riciklim në shkallë të gjerë. Ekonomia qarkulluese në Greqi mbetet jo e zhvilluar sa duhet. Megjithatë, vendi po i forcon përpjekjet drejt promovimit të një ekonomie qarkulluese dhe ka zhvilluar një Strategji Kombëtare për Ekonominë Qarkulluese. Politikat e zhvillimit rajonal të ishujve të Jonit, Maqedonisë Perëndimore dhe Epirit janë që të gjitha duke përfshirë edhe disa masa për kalimin në ekonominë qarkulluese.

1.2.2.4 Aksesueshmëria dhe transporti

Sfidat kryesore për zonën ndërkufitare në fushën e transportit dhe lidhjes komunikuese brenda kësaj zone lindin nga: a) kompleksi izolues i rajonit të ishujve të Jonit; b) zonat e thella malore dhe jo shumë të populluara të rajoneve shqiptare; dhe c) vija e gjerë bregdetare e zonës ndërkufitare. Tiparet gjeografike të rajonit ndërkufitar krijojnë sfida që rrjedhin nga fragmentimi dhe ndërprerja territoriale, si dhe vështirësitë në aksesueshmëri.

Zona ndërkufitare mbulohet nga transporti detar dhe rrjeti rrugor, por infrastruktura aktuale në të dy sektorët e transportit nuk ka densitet të mjaftueshëm apo cilësinë e duhur. Rrjeti i dobët rrugor në zona të largëta dhe të izoluar dhe infrastruktura joadekuate nuk po sigurojnë një lidhje të mirë përtej kufirit. E gjithë infrastruktura e aeroportit ndodhet në anën greke të zonës ndërkufitare (Janina, Kerkyra, Kefallinia, Zakynthos, Kozani dhe Kastoria) dhe i shërben si fluturimeve të brendshme, ashtu edhe atyre ndërkombëtare (fluturimeve të zakonshme dhe charterave). Aeroportet ndërkombëtare të Shqipërisë ndodhen në Tiranë dhe në qytetin e Kukësit. Përfshirja e qarkut të Fierit në zonën ndërkufitare që përfiton nga ky program krijon potencial të ri për zhvillimin e rrjeteve më të mira të lidhjeve në Shqipëri duke qenë se ky qark ka një vendndodhje strategjike në sistemin policentrik të rrjeteve të rrugëve kombëtare në vend, duke qenë gjithashtu edhe pjesë e linjës hekurudhore Tiranë–Vlorë.

Disa përpertime po shënohen në rrjetet e transportit të Shqipërisë, ndërkohë që vendi vazhdon të harmonizojë kuadrin ligjor dhe institucional me Rregulloren e BE-së për Rrjetet e Transportit Transeuropian (TEN-T) dhe me Traktatin e Komunitetit të Transportit (TCT). Progres është bërë edhe në përgatitjen e projekteve të infrastrukturës rrugore, hekurudhore dhe portuale, veçanërisht përgjatë korridorit adriatiko-jonian dhe korridorit VIII (Varna–Durrës). Megjithatë, çështjet e sigurisë rrugore janë ende një shqetësim për Shqipërinë, duke vënë në dukje se duhen ndërhyrje për të eliminuar “pikat e zeza” dhe për të reduktuar vdekjet në rrugë. Edhe Greqia paraqet norma të ulëta performance në fushën e sigurisë rrugore dhe cilësisë së shërbimit. Vdekjet rrugore janë ende të larta në Greqi në krahasim me mesataren e BE-së, pasi në vitin 2018 janë regjistruar 64 viktima për milion banorë, kundrejt mesatares prej 49 të BE-së. Flota e automjeteve rrugore greke është gjithashtu shumë e varur nga nafta, ka një përdorim të ulët të burimeve të rinovueshme, duke çuar në rezultate të ulëta sa i përket performancës në fushën e emetimeve të karbonit. Greqia dhe Banka Evropiane e Investimeve kanë përgatitur një Master Plan Kombëtar Transporti për Greqinë. Qëllimet kryesore për Greqinë përfshijnë rritjen e multimodalitetit për transportin e mallrave duke përmirësuar lidhjet hekurudhore me portet e Rrjeteve Trans-Europiane dhe riprojektimin e rrjetit të transportit bregdetar për të krijuar një rajonale që do të lejojnë transferimin më të shpejtë në portet dhe në ishujt më të vegjël.

Zona e Programit përfshin portet strategjike (portin e Korfuzit, Igumenicës, Vlorës dhe Sarandës) të rëndësishme për turizmin dhe për tregtinë. Numri më i madh i pasagjerëve që kanë mbërritur në vend nga muaji mars deri në gusht (602.487 pasagjerë në Igumenicë dhe 519.119 pasagjerë në Korfuz) është i lidhur me turizmin. Zona e programit shqiptar përfshin portet e Vlorës, Himarës dhe Sarandës. Në zonën greke të programit dhe konkretisht në rajonin e ishujve të Jonit, lidhja brenda kompleksit izolues është e pamjaftueshme. Lidhja e trageteve midis ishujve të Jonit është një problem madhor për rajonin dhe ndikohet edhe nga sezonaliteti. Mes ishujve të Kefalonisë, Lefkadës dhe Zakynthosit ka një linjë tragei. Porti i Korfuzit është i vetmi që lidhet me ishujt Diapontia, por shpeshësia e rrugëve është më e lartë vetëm gjatë

verës. Porti i Korfuzit është gjithashtu i vetmi port që e lidh Greqinë me Shqipërinë, pasi ka një linjë tragetesh me portin e Sarandës. Megjithatë, frekuenca e rrugëve dhe kapaciteti i ngarkesës së pasagjerëve janë të ulëta.

Transporti ka qenë një nga sektorët kryesorë që u godit rëndë për shkak të pandemisë COVID-19. Lëvizja ndërkufitare u prek shumë nga masat e kufizimit të udhëtimit që u vendosën në të dyja vendet. Stacionet kryesore kufitare (Kristallopigji–Kapshticë, Sagiada–Qafë-Botë, Ktismata–Kakavijë) qëndruan të mbyllura nga prilli deri në maj 2020, ndërsa në dhjetor 2020 vetëm stacioni kufitar Ktismata–Kakavijë ishte i disponueshëm për transport dhe shkëmbime të kufizuara ndërkufitare. Transporti detar midis Greqisë dhe Shqipërisë (lidhja me traget nga porti i Korfuzit në portin e Sarandës) mbeti i padisponueshëm që nga kufizimet e udhëtimit të detyruara në mars 2020 dhe përgjatë të njëjtit vit.

1.2.2.5 Zhvillimi social (tregu i punës, shëndetësia dhe arsimi)

Punësimi dhe tregu i punës

Zona e Programit përballet me norma të larta papunësie si për popullsinë totale aktive ashtu edhe për të rinjtë. Progresi në promovimin e investimeve në arsimim dhe punësueshmëri është i kufizuar. Sipas statistikave të fundit rajonale për papunësinë, shkalla totale e papunësisë në rajonet kufitare greke dhe shqiptare është rreth 20%. Në Greqi, pabarazi të mëdha janë regjistruar në nivel rajonal. Shkalla e papunësisë është më e larta në Maqedoninë Perëndimore (27.0% më 2018), një çështje që krijon shqetësim të madh pasi vendi po përgatitet për zbatimin e Planit të tij të Tranzicionit të Drejtë që përfshin rajonin e lartpërmendur. Normat e papunësisë në Shqipëri janë gjithashtu të larta, ndërkohë që një diferencë e konsiderueshme po shënohet në normat e papunësisë mes burrave dhe grave. Shkëmbimi i punëtorëve sezonalë është një nga karakteristikat kryesore të tregut të punës në zonën ndërkufitare. Rreth 10.000 punëtorë sezonalë kërkojnë çdo vit nga Greqia për t'u punësuar në bujqësi.

Shërbimet shëndetësore

Shërbimet shëndetësore janë gjithashtu një fushë sfidash dhe nevojash të përbashkëta. Kriza e COVID-19 ka nxjerrë në pah rëndësinë e infrastrukturës dhe të shërbimeve shëndetësore. Përmirësimi i aksesit në shërbimet shëndetësore

veçanërisht në zonat e thella është shumë i rëndësishëm për zonën ndërkufitare. Pavarësisht se Greqia ka miratuar strategjinë kombëtare të shëndetit 2016–2020, ajo ende paraqet një progres të kufizuar në investimet në sektorin e shëndetësisë, duke shënuar në vitin 2017 një nga përqindjet më të ulëta në eurozonë (0.1% e PBB-së në krahasim me 0.2% të PBB-së në eurozonë). Megjithatë, financimi nga Fondi Social Evropian ka kontribuar në reformën e kujdesit shëndetësor parësor dhe në hapjen e një rrjeti të njësive vendore të kujdesit shëndetësor për të forcuar aksesin në kujdesin parësor shëndetësor. Shpenzimet publike për kujdesin afatgjatë janë shumë të ulëta, pasi përbëjnë 2% të shpenzimeve totale të kujdesit shëndetësor. Duke marrë parasysh shkallën e lartë të të moshuarve (+65) që përballen me vështirësi serioze në kujdesin personal dhe/ose në aktivitetet shtëpiake, ky rekord krijon shqetësim të madh për Greqinë. Funksionimi i Spitalit të Përgjithshëm Universitar të Janinës është një faktor i rëndësishëm për zonën ndërkufitare pasi lehtëson popullsinë e të dyja vendeve.

Arsimi dhe formimi profesional

Rajonet greke shfaqin nivele arsimore relativisht më të larta se zonat në Shqipëri. Anketa për Arsimin e të Rriturve (AES), e cila mat pjesëmarrjen në arsimin formal ose joformal për një periudhë më të gjatë kohore sesa një vit, tregon gjithashtu një hendek të rëndësishëm midis Shqipërisë (9.2%) dhe mesatares së BE-28 (45.1%). Në Shqipëri, është pozitiv fakti që regjistrimet dhe rezultatet në shkollat e mesme dhe në universitete janë përmirësuar në mënyrë të qëndrueshme gjatë dekadës së fundit. Megjithatë, shpenzimet publike për arsimin mbeten të ulëta. Është krijuar edhe një Agjenci e re për punësimin dhe për strukturën e arsimit dhe formimit profesional (AFP), e cila mund të kontribuojë në përpjekjet për përafrimin e arsimit dhe formimit me nevojat e tregut të punës. Edhe në Greqi, progresi në nxitjen e investimeve në arsim dhe aftësi për punësueshmëri është gjithashtu i kufizuar. Shpenzimet publike për arsimin përbënin 3.9% të PBB-së në vitin 2017, ndër më të ulëtat në BE (mesatarja e BE-së: 4.6%). Përqindja e nxënësve të ciklit të mesëm të lartë të regjistruar në arsimin dhe formimin profesional ishte shumë më poshtë mesatares së BE-së (28.8% krahasuar me mesataren e BE-së prej 47.8% më

2017-n) dhe ka ardhur duke u ulur që nga viti 2013. Megjithatë, ka ende sfida në fushën e arsimit dhe formimit profesional.

Kriza e COVID-19 ka prekur pothuajse çdo aspekt të zhvillimit shoqëror. Qeveritë në të dyja vendet kanë aplikuar masa të mëvonshme për zbutjen e efekteve socio-ekonomike të kufizimeve të vendosura për parandalimin e përhapjes së pandemisë. Përhapja e COVID-19 në Greqi ka nxjerrë në pah mangësitë e sistemit të kujdesit shëndetësor, si dhe kufizimet në shërbimet ekzistuese të kujdesit shëndetësor për popullatën refugjate që jeton aktualisht në Greqi. Në Shqipëri, masat kryesore konsistojnë në fonde shtesë për sektorin e shëndetësisë, dhënie e pagave minimale për të mbështetur bizneset e vogla dhe të vetëpunësuarit, financime të kompanive për të pasur mundësi për të marrë overdrafte për të paguar pagat e punonjësve.

Ndërprerja e aktivitetit ekonomik dhe, rrjedhimisht, humbja e një numri të madh vendesh pune pritet të çojë në rritjen e normave të papunësisë që janë ndërkohë të larta në të dyja vendet. Numri i personave që kanë nevojë për mbrojtje sociale do të rritet duke çuan në nevojën e forcimit të politikave të mbrojtjes për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive presionit gjithnjë në rritje mbi sistemin dhe për të zbutur në mënyrë efektive ndikimin afatshkurtër dhe afatgjatë socio-ekonomik të pandemisë.

1.2.2.6 Turizmi dhe trashëgimia kulturore

Turizmi

Për Programin, turizmi i zonës është një nga sektorët më të rëndësishëm ekonomikë. Në Shqipëri, turizmi është në rritje të vazhdueshme dhe investimet në këtë fushë janë në rritje. Në vitin 2019, Shqipëria miratoi një strategji kombëtare për zhvillimin e qëndrueshëm dhe turizmin, si dhe një plan veprimi. Në periudhën 2014–2018, numri i shtetasve të huaj që erdhën në Shqipëri ishin rreth 23.6 milionë. Vetëm gjatë vitit 2018, ardhja e shtetasve të huaj është 15,8% më shumë se në vitin 2017. Aktivitetet e lidhura drejtpërdrejt me turizmin (digit NACE Rev.2 dyshifror: 55, 56, 77, 79) gjeneruan 45 miliardë lekë vlerë të shtuar në vitin 2018 me një kontribut prej 2.8% në PBB. Turizmi kulturor duket se është i rëndësishëm për vendin pasi në periudhën 2014–2018, numri i vizitorëve në parqe arkeologjike, muze, kështjella dhe në monumente të tjera ishte afërsisht 3 milionë me një

rritje prej 49.4% për vitin 2018. Në zonën që përfiton nga ky program, përqindja më e lartë e udhëtimeve të preferuara për pushime nga qytetarët shqiptarë në vitin 2017 u shënuar në qarkun e Vlorës. Në Shqipëri, 80% e hoteleve ndodhen në zonat bregdetare (Velipojë, Shëngjin, Durrës, Kavajë, Vlorë, Sarandë apo Pogradec). Shumica e objekteve akomoduese janë biznese familjare dhe jo grupe të mëdha të menaxhuara në mënyrë profesionale. Kështu, ekziston nevoja për mbështetjen e zhvillimit të aftësive përmes formimit profesional dhe ofrimit të këshillave të biznesit. Turizmi është një forcë e madhe për ekonominë greke. PBB-ja e turizmit përbënte 6.8% të VSHB-së totale në vitin 2017. Ky sektor punësoi drejtpërdrejt 381.800 persona në vitin 2018, duke zënë 10.0% të punësimit total në vend. Në zonën greke të programit, rajoni i ishujve të Jonit dhe rajoni i Epirit janë ato me numrin më të madh të vizitorëve, ndërsa rajoni i Maqedonisë Perëndimore ka numrin më të ulët në shkallë vendi. Rajoni i ishujve të Jonit renditet i katërti në listën e rajoneve greke me normat më të larta të mbërritjeve në aeroporte ndërkombëtare dhe përqendrohet në më shumë se 80% të objekteve akomoduese të zonës ndërkufitare greke. Turizmi i kroçerave në rajonin e ishujve të Jonit ka qenë në rritje të vazhdueshme nga viti 2013 deri në vitin 2019, duke qenë një industri e rëndësishme ekonomike për rajonin. Në vitin 2019, në portet e Korfuzit, Kefalonisë dhe Zakynthos mbërritën gjithsej 1.044.160 pasagjerë. Turizmi, i cili përbën më shumë se 20% të PBB-së së Shqipërisë, ishte një nga sektorët më të prekur nga pandemia. Në korrik 2020, numri i turistëve të huaj rezultoi të jetë ulur me 61,5% krahasuar me vitin paraardhës. Produkti turistik grek karakterizohet nga masiviteti dhe sezonaliteti, pasi flukset turistike janë veçanërisht të dendura në periudha të caktuara të vitit. Përhapja e pandemisë COVID-19 ka prekur sektorin më fitimprurës të Greqisë. Është shfaqur nevoja për të përmirësuar produktin turistik duke investuar në forma më pak sezonale dhe më cilësore të turizmit (p.sh., konferenca, turizmi mjekësor).

Trashëgimia kulturore

Trashëgimia kulturore dhe natyrore është një tjetër pasuri territoriale e rajonit ndërkufitar, që paraqet ngjashmëri dhe sfida të përbashkëta kur bëhet fjalë për masat mbrojtëse, valorizimin dhe promovimin efektiv me qëllim forcimin e markës së

këtij destinacioni turistik. Zona ndërkufitare e këtij programi karakterizohet nga një trashëgimi kulturore unike dhe e larmishme që mund të formojë bazën për zhvillimin turistik. Në pjesën shqiptare janë tri vende në regjistrin e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s, qendrat historike të Beratit dhe Gjirokastrës, siti arkeologjik i Butrintit, trashëgimia natyrore dhe kulturore e rajonit të Ohrit dhe dy në listën provizore (qyteti antik i Apolonisë në qarkun e Fierit dhe Varret Mbretërore të Selcës së Poshtme në Korçë). Në zonën greke të programit gjendet një vend në regjistrin e vendit të trashëgimisë botërore të UNESCO-s, Qyteti i Vjetër i Korfuzit dhe tre në listë provizore (Siti arkeologjik i Nikopolis dhe Zagorisë – Parku Kombëtar i Pindit Verior në Epir dhe zona e liqeneve të Prespës: liqeni i Prespës së Madhe dhe liqeni i Prespës së Vogël në Maqedoninë Perëndimore). Trashëgimia natyrore e zonës ndërkufitare përfshin parqet kombëtare dhe zona të tjera të mbrojtura, laguna, pyje, zona malore, si dhe burime termale (Amarandos, Kavasila dhe Preveza në Epir, Amudara, Akriton dhe Kivotos në Maqedoninë Perëndimore, burimet termale të Bënjës në Korçë).

Kultura është prekur nga kufizimet e aplikuara për shkak të pandemisë COVID-19. Vizitat në vendet arkeologjike dhe në muze, si dhe organizimi i shfaqjeve teatrore dhe ngjarjeve kulturore u pezulluan gjatë karantinës. Disa institucione kulturore iu drejtuan mjeteve të reja teknologjike dhe digjitalizimit për prodhimin e produkteve kulturore. Megjithatë, ka nevojë për disa masa shtesë për mbështetjen e kulturës për t'u rikuperuar nga kriza e COVID-19 dhe për të përfshirë mjete alternative për produktivitet kulturor.

1.2.3 Mësimet e nxjerra nga përvoja e kaluar

Bashkëpunimi ndërkufitar në zonën përfituese gjatë periudhës së mëparshme dhe asaj aktuale të programit ka sjellë arritje të rëndësishme kryesisht në fushën e turizmit dhe të mjedisit, duke mbështetur zhvillimin e mjeteve për shfrytëzimin më të mirë të zonave turistike dhe të trashëgimisë kulturore. Zbatimi i Programit të bashkëpunimit ndërkufitar Greqi-Shqipëri 2007-2013 dhe zbatimi aktual i Programit Interreg IPA II CBC Greqi-Shqipëri 2014-2020 ka kontribuar në krijimin e përfituesve me shumë përvojë.

Programi Interreg IPA II CBC Greqi-Shqipëri 2014-2020 synonte “të gjente ekuilibrin midis zhvillimit të qëndrueshëm rajonal dhe zgjerimit të

bashkëpunimit ndërkufitar midis popullsisë vendase dhe institucioneve rajonale, në përputhje me politikat e BE-së dhe ato kombëtare, për të adresuar sfidat e përbashkëta përmes ndërhyrjeve të përbashkëta”.

Programi publikoi gjithsej pesë thirrje për propozime (dy thirrje për projekte të zakonshme, një thirrje për projekte strategjike dhe dy thirrje për projekte të synuara). Gjithsej, janë përzgjedhur 68 projekte për financim. Projektet kanë ndërhyrë kryesisht në këto fusha: a) trajtimi i ujërave të zeza; b) menaxhimi i mbetjeve të ngurta; c) rrjeti rrugor; d) mbrojtja e biodiversitetit; e) mbrojtja e natyrës; f) eficienta e energjisë dhe BRE-ja; g) parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut; h) mbrojtja, zhvillimi dhe promovimi i aseteve publike kulturore dhe të trashëgimisë; dhe i) masat në mbështetje të NVM-ve. Të gjitha projektet duhej të demonstrojnë se respektojnë parimet e barazisë mes burrave dhe grave, parimin e mosdiskriminimit dhe që kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm.

Sipas rezultateve të raportit të vlerësimit për zbatimin e Programit Interreg IPA II BNK Greqi-Shqipëri 2014-2020 dhe sipas opinioneve të autoriteteve për arritjen e prioritetëve të Programit, lidhjen e projekteve të përzgjedhura me politikat e tjera dhe me çështje të veçanta të BE-së, projektet e përzgjedhura duket se kanë kontribuar në nivel shumë të kënaqshëm në prioritetet dhe objektivat specifike të Programit.

Vlerësimi nga autoritetet e ka konsideruar gjithashtu anashkalimin e sektorëve të politikave të synuara nga projektet e përzgjedhura dhe të llojeve të pjesëmarrësve, si pozitiv sa i përket koherencës dhe konsistencës me prioritetet e Programit dhe me rezultatet dhe treguesit e rezultateve të përbashkëta dhe specifike të Programit. Për më tepër, projektet e përzgjedhura duket se korrespondojnë me qasjen integruese dhe shumëplanëshe ndaj modelit të përgjithshëm të zhvillimit lokal të Programit të Bashkëpunimit.

Aspekti operacional i programit ndërkufitar

Në nivel operacional, raporti i vlerësimit të programit ka konfirmuar mbështetjen efikase dhe eficiente të programit për projektet, si dhe kënaqësinë e përfituesve përkatës.

Përdorimi i Sistemit Informativ të Menaxhimit (MIS) e ka përmirësuar procesin e aplikimit dhe monitorimit dhe konsiderohet i përshtatshëm dhe funksional. Megjithatë, barra administrative e

programit konsiderohet e rëndë për përfituesit fundorë (veçanërisht në lidhje me procedurat administrative të ndjekura për tenderimin dhe kontraktimin). Kapaciteti institucional gjithashtu është parë si një vështirësi e rëndësishme në zbatimin e projektit pasi institucionet ende raportojnë mungesë stafi. Veprimet dhe mjetet mbështetëse të tilla si prezantimet e përdorura gjatë ditëve informuese, pyetjet e shpeshta dhe Sistemi i Menaxhimit dhe Kontrollit të Programit të publikuara në faqen e programit, konsiderohen nga përfituesit si shumë të dobishme në menaxhimin e projekteve të tyre. Përfituesit sugjerojnë gjithashtu edhe një thjeshtim të procedurave të verifikimit të përfituesve, si dhe disa sesione trajnimi për bashkëpunim të zgjeruar dhe për shkëmbim përvojash.

Një çështje shumë e rëndësishme që u ngrit gjatë fillimit të periudhës së programimit 2014–2020 ishte nevoja për përafrimin me udhëzuesin praktik të procedurave të kontratës për veprimet e jashtme të BE-së (PRAG) nga përfituesit grekë dhe shqiptarë dhe vonesat që kjo ka shkaktuar për nënshkrimin e kontratave dhe për zbatimin e projekteve të miratuara. Çështje të tjera në lidhje me zbatimin përfshijnë:

1. Vonesat në hapjen e llogarive bankare për përfituesit shqiptarë

2. Likuiditeti i përfituesve shqiptarë dhe procedura që kërkon kohë për transferimin e parafinancimit dhe rimbursimet e radhës.

3. Fakti që të gjithë përfituesit shqiptarë duhet të mbulojnë me burimet e tyre 15% tatim mbi të ardhurat dhe 20% TVSH.

4. Vlerësimi jorealit i kohës së nevojshme për përgatitjen dhe zbatimin e procedurave të tenderimit.

5. Vitet e para të zbatimit të programit, mosdisponueshmëria e Kontrollorëve të Nivelit të Parë në Greqi, për shkak të numrit të kufizuar të kontrollorëve.

6. Bashkëpunimi i pamjaftueshëm ndërmjet përfituesve ka çuar në vonesa në paraqitjen e kërkesave për pagesa.

7. Vonesat në procedurat e tenderimit dhe nënshkrimin të kontratave përkatëse çojnë në vonesa në zbatimin e projektit si nga përfituesit shqiptarë, ashtu edhe nga ata grekë.

8. Ndikimi i krizës COVID-19 çon në ndryshimin e planit kohor dhe në modifikime shtesë

për të siguruar zbatimin e aktiviteteve të projektit.

9. Mungesa e stafit me përvojë dhe vendet vakante të organizatave.

Rekomandimet kryesore të vlerësimit sugjerojnë:

- Strukturim dhe konsistencë më të mirë të paketës së aplikantit për projekt propozime.

- Ulje të barrës administrative për zbatimin e projektit

- Më shumë harmonizim të kriterëve për të përfituar nga programi.

- Eksplorim të mëtejshëm të nevojave dhe përfitimeve nga përdorimi i mjeteve moderne të komunikimit (p.sh.: Skype, softueri Webinar), uebinarë të drejtpërdrejtë për t'i këshilluar aplikantët më mirë çdo ditë, duke i shfrytëzuar burimet me më shumë eficiencë.

- AM/SP duhet të organizojë më shpesh ditë informuese në përputhje me nevojat e njohura në mënyrë që të adresojë me efikasitet dhe efektivitet problematikat e identifikuara edhe në zbatimin e programit.

1.2.4 Komplementariteti dhe sinergjitë me format e tjera të mbështetjes

Komplementariteti i Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri me forma të tjera mbështetjeje fokusohet në vlerën e shtuar të këtij programi bashkëpunimi së bashku me burime të tjera financimi. Në disa raste, komplementariteti mund të çojë në veprime koordinuese dhe sinergjike. Komplementariteti kërkohet sa i përket koordinimit dhe sinergjisë. Mekanizmat që do të aplikohen për të mundësuar bashkërendimin me format e tjera të mbështetjes në zonën e programit dhe veçanërisht me programet e tjera të bashkëpunimit do të bazohen te: a) përdorimi i mjeteve (mjete online ose publikime) për identifikimin e projekteve të ngjashme për sinergji, shkëmbimi i praktikave dhe rezultateve më të mira të projektit nga perspektiva tematike dhe territoriale; b) organizimi i aktiviteteve të përbashkëta (p.sh., evente, përfshirje e palëve të interesuara) për promovimin e sinergjive midis projekteve dhe palëve të përbashkëta të interesuara midis programeve; c) grupet e punës për ndarjen e njohurive dhe për të mësuar bashkërisht në hartimin e thirrjeve, në vlerësimin e aplikimeve dhe në monitorim. Komplementariteti dhe lidhjet që mund të krijohen nga Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri i referohen burimeve të mëposhtme të financimit në zonën e programit:

a) Komplementariteti me Fondin e Tranzicionit të Drejtë

Fondi i Tranzicionit të Drejtë është shtylla e parë e Mekanizmit të Tranzicionit të Drejtë, i cili është një mjet kyç i prezantuar nga BE-ja për kalimin drejt një ekonomie neutrale ndaj klimës, duke u siguruar që ky tranzicion të kryhet në mënyrë të drejtë e duke mos lënë askënd pas. Greqia ka identifikuar tashmë zonat e tranzicionit dhe ka zhvilluar Planin e saj të Tranzicionit të Drejtë për rajonin e Maqedonisë Perëndimore dhe për qytetin e Peloponezitet, të cilët janë ndër rajonet e BE-së me varësinë më të madhe nga lëndët djegëse fosile. Një program i veçantë që do të mbështetet nga JTM është vendosur për Greqinë. Disa nga fushat kryesore të investimeve sipas Programit të Tranzicionit të Drejtë të miratuar për Greqinë, që përfshin rajonin e Greqisë Perëndimore, janë energjia e pastër, përshtatja e përdorimit të tokës dhe ekonomia qarkulluese. Programi Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri mund të zhvillojë komplementaritete dhe sinergji me Programin e Tranzicionit të Drejtë në fushën e ekonomisë qarkulluese dhe në masat drejt zhvillimit të një zone inovative për zonën.

b) Komplementariteti me programet e tjera

Komplementaritetet do të ketë me programe të tjera ndërkufitare, përkatësisht me: (Interreg VI-A) IPA Greqi Maqedoni e Veriut në nxitjen e masave të përbashkëta në zonën e Prespës në përputhje me Marrëveshjen e liqenit të Prespës dhe (Interreg VI-A) Greqi–Itali për mbështetjen e përbashkët të masave për përmirësimin e lidhjes detare ndërkufitare. Komplementaritetet mund të arrihet gjithashtu edhe me programe të tjera financimi IPA si Interreg VI-A IPA Itali Shqipëri Mali i Zi (Adriatiku i Jugut), me programin e bashkëpunimit ndërkufitar Maqedoni e Veriut–Shqipëri, Shqipëri–Kosovë*, si dhe me programin ndërkufitar të bashkëpunimit Mali i Zi–Shqipëri, si dhe me programe transnacionale si programi (Interreg VI-B) Adriatik–Jon dhe (Interreg VI-B) EURO MEDITERRANEAN (EURO MED). Komplementariteti dhe sinergjitë mund të arrihen në programin “BE për Prespën” në fushat e mbrojtjes së biodiversitetit, kontrollit dhe reduktimit të ndotjes, turizmit të qëndrueshëm, përmirësimit të menaxhimit të ujit dhe ujërave të zeza.

Zona ndërkufitare e programit është pjesë e korridorit Adriatik–Jon. Prandaj, bashkëpunimi duhet të nxitet edhe ndërmjet Interreg VI-A IPA

Greqi–Shqipëri dhe programit të ardhshëm (Interreg VI-B) Adriatik–Jon, i cili pritet të kontribuojë në rritjen e lëvizshmërisë në rajonet Adriatik–Jon dhe të mbështesë kalimin drejt ekonomive më të gjelbra. Programi EURO MED është një tjetër program me të cilin programi ndërkufitar mund të vazhdojë bashkëpunimin, veçanërisht në fushën e biodiversitetit, ndryshimeve klimatike dhe promovimit të ekonomisë qarkulluese.

Programi Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri mund të forcojë dhe të arrijë sinergji me programe të tjera sektoriale në zonën ndërkufitare, si me Programin “Mjedisi, energjia dhe ndryshimet klimatike 2021–2027”, i zbatuar në Greqi dhe me “Programin e infrastrukturës së transportit” të Greqisë, 2021–2027, i cili parashikon marrjen e disa masave për rritjen e lidhjes ndërkufitare (përmirësimin e rrjeteve rrugore, përmirësimin e lëvizshmërisë ndërkufitare).

Është gjithashtu e rëndësishme që Autoriteti Menaxhues të mbajë kontakte të ngushta me Delegacionin e BE-së në Shqipëri për të kërkuar efikasitet, efektivitet dhe komplementaritete të aktiviteteve me mbështetjen e BE-së. Do të vazhdojë të ketë një koordinim të ngushtë ndërmjet Autoritetit Menaxhues dhe Delegacionit të BE-së në Shqipëri për të maksimizuar efektin e asistencës me aktivitetet e tjera të BE-së në fushat e mbivendosjes së mbështetjes. Autoriteti Menaxhues e ka ngritur tashmë një mekanizëm për të siguruar shmangien e financimeve të dyfishta, në përputhje me nenin 191 lidhur me Parimin e dhënies jokumulative dhe me mosfinancimin e dyfishtë të Rregullores Financiare, pasi përfituesit janë të detyruar të paraqesin një deklaratë për mosfinancim të dyfishtë për propozimet e tyre që vlerësohen gjatë thirrjeve për projekte.

c) Kontributi në Parimet Horizontale

Përpyekjet për arritjen e objektivave specifike të Strategjisë së Programit do të jenë gjithashtu në përputhje me parimet për promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm dhe me parimin “mos shkakto dëme të konsiderueshme”. Duke marrë parasysh objektivat e OKB-së për zhvillimin e qëndrueshëm, objektivat specifike të Programit të ardhshëm pritet të kontribuojnë në mbrojtjen, restaurimin dhe përdorimin e qëndrueshëm të ekosistemeve tokësore (OZHQ 15), menaxhimin e qëndrueshëm

të ujit (OZHQ 6) dhe për të krahasuar ndikimet e ndryshimeve klimatike (OZHQ13).

Fushat që janë përzgjedhur si objekt ndërhyrësh në kuadrin e këtij Programi fokusohen në adresimin e nevojave thelbësore me të cilat po përballet ende zona ndërkufitare, veçanërisht në fushën e furnizimit me ujë, shërbimeve shëndetësore, transportit dhe zhvillimit ekonomik. Investime si përmirësimi i rrjetit rrugor, sigurimi modern dhe 25 rrjetet efikase të furnizimit me ujë për banorët e zonave të largëta dhe të pafavorizuara, por edhe forcimi i perspektivave të zhvillimit në rajonet që plotësojnë kriteret për të përfituar nga ky program janë të rëndësishme dhe parakusht për një kalim të integruar drejt zhvillimit të gjelbër. Gjithashtu, investime të tilla kontribuojnë në uljen e hendekut të zhvillimit midis rajoneve të vendeve pjesëmarrëse, në mënyrë që ato të jenë në gjendje të ndjekin një bashkëpunim të zgjeruar që do të kontribuojë efektivisht në arritjen e treguesve më të lartë në veprimet e fokusuara në ndryshimet klimatike në të ardhmen. Duke marrë parasysh shifrat financiare absolute të Programit, shpërndarja e 30% të buxhetit për objektivat e ndryshimeve klimatike do të çonte si pasojë në shpërndarjen e shumave dukshëm të vogla për objektivat e programeve me zëra të kufizuar buxhetorë. Është ndjekur një qasje më e ekuilibruar ndërmjet promovimit të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe adresimit të nevojave kryesore të zhvillimit të zonës ndërkufitare. Kështu, shpenzimet për klimën arrijnë në 19,48% të alokimit financiar të programit. Strategjia e Programit gjithashtu pritet të adresojë ambicien e vendosur në recitalin 11 CPR, për trajtimin e humbjes së biodiversitetit. Duke marrë parasysh llojin e investimeve të mbështetura nga objektivat specifike të programit dhe shifrat financiare absolute të Programit, 13,09% e alokimit financiar të BE-së të Programit u kushtohet ndërhyrjeve për mbrojtjen e biodiversitetit dhe trashëgimisë natyrore. Pritet që nën të njëjtin objektiv të veçantë që mbështet masat për biodiversitetin, të mbështeten edhe investimet strategjike për reduktimin e ndotjes së ajrit dhe të zhurmës.

Masat e mbështetura nga Programi do të mbrojnë mbrojtjen e të drejtave themelore, në përputhje me Kartën Evropiane të të Drejtave Themelore, duke garantuar barazi gjinore, mosdiskriminim (për shkak të gjinisë, përkatësisë racore ose etnike, fesë ose besimit, aftësisë së

kufizuar, moshës ose orientimit seksual), dhe aksesueshmërinë sipas nenit 9 të CPR, si dhe aksesin dhe mundësitë për të gjithë, duke përfshirë heqjen e barrierave ndaj kujdesit shëndetësor, turizmit dhe kulturës. Respektimi i këtyre të drejtave themelore do të konsiderohet gjatë përzgjedhjes së projekteve dhe do të vlerësohet gjatë monitorimit të zbatimit të tyre. Bauhausi i ri evropian[1], do të drejtojë veprimet e mbështetura nga Programi në përfshirjen e elementeve të tilla si: rilidhja me natyrën, mbështetja e lidhjes dhe ndërveprimit social nëpërmjet aseteve kulturore dhe promovimi i ripërdorimit dhe qarkullimit si normalitet i ri.

[1] https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en

1.2.5 Komplementariteti me strategjitë makrorajonale

Greqia dhe Shqipëria janë ndër nëntë vendet e Strategjisë Evropiane për Rajonin e Adriatikut dhe Jonit (EUSAIR). Objektivi i përgjithshëm i EUSAIR është të promovojë prosperitetin dhe rritjen ekonomike dhe sociale në rajon duke përmirësuar atraktivitetin, konkurrencën dhe lidhjen mes vendeve të këtij rajoni, duke ruajtur dhe duke mbrojtur mjedisin. EUSAIR pritet gjithashtu të kontribuojë në integrimin e mëtejshëm evropian të Ballkanit Perëndimor. Strategjitë makrorajonale (SMR) janë bërë pjesë integrale e politikës rajonale të BE-së, të projektuara dhe të zbatuara në një zonë gjeografike të përcaktuar me qëllim që të adresojnë së bashku sfidat dhe të zhvillojnë mundësitë që ato kanë të përbashkëta përmes përcaktimit të objektiveve të përbashkëta afatgjatë për rajonin makro në fjalë. Bashkëpunimi dhe sinergjitë ndërmjet Autoriteteve Menaxhuese në këtë zonë të përcaktuar gjeografike po bëhet një domosdoshmëri.

Në dokumentet strategjike kombëtare, si dhe rajonale, janë inkuoruar prioritetet emblemike të strategjisë EUSAIR në mënyrë që ato të çojnë në zbatimin e projekteve me vlerë të shtuar makrorajonale. Të njëjtat parime zbatohen për Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri, e cila është e ftuar të promovojë strategjinë makrorajonale EUSAIR, si në nivel të arkitekturës së programit dhe akteve prioritare, ashtu edhe nëpërmjet mekanizmave të zbatimit: kriteret specifike përzgjedhjeje (p.sh. pikë bonus nëse projekti kontribuon në një strategji makrorajonale); caktimi i një buxheti specifik me një thirrje të synuar.

Programi i bashkëpunimit pritet të trajtojë sfidat në fushat e mbrojtjes së mjedisit, përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjes së rreziqeve natyrore që lidhen me shtyllën 3 “Cilësia e mjedisit” të EUSAIR. Duke marrë parasysh rezultatet e konsultimit me palët e interesuara, pritet që të ketë bashkëpunim kufitar në fushën e “Turizmit të qëndrueshëm” duke kontribuar në shtyllën 4 të EUSAIR, veçanërisht me synimin për krijimin dhe promovimin e rrugëve tematike turistike. Ndër nevojat me prioritet të lartë të zonës së programit që pritet të adresohet përmes programit të bashkëpunimit është përmirësimi i lidhjes ndërkufitare në përputhje me shtyllën 2 të EUSAIR “Lidhja e rajonit”. Kapitalizimi i investimeve Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri për përmirësimin e lidhjes kufitare të brendshme të Greqisë dhe Shqipërisë pritet të arrihet me strategjinë e re të programit të bashkëpunimit duke kontribuar në qëllimet e përgjithshme të EUSAIR për krijimin e korridoreve multimodale në rajonin adriatiko-jonian, bashkërisht me rrjetin TEN-T, duke reduktuar boshllëqet infrastrukturore, teknologjike dhe legjislative.

1.3 Arsyeimi për përzgjedhjen e objektivave të politikave

Programi Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri synon të promovojë zhvillimin e integruar rajonal. Nëpërmjet bashkëpunimit ndërkufitar, komunitetet e vendosura në zonat kufitare kërkojnë të promovojnë zhvillimin socio-ekonomik të zonës kufitare, të zhvillojnë ekonominë e shkallës dhe të

kapërcejnë pozicionimin e tyre periferik. Në Strategjinë e këtij Programi theksohen objektivat specifike që mund të kontribuojnë në kapërcimin e hendekut të pabarazive rajonale, sociale dhe ekonomike në zonën ndërkufitare dhe në promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm. Sipas nevojave të përbashkëta të zhvillimit të zonës ndërkufitare, tre objektivat e politikës së kohezionit që përfshin kjo Strategji, janë:

- Objektivi 2 i politikës (një Evropë më e gjelbër dhe me karbon të ulët duke promovuar kalimin drejt energjisë së pastër, investimet tokësore dhe detare, ekonomia qarkulluese, përshtatja ndaj klimës dhe parandalimi dhe menaxhimi i rrezikut)

- Objektivi 3 i politikës (një Evropë më e lidhur, me transport strategjik dhe me rrjete digjitale)

- Objektivi 4 i politikës (një Evropë më sociale dhe gjithëpërfshirëse që zbaton Shtyllën Evropiane të të drejtave sociale)

Mbi këtë bazë formohen tri boshte prioritare:

- Boshti prioritar 1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente ndaj ndryshimit

- Boshti prioritar 2: Përmirësimi i aksesueshmërisë në zonën ndërkufitare

- Boshti prioritar 3: Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe social ndërkufitar

Forma e mbështetjes së përdorur nga Programi përfshin vetëm grante për shkak të natyrës së operacioneve dhe shkalla relativisht e vogël e tyre nuk lejon një ndarje efikase të instrumenteve financiare.

1.3 Arsyetimi për përzgjedhjen e objektivave të politikave dhe të objektivave specifike për Interreg, prioritetete korresponduese, objektivave specifike dhe format e mbështetjes, trajtimit dhe sipas rastit hallkave të munguara në infrastrukturën ndërkufitare

Referenca: germa (c) e nenit 17(3)

Tabela 1

Objektivi i përzgjedhur i politikës ose objektivi specifik i Interreg	Objektivi specifik i përzgjedhur	Prioriteti	Arsyet për përzgjedhjen
2. Kalimi nga ekonomi më të gjelbër dhe me karbon të ulët në ekonomi me karbon neto zero dhe Evropë më rezistente, duke promovuar kalimin e pastër dhe të drejtë energjetik, investimet e gjelbra dhe blu, ekonominë qarkulluese, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimin dhe menaxhimin e riskut, si dhe lëvizshmërinë urbane të qëndrueshme	RSO2.4 Promovimi i përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimi i rrezikut nga fatkeqësitë, rezistencës, duke marrë parasysh qasjet e bazuara në ekosisteme	1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente	Rajonet e zonës ndërkufitare paraqesin cenueshmëri të lartë ndaj ndryshimeve klimatike. Sektorët ekonomikë si bujqësia, pylltaria, peshkimi dhe turizmi janë sektorët kryesorë të prekur nga ndryshimet klimatike në zonën ndërkufitare. Shqipëria është e varur nga prodhimi i energjisë elektrike nga burimet hidrike. Kjo mund ta bëjë sektorin e prodhimit të energjisë shumë vulnerabël ndaj ndryshimeve klimatike, pasi thatësitat mund të rezultojnë në më pak energji elektrike të prodhuar nga hidrocentralet. Zonat e gjera bregdetare, si dhe zonat e thella dhe më pak të zhvilluara janë të ekspozuara ndaj disa rreziqeve që vijnë nga ndryshimet klimatike. Rreziqet natyrore (tërmetet, zjarret, moti i ashpër dhe përmbytjet) mund të bëhen çështje madhore ndërkufitare. Është e rëndësishme marrja e masave të përbashkëta për monitorimin, parandalimin dhe gatishmërinë ndaj rreziqeve të tilla. Ndërhyrjet për zbutjen e risqeve të ndryshimeve klimatike janë prioritet për zonën ndërkufitare që çdo vit vuan nga zjarret dhe përmbytjet duke shkaktuar fatkeqësi të rënda në mjedisin natyror, në rrjetet rrugore e në mjedis, duke prekur kështu komunitetet dhe ekonomitë lokale. Ka nevojë për më shumë investime për eficiencën energjetike dhe për burimet e rinovueshme të energjisë për të ngadalësuar ndotjen e ajrit (duke reduktuar emetimin e gazeve serrë që rezultojnë në një hollim më të vogël të shtresës së ozonit) dhe për të luftuar ndryshimet klimatike. Ofrimi i teknologjisë dhe infrastrukturës së përshtatshme për energji të pastër dhe të përballueshme mund të mbështesë kalimin drejt një mjedisi me cilësi më të mira dhe zbutjes së rreziqeve të ndryshimeve klimatike.
2. Kalimi nga ekonomi më të gjelbër dhe me karbon të ulët në ekonomi me karbon neto zero dhe Evropë më rezistente, duke promovuar kalimin e pastër dhe të drejtë energjetik, investimet e gjelbra dhe blu, ekonominë	RSO2.5. Promovimi i aksesit në ujë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i ujit	1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente	Menaxhimi i qëndrueshëm i ujit është një nevojë e përbashkët për të gjithë zonën e programit. Në Shqipëri, shumica e aktiviteteve ekonomike lidhen me shfrytëzimin e burimeve ujore, ku mbi 90% e prodhimit të energjisë vjen nga hidrocentralet (HEC). Furnizimi me ujë dhe kanalizimet e ujërave të zeza në Shqipëri ende përballen me probleme të mëdha si: mungesa e infrastrukturës së

Objektivi i përzgjedhur i politikës ose objektivi specifik i Interreg	Objektivi specifik i përzgjedhur	Prioriteti	Arsyet për përzgjedhjen
qarkulluese, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimin dhe menaxhimin e riskut, si dhe lëvizshmërinë urbane të qëndrueshme			përshtatshme në menaxhimin e trajtimit të ujit të pijshëm dhe ujërave të zeza, dhe me nevojën për të rritur eficiencën e shoqërive të ujësjellës-kanalizimeve, veçanërisht në zonat rurale. Impiantet e trajtimit të ujërave të zeza në Shqipëri kujdesen vetëm për rreth 15% të popullsisë, ndërsa shkarkimet e ujërave të zeza të trajtuara dhe të patrajuara përbëjnë një kërcënim për lumenjtë dhe për cilësinë e ujit. Ndërhyrjet e pakontrolluara dhe të paregjistruara në regjimet ujore, përkeqësimi i cilësisë së ujit të pijshëm dhe rritja e ndotjes nga shkarkimet e ujërave të zeza veçanërisht në zonat bregdetare të Shqipërisë krijojnë një presion të konsiderueshëm ndaj menaxhimit të ujit në Shqipëri. Rritja e monitorimit të ujit (cilësia dhe sasia e ujit) është e rëndësishme për zbatimin efektiv të masave dhe të programeve të menaxhimit të ujit. Për më tepër, masat e menaxhimit të ujit dhe planet e veprimit do të duhet të marrin parasysh mbrojtjen nga përmbytjet dhe rreziqet e ndryshimeve klimatike. Greqia ka miratuar dhe raportuar gjeneratën e dytë të planeve të menaxhimit të baseneve lumore sipas direktivës kuadër të ujit. Greqia varet kryesisht nga burimet ujore nëntokësore për furnizimin e saj me ujë të pijshëm. Shpesh ka mosbalancim të ujit, veçanërisht në rajonet bregdetare, për shkak të ndryshimeve kohore dhe hapësinore të reshjeve dhe rritjes së kërkesës për ujë gjatë muajve të verës. Rajoni i Epirit përfshin disa nga lumenjtë më të rëndësishëm të Greqisë (Aoos, Arachthos, Kalamas, Louros, Acheron), ndërsa rajoni i Maqedonisë Perëndimore mban 65% të ujërave sipërfaqësore të vendit me një numër të rëndësishëm liqenesh, rrjetit të lumenjve dhe burimeve ujore nëntokësore. Në rajonin e ishujve të Jonit ka 5 lumenj, 22 trupa bregdetare dhe 5 trupa ujorë sipërfaqësorë kalimtare. Uji përdoret për furnizimin e popullatës me ujë të pijshëm, për turizëm, për vaditje, për blegtorinë dhe për industrinë. Aktivitetet ekonomike të njeriut dhe kërkesa për ujë, veçanërisht në komunitetet ndërkufitare me aktivitet intensiv bujqësor dhe turistik, përbëjnë një nevojë për investime në masa për parandalimin e ndotjes së ujit dhe për përmirësimin e metodave të trajtimit të ujërave të zeza.
2. Kalimi nga ekonomi më të gjelbër dhe me karbon të ulët në ekonomi me karbon neto zero dhe Evropë më rezistente, duke promovuar kalimin e pastër dhe të drejtë energjetik, investimet e gjelbra dhe blu, ekonominë qarkulluese, zbutjen dhe përshtatjen ndaj	RSO2.6 Promovimi i kalimit drejt një ekonomie qarkulluese dhe efikase në burime	1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente	Rajonet ndërkufitare kanë arritur progres të kufizuar në menaxhimin dhe riciklimin e mbetjeve. Në Shqipëri grumbullimi sipas llojeve të mbetjeve, instrumentet ekonomike për nxitjen e riciklmit e ripërdorimit dhe për të parandaluar gjenerimin e mbetjeve mbeten të kufizuara. Strategjia Kombëtare e Shqipërisë 2020-2035 për menaxhimin e integruar të mbetjeve synon të përfshijë parimet e ekonomisë qarkulluese në sistemin kombëtar të menaxhimit

Objektivi i përzgjedhur i politikës ose objektivi specifik i Interreg	Objektivi specifik i përzgjedhur	Prioriteti	Arsyet për përzgjedhjen
ndryshimeve klimatike, parandalimin dhe menaxhimin e riskut, si dhe lëvizshmërinë urbane të qëndrueshme			të mbetjeve. Koncepti i parimit “ndotësi pagan” nuk është aktualisht i mirëzhvilluar në Shqipëri dhe kostot e sigurimit të një standardi minimal bazë të depozitimit të mbetjeve mbulohen vetëm në disa qytete. Greqia ende nuk ka përparuar në drejtim të menaxhimit të integruar të mbetjeve në krahasim me pjesën tjetër të BE-së 27. Menaxhimi i mbetjeve të ngurta bashkiake (MNB) mbështetet ende kryesisht tek depozitimi në landfille (80%). Rreth 15% e MNB-ve të grumbulluara riciklohen, ndërsa 4.1% kompostohen. Si rezultat, vendi renditet shumë poshtë në BE 27 për sa i përket qarkullimit të ekonomisë. Greqia ka miratuar Strategjinë Kombëtare për Ekonominë Qarkulluese, duke synuar rritjen e qarkullimit dhe reduktimin e mbetjeve të depozituara në landfill. Rajonet ndërkufitare duhet të investojnë në mbështetjen e ripërdorimit, ruajtjes dhe trajtimit të mbetjeve.
2. Kalimi nga ekonomi më të gjelbër dhe me karbon të ulët në ekonomi me karbon neto zero dhe Evropë më rezistente, duke promovuar kalimin e pastër dhe të drejtë energjetik, investimet e gjelbra dhe blu, ekonominë qarkulluese, zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimin dhe menaxhimin e riskut, si dhe lëvizshmërinë urbane të qëndrueshme	RSO2.7 Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes	1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente	Zona ndërkufitare paraqet një biodiversitet të pasur dhe një numër të rëndësishëm zonash të mbrojtura me interes ndërkombëtar duke përfshirë liqenet, ligatinat, vargmalet malore dhe zonat bregdetare (dhe më i rëndësishmi lumi i fundit i egër në BE, lumi Vjosa (Aoös)). Liqeni i Prespës së Madhe me një sipërfaqe prej 281.7 km ² ndahet midis Shqipërisë (18%), Greqisë (14%) dhe Maqedonisë së Veriut (68%). Lumi i Aoos-Vjosës (dhe dega e tij Drinos), i cili buron nga vargmali i Pindit Verior, rrjedh për 70 km nëpër territorin grek dhe për 190 km nëpër territorin shqiptar dhe derdhet në detin Adriatik, në veri të qytetit të Vlorës. Ishujt Jon përfshijnë 19 zona të rrjetit Natura 2000, ndërsa rajoni i Epirit 31 të tilla. Zonat e Natura 2000 në Maqedoninë Perëndimore përfaqësojnë 3,62% të zonave të mbrojtura të Greqisë. Shqipëria përfshin 58 zona të mbrojtura që mbulojnë 18% të territorit të saj. Investimet për rritjen e mbrojtjes dhe ruajtjes së këtyre zonave dhe masat për reduktimin e të gjitha formave të ndotjes dhe të ndikimit të aktiviteteve të njeriut do t'i zbusin rreziqet në lidhje me humbjen e ekosistemeve, biodiversitetin e rrezikuar, mbrojtjen nga speciet invazive dhe valorizimin më të mirë të pasurive natyrore. Parku Kombëtar i Prespës është shpallur park ndërkufitar me interes ndërkombëtar. Ratifikimi i Marrëveshjes së liqenit të Prespës mes dy vendeve është një hap i rëndësishëm për vlerësimin dhe për mbrojtjen e burimeve natyrore që mund të mbështetet më tej nga bashkëpunimi ndërkufitar. Rrjetet e zhvillimit në zonën ndërkufitare për mbrojtjen e habitateve dhe të ekosistemeve të përbashkëta janë gjithashtu të rëndësishme për promovimin e prioriteteve emblematike të EUSAIR dhe për krijimin e korridoreve të Gjelbra dhe Blu në rajonin Adriatik–

Objektivi i përzgjedhur i politikës ose objektivi specifik i Interreg	Objektivi specifik i përzgjedhur	Prioriteti	Arsyet për përzgjedhjen
			Jon. Investimi në infrastrukturën e gjelbër mund të përmirësojë mjedisin urban dhe të kontribuojë në uljen e ndotjes së ajrit.
3. Evropë më e ndërlidhur duke rritur lëvizshmërinë	RSO3.2 Zhvillimi dhe forcimi lëvizshmërinë intermodale kombëtare, rajonale dhe lokale të qëndrueshme, rezistente ndaj klimës, inteligjente dhe intermodale, përfshirë aksesin e përmirësuar në TEN-T dhe lëvizshmërinë ndërkufitare	2. Përmirësimi i aksesueshmërisë në zonën ndërkufitare	Ndërlidhja dhe aksesueshmëria në zonën ndërkufitare mbetet një nga nevojat kryesore strukturore. Rrjeti rrugor në zonat rurale dhe të izoluar, veçanërisht në rajonet ndërkufitare shqiptare është ende i pamjaftueshëm. Sfidat kryesore të zonës së programit përfshijnë rrjetin e dobët rrugor në zona të largëta dhe të izoluar dhe infrastrukturën e papërshtatshme. Siguria rrugore është një shqetësim i rëndësishëm për të dyja vendet, pasi shkalla e vdekshmërisë në rrugë mbetet e lartë. Investimi në masa për eliminimin e “njollave të zeza” dhe për përmirësimin e infrastrukturës rrugore konsiderohet thelbësor për zonën ndërkufitare. Një nga avantazhet kryesore të zonës ndërkufitare është funksionimi i porteve të rëndësishme (Igumenicë, Korfuz, Sarandë, Vlorë). Rritja e turizmit në zonat bregdetare të rajoneve ndërkufitare po krijon nevoja të tjera në shërbimet e ofruara nga portet. Investimet për përmirësimin e logjistikës së porteve, duke përfshirë sistemet e informacionit dhe rehabilitimin e infrastrukturës së porteve, veçanërisht të porteve detare të Vlorës dhe Sarandës konsiderohen të rëndësishme për përmirësimin e transportit detar në zonën ndërkufitare. Masat për mbështetjen e kalimit të porteve në praktika dhe shërbime neutrale ndaj klimës do të kontribuojnë në prioritetet e EUSAIR-it, veçanërisht në EUSAIR për “korridoret multimodale Adriatik–Jon” në përputhje me Direktivën e Infrastrukturës së Karburanteve Alternative (Direktiva 2014/94/ BE) duke i dhënë përparësi furnizimit me energji elektrike në Breg në portet TEN-T deri në fund të vitit 2025. Në rajonin e ishujve të Jonit, lidhja brenda rajonit mbetet e pamjaftueshme. Masat për përmirësimin e lidhjeve mes ishujve, duke përfshirë edhe masat për mbështetjen e transportit multimodal do të rrisin ekonominë lokale dhe do të përmirësojnë aksesin në rajonet ndërkufitare. Zhvillimi i shërbimeve intermodale është i rëndësishëm për promovimin e turizmit të qëndrueshëm. Një lidhje hekurudhore në të ardhmen në zonën ndërkufitare dhe përmirësimi i lidhjes detare dhe rrugore mund të kontribuojë në identifikimin e korridoreve multimodale në zonën e programit në përputhje me prioritetet e EUSAIR-it. Planet e lëvizshmërisë për zonën ndërkufitare mund ta lehtësojnë popullsinë lokale, veçanërisht banorët e zonave të largëta që duhet të udhëtojnë rregullisht drejt zonave më të mëdha urbane dhe periferike,

Objektivi i përzgjedhur i politikës ose objektivi specifik i Interreg	Objektivi specifik i përzgjedhur	Prioriteti	Arsyet për përzgjedhjen
4. Evropë më sociale dhe gjithëpërfshirëse që zbaton Shtyllën Evropiane të të Drejtave Sociale	RSO 4.5. Sigurimi i aksesit të barabartë në kujdesin shëndetësor dhe nxitja e qëndrueshmërisë së sistemeve shëndetësore, duke përfshirë kujdesin parësor, si dhe promovimin e kalimit nga kujdesi institucional te kujdesi në familje dhe në komunitet	3. Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe social ndërkufitar	duke garantuar akses më të mirë në kujdesin shëndetësor dhe në shërbime të tjera. Të dyja vendet paraqesin ende përqindje shumë të ulëta të shpenzimeve publike për shëndetin me norma nën mesataren e BE-së. Në Shqipëri, shpenzimet publike për shëndetësinë mbeten të ulëta në 2.9% të PBB-së me shpërndarje disproporcionale të ulëta të burimeve për kujdesin shëndetësor parësor. Greqia paraqet progres të kufizuar në investimet në sektorin e shëndetësisë, duke shënuar në vitin 2017 një nga përqindjet më të ulëta në eurozonë (0.1% e PBB-së në krahasim me 0.2% të PBB-së në eurozonë). Edhe shpërndarja e pabalancuar e burimeve dhe personelit të kujdesit shëndetësor në të dyja vendet është gjithashtu një shqetësim, veçanërisht për banorët e zonave të largëta dhe me popullsi të rrallë. Aksesit në shërbimet shëndetësore, veçanërisht për zonat e thella rurale të zonës kufitare, është një shqetësim kryesor duke pasur parasysh se edhe këto zona po përballen me një problem të rëndë të plakjes së popullsisë. Funksionimi i spitalit të përgjithshëm universitar të Janinës është një faktor i rëndësishëm për zonën ndërkufitare, pasi lehtëson popullsinë e të dyja vendeve. Megjithatë, nevojiten investime të mëtejshme për të siguruar akses të barabartë në shërbimet e kujdesit shëndetësor, veçanërisht për grupet sociale më të cënueshme të zonës ndërkufitare. Koordinimi më i mirë dhe zgjidhjet e përbashkëta për lehtësimin e popullatës pranë kufijve konsiderohen të rëndësishme për përmirësimin e cilësisë së jetës në zonën ndërkufitare.
4. Evropë më sociale dhe gjithëpërfshirëse që zbaton Shtyllën Evropiane të të Drejtave Sociale	RSO 4.6. Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social	3. Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe social ndërkufitar	Turizmi luan një rol të rëndësishëm në ekonominë e zonës ndërkufitare. Ai përbën 18% të PBB-së së Greqisë dhe punëson më shumë se 900,000 njerëz, që përbën një të pestën e fuqisë punëtore. Në Shqipëri turizmi ka ardhur në rritje të vazhdueshme, ku kontributi i turizmit në PBB-në e vendit është rritur me 8,5% në vitin 2019 dhe kontribuoi me 21,2% të totalit të ekonomisë. Megjithatë, sektori i turizmit rezulton si një nga sektorët kryesorë të prekur nga kriza e COVID-19-s. Përmirësimi i brandit të turizmit dhe promovimi i llojeve alternative të turizmit (përfshirë turizmin shëndetësor, agroturizmin, turizmin konferencial, turizmin e ecjes, enoturizmin etj.) do të ndihmojë komunitetet lokale të jenë konkurruese, veçanërisht për rajonet në tranzicion ekonomik, si rajoni i Greqisë Perëndimore. Investimi në modelet e turizmit të qëndrueshëm, duke promovuar turizmin me efikasitet të burimeve dhe me më pak karbon. Ruajtja e burimeve natyrore dhe promovimi i turizmit të qëndrueshëm është thelbësor për stabilizimin e sektorit të turizmit. Zonat ndërkufitare të programit paraqesin një trashëgimi të pasur kulturore, një pasuri të përbashkët që mund të

Objektivi i përzgjedhur i politikës ose objektivi specifik i Interreg	Objektivi specifik i përzgjedhur	Prioriteti	Arsyet për përzgjedhjen
			përdoret për të mbështetur zhvillimin ekonomik në të gjithë rajonin. Investimet në sektorin kulturor dhe krijues mund të ndihmojnë ekonomitë lokale të rikuperohen nga ndikimi i krizës COVID-19 dhe të mbështesin ruajtjen e trashëgimisë kulturore. Zona ndërkufitare përfshin vendet që janë të listuara në monumentet e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s (Qyteti i Vjetër i Korfuzit, qendrat historike të Beratit dhe Gjirokastrës, Zona Arkeologjike e Butrintit). Valorizimi/vleftësimi i trashëgimisë kulturore përmes mjeteve të reja teknologjike për përmirësimin e aksesit, mbështetjen e shprehjes kulturore dhe krijimtarisë përmes kanaleve digjitale do të rrisë promovimin e trashëgimisë kulturore ndërkufitare. Investimet në trashëgiminë kulturore dhe krijimtari do ta vënë theksin tek përfshirja sociale dhe promovimi i barazisë. Investimet në kuadër të këtij objektivi specifik që synojnë diversifikimin e ofertës turistike ndërkufitare dhe promovimin e turizmit të qëndrueshëm do të kontribuojnë në potencialin e EUSAIR-it: “RRUGËT KULTURORE AIR/ Zhvillimi i rrugëve kulturore të qëndrueshme dhe tematike/rrugëve kulturore lidhëse në EUSAIR”, “DesAir” - Trajnime dhe aftësi në fushën e bizneseve turistike (aftësitë profesionale dhe sipërmarrëse) dhe “CRUISAIR -Zgjerimi i sezonit turistik në gjithë vitin”.

2. Prioritetet

Referenca: germat (d) dhe (e) të nenit 17(3)

2.1 Prioriteti 1: Mbështetja e kalimit drejt rajoneve ndërkufitare më të gjelbra dhe më rezistente

Referenca: germa (d) e nenit 17(3)

2.1.1 Objektivi specifik RSO2.4: “Promovimi i përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimi i rrezikut nga fatkeqësitë, rezistencës, duke marrë parasysh qasjet e bazuara në ekosisteme”

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Promovimi i përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimi i rrezikut nga fatkeqësitë, rezistencës, duke marrë parasysh qasjet e bazuara në ekosisteme

2.1.1.1 Llojet e ndërlydhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Ndryshimi klimatik është një sfidë kryesore për zonën ndërkufitare dhe lidhet jo vetëm me politikën mjedisore, por edhe me të gjithë sektorët e ekonomisë. Sektori i energjisë në veçanti është ai që kërkon transformim thelbësor. Greqia ka vendosur një objektiv për tërheqjen e të gjitha impianteve të linjitit deri në vitin 2028, me shumicën e njësive – që përfaqësojnë mbi 80% të kapacitetit aktual të instaluar – që do të tërhiqen deri në vitin 2023. Objektivi i dekarbonizimit të plotë të vendit, deri në vitin 2028, pasqyrohet në parashikimet e Planit Kombëtar të Energjisë dhe Klimës të Greqisë, i cili siguron stabilitetin e sistemit elektrik dhe sigurinë energjetike të vendit në përputhje me Strategjinë Evropiane të Neutralitetit Klimatik. Plani Zhvillimor i Tranzicionit të Drejtë të zonave me linjit ka të bëjë drejtpërdrejt me rajonin e Maqedonisë Perëndimore që plotëson kriteret për të përfutur nga ky program. Mbështetja e promovimit të infrastrukturës së energjisë së pastër për rajonet në tranzicion mund të kontribuojë në përpjekjet e tyre për të arritur neutralitetin klimatik. Shqipëria ka arritur një nivel përgatitjeje për trajtimin e ndryshimeve klimatike. Ajo ka bërë progres duke ratifikuar amendamentin e Kigalit të protokollit të Montrealit. Në korrik 2019, Shqipëria miratoi një strategji kombëtare për ndryshimet klimatike për 2019–2030, me objektiva për vitin 2050. Kjo strategji fokusohet tek energjia, transporti, bujqësia, përdorimi i tokës dhe pylltaria dhe ka si objektiv arritjen e 32% energji të rinovueshme. Lufta ndaj ndryshimeve klimatike është e lidhur me reduktimin sa më shumë të emetimeve të gazeve serrë. Arritja e efikasitetit të energjisë është e nevojshme për kalimin drejt një shoqërie me emetime neto zero dhe kërkon veprim në të gjitha frontet. Në zonën ndërkufitare, ndryshimi klimatik pritet të ndikojë gjithnjë e më shumë në cilësinë e jetës dhe të paraqesë sfida për turizmin, bujqësinë dhe për pylltarinë. Duke pasur parasysh se zona e programit është jashtëzakonisht e prirur ndaj fatkeqësive natyrore, duke përfshirë edhe zjarret dhe përmbytjet e rënda, përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike dhe ulja e cenueshmërisë së rrezikut është një prioritet për rajonet ndërkufitare. Erozioni bregdetar është një sfidë e madhe në zonat e pranueshme që mund të ketë një ndikim negativ në komunitetet lokale dhe në ekonominë e tyre.

Programi mund të luajë një rol të rëndësishëm në mbështetjen e përpjekjeve për parandalimin e rrezikut për t’iu përshtatur ndikimeve të ndryshimeve klimatike dhe mund të mbështesë masat e përshtatjes dhe qëndrueshmërinë ndaj fatkeqësive në nivel lokal, rajonal dhe ndërkufitar. Zhvillimi i planeve të përbashkëta të veprimit dhe mjeteve për menaxhimin e rrezikut në zonën ndërkufitare do të shoqërohet me iniciativa për mjete të përbashkëta teknologjike dhe për rritjen e kapacitetit institucional të autoriteteve publike dhe palëve të interesuara në zbatimin e strategjive kombëtare për ndryshimet klimatike dhe masat parandaluese të rrezikut, duke përfshirë përmirësimin e infrastrukturës së gjelbër dhe blu për të mbështetur përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike.

Në kuadër të Programit (Interreg VI-A) IPA Greqi–Shqipëri, është kryer një Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM), duke qenë se objektivat e programit marrin parasysh parimin “mos bëj dëm të konsiderueshëm”. Do të promovohen zgjidhjet me bazë natyrën për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike duke marrë parasysh zhvillimin e qëndrueshëm.

Lloji i masave (listë joshteruese)

- Veprimet e përbashkëta dhe zhvillimi i strategjive për mbështetjen e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimin e rreziqeve natyrore.

- Investimet në zhvillimin e mekanizmave dhe mjeteve për parandalimin dhe menaxhimin e rreziqeve të lidhura me klimën, p.sh. zjarret, stuhitë, thatësira.

- Masat për rritjen e politikave ndërkufitare të mbrojtjes civile dhe sistemeve dhe infrastrukturës së menaxhimit të fatkeqësive.

- Zhvillimi i masave parandaluese, duke përfshirë menaxhimin e përbashkët të pyjeve, lumenjve, zonave bregdetare ndërkufitare.

- Aktivitete të përbashkëta ndërgjegjësuere në fushën e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe zbutjes së efekteve të tyre, si dhe në fushën e gatishmërisë në raste emergjente.

- Zhvillimi dhe planifikimi i përbashkët i njohurive, duke përfshirë monitorimin e përbashkët, parashikimet, përafrimin e strategji të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike.

- Rritja e kapaciteteve institucionale dhe operacionale të komuniteteve lokale për të mbështetur parandalimin dhe menaxhimin e rreziqeve që lidhen me ndryshimet klimatike.

- Rritja e gatishmërisë, duke përfshirë sistemet e paralajmërimit të hershëm ndërkufitar, ndërveprimin e njësisë të mbrojtjes civile, lehtësimin e përdorimit të përbashkët të aseteve për menaxhimin e rreziqeve të lidhura me klimën, p.sh. zjarret, përmbytjet.

- Veprimet pilot në komunitetet ndërkufitare për monitorimin dhe menaxhimin e rreziqeve të lidhura me ndryshimet klimatike, duke përfshirë koordinimin e praktikave të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet në basenet e përbashkëta të lumenjve.

- Përmirësimi i infrastrukturës së gjelbër dhe blu për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike (përdorimi efikas i burimeve të pakta ujore, restaurimi i mbrojtjes nga përmbytjet, promovimi i praktikave pyjore më pak të cenueshme nga stuhitë dhe zjarret etj.).

Lloji i masave që kontribuojnë në EUSAIR

Lloji i veprimeve të mbështetura nga objektivi specifik 2.4 “Promovimi i përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimi i rrezikut nga fatkeqësitë, rezistencës, duke marrë parasysh qasjet e bazuara në ekosisteme” mund të kontribuojnë në shtyllën III “Cilësia e mjedisit” të EUSAIR. Veprimet e zbatuara sipas këtij objektivi specifik mund të jenë plotësuese të EUSAIR për “Promovimin e rritjes së qëndrueshme të rajonit adriatiko-jonian duke zbatuar Menaxhimin e Integruar të Zonës Bregdetare (MIZB) dhe Planifikimin Hapësinor Detar (PHD) për të kontribuar edhe në Kuadrin e Përbashkët Rajonal (KPR) për MIZB-në e Konventës së Barcelonës dhe për monitorimin dhe menaxhimin e mbrojtjes së zonave detare” duke mbështetur përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimin e rrezikut.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

--

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2: Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
1	RSO2.4	RCO83	Strategjitë dhe planet e veprimit të hartuara bashkërisht	strategji/ plan veprimi	0	4
1	RSO2.4	RCO84	Veprimet pilot të hartuara bashkërisht dhe të zbatuara në projekte	veprime pilot	0	3

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
1	RSO2.4	RCR79	Strategjitë dhe planet e veprimit të përbashkëta që merren përsipër nga organizatat	strategji/plan veprimi i përbashkët	0.00	2021	4.00	Projektet e mbështetura	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (e)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 2.4 “Promovimi i përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike dhe parandalimi i rrezikut nga fatkeqësitë, rezistencës, duke marrë parasysh qasjet e bazuara në ekosisteme”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga projekti.
- Autoritetet kombëtare, rajonale dhe lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga programi.
- Autoritetet publike dhe private që preken nga përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi i rrezikut dhe qëndrueshmëria ndaj fatkeqësive.
- Edukatorë mjedisorë, organizata mjedisore, studiues dhe shkencëtarë.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (e)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (e)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk lë hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (e)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.4	IPA III	058- Përshtatja ndaj masave të ndryshimeve klimatike dhe parandalimi dhe menaxhimi i rreziqeve të lidhura me klimën: zjarret (duke përfshirë edhe rritjen e ndërgjegjësimit, mbrojtjen civile dhe sistemet e menaxhimit të fatkeqësive, infrastrukturatur dhe qasjet e bazuara në ekosisteme)	799,499.70
1	RSO2.4	IPA III	059- Përshtatja ndaj masave të ndryshimeve klimatike dhe parandalimi dhe menaxhimi i rreziqeve të lidhura me klimën: zjarret (duke përfshirë edhe rritjen e ndërgjegjësimit, mbrojtjen civile dhe sistemet e menaxhimit të fatkeqësive, infrastrukturatur dhe qasjet e bazuara në ekosisteme)	799,499.70
1	RSO2.4	IPA III	060-Përshtatja ndaj masave të ndryshimeve klimatike dhe parandalimi dhe menaxhimi i rreziqeve të lidhura me klimën: të tjera, si p.sh. stuhitë dhe thatësira (duke përfshirë rritjen e ndërgjegjësimit, mbrojtjen civile dhe sistemet e menaxhimit të fatkeqësive, infrastrukturatur dhe qasjet e bazuara në ekosisteme)	799,499.70

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.4	IPA III	01.Grant	2,398,499.10

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.4	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa targetim territorial	2,398,499.10

2.1.1 Objektivi specifik RSO2.5: Promovimi i aksesit në ujë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i ujit

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Promovimi i aksesit në ujë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i ujit

2.1.1.1 Llojet e ndërlydhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Menaxhimi i ujit është ende shqetësim për zonën ndërkufitare. Shfrytëzimi efektiv i burimeve ujore dhe cilësia e ujit janë një nevojë e përbashkët për rajonet ndërkufitare. Për zonat rurale në Shqipëri ka një nevojë të shtuar për investime në ujësjellës kanalizime pasi ka një mbulim të dobët shërbimi për qytetarët. Sigurimi i cilësisë së ujit dhe parandalimi i ndotjes së ujit nga aktiviteti njerëzor është një sfidë e përbashkët për zonën e programit. Zhvillimi i studimeve dhe shkëmbimi i njohurive nëpërmjet bashkëpunimit mund të mbështesë zbatimin e impianteve të trajtimit të ujërave të zeza për të parandaluar hedhjen e ujërave të zeza direkt në lumenj ose në det. Operacionet sipas këtij objektivi specifik marrin në konsideratë parimin “mos shkakto dëm” dhe do të monitorohen gjatë gjithë zbatimit të tyre për respektimin e këtij parimi.

Rishpërndarja, ruajtja dhe kursimi i ujit dhe menaxhimi i shëndoshë i kërkesës janë disa nga prioritetet kryesore për politikën e ujit në Greqi. Presione shtesë në cilësinë e ujit lindin nga aktiviteti bujqësor, ndërsa rrjedhjet sipërfaqësore dhe shkarkimet e ujërave të zeza krijojnë presione intensive në cilësinë e burimeve ujore. Operacionet për parandalimin dhe përmirësimin e cilësisë së ujit konsiderohen të rëndësishme për zonën e programit. Ndryshimet klimatike janë një tjetër faktor që mund të ndikojë në ciklin e ujit, duke prekur rajonet më të cënueshme, duke përfshirë zonat bregdetare dhe ishujt. Investimet për rritjen e qëndrueshmërisë së ujit dhe për përdorimin e përgjegjshëm të burimeve ujore mund të adresojnë sfidat që lindin nga rritja e kërkesës për ujë, veçanërisht gjatë sezonit të verës kur aktiviteti bujqësor dhe turizmi krijojnë presion shtesë mbi komunitetet lokale. Shmangia e ndikimeve negative mjedisore dhe sigurimi i mbrojtjes ndaj klimës, si dhe përmbushja e parimit “e para eficienta e energjisë” do të merren parasysh për operacionet e mbështetura sipas këtij objektivi specifik me synim nxitjen e zhvillimit të qëndrueshëm.

Lloji i masave (listë joshteruese)

- Zhvillimi i zgjidhjeve të përbashkëta në zonat rurale ndërkufitare, si dhe në ishujt e Jonit për përmirësimin e menaxhimit të ujit dhe për mbulimin efikas të shoqërive të ujësjellësit për komunitetet lokale.

- Nxitja e përdorimit efikas të burimeve ujore nga qytetarët, gjatë gjithë ciklit të ujit, duke promovuar kursimin dhe ripërdorimin e ujit, teknologjitë efikase ndaj ujit në të gjithë sektorët, si dhe duke mbështetur masat e bazuara tek ekosistemet (infrastruktura e shkripëzimit nuk parashikohet në këtë objektiv specifik).

- Adresimi i zgjeruar i çështjeve të sasisë së ujit veçanërisht në zonat që kanë të bëjnë me mungesën e ujit (kompleksi i ishujve të Jonit, zonat rurale me mbulim të pamjaftueshëm të furnizimit me ujë), p.sh. përmes mbështetjes së masave për parandalimin e rreziqeve dhe për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike bazuar në qasjen e rikuperimit të ekosistemeve në një kontekst ndërkufitar.

- Futja e teknologjive inteligjente për të rritur efikasitetin e burimeve në sektorin e ujit dhe zhvillimi i sistemeve të monitorimit ndërkufitar për kontrollin e rrjeteve të furnizimit me ujë.

- Zhvillimi i metodologjive dhe mjeteve të përbashkëta inovative për monitorimin e cilësisë së ujit të pijshëm dhe për parandalimin e rrezikut në zonën ndërkufitare (duke përfshirë edhe shkëmbimin e njohurive dhe të teknologjisë).
- Hartimi dhe zbatimi i planeve koherente dhe të përshtatura për menaxhimin e ujërave të zeza për përmirësimin e trajtimit të ujërave të zeza në rajonet ndërkufitare.
- Zhvillimi i studimeve ndërkufitare dhe shkëmbimi i njohurive dhe teknologjisë për impiantet e menaxhimit të ujërave të zeza.
- Zhvillimi i zgjidhjeve të përbashkëta për ripërdorimin e ujit dhe për trajtimin e mungesës së ujit në rajonet ndërkufitare dhe parandalimi i ndotjes së ujërave.
- Veprimet pilot në sistemet e trajtimit të ujërave të zeza bazuar në procese miqësore me mjedisin.
- Integrimi i aspekteve të ndryshimeve klimatike në strategjitë e menaxhimit të ujit në nivel lokal, rajonal dhe ndërkufitar.
- Zhvillimi i zgjidhjeve për nxitjen e ripërdorimit të ujërave të zeza për ujitje dhe masave për rritjen e kapacitetit ruajtës të ujit të tokave dhe ripërdorimit të sigurt të ujit, duke adresuar – sfidat e shkaktuara nga përdorimi i përbashkët i burimeve ujore për shkak të ndryshimeve klimatike.

Lloji i masave që kontribuojnë në EUSAIR

Lloji i veprimeve të mbështetura nga objektivi specifik 2.5 “Promovimi i aksesit në ujë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i ujit” mund të kontribuojë në shtyllën III “Cilësia e mjedisit” të EUSAIR. Veprimet e zbatuara nën këtë objektivi specifik mund të jenë plotësuese të EUSAIR për “Promovimin e rritjes së qëndrueshme të rajonit adriatiko-jonian duke zbatuar Menaxhimin e Integruar të Zonës Bregdetare (MIZB) dhe – Planifikimin Hapësinor Detar (PHD) për të kontribuar edhe në Kuadrin e Përbashkët Rajonal (KPR) për MIZB-në e Konventës së Barcelonës dhe për monitorimin dhe menaxhimin e zonës së mbrojtur detare” duke ndërmarrë masa për përmirësimin e cilësisë së ujit dhe për reduktimin e ndotjes së ujit.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

--

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
1	RSO2.5	RCO116	Zgjidhjet e hartuara bashkërisht	zgjidhje	0	4
1	RSO2.5	RCO84	Veprimet pilot të hartuara bashkërisht dhe të zbatuara në projekte	masa pilot	0	3

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
1	RSO2.5	RCR104	Zgjidhje të marra përsipër apo të avancuara nga organizatat	zgjidhjet	0.00	2021	2.00	Sistemi monitorues i AM / Anketë	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (e)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 2.5 “Promovimi i aksesit në ujë dhe menaxhimi i qëndrueshëm i ujit”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar

nga projekti.

- Autoritetet kombëtare, rajonale dhe lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga programi.
- Organizatat publike dhe private të përfshira në furnizimin dhe menaxhimin publik të ujit.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (e)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (e)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk lë hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (e)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.5	IPA III	062- Sigurimi i ujit për konsum njerëzor (infrastruktura e nxjerrjes, trajtimit, depozitimit dhe shpërndarjes, masat e efikasitetit, furnizimi me ujë të pijshëm)	1,199,250.00
1	RSO2.5	IPA III	065- Mbledhja dhe trajtimi i ujërave të zeza	1,199,250.00

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.5	IPA III	01.Grant	2,398,500.00

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.5	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa synim territorial	2,398,499.10

2.1.1 Objektivi specifik RSO2.6: “Promovimi i kalimit drejt një ekonomie qarkulluese dhe efikase në burime”

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Promovimi i kalimit drejt një ekonomie qarkulluese dhe efikase në burime

2.1.1.1 Llojet e ndërlidhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Koncepti i ekonomisë qarkulluese është ende në një fazë të hershme për rajonet ndërkufitare. Megjithatë, si Shqipëria, ashtu edhe Greqia kanë përfshirë në strategjitë e tyre kombëtare disa objektiva në mënyrë që të jenë në përputhje me qasjen e ekonomisë qarkulluese të BE-së. Qëllimi i këtij objekti specifik është të mbështesë përpjekjet e rajoneve ndërkufitare për një përdorim më efikas të burimeve, duke u fokusuar më shumë te rikuperimi, riciklimi dhe ndarja e mbetjeve. Investime në zhvillimin e infrastrukturës dhe zgjidhjeve për mbështetjen e grumbullimit dhe menaxhimit të ndarjeve dhe ripërdorimit të mbetjeve. Masat e parashikuara për t'u zbatuar në kuadër të këtij objekti specifik pritet që të fusin në përdorim një mënyrë menaxhimi të mbetjeve që është miqësore ndaj klimës, që i përdor me eficiencë burimet dhe që është ekonomikisht e qëndrueshme. Investimet në ekonominë qarkulluese në rajonet ndërkufitare pritet të kontribuojnë në rritjen e qëndrueshme dhe në krijimin e vendeve të

reja të punës, duke mbështetur veçanërisht rajonet në tranzicion ekonomik siç është rajoni i Maqedonisë Perëndimore. Synimi i investimeve sipas këtij objekti specifiku do të jetë transformimi i ekosistemeve industriale drejt praktikave më të qëndrueshme, si dhe mbështetja e proceset pjesëmarrëse që përfshijnë komunitetet përkatëse në kuptimin e ofrimit të zgjidhjeve lokale për sfidat e menaxhimit të mbetjeve në linjë me Bauhaus-in e ri evropian, duke ofruar zgjidhje për parandalimin e mbetjeve dhe për përgatitjen për ripërdorimin e tyre.

Zhvillimi i zgjidhjeve konkrete në ekonominë qarkulluese në zonën ndërkufitare mund të zvogëlojë presionin mbi ekosistemet duke minimizuar nxjerrjen e burimeve dhe mbetjet. Për arritjen e këtij objekti strategjik pritet të mbështeten dy projekt ide strategjike. Projekti “Parku i ekonomisë qarkulluese” synon të investojë në zhvillimin e infrastrukturës për instalimin e njësisë të trajtimit dhe shfrytëzimit të mbetjeve, duke përfshirë krijimin e një qendre novatore qarkulluese që parashikon krijimin e një hub-i ose një qendre multifunksionale që do të lidhë novacionin, arsimin dhe sipërmarrjen, duke mbështetur studimin shkencor, edukimin dhe mbështetjen teknologjike të teknologjisë dhe cilësisë së lartë dhe do të funksionojë gjithashtu si një inkubator për sipërmarrjet novatore në fushën e ekonomisë qarkulluese. Ideja e projektit “Parku i ekonomisë qarkulluese” mund të ofrojë edhe disa sinergji dhe të shërbejë si plotësim për investimet e mbështetura në kuadër të Planit Zhvillimor për një Tranzicion të Drejtë për rajonin e Maqedonisë Perëndimore. Mund të arrihen veçanërisht disa sinergji dhe një pjesë e investimit mund të financohet nga IPA e re (Interreg VI-A) Greqi Maqedonia e Veriut. Ideja e projektit është e orientuar qartë drejt qëllimeve të ekonomisë qarkulluese dhe nuk përfshin investime për rritje kapacitetesh të shoqërive për trajtimin e mbetjeve. Projekt ideja e dytë strategjike “Futja e mjeteve digjitale në monitorimin e ndotjes në zonat urbane” synon zhvillimin dhe testimin e mjeteve digjitale për monitorimin e mbetjeve të ngurta urbane, duke kontribuar në uljen e ndotjes.

Operacionet e parashikuara për arritjen e këtij objekti specifiku marrin në konsideratë parimin “mos bëj dëm të rëndësishëm”. Operacionet në kuadër të kësaj OS-je do të monitorohen gjatë zbatimit të tyre për pajtueshmërinë e tyre me parimin “mos bëj dëm të konsiderueshëm”. Kriteret dhe masat e përcaktimit të kostos së ciklit të jetës duhet të merren parasysh me qëllim që të promovohet zhvillimi i qëndrueshëm.

Lloji i masave (listë joshteruese)

- Zhvillimi i përbashkët i njohurive dhe planifikimi i zgjidhjeve të ekonomisë qarkulluese.
- Ndërtimi i rrjeteve të bashkëpunimit ndërkufitar që synojnë ripërdorimin e mbetjeve.
- Zhvillimi i përbashkët i njohurive dhe planifikimi i zgjidhjeve të ekonomisë qarkulluese dhe fushatave të përbashkëta ndërgjegjësuere në shkallë të gjerë gjeografike për reduktimin e prodhimit të mbetjeve dhe për promovimin e riciklimit dhe të ripërdorimit.
- Investime në zhvillimin dhe testimin e zgjidhjeve për klasifikimin, ruajtjen dhe trajtimin e ndarë të mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve bio.
- Zhvillimi i qendrave të ekonomisë qarkulluese për krijimin e zinxhirëve të rinj rajonalë të vlerës, duke lidhur aktorët përkatës me njëri-tjetrin.
- Mbështetja e promovimit të përdorimit të materialeve të ricikluara si lëndë të para në përputhje me kriteret e efikasitetit, në përputhje me përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2: Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
1	RSO2.6	RCO84	Veprimet pilot të hartuara bashkërisht dhe të zbatuara në projekte	masa pilot	0	4
1	RSO2.6	RCO116	Zgjidhjet e hartuara bashkërisht	Zgjidhje	0	4

Tabela 3: Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
1	RSO2.6	RCR104	Zgjidhje të marra përsipër apo të avancuara nga organizatat	zgjidhjet	0.00	2021	2.00	Sistemi monitorues i AM / Anketë	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (e)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 2.6 “Promovimi i kalimit drejt një ekonomie qarkulluese dhe efikase në burime”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga projekti.
- Autoritetet kombëtare, rajonale dhe lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga programi.
- Organizatat e përfshira në klasifikimin, ruajtjen dhe në trajtimin e mbetjeve në zonën ndërkufitare.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (e)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (e)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk lë hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (e)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.6	IPA III	069- Menaxhimi i mbetjeve tregtare, industriale: parandalimi, minimizimi, klasifikimi, ripërdorimi, masat e riciklimit	1,440,000.00
1	RSO2.6	IPA III	067- Menaxhimi i mbetjeve shtëpiake: parandalimi, minimizimi, klasifikimi, ripërdorimi, masat e riciklimit	2,049,750.00

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.6	IPA III	0.1Grant	3,489,750.00

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.6	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa targetim territorial	3,489,750.00

2.1.1 Objektivi specifik RSO2.7: “Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes”

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes

2.1.1.1 Llojet e ndërldhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit.

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Zona e programit karakterizohet nga burime të pasura natyrore dhe biodiversiteti, duke përfshirë edhe një numër të rëndësishëm zonash të mbrojtura. Ekosistemet e përbashkëta ndërkufitare, veçanërisht rreth liqeneve të Prespës (liqeni i Prespës së Madhe dhe liqeni i Prespës së Vogël) dhe lumit Aoös (Vjosa) janë një fushë bashkëpunimi në Zonën e Programit për rritjen e vlerës së tyre mjedisore dhe turistike. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet menaxhimit dhe mbrojtjes së zonave të caktuara dhe biodiversitetit të rajoneve ndërkufitare në përputhje me objektivat e BE-së për Evropë më të gjelbër. Operacionet e mbështetura nga ky objektivi specifik marrin në konsideratë parimin “mos bëj dëm”, si dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm duke shmangur ndikimet negative të mjedisit. Operacionet në kuadër të kësaj OS-je do të monitorohen gjatë zbatimit të tyre për pajtueshmërinë e tyre me parimin “mos bëni dëm”.

Ndotja mbetet një sfidë e rëndësishme për zonën ndërkufitare. Në qarkun e Fierit, zona e Mallakastrës vuan nga niveli i lartë i ndotjes si pasojë e shfrytëzimit të vendburimeve të naftës. Ndotja nga industria nxjerrëse dhe përpunuese e hidrokarbureve po prek ajrin dhe tokën. Duhet marrë masa për përmirësimin e cilësisë së ajrit përmes shtimit të sipërfaqeve të gjelbra dhe infrastrukturës së gjelbër, si dhe masa për mbrojtjen e mjedisit. Kalimi i rajonit të Maqedonisë Perëndimore në Greqi nga aktiviteti i linjtit krijon nevojën për të investuar në masa për rehabilitimin dhe promovimin e energjisë së pastër në zonat e prekura.

Burimet e rinovueshme të energjisë dhe masat për eficiencën e energjisë mund të promovohen përmes nxitjes së infrastrukturës së gjelbër në zonat urbane të rajoneve ndërkufitare, duke kontribuar në reduktimin e emetimeve të CO₂ (dyoksidit të karbonit). Infrastruktura e gjelbër është një koncept që mund të mbështesë aktivitetet e rehabilitimit për qytetet dhe zonat në tranzicion nga aktivitetet industriale duke investuar në parqe, rrugë të gjelbra dhe në masa inteligjente të ruajtjes së mjedisit. Infrastruktura e gjelbër mund të jetë shumëfunksionale, duke mundësuar lloje të ndryshme përfitimesh dhe shërbimesh për komunitetet lokale, duke përfshirë edhe masat për mbrojtjen e biodiversitetit, aksesin në natyrë, rekreacionin dhe ndërveprimin social, reduktimin e rreziqeve nga përmytjet dhe përmirësimin e peizazheve të dëmtuara. Këto lloj operacionesh do të afrojnë individët dhe komunitetet me natyrën, të kontribuojnë në rigjenerimin e ekosistemeve natyrore dhe të parandalojnë humbjen e biodiversitetit në përputhje me Bauhaus-in e Ri Evropian.

Qeverisja e bashkëpunimit ndërkufitar në fushën e mbrojtjes së mjedisit është një tjetër temë e rëndësishme që pritet të trajtohet nga ky objektivi specifik. Qëllimi është mbështetja e autoriteteve publike dhe palëve të interesuara për të punuar për njohjen e përbashkët të çështjeve mjedisore ndërkufitare. Masat për përmirësimin e qeverisjes së bashkëpunimit ndërkufitar mund të përfshijnë zhvillimin e zgjidhjeve të përbashkëta për monitorimin dhe mbledhjen e të dhënave mbi biodiversitetin e përbashkët ndërkufitar. Nisma të tilla do të plotësohen me masa për zhvillimin e kapaciteteve institucionale të autoriteteve publike dhe mjedisore, si dhe të OJQ-ve në mbështetjen e shfrytëzimit të trashëgimisë së përbashkët natyrore dhe në përmirësimin e koordinimit ndërkufitar për parandalimin e rreziqeve dhe për monitorimin e kërcënimeve ndaj habitateve natyrore.

Lloji i masave (indikative)

- Investime për mbrojtjen dhe rritjen e kapitalit natyror, ekosistemeve dhe biodiversitetit.
 - Masat për monitorimin e biodiversitetit, burimeve gjenetike dhe ekosistemeve të mbrojtura.
 - Promovimi i përdorimit të teknologjive për mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit.
 - Masa për restaurimin, mbrojtjen dhe menaxhimin efikas të zonave të mbrojtura natyrore, me fokus speciet e rrezikuara.
 - Mbështetja e të dhënave për ruajtjen e kapitalit natyror (parqet natyrore, zonat e mbrojtura dhe të shpallura etj.)
 - Masa të përbashkëta për mbrojtjen e natyrës dhe biodiversitetit (mbrojtja e ligatinave, rezervateve natyrore malore, lumenjve etj.)
 - Zhvillimi i kapaciteteve të autoriteteve mjedisore dhe OJQ-ve për menaxhimin e përbashkët të zonave natyrore dhe për mbrojtjen e ekosistemeve ndërkufitare.
 - Investime për promovimin e infrastrukturës së gjelbër kryesisht në zonat urbane (rrugë të gjelbra, mure dhe çati të gjelbra, akses në natyrë, reduktim i rreziqeve nga përmytjet dhe menaxhim i ujërave të stuhive, cisterna dhe fuçi shiu etj.) dhe rehabilitimi i zonave në tranzicion industrial.
 - Zhvillimi i masave dhe veprimeve pilot për trajtimin dhe parandalimin e ndotjes në mjedisin natyror, mbrojtjen e kapitalit të përbashkët natyror ndërkufitar dhe biodiversitetit.
 - Masa pilot për testimin e zgjidhjeve të mundshme në mbledhjen dhe monitorimin e të dhënave ndërkufitare të biodiversitetit dhe kërcënimeve për burimet natyrore.
 - Investimet për përmirësimin e cilësisë së ajrit në zonat urbane, kontrollin dhe monitorimin e ndotjes së ajrit (p.sh.: zhvillimi i zgjidhjeve për monitorimin e ndotjes së ajrit).
 - Masa për të ruajtur ose rritur rezistencën e ekosistemeve pyjore dhe ligatinore ndaj shqetësimeve dhe presioneve, duke përfshirë ato të shkaktuara nga ndryshimet klimatike (p.sh.: duke rritur lidhjen midis habitateve, duke parandaluar përdorimin e paqëndrueshëm dhe duke mbrojtur strehën e njohur për speciet në skajin e diapazonit të tyre klimatik).
 - Promovimi i praktikave dhe zgjidhjeve për eliminimin e subvencioneve që mbështesin aktivitetet lokale dhe kombëtare të dëmshme për biodiversitetin, si: shpyllëzimi, fertilizimi dhe peshkimi pa kriter.
 - Investimet në restaurimin e ekosistemeve të pasura me karbon dhe me specie, duke rritur kështu rezistencën e biodiversitetit përballë ndryshimeve klimatike, me shumë përfitime të tjera si rregullimi i përmytjeve, mbrojtja e bregdetit, përmirësimi i cilësisë së ujit, reduktimi i erozionit të tokës.
- Objektivi specifik 2.7 pritet të mbështesë një projektide (objekt finalizimi) me rëndësi strategjike në fushën e infrastrukturës së gjelbër, përmirësimin e cilësisë së ajrit dhe monitorimit të ndotjes. “Qytetet ‘Ai SMART’” synojnë të prezantojnë zgjidhje inteligjente për mbështetjen e kontrollit dhe reduktimit të ndotjes së ajrit në zonën ndërkufitare (Lëvizshmëri SMART –Menaxhimi Inteligent i Trafikut, Parkim Inteligent, Mjedis SMART - Menaxhimi Inteligent i Mbetjeve Urbane, Monitorim i Cilësisë së Ajrit, Ndriçim Publik Inteligent). Veprime të tilla mund të kontribuojnë ndjeshëm në treguesit e OS (objektivi specifik) 2.7, duke i ofruar popullatës së zonës ndërkufitare akses në infrastrukturën e re dhe të përmirësuar të gjelbër dhe zgjidhje për mbrojtjen e mjedisit, duke mbështetur më pas uljen e ndotjes së ajrit në rajonin ndërkufitar.

Lloji i masave që kontribuojnë në EUSAIR

Investimet nën këtë objektiv specifik mund të kontribuojnë në shtyllën III të “Cilësisë së mjedisit” të EUSAIR dhe veçanërisht sa u përket:

- “Mbrojtjes dhe përmirësimin e habitateve dhe ekosistemeve natyrore tokësore”, duke zbatuar veprime që synojnë përmirësimin e menaxhimit dhe monitorimit të habitateve dhe ekosistemeve natyrore tokësore, veçanërisht në zonat e mbrojtura ndërkufitare dhe në zonat e Natura 2000;
- “Zhvillimit dhe zbatimit të planit nënrajonat Adriatik–Jon të emergjencës për derdhjet e naftës”, duke zbatuar veprime për përmirësimin e aftësisë së reagimit ndaj aksidenteve të mundshme dhe për parandalimin më të mirë të rreziqeve për aksidente të mundshme, si dhe veprime për ndërgjegjësimin për parandalimin e ndotjes.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

--

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
1	RSO2.7	RCO116	Zgjidhjet e hartuara bashkërisht	zgjidhje	1	5
1	RSO2.7	RCO84	Veprimet pilot të hartuara bashkërisht dhe të zbatuara në projekte	masa pilot	1	5
3	RSO2.7	RCO36	Infrastruktura e gjelbër e mbështetur për qëllime të tjera nga përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	hektarë	0	2

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
1	RSO2.7	RCR104	Zgjidhje të marra përsipër apo të avancuara nga organizatat	zgjidhjet	0.00	2021	2.00	Sistemi monitorues i AM / Anketë	
1	RS2.7	RCR95	Popullata që ka akses në infrastrukturë të gjelbër të apo të përmirësuar	persona	0.00	2021	5,784.00	Pas realizimit të produktit nga projekti i mbështetur	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (e)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 2.7 “Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga projekti.
- Organizatat e menaxhimit dhe mbrojtjes së mjedisit, edukatorët mjedisorë.
- Shkencëtarët dhe studiuesit.
- Autoritetet kombëtare, rajonale dhe lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga programi.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (e)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (e)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk lë hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (e)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.7	IPA III	077- Masa për cilësinë e ajrit dhe reduktimin e zhurmave	1,440,000.00
1	RSO2.7	IPA III	079- Mbrojtja e natyrës dhe biodiversitetit, trashëgimia natyrore dhe burimet, infrastruktura e gjelbër dhe blu	2,049,750.90

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.7	IPA III	01.Grant	3,489,750.90

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
1	RSO2.7	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa targetim territorial	3,489,750.90

2.1 Prioriteti 2: Përmirësimi i aksesueshmërisë në zonën ndërkufitare

Referenca: germa (d) e nenit 17(3)

2.1.1 Objektivi specifik RSO3.2: “Zhvillimi dhe forcimi lëvizshmërinë intermodale kombëtare, rajonale dhe lokale të qëndrueshme, rezistente ndaj klimës, inteligjente dhe intermodale, përfshirë aksesin e përmirësuar në TEN-T dhe lëvizshmërinë ndërkufitare”

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Zhvillimi dhe forcimi lëvizshmërinë intermodale kombëtare, rajonale dhe lokale të qëndrueshme, rezistente ndaj klimës, inteligjente dhe intermodale, përfshirë aksesin e përmirësuar në TEN-T dhe lëvizshmërinë ndërkufitare

2.1.1.1 Llojet e ndërldhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit.

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Zona ndërkufitare mbulohet nga transporti detar dhe rrjetet rrugore dhe paraqet një cilësi dhe dendësi të ulët të infrastrukturës, ndërkohë që nuk ekziston një sistem i optimizuar i lidhjeve ndërmjet mënyrave të disponueshme të transportit. Aksesueshmëria sigurohet kryesisht nga rrjeti rrugor rajonal, i cili ndjek topografinë e luginave të lumenjve dhe vendkalimeve malore, duke lënë kështu rajone të brendshme të vogla relativisht të izoluara. Disponueshmëria e rrjetit rrugor është gjithashtu problematike me mbylljen e disa lidhjeve në baza sezonale, për shkak të kushteve atmosferike. Investimet për përmirësimin e rrjeteve rrugore, duke u fokusuar tek një lidhje më të mirë rrugore dhe masat e sigurisë rrugore janë të nevojshme për tejkalimin e boshllëqeve të konsiderueshme midis zonave rurale dhe urbane. Përmirësimi i transportit është thelbësor për banorët e zonave të largëta dhe pak të populluara ndërkufitare, pasi mund të përmirësojë cilësinë e jetës, duke lehtësuar edhe aksesin në shërbimet shëndetësore, veçanërisht për grupet sociale në nevojë. Investimet për përmirësimin e lidhjes cilësore ndërkufitare mes Greqisë dhe Shqipërisë (Janinë–Kakavijë dhe Igumenicë–Sagiada–Mavromati) do të kombinohen me investimet për përmirësimin e bashkëpunimit ndërkufitar dhe me rritjen e kapaciteteve institucionale të autoriteteve publike dhe palëve të interesuara në sektorin e transportit.

Aktualisht, multimodaliteti ndërmjet mjeteve të disponueshme të transportit të zonës ndërkufitare (traget, hekurudhë, aeroport, autobus ndërqytetës dhe transport urban) është i kufizuar. Zona ndërkufitare përfshin porta të rëndësishme ndërkombëtare si portet e Korfuzit dhe Igumenicës në Greqi dhe portet e Vlorës dhe Sarandës në Shqipëri, si dhe aeroportet ndërkombëtare. Rindërtimi i lidhjes së rrjetit rrugor dhe forcimi i masave të sigurisë rrugore në zonën ndërkufitare mund të kontribuojë në përmirësimin e aksesit në portat kryesore hyrëse të të dyja vendeve, duke i hapur

gjithashtu rrugën edhe një promovimi më të madh të multimodalitetit. Gjatë periudhës së programimit 2014–2020, u mbështet zhvillimi i një plani strategjik investimi për lidhjen hekurudhore të të dyja vendeve, nëpërmjet ndërtimit të seksionit hekurudhor “Pogradec–Krystallopigi/Ieropigi”, me një gjatësi totale prej rreth 130 km në territorin grek dhe atë shqiptar. Rindërtimi i rrugëve rurale dhe periferike në zonën ndërkufitare përreth të planit strategjik të investimeve do të rrisë përpjekjet për përmirësimin e lidhjeve ndërkufitare, duke çuar në përmirësimin e infrastrukturës së transportit për komunitetet lokale.

Operacionet e parashikuara për arritjen e këtij objekti specifik marrin në konsideratë parimin “mos bëj dëme të rëndësishme”. Operacionet do të monitorohen gjatë zbatimit të tyre për pajtueshmërinë e tyre me parimin “mos bëj dëm të konsiderueshëm”.

Lloji i masave (listë joshteruese)

- Rikonstruksioni i rrugëve rurale dhe periferike në zonën ndërkufitare (rindërtim, rishtrim, riharmonizim etj.).

- Investime në masat e sigurisë rrugore në rrjetet ndërkufitare urbane dhe rurale, për përmirësimin e lëvizshmërisë ndërkufitare dhe për uljen e shkallës së aksidenteve.

- Masa për menaxhimin e rreziqeve të sigurisë të krijuara në rrjetin rrugor ndërkufitar për shkak të kushteve të motit dhe të karakteristikave të veçanta geomorfologjike të zonës ndërkufitare.

- Investime për modernizimin e rrjetit rrugor në zonën ndërkufitare me fokus reduktimin e pikave problematike.

- Masa për riharmonizimin e rrugëve urbane dhe rurale në zonën ndërkufitare, me synim përmirësimin e aksesit në zonat e thella ose malore.

- Investime në zbatimin e standardeve të mbrojtjes nga klima në rindërtimin e rrugëve me qëllim rritjen e qëndrueshmërisë së infrastrukturës së transportit rrugor ndërkufitar ndaj motit ekstrem dhe ndryshimeve klimatike (rregullimi i trotuareve të rrugëve, përshtatja e sistemeve të kullimit të rrugëve si reagim ndaj temperaturave të larta ose ngjarjeve ekstreme të reshjeve që ndikojnë në lidhjen rrugore në zonën ndërkufitare).

- Investimet në rinovimin e rrugëve dhe në sigurinë rrugore do të përfshijnë edhe realizimin e shtigjeve për ciklizëm/ecje për të mbrojtur sigurinë e përdoruesve të dobët (p.sh. përgjatë E86, E853, në kalimin kufitar të lumit Sarantaporos, rinovimet do të marrin në konsideratë lëvizshmërinë e qëndrueshme për garantimin e sigurisë së udhëtarëve të mundshëm me (e)biçikletë).

Lloji i masave që kontribuojnë në EUSAIR

Masat e objektivit specifik 3.2 “Zhvillimi dhe përmirësimi i lëvizshmërisë së qëndrueshme, rezistente ndaj klimës, inteligjente dhe intermodale kombëtare, rajonale dhe lokale, duke përfshirë aksesin e përmirësuar në TEN-T dhe lëvizshmërinë ndër kufitare” mund të kontribuojë në shtyllën II “Lidhja e rajonit” të EUSAIR. Investimet për përmirësimin e lidhjeve dhe të lëvizshmërisë ndërkufitare mund të kontribuojnë në EUSAIR me “Korridoret multimodale Adriatik–Jonian”, duke mbështetur identifikimin e korridoreve multimodale bashkë me rrjetin TEN-T.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
1	RSO3.2	RCO46	Gjatësia e rrugëve të rikonstruara ose të modernizuara - jo TENT	km	2	10.5

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
1	RSO3.2	RCR56	Koha e kursyer prej përmirësimit të infrastrukturës rrugore	ditë pune/vit	0.00	2021	306.60	Projektet e mbështetura	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (c)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 3.2 “Zhvillimi dhe forcimi lëvizshmërinë intermodale kombëtare, rajonale dhe lokale të qëndrueshme, rezistente ndaj klimës, inteligjente dhe intermodale, përfshirë aksesin e përmirësuar në TEN-T dhe lëvizshmërinë ndërkufitare”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga projekti.
- Udhëtarët dhe vizitorët e zonës ndërkufitare përfituese.
- Sipërmarrjet që merren me transport udhëtarësh/mallrash.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (c)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (c)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk le hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (c)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
2	RSO3.2	IPA III	093- Rrugë të tjera të rikonstruara ose të modernizuara (rrugë interurbane, kombëtare, rajonale apo lokale)	2,758,500.00

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
2	RSO3.2	IPA III	0.1Grant	2,758,500.00

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
2	RSO3.2	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa targetim territorial	2,758,500.00

2.1 Prioriteti 3: Nxitja e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe social ndërkufitar

Referenca: germa (d) e nenit 17(3)

2.1.1 Objektivi specifik RSO4.5: “Sigurimi i aksesit të barabartë në kujdesin shëndetësor dhe nxitja e qëndrueshmërisë së sistemeve shëndetësore, duke përfshirë kujdesin parësor, si dhe promovimin e kalimit nga kujdesi institucional te kujdesi në familje dhe në komunitet”

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Sigurimi i aksesit të barabartë në kujdesin shëndetësor dhe nxitja e qëndrueshmërisë së sistemeve

shëndetësore, duke përfshirë kujdesin parësor, si dhe promovimin e kalimit nga kujdesi institucional te kujdesi në familje dhe në komunitet.

2.1.1.1 Llojet e ndërlydhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit.

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Sigurimi i aksesit të barabartë në kujdesin shëndetësor dhe përmirësimi i shërbimeve të ofruara konsiderohet si një nevojë e rëndësishme në zonën e këtij programi. Aksesueshmëria në shërbimet dhe burimet e duhura të kujdesit shëndetësor ka qenë një shqetësim kryesor për popullsinë e zonës ndërkufitare, veçanërisht për ata që jetojnë në zona të thella, malore dhe rurale. Vihet re një hendek i rëndësishëm midis zonave të Shqipërisë dhe Greqisë që plotësojnë kushtet për të përfituar nga ky program, për sa i përket aksesit në shërbimet e kujdesit shëndetësor (numri i objekteve të kujdesit shëndetësor të ofruar, aksesit në mjekë të specializuar dhe personel infermieror, cilësia e shërbimeve të kujdesit shëndetësor të ofruar dhe pajisjet e kujdesit shëndetësor)... Numri i pozicioneve për mjekë në qendrat shëndetësore parësore të Shqipërisë është në përputhje me popullsinë e shërbyer. Për zonat e vogla rurale kjo do të thotë se aksesit tek mjekët e specializuar është i kufizuar, koha e pritjes për takime me mjekët e përgjithshëm vendas është më e gjatë, ndërsa distancat dhe kushtet e rrugës dhe transportit publik mund të ndikojnë në aksesin ndaj shërbimeve të kujdesit shëndetësor parësor. Në Shqipëri, në zonën përfituese të programit, ka gjithsej dhjetë spitale publike rrethesh dhe pesë spitale rajonale. Megjithatë, departamentet e kufizuara të specializuara shëndetësore të ofruara në spitalet publike lokale dhe rajonale dhe pajisjet mjekësore, në shumë raste nuk mjaftojnë për të plotësuar nevojat e popullatës ose nuk mund t'i përgjigjen trajtimit të sëmundjeve të caktuara, duke ofruar kujdesin e nevojshëm mjekësor për pacientët. Si rrjedhojë, një numër i rëndësishëm banorësh shqiptarë zgjedhin të kalojnë kufirin për t'u shërbyer nga institucionet spitalore në rajonet ndërkufitare greke, në të cilat funksionimi i Spitalit Universitar të Janinës ka një rëndësi të konsiderueshme. Nga ana tjetër, Greqia, me ishujt e saj të shumtë dhe rajonet e largëta, ka një program të konsoliduar të telemedicinës. Megjithatë, Greqia ende paraqet shkallën e dytë më të lartë të nevojave të paplotësuara për kujdes mjekësor në BE, veçanërisht për grupet me të ardhura të ulëta. Për më tepër, pabarazitë në disponueshmërinë e kujdesit shëndetësor ndikojnë në aksesin në zonat rurale.

Koordinimi më i mirë ndërmjet organizatave dhe autoriteteve në zonën ndërkufitare mund të kontribuojë në tejkalimin e barrierave gjuhësore dhe ligjore në mënyrë që të sigurohet që qytetarëve të rajoneve ndërkufitare t'u sigurohet akses në shërbime efikase të kujdesit shëndetësor. Zhvendosja e fokusit nga spitalet në zhvillimin e shërbimeve të bazuara në komunitet dhe qasjeve me në qendër personin, mund të kontribuojë në përmirësimin e aksesit në kujdesin shëndetësor, veçanërisht për popullatën e zonave të largëta dhe grupet vulnerabël (të moshuarit, grupet me të ardhura të ulëta, personat me aftësi të kufizuara, romët etj.) në përputhje me parimet e deinstitutionalizimit. Investimi për rritjen e telemjekësisë me përdorimin e pajisjeve të teknologjisë së lartë dhe trajnimin në përdorimin e shërbimeve digjitale mund të përmirësojë aksesin veçanërisht për grupet vulnerabël, si dhe për popullatën e zonave të largëta që duhet të përballen me distanca të gjata nga shërbimet shëndetësore ose me mungesë të transportit. Mbështetja e objekteve të kujdesit shëndetësor me pajisje të reja dhe të përmirësuara mjekësore, si dhe promovimi i trajnimit të përbashkët për profesionistët dhe autoritetet e kujdesit shëndetësor në zonën ndërkufitare dhe krijimi i rrjeteve të bashkëpunimit mund të kontribuojë në zhvillimin e modeleve të kujdesit të bazuar në komunitet.

Pandemia e COVID-19 ka theksuar rëndësinë e një sistemi të fortë dhe efikas të kujdesit shëndetësor, si dhe ndërvarësinë që zona ndërkufitare paraqet në këtë fushë. Kalimi i kufijve për të siguruar aksesin në një kujdes më të mirë dhe më efikas shëndetësor është shumë i zakonshëm për qytetarët e rajoneve kufitare. Kriza shëndetësore ka vënë në dukje mungesën e efikasitetit dhe hallkat që mungojnë dhe që duhet të adresohen për të siguruar menaxhim dhe gatishmëri më të mirë ndaj kërcënimeve shëndetësore dhe për të siguruar kushte më të mira jetese për popullatën lokale.

Të gjitha aktivitetet e mbështetura nga ky objektiv specifik do të vlerësohen për angazhimin e tyre sa i përket respektimit të parimeve të barazisë gjinore, mosdiskriminimit dhe aksesueshmërisë sipas nenit

9 të CPR-së. Në procedurat e programimit, u morën masa për gjithëpërfshirje dhe për pjesëmarrjen e përfaqësuesve të organizatave kombëtare që mbështesin të drejtat e personave me aftësi të kufizuara dhe organizatave për promovimin e përfshirjes sociale në përputhje me Kartën e të Drejtave Themelore dhe Shtyllën Evropiane të të Drejtave Sociale dhe me Strategjinë për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2021–2030. Gjatë zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të investimeve në shërbimet e kujdesit shëndetësor do të nxitet përfshirja e organeve të pavarura të të drejtave themelore dhe organizatave të të drejtave të njeriut me qëllim respektimin e parimeve të barazisë gjinore, mosdiskriminimit, aksesueshmërisë dhe respektimit të të drejtave të njeriut. Pritet të krijohen sinergji dhe komplementaritete nga investimet që mbështeten me projekte që financohen nga burime dhe nga programe të tjera, me qëllim që të mos ketë mbivendosje masash ose financime të dyfishta.

Lloji i masave (listë joshteruese)

- Zbatimi i masave dhe metodave të përbashkëta (masa të buta), duke përfshirë edhe zhvillimin e rrjeteve të bashkëpunimit për përmirësimin e aksesit dhe të efektivitetit të kujdesit shëndetësor dhe të shërbimeve sociale afatgjata përtej kufijve me fokus grupet vulnerabël (të moshuarit, personat me aftësi të kufizuara, popullsia e zonave të largëta, romët etj.).
- Mbështetja e digjitalizimit në kujdesin shëndetësor, duke përfshirë furnizimin me pajisje të reja dhe të përmirësuara për mbështetjen e shërbimeve të telemjekësisë, me fokus komunitetet e largëta dhe popullsinë e shpërndarë të zonës ndërkufitare. Përpjekjet për digjitalizimin e shërbimeve të kujdesit shëndetësor do të bazohen në shkëmbimin e njohurive dhe në trajnimet e përbashkëta për të siguruar një dimension dhe ndikim ndërkufitar.
- Investimet në modernizimin dhe në furnizimin me pajisje mjekësore të qendrave të kujdesit shëndetësor (duke përfshirë edhe laboratorët) me fokus zonat e largëta dhe pak të populluara të zonave kufitare, duke marrë parasysh edhe mangësitë në rajonet që mbulon programi si në Shqipëri, ashtu edhe në Greqi, sa i përket aksesit në shërbime dhe pajisje të përmirësuara të kujdesit shëndetësor.
- Zhvillimi i platformave të informacionit, bazave të të dhënave dhe mjeteve për identifikimin e hallkave që mungojnë në shërbimet e kujdesit shëndetësor të zonës ndërkufitare, duke e vënë theksin te zhvillimi dhe përmirësimi i shërbimeve me bazë komunitetin.
- Detajimi i procedurave të përbashkëta të punës dhe strategjive të përbashkëta për trajtimin e kërcënimeve mjekësore ndërkufitare, për të bërë një hartë të shërbimeve dhe të nevojave të kujdesit shëndetësor në zonën ndërkufitare dhe për promovimin e deinstitutionalizimit.
- Aktivitete për shkëmbim njohurish dhe për ngritje kapacitetesh (trajnime të përbashkëta, konferenca, seminare) në fushat e promovimit të shëndetit dhe parandalimit, përfshirjes sociale dhe reduktimit të pabarazive shëndetësore, si dhe zhvillimit të modeleve të kujdesit shëndetësor me bazë komunitetin.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

--

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
3	RSO4.5	RCO84	Veprimet pilot të hartuara bashkërisht dhe të zbatuara në projekte	masa pilot	0	3
3	RSO4.5	RCO87	Organizatat që bashkëpunojnë ndërmjet kufijve	organizata	0	15

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
3	RSO4.5	RCR84	Organizatat që bashkëpunojnë ndërmjet kufirit pas mbarimit të projektit	organizata	0.00	2021	7.00	Sistemi monitorues i AM / anketë	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (e)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 4.5 “Sigurimi i aksesit të barabartë në kujdesin shëndetësor dhe nxitja e qëndrueshmërisë së sistemeve shëndetësore, duke përfshirë kujdesin parësor, si dhe promovimin e kalimit nga kujdesi institucional te kujdesi në familje dhe në komunitet”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga projekti.
- Autoritetet publike dhe subjektet private që merren me shërbimet e kujdesit shëndetësor dhe afatgjatë.
- Spitalet, klinikat dhe institucione të tjera të kujdesit shëndetësor dhe kujdesit afatgjatë.
- Shkencëtarët dhe studiuesit në fushën e kujdesit shëndetësor.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (e)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (e)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk lë hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (e)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
3	RSO4.5	IPA III	129- Pajisjet shëndetësore	959,400.00
3	RSO4.5	IPA III	160- Masat për përmirësimin e aksesueshmërisë, efektivitetit dhe rezistencës së sistemeve të kujdesit shëndetësor (me përjashtim të infrastrukturës)	1,439,100.00

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
3	RSO4.5	IPA III	01.Grant	2,398,500.00

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
3	RSO4.5	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa targetim territorial	2,398,499.10

2.1.1 Objektivi specifik RSO4.6: “Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social”

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social

2.1.1.1 Llojet e ndërlidhura të masave, si dhe kontributi i tyre i pritshëm në ato objektiva specifike dhe në strategji makrorajonale dhe strategji të basenit detar, sipas rastit.

Referenca: germa (e)(i) e nenit 17(3), germa (c)(ii) e nenit 17(9)

Turizmi është sektor kyç për zonën ndërkufitare, duke ofruar një stimul për krijimin e bizneseve e vogla, duke ofruar një potencial për krijimin e një numri më të madh ndërmarrjesh të vogla dhe të mesme të lidhura me turizmin dhe në këtë mënyrë, duke siguruar një burim më të gjerë dhe potencialisht më të qëndrueshëm punësimi në zonën kufitare. Turizmi ka potencial të madh për zonën e programit, duke investuar kështu në përmirësimin dhe zgjerimin e markave ose brandeve të turizmit ndërkufitar mund të kontribuojë në zgjerimin e zonave dhe stinëve turistike, duke përfutur edhe destinacionet rurale dhe më pak të njohura.

Zona ndërkufitare përfshin disa rajone në tranzicion ekonomik, të cilat duhet të zhvillojnë aktivitete të qëndrueshme ekonomike, duke mbështetur krijimin e vendeve të reja të punës, rritjen e aftësive për punë dhe novacionin social. Qëndrueshmëria afatgjatë kërkon një ekuilibër midis qëndrueshmërisë ekonomike, socio-kulturore dhe mjedisore.

Novacioni dhe digjitalizimi janë dy konceptet që duhet të mbështeten përmes bashkëpunimit ndërkufitar. Forcimi i përpjekjeve për transformimin digjital të sektorit të turizmit do të sigurojë aftësi inovative për organizimin, menaxhimin dhe marketingun më të mirë të këtyre destinacioneve. Megjithatë zona e programit paraqet një trashëgimi të pasur kulturore dhe natyrore, pak progres është shënuar në digjitalizimin e informacionit mbi trashëgiminë natyrore, kulturore dhe historike, gjë që pengon aksesin e publikut të gjerë dhe të turistëve. Zhvillimi i mjeteve inovative digjitale që ofrojnë akses në informacionin e integruar kulturor dhe turistik do ta përmirësojë përvojën e vizitorëve dhe do të kontribuojë në një shenjim më të mirë të destinacioneve në zonën ndërkufitare.

Asetet e përbashkëta kulturore dhe historike të zonës që plotëson kriteret për të përfutur nga ky program janë të ndërlidhura me turizmin, i cili identifikohet si një nga sektorët kryesorë që pritet të nxisë rritjen ekonomike. Trashëgimia kulturore është një pasuri e vlefshme ndërkufitare e cila ka nevojë për konservim, ruajtje dhe restaurimin e duhur. Mbështetja e industrisë kulturore dhe krijuese në fushën e programit është e rëndësishme për promovimin e integruar të trashëgimisë kulturore. Mbështetja e krijimtarsisë dhe shprehjes kulturore përmes zhvillimit të qendrave kreative, rrjeteve kulturore dhe inkubatorëve do të kontribuojë në përpjekjet e industrisë kulturore për t'u rikuperuar nga ndikimi i krizës COVID-19 dhe për të ndihmuar komunitetet ndërkufitare të rifitojnë ndjenjën e përkatësisë. Investimet në asetet kulturore (trashëgimi, arte, zeje lokale etj.) dhe në shprehjen kulturore do të marrin parasysh Bauhaus-in e Ri Evropian dhe do të bazohen në atë që e bën unike zonën ndërkufitare, si në nxitjen e masave për ruajtjen dhe promovimin e traditave, njohurive dhe zanateve lokale. Forcimi i kapaciteteve të organizatave kulturore përmes valorizimit të mjeteve të reja teknologjike dhe mjeteve digjitale do t'i bëjë ato më rezistente dhe do t'i përshtatë me epokën e re digjitale. Një aspekt i rëndësishëm që masat për ruajtjen dhe promovimin e kulturës pritet të marrin në konsideratë është vetëqëndrueshmëria. Parashikimi i një strategjie afatgjatë që do të marrë masa që vendet kulturore të mbështetura të jenë në gjendje të vazhdojnë me zhvillimin e aktiviteteve konsiderohet i rëndësishëm për qëndrueshmërinë efektive të investimeve. Masat e parashikuara për sigurimin e qëndrueshmërisë së investimeve në sajtet kulturore do të vlerësohen gjatë përzgjedhjes, zbatimit, raportimit dhe vlerësimit të projekteve.

Turizmi dhe trashëgimia kulturore në kuadër të këtij objektivi specifik mbështeten me qëllim nxitjen e zhvillimit social dhe ekonomik në zonën ndërkufitare. Theksi po vihet në diversifikimin e destinacioneve turistike në zonën e Programit, duke rritur aksesin dhe vizibilitetin e zonave turistike më pak të zhvilluara në rajonet ndërkufitare. Mbështetja e aktiviteteve turistike, sektorëve dhe

industrive të ndërlidhura si mjet për diversifikimin ekonomik dhe për krijimin e vendeve të punës në zonën e programit konsiderohet e rëndësishme, veçanërisht për rajonet në tranzicion si rajoni i Maqedonisë Perëndimore. Zhvillimi i turizmit kulturor dhe historik, turizmit argëtues, fetar, agroturizmit, ekoturizmit, turizmit të kulinarisë dhe verës dhe turizmit sportiv, mund të krijojë fusha të reja të aktivitetit ekonomik për komunitetet lokale.

Rritja e bashkëpunimit ndërkufitar duke investuar në zhvillimin e planeve dhe zgjidhjeve të përbashkëta të rimëkëmbjes në fushat e turizmit dhe kulturës, duke minimizuar efektet e përhapura të krizës COVID-19 mund të mbështetet në objektivin specifik 4.6. Respektimi i barazisë gjinore, mosdiskriminimi dhe aksesueshmëria janë parimet horizontale që do të vlerësohen për të gjitha llojet e investimeve në sektorin e turizmit dhe kulturës, që nga përzgjedhja deri në zbatimin, raportimin dhe vlerësimin e tyre. Operacionet do të vlerësohen gjithashtu në bazë të përfitimeve të qëndrueshme, afatgjata dhe socio-ekonomike që mund t'i ofrojnë zonës së programit në përputhje me zhvillimin e qëndrueshëm. Ndërhyrjet në kuadër të këtij objektiivi specifik do të vlerësohen edhe në përputhje me parimin “mos bëj dëm të madh” gjatë përzgjedhjes së tyre.

Lloji i masave (listë joshteruese)

- Përmirësimi i aksesit fizik dhe/ose digjital në monumentet historike dhe në sajtet e trashëgimisë kulturore në zonën ndërkufitare, duke përfshirë edhe zonat e largëta.
- Ruajtja dhe promovimi i trashëgimisë kulturore, mbrojtja dhe rindërtimi i kalave, muzeumeve, vendeve arkeologjike/kulturore.
- Promovimi i nismave kulturore ndërkufitare (masa të përbashkëta për identitetin e përbashkët kulturor, aktivitete kulturore, digjitalizimi i përmbajtjeve kulturore dhe itinerareve kulturore).
- Rritja dhe promovimi i industrisë kulturore dhe krijuese (ndërtimi i kapaciteteve, trajnimi, promovimi i shërbimeve kulturore, mbështetja e grupimeve të industrisë kulturore dhe krijuese, mbështetje për aftësimin dhe rikualifikimin për transformimin digjital të CCI).
- Mbështetje për diversifikimin e turizmit duke investuar në destinacionet më pak të njohura dhe në forma të larmishme turizmi (kulturor, rural, agroturizëm, sport, shëndetësi/turizëm mjekësor); për rrjedhojë, duke kontribuar në jetesën e komuniteteve lokale dhe rajonale.
- Ndërlidhja ndërmjet industrisë kulturore dhe kreative me sektorin e turizmit (identifikimi i kontributit të mundshëm të QKB-ve për zhvillimin e produkteve/modeleve të biznesit të turizmit krijues dhe kulturor).
- Zhvillimi i modeleve të reja të turizmit bazuar në distancimin social (duke përfshirë edhe turizmin cilësor dhe mikro destinacionet e largëta - male, ishuj, zona të rralla dhe rurale), duke mbështetur përshtatjen e produkteve ekzistuese turistike me synim mundësimin e rimëkëmbjes dhe rezistencës së sektorit të turizmit.
- Mbështetja e ngritjes së kapaciteteve në sektorin e turizmit, promovimi i novacionit social, përmirësimi i aftësive për punë në këtë sektor dhe përfshirja sociale (rikualifikimi dhe rritja e aftësive për transformimin e gjelbër dhe digjital të sektorit të turizmit, promovimi i turizmit të aksesueshëm dhe gjithëpërfshirës, pajtueshmëria me parimet e qëndrueshmërisë).
- Mbështetja e promovimit të qasjeve qarkulluese dhe miqësore ndaj klimës në sektorin e turizmit në mënyrë që të reduktohet ndikimi i aktiviteteve turistike në mjedis.
- Në kuadër të objektiivit specifik 4.6, përfshihet një ide strategjike që synon zhvillimin e rrugëve tematike në zonën ndërkufitare. Ky projekt do të kontribuojë në ruajtjen e monumenteve të spikatura kulturore të zonës ndërkufitare dhe në zhvillimin e mjeteve digjitale për promovimin e rrugëve kulturore tematike bazuar në një plan strategjik promovues.

Lloji i masave që kontribuojnë në EUSAIR

Lloji i masave të mbështetura nga objektiivi specifik 4.6 “Nxitja e zhvillimit të integruar dhe gjithëpërfshirës social, ekonomik dhe mjedisor lokal, zhvillimit të kulturës, trashëgimisë natyrore, turizmit të qëndrueshëm dhe sigurisë, në zona të ndryshme nga zonat urbane” pritet të kontribuojë në shtyllën IV të EUSAIR. Investimet për zhvillimin e rrugëve turistike në zonën ndërkufitare mund të kontribuojnë në programin EUSAIR:

- “Rrugët kulturore të AIR”;
- “CRUISAIR - Zgjerimi i sezonit turistik gjatë gjithë vitit”;
- “DesAir - Trajnim dhe aftësi në fushën e bizneseve turistike (aftësitë profesionale dhe sipërmarrëse)”.

2.1.1.1b Përkufizimi i përfituesit të vetëm apo i listës së kufizuar të përfituesve, si dhe procedura e shpalljes së fituesit

Referenca: germa (c)(i) e nenit 17(9)

2.1.1.2 Treguesit

Referenca: germa (e)(ii) e nenit 17(3), germa (c)(iii) e nenit 17(9)

Tabela 2. Treguesit e produkteve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Referenca (2024)	Objektivi (2029)
3	RSO4.6	RCO77	Numri i vendeve kulturore dhe turistike të mbështetura	vendet kulturore dhe turistike	7	25

Tabela 3. Treguesit e rezultateve

Prioriteti	Objektivi specifik	ID	Treguesi	Njësia matëse	Situata bazë	Viti referues	Objektivi (2029)	Burimi i të dhënave	Komente
3	RSO4.5	RCR77	Vizitorë në vendet kulturore dhe turistike të mbështetura	vizitorë/vit	5,865.94	2020	20,133.00	Projektet e mbështetura	

2.1.1.3 Grupet kryesore të synuara

Referenca: germa (e)(iii) e nenit 17(3), germa (c)(iv) e nenit 17(9)

Grupet kryesore të synuara të objektivit specifik 4.6 “Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social”, janë:

- Popullsia lokale dhe komunitetet lokale të zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga projekti.
- Vizitorët e zonës ndërkufitare që plotëson kriteret për të përfituar nga programi.
- Autoritetet publike dhe palët e interesuara lokale që përfaqësojnë sektorin publik dhe privat.
- Autoritetet publike dhe private të përfshira në mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe turizmit.

2.1.1.4 Territoret specifike të synuara, duke përfshirë edhe përdorimin e planifikuar të ITI, CLLD ose mjeteve të tjera territoriale

Referenca: germa (e)(iv) e nenit 17(3)

E gjithë zona e programit është e synuar.

2.1.1.5 Përdorimi i planifikuar i instrumenteve financiare

Referenca: germa (e)(v) e nenit 17(3)

Forma e mbështetjes që zbaton Programi përfshin grantet për shkak të natyrës së operacioneve të shkallës së ulët që nuk lë hapësirë për aktivizimin efikas të instrumenteve financiare.

2.1.1.6 Zbërthimi indikativ i burimeve të programit të BE-së sipas llojit të ndërhyrjes

Referenca: germa (e)(vi) e nenit 17(3), germa c(v) e nenit 17(9)

Tabela 4. Dimensioni 1 – fusha e ndërhyrjes

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
3	RSO4.6	IPA III	165- Mbrojtja, zhvillimi dhe promovimi i aseteve të turizmit publik dhe shërbimeve turistike	2,820,600.00
3	RSO4.6	IPA III	065- 166- Mbrojtja, zhvillimi dhe promovimi i trashëgimisë kulturore dhe shërbimeve kulturore	4,230,900.00

Tabela 5. Dimensioni 2 – forma e financimit

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
3	RSO4.6	IPA III	01.Grant	7,051,500.00

Tabela 6. Dimensioni 3 – mekanizma i zbatimit territorial dhe fokusi territorial

Prioriteti	Objektivi specifik	Fondi	Kodi	Shuma (EURO)
3	RSO4.6	IPA III	33. Qasje të tjera – Pa targetim territorial	7,051,500.00

3. Plani financiar

Referenca: germa (f) e nenit 17(3)

3.1 Alokimet financiare sipas viteve

Referenca: germa (e) e nenit 17(3)

Tabela 7

Referenca: germa (g)(i) e nenit 17(3), germat (a) deri në (d) të nenit 17(4)

Fondi	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
IPA III CBC	0.00	4,511,353.00	4,609,044.00	4,676,779.00	4,761,599.00	4,005,520.00	4,085,705.00	26,650,000.00
Total	0.00	4,511,353.00	4,609,044.00	4,676,779.00	4,761,599.00	4,005,520.00	4,085,705.00	26,650,000.00

3.2 Alokimet financiare totale nga fondi dhe bashkëfinancimi kombëtar

Referenca: germa (f)(ii) e nenit 17(3), germat (a) deri në (d) të nenit 17(4)

Tabela 8

Objektivi i politikës	Prioriteti	Fondi	Baza për llogaritjen e mbështetjes së BE-së (total ose kontribut publik)	Kontributi i BE-së (a)=(a1)+(a2)	Ndarja indikative e kontributit të BE-së		Kontributi kombëtar (b)=(c)+(d)	Ndarja indikative e homologut kombëtar		Total (e)=(a)+(b)	Norma e bashkëfinancimit (f)=(a)/(e)	Kontributet nga vende të treta
					Pa AT sipas nenit 27(1)(a1)	për AT sipas nenit 27(1)(a2)		Publik kombëtar (c)	Privat kombëtar (d)			
2	1	IPA III BNK	Total	13.085.000,00	11,776,500.00	1,308,500.00	3,271,253.00	3,271,253.00	0.00	16,356,253.00	79.9999853267%	0.00
3	2	IPA III BNK	Total	3,065,000.00	2,758,500.00	306,500.00	766,250.00	766,250.00	0.00	3,831,250.00	80.0000000000%	0.00
4	3	IPA III BNK	Total	10,500,000.00	9,450,000.00	1,050,000.00	2,625,000.00	2,625,000.00	0.00	13,125,000.00	80.0000000000%	0.00
	Nëntotal	IPA III BNK		26,650,000.00	23,985,000.00	2,665,000.00	6,662,503.00	6,662,503.00	0.00	33,312,503.00	79.9999927955%	0.00
	Totali			26,650,000.00	23,985,000.00	2,665,000.00	6,662,503.00	6,662,503.00	0.00	33,312,503.00	79.9999927955%	0.00

4. Masat e ndërmarra për përfshirjen e partnerëve përkatës të programit në përgatitjen e programit Interreg dhe për rolin e këtyre partnerëve të programit në zbatim, monitorim dhe vlerësim

Referenca: germa (g) e nenit 17(3)

Komiteti i Programimit

Krijimi i Komitetit të Programimit (KP) i Interreg VI-A IPA Greqi-Shqipëri u miratua në korrik 2020 me detyrën e hartimit të programit të ri të bashkëpunimit ndërkufitar për periudhën 2021–2027. Komiteti i Programimit është një organ kolektiv, i cili përbëhet nga anëtarë të emëruar nga shtetet partnere, që përfaqësojnë autoritetet përkatëse të zonës së Programit në mënyrë të balancuar dhe efektive. Përfaqësuesit e Komitetit të Programimit vijnë nga autoritetet kombëtare dhe rajonale.

Komiteti i Programimit është mbledhur disa herë gjatë procesit përgatitor për të diskutuar dhe për të vendosur mbi ecurinë e procesit të programimit. Për shkak të kufizimeve të COVID-19, takimet u zhvilluan online. Në mbledhjen e parë të mbajtur në qershor 2020, Komiteti i Programimit diskutoi për zonën e programit dhe për nevojën e përfshirjes së Njësisë Rajonale të Kozanit në zonën që mbulon ky program. Në mbledhjen e dytë të Komitetit të Programimit, të mbajtur në mars 2021, u prezantua analiza territoriale e zonës së programit dhe strategjia e propozuar e programit. Duke marrë në konsideratë këtë analizë, u theksua se OP 2 (Evropë më e gjelbër) dhe OP 3 (Evropë më e lidhur) janë të rëndësishme për adresimin e nevojave të zonës së programit. U diskutua për përfshirjen edhe të qarkut të Fierit në zonën e programit. Gjatë takimit të 3-të të Komitetit të Programimit u prezantuan rezultatet e fazës së dytë të konsultimit publik së bashku me kapitujt e parë të (Interreg VI A) IPA Greqi-Shqipëri. Objektivat e përzgjedhur të politikave u diskutuan me qëllim konfirmimin e objektivave specifike. U diskutuan çështjet në lidhje me kërkesat për zbatimin e objektivit 5 të politikës “Evropë më afër qytetarëve të saj” dhe mënyrat se si veprimtaritë e kulturës dhe të turizmit mund të përfitojnë nga financimi sipas objektivit specifik 4.5 të objektivit 4 të politikës “Evropë më sociale”. Gjatë takimeve të Komitetit të Programimit të 4-të dhe të 5-të, diskutimet u fokusuan në treguesit e propozuar, në operacionet me rëndësi strategjike, si dhe në alokimin financiar për çdo Boshtin Prioritar dhe për çdo objektiv specifik.

Në kuadër të hartimit të Programit të Bashkëpunimit u zhvilluan tri faza të konsultimit publik. Në konsultime morën pjesë palët e interesuara nga zona e programit me qëllim mbledhjen e komenteve nga aktorët kryesorë përkatës kombëtarë dhe rajonalë.

Konsultimi publik

Partnerët që morën pjesë në procesin e konsultimit u përzgjedhën duke u nisur nga baza në qendër, pasi palët e interesuara të zonës ndërkufitare u hartuan, duke filluar nga komunitetet lokale e deri te autoritetet rajonale dhe kombëtare. Faza e parë e gjerë e konsultimit me palët e interesuara filloi në dhjetor 2020 dhe u mbyll në janar 2021. U hartua dhe u shpërnda online një anketë për afërsisht 500 partnerë të zonës së Programit, duke përfshirë partnerët ekonomikë dhe socialë, organet përkatëse përfaqësuese të shoqërisë civile, institucionet kërkimore dhe universitetet, përmes postës elektronike dhe faqes së internetit të programit. Anketa e konsultimit publik online u plotësua nga 123 individë dhe organizata nga Greqia dhe nga Shqipëria. Shumica e organizatave që morën pjesë ishin OJF (20,33%), autoritete rajonale dhe vendore të zonës së Programit (19,51%), autoritete të qeverisë qendrore (15,45%), përfaqësues kombëtarë ose rajonalë të institucioneve të arsimit të lartë, si dhe shërbime të tjera arsimore, trajnuese dhe këshilluese (9,76%). Pjesëmarrësit vinin nga fusha dhe sektorë të ndryshëm tematikë (kultura dhe arti, turizmi, menaxhimi i ujit dhe mbetjeve, shërbimet sociale, arsimi, sektori i biznesit, mbrojtja civile etj.). Gjatë fazës së parë të konsultimit, palët e interesuara identifikuan nevojat dhe sfidat kryesore të zonës ndërkufitare dhe bënë vlerësimet e para të prioriteteve dhe të objektivave specifike për Strategjinë e Programit. Nevojat kryesore të identifikuara nga palët e interesuara në lidhje me zonën e programit ishin të lidhura me objektivin 2 të politikës “Evropë më e gjelbër, me karbon të ulët duke promovuar kalimin drejt një energjie të pastër dhe të drejtë, investimeve të gjelbra dhe blu, ekonominë qarkulluese, përshtatjen klimatike dhe parandalimin dhe menaxhimin e rrezikut” dhe me objektivin 4 të politikës “Evropë më sociale dhe më gjithëpërfshirëse që zbaton Shtyllën Evropiane të të Drejtave Sociale”.

Faza e dytë e konsultimit publik u organizua në prill 2021 dhe përfshinte seminare të dedikuara në internet dhe intervista të synuara me palët e interesuara nga zona e programit. Palët e interesuara përfshinin përfaqësues të autoriteteve të qeverisjes rajonale dhe vendore, si dhe përfaqësues të qeverisë qendrore. Pjesëmarrësit mbuluan të gjitha fushat tematike të diskutimeve (mbrojtjen e mjedisit, shoqërinë civile, shërbimet sociale, kujdesin shëndetësor, arsimin, kulturën dhe turizmin, transportin, sektorin e biznesit etj.). Së bashku me uorkshopet, u përgatitën edhe sondazhe online që palët e interesuara, sipas nevojave dhe sfidave që kishin identifikuar për zonën ndërkufitare, të mund të përcaktonin llojet e ndërhyrjeve dhe objektivat e tyre kryesore. U zhvilluan edhe intervista të synuara me palët e interesuara vendimmarrëse. Uorkshopet kontribuan për një qasje nga poshtë-lart për identifikimin e strategjisë së Programit të Bashkëpunimit, pasi pjesëmarrësit rishikuan strategjinë e propozuar të programit dhe dhanë komentet e tyre mbi prioritetet kryesore sipas fushave të ndërhyrjeve dhe fushave të aktiviteteve. Ndër veprimet kryesore të identifikuara nga palët e interesuara sipas nevojave të zonës së tyre të funksionimit ishin: a) krijimi i rrugëve kulturore, promovimi i trashëgimisë kulturore dhe ekoturizmit; b) promovimi i riciklimit dhe përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve; c) përmirësimi i menaxhimit të ujit; dhe d) përmirësimi i lidhjes dhe aksesueshmërisë së rrjeteve të transportit rrugor të Shqipërisë së Jugut dhe Greqisë së Veriut.

Faza e tretë e konsultimit nisi më 20 korrik 2021 dhe zgjati deri më 3 shtator 2021. Faza e tretë e konsultimit publik synoi pjesëmarrjen aktive të partnerëve ekonomikë dhe socialë, organeve përkatëse përfaqësuese të shoqërisë civile, institucioneve kërkimore dhe universiteteve të zonës së Programit, për të kontribuar në finalizimin e Programit. Më shumë se 500 organizata të përfshira në zonën e Programit u ftuan të merrnin pjesë në sondazhin online, duke përfshirë autoritetet rajonale dhe lokale, organizatat e qeverisë qendrore, partnerë të tjerë ekonomikë dhe socialë, përfaqësues të shoqërisë civile, institucione kërkimore dhe arsimore etj. Nëpërmjet sondazhit online, palëve të interesuara iu kërkua të vlerësonin fushat e ndërhyrjeve, treguesit e rezultateve sipas nevojave të zonës ndërkufitare, duke përcaktuar ato më të përshtatshmet për investimet e mbështetura nga Programi. Drafti i dytë i dokumentit të Programit u vu në dispozicion në faqen e internetit të Programit në mënyrë që të gjitha palët e interesuara të informoheshin si duhet. Në lidhje me objektivin 4 të politikës “Evropë më sociale”, shtimi i një objektivi tjetër specifik u vlerësua sipas nevojave të zonës së Programit nga palët e interesuara. Faza e tretë e konsultimit synonte të kontribuonte edhe në identifikimin dhe vlerësimin e operacioneve me rëndësi strategjike. Reagimet e marra nga palët e interesuara theksuan se fushat kryesore me interes për projektet strategjike ishin mjedisi dhe biodiversiteti, turizmi dhe kultura dhe sektori i transportit. Megjithatë, shumica e përgjigjeve të dhëna nga palët e interesuara përfshinin ide të përgjithshme projektesh, pa ofruar shumë informacion në lidhje me skemën e partneritetit, buxhetin dhe afatin kohor të zbatimit. Për të identifikuar operacionet që mund të japin një kontribut të rëndësishëm në arritjen e objektivave dhe treguesve të programit u bë një ekzaminim më i plotë i ideve të propozuara të projektit. Në këtë fazë u identifikuan dy projekt ide kryesore me rëndësi strategjike. Janë mbajtur tri takime teknike online për të vlerësuar këto ide strategjike të propozuara. U morën parasysh reagimet e marra nga palët e interesuara të zonës së programit, duke çuar në katër ide strategjike. Një ide strategjike e propozuar nën objektivin specifik 2.7 “Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, duke përfshirë edhe në zonat urbane, dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes”, dy projekte strategjike nën objektivin 2.6 “Promovimi i kalimit drejt një ekonomie qarkulluese dhe eficiente në përdorimin e burimeve” dhe një ide strategjike nën objektivin specifik 4.6 “Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, në përfshirjen sociale dhe në novacionin social”. Këto ide projektesh strategjike janë renditur në shtojcën 3a: ‘Lista e operacioneve të planifikuara me rëndësi strategjike’ të dokumentit të Programit. Procesi i konsultimit ishte thelbësor për identifikimin e strategjisë së Programit dhe për alokimin e burimeve midis llojeve të pritshme të investimeve. Turizmi, menaxhimi i ujit dhe i mbetjeve dhe ekonomia qarkulluese ishin disa nga nevojat kryesore që u theksuan vazhdimisht si kërkesa të rëndësishme gjatë procesit të konsultimit me palët e interesuara. Rezultatet e të gjitha fazave të konsultimeve me partnerët e Programit janë vënë në dispozicion në faqen e internetit të programit.

Roli i partnerëve të programit në zbatim, monitorim dhe vlerësim

Për monitorimin e zbatimit të programit (Interreg VI-A) IPA Greqi-Shqipëri, të dyja vendet brenda një periudhe tremujore (3) nga dita e njoftimit për miratimin e Programit nga Komisioni Evropian (në zbatim të nenit 28 të Rregullores ETC), do të krijojnë “Komitetin e Monitorimit”. Përbërja e Komitetit të Monitorimit miratohet nga dy vendet pjesëmarrëse dhe siguron një përfaqësim të balancuar të autoriteteve përkatëse dhe të organeve të ndërmjetme të shteteve partnere dhe të autoriteteve rajonale të zonës që plotëson kriteret për t’u mbuluar nga ky program. Në Komitetin e Monitorimit të Programit mund të përfaqësohen edhe organizatat dhe dhomat profesionale të njohura në nivel kombëtar. Shtetet mund të sigurojnë përfshirjen e partnerëve në konsultimet përgatitore të Komitetit të Monitorimit, veçanërisht nëpërmjet pjesëmarrjes së tyre në punën e komiteve kombëtare të koordinimit të organizuara në shtetet pjesëmarrëse të Programit. Rregullat e procedurave të miratuara nga Komiteti i Monitorimit japin një përshkrim të detajuar të masave dhe rregullave të zbatuara për parandalimin e konfliktit të interesit gjatë përzgjedhjes së operacioneve, dispozitave për të drejtat e votës dhe për rregullat e pjesëmarrjes në mbledhje. Vendimet e Komisionit të Monitorimit merren në frymën e konsensusit të anëtarëve me të drejtë vote dhe bëhen publike pas vërtetimit të procesverbalit të mbledhjes.

Autoriteti Menaxhues i Programit është përgjegjës për publikimin e listës së anëtarëve të Komitetit të Monitorimit në faqen e programit. Detyrat kryesore të Komitetit të Monitorimit përfshijnë shqyrtimin e ecures së zbatimit të programit dhe çdo çështje që ndikon në performancën e tij. Përgjegjësitë e Komitetit të Monitorimit përfshijnë ekzaminimin e ecures së vlerësimeve të programit, zbatimin e masave të komunikimit dhe vizibilitetit dhe progresin në zbatimin e projekteve strategjike të programeve. Komiteti i Monitorimit përzgjedh projektet e programeve sipas strategjisë dhe objektivave të tij, duke marrë masa për plotësimin e kriterëve dhe për respektimin e procedurave jodiskriminuese dhe transparente. Komiteti i Monitorimit do të miratojë planin e vlerësimit të programit, si dhe raportin përfundimtar të performancës. Partnerët e zonës së Programit do të përfshihen në vlerësimin e Programit. Do të përdoren procedurat e konsultimit, duke u siguruar partnerëve të programit kohën e nevojshme për të vlerësuar Programin gjatë dhe pas zbatimit të tij. Proceset e konsultimit dhe rezultatet e raporteve të vlerësimit do të vihen në dispozicion në faqen e internetit të Programit nga Autoriteti Menaxhues.

5. Mënyra e komunikimit dhe vizibilitetit për programin Interreg

Referenca: germa (h) e nenit 17(3)

5.1 Objektivat e komunikimit dhe vizibilitetit të programit

Masat e komunikimit dhe të vizibilitetit do të zbatohen në mënyrë të tillë që të sigurojnë komunikimin si duhet të objektivave të Programit, aktiviteteve, mundësive të financimit dhe arritjeve për publikun dhe për grupet e synuara të identifikuara nga programi i bashkëpunimit.

Objektivat kryesorë të komunikimit përfshijnë:

- Rritjen e ndërgjegjësimit për prioritetet dhe për objektivat specifike për aplikantët e mundshëm në të gjitha rajonet që plotësojnë kriteret për të përfutur nga ky program.
- Mbështetjen e përfituesve në zbatimin dhe në komunikimin e aktiviteteve dhe të rezultateve të projekteve të tyre, si dhe ndikimin pozitiv të BE-së në audiencat që synojnë të ndihmojnë ato projekte.
- Vëmendje e veçantë i kushtohet komunikimit të operacioneve strategjike dhe shpërndarjes së rezultateve të projektit jashtë zonës së programit. Strategjia e komunikimit e Programit do të përcaktojë aktivitetet e pritshme të komunikimit për operacionet me rëndësi strategjike.
- Rëndësi të veçantë ka ndikimi pozitiv i projekteve Interreg në cilësinë e jetës së qytetarëve që banojnë në zonat e programit.

5.2 Audiencia e synuar

Audiencia e aktiviteteve të komunikimit do të përfshijë:

- Përfituesit (potencialë) të zonës së pranueshme, si geografikisht ashtu edhe tematikisht.

- Publikun e gjerë dhe palët e interesuara të zonës së programit, përveç atyre që marrin pjesë si përfitues direkt.
- Koordinatorët kombëtarë të EUSAIR dhe koordinatorët e shtyllave të caktuara, partnerët e projektit të Pikës së Instrumentit EUSAIR nga Greqia dhe nga Shqipëria, si dhe aktorë të - programeve të tjera të ndërlidhura me Interreg
- Organet e BE-së, si dhe qendrat e informacionit “Europe Direct” dhe rrjetet e tjera përkatëse, institucionet arsimore dhe kërkimore.
- Masmediat rajonale, lokale dhe mbarëkombëtare dhe mediat sociale.

5.3 Kanalet e komunikimit

Faqja e internetit e programit: Faqja e internetit do të përfshijë prezantimin e boshteve prioritare dhe objektivat specifike dhe seksionet e dedikuara për thirrjet e propozimeve dhe projekteve, si dhe aktivitete të tjera. Faqja e internetit përmban një link kryesor që bën lidhjen me portalin kombëtar të faqes së internetit dhe anasjelltas.

Mediat sociale: Programi do të shfaqet edhe në disa llogari në mediat sociale kryesore, përkatësisht Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn dhe YouTube.

Marrëdhëniet me publikun: Aktivitete rrjetëzimi për forcimin e marrëdhënieve dhe për krijimin e sinergjive me shtetet partnere në të njëjtën zonë gjeografike dhe me pikat e tyre të kontaktit, Komisionin Evropian dhe Parlamentin Evropian, rrjetet kombëtare, programe të tjera Interreg.

Eventet: Do të organizohen evente online, hibride dhe fizike nga autoritetet e programit për të informuar audiencën e synuar, për të angazhuar përfituesit e mundshëm dhe për të trajnuar palët e interesuara përkatëse.

Publikimet: Për komunikimin efikas të aktiviteteve të programit do të përdoren publikimet (online/printime). Mund të prodhohen edhe materiale audio-vizuale.

Materiale promovuese: Projektimi dhe prodhimi i materialeve promovuese ekologjike të Programit.

Masmedia: ndikimi pozitiv i projekteve mund të shpërndahet nga media lokale dhe potencialisht edhe mbarëkombëtare.

5.4 Buxheti i planifikuar

Buxheti total i planifikuar për qëllime komunikimi dhe vizibiliteti, nga viti 2021 deri në vitin 2029, do të jetë të paktën 0,45% e buxhetit total të programit. Buxhetet vjetore të komunikimit do të ndjekin zhvillimet e programit (thirrjet, rezultatet), duke alokuar fonde për çdo kanal komunikimi në mënyrë indikative si më poshtë: deri në 23% për faqe interneti, të paktën 2% për mediat sociale, 15% për marrëdhëniet me publikun, 55% për evente dhe 5% për publikime.

5.5 Monitorimi dhe vlerësimi i aktiviteteve të komunikimit

Treguesit specifike për monitorimin dhe vlerësimin e aktiviteteve të komunikimit do të përcaktohen në Strategjinë e Komunikimit të programit. Do të vendosen disa objektiva për vitin 2024 dhe disa për vitin 2029. Do të ngrihet një Komitet Monitorimi, i cili do të jetë përgjegjës për shqyrtimin e ecurisë së veprimeve të komunikimit dhe të vizibilitetit në përputhje me nenet 28, 29 dhe 30 (1) të Rregullores. Me kërkesë të KE-së, Autoriteti Menaxhues dhe Sekretariati i Përbashkët do të informojnë me shkrim gjatë fazës së rishikimit mbi ecurinë në zbatimin e veprimeve të komunikimit dhe vizibilitetit. Plani i vlerësimit do të hartohet nga Autoriteti Menaxhues, i cili do të jetë përgjegjës edhe për mbledhjen e të dhënave përkatëse dhe do të shqyrtohet nga Komiteti i Monitorimit. Për kanalet e komunikimit do të zhvillohet një paketë indikatorësh. Për të vlerësuar arritjen e treguesve të komunikimit dhe masat e marra do të bëhet një rishikim i brendshëm vjetor nga Autoriteti Menaxhues.

Treguesit specifike do të përcaktohen në Strategjinë e Komunikimit të Programit, për këto kanale komunikimi:

- faqja e internetit e programit;
- mediat sociale të programit;
- masmedia dhe marrëdhëniet me publikun;
- eventet.

Treguesit e komunikimit do të kenë një vlerë bazë, si dhe vlerën që synohet të arrihet, ku do të

përshkruhet se ku duhet të jetë treguesi në fund të një afati të caktuar dhe do të përcaktojë llojin e të dhënave dhe të burimeve për monitorimin e arritjes së treguesve.

6. Treguesi i mbështetjes për projektet e shkallës së vogël, duke përfshirë projektet e vogla brenda fondeve të vogla të projektit

Referenca: germa (i) e nenit 17(3), neni 24

Në kuadrin e këtij Programi, do të mbështeten disa projekte me volum të kufizuar financiar në përputhje me nenin 24 (ETC). Prandaj, qëllimi dhe grupet e synuara për projektet me kufizime financiare do të korrespondojnë me treguesit dhe me grupet e synuara të identifikuara për secilin objektiv specifik. Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri do të financojë disa projekte me volum të kufizuar financiar jashtë fondit të vogël të projektit, nën objektivat specifike “2.7- Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes” dhe “4.6- Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social”. Shkalla e financimit të projekteve të vogla sipas objektivave specifike paraqitet në tabelën e mëposhtme:

Objektivi specifik:

1. OS 2.7 - Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së natyrës, biodiversitetit dhe infrastrukturës së gjelbër, përfshirë në zonat urbane, si dhe reduktimi i të gjitha formave të ndotjes
2. OS 4.6 - Rritja e rolit të kulturës dhe turizmit të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik, përfshirjen sociale dhe novacionin social.

Vëllimi financiar i projekteve të vogla:

300.000€ - 500.000€ (buxheti total për operacionet me vëllim të kufizuar financiar)

Lloji i masave (indikative):

- Ndërhyrjet në shkallë të vogël për ruajtjen e natyrës dhe biodiversitetit (ndërhyrjet për gjelbërim në zonat urbane si rreshta pemësh, trotuare të gjelbra etj.).
- Veprimtari ndërgjegjësuere për reduktimin e të gjitha formave të ndotjes (fushata, shkëmbime).
- Masa të buta për promovimin e vendeve kulturore (digjitalizimi i informacionit kulturor për promovim, evente etj.).
- Organizimi i nismave të përbashkëta (ngjarje kulturore, ekspozita, uorkshope, fushata) për promovimin e vendeve kulturore dhe turistike në zonën ndërkufitare.
- Aktivitetet e rrjetëzimit të industrisë kulturore dhe krijuese të zonës ndërkufitare.

Projektet me volum të kufizuar financiar do të mbështeten në kuadër të objektivave specifike të mësipërme në kuadër të thirrjeve të zakonshme. Të paktën dy përfitues, një nga secili vend, do të duhet të marrin pjesë në skemën e partneritetit të projekteve të vogla. Të gjithë përfituesit që do të kualifikohen për të përfituar nga ky program do të mund të marrin pjesë në projekte të vogla, por fokus i veçantë do t'i kushtohet inkurajimit të pjesëmarrjes së organizatave më të vogla - komuniteteve lokale, organizatave joqeveritare, organizatave civile dhe shoqatave.

7. Dispozitat e zbatimit

7.1 Autoritetet e Programit

Referenca: germa (a) e nenit 17(6)

Tabela 9

Autoritetet e programit	Emri i institucionit	Emri i kontaktit	Pozicioni	E-mail
Autoriteti menaxhues	Autoriteti Menaxhues i Programeve të Bashkëpunimit Territorial Evropian / Ministria e Zhvillimit dhe Investimeve	Zonja Bouziani Angeliki	Titullare e Autoritetit Menaxhues të Programeve të Bashkëpunimit Territorial Evropian	interreg@mou.gr

Autoriteti i auditimit	Komiteti i Kontrollit Financiar (EDEL) / Ministria e Financave - Zyra e Përgjithshme e Kontabilitetit të Shtetit, Greqi	Znj. Tourkolia Athinais	Titullar i Komitetit të Kontrollit Financiar	grammateia_edel@edel.gr
Organi të cilit do t'i bëhen pagesat nga Komisioni	Autoriteti i Shërbimit të Posaçëm Certifikues dhe Verifikues i Programeve të Bashkëfinancuara/ Ministria e Zhvillimit dhe Investimeve	Zonja Alesta Vassiliki	Titullare e Autoritetit Certifikues	spa@mneec.gr

7.2 Procedura për ngritjen e sekretariatit të përbashkët

Referenca: germa (b) e nenit 17(6)

7.2 Procedura për ngritjen e sekretariatit të përbashkët

Sekretariati i Përbashkët merr përsipër zbatimin e përditshëm të Programit dhe ndihmon KK-në dhe KM-në në kryerjen e detyrave të tyre. Funksonet dhe roli i Sekretariatit të Përbashkët përcaktohen në Rregulloren e tij të Brendshme. Marrëveshjet për Sekretariatit të Përbashkët të Programit janë tashmë në fuqi pasi ato janë mbajtur që nga periudha e programimit 2014–2020. Vendndodhja e Sekretariatit të Përbashkët është në Selanik, Greqi. Sekretariati i Përbashkët krijohet nga Autoriteti Menaxhues pas konsultimit me shtetet partnere. Rekrutimi i Sekretariatit të Përbashkët aktivizohet nga një komitet i përbashkët rekrutimi dhe mbi bazën e parimeve të transparencës, mundësive të barabarta, barazisë gjinore dhe mosdiskriminimit. Staf i Sekretariatit të Përbashkët është përzgjedhur dhe është rekrutuar nga AM-ja sipas rregullave evropiane dhe greke të prokurimit publik. Funkcioni ditor i të gjitha strukturave të Sekretariatit të Përbashkët është përcaktuar në marrëveshje dhe nën mbikëqyrjen dhe drejtimin e AM-së. Sekretariati i Përbashkët mbështet AM-në dhe raporton tek ai organ.

Autoriteti Menaxhues është përgjegjës për menaxhimin e programit. Ai mbështet punën e Komitetit të Monitorimit duke ofruar informacionin e nevojshëm për të kryer detyrat e tij dhe duke siguruar ndjekjen e vendimeve dhe rekomandimeve të bëra nga Komiteti i Monitorimit. Verifikimet e menaxhimit do të bëhen nëpërmjet identifikimit nga çdo Shtet Partner i një organi ose nga personi përgjegjës për këtë verifikim në territorin e tij (“kontrolluesi”) sipas nenit 46 (4) të ETC. Autoriteti i auditimit të Programit të Bashkëpunimit do të jetë përgjegjës për kryerjen e auditimeve të sistemit dhe auditimeve mbi operacionet në mënyrë që t'i ofrojë siguri Komisionit për ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve të përfshira në llogaritë e paraqitura në Komisionin dhe funksionimin efektiv të sistemit të menaxhimit dhe kontrollit. Grupi i audituesve përbëhet nga një përfaqësues nga çdo shtet partner dhe kryesohet nga autoriteti i auditimit të programit.

Asistenca teknike

Sipas nenit 27 (2) të Rregullores ETC, Asistenca Teknike e Interreg VI-A IPA Greqi–Shqipëri do të rimbursohet si një normë fikse prej 10% për shpenzimet e pranueshme të përfshira në çdo kërkesë pagese në përputhje me [pikat (a) ose (c) të nenit 85(3)] të Rregullores (BE) [CPR e re] sipas rastit.

Qëllimi i asistencës teknike është që të ofrojë administrim efektiv dhe menaxhim programi, duke përfshirë mbështetjen e veprimeve të komunikimit dhe vizibilitetit. Veprimtaritë e asistencës teknike do të mbështesin funksionimin e Sekretariatit të Përbashkët të programit të bashkëpunimit dhe aktivitetet e Autoritetit Menaxhues për zhvillimin, monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të programit. Asistenca teknike do të mbulojë masat që lidhen me zbatimin efektiv të komunikimit dhe vizibilitetit të programit sipas masave dhe mjeteve që do të aplikohen për shpërndarjen e objektivave, aktiviteteve, mundësive të financimit dhe për zbatimin e programit të bashkëpunimit.

7.3 Shpërndarja e detyrimeve midis Shteteve Anëtare pjesëmarrëse dhe, sipas rastit, vendet e treta dhe OCT-të, në rast të korigjimeve financiare të vendosura nga autoriteti menaxhues ose Komisioni

Referenca: germa (c) e nenit 17(6)

Shtetet partnere marrin masat për të siguruar ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve të përfshira në llogaritë e paraqitura në KE, duke ndërmarrë të gjitha veprimet e nevojshme për të parandaluar, për të zbuluar, për të identifikuar dhe për të raportuar parregullsitë dhe mashtrimet. Në përputhje me parimet e kohezionit elektronik (neni 69, CPR), programi ka një sistem monitorimi informues, i cili do të sigurojë që shkëmbimet ndërmjet përfituesve dhe të gjitha autoriteteve të programit të kryhen me anë të shkëmbimit elektronik të të dhënave. Sistemi i Monitorimit Informues është plotësisht funksional, duke ofruar funksione të tilla si përdorimin e formularëve të paraplotësuar ose ndëraktivë në bazë të të dhënave të ruajtura në hapat e njëpasnjëshëm të procedurave të përdorura në sistem, llogaritje dhe kontrole automatike të të dhënave të ofruara, si dhe gjurmimin online të statusit që u jep mundësinë përfituesve që të monitorojnë progresin dhe statusin e projekteve.

Gjatë zbatimit të Programit, Autoriteti Menaxhues do të promovojë përdorimin strategjik të prokurimit publik për të mbështetur objektivat e politikës (duke përfshirë përpjekjet për profesionalizim për të adresuar boshllëqet e kapaciteteve). Përfituesit duhet të inkurajohen që të përdorin më shumë kritere të lidhura me cilësinë dhe me koston e ciklit të jetës. Kur është e mundur, në procedurat e prokurimit publik duhet të përfshihen edhe disa konsiderata mjedisore (p.sh. kriteret e gjelbra të prokurimit publik) si dhe disa stimuj novacioni. Sistemi i menaxhimit dhe kontrollit do të sigurojë që parimi i ndarjes së funksioneve (ndarja e detyrave/detyrave) të zbatohet në mënyrë adekuate, në përputhje me Njoftimin e Komisionit për Udhëzimin për shmangien dhe menaxhimin e konfliktit të interesit sipas Rregullores Financiare (2021/C 121/01).

Nëse Autoriteti Menaxhues/sekretariati i përbashkët, autoriteti i auditimit, çdo shtet partner vihet në dijeni për parregullsi, ai duhet të informojë pa asnjë vonesë shtetin partner përgjegjës, Autoritetin e Auditimit ose Autoritetin Menaxhues/sekretariatit e përbashkët. Çdo shtet partner duhet të hetojë parregullsitë e kryera nga përfituesit që ndodhen në territorin e tij. Shteti partner duhet të bëjë korrigjimet financiare në lidhje me parregullsitë individuale ose sistematike të zbuluara në operacione ose në programe operationale.

Korrigjimi financiar konsiston në anulimin e të gjithë kontributit publik ose të një pjese të tij në një operacion ose në programin operacional. Korrigjimet financiare regjistrohen në llogaritë vjetore nga Autoriteti Menaxhues për vitin kontabël në të cilin është vendosur anulimi.

Autoriteti Menaxhues duhet të marrë masat që çdo shumë e paguar si rezultat i një parregullsie të rikuperohet nga projekti nëpërmjet partnerit kryesor. Partnerët e projektit duhet t'i paguajnë partnerit kryesor çdo shumë të paguar në mënyrë të parregullt. Autoriteti Menaxhues duhet gjithashtu që të rikuperojë edhe fondet nga partneri kryesor (si dhe partneri kryesor partnerëve të projektit) pas ndërprerjes të kontratës së subvencionit plotësisht ose pjesërisht bazuar në kushtet e përcaktuara në kontratën e subvencionit.

Nëse përfituesi kryesor nuk arrin të sigurojë shlyerjen nga përfituesit e tjerë ose nëse autoriteti administrues nuk arrin të sigurojë rimbursimin nga përfituesi kryesor, shteti partner në territorin e të cilit ndodhet përfituesi në fjalë duhet t'i rimbursojë Autoritetit Menaxhues shumën e paguar në mënyrë të parregullt atij përfituesi. Sapo Shteti Partner t'i rimbursojë Autoritetit Menaxhues shumën e paguar në mënyrë të parregullt një përfituesi, ai mund të vazhdojë ose të fillojë procedurën e rikuperimit kundër përfituesit sipas ligjit të tij kombëtar. Autoriteti Menaxhues në përputhje me nenin 52 të Rregullores ETC, është përgjegjës për rimbursimin e shumave në fjalë në buxhetin e përgjithshëm të Unionit.

8. Përdorimi i kostove për njësi, shumave totale, tarifave dhe financimeve fikse që nuk lidhet me kostot
Referenca: nenet 94 dhe 95 të Rregullores (BE) 2021/1060 (CPR)

Tabela 10. Përdorimi i kostove për njësi, shumave totale, tarifave dhe financimeve fikse që nuk lidhet me kostot

Qëllimi i zbatimit të neneve 94 dhe 95 CPR	Po	Jo
Pas miratimit, programi do të shfrytëzojë rimbursimin e kontributit të BE-së në bazë të kostove për njësi shumës totale dhe normës fikse me përparësi sipas nenit 94 të CPR-së	☐	☐
Pas miratimit, programi do të shfrytëzojë rimbursimin e kontributit të BE-së në bazë të fondeve që nuk lidhen me kostot sipas nenit 95 të CPR-së	☐	☐

Lidhja 1

A. Përmbledhja e elementeve kryesore

Prioriteti	Fondi	Objektivi specifik	Pjesa e vlerësuar e alokimit total financiar brenda prioritetit për të cilin aplikohet opsioni i kostos së thjeshtuar në %	Lloji i operacionit/eve që mbulohen		Treguesi që aktivizon rimbursimin		Njësia matëse për treguesin që aktivizon rimbursimin	Lloji i opsionit të kostos së thjeshtuar (shkallë standarde e kostove të njësive, shumave totale apo normave fikse	Shuma (në EURO) ose përqindje (në rast normash fikse) të opsionit të kostot së thjeshtuar
				Kodi(1)	Përshkrimi	Kodi(2)	Përshkrimi			

(1) I referohet kodit për dimensionin e fushës së ndërhyrjes në tabelën 1 të shtojcës 1 të CPR-së.

(2) I referohet kodit të një treguesi të përbashkët, nëse ka.

B. Detajet sipas llojit të operacionit

C. Llogaritja e shkallës standard të kostove për njësi, shumat totale ose normat fikse

1. Burimi i të dhënave që përdoren për të llogaritur shkallën standard të kostove për njësi, shumat totale ose normat fikse (kush prodhoi, mbledhi dhe regjistroi të dhënat, ku ruhen të dhënat, datat e kontabilitetit, validimi etj.

2. Lutemi, shpjegoni pse metoda e propozuar dhe llogaritja bazuar në nenin 94(2) është relevante për llojin e operacionit:

3. Lutemi, shpjegoni si janë bërë llogaritjet, veçanërisht për supozimet në lidhje me cilësinë apo sasitë. Sipas rastit duhet të përdoren evidenca dhe njësi matëse dhe, nëse kërkohet, të paraqiten në format të përdorshëm për Komisionin:

4. Lutemi, shpjegoni si keni garantuar që vetëm shpenzimet e pranueshme janë përfshirë në llogaritjen e shkallës standard të kostos për njësi, shumës totale apo normës fikse:

5. Vlerësimet e autoritetit/eve auditues për metodën e llogaritjes, shumat dhe modalitetet për të garantuar verifikimin, cilësinë, mbledhjen dhe ruajtjen e të dhënave:

--

Lidhja 2

A. Përmbledhja e elementeve kryesore

Prioriteti	Fondi	Objektivi specifik	Shuma e mbuluar me financim që nuk lidhet me kostot	Lloji i operacionit/eve që mbulohen		Kushtet që duhen përmbushur/rezultatet që duhen arritur për të aktivizuar rimbursimin nga Komisioni	Treguesi		Njësia matëse për kushtet që duhen përmbushur/rezultatet që duhen arritur për të aktivizuar rimbursimin nga Komisioni	Lloji i parashikuar i metodës së rimbursimit në favor të përfituesit/ve
				Kodi (1)	Përshkrimi		Kodi (2)	Përshkrimi		

(1) I referohet kodit për dimensionin e fushës së ndërhyrjes në tabelën 1 të shtojcës 1 të CPR-së, si dhe shtojcës IV të Rregullores EMFAF.

(2) I referohet kodit të një treguesi të përbashkët, nëse ka.

B. Detajet sipas llojit të operacionit

Lidhja 3: Lista e operacioneve të planifikuara me rëndësi strategjike brenda një kalendari – neni 22(3)CPR

1. “Parku i Ekonomisë Qarkulluese” - Projekti synon zhvillimin dhe zbatimin e zgjidhjeve për promovimin e ekonomisë qarkulluese në zonën ndërkufitare. Propozimi përfshin zhvillimin e objekteve që do të mbështesin trajtimin më vete të kategorive të veçanta të mbetjeve të ngurta urbane me qëllim mbështetjen e përgatitjes së tyre për ripërdorim dhe riciklim. Partnerët nga të dyja vendet do të bashkëpunojnë për të mbështetur zhvillimin e një modeli të ekonomisë qarkulluese, bazuar në transferimin e njohurive për një mënyrë më efektive të menaxhimit të mbetjeve. 2. “Qytetet inteligjente” - Projekti synon zhvillimin e zgjidhjeve inteligjente në shërbimet publike si parkimin inteligjent dhe menaxhimin e trafikut, monitorimin e cilësisë së ajrit dhe ndriçimin publik inteligjent. Objektivi kryesor i projektit do të jetë të mbështesë qytetet në zbatimin e veprimeve pilot, duke përfshirë zhvillimin e mjeteve dhe të sistemeve për monitorimin e ndotjes së ajrit dhe për zbutjen e ndikimit në mjedis nga aktivitetet njerëzore dhe garantimi i zhvillimit të qëndrueshëm të komuniteteve lokale. 3. “Itineraret turistike tematike” - ideja kryesore e projektit strategjik është zhvillimi i rrugëve tematike turistike me fokus në trashëgiminë kulturore dhe natyrore (duke përfshirë edhe burimet termike) të zonës ndërkufitare. Krijimi i destinacionit tematik turistik me përdorimin e mjeteve digjitale do të kontribuojë në zhvillimin e një destinacioni ndërkufitar “inteligjent” të përditësuar, i cili është në gjendje të tërheqë më shumë vizitorë dhe të rrisë flukset turistike gjatë gjithë vitit. Projekti do të përfshijë ndërhyrje të tilla si restaurimin e trashëgimisë kulturore dhe monumenteve të rëndësishme, zhvillimin e planeve strategjike promovuese, zhvillimin e mjeteve digjitale dhe mjeteve të tjera për promovimin e rrugëve tematike. 4. “Futja në përdorim e mjeteve digjitale për monitorimin e mbetjeve në zonat urbane” - objektivi kryesor i projektit është zhvillimi dhe testimi i mjeteve digjitale për monitorimin e mbetjeve të ngurta urbane. Qëllimi i instrumenteve dhe mjeteve të zhvilluara do të jetë regjistrimi në kohë reale i mbetjeve të hedhura nga familjet me synimin për t'u prezantuar komuniteteve lokale një metodë të re dhe inovative të grumbullimit të mbetjeve, në mënyrë që të ndihmohen qytetarët, të kuptojnë dinamikën e prodhimit të mbetjeve dhe të mbështesin kalimin drejt qyteteve më inteligjente të qëndrueshme që përmirësojnë mjedisin dhe mirëqenien e popullatës vendase.
--

DOKUMENTET

Titulli i dokumentit	Lloji i dokumentit	Data e dokumentit	Referenca lokale	Referenca e Komisionit	Dosjet	Data e dërgimit	Dërguar nga
Pasqyra e programit 2021TC16IPCB01 0 1.2	Pasqyra e të dhënave para dërgimit	27 shtator 2022		Ares(2022)6654750	Programme_snapshot_2021TC16IPCB010_1.2_en.pdf	27 shtator 2022	Κωστοπούλου, Μαρία

Financing Agreement for the cooperation programme**“(Interreg VI-A) IPA Greece-Albania”*****Preamble***

The European Commission, hereinafter referred to as "the Commission", acting on behalf of the European Union, hereinafter referred to as "the EU",

the Council of Ministers of the Republic of Albania acting on behalf of the Republic of Albania hereinafter referred to as "Albania",

and

the Alternate Minister of Economy and Finance of the Hellenic Republic, acting on behalf of the Hellenic Republic, hereinafter referred to as "Greece",

hereinafter collectively referred to as "the Parties",

BUILDING on the work of previous cooperation programmes between the bordering countries of Greece and Albania,

STRESSING the common objective and understanding to make the **(Interreg VI-A) IPA Greece-Albania cooperation programme** a success and to cooperate in a steadfast way to achieve that common goal,

RECALLING their reciprocal commitments to implement the **(Interreg VI-A) IPA Greece-Albania cooperation programme** in respect of shared values such as the respect for and safeguarding of human rights and fundamental freedoms, democratic principles, the rule of law and the horizontal principles for the implementation of cohesion policy programmes as listed in Article 9 of Regulation (EU) 2021/1060.

UNDERLINING their reciprocal commitments to implement the **(Interreg VI-A) IPA Greece-Albania cooperation programme** by respecting provisions allowing for the sound financial management of the programme by the Parties, the fair treatment of participants, and the management and consultation appropriate to the nature of the cooperation between the Parties, have agreed as follows:

Part One - General Provisions and principles***Article 1 - Purpose of this Agreement***

This Agreement sets out the conditions of financing and implementing the **(Interreg VI-A) IPA Greece-Albania cooperation programme** for the period of 2021 to 2027 ('the Programme') in Albania with the financial contribution of the European Regional Development Fund ('ERDF') and the Instrument for Pre-accession Assistance ('IPA III') all together referred to as Interreg Funds and of the national contribution to the Programme.

The Member State authorities commit to implement this Agreement as a tool to implement the Union budget in accordance with Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 ('the Financial Regulation')¹ within the meaning of Article 59 (6) of Regulation (EU) 2021/1059², and not to

¹ OJ L 193, 30.7.2018, p. 1

² OJ L231, 30.06.2021, p. 94

  1
MCDM

implement an international agreement as referred to in Articles 216 to 219 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU).

Article 2 – Basic acts

1. The programme shall be implemented by Albania and Greece under the terms and conditions established in this Agreement and its annexes, in accordance with the following basic acts, including any correction or amendment thereto and including the relevant EU acts supplementing them:

a. Regulation (EU) 2021/1060³ of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund and financial rules for those and for the Asylum, Migration and Integration Fund, the Internal Security Fund and the Instrument for Financial Support for Border Management and Visa Policy;

b. Regulation (EU) 2021/1058⁴ of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 on the European Regional Development Fund and on the Cohesion Fund;

c. Regulation (EU) 2021/1059⁵ of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 on specific provisions for the European territorial cooperation goal (Interreg) supported by the European Regional Development Fund and external financing instruments;

d. Regulation (EU) 2021/1529⁶ of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-Accession assistance (IPA III);

e. Regulation (EU, Euratom) 2018/1046⁷ of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, amending Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) No 1301/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1304/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, and Decision No 541/2014/EU and repealing Regulation (EU, Euratom) No 966/2012 (the 'Financial Regulation').

2. In so far as provisions of the basic acts set out in paragraph one together with relevant acts supplementing them are applicable to Albania by virtue of this Agreement, they are to apply as if they were terms of this Agreement.

Article 3 - Definitions

1. For the purpose of this Agreement, the definitions and provisions set out in Article 2 of Regulation (EU) 2021/1059 and Article 2 of Regulation (EU) 2021/1060 shall apply.

2. For the purpose of this Agreement, the following additional definitions shall apply:

³ OJ L231, 30.06.2021, p. 159

⁴ OJ L231, 30.06.2021, p. 60

⁵ OJ L231, 30.06.2021, p. 94

⁶ OJ L 330, 20.9.2021, p. 1–26

⁷ OJ L 193, 30.7.2018, p. 1–222

2

MQDM

- (1) 'the Programme' means the **(Interreg VI-A) IPA Greece-Albania cooperation programme** for the 2021 to 2027 period, including the related documents as corrected or amended, such as for example:
- The programme document (CCI 2021TC16IPCB010) as approved by Commission Decision C(2022) 8883 final of 29 November 2022;
 - The "Description on Management, Financial and Control Systems";
 - The "Project Implementation Manual";
 - The "Rules of Procedure for the monitoring committee of the Programme";
 - The "Programme Communication Strategy";
- (2) 'EU Restrictive Measures' means restrictive measures adopted pursuant to the Treaty on European Union (TEU) and to the TFEU.

Article 4 - Total budget and financial contributions to the Programme

1. The financing plan is set out in Annex I.
2. The total budget of the Programme is set at EUR 33 312 503, 00.
3. The total EU financial allocation to the Programme is set at EUR 26 650 000, 00.
4. The EU allocation shall be split in yearly commitments as set out in Table 1 of Annex I.
5. The total budget in paragraph 2 shall also include EUR 6 662 503, 00 of national contribution from the participating countries.

The breakdown of the respective financial contributions by priority, and indicating whether the national contribution is made up of public or private contribution or both, is set out in Table 2 of Annex I.

6. The EU co-financing rate at the level of the priority shall be no higher than 80%. The co-financing rate for each priority is set out in Table 2 of Annex I.
7. Nothing in this Agreement can be interpreted as implying a financial commitment of the Union in relation to credits, which have not yet been approved by adoption of the EU budget.
8. Pursuant to the percentage set out in Article 27(3) (b) of Regulation (EU) 2021/1059, a maximum amount of EUR 2 665 000, 00 out of the EUR 26 650 000, 00 of the financial contribution of Interreg Funds shall be used for the technical assistance budget of the Programme.

The amount of the funds allocated to technical assistance shall be identified as part of the financial allocation of each priority of the programme. It shall not take the form of a separate priority or a specific programme and is set out in column (a2) in Table 2 of Annex I.

9. The Parties shall ensure that in the implementation of the Programme no economic resources from the financial contribution referred to in this Article are made available directly or indirectly to, or for the benefit of, entities, individuals or group of individuals falling into the scope of EU Restrictive Measures. In the event that the Party identifies that a project partner could fall under the scope of EU Restrictive Measures, the Party shall promptly inform the Commission.

3

MQDM

Article 5 - Programme area

The programme area covers the following regions:

Albania	Greece
AL031 – Berat	EL531 – Γρεβενά, Κοζάνη/Grevena, Kozani
AL032 – Fier	EL532 – Καστοριά/Kastoria
AL033 – Gjirokastër	EL533 – Φλώρινα/Florina
AL034 – Korçë	EL541 – Άρτα, Πρέβεζα/Arta, Preveza
AL035 – Vlorë	EL542 – Θεσπρωτία/Thesprotia
	EL543 – Ιωάννινα/Ioannina
	EL621 – Ζάκυνθος/Zakynthos
	EL622 – Κέρκυρα/Kerkyra
	EL623 – Ιθάκη, Κεφαλληνία/Ithaki, Kefallinia
	EL624 – Λευκάδα/Lefkada

Article 6 - Execution period of this Agreement

The execution period of this Agreement will start on the entry into force or provisional application in accordance with Article 58 of this Agreement and end 15 years after this date.

Part Two - Implementation of the programme**Section One - Rules applicable to the whole of the Programme****Article 7 - Implementation principles**

1. The Programme shall be implemented under shared management with the concerned Member State in conformity with the principles referred to in Article 63 of the Financial Regulation and in accordance with the terms and the conditions set out in this Agreement, the Parties' applicable legislation, the Programme documents and the written confirmation by Albania concerning its participation in the Programme for the funding period 2021 to 2027.
2. The participating countries shall fully cooperate with the joint programme authorities as listed in Article 12.1 of this Agreement to implement the Programme and shall support

4

MCDM

the efficient functioning of the management and control systems as defined in Section Five of this Agreement.

3. Implementing provisions such as formal requirements towards beneficiaries, rules for project assessment, approval, contracting, and eligibility of expenditure as well as reporting and payment procedures are set out in the documents listed under Article 3 of this Agreement. Such implementing provisions shall be binding for the implementation of the Programme.

Article 8 – Horizontal principles

The participating countries shall ensure compliance with the principles and respect the rights referred to in Article 9 of Regulation (EU) 2021/1060.

Article 9 - Partnership principle

In accordance with Article 8 of Regulation (EU) 2021/1060 and the European code of conduct on partnership established by Commission Delegated Regulation (EU) No 240/2014⁸, the participating countries shall organise and implement a comprehensive partnership in accordance with their institutional and legal framework, taking into account the specific characteristics of the Programme.

Article 10 – Territorial Development

The Programme may provide support to integrated territorial development in accordance with Articles 20 and 21 of Regulation (EU) 2021/1059 and Articles 28 to 34 of Regulation (EU) 2021/1060.

Article 11 - Discontinuation of the Programme

1. This Programme shall be discontinued or the allocation to that programme shall be reduced, in accordance with the rules of Regulation (EU) 2021/1059:
 - (a) if the partner country covered by the Programme has not signed the relevant Financing Agreement by 31 December of the year following the year when the first budget commitment was made; or
 - (a) if the Programme cannot be implemented as planned due to problems in relations between the participating countries; or
 - (b) in any other duly justified cases.

The Commission may decide to discontinue the programme, in accordance with the applicable rules and procedures referred to in Regulation (EU) 2021/1059, before the expiry date of the period of execution at the request of the monitoring committee or the participating Member State or on its own initiative after having informed the monitoring committee.

⁸ OJ L 74, 14.3.2014, p. 1

Section Two - Programme authorities and bodies***Article 12.1 - List of programme authorities***

The Programme shall be managed and implemented in accordance with the rules on management and control systems referred to in Regulation (EU) 2021/1060 and Regulation (EU) 2021/1059 by the following programme authorities: the managing authority referred to in Article 12.3 supported by the joint secretariat referred to in Article 12.4, the body assuming the accounting function referred to in Article 12.6 and the audit authority referred to in Article 12.7.

The national authority referred to in Article 12.3 shall cooperate with the programme authorities.

Article 12.2 - monitoring committee

1. The participating countries shall set up, in agreement with the managing authority, a committee to monitor the implementation of the Programme ('monitoring committee') within three months of the date of notification to the participating Member States of the Commission decision approving the Programme in accordance with Article 28(1) of Regulation (EU) 2021/1059.
2. The composition of the monitoring committee of the Programme shall be agreed by the Programme partners.
3. The composition shall also ensure a balanced representation of:
 - (a) the relevant authorities, including intermediate bodies;
 - (b) bodies jointly set up in the whole programme area or covering a part thereof, including European Grouping of Territorial Cooperation (EGTCs); and
 - (c) representatives of the programme partners referred to in Article 9.
4. The functions of the monitoring committee are set out in Article 30 of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 12.3 - Managing authority and national authority

1. In accordance with Article 45(1) of Regulation (EU) 2021/1059, the participating countries have identified, for the purposes of Article 71 of Regulation (EU) 2021/1060, the managing authority 'INTERREG 2021-2027' in the Ministry of Development and Investments as the single managing authority.
2. The functions of the managing authority are set out in Article 46 of Regulation (EU) 2021/1059.
3. Albania has identified Prime Minister's Office - State Agency for Strategic Programming and Aid Coordination (SASPAC) as the national authority, which shall assume ultimate responsibility for the implementation of the Programme in its own territory and shall ensure the cooperation with the managing authority, the other programme authorities, the monitoring committee and the Commission.

6

MGDM

4. The national authority shall support the managing authority in all its regularity tasks, such as programme management, management verifications, financial management including recoveries, monitoring, reporting, evaluation and communication.
5. The monitoring committee member from Albania representing the national authority and its deputy shall be the main contact persons for the programme authorities and management bodies related to the implementation of the Programme in Albania.

Article 12.4 - Joint secretariat and antenna office

1. The managing authority, after consultation with the participating countries, shall set up a joint secretariat, with staff taking into account the programme partnership, in accordance with Article 46(2) of Regulation (EU) 2021/1059.
2. The joint secretariat, including the Antenna, shall assist the managing authority and the monitoring committee in carrying out their respective functions. The joint secretariat shall also provide information to potential beneficiaries about funding opportunities under the Programme and shall assist beneficiaries and partners in the implementation of operations in accordance with Article 46(2) of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 12.5 - National controller

1. By way of derogation from point (a) of Article 74(1) of Regulation (EU) 2021/1060 and without prejudice to Article 45(5) of Regulation (EU) 2021/1059, the Member States, and where applicable, the third country, partner country or OCT, participating in the Interreg programme, may decide that management verifications referred to in point (a) of Article 74(1) of Regulation (EU) 2021/1060 are to be done through the identification by the respective country of the body or person responsible for the verification on its territory (the 'national controller').

Albania has identified the 'First Level Control Office' as the national controller that will support the managing authority in its control tasks on the Albanian territory.

2. Once appointed, the national controller shall ensure that the management verifications are carried out in accordance with paragraphs 3 to 9 of Article 46 of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 12.6 - The accounting function

The accounting function shall be carried out by the Special Service Certifying and Verifying Authority of Co-funded Programmes in the Ministry of Economy and Finance of the Hellenic Republic, in accordance with Article 47 of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 12.7 - Audit authority and group of auditors

1. The participating countries have identified the Financial Control Committee (EDEL) in the Ministry of Economy and Finance – General Accounting Office of the State in Greece, as the single audit authority, located in Greece.

  7
MQDM

2. A group of auditors shall assist the audit authority, which is composed of a representative from Greece and Albania who shall be responsible for audits carried out in their respective territory.
3. Albania has appointed the Audit Agency for EU Accredited Assistance Programmes as its representative in the group of auditors.
4. The functions of the audit authority and the group of auditors are described in Article 48 of Regulation (EU) 2021/1059.

Section Three - Eligibility provisions

Article 13 - Hierarchy of eligibility rules

Eligibility of operations and expenditure under the Programme shall be governed by Articles 63 to 68 of Regulation (EU) 2021/1060, Articles 5 and 7 of Regulation (EU) 2021/1058 and Articles 37 to 44 of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 14 - Project partnership

Partnership within operations implemented under this Agreement shall be ensured in accordance with Article 23 of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 15 - Project selection

Operations shall be selected in accordance with the rules set out in Article 22 of Regulation (EU) 2021/1059.

The monitoring committee shall establish and apply criteria and procedures which are non-discriminatory and transparent, ensure accessibility to persons with disabilities, gender equality and shall act in accordance with the European Convention on Human Rights and the Protocols 1, 4, 6, 7, 12, 13, and 16 thereto and Article 14 of the Universal Declaration of Human Rights and in line with the Paris Agreement and UN Sustainable Development Goals.

Article 16 - Procurement rules applied by entities implementing operations under the Programme

Where the implementation of an operation requires procurement of service, supply or works contracts by a beneficiary from Albania, the procurement procedures set out in Annex II shall apply.

Section Four - Financial provisions

Article 17 - General provision

In accordance with the principles of sound financial management, the Programme budget shall be implemented in a way to ensure that actions financed from the budget are implemented correctly and effectively in accordance with the basic acts referred to in Article 2(1).

Article 18 - Budget commitments

Based on Commission Implementing Decision C (2022) 8883 final approving the Programme ('programme approval decision'), the Commission shall make budget commitments of Interreg Funds in annual instalments for each Fund for the period between 1 January 2022 and 31 December 2027.

Article 19 - Payments

1. Payments by the Commission shall take the form of pre-financing, interim payments and payments of the balance of the accounts for the accounting year.
2. In accordance with Article 51(3) of Regulation (EU) 2021/1059, and Article 10(3) of Regulation (EU) 2021/1529, the level of pre-financing shall amount to 50 % of the first three budgetary commitments to the Programme.
3. The contribution from Interreg Funds to the Programme shall be paid into a single account with no national subaccounts, managed by the Special Service Certifying and Verifying Authority of Co-funded Programmes of the Ministry of Economy and Finance of the Hellenic Republic.
4. Payment applications shall be submitted to the Commission by the Special Service Certifying and Verifying Authority of Co-funded Programmes of the Ministry of Economy and Finance of the Hellenic Republic.
5. The Special Service Certifying and Verifying Authority of Co-funded Programmes shall, as a general rule, make its payments to the lead or sole partner in full and no later than 80 days from the date of submission of the payment claim by the lead or sole beneficiary, unless Albania is subject to EU restrictive measures.

However, the deadline of 80 days may be interrupted if information submitted by the lead or sole beneficiary does not allow the Special Service Certifying and Verifying Authority of Co-funded Programmes to establish whether the amount is due.

Article 20 - Interruption of payment deadlines

1. The Commission may interrupt the payment deadline for a maximum period of 6 months if any of the following conditions is met:
 - (a) there is evidence to suggest a serious deficiency for which corrective measures have not been taken;
 - (b) the Commission has to carry out additional verifications following receipt of information that expenditure in a payment application may be linked to an irregularity.
2. The managing authority may agree to extend the interruption period by 3 months.

Article 21 - Suspension of payments

1. The Commission may suspend all or part of payments after having given the managing authority the opportunity to present its observations, if any of the following conditions is met:

- (a) the managing authority has failed to take the necessary action to remedy the situation giving rise to an interruption under Article 20;
 - (b) there is a serious deficiency;
 - (c) the expenditure in payment applications is linked to an irregularity that has not been corrected;
 - (d) there is a reasoned opinion by the Commission in respect of an infringement procedure (under Article 258 TFEU) on a matter that puts at risk the legality and regularity of expenditure.
2. The Commission shall end the suspension of all or part of payments when the managing authority has taken the measures remedying the elements referred to in paragraph 1.

Article 22 - Reimbursement of technical assistance

1. Technical assistance to this Programme shall be reimbursed by the Commission to the managing authority as a flat rate by applying the percentage set out in paragraph 2 to the eligible expenditure included in each payment application (pursuant to point (a) or (c) of Article 91(3) of Regulation (EU) 2021/1060 as appropriate).
2. The percentage of the Interreg Funds to be reimbursed for technical assistance shall be 11,11 % of the amount paid to the projects.

Article 23 – Submission and examination of accounts

Submission and examination of accounts shall comply with the rules set out in Chapter II under Title VII of Regulation (EU) 2021/1060.

Article 24 - Decommitments

The Commission shall apply the rules on the procedure for decommitments and on exceptions to the decommitment rules as set out in Articles 105 to 107 of Regulation (EU) 2021/1060.

Article 25 - Foreign Exchange provisions and transfer of funds

1. In accordance with Article 38(5) of Regulation (EU) 2021/1059, expenditure paid in another currency shall be converted into euro by each partner using the monthly accounting exchange rate of the Commission applicable on the day in which that expenditure was submitted for verification.
2. Albania shall undertake measures to enable Albanian beneficiaries, where applicable, to:
 - (a) receive funds provided under the EU financial contribution for the purposes of the Programme and open specific bank accounts, including accounts in Euro;
 - (b) make payments in line with contractual requirements for the implementation of all activities necessary for the implementation of the operation, including the possibility of the lead beneficiary to redistribute the grant amount to the other beneficiaries.

10

MCDM

Section Five - Sound financial management with regard to the implementation of the Programme

Article 26 - General provision

1. The Parties shall respect the principles of sound financial management, transparency and non-discrimination and shall ensure the visibility of the EU action when they manage EU funds. To that end, the Parties shall fulfil their respective control and audit obligations and assume the resulting responsibilities laid down in this Agreement.
2. The participating countries shall agree on a management and control system for the Programme in accordance with Articles 69 to 72, 74 to 76 and 78 to 82 of Regulation (EU) 2021/1060 and Articles 22, 30(2) and 46 to 49 of Regulation (EU) 2021/1059 and the Document 'Description on Management, Financial and Control Systems' and shall ensure its functioning in accordance with sound financial management and the key requirements listed in Annex XI to Regulation 2021/1060.
3. For the purposes of the application of this section, the programme authorities and bodies shall cooperate closely with the Parties in accordance with their respective laws and regulations.
4. When exercising their duties in the Albanian territory, the programme authorities, EU agents and EU investigative bodies shall act in a manner consistent with Albanian law.
5. When executing tasks relating to budget implementation, the Parties shall take all the necessary and appropriate measures, including legislative, regulatory and administrative measures, to effectively protect the financial interests of the EU.

Article 27 - Scope of management verifications

The national controller of Albania, supported by the national authority, shall carry out management verifications in its territory to verify that:

- a. the co-financed products and services have been delivered,
- b. the operations comply with Article 74(1)(a) of Regulation (EU) 2021/1060, the programme and the conditions for support of the operation.

The managing authority shall satisfy itself that the expenditure of beneficiaries participating in an operation has been verified by the national controller.

Article 28 - Audits and review proceedings

1. The EU shall have the right to carry out the appropriate technical, scientific, financial audits and review proceedings including to conduct on-the-spot checks in accordance with Articles 48 and 49 of Regulation (EU) 2021/1059 and Article 79 of Regulation (EU) 2021/1060 on the premises of any natural person residing in or legal entity established in Albania and receiving Union funding, as well as any third party involved in the implementation of Union funding residing or established in Albania.

Such reviews and audits may be carried out by the agents of the institutions and bodies of the Union, in particular of the Commission, the European Anti-Fraud Office (OLAF), the European Court of Auditors (ECA), the European Public Prosecutor's Office (EPPO)

  11

MCDM

or by other persons mandated by the Commission in accordance with the applicable Union law provisions.

2. The agents of the institutions and bodies of the EU, in particular the agents of the Commission, OLAF and the European Court of Auditors, as well as other persons mandated by the Commission, shall have appropriate access to premises, works and documents (in electronic versions, paper versions, or both) and to all the information required in order to carry out such audits, reviews and checks, as referred to in paragraph 1, in accordance with Article 82 of Regulation (EU) 2021/1060 and Article 40 of this Agreement. Such access shall include the right to obtain physical or electronic copies of, and extracts from, any document or the contents of any data medium held by audited natural or legal persons, or by the audited third party.
3. Albania shall not prevent or raise any undue obstacle to the right of entrance in Albania and to the access to the premises of the audited persons, of the agents and other persons referred to in paragraph 2 that are mandated to carry out on the spot checks on the grounds of the exercise of their duties referred to in this Article.
4. Access to all information and documents requested by the agents and other persons referred to in paragraph 2 on the grounds of the exercise of their duties referred to in this Article shall be granted on conditions of protecting the business secrets and the confidentiality of the investigations with regard to third parties in accordance with Article 72(1)(e) and Annex XII (section 1.5), Annex XIV (section 1.1 and 2.4), Annex XV (sections 2.4(g) and 2.5) and Annex XVI (section 4.1.6) of Regulation (EU) 2021/1060 applicable to the agents and other persons referred to in paragraph 2. Documents must be accessible and filed in a manner permitting easy inspection.
5. The Albanian authorities, and where relevant, the programme authorities, shall be notified of on-the-spot checks by the agents or external auditors appointed or mandated by the managing authority, the audit authority, the Commission, OLAF or the European Court of Auditors.
6. Notwithstanding the suspension or termination of this Agreement under Articles 54 and 55, the reviews and audits under this Article may be carried out for 5 years also after the date on which the suspension or termination takes effect.

Article 29 - Audit by the audit authority and the group of auditors

In compliance with Articles 48 and 49 of Regulation (EU) 2021/1059, the audit authority shall be assisted by the member of the group of auditors of the Programme from Albania and shall be responsible for carrying out an appropriate number of audits, including audits on operations and audits of accounts in its territory in order to provide independent assurance to the Commission that management and control systems function effectively and that expenditure included in the accounts submitted to the Commission is legal and regular.

Article 30 - Prevention and detection of irregularities, fraud and other criminal offences affecting the financial interests of the EU

1. The national authority and the national controller supporting the managing authority shall ensure the legality and regularity of expenditure included in the accounts submitted to

12

MCDM

- the Commission and shall take all required actions to prevent, detect and report irregularities and fraudulent operations concerned with the Programme.
2. The national authority, the national controller and the Albanian member of the group of auditors shall cooperate with the Commission, OLAF, the Court of Auditors and the programme authorities on all matters related to preventing, detecting and reporting the irregularities, including those concerned with any suspected or established fraud and recover the amounts unduly paid.
 3. Financial corrections by the managing authority or the Commission shall be made in accordance with Article 33 or 34 respectively.
 4. The recovery of irregular expenditure, including by offsetting, by the Commission, the managing authority and the lead partner shall be made as set out in Article 32.
 5. The authorities and bodies listed in paragraph 2 shall decide on a case by case basis whether to conduct on-the-spot checks and inspections jointly, including where both parties are competent to conduct investigations.
 6. Where a beneficiary from Albania or any other third party resists an on-the-spot check or inspection, the national authority or the representative in the group of auditors, acting in accordance with national rules and regulations, shall assist the Commission, OLAF, ECA or the programme authorities, to allow them to fulfil their duty in carrying out all on-the-spot checks or inspections. This assistance shall include taking the appropriate interim measures to protect the financial interests of the Union that shall not be less effective than those applicable under national law to protect the national financial interests, including those necessary to safeguard evidence.
 7. The Commission, OLAF, ECA or the managing authorities shall inform the authorities of Albania of the result of such checks and inspections. In particular the Commission or OLAF shall report as soon as possible to the managing authority and the national authority any fact or suspicion relating to an irregularity which has come to their notice in the course of the on-the-spot check or inspection.
 8. Article 30(2) shall also apply to checks and inspections under paragraphs 4 to 6 of this Article.
 9. For the purposes of proper implementation of this Article, the Commission or OLAF or the programme authorities and the national authority, the national controller and the representative of Albania in the group of auditors shall regularly exchange information and, at the request of one of the Parties to this Agreement, consult each other, unless prohibited by European EU legislation or Albanian laws and regulations.
 10. Information exchanged between the Commission or OLAF, the programme authorities and the national authority shall be treated in accordance with Articles 40 and 41.

Article 31 - Irregularities reporting

The national authority shall report to the managing authority and to the audit authority on irregularities including fraud in accordance with the criteria for determining the cases of irregularity to be reported, the data to be provided and the format for reporting set out in point 1.3 of Section 1 of Annex XII to the Regulation (EU) 2021/1060.

Article 32 - Recovery

13

MQDM

The managing authority and the participating countries' authorities shall comply with their recovery obligations as set out in Article 52 of Regulation (EU) 2021/1059.

Article 33 - Financial corrections by the managing authority

In accordance with Article 103 of Regulation (EU) 2021/1060, the participating countries shall protect the Union budget and apply financial corrections by cancelling all or part of the support from the Funds to an operation or programme where expenditure is found to be irregular. They should inform the Commission of any expenditure which is detected and/or reported by the competent national authorities as being irregular, including the cases of expenditure that is only suspected to be irregular.

Article 34 - Financial corrections by the Commission

In accordance with the rules and procedure set out in Article 104 of Regulation (EU) 2021/1060, the Commission shall make financial corrections by reducing support from the Funds to a programme where it concludes that:

- (a) there is a serious deficiency, which has put at risk the support from the Funds already paid to the programme;
- (b) expenditure contained in accepted accounts is irregular and was not detected and reported by the managing authority;
- (c) the managing authority has not complied with its obligations under Article 33 to detect and report the expenditure that is found or suspected by the competent national authorities as irregular, prior to the opening of the financial correction procedure by the Commission.

Section Six - Various legal provisions

Article 35 - Visa facilitation

1. Albania shall facilitate the issuing of visas to the personnel of the programme authorities and management bodies listed in Article 12 of this Agreement and to the beneficiaries in terms of Article 2(9) of Regulation (EU) 2021/1060 for travel related with the implementation and management of the Programme and this Agreement. Visas shall be granted as speedily as possible.
2. Paragraph 1 shall apply, where relevant, to other natural persons and persons representing legal persons participating in implementing operations.
3. The Commission shall encourage the participating Member States to facilitate in equal terms the issuing of visas to all actors referred to in paragraphs 1 and 2 of this Article from Albania for travel related with the implementation of the Programme and this Agreement.

Article 36 - VAT excise duties, customs duties and other indirect taxes

14

MQDM

Value added tax ('VAT') excise duties, customs duties and any other indirect *taxes* shall not be eligible for Union support, except for operations, investments and small projects funds listed under Article 64(1)(c) of Regulation (EU) 2021/1060.

Article 37 - Permits and authorisation

1. The competent Albanian authority, in accordance with national law, shall provide in a timely manner all necessary permits or authorisations required for the implementation of operations under this Agreement in Albania.
2. Albania shall ensure, as far as it is under the control of the Albanian authorities, that the conditions for the persons referred to in Article 35(1) to access services in Albania that are directly related to the implementation of the programmes or activities are the same as for nationals of Albania, including as regards any fees.

Article 38 - Intellectual property rights (including "Use of studies")

1. With regard to communication and visibility material, the participating countries shall ensure that the managing authority includes into each subsidy contract the necessary conditions and clauses in accordance with Article 49(6) of Regulation (EU) 2021/1060.
2. With regard to the acquisition of all necessary intellectual property rights with regard to information technology, studies, drawings, plans, publicity, patents and any other material made in order to facilitate planning, implementation, monitoring and evaluation purposes, the participating countries shall ensure that the managing authority includes into each subsidy contract the necessary conditions and clauses in accordance with the applicable law of the participating countries.
3. Albania shall ensure that the Commission, or the Greek Government or agents thereof, shall have access and the right to use such materials, or to publish it. The Commission will only use such material for its own purpose as set out in points 2.1 to 2.6 of Annex IX to Regulation (EU) 2021/1060.

Article 39 - Availability of documents

Albania shall ensure that beneficiaries in Albania financed under the Programme keep all supporting documents related to an operation in accordance with Article 82 of Regulation (EU) 2021/1060.

Article 40 – Processing, protection and transfer of personal data

1. Personal data of natural persons participating in the Programme shall be collected, recorded, stored and transferred in databases of the programme authorities and management bodies in accordance with the respective law of the participating countries on the processing of personal data.
2. The participating countries and the programme authorities shall process personal data only where necessary for the purpose of carrying out their respective obligations under this Agreement and the basic acts set out in Article 2(1), in particular for monitoring,

15

MCDM

reporting, communication, publication, evaluation, financial management, verifications and audits and, where applicable, for determining the eligibility of participants.

3. The participating countries as well as programme authorities and management bodies shall ensure personal data are protected in accordance with the participating countries respective legislation.
4. Such data shall be transferred to the EU control bodies listed in Article 12 and for the purposes of their activities.

Article 41 - Disclosure of information

With the exception of information covered by the obligations on communication and visibility referred to in Articles 44 and 45 and without prejudice to Article 28(4) and Article 40, the Parties shall consult each other before disclosing to the public any document, information or other material directly related to the implementation of this Agreement.

Section Seven - Monitoring, evaluation, communication and visibility

Article 42 – Set-up, functioning and functions of the monitoring committee

The set-up, the functioning and the functions of the monitoring committee shall comply with Articles 28, 29 and 30 of Regulation (EU) 2021/1059 and are detailed in the Programme document “Rules of Procedure for the monitoring committee of the Programme”.

Article 43 - Evaluation

1. The national authority shall support the managing authority in its tasks with regard to evaluations during the programming period.
2. In accordance with Article 35 of Regulation (EU) 2021/1059, evaluations are related to one or more of the following criteria: effectiveness, efficiency, relevance, coherence and Union added value, with the aim to improve the quality of the design and implementation of programmes.

Evaluations may also cover other relevant criteria, such as inclusiveness, non-discrimination and visibility, and may cover more than one programme.

Article 44 - Communication

1. The managing authority has identified a communication officer for the Programme.
2. The contact point and national authority shall support the managing authority and partners (as referred to in Article 8(1) of Regulation (EU) 2021/1060) in Albania with regard to the tasks provided for in this Article.

The communication officer for the programme shall also support the communication coordinator in Greece with regard to its tasks for visibility, transparency and communication activities.

16

MCDM

3. Albania shall support the managing authority in its tasks to ensure that communication and visibility material including at the level of beneficiaries is made available upon request without additional costs or a significant administrative burden to Union institutions, bodies, offices or agencies, managing authority and beneficiaries and that a royalty free, non-exclusive and irrevocable licence to use such material and any pre-existing rights attached to it is granted to the Union.

Article 45 - Visibility

1. The programme authorities and Albania shall ensure:
 - (a) the visibility of support in all activities relating to operations supported by the Interreg Funds with particular attention to operations of strategic importance;
 - (b) communication to citizens of participating countries of the role and achievements of the Funds through a single website portal providing access to all programmes involving that Member State.

They support the managing authority in carrying out its responsibilities referred to in Article 49(2) to (6) of Regulation (EU) 2021/1060.

2. The programme authorities, Albania and beneficiaries shall use appropriately and in accordance with Article 36 of Regulation (EU) 2021/1059 the term 'Interreg' next to the emblem of the Union when carrying out visibility, transparency and communication activities.
3. For small project funds, the beneficiary shall ensure by means of the contractual terms that final recipients comply with the requirements to communicate publicly on the Interreg operation.

Part Three - Mutual rights and obligations with regard to the implementation and financial management of the Programme

Article 46 - Agreement between Greece and Albania as regards payments to beneficiaries

1. Union contribution

(a) Payment flows

1. The payments by the European Commission are made upon orders of the European Commission in the Account of the Program that is held in the Bank of Greece. Beneficiary of the Account is the Greek Ministry of Economy and Finance (General Accounting Office).
2. The payments shall take the form of pre-financing, interim payments and payments of the balance of the accounts for the accounting year. (Article 89-Regulation 2021/1060)
3. The Union Support, corresponding to certified expenditure made by Albanian Partners, is transferred to the Lead Partners of the projects. The transferring procedure is carried out through orders of the General Accounting Office to the Bank of Greece following a formal request by the Special Service Certifying and Verifying Authority, which is the body assuming the accounting function.

17

MCDM

4. The Union contribution, corresponding to certified expenditure made by Greek Partners, is transferred to the revenues of the Public Investment Program, after a formal request of the the body assuming the accounting function to the General Accounting Office. It is noted that, the total cost of the projects implemented by Greek Partners is pre-financed by the Greek Public Investment Programme, therefore the beneficiary of the Union contribution is the Greek Public Investment Programme. For this reason, in this particular case, the body assuming the accounting function requests the General Accounting Office to transfer the respective Union contribution of the certified expenditure of Greek Partners directly to the revenues of the Public Investment Programme and informs the managing authority of the Programme and the lead partners of the operations accordingly.
5. In the context of interim payment requests, the body assuming the accounting function reimburses the beneficiaries 100% of the Union Support corresponding to their certified expenditure. The difference from 95% of the corresponding Union Support paid by the EU, (article 93(2), Regulation 2021/1060 paragraph 2) is covered by the pre-financing payments or the payment of the balance of the annual accounts.
6. Subject to the availability of funding, pre-financing and interim payments, the body assuming the accounting function will undertake all required actions for the timely transfer of the Union contribution (Interreg Funds) to the lead partners of the bilateral projects or to the Public Investment Programme. The process of transferring the Union contribution from the Programme account held in the Bank of Greece to the Beneficiaries via the formal request of the body assuming the accounting function to the General accounting Office, as it is described in the above points iii) and iv), may be completed before the corresponding interim payment from the European Commission.
7. The body assuming the accounting function starts the procedure of transferring the Union contribution upon the submission of the relevant payment application to the European Commission.
8. Payments from the body assuming the accounting function to the lead partner are made in Euro (EUR).
9. According to article 26 –Regulation 2021/1059, the lead partner shall ensure that the other partners receive the total amount of the contribution from the respective Union fund in full and within a timeframe agreed by all partners and following the same procedure applied in respect of the lead partner. No amount shall be deducted or withheld and no specific charge or other charge with equivalent effect shall be levied that would reduce that amount for the other partners.

Additionally, the lead partners should inform the body assuming the accounting function about the completion of the above transfer by sending a formal letter with the relevant bank documents attached.

(b) Pre-Financing (Advance Payment)

1. Taking into account the availability of the IPA III funds, beneficiaries from Albania are entitled to request pre-financing, to be used for the purposes of the approved project only.
2. The maximum amount of pre-financing that can be requested by a beneficiary amounts up to 25% of its EU contribution of the project budget, as presented in the operation approved by the JMC (25% X 80% of the total project budget).

18

MQDM

3. The country where the beneficiary is located is the guarantor against the managing authority, the body assuming the accounting function and the European Commission. The country bears the ultimate responsibility and accountability, in case a beneficiary fails to absorb all or part of the pre-financing received. This amount is considered an unduly paid amount and should be refunded to the sole account of the Programme in the Bank of Greece. The MA/CA is responsible for reimbursing the amounts concerned to the general budget of the Union.
4. The managing authority and the body assuming the accounting function are responsible for reimbursing the amounts concerned to the general budget of the Union.
5. For beneficiaries located in Albania, the national body legally responsible to act as guarantor is the State Agency of Strategic Programming and Aid Coordination (SASPAC) in Albania. The latter shall take immediate measures toward the beneficiaries and oblige them by all legal measures to pay back to the managing authority and the body assuming the accounting function any amount unduly paid or misused. Furthermore, internal communication between SASPAC and Ministry of Finance will be initiated to take all the necessary measures according to the national legislation in force. The guarantor is hereby committed to guarantee for any amounts of Union pre-financing received by beneficiaries governed by public law and by beneficiaries that fall under the definition of "private non-profit organisation".
6. The guarantor indicates in writing to the managing authority, the beneficiaries for which pre-financing is guaranteed and undertakes, in writing, the responsibility towards the managing authority/the body assuming the accounting function, to reimburse any unduly paid amounts of pre-financing received by project beneficiaries located in Albania, not repaid to the managing authority/the body assuming the accounting function.
7. Regarding the requests of the Albanian Beneficiaries for pre-financing, the Certifying Authority, no later than 15 days after receiving a documented and complete request, proceeds with the required actions for the submission of the request for the transfer to the General Accounting Office.

(c) Financial Identification Form-Bank details

1. In order to ensure the correctness of the data relating to payments and for the smooth execution of payment orders by the Bank of Greece, it is imperative that the Bank Data entered by the Lead partners in the Technical Data Sheet of the Monitoring Information System (MIS), to be exactly as they appear in the Financial Identification Form which has to be validated by the competent Bank. The Financial Identification Form must be attached to the Monitoring Information System so that the validity of bank details can be confirmed by the managing authority. In addition, the lead partner must confirm that the account remains active during the duration of the implementation of the project.

2. National contribution

1. Greece: The Greek national contribution is transferred from the Public Investments Programme Budget, progressively and in line with the operations' implementation to the beneficiaries located in Greece.
2. Albania: The Albanian national contribution will be assured by the beneficiaries located in Albania that will implement the operations.

19

MQDM

3. Recovery of unduly paid contribution

1. When a financial correction is imposed to a project by the competent authority, the reimbursement of the correction Union contribution to the Union budget is carried out through the submission of the payment application/annual account where the correction is certified to the European Commission. Consequently, these corrections result in reduction of the amounts paid by the European Commission through interim payments requests or clearance of the annual accounts.
2. Taking into consideration that the body assuming the accounting function transfers to the lead partners/Public Investment Programme the whole Union contribution that corresponds to the eligible expenditure of the projects, the reduction of European Commission payments affects the smooth completion of Union contribution payment process to the beneficiaries. Thus, the necessary recovery of an irregular expenditure (Union contribution) is carried out either through offsetting with the next transfer of the Union contribution to the relevant project/Partner or for Albanian partners only, through repayment to the Program Bank Account in the Bank of Greece.
3. According to the Article 52, Regulation 2021/1059: “The Member States, third countries, partner countries or OCTs participating in a given Interreg programme may decide that the lead or sole partner and the programme’s managing authority are not obliged to recover an amount unduly paid that does not exceed EUR 250, not including interest, in contribution from any of the Interreg funds to an operation in an accounting year.”
4. In cases where in the context of the submission of the Annual Control Report by the Audit Authority, the Union Support of the Account has been decreased due to the required corrections applied for the reduction of the residual risk to materiality level (extrapolated financial correction), the country that bears the burden for the Union Co-financing corresponding to the corrected amount is the country that the relevant audit findings has resulted to the increase of the error rate above the accepted 2%.
5. For the above point (4)
 - The recovery of the irregular expenditure (Union contribution) to the Programme account due to projects implemented by Greek Partners is made by offsetting through a subsequent transfer to the revenues of the Public Investment Programme, requested by the body assuming the accounting function.
 - The recovery of the irregular expenditure (union contribution) to the Program Account due to projects implemented by Albanian Partners is made either by repayment to the Bank Account of the Programme in the Bank of Greece or by offsetting through a subsequent transfer to projects that will be appointed by the competent Albanian National Authority.

Part Four - Final provisions

Article 47 - Addresses of and communication between the parties

20

MÇDM

The working language of the Programme shall be English.

All communications concerning the implementation of this Agreement shall be in writing, shall refer expressly to the Programme and shall be sent to the following addressees:

For the EU:

European Commission
Directorate-General for Regional and Urban Policy
Avenue du Bourget 1,
1049 Brussels
Belgium

For Greece:

Alternate Minister of Finance
Karageorgi Servias 10
101 84, Athens
Greece

For Albania:

State Agency of Strategic Programming and Aid Coordination
Street "Kuvajt"
1001, Tirana
Albania

Article 48 - Interpretation of this Agreement

1. Subject to any explicit provision to the contrary, the terms used in this Agreement and its Annexes shall bear the same meaning as attributed to them in the basic acts referred to in Article 2(1).
2. Where contradictions exist between the provisions in this Agreement and in its Annexes, the provisions contained in this Agreement shall prevail.
3. Where contradictions exist between the provisions in, on the one hand, this Agreement and Annexes and, on the other hand, in the basic Acts, the provisions contained in the basic acts shall prevail.
4. Subject to any explicit provision to the contrary in this Agreement, references to this Agreement are references to such Agreement as corrected, amended, supplemented or replaced from time to time.
5. Any references made in this Agreement and its Annexes to the basic acts are references to such instruments as amended, supplemented or replaced from time to time.
6. Headings in this Agreement and in its Annexes have no legal significance and do not affect its interpretation.
7. The Parties shall consult each other in order to resolve any disagreement relating to the interpretation of this Agreement.

21
MQDM

Article 49 - Partial invalidity and unintentional lacunae

1. If a provision of this Agreement is or becomes invalid, or if this Agreement contains unintentional lacunae, this will not affect the validity of the other provisions of this Agreement.
2. When applying this Agreement, the Parties will fill any invalid provision or unintentional gap by a provision which best suits the purpose and intent of this Agreement, in compliance with the basic acts and in accordance with Article 53.

Article 50 - Consultations between Parties

1. Without prejudice to Article 41, any question relating to the execution or interpretation of this Agreement shall be subject to consultation between the Parties to this Agreement leading, where necessary, to an amendment of this Agreement.
2. The Parties shall also consult each other in case the monitoring committee is not able to take a decision in accordance with Article 11.
3. Any Party shall inform the other Parties in case a correction, amendment, supplement or replacement of the applicable law that may affect the implementation of the Programme or this Agreement.
4. Where any of the Parties becomes aware of problems relating to the implementation of the Programme or of the execution of this Agreement, it shall establish all necessary contacts with the other Parties and the managing authority to remedy the situation and may take any necessary steps.
5. Consultation may lead to the amendment (Article 53), suspension (Article 54) or termination (Article 55) of this Agreement or to a dispute settlement procedure (Article 51).
6. Paragraph 1 shall not apply in relation to the resolution of any disagreement or other issues between Greece and the Commission.

Article 51 - Dispute settlement arrangements

1. Any dispute concerning the Agreement involving either Albania and Greece or the Commission or both, which cannot be settled within a six-month period by the consultations between the Parties provided for in Article 50, may be settled by arbitration at one of the Parties' request.

However, the Court of Justice has the exclusive competence with respect to the interpretation and application of EU law.

2. Each Party shall designate an arbitrator within 30 days of the request for arbitration. Failing that, either Party may ask the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration (The Hague) to designate a second arbitrator. The two arbitrators shall in their turn designate a third arbitrator within 30 days. Failing that, either Party may ask the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration to designate the third arbitrator.

Where a dispute involves the Commission and Greece, on the one hand, and Albania, on the other hand, and the Commission and Greece are acting jointly, the Commission and Greece shall designate one common arbitrator.

3. Unless the arbitrators decide otherwise, the procedure laid down in the Arbitration Rules 1996 of the Permanent Court of Arbitration involving International Organisations and States shall apply.

The arbitrators' decision shall be taken by a majority thereof within a period of three months.

Where a question concerning the interpretation of EU law is raised in the arbitration proceedings, the arbitrators shall stay the proceedings and request a court in Greece to refer one or more questions for a preliminary ruling to the Court of Justice of the EU in accordance with Article 267 TFEU.

4. Each Party shall be bound to take the measures necessary for the application of the arbitrators' decision.
5. The request to pursue arbitration under paragraph 1 shall not constitute and shall not be interpreted as a waiver of privileges or immunities of any of the Parties, to which they are entitled.
6. Paragraphs one to four shall not apply in relations between the Commission and Greece.

Article 52 - Disputes with third parties

1. Without prejudice to the jurisdiction of any court designated in a subsidy contract set out in Article 22(6) of Regulation (EU) 2021/1059 as the competent court for disputes arising out of a contract between the managing authority and beneficiaries in Albania, the EU shall enjoy in the territory of Albania immunity from suit, including arbitration except as provided for in Article 51 of this Agreement, and legal process with respect to any dispute between the Commission and/or Albania and a third party, or between third parties, which directly or indirectly relates to the provision of financial support under the Programme to Albania under this Agreement, except where the EU has expressly waived its immunity.
2. Albania shall in any legal or administrative proceedings before a court, tribunal or administrative instance in Albania uphold this immunity and take a position which fully considers the interests of the EU. Where necessary, Albania and the Commission shall proceed with advance consultations under Article 50 on the position to take.

Article 53 - Amendment of this Agreement

1. Any amendment of this Agreement, including to replace a provision of this Agreement which is or has been declared invalid or where to fill any unintentional gap, shall be made in writing and any change to the Agreement must be agreed by all the Parties.
2. An amendment in writing will take the form of an exchange of letters upon agreement of all the Parties.

23
MQDM

3. The Party requesting the amendment shall submit the request to the other Parties at least three months before the amendment is intended to enter into force, except in cases, which are duly justified by the requesting Party and accepted by the others.

Article 54 - Suspension of this Agreement

1. Any Party may suspend this Agreement:
 - a) if one of the other Parties breaches an obligation under this Agreement.
 - b) in case of breach of an international legal obligation by one of the other Parties, in particular those relating to the respect of human rights, democratic principles and the rule of law;
 - c) in serious cases of corruption provided that they have a systemic impact on the implementation of the Programme or of individual projects;
 - d) in case the EU adopts restrictive measures towards Albania;
 - e) where the monitoring committee has not been able to take a decision in accordance with Article 11 or
 - f) where the monitoring committee has agreed on the discontinuation of the Programme in accordance with Article 12 of Regulation (EU) 2021/1059.
 - g) in case of *force majeure* affecting the implementation of the Programme.

"*Force majeure*" shall mean any unforeseeable and exceptional situation or event beyond the Parties' control which prevents them from fulfilling any of their obligations, not attributable to error or negligence on their part (or the part of their contractors, agents or employees) and proves to be insurmountable in spite of all due diligence.

Defects in equipment or material or delays in making them available, labour disputes, strikes or financial difficulties cannot be invoked as *force majeure*.

A Party invoking *force majeure* shall inform the other Parties without delay, stating the nature, probable duration and foreseeable effects of the problem, and take any measure to minimise possible damage.

None of the Parties shall be held liable for breach of its obligations under this Agreement if it is prevented from fulfilling them by *force majeure*, provided that it takes measures to minimise any possible damage and that the other Parties are duly informed.

The other Parties shall either agree that there is a situation of *force majeure* or start consultations under Article 51 or make a notification under paragraph 2.

2. Any Party shall notify the other Parties of its intention to suspend the Agreement, providing due justification. The suspension shall take effect 45 days following the date of notification or immediately by the notification in case of application of EU restrictive measures. The date on which the suspension takes effect shall constitute the reference date for the purposes of this Article.

24

MQDM

3. Any Party may take any appropriate precautionary measure before the suspension takes place.

Prior to notification and the taking effect of the suspension, and during the suspension period, the Parties may discuss appropriate measures for avoiding or lifting the suspension.

4. As soon as the suspension has taken effect, the financial EU allocation and third country's contribution (national contribution) referred to in Article 4 shall no longer be due.
5. Where the Parties have found that compliance with the Agreement is restored, the suspension might be lifted.
6. Where the Parties have found that compliance with the Agreement is not restored, the suspension shall remain in force or the Agreement might be terminated in accordance with Article 55.

Article 55 - Termination of this Agreement

1. Where the suspension of this Agreement has not been lifted within a maximum period of 180 days, any Party may notify its intention to terminate the Agreement. The termination shall take effect 45 days following the date of notification, unless otherwise agreed.
2. In case of the discontinuation of the Programme pursuant to Article 11, any Party may notify its request that this Agreement is terminated before the expiry date of the period of execution.
3. The EU shall have the right to terminate this Agreement if Albania does not provide its contribution in accordance with Article 4(5) and shall notify its intention to terminate the Agreement. The termination shall take effect 45 days following the date of notification, unless otherwise agreed.

Albania shall have the right to terminate this Agreement if the EU does not meet its obligations under Article 4(3) of this Agreement.

4. In the cases referred to in paragraph 2 and 3, this Agreement shall be terminated at the date agreed by the three Parties.
5. The date on which the termination takes effect shall constitute the reference date for the purposes of this Article.
6. Following termination of this Agreement, the financial allocation referred to in Article 4 shall no longer be due, unless suspension occurred before termination, in which case the reference date shall be that given in Article 54(2).
7. In case the Parties do not agree on an end date of the period of execution prior to the one in Article 6, this Agreement shall be terminated five years after the date of a notification pursuant to paragraph 1, 2 and 3.

25

MCDM

Article 56 - Depositary

The Commission shall be the Depositary of this Agreement.

Article 57 - Components of this Agreement

The following Annexes shall form an integral part of this Agreement:

- the Financing plan (Annex I) and
- the Public procurement rules (Annex II).

Article 58 – Conclusion, entry into force and provisional application of this Agreement

1. This Agreement shall be considered to be concluded on the date when the last party has signed it.
2. This Agreement shall enter into force on the date of the receipt of the last written notification by which Parties notify each other, through diplomatic channels, of the completion of their internal legal procedures required for its entry into force.
3. The Parties agree to provisionally apply the following provisions as of the date when this Agreement is concluded:
 - Article 7 to 9
 - Articles 12.1 to 12.4
 - Articles 13 to 15
 - Article 26(2)
 - Article 35 to 41
 - Articles 47 and 50
 - Articles 57 (clarify that Annex is integral part) and 58

Done in three original copies, one for each Party, in English

26

MQDM

Signed, for and on behalf of the Commission,

Themis Christophidou

Director-General, Directorate General for
Regional and Urban Policy

Brussels, date 25/09/2023

.....
(signature)

Signed, for and on behalf of the Hellenic
Republic,

.....
Alternate Minister of Economy and Finance

Athens, date

.....
(signature)

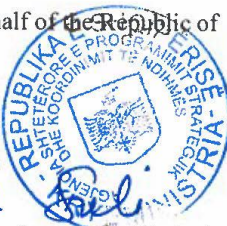
Signed, for and on behalf of the Republic of
Albania,

.....
Ilir Beqaj

Director-General, State Agency for Strategic
Programming and Aid Coordination
(SASPAC)
National IPA Coordinator

Tirana, date

28.12.2023
.....
(signature)

ANNEXE I:

Table 1
Financial appropriations by year (in EUR)

Fund	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
IPA III CBC	0	4 511 353	4 609 044	4 676 779	4 761 599	4 005 520	4 085 705	26 650 000
Total	0	4 511 353	4 609 044	4 676 779	4 761 599	4 005 520	4 085 705	26 650 000

Table 2
Total financial appropriations by fund and national contribution (in EUR)

Policy objective	Priority	Fund	Basis for calculation EU support (total eligible cost or public contribution)	EU contribution (a)=(a1)+(a2)	Indicative breakdown of the EU contribution		National contribution (b)=(c)+(d)	Indicative breakdown of the national counterpart			Total (e)=(a)+(b)	Co-financing rate (f)=(a)/(e)	Contributions from the third countries (for information)
					without TA pursuant to Article 27(1)(a1)	for TA pursuant to Article 27(1)(a2)		National public (c)	National private (d)				
2	1	IPA III CBC	Public contribution	13 085 000	11 776 500	1 308 500	3 271 253	3 271 253	0	0	16 356 253	79,999983267%	0.00
3	2	IPA III CBC	Public contribution	3 065 000	2 758 500	306 500	766 250	766 250	0	0	3 831 250	80,000000000000%	0.00
4	3	IPA III CBC	Public contribution	10 500 000	9 450 000	1 050 000	2 625 000	2 625 000	0	0	13 125 000	80,000000000000%	0.00
		IPA III CBC		26 650 000	23 985 000	2 665 000	6 662 503	6 662 503	0	0	33 312 503	79,999992755%	0.00

Annex II

Public procurement

A. General provisions

1. Principles applicable to contracts and scope (mirroring art. 160 of the Financial Regulation¹)

1. All contracts financed by a grant contract shall respect the principles of transparency, proportionality, equal treatment and non-discrimination.
2. All contracts shall be put out to competition on the broadest possible basis, except when use of negotiated procedure. The estimated value of a contract shall not be determined with a view to circumventing the applicable rules, nor shall a contract be split up for that purpose. The grant beneficiary, acting as contracting authority, shall divide a contract into lots, whenever appropriate, with due regard to broad competition.
3. Grant beneficiaries shall not use framework contracts improperly or in such a way that their purpose or effect is to prevent, restrict or distort competition.

2. Mixed contracts and common procurement vocabulary (mirroring art. 162 of the Financial Regulation)

1. A mixed contract covering two or more types of procurement (works, supplies or services), shall be awarded in accordance with the provisions applicable to the type of procurement that characterises the main subject matter of the contract in question.
2. In the case of mixed contracts consisting of supplies and services, the main subject matter shall be determined by a comparison of the values of the respective supplies or services.
3. Any references to nomenclatures in the context of procurement shall be made using the [Common Procurement Vocabulary \(CPV\)](#).

3. Publicity measures (mirroring art. 163 of the Financial Regulation with thresholds of 178.1 and point 5 of its Annex I)

1. For procedures with a value equal to or greater than EUR 300 000 for service and supply contracts or than EUR 5 000 000 for works contracts the grant beneficiary shall publish in the *Official Journal of the European Union*:
 - a) a contract notice to launch a procedure, except in the case of negotiated procedure;
 - b) a contract award notice on the results of the procedure.
2. If applicable, the prior information notice for calls for tender following the restricted procedure or the open procedure as referred to, respectively, in points (a) and (b) of point 4.1, shall be sent to the Publications Office by electronic means as early as possible.
The award notice shall be sent when the contract is signed except where, if still necessary, the contract was declared secret or where the performance of the contract must be accompanied by special security measures, or when the protection of the essential interests of the Union or the beneficiary country so requires, and where the publication of the award notice is deemed not to be appropriate.
3. Procedures with a value below the above-mentioned thresholds shall be advertised by

¹ Regulation (EU, Euratom) 2018/1046 of the European Parliament and of the Council of 18 July 2018 on the financial rules applicable to the general budget of the Union

appropriate means.

4. In addition to the advertising provided for in paragraph 1 and in point 30.2, procurement procedures may be advertised in any other way, in particular in electronic form. Any such advertising shall refer to the notice published in the Official Journal of the European Union, if the notice has been published, and shall not precede the publication of that notice, which alone is authentic.

Such advertising shall not introduce any discrimination between candidates or tenderers nor contain details other than those contained in the contract notice, if the notice has been published.

5. Publication of certain information on a contract award may be withheld where its release would impede law enforcement, or otherwise be contrary to the public interest, would harm the legitimate commercial interests of economic operators or might prejudice fair competition between them.

B. Types of procedures

4. Procurement procedures (mirroring art. 164 of the Financial Regulation)

1. Procurement procedures for awarding concession contracts or public contracts, including framework contracts shall take one of the following forms:

- a) open procedure;
- b) restricted procedure;
- c) negotiated procedure, including without prior publication;
- d) competitive procedure with negotiation;
- e) procedures involving a call for expression of interest.

2. In open procedures any interested economic operator may submit a tender.

3. In restricted procedures and competitive procedures with negotiation, any economic operator may submit a request to participate by providing the information that is requested by the grant beneficiary. The grant beneficiary shall invite all candidates, that satisfy the selection criteria and that are not in any of the situations for exclusion or rejection referred to in Articles 136(1) and 141(1) of the Financial Regulation², to submit a tender.

Notwithstanding the first paragraph, the grant beneficiary may limit the number of candidates to be invited to participate in the procedure on the basis of objective and non-discriminatory selection criteria, which shall be indicated in the contract notice or the call for expression of interest. The number of candidates invited shall be sufficient to ensure genuine competition.

4. In all procedures involving negotiation, the grant beneficiary shall negotiate with tenderers the initial and any subsequent tenders or parts thereof, except their final tenders, in order to improve their content. The minimum requirements and the criteria specified in the procurement documents shall not be subject to negotiation. A grant beneficiary may award a contract on the basis of the initial tender without negotiation where it has indicated in the procurement documents that it reserves the possibility to do so.

5. The grant beneficiary may use:

- a) the open or restricted procedure for any purchase;
- b) the procedures involving a call for expression of interest for contracts with a value

² Other provisions on situations of exclusion and rejection in this document should be understood as referred to Articles 136(1) and 141(1) of the Financial Regulation

below the thresholds referred to in point 3 of this Annex, to preselect candidates to be invited to submit tenders in response to future restricted invitations to tender, or to collect a list of vendors to be invited to submit requests to participate or submit tenders;

- c) the competitive procedure with negotiation, for the service contracts for social and other specific services³, and for cases where this is justified by the specific circumstances linked, inter alia, to the nature or the complexity of the subject matter of the contract or to the specific type of contract, as further detailed in point 7.2;
- d) the negotiated procedure without prior publication for specific types of purchases falling outside the scope of Directive 2014/24/EU or in the clearly defined exceptional circumstances set out in this Annex.

5. Thresholds and procedures (mirroring point 38 of Annex I of the Financial Regulation)

1. The procurement procedures in the field of external actions shall be as follows:
 - a) the restricted procedure as provided for in point 4.1.b of this Annex;
 - b) the open procedure as provided for in point 4.1.a of this Annex;
 - c) the local open procedure;
 - d) the simplified procedure.
2. The use of procurement procedures according to thresholds shall be as follows:
 - a) the open or restricted procedure may be used for:
 - i. service and supply contracts and service concession contracts with a value of at least EUR 300 000;
 - ii. works contracts and works concessions contracts with a value of at least EUR 5 000 000;
 - b) the local open procedure may be used for:
 - i. supply contracts with a value of at least EUR 100 000 and less than EUR 300 000;
 - ii. works contracts and works concessions contracts with a value of at least EUR 300 000 and less than EUR 5 000 000;
 - c) the simplified procedure may be used for:
 - i. service contracts, service concession contracts, works contracts and works concessions contracts with a value of less than EUR 300 000;
 - ii. supply contracts with a value of less than EUR 100 000;
 - d) contracts with a value of less than or equal to EUR 20 000 may be awarded on the basis of a single tender;
 - e) payments of amounts less than or equal to EUR 2 500 in respect of items of expenditure may be carried out simply as payment against invoices, without prior acceptance of a tender.
3. In the restricted procedure referred to in point (a) of paragraph 1, the contract notice shall state the number of candidates who will be invited to submit tenders. For service contracts at least four candidates shall be invited. The number of candidates allowed to submit tenders shall be sufficient to ensure genuine competition. The list of selected candidates shall be published on the grant beneficiary's website.

If the number of candidates satisfying the selection criteria or the minimum capacity levels is less than the minimum number, the grant beneficiary may invite to submit a tender only those candidates who satisfy the criteria to submit a tender.
4. Under the local open procedure referred to in point (c) of paragraph 1, the contract notice shall be published at least in the official gazette of the recipient State or in any equivalent

³ As referred to in Annex XIV to Directive 2014/24/EU

publication for local invitations to tender.

5. Under the simplified procedure referred to in point (d) of paragraph 1, the contracting authority shall draw up a list of at least three tenderers of its choice, without publication of a notice. Tenderers for the simplified procedure may be chosen from a list of vendors as referred to in point (b) of point 9. 1 advertised by a call for expression of interest.

If, following consultation of the tenderers, the contracting authority receives only one tender that is administratively and technically valid, the contract may be awarded provided that the award criteria are met.

6. For legal services not covered in point (g) of point 6.1, the contracting authorities may use the simplified procedure, whatever is the estimated value of the contract.

6. Use of a negotiated procedure without prior publication of a contract notice (mirroring point 11 of Annex I of the Financial Regulation)

1. Where the grant beneficiary uses the negotiated procedure without prior publication of a contract notice, it shall comply with the arrangements on negotiation set out in point 7.1. The grant beneficiary may use the negotiated procedure without prior publication of a contract notice, regardless of the estimated value of the contract, in the following cases:

- a) where no tenders, or no suitable tender, or no request to participate or no suitable request to participate as provided for in paragraph 2 have been submitted in response to an open procedure or restricted procedure after that procedure has been completed, provided that the original procurement documents are not substantially altered;
- b) where the works, supplies or services can only be provided by a single economic operator under the conditions set out in paragraph 3 and for any of the following reasons:
 - i. the aim of the procurement is the creation or acquisition of a unique work of art or an artistic performance;
 - ii. competition is absent for technical reasons;
 - iii. the protection of exclusive rights, including intellectual property rights, must be ensured;
- c) in so far as is strictly necessary where, for reasons of extreme urgency brought about by unforeseeable events, it is impossible to comply with the time limits laid down in point 22 of this Annex and where the justification of such extreme urgency is not attributable to the contracting authority;
- d) for new services or works consisting in the repetition of similar services or works entrusted to the economic operator to which the same grant beneficiary awarded an original contract, provided that those services or works are in conformity with a basic project for which the original contract was awarded after publication of a contract notice, subject to the conditions set out in paragraph 4;
- e) for supply contracts:
 - i. for additional deliveries which are intended either as a partial replacement of supplies or installations or as the extension of existing supplies or installations, where a change of supplier would oblige the contracting authority to acquire supplies having different technical characteristics which would result in incompatibility or disproportionate technical difficulties in operation and maintenance; when Union institutions award contracts on their own account, the duration of such contracts shall not exceed three years;
 - ii. where the products are manufactured purely for the purpose of research, experimentation, study or development; however, such contracts shall not include quantity production to establish commercial viability or to recover research and development costs;

- iii. for supplies quoted and purchased on a commodity market;
 - iv. for purchases of supplies on particularly advantageous terms, from either an economic operator which is definitively winding up its business activities, or the liquidators in an insolvency procedure, an arrangement with creditors, or a similar procedure under national law;
 - f) for building contracts, after prospecting the local market;
 - g) for contracts for any of the following:
 - i. legal representation by a lawyer in arbitration or conciliation or judicial proceedings;
 - ii. legal advice given in the preparation of the proceedings referred to in point (i), or where there is tangible indication and high probability that the matter to which the advice relates will become the subject of such proceedings, provided that the advice is given by a lawyer;
 - iii. arbitration and conciliation services;
 - iv. document certification and authentication services which must be provided by notaries;
2. A tender shall be considered unsuitable where it does not relate to the subject matter of the contract and a request to participate shall be considered unsuitable where the economic operator is in an exclusion situation or does not meet the selection criteria.
3. The exceptions set out in points (b)(ii) and (iii) of paragraph 1 shall only apply when no reasonable alternative or substitute exists and the absence of competition is not the result of an artificial narrowing down of the parameters when defining the procurement.
4. In the cases referred to in point (d) of paragraph 1, the basic project shall indicate the extent of possible new services or works and the conditions under which they will be awarded. As soon as the basic project is put up for tender, the possible use of the negotiated procedure shall be disclosed, and the total estimated amount for the subsequent services or works shall be taken into consideration in applying the thresholds referred to in point 3 of this Annex.
- 7. Use of competitive procedure with negotiation** (mirroring point 12.1(b) of Annex I and Art. 164.4 of the Financial Regulation)
1. When the grant beneficiary uses the competitive procedure with negotiation, it shall take into consideration the following arrangements on negotiation:
- a) the grant beneficiary shall negotiate with tenderers the initial and any subsequent tenders or parts thereof, except their final tenders, in order to improve their content. The minimum requirements and the criteria specified in the procurement documents shall not be subject to negotiation;
 - b) a grant beneficiary may award a contract on the basis of the initial tender without negotiation where it has indicated in the procurement documents that it reserves the possibility to do so.
2. The contracting authority may use this procedure, regardless of the estimated value of the contract, with regard to works, supplies or services fulfilling one or more of the following criteria:
- a) where the needs of the contracting authority cannot be met without the adaptation of a readily available solution;
 - b) the works, supplies or services include design or innovative solutions;
 - c) the contract cannot be awarded without prior negotiations because of specific circumstances related to the nature, complexity or the legal and financial make-up of the contract or the risks attached to the subject matter of the contract;
 - d) the technical specifications cannot be established with sufficient precision by the

contracting authority with reference to a standard.

8. Use of the negotiated procedure for service, supply and works contracts (mirroring point 39 of Annex I of the Financial Regulation)

1. Grant beneficiaries may use the negotiated procedure with a single tender in the following cases:
 - a) where the services are entrusted to public-sector bodies or to non-profit institutions or associations and relate activities of an institutional nature or are designed to provide assistance to people in the social field;
 - b) where the tender procedure has been unsuccessful, that is to say, where no qualitatively and/or financially worthwhile tender has been received, in which case, after cancelling the tender procedure, the grant beneficiary may negotiate with one or more tenderers of its choice, from among those that took part in the invitation to tender, provided that the procurement documents are not substantially altered;
 - c) where a new contract has to be concluded after early termination of an existing contract.
2. For the purposes of point 6.1(c) operations carried out in a crisis shall be considered to satisfy the test of extreme urgency. The grant beneficiary shall establish that a situation of extreme urgency exists and shall review his or her decision regularly having regard to the principle of sound financial management.
3. Activities of an institutional nature referred to in point (a) of point 8.1 shall include services directly linked to the statutory mission of the public sector bodies.

9. Procedure involving a call for expression of interest (mirroring points 13.1 & 13.2 of Annex I of the Financial Regulation)

1. For contracts with a value below the thresholds referred to in point 3 of this Annex, and without prejudice to points 6 and 7 of this Annex, the grant beneficiary may use a call for expression of interest to do either of the following:
 - a) to pre-select candidates to be invited to submit tenders in response to future restricted invitations to tender;
 - b) to collect a list of vendors to be invited to submit requests to participate or tenders.
2. The list drawn up following a call for expression of interest shall be valid for not more than four years from the date on which the notice is published. The list referred to in the first paragraph may include sub-lists. Any interested economic operator may express interest at any time during the period of validity of the list, with the exception of the last three months of that period.

10. Use of electronic auctions (mirroring point 22 of Annex I of the Financial Regulation)

1. The grant beneficiary may use electronic auctions, in which new prices, revised downwards, or new values concerning certain elements of tenders are presented.

The grant beneficiary shall structure the electronic auction as a repetitive electronic process, which occurs after an initial full evaluation of the tenders, enabling them to be ranked using automatic evaluation methods.
2. In open, restricted or competitive procedures with negotiation, the grant beneficiary may decide that the award of a public contract is preceded by an electronic auction when the procurement documents can be established with precision.

An electronic auction may be held on the reopening of competition among the parties to a

framework contract as referred to point (b) of the second subparagraph of point 1.3 of Annex I of the Financial Regulation.

The electronic auction shall be based on one of the award methods set out in point 17.4 of this Annex.

3. The contracting authority which decides to hold an electronic auction shall state that fact in the contract notice. The procurement documents shall include the following details:
 - a) the values of the features which will be the subject of an electronic auction, provided that those features are quantifiable and can be expressed in figures or percentages;
 - b) any limits on the values which may be submitted, as they result from the specifications relating to the subject matter of the contract;
 - c) the information which will be made available to tenderers in the course of the electronic auction and, where appropriate, when it will be made available to them;
 - d) the relevant information concerning the electronic auction process including whether it includes phases and how it will be closed, as set out in point 10.7;
 - e) the conditions under which the tenderers will be able to tender and, in particular, the minimum differences which will, where appropriate, be required when submitting the tender;
 - f) the relevant information concerning the electronic equipment used and the arrangements and technical specifications for connection.
4. All tenderers who have submitted admissible tenders shall be invited simultaneously by electronic means to participate in the electronic auction using the connections in accordance with the instructions. The invitation shall specify the date and time of the start of the electronic auction.

The electronic auction may take place in a number of successive phases. The electronic auction shall not start sooner than two working days after the date on which invitations are sent out.
5. The invitation shall be accompanied by the outcome of a full evaluation of the relevant tender. The invitation shall also state the mathematical formula to be used in the electronic auction to determine automatic re-rankings on the basis of the new prices and/or new values submitted. That formula shall incorporate the weighting of all the criteria fixed to determine the most economically advantageous tender, as indicated in the procurement documents. For that purpose, any ranges shall, however, be reduced beforehand to a specified value. Where variants are authorised, a separate formula shall be provided for each variant.
6. Throughout each phase of an electronic auction the contracting authority shall instantaneously communicate to all tenderers at least sufficient information to enable them to ascertain their relative rankings at any moment. It may also, where this has been previously indicated, communicate other information concerning other prices or values submitted as well as announce the number of tenderers in any specific phase of the auction. It shall not however disclose the identities of the tenderers during any phase of an electronic auction.
7. The grant beneficiary shall close an electronic auction in one or more of the following ways:
 - a) at the previously indicated date and time;
 - b) when it receives no more new prices or new values which meet the requirements concerning minimum differences, provided that it has previously stated the time which it will allow to elapse after receiving the last submission before it closes the electronic auction;
 - c) when the previously indicated number of phases in the auction has been completed.
8. After closing an electronic auction, the contracting authority shall award the contract on the

basis of the results of the electronic auction.

11. Electronic catalogues (mirroring point 27 of Annex I of the Financial Regulation)

1. Where the use of electronic means of communication is required, the contracting authority may require tenders to be presented in the format of an electronic catalogue or to include an electronic catalogue.
2. Where the presentation of tenders in the form of electronic catalogues is accepted or required, the contracting authority shall:
 - a) state so in the contract notice;
 - b) indicate in the procurement documents all the necessary information concerning the format, the electronic equipment used and the technical connection arrangements and specifications for the catalogue.
3. Where a multiple framework contract has been concluded following the submission of tenders in the form of electronic catalogues, the contracting authority may provide that the reopening of competition for specific contracts takes place on the basis of updated catalogues by using one of the following methods:
 - a) the contracting authority invites contractors to resubmit their electronic catalogues, adapted to the requirements of the specific contract in question;
 - b) the contracting authority notifies contractors that it intends to collect from the electronic catalogues which have already been submitted the information needed to constitute tenders adapted to the requirements of the specific contract in question, provided that the use of that method has been announced in the procurement documents for the framework contract.
4. When using the method referred to in point (b) of point 11.3, the contracting authority shall notify contractors of the date and time at which they intend to collect the information needed to constitute tenders adapted to the requirements of the specific contract in question and shall give contractors the possibility to refuse such collection of information.

The contracting authority shall allow for an adequate period between the notification and the actual collection of information.

Before awarding the specific contract, the contracting authority shall present the collected information to the contractor concerned so as to give it the opportunity to contest or confirm that the tender thus constituted does not contain any material errors.

C. Preparation

12. Preparation of a procurement procedure (mirroring art. 166 of Financial Regulation)

1. Before launching a procurement procedure, the grant beneficiary may conduct a preliminary market consultation with a view to preparing the procedure.
2. In the procurement documents, the grant beneficiary shall identify the subject matter of the procurement by providing a description of its needs and the characteristics required of the works, supplies or services to be bought, and shall specify the applicable exclusion, selection and award criteria. The grant beneficiary shall also indicate which elements define the minimum requirements to be met by all tenders. Minimum requirements shall include compliance with applicable environmental, social and labour law obligations established by Union law, national law, collective agreements or the applicable international social and environmental conventions listed in Annex X to Directive 2014/24/EU.

13. Joint procurement (simplified adaptation of Art. 165 of the Financial Regulation)

1. Where a contract or a framework contract is of interest to two or more grant beneficiaries in the same operation, and whenever there is a possibility for realising efficiency gains, the grant beneficiaries concerned may carry out the procedure and the management of the subsequent contract or framework contract on an interinstitutional basis under the lead of one of the grant beneficiaries.

The terms of a framework contract shall only apply between those contracting authorities that are identified for that purpose in the procurement documents and those economic operators that are party to the framework contract.

2. Where a contract or a framework contract is necessary for the implementation of a joint action between one or more grant beneficiaries from partner countries and one or more grant beneficiaries from Member States, the procurement procedure may be carried out jointly. The procedural provisions applicable will be the ones of the grant beneficiary leading the procurement procedure.

14. Procurement documents (mirroring point 16 of Annex I of the Financial Regulation)

1. The procurement documents shall include the following:
 - a) if applicable, the contract notice or other advertising measure as provided for in point 3.4;
 - b) the invitation to tender;
 - c) the tender specifications, including the technical specifications and the relevant criteria;
 - d) the draft contract based on the model contract.

Point (d) of the first paragraph shall not apply to cases where, due to exceptional and duly justified circumstances, the model contract cannot be used.

2. The invitation to tender shall:
 - a) specify the rules governing the submission of tenders, including in particular the conditions to maintain them confidential until opening, the closing date and time for receipt and the address to which they are to be sent or delivered or the internet address in case of electronic submission;
 - b) state that submission of a tender implies acceptance of the terms and conditions set out in the procurement documents and that such submission binds the contractor to whom the contract is awarded during performance of the contract;
 - c) specify the period during which a tender will remain valid and shall not be modified in any respect;
 - d) forbid any contact between the contracting authority and the tenderer during the procedure, save, exceptionally, under the conditions laid down in point 23 of this Annex, and, where provision is made for an on-the-spot visit, specify the arrangements for such a visit;
 - e) specify the means of proof for compliance with the time limit for receipt of tenders;
 - f) state that submission of a tender implies acceptance of receiving notification of the outcome of the procedure by electronic means.
3. The tender specifications shall contain the following:
 - a) the exclusion and selection criteria;
 - b) the award criteria and their relative weighting or, where weighting is not possible for objective reasons, their decreasing order of importance, which shall also apply to variants if they are authorised in the contract notice;
 - c) the technical specifications referred to in point 16 of this Annex;
 - d) if variants are authorised, the minimum requirements which they must meet;

- e) the evidence of access to procurement;
- f) the requirement to indicate in which country the tenderers are established and to present the supporting evidence normally acceptable under the law of that country;
- g) in the case of electronic catalogues, information on the electronic equipment used and the technical connection arrangements and specifications needed.

4. The draft contract shall:

- a) specify the liquidated damages for failure to comply with its clauses;
- b) specify the details which must be contained in invoices and in the relevant supporting documents;
- c) specify the competent court for hearing disputes;
- d) specify that the contractor shall comply with applicable obligations in the fields of environmental, social and labour law established by Union law, national law, collective agreements or by the international social and environmental conventions listed in Annex X to Directive 2014/24/EU;
- e) specify whether the transfer of intellectual property rights will be required;
- f) state that the price quoted in the tender is firm and non-revisable, or lay down the conditions or formulas for revision of prices during the lifetime of the contract.

For the purposes of point f), if a revision of prices is set out in the contract, the grant beneficiary shall take particular account of:

- a) the subject matter of the procurement and the economic situation in which it is taking place;
- b) the type of contract and tasks and its duration;
- c) the financial interests of the contracting authority.

15. Access to procurement documents and time limit to provide additional information
(mirroring point 25.1 of Annex I of the Financial Regulation)

The grant beneficiary shall offer direct access free of charge by electronic means to the procurement documents from the date of publication of the contract notice or, for the procedures without contract notice or referred to in point 9 of this Annex, from the date of dispatch of the invitation to tender.

In justified cases, the grant beneficiary may transmit the procurement documents by other means it specifies if direct access by electronic means is not possible for technical reasons or if the procurement documents contain information of a confidential nature.

The grant beneficiary may impose on economic operators requirements aimed at protecting the confidential nature of information contained in the procurement documents. It shall announce those requirements as well as how access to the procurement documents concerned can be obtained.

D. Technical specifications and criteria for assessment

16. Technical specifications (mirroring point 17.1, 17.2 & 17.8 of Annex I of the Financial Regulation)

1. Technical specifications shall allow equal access of economic operators to the procurement procedures and not have the effect of creating unjustified obstacles to the opening up of procurement to competition.

Technical specifications shall include the characteristics required for works, supplies or services, including minimum requirements, so that they fulfil the use for which they are intended by the contracting authority.

2. The characteristics referred to in paragraph 1 may include as appropriate:
 - a) the quality levels;
 - b) environmental performance and climate performance;
 - c) for purchases intended for use by natural persons, the accessibility criteria for people with disabilities or the design for all users, except in duly justified cases;
 - d) the levels and procedures of conformity assessment;
 - e) performance or use of the supply;
 - f) safety or dimensions, including, for supplies, the sales name and user instructions, and, for all contracts, terminology, symbols, testing and test methods, packaging, marking and labelling, production processes and methods;
 - g) for works contracts, the procedures relating to quality assurance and the rules relating to design and costing, the test, inspection and acceptance conditions for works and methods or techniques of construction and all the other technical conditions which the contracting authority is in a position to prescribe under general or specific regulations in relation to the finished works and to the materials or parts which they involve.

3. Unless justified by the subject matter of the contract, technical specifications shall not refer to a specific make or source, or a particular process which characterises the products or services provided by a specific economic operator, or to trademarks, patents, types or a specific origin or production with the effect of favouring or eliminating certain products or economic operators.

Such reference shall be permitted on an exceptional basis where a sufficiently detailed and intelligible description of the subject matter of the contract is not possible. Such reference shall be accompanied by the words 'or equivalent'.

17. Award of contracts (mirroring art. 167 of the Financial Regulation)

1. Contracts shall be awarded on the basis of award criteria provided that the contracting authority has verified the following:
 - a) the tender complies with the minimum requirements specified in the procurement documents;
 - b) the candidate or tenderer is not excluded or rejected;
 - c) the candidate or tenderer meets the selection criteria specified in the procurement documents and is not subject to conflicts of interest which may negatively affect the performance of the contract.
2. The grant beneficiary shall apply the selection criteria to evaluate the capacity of the candidate or tenderer. Selection criteria shall only relate to the legal and regulatory capacity to pursue the professional activity, the economic and financial capacity, and the technical and professional capacity.
3. The grant beneficiary shall apply the award criteria to evaluate the tender.
4. The grant beneficiary shall base the award of contracts on the most economically advantageous tender, which shall consist in one of three award methods: lowest price, lowest cost or best price-quality ratio. For the lowest cost method, the grant beneficiary shall use a cost-effectiveness approach including life-cycle costing. For the best price-quality ratio, the contracting authority shall take into account the price or cost and other quality criteria linked to the subject matter of the contract.

18. Exclusion and selection criteria (mirroring point 18 of Annex I of the Financial Regulation)

1. For the purpose of declaring and evidencing the absence of an exclusion situation in

accordance with Article 137 of the Financial Regulation, the grant beneficiary shall accept a declaration on honour signed and dated.

2. The grant beneficiary shall indicate in the procurement documents the selection criteria, the minimum levels of capacity and the evidence required to prove that capacity. All requirements shall be related and proportionate to the subject matter of the contract. The grant beneficiary shall specify in the procurement documents how groups of economic operators are to meet the selection criteria taking into account point 18.6.

Where a contract is divided into lots, the grant beneficiary may set minimum levels of capacity for each lot. It may set additional minimum levels of capacity in the event that several lots are awarded to the same contractor.

3. With regard to capacity to pursue the professional activity, the contracting authority may require an economic operator to fulfil at least one of the following conditions:
 - a) be enrolled in a relevant professional or trade register, except when the economic operator is an international organisation;
 - b) for service contracts, hold a particular authorisation proving that it is authorised to perform the contract in its country of establishment or be a member of a specific professional organisation.

4. When receiving requests to participate or tenders, the contracting authority shall accept a declaration on honour stating that the candidate or tenderer fulfils the selection criteria. The requirement to submit a declaration on honour may be waived for very low value contracts, that is, not exceeding EUR 15 000.

The grant beneficiary may ask tenderers and candidates at any moment during the procedure to submit an updated declaration or all or part of the supporting documents where this is necessary to ensure the proper conduct of the procedure.

The grant beneficiary shall require the candidates or successful tenderers to submit up-to-date supporting documents except where it has already received them for the purpose of another procedure and provided that the documents are still up-to-date or it can access them in a national database free of charge.

5. The grant beneficiary may, depending on its assessment of risks, decide not to require evidence of the legal, regulatory, financial, economic, technical and professional capacity of economic operators in the following cases:
 - a) procedures for contracts awarded, with a value not exceeding the thresholds referred to in point 3 of this Annex;
 - b) procedures for contracts awarded in accordance with points (b), (d), (e)(i) and (iv) and (g) of point 6.1.

Where the grant beneficiary decides not to require evidence of the legal, regulatory, financial, economic, technical and professional capacity of economic operators, no pre-financing shall be made except in duly justified cases.

6. An economic operator may, where appropriate and for a particular contract, rely on the capacities of other entities, regardless of the legal nature of the links which it has with them. It shall in that case prove to the grant beneficiary that it will have at its disposal the resources necessary for the performance of the contract by producing a commitment by those entities to that effect.

With regard to technical and professional criteria, an economic operator shall only rely on the capacities of other entities where the latter will perform the works or services for which those capacities are required.

Where an economic operator relies on the capacities of other entities with regard to criteria

relating to economic and financial capacity, the contracting authority may require that the economic operator and those entities be jointly liable for the performance of the contract.

The grant beneficiary may request information from the tenderer on any part of the contract that the tenderer intends to subcontract and on the identity of any subcontractors.

For works or services provided at a facility directly under the oversight of the grant beneficiary, the grant beneficiary shall require the contractor to indicate the names, contacts and authorised representatives of all subcontractors involved in the performance of the contract, including any changes of subcontractors.

7. The grant beneficiary shall verify whether the entities on whose capacity the economic operator intends to rely and the envisaged subcontractors, when subcontracting represents a significant part of the contract, fulfil the relevant selection criteria.

The grant beneficiary shall require that the economic operator replaces an entity or subcontractor which does not meet a relevant selection criterion.

8. In the case of works contracts, service contracts and siting or installation operations in the context of a supply contract, the grant beneficiary may require that certain critical tasks be performed directly by the tenderer itself or, where the tender is submitted by a group of economic operators, a participant in the group.
9. The grant beneficiary shall not demand that a group of economic operators have a given legal form in order to submit a tender or request to participate, but the selected group may be required to adopt a given legal form after it has been awarded the contract if such change is necessary for the proper performance of the contract.

19. Economic and financial capacity (mirroring point 19 of Annex I of the Financial Regulation)

1. To ensure that economic operators possess the necessary economic and financial capacity to perform the contract, the contracting authority may require in particular that:
 - a) economic operators have a certain minimum yearly turnover, including a certain minimum turnover in the area covered by the contract;
 - b) economic operators provide information on their annual accounts showing ratios between assets and liability;
 - c) economic operators provide an appropriate level of professional risk indemnity insurance.

For the purposes of point (a), the minimum yearly turnover shall not exceed two times the estimated annual contract value, except in duly justified cases linked to the nature of the purchase, which the grant beneficiary shall explain in the procurement documents.

For the purposes of point (b), the grant beneficiary shall explain the methods and criteria for such ratios in the procurement documents.

2. The grant beneficiary shall define in the procurement documents the evidence to be provided by an economic operator to demonstrate its economic and financial capacity. It may request in particular one or more of the following documents:
 - a) appropriate statements from banks or, where appropriate, evidence of relevant professional risk indemnity insurance;
 - b) financial statements or their extracts for a period equal to or less than the last three financial years for which accounts have been closed;
 - c) a statement of the economic operator's overall turnover and, where appropriate, turnover in the area covered by the contract for a maximum of the last three financial

years available.

If, for any valid reason, the economic operator is unable to provide the references requested by the grant beneficiary, it may prove its economic and financial capacity by any other document which the grant beneficiary considers appropriate.

20. Technical and professional capacity (mirroring point 20, except 20.4, of Annex I of the Financial Regulation)

1. The grant beneficiary shall verify that candidates or tenderers fulfil the minimum selection criteria concerning technical and professional capacity in accordance with points 20.2 to 20.4 of this Annex.
2. The grant beneficiary shall define in the procurement documents the evidence to be provided by an economic operator to demonstrate its technical and professional capacity. It may request one or more of the following documents:
 - a) for works, supplies requiring siting or installation operations or services, information on the educational and professional qualifications, skills, experience and expertise of the persons responsible for performance;
 - b) a list of the following:
 - i. the principal services provided and supplies delivered in the past three years, with the sums, dates and clients, public or private accompanied upon request by statements issued by the clients;
 - ii. the works carried out in the last five years, accompanied by certificates of satisfactory execution for the most important works;
 - c) a statement of the technical equipment, tools or the plant available to the economic operator for performing a service or works contract;
 - d) a description of the technical facilities and means available to the economic operator for ensuring quality, and a description of available study and research facilities;
 - e) a reference to the technicians or technical bodies available to the economic operator, whether or not belonging directly to it, especially those responsible for quality control;
 - f) in respect of supplies: samples, descriptions or authentic photographs or certificates drawn up by official quality control institutes or agencies of recognised competence attesting the conformity of the products clearly identified by references to technical specifications or standards;
 - g) for works or services, a statement of the average annual manpower and the number of managerial staff of the economic operator for the last three years;
 - h) an indication of the supply chain management and tracking systems that the economic operator will be able to apply when performing the contract;
 - i) an indication of the environmental management measures that the economic operator will be able to apply when performing the contract.

For the purposes of point (b)(i) of the first paragraph, where necessary in order to ensure an adequate level of competition, the grant beneficiary may indicate that evidence of relevant supplies or services delivered or performed more than three years before will be taken into account.

For the purposes of point (b)(ii) of the first paragraph, where necessary in order to ensure an adequate level of competition, the grant beneficiary may indicate that evidence of relevant works delivered or performed more than five years before will be taken into account.

3. Where the supplies or services are complex or, exceptionally, are required for a special purpose, evidence of technical and professional capacity may be secured by means of a check carried out by the contracting authority or on its behalf by a competent official body of the country in which the economic operator is established, subject to that body's

agreement. Such checks shall concern the supplier's technical capacity and production capacity and, if necessary, its study and research facilities and quality control measures.

4. Where the grant beneficiary requires the provision of certificates drawn up by independent bodies attesting that the economic operator complies with certain environmental management systems or standards, it shall refer to the European Union Eco-Management and Audit Scheme or to other environmental management systems as recognised in accordance with Article 45 of Regulation (EC) No 1221/2009 of the European Parliament and of the Council or other environmental management standards based on the relevant European or international standards by accredited bodies. Where an economic operator had demonstrably no access to such certificates, or no possibility of obtaining them within the relevant time limits for reasons that are not attributable to that economic operator, the contracting authority shall also accept other evidence of environmental management measures, provided that the economic operator proves that those measures are equivalent to those required under the applicable environmental management system or standard.
5. A grant beneficiary may conclude that an economic operator does not possess the required professional capacity to perform the contract to an appropriate quality standard where the contracting authority has established that the economic operator has conflicting interests which may negatively affect its performance.

21. Award criteria (mirroring point 21 of Annex I of the Financial Regulation)

1. Quality criteria may include elements such as technical merit, aesthetic and functional characteristics, accessibility, design for all users, social, environmental and innovative characteristics, production, provision and trading process and any other specific process at any stage of the life cycle of the works, supplies or services, organisation of the staff assigned to performing the contract, after-sales service, technical assistance or delivery conditions such as delivery date, delivery process and delivery period or period of completion.
2. The grant beneficiary shall specify in the procurement documents the relative weighting which it gives to each of the criteria chosen to determine the most economically advantageous tender except when using the lowest price method. Those weightings may be expressed as a range with an appropriate maximum spread. The weighting applied to price or cost in relation to the other criteria shall not result in the neutralisation of price or cost. If weighting is not possible for objective reasons, the grant beneficiary shall indicate the criteria in decreasing order of importance.
3. The grant beneficiary may lay down minimum levels of quality. Tenders below those levels of quality shall be rejected.
4. Life-cycle costing shall cover parts or all of the following costs, to the extent relevant, over the life cycle of works, supplies or services:
 - a) costs, borne by the contracting authority or other users, such as:
 - i. costs relating to acquisition;
 - ii. costs of use, such as consumption of energy and other resources;
 - iii. maintenance costs;
 - iv. end-of-life costs, such as collection and recycling costs;
 - b) costs attributed to environmental externalities linked to the works, supplies or services during their life cycle, provided their monetary value can be determined and verified.
5. Where the grant beneficiary assesses the costs using a life-cycle costing approach, it shall indicate in the procurement documents the data to be provided by the tenderers and the method which it will use to determine the life-cycle costs on the basis of those data.

The method used for the assessment of costs attributed to environmental externalities shall fulfil the following conditions:

- a) it is based on objectively verifiable and non-discriminatory criteria;
- b) it is accessible to all interested parties;
- c) economic operators can provide the required data with reasonable effort.

Where applicable, the contracting authority shall use the mandatory common methods for the calculation of life-cycle costs provided for in Union legal acts listed in Annex XIII to Directive 2014/24/EU.

E. Submission, evaluation and award decision

22. Time limits for procedures (mirroring point 41 of Annex I of the Financial Regulation)

1. For service contracts, the minimum time between the day following the date of dispatch of the letter of invitation to tender and the final date for receipt of tenders shall be 50 days. However, in urgent cases other time limits may be authorised.
2. Tenderers may put questions in writing before the closing date for receipt of tenders. The grant beneficiary shall provide the answers to the questions before the closing date for receipt of tenders.
3. In restricted procedures, the time limit for receipt of requests to participate shall be no less than 30 days from the date following that on which the contract notice is published. The period between the date following that on which the letter of invitation is sent and the final date for the receipt of tenders shall be no less than 50 days. However, in certain exceptional cases other time limits may be authorised.
4. In open procedures, the time limits for receipt of tenders, running from the date following that in which the contract notice is published, shall be at least:
 - a) 90 days for works contracts;
 - b) 60 days for supply contracts.

However, in certain exceptional cases other time limits may be authorised.

5. In local open procedures, the time limits for receipt of tenders, running from the date when the contract notice is published, shall be at least:
 - a) 60 days for works contracts;
 - b) 30 days for supply contracts.

However, in certain exceptional cases other time limits may be authorised.

6. For the simplified procedures referred to in point (d) of point 5.1, candidates shall be allowed at least 30 days from the date of dispatch of the letter of invitation to tender in which to submit their tenders.

23. Contacts during the procurement procedure (mirroring art. 169 of the Financial Regulation)

1. Before the time limit for receipt of requests to participate or tenders, the grant beneficiary may communicate additional information about the procurement documents if it discovers an error or omission in the text or upon request from candidates or tenderers. Information provided shall be disclosed to all candidates or tenderers.
2. After the time limit for receipt of requests to participate or tenders, in every case where contact has been made, and in the duly justified cases where contact has not been made as provided for in Article 151 of the Financial Regulation, a record shall be kept in the procurement file.

- 24. Submission, electronic communication and evaluation** (mirroring art. 168 of the Financial Regulation)
1. The grant beneficiary shall lay down time limits for the receipt of tenders and requests to participate taking into account the complexity of the purchase, leaving an adequate period for economic operators to prepare their tenders.
 2. If deemed appropriate and proportionate, the grant beneficiary may require tenderers to lodge a guarantee to make sure that the tenders submitted are not withdrawn before contract signature. The required guarantee shall represent 1 to 2 % of the total estimated value of the contract. The grant beneficiary shall release the guarantees:
 - a) in respect of tenderers or tenders rejected as referred to in point 26.2.b) or c), after having provided the information on the outcome of the procedure;
 - b) in respect of tenderers ranked as referred to in point 26.2.e), after the contract is signed.
 3. The grant beneficiary shall open all requests to participate and tenders. However, it shall reject:
 - a) requests to participate and tenders which do not comply with the time limit for receipt, without opening them;
 - b) tenders already open when they are received, without examining their content.
 4. A tender shall be considered irregular in any of the following cases:
 - a) when it does not comply with the minimum requirements specified in the procurement documents;
 - b) when it does not comply with the requirements for submission set out in point 24.3 of this Annex;
 - c) when the tenderer is rejected for the following reasons:
 - i. has misrepresented the information required as a condition for participating in the procedure or has failed to supply that information;
 - ii. was previously involved in the preparation of documents used in the award procedure where this entails a breach of the principle of equality of treatment, including distortion of competition, that cannot be remedied otherwise.
 - d) when the grant beneficiary has declared the tender to be abnormally low.
 5. A tender shall be considered unacceptable in any of the following cases:
 - a) when the price of the tender exceeds the grant beneficiary's maximum budget as determined and documented prior to the launching of the procurement procedure;
 - b) when the tender fails to meet the minimum quality levels for award criteria.
 6. Requests to participate and tenders which are suitable under point 6.2 and neither irregular under paragraph 4 nor unacceptable under paragraph 5 of this point shall be considered admissible.
 7. By way of derogation from point 14.3, for all procedures involving a request to participate, the tender specifications may be split according to the two stages of the procedure and the first stage may contain only the information referred to in points (a) and (e) of point 14.3.
 8. The grant beneficiary shall evaluate all requests to participate or tenders not rejected during the opening phase as laid down in paragraph 3 on the basis of the criteria specified in the procurement documents with a view to awarding the contract or to proceeding with an electronic auction.
 9. The grant beneficiary may waive the appointment of an evaluation committee for

procedures having a value of less than or equal to EUR 20 000.

10. Requests to participate and tenders which do not comply with all the minimum requirements set out in the documents shall be rejected.

25. Abnormally low tenders (mirroring point 23 of Annex I of the Financial Regulation)

1. If, for a given contract, the price or costs proposed in a tender appears to be abnormally low, the grant beneficiary shall request in writing details of the constituent elements of the price or costs which it considers relevant and shall give the tenderer the opportunity to present its observations. The grant beneficiary may, in particular, take into consideration observations relating to:
 - a) the economics of the manufacturing process, of the provision of services or of the construction method;
 - b) the technical solutions chosen or the exceptionally favourable conditions available to the tenderer;
 - c) the originality of the tender;
 - d) compliance of the tenderer with applicable obligations in the fields of environmental, social and labour law;
 - e) compliance of subcontractors with applicable obligations in the fields of environmental, social and labour law;
 - f) the possibility of the tenderer obtaining State aid in compliance with applicable rules.
2. The contracting authority shall only reject the tender where the evidence supplied does not satisfactorily account for the low price or costs proposed.

The contracting authority shall reject the tender where it has established that the tender is abnormally low because it does not comply with applicable obligations in the fields of environmental, social and labour law.

26. Results of the evaluation and award decision (mirroring article 170.1 of the Financial Regulation and point 30 of Annex I)

1. The outcome of the evaluation shall be an evaluation report containing the proposal to award the contract. The evaluation report shall be dated and signed by the person or persons who carried out the evaluation or by the members of the evaluation committee. That report may be signed in an electronic system providing sufficient identification of the signatory.

If the evaluation committee was not given responsibility to verify the tenders against the exclusion and selection criteria, the evaluation report shall also be signed by the persons who were given that responsibility by the authorising officer responsible.
2. The evaluation report shall contain the following:
 - a) the name and address of the contracting authority, and the subject matter and value of the contract, or the subject matter and maximum value of the framework contract;
 - b) the names of the candidates or tenderers rejected and the reasons for their rejection or to selection criteria;
 - c) the references to the tenders rejected and the reasons for their rejection by reference to any of the following:
 - i. non-compliance with minimum requirements as set out in point 17.1.a) of this Annex;
 - ii. not meeting the minimum quality levels laid down in point 21.3 of this Annex;
 - iii. tenders found to be abnormally low as referred to in point 25 of this Annex;
 - d) the names of the candidates or tenderers selected and the reasons for their selection;

- e) the names of the tenderers to be ranked with the scores obtained and their justifications;
 - f) the names of the proposed candidates or successful tenderer and the reasons for that choice;
 - g) if known, the proportion of the contract or the framework contract which the proposed contractor intends to subcontract to third parties.
3. The contracting authority shall take its award decision providing any of the following:
- a) an approval of the evaluation report containing all the information listed in point 26.2 complemented by the following:
 - i. the name of the successful tenderer and the reasons for that choice by reference to the pre-announced selection and award criteria, including where appropriate the reasons for not following the recommendation provided in the evaluation report;
 - ii. in the case of negotiated procedure without prior publication, competitive procedure with negotiation, the circumstances referred to in points 6, 7 and 8 which justify their use;
 - b) where appropriate, the reasons why the grant beneficiary has decided not to award a contract.
4. The grant beneficiary may merge the content of the evaluation report and the award decision into a single document and sign it in any of the following cases:
- a) for procedures below the thresholds referred to in point 3 of this Annex where only one tender was received;
 - b) when reopening competition within a framework contract where no evaluation committee was nominated;
 - c) for cases referred to in points (c), (d), (e)(i), (f)(iii) and (g) of point 6.1 where no evaluation committee was nominated.
5. For a procurement procedure launched on a joint basis, the decision referred to in point 26.3 shall be taken by the grant beneficiary responsible for the procurement procedure.
6. The grant beneficiary shall decide to whom the contract is to be awarded, in compliance with the selection and award criteria specified in the procurement documents.
- 27. Information to candidates or tenderers** (mirroring art. 170 of the Financial Regulation and point 31 of its Annex I)
1. The grant beneficiary shall notify all candidates or tenderers, whose requests to participate or tenders are rejected, of the grounds on which the decision was taken, as well as the duration of the standstill period. The standstill period shall have a duration of 10 days when using electronic means of communication and 15 days when using other means.
- For the award of specific contracts under a framework contract with reopening of competition, the contracting authority shall inform the tenderers of the result of the evaluation.
2. The grant beneficiary shall inform each tenderer who is not in an exclusion situation, who is not rejected, whose tender is compliant with the procurement documents and who makes a request in writing, of any of the following:
- a) the name of the tenderer, or tenderers in the case of a framework contract, to whom the contract is awarded and, except in the case of a specific contract under a framework contract with reopening of competition, the characteristics and relative advantages of the successful tender, the price paid or contract value, whichever is appropriate;
 - b) the progress of negotiation and dialogue with tenderers.

However, the grant beneficiary may decide to withhold certain information where its

release would impede law enforcement, would be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of economic operators or might distort fair competition between them.

3. The grant beneficiary shall inform all candidates or tenderers, simultaneously and individually, by electronic means of decisions reached concerning the outcome of the procedure as soon as possible after any of the following stages:

- a) the opening phase for the cases referred to in point 24.3 of this Annex;
- b) a decision has been taken on the basis of exclusion and selection criteria in procurement procedures organised in two separate stages;
- c) the award decision.

In each case, the grant beneficiary shall indicate the reasons why the request to participate or tender has not been accepted and the available legal remedies.

When informing the successful tenderer, the grant beneficiary shall specify that the decision notified does not constitute a commitment on its part.

4. The grant beneficiary shall communicate the information provided for in point 27.2 as soon as possible and in any case within 15 days of receipt of a request in writing. When the grant beneficiary awards contracts on its own account, it shall use electronic means. The tenderer may also send the request by electronic means.
5. When the grant beneficiary communicates by electronic means, information shall be deemed to have been received by candidates or tenderers if the grant beneficiary can prove to have sent it to the electronic address referred to in the tender or in the request to participate.

In such case, information shall be deemed to have been received by the candidate or tenderer on the date of dispatch by the grant beneficiary.

28. Cancellation of the procurement procedure (mirroring art. 171 of the Financial Regulation)

The grant beneficiary may, before the contract is signed, cancel the procurement procedure without the candidates or tenderers being entitled to claim any compensation. The decision shall be justified and brought to the attention of the candidates or tenderers as soon as possible.

29. Standstill period before signature of the contract (mirroring point 35 of Annex I of the Financial Regulation)

1. The standstill period shall run from either of the following dates:
 - a) the day after the simultaneous dispatch of the notifications to successful and unsuccessful tenderers by electronic means;
 - b) where the contract or framework contract is awarded pursuant to point (b) of point 6.1, the day after the award notice has been published in the *Official Journal of the European Union*.

If necessary, the grant beneficiary may suspend the signature of the contract for additional examination if this is justified by the requests or comments made by unsuccessful or aggrieved candidates or tenderers or by any other relevant information received during the period set out in point 27.1 of this Annex. In the case of suspension all the candidates or tenderers shall be informed within three working days following the suspension decision.

Where the contract or framework contract cannot be signed with the successful envisaged tenderer, the contracting authority may award it to the following best tenderer.

2. The period set out in point 29.1 shall not apply in the following cases:

- a) any procedure where only one tender has been submitted;
- b) specific contracts based on a framework contract;
- c) negotiated procedure without prior publications referred to in point 6 except for contracts awarded in accordance with point b) of point 6.1.

F. Contract performance

30. Performance and modifications of the contract (mirroring art. 172 of the Financial Regulation and point 2.5 of Annex I)

1. Performance of the contract shall not start before it is signed.
2. The grant beneficiary may modify a contract or framework contract without a procurement procedure only in the cases provided for in paragraph 3 and provided the modification does not alter the subject matter of the contract or framework contract. The grant beneficiary shall publish in the Official Journal of the European Union a notice of modification of contract during its duration in the cases set out in points (a) and (b) of point 30.4 where the value of the modification is equal to or greater than the thresholds referred to in point 3 of this Annex.
3. A contract, a framework contract or a specific contract under a framework contract may be modified without a new procurement procedure in any of the following cases:
 - a) for additional works, supplies or services by the original contractor that have become necessary and that were not included in the initial procurement, where the following conditions are fulfilled:
 - i. a change of contractor cannot be made for technical reasons linked to interchangeability or interoperability requirements with existing equipment, services or installations;
 - ii. a change of contractor would cause substantial duplication of costs for the contracting authority;
 - iii. any increase in price, including the net cumulative value of successive modifications, does not exceed 50 % of the initial contract value;
 - b) where all of the following conditions are fulfilled:
 - i. the need for modification has been brought about by circumstances which a diligent grant beneficiary could not foresee;
 - ii. any increase in price does not exceed 50 % of the initial contract value;
 - c) where the value of the modification is below the following thresholds:
 - i. the thresholds referred to point 3 of this Annex, applicable at the time of the modification; and
 - ii. 10 % of the initial contract value for public service and supply contracts and works or services concession contracts and 15 % of the initial contract value for public works contracts;
 - d) where both of the following conditions are fulfilled:
 - i. the minimum requirements of the initial procurement procedure are not altered;
 - ii. any ensuing modification of value complies with the conditions set out in point (c) of this paragraph, unless such modification of value results from the strict application of the procurement documents or contractual provisions.

The initial contract value shall not take into account price revisions. The net cumulative value of several successive modifications under point (c) of the first paragraph shall not exceed any threshold referred to therein. The contracting authority shall apply the *ex post* publicity measures set out in point 3 of this annex.

31. Performance guarantees and retention money guarantees (mirroring recital 115 and Art.

173 of the Financial Regulation)

1. The grant beneficiary may require a performance guarantee in relation to works, supplies and complex services in order to guarantee compliance with substantial contractual obligations and to ensure proper performance throughout the duration of the contract. The grant beneficiary may also require a retention money guarantee to cover the contract liability period.
2. A performance guarantee shall amount to a maximum of 10 % of the total value of the contract. It shall be fully released after final acceptance of the works, supplies or complex services, within a period specified in the contract. The release shall be made within:
 - a) 90 calendar days for technical services or actions which are particularly complex to evaluate and for which payment depends on the approval of a report or a certificate;
 - b) 60 calendar days for all other contracts for which payment depends on the approval of a report or a certificate;
 - c) 30 calendar days for all other contracts.The guarantee may be released partially or fully upon provisional acceptance of the works, supplies or complex services.
3. A retention money guarantee amounting to a maximum of 10 % of the total value of the contract may be constituted by deductions from interim payments as and when they are made or by deduction from the final payment.

The grant beneficiary shall determine the amount of the retention money guarantee which shall be proportionate to the risks identified in relation to the performance of the contract, taking into account its subject matter and the usual commercial terms applicable in the sector concerned.

A retention money guarantee shall not be used in a contract where a performance guarantee has been requested and not released.
4. Subject to approval by the grant beneficiary, the contractor may request to replace the retention money guarantee by a guarantee issued by a bank or by an authorised financial institution or by a joint and several guarantee of the contractor and a third party.
5. The grant beneficiary shall release the retention money guarantee after the expiry of the contractual liability period, within a period subject to the time limits set out in paragraph 2 and to be specified in the contract.

SFC2021 INTERREG Programme

CCI	2021TC16IPCB010
Title	Interreg VI-A IPA Greece Albania
Version	1.2
First year	2021
Last year	2027
Eligible from	1 Jan 2021
Eligible until	31 Dec 2029
EC decision number	C(2022)8883
EC decision date	29 Nov 2022
NUTS regions covered by the programme	AL03 - Jug AL031 - Berat AL032 - Fier AL033 - Gjirokastër AL034 - Korçë AL035 - Vlorë EL53 - Δυτική Μακεδονία EL531 - Γρεβενά, Κοζάνη EL532 - Καστοριά EL533 - Φλώρινα EL54 - Ήπειρος EL541 - Άρτα, Πρέβεζα EL542 - Θεσπρωτία EL543 - Ιωάννινα EL62 - Ιόνια Νησιά EL621 - Ζάκυνθος EL622 - Κέρκυρα EL623 - Ιθάκη, Κεφαλληνία EL624 - Λευκάδα
Strand	Strand A: CB Cross-Border Cooperation Programme (ETC, IPA III CBC, NDICI-CBC)

Table of Contents

1. Joint programme strategy: main development challenges and policy responses
 - 1.1. Programme area (not required for Interreg C programmes)
 - 1.2. Joint programme strategy: Summary of main joint challenges, taking into account economic, social and territorial disparities as well as inequalities, joint investment needs and complimentary and synergies with other funding programmes and instruments, lessons-learned from past experience and macro-regional strategies and sea-basin strategies where the programme area as a whole or partially is covered by one or more strategies
 - 1.3. Justification for the selection of policy objectives and the Interreg-specific objectives, corresponding priorities, specific objectives and the forms of support, addressing, where appropriate, missing links in cross-border infrastructure
- Table 1
2. Priorities
 - 2.1. Priority: 1 - Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions
 - 2.1.1. Specific objective: RSO2.4. Promoting climate change adaptation and disaster risk prevention, resilience taking into account eco-system based approaches
 - 2.1.1.1. Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure
 - 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators
 - 2.1.1.3. Main target groups
 - 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
 - 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
 - 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
 - 2.1.1.1. Specific objective: RSO2.5. Promoting access to water and sustainable water management
 - 2.1.1.1. Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure
 - 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators
 - 2.1.1.3. Main target groups
 - 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
 - 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
 - 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
 - 2.1.1.1. Specific objective: RSO2.6. Promoting the transition to a circular and resource efficient economy
 - 2.1.1.1. Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

- 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators
- 2.1.1.3. Main target groups
- 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
- 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
- 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
- 2.1.1. Specific objective: RSO2.7. Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution
 - 2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure
 - 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators
 - 2.1.1.3. Main target groups
 - 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
 - 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
 - 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
- 2.1. Priority: 2 - Improving accessibility in the cross-border area
 - 2.1.1. Specific objective: RSO3.2. Developing and enhancing sustainable, climate resilient, intelligent and intermodal national, regional and local mobility, including improved access to TEN-T and cross-border mobility
 - 2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure
 - 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators
 - 2.1.1.3. Main target groups
 - 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
 - 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
 - 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
 - 2.1. Priority: 3 - Fostering sustainable cross-border economic and social development
 - 2.1.1. Specific objective: RSO4.5. Ensuring equal access to health care and fostering resilience of health systems, including primary care, and promoting the transition from institutional to family- and community-based care
 - 2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

- 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators
- 2.1.1.3. Main target groups
- 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
- 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
- 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
- 2.1.1. Specific objective: RSO4.6. Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation
 - 2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate
 - 2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure
 - 2.1.1.2. Indicators
 - Table 2 - Output indicators
 - Table 3 - Result indicators.
 - 2.1.1.3. Main target groups
 - 2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools
 - 2.1.1.5. Planned use of financial instruments
 - 2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention
 - Table 4 - Dimension 1 – intervention field
 - Table 5 - Dimension 2 – form of financing
 - Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus
- 3. Financing plan
 - 3.1. Financial appropriations by year
 - Table 7
 - 3.2. Total financial appropriations by fund and national co-financing
 - Table 8
- 4. Action taken to involve the relevant programme partners in the preparation of the Interreg programme and the role of those programme partners in the implementation, monitoring and evaluation
- 5. Approach to communication and visibility for the Interreg programme (objectives, target audiences, communication channels, including social media outreach, where appropriate, planned budget and relevant indicators for monitoring and evaluation)
- 6. Indication of support to small-scale projects, including small projects within small project funds
- 7. Implementing provisions
 - 7.1. Programme authorities
 - Table 9
 - 7.2. Procedure for setting up the joint secretariat
 - 7.3. Apportionment of liabilities among participating Member States and where applicable, the third or partner countries and OCTs, in the event of financial corrections imposed by the managing authority or the Commission
- 8. Use of unit costs, lump sums, flat rates and financing not linked to costs
 - Table 10: Use of unit costs, lump sums, flat rates and financing not linked to costs.....122
- Appendix 1
 - A. Summary of the main elements
 - B. Details by type of operation
 - C. Calculation of the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates
 - 1. Source of data used to calculate the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates (who produced, collected and recorded the data, where the data is stored, cut-off dates, validation, etc)

2. Please specify why the proposed method and calculation based on Article 94(2) is relevant to the type of operation
3. Please specify how the calculations were made, in particular including any assumptions made in terms of quality or quantities. Where relevant, statistical evidence and benchmarks should be used and, if requested, provided in a format that is usable by the Commission
4. Please explain how you have ensured that only eligible expenditure was included in the calculation of the standard scale of unit cost, lump sum or flat rate
5. Assessment of the audit authority or authorities of the calculation methodology and amounts and the arrangements to ensure the verification, quality, collection and storage of data

Appendix 2

A.Summary of the main elements

B.Details by type of operation

Appendix 3: List of planned operations of strategic importance with a timetable - Article 22(3) CPR132
DOCUMENTS

1. Joint programme strategy: main development challenges and policy responses

1.1. Programme area (not required for Interreg C programmes)

Reference: point (a) of Article 17(3), point (a) of Article 17(9)

The eligible cross-border area of the Interreg VI-A IPA Greece Albania spreads from the Ionian Sea until the Prespa lakes and includes:

in Greece, the regional units of (NUTS 3 units):

- EL531 (Grevena, Kozani)
- EL532 (Kastoria)
- EL533 (Florina)
- EL541 (Arta, Preveza)
- EL542 (Thesprotia)
- EL543 (Ioannina)
- EL621 (Zakynthos)
- EL622 (Kerkyra)
- EL623 (Kefallinia, Ithaki)
- EL624 (Lefkada)

in Albania, the regions of (NUTS 3 units):

- AL031 (Berat)
- AL033 (Gjirokastrë)
- AL034 (Korçë)
- AL035 (Vlorë)
- AL032 (Fier)

The Programme Area is part of the wider region of the Adriatic-Ionian, spreading from the Ionian Islands in Greece up to the coasts of the Region of Fier in Albania. In comparison to the previous programming period 2014-2020, the eligible cross-border area of the Interreg VI-A IPA Greece Albania incorporates the Regional Unit of Kozani from Greece and the Region of Fier from Albania. The inclusion of all four regional units of the Region of Western Macedonia in the eligible area contributes to the EU objectives in relation to the establishment of a Just Transition Fund and the Just Transition Plan for the Region of Western Macedonia offering additional supporting tools for transition to a climate-neutral economy and investment in sustainable economic activities. The inclusion of the Region of Fier in the eligible programme area is considered important due to its strategic position in the Adriatic-Ionian corridor, its contribution to the economic activity rates of Albania, its strong historical and cultural presence in the cross-border area.

The eligible cross-border area covers an area of 33.932 km² (20.961 km² for Greece cross-border area and 12.971 km² for Albania cross-border area), with a total population of 1.801.496 inhabitants (936.470[1] inhabitants in the Greek cross-border area and 865.026[2] inhabitants in the Albanian cross-border area). The Programme area combines a wide variety of geomorphological features. The main characteristics are the extensive coasts, reaching from the north side of Fier to the south of the Regional Unit of Preveza, the insular area of the Ionian islands and the mountain areas in the mainland of the cross-border area.

1.2 Joint programme strategy: Summary of main joint challenges, taking into account economic, social and territorial disparities as well as inequalities, joint investment needs and complimentary and synergies with other funding programmes and instruments, lessons-learned from past experience and macro-regional strategies and sea-basin strategies where the programme area as a whole or partially is covered by one or more strategies.

Reference: point (b) of Article 17(3), point (b) of Article 17(9)

1.2.1 Context of the Programme and EU strategic orientations

The Interreg VI-A IPA Greece Albania aims in supporting the cross-border regions of Greece and Albania to achieve a smooth and integrated transition to more sustainable economies that can overcome disparities and establish a better cross-border governance.

In this new decade EU is setting new goals and instruments in order to lay the foundations for a greener, more digital and more resilient Europe. Recovery and transition are the new concepts that prevail in the programming and preparation of the 2021-2027 period, as EU wishes to strengthen its structures and its economic, social and territorial resilience following the damage on growth, societies and businesses caused by the coronavirus pandemic.

The European Green Deal that provides an action plan for a more sustainable EU economy by boosting the efficient use of resources by moving to a clean, circular economy, restoring biodiversity and cutting pollution. Investing in environmentally friendly technologies, industry innovation, cleaner forms of transport, for a decarbonized energy sector and in energy efficiency are key priorities for the EU. Blue Economy is considered to offer many solutions to achieve the European Green Deal objectives. Sustainable development is deeply rooted in the EU policies and the EU has fully committed itself to the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development (United Nations 2030 Agenda) and its 17 Sustainable Development Goals (SDGs).

The EU's Territorial Agenda 2030 underlines the importance of inclusive and sustainable future for all places and people in Europe. Achieving less inequality between regions, better territorial development, transition to climate-neutral and resilient regions, sustainable local economies and sustainable digital and physical connectivity are some of the main orientations provided for the new decade.

EU cohesion policy remains the main European policy that supports the economic and social recovery in all EU regions. In the new Cohesion Policy, there are five Policy Objectives, which aim at:

a Smarter Europe

a Greener, carbon free Europe

a more Connected Europe

a more Social Europe

a Europe closer to citizens.

Another specific objective is also created by the establishment of the Just Transition Mechanism and the Just Transition Fund. The Just Transition Mechanism was adopted by the EU in the framework of the European Green Deal in the fight against climate change and for environmental protection. The Just Transition Mechanism (JTM) focuses on those regions and sectors that are most affected by the transition given their dependence on fossil fuels, including coal, peat and oil shale or greenhouse gas-intensive industrial processes. Aim of the JTM is to ensure that the transition is accompanied by specific and integrated measures in order to support the economies of those regions and enhance employment. .

For Albania additional objectives are set by the EU enlargement policy and the strategy for 'A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans', which sets the priorities and areas of joint reinforced cooperation, addressing the specific challenges, the Western Balkans face. The IPA III Programming Framework builds on the EU enlargement policy and the priorities set for the Western Balkans by setting the five thematic windows for making the

enlargement process more credible. The five windows identified by the IPAI framework are: The rule of law, fundamental rights and democracy; Good governance EU acquis alignment, good neighbourly relations and strategic communication; Green agenda and sustainable connectivity; Competitiveness and inclusive growth; Territorial and cross-border cooperation. Climate change, environmental protection, civil society, gender equality, rights-based approach will be the cross-cutting themes mainstreamed through the five windows.

The EU engagement on the Western Balkans is highlighted by the “Economic and Investment Plan for the Western Balkans”, which aims to spur the long-term recovery of the COVID-19 disrupting effects on the economies of the Western Balkans, backed by a green and digital transition. For the efficient support of the European Green Deal, the European Commission has presented a Green Agenda for the Western Balkans aiming at: decarbonisation, depollution of air, water and soil, circular economy, farming and food production, and protecting biodiversity. The Connectivity Agenda for the Western Balkans is in the heart of the new Economic and Investment Plan for the Western Balkans focusing on key investment areas such as transport, energy and the twin green and digital transitions. The Commission Communication on “Enhancing the accession process-A credible EU perspective for the Western Balkans” is forming the basis for the EU enlargement process and sets the clear criteria and commitments to be examined in the accession negotiations. The European Council has acknowledged the progress made by Albania towards justice reform, fight against corruption, fundamental rights and public administration reform and opened the accession negotiations with Albania in March 2020.

The EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region (EUSAIR) a macro-regional dimension that reconnects the Western Balkans to the EU and supports a convergence of interests on the enlargement between EU member and IPA countries, while promoting the strengths of the area building on the common challenges. This aspect of the EUSAIR can be enhanced by putting emphasis on territorial cooperation and cohesion.

1.2.2 Summary of main joint challenges, taking into account economic, social and territorial disparities, joint investment needs

1.2.2.1 Demographic trends

Demographic trends remain an issue for the Programme area, since both countries are facing a decrease in their population. Greece’s population is declining, with more than 100,000 people leaving the country every year. The total population decreased by almost 400,000 between 2010 and 2019 due to the combined effect of net emigration and a negative natural population change. The high number of people leaving the country has led to further decreases in fertility rates and a worsening of the pressure of population ageing. The population of Albania in 2019 has experienced a decrease with 1.06% compared to 2015. The Region of Fier occupies 10.3% of the total population in Albania, while the Region of Gjirokastër occupies only 2.1% of the country’s population, presenting also the highest old dependency ratio (21.3%) among the Albanian regions.

1.2.2.2 Economy, research and innovation

Economy

In terms of economic development, the total gross labour productivity in the cross-border area is significantly lower than the EU27 avg. (approximately 25%). Albania’s real GDP per capita is less than one third of the EU average and less than half of that of the new EU member states. In Albania GDP growth slowed considerably in 2019 due to lower hydro-electricity production, a drop in investment and the fallout from the earthquake of November 2019. In order to speed up convergence to the EU income

levels, Albania needs to increase productivity, shifting the growth model away from consumption to investments and exports. In Greece, following the return to economic growth in 2017, the growth rate has stabilized at around 2%, largely backed by consumer spending and net exports. Export performance has been positive in recent years backed by cost competitiveness gains. Despite the economic upturn, large accumulated imbalances remain as a legacy of the crisis. These imbalances concern the high public debt, the negative net international investment position, the high share of non-performing loans on banks' balance sheets and the still high unemployment rate.

The Greek economy revolves around the tertiary sector of the economy (services) (80.6%) and the secondary sector of the economy (industry) (16%), while primary sector of the economy (agriculture) made up an estimated 3.4%. For Western Macedonia the productive model of the Region was traditionally characterized by the emphasis on the primary sector and the utilization of some of its natural advantages, but over time it evolved into the development of some prominent economic activities, such as the lignite-energy sector and the fur production sector. The dominance of these two sectors in the region's economic activity has limited efforts to develop other development activities. In the Region of Ionian Islands, the participation of the tertiary sector in the total gross added value of the Region amounts to 89%, while the secondary and primary sectors participate by 8.6% and 2.6% respectively. In the Region of Epirus the primary sector has a significant weight in the economic development of the Region: In Epirus 7% of the gross added value belongs to the primary sector, while the corresponding Nationwide is 3.3% (provisional data 2011).

Agriculture is an important economic sector for the Albanian economy. It contributes 18.5% of the GDP and employs 36.1% of the workforce (World Bank, 2020). However, the agricultural sector suffers from a lack of modern equipment, highly fragmented land ownership and limited area of cultivation, all of which lead to a relatively low productivity. The industrial sector accounts for 20.2% of the country's GDP and employs 20.2% of the active population. The services sector represents 48.6% of the GDP, employing 43.7% of the workforce. Trade, transport and hospitality services, are important branches of the Albanian economy. Tourism has the potential as one of the key drivers for growth, job creation and investments – both foreign and domestic and has experienced a rapid increase in annual tourist arrivals but it still needs to convert this to a sustainable increase in value added and employment.

Research and innovation

In the fields of research and innovation the Programme area presents low performance levels. Despite the presence and operation of important institutions that could be accelerators for development of synergies for innovation in the business sector, the cross-border area has not yet fully adapted and implemented the necessary policies that can support smart specialization. Albania has recently completed the mapping phase of the Smart Specialization Strategy, while Greek regions have recently developed "smart specialization" strategies, but only 3 out of the 13 Regions established a Smart Specialization Technical Office and only one is operating. According to the European Regional Innovation Scoreboard (data of 2019), the regions of Western Macedonia, Epirus and Ionian Islands in Greece are characterized as moderate innovators. Among the three regions the Region of Western Macedonia presents the highest increase in innovation performance over time (23.1%), while the respective rate for Epirus is at 12.5% and for the Ionian Islands at 22.8%. Albania provides small-scale financial instruments for innovation of SMEs, provided by the Innovation Fund administered by the Albanian Investments Development Agency (AIDA), which is responsible for overseeing the innovation policy implementation in the country.

Opportunities in research and innovation arise for the Greek regions by the presence and operation of the three main Academic institutions, the University of Western Macedonia, the University of Epirus and the Ionian University (including the merged Technical Education Institutions). On the Albanian side there are four Universities, the University of Gjirokastrë (Eqrem Çabej), the University of Korça (Fan S. Noli), the University of Vlora (Ismail Qemali) and, the University of Tirana, Saranda's branch.

Connectivity and digitalization

IT network and connectivity are still weak in the cross-border area, especially for rural areas.

Development of the IT network and connectivity is an important factor for supporting economic activities especially in the tourism sector. In Albania there is a considerable gap in fixed internet-broadband penetration between urban and rural areas. Rural areas in Albania account for 40% of the population, but only 5% are connected to the internet. In Greece, the transition to fast and ultrafast broadband is much slower than in the rest of the EU. Although the national broadband plan has been updated, there are considerable delays in project implementation and the absorption of allocated funds remains low. Moreover, regional disparities in terms of access to internet are particularly high. The spread of the COVID-19 pandemic has increased the efforts and the need for transition to digital services, especially in public services.

The measures that have been applied in both countries to confront the pandemic, have caused uncertainty for the progress of the economic development. Increased uncertainty and reduced demand for products led to an increase in borrowing for almost all sectors. The sectors that received the most funding in October 2020 were manufacture & industry, commerce and tourism. In Albania the economy was projected to contract by about 7.5% in 2020 (vs. 2.2% in 2019) reflecting its dependence on tourism and remittances. Trade, transport and hospitality services, important branches of Albania's economy, greatly contributed to the recession with a 27% decrease.

1.2.2.3 Environment, climate change and energy

Environment and natural resources

The eligible cross-border area combines a variety of geomorphological features: high mountains, rolling hills and small plains, a long coastal line and a significant number of islands (small and large), rivers, lakes and lagoons.

Protected areas of international interest are included in the cross-border area that call for integrated and coordinated actions for their preservation and valorization. The Great Prespa Lake with a surface of 281.7 km² is shared between Albania (18%), Greece (14%) and North Macedonia (68%), while the small Prespa Lake with a surface of 48.41 km² is shared between Greece (90%) and Albania (10%). The river of Aoös, known also as Vjosa (and its tributary Drinos), which originates from the Northern Pindus Mountain range, flows for 70 kms through Greek territory and for 190 kms through Albanian territory and flows out into the Adriatic Sea, north of the city of Vlorë. Sites of international interest include Little Prespa Lake in Greece, which is part of the Prespes National Park, the National Park of Butrint and the National Park of Karavasta Lagoon in Albania (all protected by the Ramsar convention). In Western Macedonia 24 protected areas are situated, whereas the areas included in the Natura 2000 network in the area represent the 3,62% of the protected areas of the country. The Regions of Ionian Islands and Epirus are also characterized by rich biodiversity. In the Ionian Islands there are 19 areas included in the Natura 2000 network, while in Epirus the same areas are 31. The highest pressure on these areas is caused by human activity and climate change. Invasive alien species is also becoming a serious problem in the cross-border regions, as they are one of the most important direct drivers of biodiversity loss and ecosystem service changes, and they constitute the greatest threat to fragile ecosystems such as islands. Albania is considered a biodiversity hotspot in Europe. To protect the remarkable biodiversity and valuable natural resources, the government has placed under protection about 18% of the territory, including 58 protected areas covering a range of categories under IUCN –International Union for Conservation of Nature. In the Programme area, within Natura 2000, are listed 5 main sites, like Tomorri mountain National Park, Divjaka-Karavasta National Park, Llogara National Park, and Vjosa-Narta Protected Landscape. Cross-border lakes, such as that of Ohrid and Prespa represent the exchange points of the flora and fauna with neighboring countries.

The ratification of the Prespa Park Agreement is an important step forward by the countries that shows their commitment to address joint challenges in the field of biodiversity protection and preservation. The Agreement contributes in the creation of permanent multinational structures that include authorities and stakeholders from Greece, Albania and North Macedonia as well the European Commission. It also

creates an area of possible territorial focus in the cross-border for the support of environmentally friendly local economies, the promotion of protected areas and networks with tourism in the Adriatic-Ionian region in line with the objectives of the EUSAIR for the establishment of protection measures for natural terrestrial habitats and ecosystems.

Climate change and air quality

Regions of the cross-border area are highly vulnerable to the climate change risks, which can also affect their economic activities (agriculture, forestry, tourism). Albania is a small country with a fragile economy reliant on the services, industrial and agriculture sectors, and faces a range of challenges in addressing climate change risks. The vulnerability of Albania's energy supply and agriculture sector to climatic changes, combined with a series of recent heavy floods and landslides, are elevating climate change preparedness as a priority within Albania's development planning. The National Adaptation Strategy of Greece that was published in 2016 categorizes the Greek regions within the cross-border areas as highly vulnerable, especially in the sectors of mining industry (Western Macedonia), agriculture, fisheries and forestry (Region of Epirus) and tourism (Region of Ionian Islands). Impacts of the climate change in the Programme Area are expected to be heatwaves, recessionary or cyclonic rains, floods, wildfires, landslides and erosion. The cross-border area is also showing high vulnerability to natural disasters, especially: floods, droughts, extreme temperatures, fires and earthquakes.

Greece's National Energy and Climate Plan has been set as one of the main strategic documents for the country. A key objective for the climate strategy of Greece is reducing the share of lignite in power generation and putting a complete end to the use of lignite for power generation in Greece by 2028. Regarding climate change Greece has also developed and adopted by means of Law 4414/20 the National Strategy for Adaptation to Climate Change. Regions of Greece are also set to prepare their plans for adaptation to climate change by defining the immediate adaptation priorities at regional/local level. An important step towards adaptation to climate change for Albania has been the ratification of the Kigali Amendment to the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer. In 2019 the Albanian government endorsed the National Climate Change Strategy, representing the country's low carbon-development strategy towards the implementation of the Paris Agreement. The strategy focuses on energy, transport, agriculture, land use and forestry, with a 32% renewable energy target.

The main sources of air pollution in Albania are oil extraction, mobile sources, heating of homes, and the production of cement. The main source of urban air pollution is transport. The biggest cities of the eligible area (Fier, Vlore) present a moderate air quality. The increasing number of vehicles and emissions of gases from vehicles (including PM10) contributes to a large extent to air pollution. In recent years, Albania has adopted laws for environmental and air protection. Steps have been taken to improve the implementation of the legal framework and to increase the frequency of air quality monitoring. In the Greek eligible area, the main challenges for air quality are detected in the urban areas. Air quality is more affected in touristic cities of the eligible Greek area (e.g. Corfu). According to the annual reports on air quality and the data collected by the established stations for the measurement of air pollution, exceedances are mainly detected in particulate matter (PM10 and PM 2.5).

Energy and renewable resources

Energy efficiency is another common challenge of the Programme area. Disparities in this area are also an issue. In Greece funding programmes for promoting energy efficiency in private and public buildings during the last years have been welcomed by final stakeholders, but the need for more such measures and programmes is highlighted. Cross-border cooperation has brought some positive results in this field during the previous and current programming period, contributing in the implementation of interventions for the improvement of energy efficiency. It is acknowledged though that both countries still perform low in energy efficiency and use of renewable energy sources. In Albania there is no wide-reaching progress in the field of renewable energy sources, as well as in the field of energy-saving in buildings. In Greece during the past years there have been funding initiatives on national and regional level for promoting energy-saving actions for public building, businesses and private housing. The Region of Western Macedonia has already adapted a strategy for the improvement of public building energy efficiency

including provisions and targets for public schools, health care buildings, administrative and other public buildings. The Region of Ionian Islands has also incorporated in its regional operational programme priorities for improving energy efficiency in public buildings, while the Region of Epirus is also funding projects for improvement of energy efficiency in public buildings.

Water and waste management

Albania is a country, whose water surface and ground water resources far exceed their usage. There are about 250 natural lakes, the three largest being transboundary: Lake Ohrid (estimated volume approximately 55 billion m³), Lake Prespa (estimated volume approximately 5 billion m³) and Lake Shkodër (estimated volume approximately 2 billion m³). Along the Adriatic-Ionian coastline there are several lagoons, including Karavasta Lagoon, Narta Lagoon and Butrint Lagoon. Most of economic activities rely on utilization of water resources, where over 90% of energy production comes from Hydropower Plants (HPPs), and agriculture fully depends on irrigation. Also, other sectors of economy like mining, industrial sector and tourism are also relied on clean and sufficient fresh water resources. In Albania some progress was made in water management through performance contracts signed with utilities, the regularization of illegal connections, a revised subsidy scheme, and the adoption of a staff certification scheme. However, greater efforts are needed to strengthen the capacity, performance and sustainability of utilities. Waste-water treatment plants cater for only about 15% of the population, they still face key concerns such as lack of licensing and tariffing for waste-water treatment, insufficient operation and maintenance and limited environment impact due to underdeveloped networks and connections.

Greece has adopted and reported the second generation of River Basin Management Plans under the Water Framework Directive. In Greece the main user/consumer of water is agriculture. For irrigation purposes 80-85% of the total water consumption is used. Water imbalance is often experienced, especially in the coastal regions, due to temporal and spatial variations of the precipitation, the increased water demand during the summer months. In Greece investments are needed to improve water treatment, also with a view to respecting the guidelines of the Urban Waste Water Treatment Directive. Over the past decades Greece has given priority to the construction of wastewater collection and treatment facilities in medium and large urban centers and about 90% of the generated load is connected to collecting systems, representing slightly more than half of the Greek agglomerations. In 2014, all agglomerations larger than 2000 inhabitants complied with the requirements of sewerage collection, with 89.6% of the generated load connected to collecting systems and 10.4% was collected through individual or appropriate systems (Office International de l'Eau (2017). Reuse of waste waters is expected to be adopted increasingly in the coming years.

Waste management remains a concern for Albania as separate collection of waste streams and economic instruments to promote recycling and reuse and to prevent waste generation remain limited. The completion of the sanitary landfill in Maliq can provide safer solid waste management for the areas of Korçë and Pogradec, allowing other local government units to transport their solid waste to this sanitary landfill as well. However, for the successful management of solid waste additional support is required by local government units for sorting, collection, transport and disposal of solid waste in the available sanitary landfill of the cross-border regions. Greece disposes the majority of its municipal waste in landfills (80 %, vs EU average of 24 %), with only 17% being recycled (EU average 46 %). Additional efforts and actions are required for the increase of recycling rates in Greece, in line with the EU standards. The use of financial instruments to incentivize prevention, reuse and recycling is insufficient and the existing schemes are performing poorly. A resource-efficient circular economy is not yet being implemented in Albania, hence the indicators that associated with it cannot yet be monitored. The Strategic Policy Document for Albania presents the need for a gradual transition from a linear economy to a circular economy, aiming, among else, for a prolonged lifecycle, collection through source separation and large-scale recycling. Circular economy in Greece remains under-developed. However, the country is strengthening its efforts towards the promotion of a circular economy and has developed a National Circular Economy Strategy. Regional development policies of Ionian Islands, Western Macedonia and Epirus are all incorporating actions for transition to circular economy.

1.2.2.4 Accessibility and transport

The main challenges for the cross-border area in the fields of transport and connecting the area arise from a) the insular complex of the Region of Ionian Islands, b) the remote, mountainous and sparsely populated areas of Albanian regions and c) the extensive coastline of the cross-border area. The geographical features of the cross-border region create challenges arising from territorial fragmentation and discontinuity, as well as difficulties in accessibility.

The cross-border area is covered by maritime transport and road network, but the current infrastructure in both transport sectors does not have sufficient density or proper quality. Poor road network in remote and isolated areas and inadequate infrastructure are not ensuring a good connectivity across the border. All airport infrastructure is located on the Greek side of the cross-border area (Ioannina, Kerkyra, Kefallinia, Zakynthos, Kozani and Kastoria), and cater to both domestic and international flights (regular and charter). Albania's international airports are located in Tirana and in the city of Kukës. The inclusion of the Region of Fier in the eligible cross-border is creating new potential for the development of better connection networks in Albania since the region holds a strategic location in the polycentric system of national roads networks in the country, being also part of the Tirana–Vlorë railway connection.

Some progress is being recorded in Albania's transport networks, as it continued to harmonize its legal and institutional framework with the EU Trans-European Transport Networks (TEN-T) Regulation and the Transport Community Treaty (TCT). Progress is also made in the preparation of road, rail and port infrastructure projects, especially along the Adriatic-Ionian corridor and corridor VIII (Varna–Durrës). Road safety issues though are still a concern for Albania, pointing out that interventions are needed in order to eliminate “blackspots” and reduce road fatalities. Greece presents low performance rates as well, in the fields of road safety and service quality. Road fatalities are still high in Greece comparing to the EU average, as 64 fatalities per million inhabitants were recorded in 2018, against an EU average of 49. The Greek Road vehicle fleet is also highly dependent on oil with low use of renewables, resulting to low score in carbon emissions performance. Greece and the European Investment Bank, have prepared a National Transport Master Plan for Greece. The main goals for Greece include increase of multi-modality for freight transport by improving rail connections to Trans-European Networks ports and redesign of the coastal shipping network to create regional nodes that will allow faster transfer to smaller ports and islands.

The Programme area includes strategic ports (port of Corfu, Igoumenitsa, Vlora and Saranda) important for tourism and commerce. The highest number of passengers disembarked in recorded from March until August (602.487 passenger in Igoumenitsa and 519.119 passengers in Corfu) and is connected with tourism. The Albanian programme area includes the ports of Vlora, Himara and Saranda. In the Greek programme area and specifically in the Region of Ionian Islands connectivity within the insular complex is inadequate. Ferry connectivity between the Ionian Islands is a major issue for the Region and it is also affected by seasonality. A ferry connectivity is available between the islands of Kefalonia, Lefkada and Zakynthos. The port of Corfu is the only one connected with the Diapontia Islands, but frequency of routes is higher only during summer. The port of Corfu is also the only one connected with the Albania, as there is a ferry connectivity with the port of Saranda. However, frequency of routes and passenger's capacity load are low.

Transport has been one of the main sectors that was hit hard due to the COVID-19 pandemic. Cross-border mobility was highly affected by the travel restriction measures applied by both countries. The main border stations (Krystallopigi- Kapshticë, Sagiada-Qafë Botë, Ktismata-Kakavijë) remained closed from April to May 2020, while in December 2020 only the border station of Ktismata-Kakavijë was available for limited cross-border transportation and exchange. Sea transport between Greece and Albania (ferry connection from Corfu port to Saranda port) remained unavailable since the travel restrictions forced in March 2020 and throughout the same year.

1.2.2.5 Social development (labour market, health and education)

Employment and labour market

The Programme area faces high unemployment rates both on total active population and on youths. Progress in promoting investment in education skills and employability is limited. According to the latest regional statistics about unemployment, the total unemployment rate in the Greek and Albanian border regions is around 20%. In Greece, large disparities are recorded at regional level. The unemployment rate is highest in Western Macedonia (27.0% in 2018), a matter that creates great concern as the country is preparing for the implementation of its Just Transition Plan that involves the aforementioned region. Unemployment rates in Albania are also high, while a significant difference is being recorded in the unemployment rates between men and women. The exchange of seasonal laborers is one of the main characteristics of the labour market in the cross-border area. About 10.000 seasonal workers are required every year from Greece to be employed in agriculture.

Health services

Health services are also a field of common challenges and needs. The COVID-19 crisis has surfaced the importance of health infrastructure and services. Improving access to health services especially in remote areas is very important for the cross-border area. Despite the fact that Greece had adopted the 2016-2020 national health strategy, it still presents a limited progress in investment in the health sector, keeping in 2017 one of the lowest percentages in the euro area (0.1% of GDP as opposed to 0.2% of GDP in the euro area). Financing from the European Social Fund, has however contributed to the reform of primary health care and the rolling out of a network of local healthcare units to strengthen access to primary healthcare. Public spending on long term care is very low, as it amounts for 2% of total healthcare spending. Considering the high rate of aged people (+65) who face serious difficulties in personal care and/or household activities this record creates great concern for Greece. The operation of the General University Hospital of Ioannina is an important factor for the cross-border area as it facilitates the population from both countries.

Education and vocational training

The Greek regions exhibit relatively higher educational levels than the areas in Albania. The Adult Education Survey (AES), which measures participation in formal or informal education over a longer time span of one year, also shows a significant gap between Albania (9.2%) and the EU-28 average (45.1%). In Albania a positive record is that the secondary school and university enrolments and outcomes have improved steadily over the past decade. However, public spending on education remains low. A new Agency has also been established for the employment and vocational education and training (VET) structure, which could contribute to the efforts for alignment of education and training to the needs of the labour market. In Greece, progress in promoting investment in education skills and employability is also limited. Public expenditure on education accounted for 3.9% of GDP in 2017, among the lowest in the EU (EU average: 4.6%). The proportion of upper secondary students enrolled in vocational education and training was far below the EU average (28.8% compared with an EU average of 47.8% in 2017) and has been decreasing since 2013. However, challenges are still identified in the field of vocational education and training.

The COVID-19 crisis has affected nearly every aspect of social development. Governments in both countries have applied subsequent measures for mitigating the socio-economic effects of the restrictions taken for preventing the spread of the pandemic. The outbreak of the COVID-19 in Greece has highlighted the deficiencies of the health care system, as well as the limited healthcare services available to the refugee population currently living in Greece. In Albania key measurements consisted of additional funding for the health sector, paying minimum salaries supporting small businesses and self-employed, funding for companies to access in overdrafts for paying employee wages.

Economic disruption and, consequently, large job losses are expected to increase the already high unemployment rates in both countries. The number of people in need of social protection will increase calling for a need to strengthen protection policies as to respond effectively to the ever-increasing pressure on the system and to cushion effectively both the short-term and the potential long-lasting socioeconomic impact of the pandemic.

1.2.2.6 Tourism and Cultural Heritage

Tourism

For the Programme, area tourism is one of the most important economic sectors. In Albania, tourism is growing steadily and investments in this area are increasing. In 2019, Albania adopted a national strategy for the sustainable development and tourism and an action plan. In the period 2014-2018, the arrivals of foreign citizens coming in Albania were approximately 23.6 million persons. Only during 2018, the arrival of foreign citizens is 15.8% more than 2017. Activities related directly with tourism (2 digit NACE Rev.2: 55, 56, 77, 79) generated 45 ALL billion value added in 2018 with a contribution by 2.8 % in GDP. Cultural tourism seems to be important for the country as in the period 2014-2018, the number of visitors in archaeological parks, museums, castles and other monuments was approximately 3 million persons with an increase by 49.4 % for the year 2018. In the eligible Programme area, the higher percentage of trips for holidays preferred by Albanian citizens in 2017 was registered in the Region of Vlorë. In Albania 80% of its hotels are located in coastal areas (Velipoja, Shëngjin, Durrës, Kavaja, Vlorë, Saranda, or Pogradec). Most accommodation facilities are family businesses rather than large professionally managed groups. Thus, there is a need for supporting development of skills through vocational training and stimulating innovation, know-how transfer and the provision of business advice. Tourism is a big force for the Greek economy. Tourism GDP accounted for 6.8% of total GVA in 2017. The sector directly employed 381. 800 people in 2018, accounting for 10.0% of total employment in the country. In the Greek programme area, the Region of Ionian Islands and Epirus are those with the highest number of visitors, while the Region of Western Macedonia has the lowest number at national level. The Region of Ionian Islands ranks fourth in the list of the Greek regions with the highest rates of international airport arrivals and concentrates more than 80% of the accommodation establishments of the Greek cross border area. Cruise tourism in the Region of Ionian Islands has been growing steadily from 2013 to 2019, being an important economic industry for the region. In 2019, a total of 1.044.160 cruise passengers arrived in the ports of Corfu, Kefalonia and Zakynthos. Tourism, which accounts for more than 20% of Albania's GDP, was one of the most affected sectors by the pandemic. In July 2020, the number of foreign tourists was found to have decreased by 61.5% compared to last year. The Greek tourist product is characterized by massiveness and seasonality as tourist flows are particularly dense at certain period of the year. The outbreak of the COVID-19 pandemic has affected Greece's most profitable sector. A need to upgrade the tourism product by investing in less seasonal and more qualitative forms of tourism has emerged (e.g., conference, medical tourism).

Cultural Heritage

Cultural and natural heritage is another territorial asset of the cross-border region, presenting similarities and common challenges when it comes to protection measures, valorization and effective promotion with the scope to strengthen tourism destination branding. The eligible cross border area is characterized by unique and diverse cultural heritage that could form the basis for tourist development. On the Albanian eligible part there are three sites on the UNESCO World Heritage Site register, the historic centers of Berat and Gjirokastër, the Butrint Archaeological Site, the natural and cultural heritage of the Ohrid Region and two on the tentative list (the Ancient city of Apollonia in the region of Fier and the Royal Tombs of Selca e Poshtme in Korçë). On the Greek eligible area there is one site on the UNESCO World Heritage Site register, the Old Town of Corfu and three on the tentative list (Archaeological site of Nikopolis and Zagorochoria – North Pindos National Park in Epirus and the area of the Prespa Lakes: Great Prespa Lake and Small Prespa Lake in Western Macedonia). The natural heritage of the cross-

border area includes national parks and other protected areas, lagoons, forests, mountainous areas, as well as thermal springs (Amarandos, Kavasila and Preveza in Epirus, Ammoudara, Akriton and Kivotos in Western Macedonia, Bënjë thermal springs in Korçë).

Culture has been affected by the restrictions applied due to the COVID-19 pandemic. Visits in archaeological sites and museums, as well as organization of theatre performances and cultural events were suspended during the lockdown. Several cultural institutions turned to new technological means and digitalization for producing cultural products. However, additional measures are required for supporting culture to recover from the COVID-19 crisis and acquire alternative tools for cultural production.

1.2.3 Lessons Learnt from past experience

Cross-border cooperation in the eligible area during the previous and the current programming period has brought important achievements mainly in the areas of tourism and environment, supporting the development of tools for the better exploitation of the tourist areas and the cultural heritage. The implementation of the cross-border cooperation Programme Greece-Albania 2007-2013 and the current implementation of the Interreg IPA II CBC Programme Greece-Albania 2014-2020 has contributed to the creation of more experienced beneficiaries.

The Interreg IPA II CBC Programme Greece-Albania 2014-2020 aimed to “*find the balance between sustainable regional development and enhancement of cross-border cooperation among local population & regional institutions, in accordance with EU & national policies, in order to address common challenges through joint interventions*”.

The Programme launched in total five Calls for proposals (two calls for ordinary projects, one call for strategic projects and two calls for targeted projects). A total of 68 projects were selected for funding. The projects intervened mainly in the following fields: a) waste water treatment, b) solid waste management, c) road network, d) protection of biodiversity, e) nature protection, f) energy efficiency and RES, g) risk prevention and management, h) protection, development and promotion of public cultural and heritage assets and i) actions supporting SME's. All projects had to justify their compliance in respect to equality between men and women and non-discrimination and their contribution to sustainable development.

According to the results of the evaluation report on the implementation of the Interreg IPA II CBC Programme Greece-Albania 2014-2020 and the authorities' opinions on the achievement of the Programme's priorities, the relation of the selected projects with other EU Policies and special issues, the selected projects seem to have contributed at a very satisfying level at the Programme's priorities and specific objectives.

The assessment by authorities has also considered the overlook on policy sectors targeted by the selected projects and types of participants, to be positive in term of coherence and consistency with the Programme priorities and with the common and Programme specific results and outputs indicators. Furthermore, the selected projects seem to match with the integration and multi-perspective approach to the local development overall approach of the Cooperation Programme.

Operational aspect of the cross-border programme

At operational level the programme evaluation report has confirmed the efficient and effective programme support to projects and the related satisfaction of beneficiaries.

The use of the Management Information System (MIS) has improved application and monitoring process and is considered adequate and in place. Still the administrative burden of the programme is deemed to be heavy for the final beneficiaries (especially with respect to administrative procedures followed for tendering and contracting). The institutional capacity has also been recognized as an important difficulty in project implementation as institutions are still reporting lack of staff. Supportive actions and tools such

as the presentations used during info-days, the Frequent Asked Questions and the Programme's Management and Control System uploaded in the programme site, are considered by beneficiaries to be very helpful in the management of their projects. Beneficiaries are also suggesting for simplification of verifications procedures is also being suggested by beneficiaries as well as training sessions for enhanced cooperation and exchange of experience.

A very big issue that arose during the beginning of the 2014-2020 programming period was the need for alignment with the Practical Guide to Contract Procedures for EU External Actions (PRAG) by both Greek and Albanian Beneficiaries and the delays that this caused to the signing of contracts and the implementation of the approved projects. Other implementation issues include:

1. Delays in the opening of bank accounts for Albanian beneficiaries
2. The liquidity of Albanian beneficiaries and the time-consuming procedure for the transfer of the pre-financing and the next reimbursements.
3. The fact that all Albanian beneficiaries have to cover by their own sources the 15% of national contribution and the 20% of VAT.
4. The unrealistic assessment of the time needed for the preparation and implementation of the tendering procedures.
5. The first years of the programme implementation, the unavailability of First Level Controllers in Greece, due to the limited number of controllers.
6. Insufficient cooperation between beneficiaries leading to the delays in the submission of payment claims.
7. Delays in the tendering procedures and the signing of the respective contracts leading to delays in project implementation by both Albanian and Greek Beneficiaries.
8. The impact of the COVID-19 crisis leading to the change in the time plan and additional modification in order to ensure implementation of the project activities.
9. Inexperienced staff and under staffed organizations.

The main recommendations of the evaluation suggest:

- Better structuring and consistency of the applicant's package for project proposals.
- Reducing the administrative burden for project implementation.
- Harmonization of eligibility rules should be further strengthened.
- Needs and benefits to use modern communication tools (e.g. Skype, Webinar software) should be further explored, live Webinars to better advise applicants on a daily basis in a resource-efficient manner.
- The MA/JS should organize Info Days more often in accordance with the recognized needs in order to efficiently and effectively address identified issues also in the programme implementation.

1.2.4 Complementarities and synergies with other forms of support

The complementarity of Interreg VI-A IPA Greece Albania with other forms of support focuses on the added value of this cooperation programme along with other sources of financing. In some cases, the complementarity may lead to coordination and synergy actions. Complementarity is pursued in terms of coordination and synergy actions. The mechanisms that will be applied for enabling coordination with other forms of support in the eligible area and specifically with other co-operation Programmes will be based on: a) the use of tools (online tools or publications) for identification of similar projects for synergies, sharing of best project practices and outcomes from thematic and territorial perspective, b) the

organization of joint activities (e.g., events, stakeholder involvement) for promoting synergies between projects and common stakeholders among programmes, c) working groups for knowledge sharing and common learning in the development of calls, assessment of applications and monitoring. The complementarity and connections that can be established by Interreg VI-A IPA Greece Albania refer to the following sources of financing in the eligible area:

a) Complementarities with the Just Transition Fund

The Just Transition Fund is the first pillar of the Just Transition Mechanism, which is a key tool introduced by the EU for the transition towards a climate- neutral economy by ensuring that this transition is carried out in a fair way, leaving no one behind. Greece has already identified the transition areas and has developed a Just Transition Plan for the Region of Western Macedonia and the city of Megalopolis (Peloponnese) which are among the EU regions with the greatest dependence on fossil fuels. A distinctive programme to be supported by the JTM is set for Greece. Some of the main investment areas according to the approved Just Transition Programme for Greece, involving the Region of Western Greece, are clean energy, land use adaptation and circular economy. The Interreg VI-A IPA Programme Greece-Albania can develop complementarities and synergies with the Just Transition Programme in the field of circular economy and the actions towards the development of an innovation zone for the area.

b) Complementarities to other Programmes

Complementarity shall be pursued with other cross-border programmes namely: (Interreg VI-A) IPA Greece North Macedonia in promoting joint actions in the Prespes area in line with the Prespa Lake Agreement and (Interreg VI-A) Greece-Italy in supporting joint actions for improved cross-border maritime connectivity. Complementarities can be pursued with other IPA funding programmes such as the Interreg VI-A IPA Italy Albania Montenegro (South Adriatic), the cross-border cooperation programme North Macedonia – Albania, the cross-border Albania – Kosovo* and the cross-border cooperation programme Montenegro – Albania, as well as with transnational programmes such as the (Interreg VI-B) Adriatic-Ionian and the (Interreg VI-B) EURO MEDITERRANEAN (EURO MED) Programme. Complementarity and synergies can be pursued in the “EU for Prespa programme” in the fields of biodiversity protection, control and reducing of pollution, sustainable tourism, improvement of water and waste water management.

The cross-border eligible area is part of the Adriatic-Ionian corridor. Therefore, cooperation should also be promoted between the Interreg VI-A IPA Greece Albania and the future (Interreg VI-B) Adriatic-Ionian Programme which is expected to contribute in enhancing mobility in the Adriatic- Ionian regions and support transition to greener economies. EURO MED Programme is another programme with which the cross-border programme can pursue cooperation, particularly in the field of biodiversity, climate change and promotion of circular economy.

The Interreg VI-A IPA Greece Albania Programme can strengthen and capture synergies with other sectoral programmes in the cross-border area, such as the Programme “Environment, Energy and Climate Change 2021-2027” implemented in Greece and with Greece’s “Transport Infrastructure Programme 2021-2027” which foresees actions for enhancing cross-border connectivity (upgrade of road networks, improvement of cross-border mobility).

It is also important that the Managing Authority keeps close contact with the EU Delegation in Albania in order to seek efficiency, effectiveness and complementarity of the activities with other EU support. Close coordination between the Managing Authority and the EU Delegation in Albania will be maintained in order to maximise the effect of the assistance with other EU activities in the overlapping areas of support. The Managing Authority has already an establishing mechanism in order to ensure avoidance of double funding, in accordance with Article 191 regarding Principle of non-cumulative award and prohibition of double funding of the Financial Regulation, as beneficiaries are obliged to submit a declaration of non-

double funding for their proposals to be assessed during project calls.

c) Contribution to Horizontal Principles

The specific objectives of the Programme Strategy shall also be pursued in line with the principles for promoting sustainable development and the "do no significant harm" principle. Taking into account the UN Sustainable Development Goals the specific objectives of the future Programme are expected to contribute in the protection, restoration and sustainable use of the terrestrial ecosystems (SDG 15), the sustainable management of water (SDG 6) and to combat the impacts of climate change (SDG 13).

The selected intervention fields of the Programme are focused on addressing substantial needs that the cross-border area is still facing, especially in the fields of water supply, health services, transport and economic development. Investments such as improving the road network, ensuring modern and efficient water supply networks for the inhabitants of remote and disadvantaged areas, but also strengthening the development prospects in the eligible regions are important and a prerequisite for an integrated transition to green development. In addition, such investments contribute to reducing the development gap between the regions of the participating countries, so that they are able to pursue an enhanced cooperation that will effectively contribute to the achievement of higher indicators in actions focused on climate change in the future. Considering the absolute financial figures of the Programme the allocation of 30% of the budget to the climate change objectives would as a consequence lead to the allocation of significantly small amounts for the Programmes' objectives with limited budget apportionments. A more balanced approach between promotion of climate change adaptation and addressing the main development needs of the cross border area has been pursued. Thus, the climate related expenditure reaches at 19,48% of the financial allocation of the programme. The Programme Strategy is also expected to address the ambition set in recital 11 CPR, for tackling the loss of biodiversity. Considering the type of investments supported by the programme specific objectives and the absolute financial figures of the Programme, 13,09% of the EU financial allocation of the Programme is dedicated to interventions for the protection of biodiversity and natural heritage. It is expected that under the same special objective that supports biodiversity actions, strategic investments for the reduction of air and noise pollution, will also be supported.

Actions supported by the Programme shall safeguard the protection of fundamental rights, complying with the European Charter of Fundamental Rights and ensuring gender equality, non-discrimination (based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation), and accessibility as per article 9 of CPR as well as access and opportunities for all, including removing barriers to healthcare, tourism and culture. The respect of these fundamental rights will be assessed during the selection of project and will be evaluated throughout the monitoring of their implementation.. The New European Bauhaus[1], shall guide actions supported by the Programme into embedding elements such as: reconnecting with nature, supporting connection and social interaction through cultural assets and promoting re-use and circularity as the new normal.

[1] https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en

1.2.5 Complementarity with Macro-regional Strategies

Greece and Albania are included in the nine countries of the European Strategy for the Adriatic and Ionian Region (EUSAIR). The general objective of the EUSAIR is to promote the economic and social prosperity and growth in the region by improving its attractiveness, competitiveness and connectivity, while safeguarding environmental protection. EUSAIR is also expected to contribute at the further

European integration of the Western Balkans. Macro-regional strategies (MRS) have become an integral part of EU regional policy, designed and implemented in a defined geographical area in order to jointly address challenges and develop opportunities they have in common through setting shared, long-term objectives for the macro region in question. The collaboration and the synergies between Managing Authorities in this defined geographical area is becoming a necessity.

Within the national strategic documents, as well as the regional ones, the emblematic priorities of the EUSAIR strategy have been incorporated so that they can lead to the implementation of projects of macro-regional added value. The same principals apply for the Interreg VI-A IPA Greece-Albania', which is invited to promote the EUSAIR macro-regional strategy, both at the level of the programme architecture and priority axes, as well as through implementation mechanisms: specific selection criteria (ex. bonus points if the project contributes to a macro-regional strategy); earmarking of a specific budget by a targeted call.

The cooperation programme is expected to tackle challenges in the areas of environmental protection, climate change adaptation and mitigation of natural risks connected with pillar 3 "Environmental quality" of the EUSAIR. Considering the stakeholder consultation outcomes, it is expected that cross-border cooperation will be pursued in the field of "Sustainable tourism" contributing to pillar 4 of the EUSAIR, especially with the aim to create and promote thematic touristic routes. Among the high priority needs of the programme area that are expected to be tackled through the cooperation programme is the improvement of cross-border connectivity in line with pillar 2 of the EUSAIR "Connecting the Region". Capitalization of the Interreg VI-A IPA Greece Albania investments for improving inland border connection of Greece and Albania is expected to be pursued in the new cooperation programme strategy contributing to the EUSAIR overall goals for the creation of multimodal corridors in the Adriatic-Ionian Region, alongside the TEN-T network, reducing infrastructural, technological and legislative gaps.

1.3 Justification for the selection of policy objectives

The Interreg VI-A IPA Greece Albania Programme aims to promote integrated regional development. Through cross-border cooperation, communities located in border areas seek to promote the socioeconomic development of the border area, develop economies of scale and overcome their peripheral positioning. The Programme Strategy emphasizes on specific objectives that can contribute in bridging the gap of regional, social and economic disparities in the cross-border area and promoting sustainable development. According to the joint development needs of the cross-border area the three policy objectives of the Cohesion Policy that the Strategy involves are:

- Policy Objective 2 (a greener, low-carbon Europe by promoting clean and...)
- Policy Objective 3 (a more Connected Europe, with strategic transport and digital networks)
- Policy Objective 4 (a more social and inclusive Europe implementing the European Pillar of Social Rights)

On this basis three Priority Axes are formed:

- Priority Axis 1: Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions
- Priority Axis 2: Improving accessibility in the cross-border area

·Priority Axis 3: Fostering sustainable cross-border economic and social development

The form of support used by the Programme includes only grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

1.3. Justification for the selection of policy objectives and the Interreg-specific objectives, corresponding priorities, specific objectives and the forms of support, addressing, where appropriate, missing links in cross-border infrastructure

Reference: point (c) of Article 17(3)

Table 1

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
2. A greener, low-carbon transitioning towards a net zero carbon economy and resilient Europe by promoting clean and fair energy transition, green and blue investment, the circular economy, climate change mitigation and adaptation risk prevention and management, and sustainable urban mobility	RSO2.4. Promoting climate change adaptation and disaster risk prevention, resilience taking into account eco-system based approaches	1. Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions	The regions of the cross-border area present high vulnerability to climate change. Economic sectors such as agriculture, forestry, fishery and tourism are the main sectors affected by climate change in the cross-border area. Albania is reliant on electricity production by hydro sources. This can make energy production sector highly vulnerable to climate change, since droughts can result in less electricity produced by the hydro power plants. The extensive coastal areas, as well as the remote and less developed areas are exposed to several risks arising from climate change. Natural risks (earthquakes, fires, severe weather and floods) can become major cross-border issues. The development of joint measures for monitoring, prevention and preparedness to such risks is important. Interventions for the mitigation of climate change risks is a priority for the cross-border area which every year suffers from wildfires, floods causing severe disasters in the natural environment, on road networks and build-up environment, affecting local communities and economies as well. More investments are needed in energy efficiency and renewable energy sources in order to slow down air pollution (by reducing greenhouse gas emission which results in less ozone layer depletion) and fight climate change. Deployment of technology and infrastructures for

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			affordable clean energy can support transition to an improved quality of environment and mitigation of climate change risks.
2. A greener, low-carbon transitioning towards a net zero carbon economy and resilient Europe by promoting clean and fair energy transition, green and blue investment, the circular economy, climate change mitigation and adaptation risk prevention and management, and sustainable urban mobility	RSO2.5. Promoting access to water and sustainable water management	1. Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions	Sustainable water management is common need for the programme area. In Albania most economic activities rely on utilization of water resources, where over 90% of energy production comes from Hydropower Plants (HPPs). Water supply and sewerage in Albania still faces major problems such as lack of adequate infrastructure in water and waste water management & treatment and the need to increase the water utilities efficiency, especially in rural areas. Waste water treatment plants in Albania cater for only about 15% of the population, while discharges of treated and untreated wastewater pose a threat for rivers and water quality. Uncontrolled and not recorded interventions in the water regimes, deterioration of the water quality and increase of pollution from waste water discharges specifically in coastal areas of Albania create a considerable pressure for water management in Albania. Enhancement of water monitoring (water quality and quantity) is important for the effective implementation of water management measures and programmes. Furthermore, water management measures and action plans will need to take into account flood protection and climate change risks. Greece has adopted and reported the second generation of River Basin Management Plans under the Water Framework Directive. Greece is mainly dependent on groundwater resources for its water supply. Water imbalance is often experienced, especially in the coastal regions, due to temporal and

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			spatial variations of the precipitation, the increased water demand during the summer months. The Region of Epirus includes some of the most important rivers of Greece (Aoos, Arachthos, Kalamas, Louros, Acheron), while the Region of Western Macedonia holds 65% of the country's surface waters with an important number of lakes, river network and underground water resources. In the Region of Ionian Islands there are 5 rivers, 22 coastal and 5 transitional surface water bodies. Water uses are distinguished in water supply and tourism, related to drinking water, irrigation, livestock and industry. Human economic activities and water demand, especially in cross-border communities with intense agricultural and tourism activity pose a need for investing in measures for preventing water pollution and improving waste water treatment methods.
2. A greener, low-carbon transitioning towards a net zero carbon economy and resilient Europe by promoting clean and fair energy transition, green and blue investment, the circular economy, climate change mitigation and adaptation risk prevention and management, and sustainable urban mobility	RSO2.6. Promoting the transition to a circular and resource efficient economy	1. Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions	The cross-border regions present limited progress in waste management and recycling. In Albania separate collection of waste streams and economic instruments to promote recycling and reuse and to prevent waste generation remain limited. Albanias' National Strategy 2020-2035 for integrated waste management aims at incorporating circular economy principles in the national waste management system. The concept of the polluter-pays principle is not currently well developed in Albania and the costs of providing a basic minimum standard of waste disposal are recovered in only a few cities. Greece has yet to advance in terms of integrated waste management compared to the rest of EU27. Municipal solid waste (MSW) management still

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			relies mainly on disposal in landfills (80%). Around 15% of the collected MSW are being recycled, while 4.1% is composted. As a result, the country ranks very low in EU27 in terms of circularity of the economy. Greece has adopted the National Strategy for Circular Economy, aiming at the increasing circularity and reducing waste landfilled. Cross-border regions need to invest in the support reuse, storage, and treatment.
2. A greener, low-carbon transitioning towards a net zero carbon economy and resilient Europe by promoting clean and fair energy transition, green and blue investment, the circular economy, climate change mitigation and adaptation risk prevention and management, and sustainable urban mobility	RSO2.7. Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution	1. Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions	The cross-border area presents a rich biodiversity and an important number of protected areas of international interest including lakes, wetlands, mountain ranges and coastal areas (and the most important the last wild river in EU, Vjosa (Aoös River). The Great Prespa Lake with a surface of 281.7 km ² is shared between Albania (18%), Greece (14%) and North Macedonia (68%). The river of Aoös- Vjosa (and its tributary Drinos), which originates from the Northern Pindus Mountain range, flows for 70 kms through Greek territory and for 190 kms through Albanian territory and flows out into the Adriatic Sea, north of the city of Vlorë. The Ionian Islands include 19 areas of the Natura 2000 network, while in Epirus the same areas are 31. Areas of Natura 2000 in Western Macedonia represent 3,62% of the protected areas of Greece. Albania includes 58 protected areas covering 18% of its territory. Investments for enhancing protection and preservation of these areas and measures for reducing all forms of pollution and impact from human activity will alleviate the risks regarding loss of ecosystems, endangered biodiversity, protection from invasive species and better valorization of

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			natural assets. The National Park of Prespa has been declared as a cross-border Park with international interest. The ratification of the Prespa Lake Agreement between the two countries is an important step for the valorization and protection of natural resources that can be further supported by cross-border cooperation. The development networks in the cross-border area for the protection of habitats and common ecosystems is also important for the promotion of the emblematic priorities of the EUSAIR and the creation of Green and Blue corridors in the Adriatic-Ionian region. Investment in green infrastructure can improve the urban environment and contribute in the reduction of air pollution.
3. A more connected Europe by enhancing mobility	RSO3.2. Developing and enhancing sustainable, climate resilient, intelligent and intermodal national, regional and local mobility, including improved access to TEN-T and cross-border mobility	2. Improving accessibility in the cross-border area	Connectivity and accessibility in the cross-border area remains one of the main structural needs. Road network in rural and isolated areas, especially in the Albanian cross-border regions is still inadequate. The main challenges of the programme area include poor road network in remote and isolated areas and inadequate infrastructure. Road safety is an important concern for both countries, as road fatalities rates remain high. Investment in actions for eliminating “blackspots” and improving road infrastructure is considered essential for the cross-border area. One of the main advantages of the cross-border area is the operation of important ports (Igoumenitsa, Corfu, Saranda, Vlorë). Tourism growth in the coastal areas of the cross-border regions is creating additional needs in the services provided by ports. Investments for the improvement of port logistics, including information systems and

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			the rehabilitation of port infrastructure, particularly of the maritime ports of Vlorë and Saranda are considered important for the upgrade of maritime transport in the cross-border area. Actions for supporting the transition of ports to climate neutral practices and services will contribute to the EUSAIR priorities, specifically in the EUSAIR flagship for the “Adriatic-Ionian multi-modal corridors” in line with the Alternative Fuels Infrastructure Directive (Directive 2014/94/EU) is prioritizing the Onshore Power Supply in TEN-T ports by the end of 2025. In the Region of Ionian Islands connectivity within the insular complex remains inadequate. Actions for the improvement of connectivity between islands, including actions for support of multimodal transport will enhance local economies and improve accessibility in the cross-border regions. Development of intermodal services is important for promotion of sustainable tourism. A future railway connection in the cross-border area and the improvement of sea and road connection could contribute in identifying multimodal corridors in the eligible area in line with the EUSAIR priorities. Mobility plans for the cross-border area could facilitate the local population, especially residents of remote areas that need to commute regularly in larger urban and suburban areas, ensuring better access to health care and other services.
4. A more social and inclusive Europe implementing the European Pillar of Social Rights	RSO4.5. Ensuring equal access to health care and fostering resilience of health systems, including primary care, and promoting the transition from institutional to	3. Fostering sustainable cross-border economic and social development	Both countries are still presenting very low percentages of public spending on health, with rates below the EU average. In Albania, public spending on health remains low at 2.9 % of GDP with disproportionately low resource allocations to

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
	family- and community-based care		primary health care. Greece still presents a limited progress in investment in the health sector, keeping in 2017 one of the lowest percentages in the euro area (0.1% of GDP as opposed to 0.2% of GDP in the euro area). The unbalanced distribution of health care resources and personnel across both countries is also a concern, especially for inhabitants of remote and sparsely populated areas. Access to health services, especially for remote rural areas of the border area, is a main concern taking into account that these areas are also facing a severe aging problem. The operation of the General University Hospital of Ioannina is an important factor for the cross-border area as it facilitates the population from both countries. However, further investments are required for ensuring equal access to health care services, especially for the more vulnerable social groups of the cross-border area. Better coordination and joint solutions for facilitating the population near borders are considered important for the improvement of the quality of life in the cross-border area.
4. A more social and inclusive Europe implementing the European Pillar of Social Rights	RSO4.6. Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation	3. Fostering sustainable cross-border economic and social development	Tourism holds an important role in the economies of the cross-border area. It accounts for 18% of Greece's GDP and employs more than 900,000 people, accounting for one fifth of the workforce. In Albania tourism has been growing steadily. In Albania tourism's contribution to the country's GDP rose by 8.5% in 2019, and that tourism contributed 21.2% of the total economy. However, the tourism sector seems to be one of the main sectors affected by the COVID-19 crisis. Improvement of tourism branding and promotion of alternative types of

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			tourism (including health tourism, agro-tourism, conference tourism, hiking tourism, enotourism, etc.) will help local communities to boost their competitiveness, especially for regions in economic transition such as the Region of Western Greece. Investing in sustainable tourism models, promoting resource-efficient and low carbon tourism. Preserving natural resources and promoting sustainable tourism is essential for the stabilization of the tourism sector. The cross-border eligible areas presents a rich cultural heritage, a common asset that could be used to support economic development across the region. Investments in the cultural and creative sector can help the local economies to recover from the COVID-19 crisis impact and support the preservation of cultural heritage. The cross-border area includes sites listed in the UNESCO World Heritage monuments (Corfu Old Town, the historic centers of Berat and Gjirokastrë, the Butrint Archaeological Site). The valorization of cultural heritage through new technological tools for improving accessibility, supporting cultural expression and creativity through digital channels will enhance the promotion of cross-border cultural heritage. Investments in cultural heritage and creativity shall put emphasis on social inclusion and promotion of equality. Investments under this specific objective aiming at the diversification of the cross-border tourism offer and promotion of sustainable tourism shall contribute to the EUSAIR flagships: “AIR CULTURAL ROUTES/ Development of sustainable and thematic cultural routes/ connecting cultural routes in EUSAIR”, “DesAir- Training and skills in the field of tourism

Selected policy objective or selected Interreg specific objective	Selected specific objective	Priority	Justification for selection
			businesses (vocational and entrepreneurial skills)” and “CRUISAIR -Expanding the tourist season to all-year round”.

2. Priorities

Reference: points (d) and (e) of Article 17(3)

2.1. Priority: 1 - Supporting transition to greener and more resilient cross-border regions

Reference: point (d) of Article 17(3)

2.1.1. Specific objective: RSO2.4. Promoting climate change adaptation and disaster risk prevention, resilience taking into account eco-system based approaches

Reference: point (e) of Article 17(3)

Promoting climate change adaptation and disaster risk prevention, resilience taking into account eco-system based approaches

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

Climate change is a main challenge for the cross-border area and is connected not only with environmental policy but also with all sectors of the economy. The energy sector in particular is one which requires substantial transformation. Greece has set a goal of withdrawing all lignite plants by 2028, with the majority of units - representing over 80% of current installed capacity - being withdrawn by 2023. The goal of complete decarbonization of the country, by 2028, is reflected in the forecasts of Greece's National Energy and Climate Plan, which ensures the stability of the electrical system and the energy security of the country in line with the European Climate Neutrality Strategy. The Just Transition Development Plan of lignite areas concerns directly the eligible Region of Western Macedonia.

Supporting the promotion of clean energy infrastructure for regions in transition can contribute in their efforts to achieve climate neutrality. Albania has achieved some level of preparation for tackling climate change. It made progress by ratifying the Kigali Amendment to the Montreal Protocol. In July 2019, Albania adopted a national strategy on climate change for 2019-2030, with objectives for 2050. The strategy focuses on energy, transport, agriculture, land use and forestry, with a 32% renewable energy target. Fighting climate change is connected with reducing greenhouse gas emissions as much as possible. Achieving energy efficiency is necessary for shifting towards a net-zero emissions society and it requires action on all fronts. In the cross-border area climate change is expected to increasingly impact the quality of life and pose challenges in tourism, agriculture and forestry. Taking into consideration that the programme area is extremely prone to natural disasters including wild fires and floods, climate change adaptation and decrease of risk vulnerability is a priority for the cross-border regions. Coastal erosion is a major challenge in the eligible areas that can have a negative impact on local communities and their economies.

The Programme can play an important role in supporting risk prevention efforts to adapt to the impacts of climate change and it can support adaptation measures and disaster resilience at local, regional and cross-border level. The development of joint action plans and tools for risk management in the cross-border area shall be accompanied with initiatives for shared technological means and enhancement of the institutional capacity of public authorities and stakeholders in the implementation of the national strategies on climate change and risk prevention measures, including the upgrade of green and blue infrastructure for supporting adaptation to climate change.

In the framework of the (Interreg VI-A) IPA Greece-Albania Programme, a Strategic Environmental Assessment (SEA) has been carried out, as the objectives of the programme take into account the "do no significant harm" principle. Nature-based solutions shall be promoted for adaptation to climate change taking into account the sustainable development.

Type of actions (non-exhaustive list)

-Joint actions and development of strategies for supporting adaptation to climate change and preventing natural risks.

-Investments in the development of mechanisms and tools for the prevention and management of climate

related risks, e.g. fires, storms, drought.

-Measures for the enhancement of cross-border civil protection policies and disaster management systems and infrastructures.

-Development of prevention measures, including joint management of cross-border forests, rivers, coastal zones.

-Joint raising awareness activities in the field of climate change adaptation and mitigation, as well as emergency preparedness.

-Joint knowledge development and planning, including joint monitoring, forecasts, alignment of climate change adaptation strategies.

-Increasing institutional and operational capacity of local communities for supporting the prevention and management of climate change related risks.

-Enhancing preparedness, including cross-border early warning systems, interoperability of civil protection units, facilitation of sharing of assets for management of climate related risks, e.g. fires, floods.

-Pilot actions in cross-border communities for monitoring and management of climate change related risks, including coordination of flood risk management practices in shared river basins.

-Upgrade of green and blue infrastructure for adaptation to climate change (efficient use of scarce water resources, restoration of flood defenses, promotion of forestry practices less vulnerable to storms and fires etc.).

Type of actions contributing to the EUSAIR

The type of actions supported by specific objective 2.4 “Promoting climate change adaptation, risk prevention and disaster resilience” can contribute to Pillar III “Environmental Quality” of the EUSAIR. Actions implemented under this specific objective can be complementary to the EUSAIR flagship for “Promotion of sustainable growth of the Adriatic-Ionian Region by implementing Integrated Coastal Zone Management (ICZM) and Maritime Spatial Planning (MSP) also to contribute to Common Regional Framework (CRF) on ICZM of Barcelona convention and the monitoring and management of marine protected area” supporting climate change adaptation and risk prevention.

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

--

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (e)(ii) of Article 17(3), point (c)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
1	RSO2.4	RCO83	Strategies and action plans jointly developed	strategy/action plan	0	4
1	RSO2.4	RCO84	Pilot actions developed jointly and implemented in projects	pilot actions	0	3

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
1	RSO2.4	RCR79	Joint strategies and action plans taken up by organisations	joint strategy/action plan	0.00	2021	4.00	Supported projects	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (e)(iii) of Article 17(3), point (c)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objective 2.4 “Promoting climate change adaptation and disaster risk prevention, resilience taking into account eco-system based approaches” are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- National, regional and local authorities of the cross-border eligible area.
- Public and private authorities impacted by climate change adaptation, risk prevention and disaster resilience.
- Environmental educators, environmental organisations, researchers and scientists.

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (c)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (e)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (e)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.4	IPA III	058. Adaptation to climate change measures and prevention and management of climate related risks: floods and landslides (including awareness raising, civil protection and disaster management systems, infrastructures and ecosystem based approaches)	799,499.70
1	RSO2.4	IPA III	059. Adaptation to climate change measures and prevention and management of climate related risks: fires (including awareness raising, civil protection and disaster management systems, infrastructures and ecosystem based approaches)	799,499.70
1	RSO2.4	IPA III	060. Adaptation to climate change measures and prevention and management of climate related risks: others, e.g. storms and drought (including awareness raising, civil protection and disaster management systems, infrastructures and ecosystem based approaches)	799,499.70

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.4	IPA III	01. Grant	2,398,499.10

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.4	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	2,398,499.10

2.1.1. Specific objective: RSO2.5. Promoting access to water and sustainable water management

Reference: point (e) of Article 17(3)

Promoting access to water and sustainable water management

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

Water management is still a concern for the cross-border area. Effective utilization of water resources and water quality are a common need for cross-border regions. For rural areas in Albania there is an increased need for investments in water supply and sewerage as there is a weak service coverage offered to citizens. Ensuring water quality and prevention of water pollution from human activity is a common challenge for the programme area. The development of studies and exchange of know-how through cooperation can support the implementation of wastewater treatment plants in order to prevent the disposal of wastewater directly into rivers or the sea. Operations under this specific objective take into consideration the “do not significant harm” principle and will be monitored throughout their implementation for their compliance with this principle.

Water redistribution, storage and saving and a sound demand side management are some of the main priorities for water policy in Greece. Additional pressures in water quality arise from agricultural activity, while surface run-offs and wastewater discharges create intense pressures on the quality of water resources. Operations for the prevention and improvement of water quality are considered important for the programme area. Climate change is another factor that can impact the water cycle, affecting the most vulnerable regions, including the coastal areas and islands. Investments for enhancing water sustainability and responsible use of water resources can address the challenges that arise from increased water demand, especially during the summer season when agricultural activity and tourism create additional pressure on local communities. Avoiding negative environmental impacts and ensuring climate proofing and “energy efficiency first” shall be taken into account for operations supported under this specific objective with a view to promoting sustainable development.

Type of actions (non-exhaustive list)

- Development of joint solutions in cross-border rural areas, as well as the Ionian Islands for the improvement of water management and efficient water utilities coverage for local communities.
- Foster an efficient use of water resources by citizens, throughout the whole water cycle by promoting water saving and reuse, water-efficient technologies in all sectors, as well as by supporting ecosystem-based measures (desalination infrastructure are not foreseen under this specific objective).
- Enhanced addressing of water quantity issues especially in areas dealing with water scarcity (insular complex of Ionian Islands, rural areas with inadequate water supply coverage), e.g. by supporting hazards prevention and climate-change adaptation measures based on an ecosystem restoration approach in a cross-border context.
- Introduction of smart technologies to increase resource efficiency in the water sector and development of cross-border monitoring systems for controlling water supply networks.

- Development of joint innovative methodologies and tools for quality monitoring of drinking water and risk prevention in cross-border area (including exchange of know-how and technology).
- Design and implement coherent and tailored-made wastewater management plans for improving wastewater treatment in cross-border regions.
- Development of cross-border studies and exchange of know-how and technology for wastewater management plants.
- Development of joint solutions for water reuse and dealing with water scarcity in the cross-border regions and prevention of water pollution.
- Pilot actions on wastewater treatment systems based on environmentally friendly processes.
- Integrating climate change aspects into water management strategies on local, regional and cross-border level.
- Development of solutions for promoting waste-water re-use for irrigation and measures to increase the water retention capacity of soils and safe water reuse, addressing the challenges caused in sharing of water resources due to climate change.

-

Type of actions contributing to the EUSAIR

The type of actions supported by specific objective 2.5 “Promoting access to water and sustainable water” can contribute to Pillar III “Environmental Quality” of the EUSAIR. Actions implemented under this specific objective can be complementary to the EUSAIR flagship for “Promotion of sustainable growth of the Adriatic-Ionian Region by implementing Integrated Coastal Zone Management (ICZM) and Maritime Spatial Planning (MSP) also to contribute to Common Regional Framework (CRF) on ICZM of Barcelona convention and the monitoring and management of marine protected area” by implementing actions for improving water quality and reducing water pollution.

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

--

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (e)(ii) of Article 17(3), point (c)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
1	RSO2.5	RCO116	Jointly developed solutions	solutions	0	3
1	RSO2.5	RCO84	Pilot actions developed jointly and implemented in projects	pilot actions	0	3

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
1	RSO2.5	RCR104	Solutions taken up or up-scaled by organisations	solutions	0.00	2021	2.00	MA monitoring system / Survey	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (e)(iii) of Article 17(3), point (c)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objective 2.5: "Promoting access to water and sustainable water management" are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- National, regional and local authorities of the cross-border eligible area.
- Public and private organizations involved in public water supply and management.

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (e)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (e)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (e)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.5	IPA III	062. Provision of water for human consumption (extraction, treatment, storage and distribution infrastructure, efficiency measures, drinking water supply)	1,199,250.00
1	RSO2.5	IPA III	065. Waste water collection and treatment	1,199,250.00

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.5	IPA III	01. Grant	2,398,500.00

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.5	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	2,398,500.00

2.1.1. Specific objective: RSO2.6. Promoting the transition to a circular and resource efficient economy

Reference: point (e) of Article 17(3)

Promoting the transition to a circular and resource efficient economy

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

The concept of circular economy is still at an early stage for the cross-border regions. However, both Albania and Greece have incorporated in their national strategies the objectives in order to be in line with the EU Circular Economy approach. Aim of the specific objective is to support the effort of cross-border regions for more efficient use of resources, focusing on recovery, more recycling and waste separation. Investments in the development of infrastructure and solutions for the support of separate waste collection and management and reuse. The actions envisioned to be implemented under this specific objective are expected to introduce climate-friendly, resource-efficient and economically viable waste management. Investments in circular economy in the cross-border regions are expected to contribute in the sustainable growth and the creation of new job positions, supporting especially regions in economic transitions such as the Region of Western Macedonia. Aim of the investments under this specific objective shall be the transformation of the industrial ecosystems towards more sustainable practices, as well as building on participatory processes involving relevant communities in the sense of providing local solutions to waste management challenges in line with the New European Bauhaus, providing solutions for waste prevention and preparation for reuse.

The development of concrete solutions in circular economy in the cross-border area could reduce pressure on ecosystems by minimizing resource extraction and waste. Two strategic project ideas are expected to be supported under this specific objective. The "Circular Economy Park" project aims at investing in the development of infrastructure for the installation of waste treatment and utilization units, including the creation of a circular innovation centre which envisages the creation of a multi-space (hub) that will connect innovation, education and entrepreneurship, supporting research, education and technological support of high technology & quality and will also function as an incubator for innovative enterprises in the field of circular economy. The "Circular Economy Park" project idea can also offer synergies and present complementarities with investments supported in the framework of the Just Transition Development Plan for the Region of Western Macedonia. Synergies can particularly be achieved with and part of the investment can be financed by the new (Interreg VI-A) IPA Greece North Macedonia. The project idea is clearly oriented towards circular economy purposes and does not include investments for increasing the capacity of facilities for the treatment of residual waste. The second strategic project idea "Introducing digital tools for monitoring pollution in urban areas" aims at the development and testing of digital tools for monitoring municipal solid waste, contributing to the reducing of pollution.

Operations under this specific objective take into consideration the "do not significant harm" principle. Operations under this S.O. will be monitored throughout their implementation for their compliance with the "do no significant harm" principle. Lifecycle costing criteria and measures climate proofing and "energy efficiency first principle" shall be taken into account with a view to promoting sustainable development.

Type of actions (non-exhaustive list)

- Joint knowledge development and planning of circular economy solutions
- Building cross-border cooperation networks aimed at waste re-use.

- Joint knowledge development and planning of circular economy solutions and joint awareness-raising campaigns at large geographical scale for reducing waste production and promoting recycling and reuse.
- Investment in the development and testing of solutions for the separate sorting, storage and treatment of hazardous waste and bio-waste.
- Development of circular economy hubs for creating new regional value chains, connecting relevant actors.
- Support the promotion of the use of recycled materials as raw materials compliant with the efficiency criteria, compliant with climate change adaptation.

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

--

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (c)(ii) of Article 17(3), point (c)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
1	RSO2.6	RCO84	Pilot actions developed jointly and implemented in projects	pilot actions	0	4
1	RSO2.6	RCO116	Jointly developed solutions	solutions	0	4

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
1	RSO2.6	RCR104	Solutions taken up or up-scaled by organisations	solutions	0.00	2021	2.00	MA monitoring system / Survey	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (e)(iii) of Article 17(3), point (c)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objective 2.6: “Promoting the transition to a circular and resource efficient economy” are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- National, regional and local authorities of the cross-border eligible area.
- Organizations involved in waste sorting, storage and treatment in the cross-border area.

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (e)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (e)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (e)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.6	IPA III	069. Commercial, industrial waste management: prevention, minimisation, sorting, reuse, recycling measures	1,440,000.00
1	RSO2.6	IPA III	067. Household waste management: prevention, minimisation, sorting, reuse, recycling measures	2,049,750.00

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.6	IPA III	01. Grant	3,489,750.00

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.6	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	3,489,750.00

2.1.1. Specific objective: RSO2.7. Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution

Reference: point (e) of Article 17(3)

Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

The programme area is characterized by rich natural resources and biodiversity, including an important number of protected areas. Cross-border shared ecosystems, especially around the Prespa Lakes (Great Prespa Lake and Small Prespa Lake) and river Aoös (Vjosa) are a field of cooperation in the Programme Area for the enhancement of their environmental and touristic value. Special attention needs to be paid in the management and protection of designated areas and the biodiversity of the cross-border regions in line with the EU objectives for a greener Europe. The operations supported under this specific objective take into consideration the “do no significant harm” principle, as well as the promotion of sustainable development by avoiding negative environmental impacts. Operations under this S.O. will be monitored throughout their implementation for their compliance with the “do no significant harm” principle.

Pollution remains an important challenge for the cross-border area. In the Region of Fier, the area of Mallakastra suffers from high level of pollution as a result of the exploitation of the oilfield. The pollution from the extractive and processing industry of hydrocarbons are affecting the air and soils. There are needed measures to be taken regarding the improvement of air quality through the increase of the green areas and green infrastructures, and measures to be taken for protecting the environment. Transition of the Region of Western Macedonia in Greece from the lignite activity creates a need to invest in measures for rehabilitation and promotion of clean energy in the affected areas.

Renewable energy resources and energy efficiency measures can be promoted through the promotion of green infrastructure in urban areas of the cross-border regions, contributing to the reduction of CO2 emissions. Green infrastructure is a concept that can support rehabilitation activities for cities and areas in transition from industrial activities by investing in parks, green streets and smart conservation measures. Green infrastructure can be multifunctional, enabling different types of benefits and services for local communities including measures for the protection of biodiversity, accessibility in nature, recreation and social interaction, reducing flood risks and improving despoiled landscapes. These types of operations shall aim to bring individuals and communities closer to nature, contribute to regenerate natural ecosystems and prevent loss of biodiversity in line with the New European Bauhaus.

Cross-border cooperation governance in the field of environmental protection is another important theme expected to be addressed by this specific objective. The goal is to support public authorities and stakeholders to work on common understanding of cross-border environmental issues. Actions for improving cross-border cooperation governance may include the development of joint solutions for monitoring and collecting data on cross-border shared biodiversity. Such initiatives shall be complemented by actions for the development of the institutional capacity of public and environmental authorities, as well as NGOs in supporting the exploitation of common natural heritage and improving cross-border coordination for the prevention of risks and monitoring of threats on natural habitats.

Type of actions (indicative)

- Investments for the protection and enhancement of natural capital, ecosystems and biodiversity.
- Measures for monitoring of biodiversity, genetic sources and protected ecosystems.
- Promotion of the use of technologies for environmental protection and preservation.
- Actions for the restoration, protection and efficient management of natural protected areas, with a focus on endangered species.
- Support data on natural capital preservation (natural parks, protected and designated areas, etc.)
- Joint actions for the protection of nature and biodiversity (protection of wetlands, mountainous natural reserves, rivers, etc.)
- Develop the capacity of environmental authorities and NGO in the joint management of natural sites and protection of cross-border ecosystems.
- Investments for the promotion of green infrastructure mainly in urban areas (green streets, green walls and roofs, accessibility in nature, reducing flood risks and storm-water management, cisterns and rain barrels, etc.) and the rehabilitation of areas in industrial transition.
- Development of measures and pilot actions for tackling and prevention of pollution on the natural environment, protection of cross-border shared natural capital and biodiversity.
- Pilot actions for testing possible solutions in collecting and monitoring cross-border biodiversity data and threats for natural resources.
- Investments for improving air quality in urban areas, control and monitoring of air pollution (e.g. development of solutions for monitoring air pollution).
- Measures to maintain or increase the resilience of forest and wetland ecosystems to disturbances and pressures, including those caused by climate change (e.g., by increasing the connectivity between habitats, preventing unsustainable use, and protecting known refugia for species at the edge of their climatic range).
- Promotion of practices and solutions for eliminating subsidies that support local and national activities harmful to biodiversity, such as deforestation, over-fertilization and over-fishing.
- Investments in the restoration of carbon- and species-rich ecosystems, thus enhancing resilience of biodiversity in the face of climate change, with many other benefits such as flood regulation, coastal protection, enhanced water quality, reduced soil erosion.

Specific Objective 2.7 is expected to support one project idea (subject to be finalized) of strategic importance in the field of green infrastructure, improvement of air quality and monitoring of pollution. “Ai SMART cities” aims at introducing intelligent solutions for supporting control and reducing of air pollution in the cross-border area (SMART Mobility -Intelligent Traffic Management, Intelligent Parking, SMART environment -Intelligent Urban Waste Management, Air Quality Monitoring, Intelligent Public Lighting). Such actions could contribute significantly to the indicators of S.O.2.7, by offering to the population of the cross-border area access to new and improved green infrastructure and solutions in protection of the environment, supporting subsequently the reduction of air pollution in the cross-border regions.

Type of actions contributing to the EUSAIR

Investments under this specific objective can contribute to Pillar III of the “Environmental Quality” of the EUSAIR and particularly in the flagship for: “Protection and enhancement of natural terrestrial habitats and ecosystems”, by implementing actions aiming the improved management and monitoring of

natural terrestrial habitats and ecosystems, particularly in cross-border protected areas and Natura 2000 areas.

“Development and implementation of Adriatic-Ionian sub/regional oil spill contingency plan”, by implementing actions for improving the capability of reaction at possible accidents and better prevention of risks for possible accidents, as well as actions for raising awareness on pollution prevention.

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

--

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (e)(ii) of Article 17(3), point (c)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
1	RSO2.7	RCO116	Jointly developed solutions	solutions	1	5
1	RSO2.7	RCO84	Pilot actions developed jointly and implemented in projects	pilot actions	1	5
1	RSO2.7	RCO36	Green infrastructure supported for other purposes than adaptation to climate change	hectares	0	2

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
1	RSO2.7	RCR104	Solutions taken up or up-scaled by organisations	solutions	0.00	2021	2.00	MA monitoring system / Survey	
1	RSO2.7	RCR95	Population having access to new or improved green infrastructure	persons	0.00	2021	5,784.00	Upon completion of output in the supported project	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (e)(iii) of Article 17(3), point (c)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objective 2.7 “Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution” are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- Environmental management and protection organizations, environmental educators.
- Scientists and researchers.
- National, regional and local authorities of the cross-border eligible area.

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (e)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (e)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (e)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.7	IPA III	077. Air quality and noise reduction measures	1,440,000.00
1	RSO2.7	IPA III	079. Nature and biodiversity protection, natural heritage and resources, green and blue infrastructure	2,049,750.90

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.7	IPA III	01. Grant	3,489,750.90

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
1	RSO2.7	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	3,489,750.90

2.1. Priority: 2 - Improving accessibility in the cross-border area

Reference: point (d) of Article 17(3)

2.1.1. Specific objective: RSO3.2. Developing and enhancing sustainable, climate resilient, intelligent and intermodal national, regional and local mobility, including improved access to TEN-T and cross-border mobility

Reference: point (e) of Article 17(3)

Developing and enhancing sustainable, climate resilient, intelligent and intermodal national, regional and local mobility, including improved access to TEN-T and cross-border mobility

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

The cross-border area is covered by maritime transport and road networks and it presents a low quality and density of infrastructure, while there is no optimized system of connections between the available modes of transportation. Accessibility is mainly provided by the regional road network, which follows the topography of river valleys and mountain passes, hence leaving smaller inner regions relatively isolated. The availability of the road network is also problematic with certain connections closing on a seasonal basis, due to weather conditions.

Investments for the improvement of road networks, focusing on a better road connectivity and road safety measures are necessary for overcoming significant gaps between rural and urban areas. Improvement of transportation is essential for inhabitants of cross-border remoted and sparsely populated areas, as it can improve quality of life, facilitating also accessibility to health services especially for vulnerable social groups. Investments for the improvement of quality connection across the borders of Greece and Albania (Ioannina-Kakavia and Igoumenitsa-Sagiada-Mavromati) shall be combined with investments for the improvement of cross-border cooperation and the enhancement of the institutional capacity of public authorities and stakeholders in the transport sector.

Currently multimodality between the available transport means of the cross-border area (ferry, rail, airport, intercity bus and urban transport) is limited. The cross-border area includes important international gates such as the ports of Corfu and Igoumenitsa in Greece and the ports of Vlorë and Saranda in Albania, as well as international airports. Reconstruction of the road network connection and strengthening of the road safety measures in the cross-border area could contribute in the improvement of accessibility to and from the prominent entrance gates of both countries, paving also the path for an enhanced multimodality promotion. During the 2014-2020 programming period the development of a strategic investment plan for the rail connection of the two countries, through the construction of the railway section "Pogradec -Krystallopigi/Ieropigi", of a total length of approximately 130 km in both Greek and Albanian territory was supported. Reconstruction of rural and suburban roads in the surrounding cross-border area of the strategic investment plan will enhance the efforts for improving cross-border connection, leading to upgraded transport infrastructure for local communities. .

Operations under this specific objective take into consideration the "do not significant harm" principle. Operations will be monitored throughout their implementation for their compliance with the "do no significant harm" principle.

Type of actions (non-exhaustive list)

- Reconstruction of rural and suburban roads in the cross-border area (rebuilding, resurfacing, realignment etc.).
- Investments in road safety measures in cross-border urban and rural networks, for improving cross-border mobility and reducing accidents rates.
- Measures to manage safety risks created in the cross-border road network due to weather conditions and the special geomorphological characteristics of the cross-border area
- Investments for the modernization of the road network in the cross-border area, with an emphasis on reduction of black spots
- Actions for realignment of urban and rural roads in the cross-border area, with the aim to improve accessibility in remoted or mountainous areas.
- Investments in the implementation of climate proofed standards in road reconstruction in order to increase the resilience of cross-border road transport infrastructure to weather extremes and climate change (adjustment of road pavements, adaptation of road drainage systems as response to high temperatures or extreme rainfall events that affect road connectivity in the cross-border area).
- Investments in road refurbishment and road safety will also include the realization of cycling/walking paths to safeguard the safety of weak users (i.e. along the E86, the E853, on the border crossing the Sarantaporos river, refurbishments will take into consideration the sustainable mobility for ensuring the safety of possible commuters by (e)bike).

Type of actions contributing to the EUSAIR

Actions of specific objective 3.2 "Developing and enhancing sustainable, climate resilient, intelligent and intermodal national, regional and local mobility, including improved access to TEN-T and cross-border mobility" can contribute to Pillar II "Connecting the Region" of the EUSAIR. Investments for the improvement of cross-border connectivity and mobility can contribute to the EUSAIR flagship of the "Adriatic-Ionian Multi-modal corridors", supporting the identification of multimodal corridors alongside the TEN-T network.

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

--

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (e)(ii) of Article 17(3), point (c)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
2	RSO3.2	RCO46	Length of roads reconstructed or modernised - non-TENT	km	2	10.5

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
2	RSO3.2	RCR56	Time savings due to improved road infrastructures	man-days/year	0.00	2021	306.60	Supported projects	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (c)(iii) of Article 17(3), point (c)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objective 3.2 "Developing and enhancing sustainable, climate resilient, intelligent and intermodal national, regional and local mobility, including improved access to TEN-T and cross-border mobility" are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- Commuters and visitors of the eligible cross-border area.
- Enterprises transporting passengers/freight

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (c)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (c)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (c)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
2	RSO3.2	IPA III	093. Other reconstructed or modernised roads (motorway, national, regional or local)	2,758,500.00

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
2	RSO3.2	IPA III	01. Grant	2,758,500.00

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
2	RSO3.2	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	2,758,500.00

2.1. Priority: 3 - Fostering sustainable cross-border economic and social development

Reference: point (d) of Article 17(3)

2.1.1. Specific objective: RSO4.5. Ensuring equal access to health care and fostering resilience of health systems, including primary care, and promoting the transition from institutional to family- and community-based care

Reference: point (e) of Article 17(3)

Ensuring equal access to health care and fostering resilience of health systems, including primary care, and promoting the transition from institutional to family and community-based care

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

Ensuring equal access to health care and improving the provided services is considered an important need in the programme area. Accessibility to adequate health care services and resources has been a main concern for the population of the cross-border area, especially for those living in remote, mountainous and rural areas. An important gap between the eligible areas of Albania and Greece is being noted, in terms of access to health care services (number of health care facilities provided, access to specialized doctors and nursing staff, quality of provided health care services and health care equipment). The number of positions for doctors in primary health centers of Albania is in accordance with the population served. For small rural areas this means that access to specialized doctors is limited, waiting time for appointments with the local general practitioners are longer, while distances and conditions of road and public transport may influence the accessibility to primary health care services. A total of ten public district hospitals operates in the eligible Albanian and five regional hospitals. However, the limited specialized health departments provided in local and regional public hospitals and the medical equipment, in many cases are not enough to meet the needs of the population or cannot respond to the treatment of certain diseases, offering the required medical care to patients. As a result, an important number of Albanian inhabitants choose to cross the border in order to be served by the hospital institutions in the Greek cross-border regions, in which the operation of the University Hospital of Ioannina is of significant importance. Greece on the other hand with its many islands and remote regions, has an established eHealth (telemedicine) programme. However, Greece still presents the second highest rate of unmet needs for medical care in the EU, particularly for low-income groups. Furthermore, imbalances in the availability of health care affect access in rural areas.

Better coordination among organizations and authorities in the cross-border area could contribute in overcoming linguistic and legal barriers in order to ensure that citizens of the cross-border regions are provided with access to efficient health care services. Shifting focus from hospitals to the development of community-based services and person-centered approaches, could contribute in improving accessibility to health care, especially for the population of remote areas and vulnerable groups (the elderly, low-income groups, people with disabilities, roma, etc.) in line with the deinstitutionalization principles. Investment for the enhancement of telemedicine with the use of high-tech equipment and training in the use of digital services could improve accessibility especially for vulnerable groups, as well as for the population of remote areas that have to face long distances from health services or lack of transportation. Supporting health care facilities with new and improved medical equipment, as well as promotion of joint training for health care professionals and authorities in the cross-border area and creation of cooperation networks could contribute in the development of community-based care models.

The COVID-19 pandemic has highlighted the importance of a strong and efficient health care system, as well as the interdependency that the cross-border

area presents in this field. Crossing the borders for ensuring access to improved and efficient health care is very common for citizens of the border regions. The health crisis has pointed out the inefficiencies and missing links that need to be addressed in order to ensure better management and preparedness against health threats and ensure better living conditions for the local population.

All activities supported under this specific objective will be evaluated for their commitment to respect gender equality, non-discrimination and accessibility principles in accordance to article 9 of the CPR. In line with the Charter of Fundamental Rights and the European Pillar of Social Rights and Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030, the involvement and participation of representatives of national organizations supporting the rights of persons with disabilities and organizations for the promotion of social inclusion was ensured during the programming procedures. The involvement of independent fundamental rights bodies and human rights organizations will be encouraged during the implementation, monitoring and evaluation of investments in health care services in order to ensure compliance with gender equality, non-discrimination and accessibility principles and respect of human rights. Synergies and complementarities are expected to be pursued by supported investments with projects supported by other funding resources and programmes, with a view to prevent overlapping of actions and double funding.

Type of actions (non-exhaustive list)

-Implementation of joint measures and tools (soft actions), including development of cooperation networks for improving accessibility and effectiveness of healthcare and long-term social care services across borders with a focus on vulnerable groups (elderly persons, people with disabilities, population of remote areas, roma, etc.).

-Support of the digitalization in healthcare, including the supply of new and improved equipment for supporting telemedicine services, with a focus on remote and sparsely populated communities of the cross-border area. Efforts towards digitalization of health care services will be based in exchange of know-how and joint training in order to ensure cross-border dimension and impact.

-Investments in modernization and supply of medical equipment of healthcare facilities (including laboratories) with a focus on remote and sparsely populated areas of the cross-border regions, considering also the gaps between the eligible regions of Albania and Greece in access to upgraded health care services and equipment.

-Development of information platforms, databases and tools for identifying missing links in health care services of the cross-border area, putting emphasis on the development and improvement of community-based services.

-Elaboration of joint working procedures and joint strategies for tackling cross-border medical threats, for mapping health care services and needs in the cross-border area and promotion of deinstitutionalisation

-Know-how exchange and capacity building activities (joint trainings, conferences, workshops) in the fields of health promotion and prevention, social inclusion and reducing of health inequalities, development of community-based health care models.

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

--

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (e)(ii) of Article 17(3), point (e)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
3	RSO4.5	RCO84	Pilot actions developed jointly and implemented in projects	pilot actions	0	3
3	RSO4.5	RCO87	Organisations cooperating across borders	organisations	0	15

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
3	RSO4.5	RCR84	Organisations cooperating across borders after project completion	organisations	0.00	2021	7.00	MA monitoring system/ Survey	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (e)(iii) of Article 17(3), point (e)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objectives 4.5- Ensuring equal access to health care and fostering resilience of health systems, including primary care, and promoting the transition from institutional to family and community-based care are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- Public authorities and private entities dealing with healthcare and long-term care services.
- Hospitals, clinics and other healthcare and long-term care facilities.
- Scientists and researchers in the field of health care.

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (e)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (e)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (e)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
3	RSO4.5	IPA III	129. Health equipment	959,400.00
3	RSO4.5	IPA III	160. Measures to improve the accessibility, effectiveness and resilience of healthcare systems (excluding infrastructure)	1,439,100.00

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
3	RSO4.5	IPA III	01. Grant	2,398,500.00

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
3	RSO4.5	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	2,398,500.00

2.1.1. Specific objective: RSO4.6. Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation

Reference: point (e) of Article 17(3)

Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation.

2.1.1.1 Related types of action, and their expected contribution to those specific objectives and to macro-regional strategies and sea-basin strategies, where appropriate

Reference: point (e)(i) of Article 17(3), point (c)(ii) of Article 17(9)

Tourism is a key sector for the cross-border area, providing a stimulus for the creation of small-scale businesses, offering potential for creation of a larger number of tourism-related SMEs and thus, providing a broader-based and potentially more sustainable source of employment in the border area. Tourism holds great potential for the programme area, thus investing in the improvement and expansion of the cross-border tourism branding can contribute towards the extension of the tourist areas and seasons, benefiting rural and less-known destinations as well.

The cross-border area includes regions in economic transition, which need to develop sustainable economic activities, supporting the creation of new job positions, the enhancement of working skills and social innovation. Long-term sustainability requires a balance between economic, socio-cultural, and environmental sustainability.

Innovation and digitalization are the two concepts that need to be supported through cross-border cooperation. Strengthening efforts for the digital transformation of the tourism sector will provide innovation capabilities for better organization, management and destination marketing. Although the programme area presents a rich cultural and natural heritage, little progress has been recorded in the digitalization of information on natural, cultural and historical heritage, which hampers the access of the general public and tourists. The development of innovative digital tools that provide accessibility to integrated cultural and tourism information will improve experience for visitors and contribute in better branding of destinations in the cross-border area.

The common cultural and historical assets of the cross-border eligible area are interlinked with tourism, which is identified as one of the main sectors expected to foster economic growth. Cultural heritage is a valuable cross-border asset which is in need of proper conservation, preservation and restoration. The support of the cultural and creative industry in the programme area is important for the integrated promotion of cultural heritage. Supporting creativity and cultural expression through the development of creative hubs, cultural networks and incubators will contribute in the efforts of the cultural industry to recover from the impact of the COVID-19 crisis and help cross-border communities in regaining a sense of belonging. Investments in cultural assets (heritage, arts, local craft, etc.) and cultural expression shall take into account the New European Bauhaus and be based on what makes the cross-border area unique, such as promoting actions for the preserving and promoting traditions, local know-how and crafts. Strengthening the capacity of cultural organizations in the valorization of new technological means and digital tools will make them more resilient and adjust to the new digital era. An important aspect that actions for the preservation and promotion of cultural sites are expected to consider is self-sustainability. Foreseeing of a long-term strategy that will ensure that the supported cultural sites will be able to maintain the activities developed is considered important for the effective sustainability of the investments. The envisioned actions for ensuring sustainability of the investments in cultural sites will be assessed during selection, implementation, reporting and evaluation of projects.

Tourism and cultural heritage in the framework of this specific objective are supported with a view to foster social and economic development in the cross-border area. Emphasis is being put on diversifying the touristic destinations in the Programme area, while increasing accessibility and visibility of less

developed tourist areas in the cross-border regions. Supporting tourism activities, connected sectors and industries as a means for economic diversification and job creation in the programme area is considered important, especially for regions in transition such as the Region of Western Macedonia. The development of cultural and historical, leisure, religious, agro-tourism, eco-tourism, culinary and wine tourism and sport tourism, could create new areas of economic activity for local communities.

Enhancement of cross-border cooperation by investing in the development of joint recovery plans and solutions in the fields of tourism and culture, minimizing the spill-over effects of the COVID-19 crisis can be supported under specific-objective 4.6. Respect of gender equality, non-discrimination and accessibility are the horizontal principles that will be evaluated for all types of investments in the tourism and cultural sector, from its selection until implementation, reporting and evaluation. Operations will be also evaluated on the basis of the viable, long-term and socio-economic benefits they can provide to the programme area in line with sustainable development. Interventions under this specific objective will also be evaluated on their compliance with the do no significant harm principle during their selection

Type of actions (non-exhaustive list)

- Improvement of physical and/or digital accessibility in historical monuments and sites of cultural heritage in the cross-border area, including for remote sites.
- Preservation and promotion of cultural heritage, protection and reconstruction of fortresses, museums, archaeological/cultural sites.
- Promotion of cross-border cultural initiatives (joint actions for common cultural identity, cultural events, digitalization of cultural content and cultural routes).
- Enhancement and promotion of cultural and creative industry (capacity building, training, promotion of cultural services, support of cultural and creative industry clusters, support of upskilling and reskilling for digital transformation of CCI).
- Support to diversification of the tourism by investing in lesser-known destinations and diverse forms of tourism (cultural, rural, agro-tourism, sport, health/medical tourism); consequently, contributing to the livelihoods of local and regional communities.
- Interconnection between cultural and creative industry with tourism sector (identification of potential contribution of CCIs for the development of creative and cultural tourism products/business models).
- Development of new tourism models based on the social distancing (incl. quality tourism and remote micro destinations – mountains, islands, sparsely and rural areas), supporting the adjustment of existing tourist products with a view to enable recovery and resilience of the tourism sector.
- Support of capacity building in the tourism sector, promoting social innovation, improvement of working skills in the sector and social inclusion (reskilling and upskilling for the green and digital transformation of the tourism sector, promotion of accessible and inclusive tourism, compliance with sustainability principles).
- Support the promotion of circular and climate friendly approaches in tourism sector in order to reduce the impact of tourism activities on environment.

In the framework of specific objective 4.6, one strategic idea is included aiming at the development of thematic routes in the cross-border area. The project will contribute in the preservation of prominent cultural monuments of the cross-border area and the development of digital tools for the promotion of thematic cultural routes based on a strategic promotional plan.

Type of actions contributing to the EUSAIR

The type of actions supported by specific objective 4.6 “Fostering the integrated and inclusive social, economic and environmental local development, culture, natural heritage, sustainable tourism and security, in areas other than urban areas” are expected to contribute to Pillar IV of the EUSAIR. Investments for the development of touristic routes in the cross-border area can contribute in the EUSAIR flagship:

-“AIR Cultural Routes”

-“CRUISAIR -Expanding the tourist season to all-year round”

-“DesAir- Training and skills in the field of tourism businesses (vocational and entrepreneurial skills)”

2.1.1.1b. Definition of a single beneficiary or a limited list of beneficiaries and the granting procedure

Reference: point (c)(i) of Article 17(9)

2.1.1.2. Indicators

Reference: point (e)(ii) of Article 17(3), point (c)(iii) of Article 17(9)

Table 2 - Output indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
3	RSO4.6	RCO77	Number of cultural and tourism sites supported	cultural and tourism sites	7	25

Table 3 - Result indicators

Priority	Specific objective	ID	Indicator	Measurement unit	Baseline	Reference year	Target (2029)	Source of data	Comments
3	RSO4.6	RCR77	Visitors of cultural and tourism sites supported	visitors/year	5,865.94	2020	20,133.00	Supported projects	

2.1.1.3. Main target groups

Reference: point (e)(iii) of Article 17(3), point (c)(iv) of Article 17(9)

The main target groups of specific objective 4.6: Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation are:

- The local population and the local communities of the cross-border eligible area.
- Visitors of the eligible cross-border area.
- Public authorities and local stakeholders representing the public and private sector.
- Public and private authorities involved with the protection of cultural heritage and tourism.

2.1.1.4. Indication of the specific territories targeted, including the planned use of ITI, CLLD or other territorial tools

Reference: Article point (e)(iv) of 17(3)

The entire programme area is targeted

2.1.1.5. Planned use of financial instruments

Reference: point (e)(v) of Article 17(3)

The form of support used by the Programme includes grants because of the nature of the operations and the relatively small scale does not really allows the efficient deployment of financial instruments.

2.1.1.6. Indicative breakdown of the EU programme resources by type of intervention

Reference: point (e)(vi) of Article 17(3), point (c)(v) of Article 17(9)

Table 4 - Dimension 1 – intervention field

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
3	RSO4.6	IPA III	165. Protection, development and promotion of public tourism assets and tourism services	2,820,600.00
3	RSO4.6	IPA III	166. Protection, development and promotion of cultural heritage and cultural services	4,230,900.00

Table 5 - Dimension 2 – form of financing

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
3	RSO4.6	IPA III	01. Grant	7,051,500.00

Table 6 - Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus

Priority	Specific objective	Fund	Code	Amount (EUR)
3	RSO4.6	IPA III	33. Other approaches - No territorial targeting	7,051,500.00

3. Financing plan

Reference: point (f) of Article 17(3)

3.1. Financial appropriations by year

Table 7

Reference: point (g)(i) of Article 17(3), points (a) to (d) of Article 17(4)

Fund	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
IPA III CBC	0.00	4,511,353.00	4,609,044.00	4,676,779.00	4,761,599.00	4,005,520.00	4,085,705.00	26,650,000.00
Total	0.00	4,511,353.00	4,609,044.00	4,676,779.00	4,761,599.00	4,005,520.00	4,085,705.00	26,650,000.00

3.2. Total financial appropriations by fund and national co-financing

Reference: point (f)(ii) of Article 17(3), points (a) to (d) of Article 17(4)

Table 8

Policy objectives	Priority	Fund	Basis for calculation EU support (total eligible cost or public contribution)	EU contribution (a) = (a1) + (a2)	Indicative breakdown of the EU contribution		National contribution (b) = (c) + (d)	Indicative breakdown of the national counterpart		Total (e) = (a) + (b)	Co-financing rate (f) = (a)/(e)	Contribution from the third countries
					without TA pursuant to Article 27(1) (a1)	for TA pursuant to Article 27(1) (a2)		National public (c)	National private (d)			
2	1	IPA III CBC	Total	13,085,000.00	11,735,500.00	1,308,500.00	3,271,253.00	3,271,253.00	0.00	14,356,253.00	79.999953267%	0.00
3	2	IPA III CBC	Total	3,085,000.00	2,738,500.00	306,500.00	766,230.00	766,230.00	0.00	3,804,730.00	80.0000000000%	0.00
4	3	IPA III CBC	Total	10,500,000.00	8,450,000.00	1,050,000.00	2,625,000.00	2,625,000.00	0.00	13,125,000.00	80.0000000000%	0.00
	Total	IPA III CBC		26,670,000.00	23,985,000.00	2,665,000.00	6,662,583.00	6,662,583.00	0.00	33,312,583.00	79.999927959%	0.00
	Grand total			26,670,000.00	23,985,000.00	2,665,000.00	6,662,583.00	6,662,583.00	0.00	33,312,583.00	79.999927959%	0.00

4. Action taken to involve the relevant programme partners in the preparation of the Interreg programme and the role of those programme partners in the implementation, monitoring and evaluation

Reference: point (g) of Article 17(3)

Programming Committee

The setup of the Programming Committee (PC) of the Interreg VI-A IPA Greece Albania was approved in July 2020 with a task to prepare the new cross-border cooperation programme for the 2021-2027 period. Representatives of the Programming Committee come from both national and regional authorities.

The Programming Committee met several times during the preparation process to discuss and decide on the progress of the programming process. The meetings due to the COVID-19 restrictions were organized online. During the first meeting held on June 2020, the Programming Committee discussed the programme area and the need to include the Regional Unit of Kozani in the eligible area. In the second Programming Committee meeting, held on March 2021, the territorial analysis of the programme area and the proposed Programme Strategy were presented. Taking into consideration the analysis, it was stressed out that PO 2 (A greener Europe) and PO 3 (A more connected Europe) are important for addressing the needs of the programme area. The inclusion of the Region of Fier in the eligible Programme area was discussed. During the 3rd Programming Committee meeting the results of the second public consultation phase were presented along with the first chapters of the (Interreg VI-A) IPA Greece Albania. The selected Policy Objectives were discussed with a view to confirm the specific objectives. Issues regarding the requirements for the implementation of Policy Objective 5 “A Europe closer to its citizens” and the ways in which culture and tourism actions can benefit from funding under specific objective 4.5 of Policy Objective 4 “A more social Europe” were discussed. During the 4th and 5th Programming Committee meetings discussions were focused on the proposed indicators, the operations of strategic importance, as well as the financial allocation per Priority Axis and Specific Objective.

In the framework of the drafting of the Cooperation Programme three public consultation phases were conducted. The consultations involved stakeholders from the programme area with the aim to get feedback from relevant national and regional key players.

Public consultation

Partners that took part in the consultation process were selected with a bottom-up approach, as stakeholders of the cross-border area were mapped, starting from local communities and reaching to regional and national authorities. The first wide consultation phase with stakeholders was launched in December 2020 and closed on January 2021. An online survey was designed and distributed to approximately 500 partners of the Programme area, including economic and social partners, relevant bodies representative civil society, research institutions and universities, through e-mail and the programme website. The online public consultation survey was completed by 123 individuals and organizations from Greece and Albania. The majority of the organizations that participated were NGOs (20,33%), Regional and local governance authorities of the Programme area (19,51%), central government authorities (15,45%), national or regional representatives of higher educational institutions, education, training and advisory services (9,76%). Participants came from different thematic fields and sectors (culture and arts, tourism, water and waste management, social services, education, business sector, civil protection, etc.) During the first consultation phase, stakeholders identified the main needs and challenges of the cross-border area and provided a first estimation for the priorities and specific objectives for the Programme Strategy. The main needs identified by the stakeholders regarding the programme area were connected with Policy Objective 2 “a greener, low-carbon Europe by promoting clean and fair energy transition, green and blue investment, the circular economy, climate adaptation and risk prevention and management” and Policy Objective 4 “a more social and inclusive Europe implementing the European

Pillar of Social Rights”.

The second phase of public consultation was organized in April 2021 and included dedicated online workshops and targeted interviews with stakeholders from the programme area. Stakeholders included representatives of regional and local governance authorities, as well as central government representatives. Participants covered all thematic fields of the discussions (environmental protection, civil society, social services, health care, education, culture and tourism, transport, business sector, etc.). Along with the workshops online polls were prepared for stakeholders to provide according to their identified needs and challenges of the cross-border area indicative type of interventions and their main objectives. Targeted interviews were also carried out with decision-making stakeholders. The workshops contributed to a bottom-up approach for the identification of the Cooperation Programme strategy, as participants reviewed the proposed programme strategy and provided their feedback on the key priorities according to their intervention area and field of activity. Among the main actions identified by stakeholders according to the needs of their operation area were: a) creation of cultural routes, promotion of cultural heritage and eco-tourism, b) promotion of recycling and improvement of waste management, c) improvement of water management and d) improvement of connectivity and accessibility of road transport networks of South Albania and Northern Greece.

The third phase of consultation was launched on the 20th of July 2021 and lasted until the 3rd of September 2021. The 3rd phase of public consultation aimed to the active participation of economic and social partners, relevant bodies representative civil society, research institutions and universities of the Programme area, so as to contribute to the finalization of the Programme. More than 500 organizations involved in the Programme area were invited to participate in the online survey, including regional and local authorities, central government organizations, other economic and social partners, civil society representatives, research and educational institutions, etc. Through the online survey stakeholders were asked to evaluate the intervention fields, the output and result indicators according to the needs of the cross-border area, indicating the most relevant to the investments supported by the Programme. The second draft of the Programme document was made available at the Programme website so as all interested stakeholders to be adequately informed. In regards to Policy Objective 4 “A more social Europe”, the addition of another specific objective was evaluated according to the needs of the Programme area by stakeholders. The 3rd consultation phase aimed at contributing to the identification and evaluation of operations of strategic importance as well. The feedback received by stakeholders pointed out that the main areas of interest for strategic projects were environment and biodiversity, tourism and culture and the transport sector. However, the majority of the answers provided by stakeholders included general project ideas, providing limited information regarding the partnership scheme, the budget and the timeline of implementation. A more thorough examination of the proposed project ideas was carried out in order to identify the operations able to provide a significant contribution to the achievement of the programme objectives and indicators. Two main project ideas of strategic importance were identified at this stage. Three technical online meetings were held in order to evaluate the proposed strategic ideas. The feedback received by stakeholders of the programme area was taken into account, leading to four strategic ideas. One strategic idea proposed under specific objective 2.7 “Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution”, two strategic projects under 2.6 “Promoting the transition to a circular and resource efficient economy” and one strategic idea under specific objective 4.6 “Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation”. These strategic projects ideas are listed in Appendix 3a: ‘List of planned operations of strategic importance’ of the Programme document. The consultation process was essential for the identification of the Programme strategy and the allocation of the resources among the expected type of investments. Tourism, water and waste management and circular economy were some of the main needs that were continuously pointed out as important demands during the consultation process with stakeholders. The results of all consultations phases with Programme partners have become available in the programme website.

Role of programme partners in the implementation, monitoring and evaluation

For the monitoring of the implementation of the (Interreg VI-A) IPA Greece-Albania, the two countries within a period of three months (3) from the day of the notification for the approval of the Programme by the European Commission (pursuant to article 28 of the ETC Regulation), will establish the “Monitoring Committee”. The composition of the Monitoring Committee is approved by the two participating countries and ensures a balanced representation of the relevant authorities and intermediate bodies of the partners states and the regional authorities of the eligible programme area. Nationally recognized professional organizations and chambers may also be represented in the Programme Monitoring Committee. States may ensure the involvement of partners in the preparatory consultations of the Monitoring Committee, in particular through their participation in the work of the national coordination committees organized in the participating states of the Programme. The rules of procedures adopted by the Monitoring Committee provide a detailed description of the measures and rules applied for preventing conflict of interest during selection of operations, provisions of voting rights and rules for attending meetings. Decisions by the Monitoring Committee are taken in a spirit of consensus among the members with voting rights and are being made public upon validation of the meeting minutes.

The Managing Authority of the Programme is responsible for publishing a list of the members of the Monitoring Committee on the programme website. The main tasks of the Monitoring Committee include the examination of the progress of the programme implementation and any issues that affect its performance. Among the responsibilities of the Monitoring Committee is to examine the progress of programme evaluations, the implementation of communication and visibility actions and the progress in the implementation of the programmes’ strategic projects. The Monitoring Committee selects the programmes’ projects according to its strategy and objectives, ensuring that non-discriminatory and transparent criteria and procedures are applied. The Monitoring Committee will approve the evaluation plan for the programme, as well as the final performance report. Partners of the Programme area will be involved in the evaluation of the Programme. Consultation procedures will be used, providing programme partners the required time to evaluate the Programme during and after implementation. Consultation processes and results of the evaluation reports will be made available on the Programme website by the Managing Authority.

5. Approach to communication and visibility for the Interreg programme (objectives, target audiences, communication channels, including social media outreach, where appropriate, planned budget and relevant indicators for monitoring and evaluation)

Reference: point (h) of Article 17(3)

5.1 Programme communication and visibility objectives

Communication and visibility actions will be implemented in order to ensure that the objectives of the Programme, activities, available funding opportunities and achievements are adequately communicated to the public and the target groups identified by the cooperation programme.

The main communication objectives include:

- Increasing the awareness about the priorities and specific objectives to potential applicants in all the eligible regions.
- Supporting beneficiaries in implementing and communicating their project activities and results, as well as the positive impact of the EU to their target audiences.
- Particular attention is given for the communication of strategic operations and dissemination of the project results outside the eligible programme area. The Communication strategy of the Programme will define the expected communication activities for operations of strategic importance.
- Highlight the positive impact of Interreg projects on the quality of life of the citizens residing in the eligible areas

5.2 Target audiences

The audience of the communication activities will include:

- (Potential) beneficiaries of the eligible area, both geographically and thematically.
- General public and stakeholders of the programme area, other than those participating as beneficiaries.
- EUSAIR national coordinators and pillar coordinators, EUSAIR Facility Point project partners from Greece and Albania, other related Interreg Programmes involved stakeholders
- EU bodies, as well as Europe Direct Information Centres and other relevant networks, educational and research institutions.
- Regional, local and nationwide mass media and social media multipliers.

5.3 Communication Channels

The programme website: The website will include the presentation of the priority axes and specific objectives and dedicated sections for calls of proposals and projects, as well as other activities. The website features a main link to the national website portal and vice versa.

Social media: The programme will feature accounts on main social media, namely Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn and YouTube.

Public relations: Networking activities in order to foster relations and build synergies with partner states in the same geographical area and their points of contact, the European Commission and the European Parliament, national networks, other Interreg Programmes.

Events: Online, hybrid and in-person events will be organised by the programme authorities in order to inform the targeted audience, engage potential beneficiaries or train relevant stakeholders.

Publications: For the effective communication of programme activities, publications (online/print) will be used. Audio-visual material may as well be produced.

Promotional material: Design and production of eco-friendly promotional material of the Programme.

Mass media: the positive impact of the projects could be disseminated by local, and potentially nationwide media.

5.4 Planned budget

A total planned budget for communication and visibility purposes, from 2021 until 2029, will be at least 0,45% of the programme's total budget. Annual communication budgets will follow the programme's developments (calls, results), allocating funds to each communication channel indicatively as follows: up to 23% website, at least 2% social media, 15% public relations, 55% events, and 5% publications.

5.5 Monitoring and evaluation of communication activities

Specific indicators for the monitoring and evaluation of communication activities will be defined in the Communication Strategy of the programme. Milestones will be set for 2024 and targets for 2029. A Monitoring Committee will be established and be held responsible for examining the progress of the communication and visibility actions in line with Articles 28, 29 and 30 (1) of the Regulation. At the request of the EC, the Managing Authority and the Joint Secretariat will inform in writing during the review phase on the progress in the implementation of the communication and visibility actions. The evaluation plan will be compiled by the Managing Authority, which will also be responsible for collecting the relevant data, and will be reviewed by the Monitoring Committee. A toolkit of indicators will be developed for the communication channels. An annual internal review will be prepared by the Managing Authority in order to assess the achievement of the communication indicators and the measures taken.

Specific indicators will be defined in the Communication Strategy of the Programme, for the following communication channels:

- Programme website
- Social Media of the programme
- Mass media and Public Relations
- Events

Communication indicators will have a baseline, a target value to describe where the indicator should be at the end of the given time and definition of data type and sources for monitoring the achievement of indicators.

6. Indication of support to small-scale projects, including small projects within small project funds

Reference: point (i) of Article 17(3), Article 24

In the context of the Programme, projects of limited financial volume pursuant to Article 24 (ETC) will be supported. The purpose and the target groups for the limited financial projects shall therefore correspond to the indicators and to the target groups identified for each specific objective. The Interreg VI-A IPA Greece Albania will finance projects of limited financial volume outside of the small project fund, under specific objectives “2.7- Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution” and “4.6- Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation”. The size of finance of the small-scale projects per specific objective is presented in the table below:

Specific Objective

1. S.O. 2.7- Enhancing protection and preservation of nature, biodiversity and green infrastructure, including in urban areas, and reducing all forms of pollution
2. S.O. 4.6- Enhancing the role of culture and sustainable tourism in economic development, social inclusion and social innovation

Financial volume of small projects

300.000€-500.000€ (total budget size for the operations of limited financial volume)

Type of actions (indicative)

- Small-scale interventions for the preservation of nature and biodiversity (green interventions in urban areas such as tree alleys, green pavements, etc.)
- Raising awareness activities for reducing all forms of pollution (campaigns, exchanges)
- Soft actions for the promotion of cultural sites (digitalization of cultural information for promotion, events, etc.)
- Organization of joint initiatives (cultural events, exhibitions, workshops, campaigns) for the promotion of cultural and touristic sites in the cross-border area
- Networking activities of cultural and creative industry of the cross-border area.

Projects of limited financial volume will be supported under the above Specific objectives in the framework of regular calls. At least two beneficiaries, one from each country, will have to participate in the partnership scheme of the small-projects. All type of eligible beneficiaries of the programme will be able to participate in small-projects, but special focus will be given to encouraging the participation of smaller organizations- local communities, non-governmental organizations, civil organizations and associations.

7. Implementing provisions

7.1. Programme authorities

Reference: point (a) of Article 17(6)

Table 9

Programme authorities	Name of the institution	Contact name	Position	E-mail
Managing authority	Managing Authority of European Territorial Cooperation Programmes / Ministry of Development & Investments	Ms Bouziani Angeliki	Head of the Managing Authority of European Territorial Cooperation Programmes	interreg@mou.gr
Audit authority	Financial Control Committee (EDEL) Ministry of Finance – General Accounting Office of the State, Greece	Ms Tourkolia Athinaïa	Head of Financial Control Committee	grammateia_edel@edel.gr
Body to which the payments are to be made by the Commission	Special Service Certifying and Verifying Authority of co-financed Programmes / Ministry of Development and Investments	Ms Alesta Vassiliki	Head of Certifying Authority	spa@mnec.gr

7.2. Procedure for setting up the joint secretariat

Reference: point (b) of Article 17(6)

7.2. Procedure for setting up the joint secretariat

The JS undertakes the day-to-day implementation of the Programme and assists the MA and the MC carrying out their duties. The functions and role of JS are determined its RoPs. Arrangements for the Joint Secretariat of the Programme are already in place since they are kept from the 2014-2020 programming period. The location of the Joint Secretariat is in Thessaloniki, Greece. The Joint Secretariat is set up by the Managing Authority after consultation with the Partner States. The JS recruitment is activated by a joint recruitment committee and on the basis of the principles of transparency, equal opportunity and gender equality and non-discrimination. The staff of the Joint Secretariat were selected and recruited by the MA according to the European and Greek public procurement rules. The daily function of all JS structures is set up in agreement with and under the supervision and guidance of the MA. The JS supports the MA and reports to it.

The Managing Authority is responsible for managing the programme. It supports the work of the Monitoring Committee by providing the necessary information to carry out its tasks and ensuring the follow-up of the decisions and recommendations made by the Monitoring Committee. Management verifications will be done through the identification by each Partner State of a body or person responsible for this verification on its territory (the ‘controller’) according to Article 46 (4) of the ETC. The audit authority of the Cooperation Programme will be responsible for carrying out system audits and audits on operations in order to provide assurance to the Commission about the legality and regularity of the expenditure included in the accounts submitted to the Commission and the effective functioning of the management and control system. The group of auditors is composed of a representative from each Partner State and is chaired by the audit authority of the programme.

Technical assistance

According to Article 27 (2) of the ETC Regulation, Technical Assistance of the Interreg VI-A IPA Greece Albania will be reimbursed as a flat rate of 10% to the eligible expenditure included in each payment application pursuant to [points (a) or (c) of Article 85(3)] of Regulation (EU) [new CPR] as appropriate.

Aim of the technical assistance is to provide effective administration and programme management, including the support of communication and visibility actions. The activities of the technical assistance shall support the operation of the Joint Secretariat of the cooperation programme and the Managing Authority activities for the development, monitoring and evaluation of the programme implementation. Technical assistance will cover the actions related to the effective implementation of the communication and visibility of the programme according to the measures and tools that will be applied for the dissemination of the objectives, activities, funding opportunities and implementation of the cooperation programme.

7.3. Apportionment of liabilities among participating Member States and where applicable, the third or partner countries and OCTs, in the event of financial corrections imposed by the managing authority or the Commission

Reference: point (c) of Article 17(6)

The Partner States shall ensure the legality and regularity of expenditure included in the accounts submitted to the EC, taking all the required actions to prevent, detect, correct and report irregularities and fraud. In line with the E-cohesion principles (Article 69, CPR), the programme has an established Monitoring Information System, that will ensure that the exchanges between beneficiaries and all the programme authorities are carried out by means of electronic data exchange. The Monitoring Information System is fully operational, providing functionalities such as the use of prefilled or interactive forms on the basis of the data stored at consecutive steps of the procedures used in the system, automatic calculations and controls of provided data, as well as online status tracking allowing beneficiaries to monitor the progress and status of projects.

During the implementation of the Programme the Managing Authority will promote the strategic use of public procurement to support Policy Objectives (including professionalization efforts to address capacity gaps). Beneficiaries should be encouraged to use more quality-related and lifecycle cost criteria. When feasible, environmental (e.g., green public procurement criteria) and social considerations as well as innovation incentives should be incorporated into public procurement procedures. The management and control system will ensure that the principle of separation of functions (segregation of tasks/duties) is adequately implemented, in line with the Commission Notice on Guidance on the avoidance and management of conflicts of interest under the Financial Regulation (2021/C 121/01).

If the managing authority/joint secretariat, the audit authority, any Partner State becomes aware of the irregularities, it shall without any delay inform the liable partner state, audit authority or the managing authority/joint secretariat. Each Partner State shall investigate irregularities committed by the beneficiaries located on its territory. The partner State shall make the financial corrections in connection with individual or systemic irregularities detected in operations or operational programme.

Financial correction shall consist of cancelling all or part of the public contribution to an operation or to the operational programme. Financial corrections shall be recorded in the annual accounts by the managing authority for the accounting year in which the cancellation is decided.

The managing authority shall ensure that any amount paid as a result of an irregularity is recovered from the project via the lead partner. Project partners shall repay the lead partner any amounts unduly paid. The managing authority shall also recover funds from the lead partner (and the lead partner from the project partner) following a termination of the subsidy contract in full or in part based on the conditions defined in the subsidy contract.

If the lead beneficiary does not succeed in securing repayment from other beneficiaries or if the managing authority does not succeed in securing repayment from the lead beneficiary, the partner State on whose territory the beneficiary concerned is located shall reimburse the managing authority the amount unduly paid to that beneficiary. Once the Partner State reimburses the managing authority the unduly paid amounts to a beneficiary, it can continue or start the recovery procedure against the beneficiary under its national law. The Managing Authority in accordance to Article 52 of the ETC Regulation, is responsible for reimbursing the amounts concerned to the general budget of the Union.

8. Use of unit costs, lump sums, flat rates and financing not linked to costs

Reference: Articles 94 and 95 of Regulation (EU) 2021/1060 (CPR)

Table 10: Use of unit costs, lump sums, flat rates and financing not linked to costs

Intended use of Articles 94 and 95 CPR	Yes	No
From the adoption, the programme will make use of reimbursement of the Union contribution based on unit costs, lump sums and flat rates under the priority according to Article 94 CPR	☐	☒
From the adoption, the programme will make use of reimbursement of the Union contribution based on financing not linked to costs according to Article 95 CPR	☐	☒

Appendix 1

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	Estimated proportion of the total financial allocation within the priority to which the simplified cost option will be applied in %	Type(s) of operation covered		Indicator triggering reimbursement		Unit of measurement for the indicator triggering reimbursement	Type of simplified cost option (standard scale of unit costs, lump sums or flat rates)	Amount (in EUR) or percentage (in case of flat rates) of the simplified cost option
				Code(1)	Description	Code(2)	Description			

(1) This refers to the code for the intervention field dimension in Table 1 of Annex 1 CPR.

(2) This refers to the code of a common indicator, if applicable.

Appendix 1

B. Details by type of operation

C. Calculation of the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates

1. Source of data used to calculate the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates (who produced, collected and recorded the data, where the data is stored, cut-off dates, validation, etc):

2. Please specify why the proposed method and calculation based on Article 94(2) is relevant to the type of operation:

3. Please specify how the calculations were made, in particular including any assumptions made in terms of quality or quantities. Where relevant, statistical evidence and benchmarks should be used and, if requested, provided in a format that is usable by the Commission:

4. Please explain how you have ensured that only eligible expenditure was included in the calculation of the standard scale of unit cost, lump sum or flat rate:

5. Assessment of the audit authority or authorities of the calculation methodology and amounts and the arrangements to ensure the verification, quality, collection and storage of data:

Appendix 2

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	The amount covered by the financing not linked to costs	Type(s) of operation covered		Conditions to be fulfilled in order to be eligible for triggering reimbursement by the Commission	Indicator		Use of measurement for the conditions to be fulfilled in order to be eligible for triggering reimbursement by the Commission	Eligible type of reimbursement method used to reimburse the beneficiary or beneficiaries
				Code(1)	Description		Code(2)	Description		

(1) This refers to the code for the intervention field dimension in Table 1 of Annex I to the CPR and Annex IV to the EMFAR Regulation.

(2) This refers to the code of a common indicator, if applicable.

B. Details by type of operation

Appendix 3: List of planned operations of strategic importance with a timetable - Article 22(3) CPR

1. **“Circular Economy Park”** - The project aims at the development and implementation of solutions for the promotion of circular economy in the cross-border area. The proposal includes the development of the facilities that will support the separate treatment of specific categories of municipal solid waste with the aim to support their preparation for reuse and recycling. Partners from both countries will cooperate in order to support the development of a circular economy model, based on knowledge transfer for a more effective way of waste management.
2. **“Smart Cities”** - The project aims at the development of smart solutions in public services such as intelligent parking and traffic management, air quality monitoring and intelligent public lighting. The main objective of the project will be to support cities in the implementation of pilot actions, including the development of tools and systems for monitoring air pollution and mitigating the impact on the environment from human activities and guarantee sustainable development of local communities.
3. **“Thematic Touristic Routes”** - The key idea of the strategic project is the development of thematic touristic routes focusing on the cultural and natural heritage (including thermal sources) of the cross-border area. The creation of thematic tourist destination with the use of digital tools will contribute the development of up-to-date “smart” cross border destination is able to attract more visitors and increase touristic flows all year. The project will include interventions such as restoration of important cultural heritage and monuments, development of strategic promotional plan, development of digital and other tools for the promotion of thematic routes.
4. **“Introducing digital tools for monitoring waste management in urban areas”** - The main objective of the project is the development and testing of digital tools for monitoring municipal solid waste. The purpose of the developed instruments and tools will be to record-in real-time the waste thrown by households with the aim to introduce to local communities a new and innovative method of waste collection, in order to help citizens, understand the dynamics of waste production and support transition to more sustainable-smart cities that improve the environment and well-being of the local population.

DOCUMENTS

Document title	Document type	Document date	Local reference	Commission reference	Files	Sent date	Sent by
Programme snapshot 2021TC16PCB010 1.2	Snapshot of data before send	27 Sept 2022		Ares(2022)6654750	Programme_snapshot_2021TC16PCB010_1.2_en.pdf	27 Sept 2022	Κωνσταντίνος Μαρτίου

DEKRET
Nr. 265, datë 29.7.2024

PËR SHPALLJE LIGJI

Në mbështetje të nenit 84, pika 1, dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 75/2024, “Për ratifikimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, Republikës Helene dhe Komisionit Evropian për programin e bashkëpunimit ndërkufitar (Interreg VI-A) IPA Greqi–Shqipëri 2021–2027”.

**PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË**
Bajram Begaj

LIGJ
Nr. 76/2024

**PËR DISA NDRYSHIME DHE SHTESA
NË LIGJIN NR. 61/2012, “PËR AKCIZAT
NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË”,
I NDRYSHUAR**

Në mbështetje të neneve 78 dhe 83, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

**KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË**

VENDOSI:

Në ligjin nr. 61/2012, “Për akcizat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, bëhen këto ndryshime dhe shtesa:

Neni 1

Në nenin 40, pika 1 ndryshohet si më poshtë:
“1. Pulla fiskale është dokument me vlerë dhe është monopol shtetëror. Këshilli i Ministrave me vendim përcakton elementet e sigurisë së pullave fiskale, si dhe personin e autorizuar juridik publik

për prodhimin, shpërndarjen, si dhe ngritjen e sistemit për gjurmimin dhe kontrollin e tyre”.

Neni 2

Në nenin 41, pika 8, shkronja “d”, hiqen fjalët “me koncesionarin”.

Neni 3

Në nenin 42 bëhen këto ndryshime:

1. Pikat 1 dhe 2 ndryshohen si më poshtë:

“1. Çmimi për çdo pullë fiskale të prodhuar dhe të shpërndarë nga personi i autorizuar juridik publik përcaktohet me vendim të Këshillit të Ministrave.

2. Të gjithë prodhuesit dhe importuesit, të cilëve sipas ligjit u kërkohet të aplikojnë pullën fiskale, i paguajnë personit të autorizuar juridik publik çmimin e pullave të përcaktuar sipas pikës 1 të këtij neni.”.

2. Në pikën 3 fjala “koncesionarin” zëvendësohet me fjalët “personin e autorizuar juridik publik për prodhimin dhe shpërndarjen e pullave fiskale”.

Neni 4

Në nenin 109 pas pikës 8 shtohet pika 9 me këtë përmbajtje:

“9. Pullat fiskale të porositura tek kompania koncesionare dhe të miratuara nga Drejtoria e Përgjithshme e Doganave deri më 31.12.2024 lejohen të dërgohen tek prodhuesi apo furnizuesi deri në datën 31 mars 2025.

Produktet e akcizës, në të cilat janë trupëzuar pullat fiskale të porositura tek kompania koncesionare e të miratuara nga Drejtoria e Përgjithshme e Doganave deri më 31.12.2024, do të lejohen të hidhen për konsum brenda 1 viti nga data e dërgimit të pullës fiskale tek prodhuesi apo furnizuesi.”

Neni 5

Shtojca 2 “Çmimi (duke përjashtuar TVSH-në dhe çdo taksë tjetër apo detyrime pulle të aplikueshme, sipas ligjit shqiptar) për çdo pullë fiskale individuale të prodhuar dhe të shpërndarë nga koncesionari” shfuqizohet.

Neni 6

Ngarkohet Këshilli i Ministrave që brenda një periudhe 3-mujore nga hyrja në fuqi e këtij ligji të miratojë aktet nënligjore në zbatim neneve 1 dhe 3 të këtij ligji.

Neni 7

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare dhe i shtrin efektet nga data 1 janar 2025.

Miraturar në datën 26.7.2024.

Shpallur me dekretin nr. 281, datë 1.8.2024, të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bajram Begaj.

DEKRET

Nr. 281, datë 1.8.2024

PËR SHPALLJE LIGJI

Në mbështetje të nenit 84, pika 1 dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 76/2024, “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 61/2012, ‘Për akcizat në Republikën e Shqipërisë’, i ndryshuar”.

**PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj**

**LIGJ
Nr. 78/2024**

**PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES
NDËRMJET KËSHILLIT TË
MINISTRAVE TË REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË DHE QEVERISË SË
REPUBLIKËS SË MOLDAVISË PËR
BASHKËPUNIMIN POLICOR**

Në mbështetje të neneve 78, 83 dhe 121, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI

I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Moldavisë për bashkëpunimin policor sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij ligji dhe është pjesë përbërëse e tij.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miraturar në datën 26.7.2024.

Shpallur me dekretin nr. 278, datë 31.7.2024, të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bajram Begaj.

MARRËVESHJE

**NDËRMJET KËSHILLIT TË MINISTRAVE
TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
DHE QEVERISË SË REPUBLIKËS SË
MOLDAVISË MBI BASHKËPUNIMIN
POLICOR**

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë dhe Qeveria e Republikës së Moldavisë, në tekstin e mëposhtëm referuar si Palët Kontraktuese,

të vetëdijshëm për kërcënimin në rritje të krimit të organizuar ndërkufitar;

duke njohur rëndësinë e bashkëpunimit ndër-kombëtar në fushën e trajtimit të krimit ndërkufitar; *qeverisur* nga Konventa e Bashkëpunimit Policor për Evropën Juglindore (në tekstin e mëtejme: Konventa), nënshkruar në Vjenë më 5 maj 2006, ratifikuar nga ligji nr. 5/2008 i Parlamentit të Republikës së Moldavisë dhe ratifikuar në Republikën e Shqipërisë më 11 shtator 2006;

në përputhje me Konventën e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Individëve, në lidhje me Përpunimin Automatik ose të Dhënave Personale (ETS nr. 108), nënshkruar nga Republika e Moldavisë më 4 maj 1998 dhe ratifikuar nga ligji i parlamentit nr. 483-XIV/1999, nënshkruar nga

Republika e Shqipërisë dhe ratifikuar me ligjin nr. 9288, datë 7.10.2004;

duke marrë parasysh dispozitat e konventave të Kombeve të Bashkuara dhe Këshillit të Evropës në fushën e luftës kundër formave të ndryshme të krimit, veçanërisht Konventës së Kombeve të Bashkuara kundër Krimit të Organizuar Ndërkombëtar të vitit 2000;

duke shprehur interesin e përbashkët në marrjen e masave të dobishme për të luftuar krimin ndërkufitar si dhe vepra të tjera penale,

me synimin për të zhvilluar bashkëpunim në fushën e veprimtarive policore;

duke respektuar ligjin kombëtar të të dyja Palëve Kontraktuese dhe marrëveshjet ndërkombëtare të zbatueshme për të dyja Palët Kontraktuese;

duke vepruar brenda kuadrit të kompetencës së tyre dhe duke iu nënshtruar akteve ligjore të zbatueshme për Palët Kontraktuese,

kanë rënë dakord si më poshtë.

Neni 1

Objektivat dhe parimet e bashkëpunimit

1. Sipas kësaj Marrëveshjeje (referuar më poshtë si Marrëveshje) Palët Kontraktuese do të kërkojnë të luftojnë krimin në mënyrë më efikase.

2. Në përputhje me kompetencat e tyre, Palët Kontraktuese do të bashkëpunojnë brenda fushës së kësaj Marrëveshjeje, duke respektuar normat përkatëse kombëtare dhe ndërkombëtare detyruese të zbatueshme për shtetin e Palëve Kontraktuese.

3. Me qëllim forcimin e marrëdhënies së tyre bilaterale, Palët Kontraktuese marrin përsipër të zhvillojnë një dialog gjithëpërfshirës dhe të promovojnë bashkëpunimin e mëtejshëm, ndërmjet tyre për të gjithë sektorët me interes të përbashkët, siç parashikohet në këtë Marrëveshje.

Neni 2

Fushat e bashkëpunimit

1. Palët Kontraktuese marrin përsipër t'i japin njëra-tjetrës, në përputhje me rregulloret dhe kushtet e vendosura në këtë Marrëveshje, bashkëpunimin më të gjerë të mundshëm në fushën e veprimtarive policore.

2. Bashkëpunimi i Palëve Kontraktuese, i kryer brenda fushës së kësaj Marrëveshjeje, zbatohet në fushat e mëposhtme:

a) veprat penale në lidhje me krimin ndërkufitar në lëvizje;

b) veprat penale në lidhje me krimet kundër jetës, shëndetit dhe integritetit fizik të personit;

c) veprat penale në lidhje me prodhimin dhe trafikimin e lëndëve narkotike;

d) sigurimi, trafikimi i qenieve njerëzore dhe shfrytëzimi seksual i fëmijëve;

e) vepra penale në fushën e mashtrimit;

f) vjedhja dhe trafikimi i paligjshëm i armëve të zjarrit, municioneve, eksplozivëve, substancave radioaktive, lëndëve bërthamore dhe substancave të tjera të rrezikshme;

g) krimet e pronës;

h) falsifikimi i dokumenteve zyrtare;

i) krimet ekonomike dhe financiare;

j) vepra penale kundër vlerave kulturore;

k) vjedhja, rrëmbimi dhe tregtia e paligjshme e automjeteve dhe identifikimi i dokumenteve të falsifikuara;

l) pastrimi i parave;

m) krim kibernetik;

n) veprat penale në fushën kundër terrorizmit dhe financimit të tij.

3. Me marrëveshje të ndërsjellë, autoritetet kompetente të Palëve Kontraktuese do të ndihmojnë njëra-tjetrën në luftën kundër krimeve të tjera të mbuluara nga ligji kombëtar i Palëve Kontraktuese.

4. Kjo Marrëveshje nuk përfshin dispozitat për ndihmë të ndërsjellë juridike në çështje penale ose ekstradim.

Neni 3

Fushat shtesë të bashkëpunimit

Bashkëpunimi ndërmjet Palëve Kontraktuese do të shtrihet, gjithashtu, edhe mbi fushat e mëposhtme shtesë të bashkëpunimit:

a) kërkimin e njerëzve të zhdukur dhe asistimin në identifikimin e kufomave të paidentifikuara;

b) kërkimin e territorit të një Pale Kontraktuese për objekte të vjedhura, të zhdukura, të përvetësuara ose të humbura në territorin e Palës tjetër Kontraktuese.

Neni 4

Format e bashkëpunimit

Palët Kontraktuese do të bashkëpunojnë në fushat e referuara në nenet 2 dhe 3, në format e mëposhtme:

a) shkëmbimi i informacionit në lidhje me veprat penale;

b) ndihma e ndërsjellë në zbatimin e masave për luftën kundër krimit;

c) takimet e punës për të përgatitur koordinimin dhe kryerjen e masave në lidhje me zbulimin e krimit;

d) shkëmbimi i informacionit mbi kërkesat e akteve ligjore të zbatueshme për Palët Kontraktuese, informacioni statistikor në lidhje me zonat e krimit kombëtar të Palëve Kontraktuese, si dhe informacione të tjera mbi metodat e reja në luftën kundër krimit në përgjithësi;

e) sigurimi i ndihmës në trajnimin profesional të oficerëve të policisë dhe përmirësimi i aftësive profesionale;

f) ndihma kriminalistike, metodologjike dhe teknike;

g) zbatimi i kërkimeve të përbashkëta shkencore bazuar në interesa të përbashkët, duke u përqendruar kështu në zgjidhjen e problemeve që lidhen me luftën kundër krimit;

h) analiza e riskut dhe tendencat e krimit;

i) identifikimi i automjeteve të vjedhura;

j) mbrojtja e dëshmitarit;

k) identifikimi i fondeve të nevojshme për të promovuar projekte të përbashkëta të ndihmës, duke siguruar grante dhe donacione për zhvillimin e forcave të policisë;

l) organizimi i ushtrimeve, konkurseve dhe garave të përbashkëta policore.

Neni 5

Shkëmbimi i informacionit

1. Shkëmbimi i informacionit ndërmjet Palëve Kontraktuese duhet të kryhet për qëllim të ose në përputhje me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje.

2. Transmetimi i të dhënave personale dhe informacioneve të tjera nga Palët Kontraktuese duhet të jetë i domosdoshëm, sipas kërkesës, me qëllim parandalimin ose luftimin e veprave penale.

3. Palët Kontraktuese do të sigurojnë vetëm informacione për njëra-tjetrën, i cili është mbledhur, ruajtur dhe transmetuar, në përputhje me kuadrin e tyre përkatës ligjor dhe nuk është në shkelje të të drejtave të njeriut.

4. Pala Kontraktuese që ka transmetuar të dhëna, duhet të sigurojë që këto të dhëna të jenë të sakta dhe kur është e nevojshme të përditësuara dhe që

përmbajtja e tyre t'i shërbejë qëllimit të kërkuar. Nëse konstatohet që janë transmetuar të dhëna të pasakta ose të dhëna që nuk duhet të ishin transmetuar, atëherë, pa humbur kohë, duhet njoftuar pala marrëse. Palët Kontraktuese duhet të ndërmarrin çdo hap të arsyeshëm për të fshirë apo korrigjuar të dhëna të pasakta, në lidhje me qëllimin për të cilin janë përpunuar.

5. Të dhënat personale të transmetuara duhet të ruhen për aq kohë, por jo më tepër sa është e nevojshme, për qëllimin për të cilin janë transmetuar.

Neni 6

Kërkesa për asistencë

1. Asistenca do të sigurohet sipas kësaj Marrëveshjeje, në rast se njëra nga Palët Kontraktuese paraqet një kërkesë për ndihmë ose nën iniciativën e njëres nga Palët Kontraktuese, e cila gjykon se ndihma përputhet me interesat e Palës tjetër Kontraktuese.

2. Kërkesa për dhënien e ndihmës dhe përgjigjet e këtyre kërkesave duhet të paraqiten në formë të shkruar përmes organeve qendrore të secilës Palë Kontraktuese përgjegjëse për bashkëpunimin policor ndërkombëtar. Ndërsa kërkesa nuk mund të dërgohet në terma të përshtatshëm, duke përdorur procedurën e mësipërme, autoritetet kompetente të Palës Kontraktuese kërkuese, përjashtimisht dhe vetëm në rast urgjence, mund t'ia drejtojnë atë drejtpërdrejtë autoriteteve kompetente të Palës Kontraktuese të kërkuar, të cilat mund të përgjigjen drejtpërdrejt. Në këto raste të jashtëzakonshme, autoriteti kërkuar duhet që në rastin më të shpejtë, të informojë organin qendror përgjegjës për bashkëpunimin policor ndërkombëtar në Palën Kontraktuese të kërkuar për kërkesën e tij të drejtpërdrejtë që motivon urgjencën e kësaj të fundit.

3. Kërkesat për dhënien e ndihmës nënshkruhen nga krerët e Palëve Kontraktuese ose ndonjë udhëheqës tjetër i caktuar.

4. Kërkesa për dhënien e ndihmës, e përshkruar në paragrafin 1, duhet të përmbajë informacionin e mëposhtëm:

a) titulli dhe emri i autoriteteve kompetente të Palës Kontraktuese kërkuese;

b) titulli dhe emri i autoriteteve kompetente të Palës Kontraktuese të kërkuar;

c) përmbajtja dhe arsyetimi i kërkesës për dhënie ndihmës;

d) informacion i hollësishëm mbi rastin, në lidhje me të cilin është bërë kërkesa për dhënie ndihmës;

e) veprimet konkrete të cilat kërkohen të kryhen, përshkrimi dhe arsyetimi i tyre;

f) respektimi i afateve kohore për të cilat pritet një përgjigje për kërkesën mbi dhënie asistencës, kur është e aplikueshme;

g) informacion tjetër i nevojshëm për zbatimin e kërkesës për dhënie ndihmës;

5. Në rast se kërkesa për dhënie ndihmës ose përgjigja nuk përputhet me kërkesat e lartpërmendura, Palët Kontraktuese mund të kërkojnë të plotësojnë informacionin e dhënë.

6. Përmes dispozitave të Marrëveshjes, Palët Kontraktuese mund t'i ofrojnë ndihmë njëra-tjetrës me iniciativën e tyre.

Neni 7

Zbatimi i kërkesave për ndihmë

1. Pala Kontraktuese e kërkuar ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të siguruar zbatimin e shpejtë të kërkesës për dhënie ndihmës.

2. Zbatimi i kërkesës së paraqitur për dhënie ndihmës mund të mohohet, në rast se vepra penale, në lidhje me të cilën është paraqitur kërkesa e dhënies së ndihmës, nuk është në përputhje me aktet ligjore të zbatueshme nga Pala Kontraktuese e kërkuar.

Neni 8

Arsimimi dhe trajnimi

Palët Kontraktuese kryejnë veprimet e mëposhtme, për të kryer aktivitete bashkëpunimi në fushën e arsimit dhe trajnimit të personelit të zbatimit të ligjit:

a) vizita në njësi, seli dhe institucione;

b) sigurimi i trajnimit reciprok, arsimit dhe kurseve në shkollë, akademi, qendra trajnimi dhe njësi të Palëve Kontraktuese;

c) informacion, përvojë dhe bashkëpunim teknologjik në sigurinë publike;

d) trajnim dhe praktikë në detyrë që do të sigurohet në njësitë, selinë dhe institucionet e të dyja Palëve Kontraktuese;

e) shkëmbimi i informacioneve dhe eksperiencave mbi subjektet dhe projektet e përbashkëta;

f) programe të shkëmbimit të konvertimit profesional;

g) programet “trajno trajnerin”.

Neni 9

Shkenca mjekoligjore

1. Palët Kontraktuese rrisin bashkëpunimin në fushën e shkencës mjekoligjore në format e mëposhtme

a) zbatim i projekteve të përbashkëta kërkimore, shkëmbimi i rezultateve të tyre, si dhe kërkuesit shkencorë dhe ekspertët që marrin pjesë në këto projekte;

b) shkëmbimi i personelit për të marrë pjesë në konferenca të përbashkëta, seminare, simpoziume, ekspozita dhe aktivitete të tjera;

c) shkëmbimi i informacionit mbi materialet edukative dhe metodike;

d) shkëmbimi i programeve të trajnimit për ekspertët mjekoligjorë;

e) bursa në institucionet e trajnimit të policisë;

2. Ndërsa bashkëpunojnë në fushën e shkencës mjekoligjore, Palët Kontraktuese marrin përsipër të:

a) japin ndihmën e nevojshme shkencore-metodologjike dhe praktike në përgatitjen e botimeve të përbashkëta shkencore dhe speciale;

b) japin konsulta dypalëshe për bashkëpunimin shkencor;

c) japin ndihmë të ndërsjellë në kryerjen e ekspertizës gjenetike mjekoligjore, në identifikimin dhe marrjen e mostrave të gjurmëve biologjike njerëzore të lëna në skenën e krimit;

d) mbështesin përpjekjet e personelit në përgatitjen dhe zbatimin e projekteve të përbashkëta;

e) zbatim i sistemit të menaxhimit të cilësisë;

f) ndihmojnë njëra-tjetrën në organizimin e shkëmbimeve të ndërsjella të synuara dhe trajnimit të personelit në mënyrë që të zhvillojnë kërkime të përbashkëta;

g) shkëmbimi i materialeve trajnuese.

Neni 10

Mbrojtja e të dhënave personale

1. Palët Kontraktuese do të sigurojnë një nivel të mbrojtjes së të dhënave personale të transmetuara nga një Palë tjetër Kontraktuese, ekuivalent të paktën me atë që rezulton nga zbatimi i parimeve të Konventës së Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Individëve, në lidhje me Përpunimin Automatik të të Dhënave Personale (CETS nr. 108), duke përfshirë ndryshimet.

2. Palët Kontraktuese do të shkëmbejnë të dhëna personale ekskluzivisht brenda kuadrit të kësaj Marrëveshjeje dhe do t'i përdorin ato në përputhje me dispozitat e kësaj Marrëveshjeje, detyrimet ndërkombëtare të Palëve Kontraktuese dhe rregulloret e tyre të brendshme, në lidhje me mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 11

Konfidencialiteti

1. Palët Kontraktuese sigurojnë konfidencialitetin e informacionit të marrë nga njëra-tjetra në përputhje me Marrëveshjen, detyrimet ndërkombëtare të ndërmarra nga vendi i tyre dhe në përputhje me aktet ligjore të zbatueshme për to.

2. Pala Kontraktuese kërkuuese do të përdorë informacionin vetëm për qëllimet, të cilat tregohen në kërkesën për sigurimin e informacionit. Miratimi paraprak me shkrim duhet t'i merret përpara Palës Kontraktuese të kërkuar, në rast se Pala tjetër Kontraktuese është e gatshme të përdorë informacionin për qëllime të tjera ose transferimin e informacionit te personat e tretë.

3. Palët Kontraktuese, të cilat shkëmbejnë këto të dhëna, janë të detyruara që të dhënat personale, të cilat janë transmetuar, të mbrohen nga akseset e paautorizuara, ndryshimet dhe publikimet e paautorizuara.

Neni 12

Mënyra të tjera të bashkëpunimit

1. Palët Kontraktuese bien dakord t'i japin njëra-tjetrës ndihmë të ndërsjellë në fushën e formimit profesional dhe ndihmës teknike për problemet që lidhen me funksionimin e policisë.

2. Palët Kontraktuese bien dakord të shkëmbejnë përvojat e tyre praktike në të gjitha fushat e trajtuara në këtë Marrëveshje.

Neni 13

Konsultimet

1. Autoritetet kompetente të Palëve Kontraktuese, mund të krijojnë grupe pune të përhershme ose *ad-hoc*, në mënyrë që të shqyrtojnë problematikat e ndërsjella, në lidhje me zbulimin dhe parandalimin e zonave të krimit të përmendura në nenin 2 dhe në nenin 3, dhe nëse gjykohet e nevojshme, për të bërë propozime për përmirësimin e aspekteve praktike dhe teknike të bashkëpunimit ndërmjet palëve kontraktuese.

2. Autoritetet kompetente të Palëve Kontraktuese do të krijojnë një komitet vlerësimi, i cili do të raportojë në lidhje me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje deri në fund të vitit ose sipas kërkesës.

Neni 14

Autoritetet kompetente

Për qëllim të zbatimit të kësaj Marrëveshjeje, do të realizohet bashkëpunim nëpërmjet autoriteteve të mëposhtme:

1. Autoritetet kompetente të Republikës së Shqipërisë, në veçanti Ministria e Brendshme, përmes Drejtorisë së Përgjithshme të Policisë së Shtetit shqiptar.

2. Autoritetet kompetente të Qeverisë së Republikës së Moldavisë, në veçanti Ministria e Punëve të Brendshme, përmes Inspektoratit të Përgjithshëm të Policisë.

Neni 15

Kontaktet

1. Palët Kontraktuese do të komunikojnë me njëra-tjetrën përmes kanaleve diplomatike, emrat e departamenteve të tyre përkatëse të autorizuar për të zbatuar këtë Marrëveshje, duke treguar adresën, numrat e telefonit, postat elektronike ose detaje të tjera të kontaktit, brenda tridhjetë ditëve nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje.

2. Autoritetet kompetente do të informojnë njëra-tjetrën menjëherë ose për rastet të ndryshimit të detajeve, në përputhje me paragrafin 1 të këtij neni.

Neni 16

Gjuha

Palët Kontraktuese do të përdorin gjuhët e tyre zyrtare, me kusht që të paraqitet, gjithashtu, një përkthim në gjuhën zyrtare të Palës tjetër Kontraktuese ose në gjuhën angleze, ndërsa bashkëpunojnë brenda kuadrit të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 17

Shpenzimet

1. Secila palë kontraktuese do të mbulojë shpenzimet, në lidhje me përmbushjen e detyrimeve të parashikuara në këtë marrëveshje, përveç rasteve kur është rënë dakord ndryshe.

2. Vizitat e përfaqësuesve të Palës Kontraktuese kërkuese do të jenë të kushtëzuara, në rast se ka një pëlqim paraprak të marrë nga Pala Kontraktuese e kërkuar.

Neni 18

Hyrja në fuqi, ndryshimi dhe përfundimi

1. Kjo Marrëveshje do të hyjë në fuqi në datën e marrjes, përmes kanaleve diplomatike, të njoftimit të fundit me shkrim, me të cilin Palët Kontraktuese informojnë njëra-tjetrën në lidhje me përmbushjen e të gjitha procedurave të brendshme ligjore të kërkuara për hyrjen në fuqi të saj.

2. Palët Kontraktuese mund të bien dakord për nënshkrimin e planeve të veprimit për zbatimin e kësaj Marrëveshjeje.

3. Kjo Marrëveshje do të lidhet për një kohë të pacaktuar. Secila Palë Kontraktuese mund ta përfundojë këtë Marrëveshje, duke i dhënë Palës tjetër Kontraktuese një njoftim me shkrim përmes kanaleve diplomatike. Marrëveshja do të pushojë së qeni në fuqi pas 6 (gjashtë) muajsh nga data e marrjes së njoftimit me shkrim me të cilin një Palë Kontraktuese informon Palën tjetër Kontraktuese për qëllimin e saj për të përfunduar këtë Marrëveshje.

4. Kjo marrëveshje mund të ndryshohet dhe aneksohet mbi bazë të pëlqimit të përbashkët me shkrim të Palëve. Ndryshimet dhe shtesat do të hyjnë në fuqi sipas procedurës parashikuar në paragrafin 1 të këtij neni.

5. Çdo mosmarrëveshje në lidhje me interpretimin dhe zbatimin e kësaj Marrëveshjeje do të zgjidhet me anë të negociatave dhe konsultimeve ndërmjet Palëve Kontraktuese.

Nënshkruar në Moldavi, më 16.11.2023, në dy kopje origjinale; secila në gjuhët shqipe, rumune dhe angleze, ku të gjitha tekstet janë identike dhe në përputhshmëri të plotë. Në rast të ndonjë mosmarrëveshjeje në interpretimin e kësaj Marrëveshjeje, teksti në gjuhën angleze do të ketë përparësi.

Për Këshillin e Ministrave të Republikës
së Shqipërisë

Për Qeverinë e Republikës së Moldavisë

AGREEMENT**BETWEEN****THE COUNCIL OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF ALBANIA****AND****THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
ON POLICE COOPERATION**

The Council of Ministers of the Republic of Albania and The Government of the Republic of Moldova, hereinafter referred to as the Contracting Parties,

aware of the growing threat of the organized cross-border criminality,

recognizing the importance of international cooperation in the field of tackling cross-border criminality,

governed by the Police Cooperation Convention for Southeast Europe (hereinafter: Convention), signed in Vienna on 05 May 2006, ratified by Republic of Moldova Parliament's Law no 5/2008 and ratified by the Republic of Albania on 11 September 2006,

in compliance with the Council of Europe Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No.108), signed by Republic of Moldova on 04 May 1998 and ratified by the Parliament's Law no 483-XIV/1999, signed by the Republic of Albania and ratified by Law no. 9288, on 7.10.2004,

taking into consideration the provisions of the Conventions of the United Nations and the Council of Europe in the area of fight against various forms of crime in particular the United Nations Convention against Transnational Organized Crime of 2000,

expressing the mutual interest in taking mutually beneficial measures to combat cross-border criminality and other criminal offences,

with the intention to develop cooperation in the field of police activities,

paying respect to the national law of both Contracting Parties and the international Agreements applicable to both Contracting Parties,

acting within the framework of their competence and subject to legal acts applicable to the Contracting Parties,

have agreed on the following:

Article 1

Objectives and principles of cooperation

1. Following this Agreement (hereinafter: Agreement) the Contracting Parties shall seek combating crime more efficiently.
2. In accordance with their competences, the Contracting Parties shall cooperate within the scope of this Agreement while respecting the relevant national and international binding norms applicable to the state of the Contracting Parties.
3. With a view to strengthening their bilateral relationship, the Contracting Parties undertake to hold a comprehensive dialogue and promote further cooperation between them on all sectors of mutual interest as provided under this Agreement.

Article 2

Areas of cooperation

1. The Contracting Parties undertake to grant each other, in compliance with the regulations and the conditions established under this Agreement, the widest cooperation possible in the field of police activities.
2. The cooperation between the Contracting Parties conducted within the scope of this Agreement is implemented in the following areas:
 - a) offences related to cross-border to be excluded criminality;
 - b) offences against a person's life, health and physical integrity;
 - c) offences related to manufacturing and trafficking of narcotics;
 - d) procuring, trafficking in human beings and sexual exploitation of children;
 - e) the criminal offence in the field of fraud;
 - f) theft and illicit trafficking in arms and weapons, ammunition, explosives, radioactive substances, nuclear material and other dangerous substances;
 - g) property crimes;
 - h) forgery of official documents;
 - i) economic and financial crimes;
 - j) offences against cultural goods;
 - k) theft, hijacking and illicit trade in motor vehicles and identifying forged vehicles documents;

- l) money laundering;
- m) cybercrime;
- n) offences for terrorist purposes and financing of terrorism.

3. By mutual agreement, the competent authorities of the Contracting Parties will assist each other in combating other crimes covered by the national law of the Contracting Parties.

4. This Agreement does not cover provisions for mutual legal assistance in criminal matters or extradition.

Article 3

Additional areas of cooperation

The cooperation between the Contracting Parties shall also extend over the following additional areas:

- a) searching missing people and assisting the identification of unidentified corpses;
- b) searching the territory of one Contracting Party for objects stolen, missing, embezzled or lost on the territory of the other Contracting Party.

Article 4

Forms of cooperation

The Contracting Parties shall cooperate in the areas referred to in articles 2 and 3 under the following forms:

- a) exchanging information related to criminal offences;
- b) mutual assistance in implementing measures on combating crime;
- c) working meetings to prepare, coordinate and conduct measures related to detection of crime;
- d) exchange of information on the requirements of legal acts applicable to the Contracting Parties, statistical information concerning national crime areas of the Contracting Parties, as well as other information upon new methods in combating crime overall;
- e) providing assistance in professional training of police officers and improving professional skills;

- f) forensic, methodological and technical assistance;
- g) implementing joint scientific researches based on mutual interests, thus focusing or solving the problems associated with combating crime;
- h) risk analysis and crime trends;
- i) identifying stolen vehicles;
- j) witness protection;
- k) identification of necessary funds in order to promote common assistance projects, providing grants and donations for the development of police forces;
- l) organizing joint police exercises, competitions and contests.

Article 5 **Exchange of information**

1. Exchange of information between the Contracting Parties shall only take place for the purpose of and in accordance with the provisions of this Agreement.
2. The transmission of personal data and other information by the Contracting Parties must be necessary upon request for the purpose of preventing or combating the criminal offences.
3. The Contracting Parties shall only supply information to each other which was collected, stored and transmitted in accordance with their respective legal framework and has not been manifestly obtained in violation of human rights.
4. The Contracting Party that transmitted the data must ensure that this data is accurate and, when necessary, updated and that its content serves the intended purpose. If it is found that inaccurate data or data that should not have been transmitted have been transmitted, then the receiving party must be notified immediately. The Contracting Parties shall take all reasonable steps to delete or correct inaccurate data concerning the purpose for which they were processed.
5. The transmitted personal data must be stored for as long as possible, but not longer than necessary for the purpose for which they were transmitted.

Article 6 **Requests for assistance**

1. The assistance shall be provided under this Agreement, in case one of the Contracting Parties submits a request for assistance or under the initiative of one of the Contracting Parties, which deems the assistance complying with the interests of the other Contracting Party.

2. The request on providing assistance and the replies to these requests should be submitted in written form through the central bodies of each Contracting Party responsible for international police cooperation. Whereas the request cannot be sent in appropriate terms using the above procedure, the competent authorities of the requesting Contracting Party may, exceptionally and in case of urgency only, address it directly to the competent authorities of the requested Contracting Party, which may reply directly. In these exceptional cases, the requesting authority must at the earliest opportunity inform the central body responsible for international police cooperation in the requested Contracting Party of its direct request motivating the urgency of the latter.

3. The requests on providing assistance are signed by the heads of the **competent authorities** of the Contracting Parties or any other designated leader.

4. The request on providing assistance, described in Paragraph 1, shall contain the following information:

a) title and name of the requesting **the competent authorities** of the Contracting Party;

b) title and name of the requested **the competent authorities** of the Contracting Party;

c) the content and reasoning of the request on providing assistance;

d) detailed information on the case, with regard to which the request on providing assistance was made;

e) concrete actions which are requested to be performed, their description and reasoning;

f) time limits, respecting which it is expected to receive the reply to the request on providing assistance, when applicable;

g) other information necessary for implementing the request on providing assistance.

5. In case the request on providing assistance or the reply does not comply with the above-mentioned requirements, the Contracting Parties may request to supplement the provided information.

6. Through the provisions of the Agreement, the Contracting Parties may also provide each other with information on their own initiative.

Article 7

Implementation of requests for assistance

1. The requested Contracting Party undertakes all the necessary measures in order to ensure prompt implementation of the request on providing assistance.

2. The implementation of the submitted request on providing assistance may be denied, in case that the criminal offence, concerning which the request of providing assistance was submitted, does not fall under criminal prosecution in accordance with the legal acts applicable by the requested Contracting Party.

Article 8

Education and training

The Contracting Parties carry out the following actions in order to carry out cooperation activities in the field of education and training of law enforcement personnel:

- a) visits to units, headquarters and institutions;
- b) ensuring reciprocal training, education and courses at schools, academies, training centers and units of the Contracting Parties;
- c) information, experience and technological cooperation in public security;
- d) on-duty training and internship that shall be provided at the units, headquarters and institutions of both Contracting Parties;
- e) experience and information exchange on common subjects and projects;
- f) exchange of professional conversion programs;
- g) train the trainer programs.

Article 9

Forensic science

1. The Contracting Parties enhance cooperation in the field of forensic science in the following forms:

- a) implementation of joint research projects, exchange of their results, as well as scientists and experts who participate in these projects;
- b) exchange of personnel to participate in joint conferences, seminars, symposia, exhibitions and other events;
- c) exchange of information on educational and methodical materials;
- d) exchange of training programs for forensic experts;
- e) scholarship at the police training institutions.

3. While cooperating in the field of forensic science the Contracting Parties undertake to:

- a) provide the necessary scientific-methodological and practical assistance in the preparation of joint publications in scientific and special editions;
- b) provide bilateral consultations on scientific cooperation;
- c) provide mutual assistance in carrying out the forensic genetic expertise, in identifying and sampling the biological human traces left at serious crimes scene;
- d) support the efforts of personnel in the preparation and implementation of joint projects;
- e) implement the quality management system;
- f) assist each other in the organization of targeted mutual exchanges and training of personnel in order to develop joint researches;
- g) exchange of training materials.

Article 10

Protection of personal data

1. The Contracting Parties shall ensure a level of protection of personal data transmitted by another Contracting Party, equivalent at least to that resulting from the application of the principles of the Council of Europe Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (CETS No. 108), including the amendments.

2. The Contracting Parties shall exchange personal data exclusively within the framework of this Agreement and shall use them in accordance with the provisions of this Agreement, the international obligations of the Contracting Parties and their domestic regulations regarding the protection of personal data.

Article 11

Confidentiality

1. The Contracting Parties ensure confidentiality of the information received from each other in accordance with the Agreement, the international obligations undertaken by their country and in line with legal acts applicable to them.

2. The requesting Contracting Party shall use the information only for the purposes, which are indicated in the request on providing information. Prior written consent must be acquired from the requested Contracting Party, in case the other Contracting Party is willing to use the information for other purposes or transfer the information to third persons.

3. The Contracting Parties that exchange this data shall be obliged to protect the personal data, which have been transmitted, from the unauthorized access, changes and unauthorized disclosure.

Article 12**Other forms of cooperation**

1. The Contracting Parties agree to grant each other mutual aid in the field of vocational training and technical aid for the problems related to the functioning of the police.
2. The Contracting Parties agree to exchange their practical experiences in all the fields tackled in this Agreement.

Article 13**Consultations**

1. The competent authorities of the Contracting Parties may set up permanent or *ad-hoc* working groups in order to examine mutual problems related to the detection and prevention of crime areas mentioned in Article 2 and Article 3 and, if deemed necessary, to make proposals for enhancing practical and technical aspects of the cooperation between the Contracting Parties.
2. The competent authorities of the Contracting Parties shall create an evaluation committee, which shall report about the implementation of this Agreement by the end of the year or upon request.

Article 14**Competent authorities**

For the purpose of implementing this Agreement, cooperation shall be realized through the following authorities:

- The competent authorities of the Government of the Republic of Moldova, in particular the Ministry of Internal Affairs through the General Police Inspectorate;
- The competent authorities of the Council of Ministers of the Republic of Albania, in particular the Ministry of Interior through the General Directorate of Albanian State Police.

Article 15**Contact details**

1. The Contracting Parties shall communicate each other through diplomatic channels the names of their respective departments empowered to implement this Agreement, indicating the address, telephone numbers, emails or other contact details, within thirty days from the date of entry into force of this Agreement.
2. The competent authorities shall inform each other immediately or upon cases of changing the details communicated pursuant to paragraph 1 of this Article.

Article 16**Language**

The Contracting Parties shall use their official languages, provided that a translation into the official language of the other Contracting Party or into English language is also submitted along, while cooperating within the framework of this Agreement.

Article 17**Costs**

1. Each Contracting Party shall cover the expenses, related to the fulfillment of the obligations provided for in this Agreement, unless agreed otherwise.

2. The visits of the representatives of the requesting Contracting Party shall be contingent, in case there is a prior written consent received from the requested Contracting Party.

Article 18**Entry into Force, Amendment and Termination**

1. This Agreement shall enter into force on the date of receiving, through diplomatic channels, the last written notification by which the Contracting Parties inform each other about the fulfillment of all the internal legal procedures required for its entry into force.

2. The Contracting Parties may agree on the signing of action plans on the implementation of this Agreement.

3. This Agreement shall be concluded for an indefinite period of time. Each Contracting Party may terminate this Agreement by giving the other Contracting Party a written notification through diplomatic channels. The Agreement shall cease to be effective after six (6) months from the date of receipt of a written notification by which one Contracting Party informs the other Contracting Party of its intention to terminate this Agreement.

4. This Agreement might be amended and annexed by mutual consent of the Contracting Parties. Amendments and additions shall enter into force pursuant with the procedure provided for in paragraph (1) of this Article.

5. Any disputes concerning the interpretation and application of this Agreement shall be settled by way of negotiations and consultations between the Contracting Parties.

DONE at MOLDOVA, on 16/11/2023 in two originals each in the Albanian, Romanian, and English languages, all texts being equally valid. In the case of divergence in the interpretation of this Agreement, the English text shall prevail.

For the Council of Ministers

of the Republic of Albania

For the Government

of the Republic of Moldova

DEKRET

Nr. 278, datë 31.7.2024

PËR SHPALLJE LIGJI

Në mbështetje të nenit 84, pika 1, dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 78/2024, “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Moldavisë për bashkëpunimin policor”.

PRESIDENT I REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË
Bajram Begaj

LIGJ

Nr. 86/2024

**PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES
NDËRMJET KËSHILLIT TË
MINISTRAVE TË REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË DHE UNIVERSITETIT
KOMBËTAR TË ARSIMIT NË
DISTANCË (UNED) PËR HAPJEN E
UNIVERSITETIT KOMBËTAR TË
ARSIMIT NË DISTANCË, KAMPUSI
NË GJIROKASTËR**

Në mbështetje të neneve 78, 81, pika 1, 83, pika 1, dhe 121, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distançë (UNED) për hapjen e Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distançë, kampusi në Gjirokastrë, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij ligji dhe është pjesë përbërëse e tij.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miratuar në datën 26.7.2024.

**Shpallur me dekretin nr. 280, datë 31.7.2024,
të Presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Bajram Begaj.**

MARRËVESHJE

NDËRMJET KËSHILLIT TË MINISTRAVE
TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
DHE UNIVERSITETIT KOMBËTAR TË
ARSIMIT NË DISTANCË (UNED)
“PËR HAPJEN E UNIVERSITETIT
KOMBËTAR TË ARSIMIT NË DISTANCË,
KAMPUSI NË GJIROKASTËR”

Kjo Marrëveshje lidhet ndërmjet:

Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë, i përfaqësuar nga znj. Ogerta Manastirliu, ministër i Arsimit dhe Sportit, në vijim referuar si “Këshilli i Ministrave”,

dhe

Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distançë, institucion publik i arsimit të lartë, i regjistruar dhe i licencuar në Spanjë, i përfaqësuar nga rektori, dr. Ricardo Mairal Usón, në vijim i referuar njohur si “UNED”.

Në këtë Marrëveshje, Këshilli i Ministrave dhe UNED-i bashkërisht referohen njihen si “Palët”.

Duke pasur parasysh se:

UNED-i, është universiteti publik kryesor në Spanjë për sa u përket numrit të studentëve dhe ofertave akademike, si dhe kampusi më i madh në Evropë i dedikuar ndërkombëtarizimit të arsimit të lartë cilësor përmes formës së studimeve *online*, i cili dëshiron të shtrijë aktivitetet e tij akademike në Republikën e Shqipërisë dhe në rajonin e Ballkanit Perëndimor.

Palët në këtë Marrëveshje bien dakord për sa vijon:

Neni 1

Objektivat e përbashkët

Këshilli i Ministrave dhe UNED-i bien dakord që hapja e një kampusi të UNED-it në Gjirokastrë do të arrijë objektivat e mëposhtëm të përbashkët të Palëve:

a) Zhvillimi i sektorit të arsimit të lartë dhe ekspertizës në studime në fusha të ndryshme, nëpërmjet metodologjisë në distancë dhe *online* në Republikën e Shqipërisë dhe në rajonin e Ballkanit Perëndimor;

b) Zgjerimi i ofertës arsimore spanjolle në Shqipëri dhe në rajonin e Ballkanit Perëndimor, duke mbështetur integrimin e shërbimeve të ofruara nga UNED-i dhe duke garantuar mbështetjen akademike dhe administrative të studentëve të regjistruar;

c) Kultivimi i një mjedisi për shkëmbimin intelektual, kërkimin akademik, mirëkuptimin ndërkombëtar dhe multikulturor dhe bashkërendimin, në përputhje me traditën e jashtëzakonshme akademike të UNED-it.

Neni 2

Detyrimet e Palëve

Për qëllimet e parashikuara në nenin 1 të kësaj Marrëveshjeje, ndarja e përgjithshme e përgjegjësisë përcaktohet, si më poshtë:

a) Këshilli i Ministrave miraton hapjen, funksionimin dhe zhvillimin e veprimtarisë akademike të Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distancë (UNED) në Gjirokastrë.

b) Këshilli i Ministrave do të sigurojë njohjen automatike të gradave shkencore dhe diplomave të UNED-it në Republikën e Shqipërisë.

c) Këshilli i Ministrave ushtron të drejtën e verifikimit ligjor të veprimtarisë së kampusit të UNED-it në Gjirokastrë.

Secila prej Palëve në këtë Marrëveshje do të bëjë përpjekjet e saj më të mira për të mbështetur Palën tjetër në mirëbesim dhe për ta mbajtur në mënyrë efektive Palën tjetër të padëmtuar nga çdo përgjegjësi që nuk është rezultat i veprimeve dhe/ose i pakujdesisë së Palës tjetër.

Neni 3

Veprimtaria akademike

Programi/programet i/e studimit që do të ofrohet/ofrohen nga kampusi i UNED-it në Gjirokastrë do të ketë/kenë të njëjtat standarde si ato të ofruara nga kampuset e tjera të UNED-it.

Rregullat dhe procedurat për hapjen, riorganizimin, gjuhën e studimit, kohëzgjatjen e programit/programeve të studimit, si dhe për

mbylljen e tyre, përcaktohen në aktet rregullatore të brendshme të UNED-it.

Nga viti akademik 2024–2025 dhe në vazhdim, UNED-i hap kampusin e tij në Gjirokastrë dhe është i angazhuar të ofrojë programe studimi sipas cikleve dhe modaliteteve të duhura të studimit dhe sipas kërkesës akademike në Shqipëri.

Neni 4

Standardet e organizimit dhe kontrollit të veprimtarisë së kampusit të UNED-it

Procedurat dhe standardet e mëposhtme do të përmbushen sipas rregullave në fuqi dhe nga autoritetet përgjegjëse të vendit të origjinës (Spanjë):

- standardet e organizimit institucional;
- struktura akademike;
- standardet e personelit akademik dhe statusi i tyre;

- procedurat për sigurimin e brendshëm dhe të jashtëm të cilësisë;

- verifikimi i ligjshmërisë dhe auditimi i veprimtarisë së kampusit të UNED-it në Gjirokastrë;

Neni 5

Kriteret e pranimit dhe të regjistrimit të studentëve

Rregullat e parashikuara në aktet rregullatore të brendshme të UNED-it zbatohen për pranimin e studentëve në programin/programet e studimit që do të ofrohet/ofrohen nga kampusi i UNED-it në Gjirokastrë, si dhe për regjistrimin, caktimin e numrit të tyre të matrikullimit dhe të drejtat dhe detyrimet e studentëve.

Neni 6

Diplomimi dhe diplomat

Për procedurën e diplomimit të studentëve dhe formën e diplomave të lëshuara nga UNED-i zbatohen rregullat e parashikuara në aktet e brendshme rregullatore të UNED-it.

Njohja e gradave shkencore dhe diplomave do të bëhet sipas Kornizës së Kualifikimeve të vendit të origjinës (Spanjë).

Neni 7

Akreditimi institucional dhe i programit të studimit

Akreditimi institucional dhe programet e studimit të ofruara nga UNED-i, si dhe periudha e vlefshmërisë së tyre (të kryera nga organizatat akredituese të Spanjës) njihen automatikisht nga institucionet në Republikën e Shqipërisë.

Neni 8

Logoja dhe vula e kampusit

Kampusi i UNED-it në Gjirokastrë do të ketë logon e tij zyrtare të miratuar nga UNED-i.

Vula e UNED-it ka formën dhe elementet, siç përcaktohet nga legjislacioni në fuqi i vendit të origjinës (Spanjë) dhe prodhohet, administrohet dhe mirëmbahet në përputhje me legjislacionin në fuqi të atij vendi.

Neni 9

Emërimi i përfaqësuesve

Këshilli i Ministrave dhe UNED-i bien dakord që të gjitha aktivitetet akademike dhe rregullatore për hapjen dhe funksionimin e kampusit në Gjirokastrë do të koordinohen ngushtë ndërmjet Palëve.

Ministria e Arsimit dhe Sportit e Republikës së Shqipërisë autorizohet nëpërmjet kësaj Marrëveshjeje ta zbatojë atë në emër të Këshillit të Ministrave.

Për UNED-in, rektori i tij është i autorizuar si koordinator për zbatimin e kësaj Marrëveshjeje.

Neni 10

Shkëmbimi i informacionit

1. Për zbatimin e kësaj Marrëveshjeje, Palët shkëmbejnë informacione ndërsjellë të përkatës ndërmjet tyre.

2. Secila nga Palët në këtë Marrëveshje do të përdorë informacionin e marrë, vetëm për qëllimet e përcaktuara në këtë Marrëveshje.

3. Veprimet nga Palët sipas kësaj Marrëveshjeje, dhe në veçanti shkëmbimi i informacionit, duhet të kryhen në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

4. Palët do ta trajtojnë informacionin e marrë në bazë të kësaj Marrëveshjeje në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Neni 11

Dispozitat përfundimtare

Të dyja palët bien dakord të mbajnë konfidencialitetin e gjithë informacionin jopublik të marrë nga Pala tjetër në lidhje me këtë Marrëveshje, përveç rasteve kur kërkohet nga ligji ose kur bihet dakord në mënyrë të ndërsjellë paraprakisht me shkrim.

Kjo Marrëveshje do të hyjë në fuqi me përfundimin e procedurave të ratifikimit dhe do të qëndrojë në fuqi për një periudhë katërvjeçare dhe mund të zgjatet edhe për katër vjet të tjerë. Pas kësaj periudhe prej tetë vjetësh, Palët mund të lidhin një marrëveshje të re. Kjo marrëveshje mund të ndryshohet vetëm me pëlqimin reciprok të të dyja palëve, të dhënë me shkrim.

Marrëveshja mund të ndërpritet në çdo kohë, nga njëra Palë, duke informuar palën tjetër me shkrim. Pala që dëshiron ta ndërpresë këtë Marrëveshje duhet të njoftojë me shkrim palën tjetër të paktën 12 (dymbëdhjetë) muaj përpara për qëllimin e saj për të ndërprerë bashkëpunimin dhe këtë Marrëveshje.

Në rast të ndonjë mosmarrëveshjeje që lind nga ose në lidhje me këtë Marrëveshje, UNED-i dhe Këshilli i Ministrave do të përpiqen ta zgjidhin çështjen me mirëkuptim nëpërmjet bisedimeve të ndërsjella.

Përfundimi i kësaj Marrëveshjeje nuk ndikon në detyrimet e ndërsjella të Palëve, të cilat mbijetojnë dhe duhet të përmbushen pavarësisht nga përfundimi i kësaj Marrëveshjeje, duke përfshirë por pa u kufizuar në detyrimet që lidhen me aktivitetet akademike, pagesat e papaguara ose kompensimet, rimbursimin e taksave etj., siç mund të jetë e zbatueshme.

Kjo Marrëveshje është nënshkruar në _____, më _____, në 2 (dy) kopje origjinale të barasvlershme, 2 (dy) për secilën gjuhë: në shqip, në spanjisht dhe në anglisht. Në rast të ndonjë mospërputhjeje, teksti në gjuhën angleze do të ketë përparësi në interpretim.

Për Këshillin e Ministrave të Republikës së Shqipërisë:

Ogerta Manastirliu

MINISTËR I ARSIMIT DHE SPORTIT

Për Universitetin Kombëtar të Arsimit në Distancë (UNED):

Ricardo Mairal Usón

REKTOR

AGREEMENT

BETWEEN

COUNCIL OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

AND

**NATIONAL UNIVERSITY OF DISTANCE EDUCATION (UNIVERSIDAD NACIONAL
DE EDUCACION A DISTANCIA (UNED))**

**"FOR THE OPENING OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF DISTANCE
EDUCATION, CAMPUS IN GJIROKASTRA"**

This Agreement is entered into between:

The Council of Ministers of the Republic of Albania, represented by Mrs. Ogerta Manastirliu, Minister of Education and Sports, hereinafter referred to as the "Council of Ministers",
and

National University of Distance Education, public institution of higher education, registered and licensed in Spain, represented by the Rector, Dr. Ricardo Mairal Usón, hereinafter referred to as the "UNED".

In this Agreement, the Council of Ministers and UNED are referred jointly to as the "Parties".

WHEREAS:

UNED, is the leading public university in Spain in terms of the number of students and academic offers, as well as the largest campus in Europe dedicated to the internationalization of quality higher education through the form of online studies, which aspires to extend its academic activities in the Republic of Albania and the Western Balkans region.

The Parties in this Agreement agree herein on the following:

Article 1 – Common objectives

The Council of Ministers and UNED hereby agree that the opening of a UNED Campus in Gjirokastra will achieve the following joint objectives of the Parties:

- a) The development of the higher education sector and expertise in the different field studies through the distance and online methodology in the Republic of Albania and the Western Balkans region;
- b) Expanding the Spanish educational offer in Albania and the Western Balkans region, supporting the integration of services offered by UNED and guaranteeing registered/enrolled students' academic and administrative support;
- c) Cultivating an environment of intellectual exchange, academic research, international and multicultural understanding, and reconciliation, in line with the outstanding academic tradition of UNED.

Article 2 – Obligations of the Parties

For the purposes provided for in Article 1 of this Agreement, the general division of responsibilities is defined as follows:

- a) The Council of Ministers, hereby approves the opening, operation, and development of the academic activity of the National Distance Education University (UNED) in Gjirokastra.
- b) The Council of Ministers will provide for the automatic recognition of UNED degrees and diplomas in the Republic of Albania.
- c) The Council of Ministers exercises the right of legal verification of the activity of the UNED Campus in Gjirokastra.

Each of the Parties herein will make their best efforts to support the other Party in good faith and effectively keep the other Party harmless from any liability which is not a result of the actions and/or negligence of that other Party.

Article 3 – Academic activity

The study programme(s) to be offered by the UNED Campus in Gjirokastra will have the same standards as those offered by other UNED campuses.

The rules and procedures for the opening, reorganization, language of study, duration of the study programme(s), as well as for their extinction, are defined in the internal regulatory acts of UNED. From the 2024-2025 academic year onwards, UNED opens its Campus in Gjirokastra and is committed to offering study programmes within the appropriate study cycles and modalities, and according to the academic demand in Albania.

Article 4 - Standards of organization and control of the activity of the UNED Campus

The following procedures and standards will be met according to the applicable rules and by the responsible authorities of the country of origin (Spain):

- Institutional organization standards,
- academic structure,
- academic staff standards and their status,
- procedures for internal and external quality assurance,
- verification of legality and audit (legal and financial control) of the activity of the UNED Campus in Gjirokastra

Article 5 – Students' admission and registration criteria

The rules provided for in the internal regulatory acts of UNED apply to the admission of students to the study programme(s) that will be offered by the UNED Campus in Gjirokastra, as well as their registration, matriculation, and the rights and obligations of the students.

Article 6 - Graduation and diplomas

The rules provided for in the internal regulatory acts of UNED apply to the graduation procedure of students and the form of the diplomas issued by UNED.

The recognition of degrees and diplomas will be done according to the Qualifications Framework of the country of origin (Spain).

Article 7 - Institutional and study programme accreditation

The institutional accreditation and study programmes provided by the UNED, as well as their validity period (carried out by the accrediting organizations of Spain) are automatically recognized by the institutions in the Republic of Albania.

Article 8- Logo and seal of the Campus

The UNED Campus in Gjirokastra will have its own official logo as approved by the UNED. The seal of UNED has the form and elements as defined by the applicable legislation of the country of origin (Spain) and is produced, administered, and maintained in accordance with the applicable legislation of that country.

Article 9 - Appointment of representatives

The Council of Ministers and UNED agree that all academic and regulatory activities for the opening and operation of the Campus in Gjirokastra will be closely coordinated between the Parties.

The Ministry of Education and Sports of the Republic of Albania is authorized through this Agreement to implement it on behalf of the Council of Ministers.

For UNED, its Rector is authorized as coordinator for the implementation of this Agreement.

Article 10 - Exchange of information

1. For the implementation of this Agreement, the Parties exchange mutual relevant information between them.
2. Each of the Parties to this Agreement will use the information received, only for the purposes defined in this Agreement.
3. Actions by the Parties under this Agreement, and in particular the exchange of information, must be carried out in accordance with the legislation in force for the protection of personal data.
4. The Parties will treat the information received pursuant to this Agreement in accordance with the applicable legislation.

Article 11 – Final provisions

Both Parties agree to keep confidential all non-public information received by the other Party in connection with this Agreement, except as required by law or mutually agreed in advance in writing.

This Agreement will enter into force upon the completion of the ratification procedures and will remain in force for a period of four years and may be extended for another four years. After this period of eight years, the Parties may conclude a new Agreement. This agreement may be amended only by mutual consent of both Parties, given in a written form.

The Agreement can be terminated at any time, by one of the Parties, by informing the other party in writing. The party willing to terminate this Agreement must notify the other party in writing at least 12 (twelve) months in advance of its intention to terminate the cooperation and this Agreement.

In the event of any dispute arising out of or in connection with this Agreement, the UNED and the Council of Ministers shall endeavor to resolve the matter amicably through mutual consultation. Termination of this Agreement does not affect the mutual obligations of the Parties, which survive

and have to be fulfilled regardless of the termination of this Agreement, including but not limited to obligations related to the academic activities, outstanding payments or compensations, tax reimbursement, etc., as may be applicable.

This Agreement is signed on _____, on _____, in 2 (two) original, equivalent copies, 2 (two) for each in Albanian, Spanish and English language. In case of any inconsistency, the English text shall prevail in interpretation.

For the Council of Ministers of the Republic
of Albania:

OGERTA MANASTIRLIU
**MINISTER OF EDUCATION AND
SPORTS**

For the National University of Distance
Education (UNED):

RICARDO MAIRAL USÓN
RECTOR

DEKRET

Nr. 280, datë 31.7.2024

PËR SHPALLJE LIGJI

Në mbështetje të nenit 84, pika 1, dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 86/2024, “Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distançë (UNED) për hapjen e Universitetit Kombëtar të Arsimit në Distançë, kampusi në Gjirokastrë”.

**PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj**

AKT NORMATIV

Nr. 2, datë 1.8.2024

PËR DISA NDRYSHIME DHE SHTESA NË LIGJIN NR. 123/2014, “PËR URDHRIN E MJEKËVE NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË”

Në mbështetje të nenit 101 të Kushtetutës, me propozimin e ministrit të Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Në ligjin nr. 123/2014, “Për Urdhrin e Mjekëve në Republikën e Shqipërisë”, bëhen këto ndryshime dhe shtesa:

Neni 1

Në shkronjën “b”, të pikës 2, të nenit 4, fjala “... vendos ...” zëvendësohet me “... harton ...”.

Neni 2

Pas shkronjës “ç”, të pikës 2, të nenit 5, shtohet shkronja “d”, me këtë përmbajtje:

“d) nuk janë larguar me masën disiplinore të heqjes së licencës.”.

Neni 3

Shkronja “b”, e pikës 1, të nenit 7, ndryshohet, si më poshtë vijon:

“b) kur i hiqet licenca individuale e ushtrimit të profesionit me vendim disiplinor apo me vendim gjykatë;”.

Neni 4

Pas shkronjës “c”, të nenit 8, shtohen shkronjat “ç” dhe “d”, me këtë përmbajtje:

“ç) të mos punojë në sistemin shëndetësor jopublik më shumë se 30 për qind të orëve mujore, që punon në sistemin shëndetësor publik;

d) të mos u kërkojë pacientëve, që i janë paraqitur në institucionin shëndetësor publik për trajtim dhe shërbime, në përputhje me specialitetin e tij, që t’i drejtohen institucionit shëndetësor jopublik, ku ai ushtron profesionin e tij.”.

Neni 5

Pas nenit 8 shtohet neni 8/a, me këtë përmbajtje:

“Neni 8/a

Kushtet dhe procedura që një mjek në një institucion shëndetësor publik mund të ushtrojë profesionin në një institucion shëndetësor jopublik

1. Një anëtar i Urdhrit të Mjekëve, që kërkon të ushtrojë profesionin e mjekut në një institucion shëndetësor jopublik, duhet t’i bëjë kërkesë titullarit të institucionit shëndetësor publik, ku ai është i punësuar.

2. Në kuptim të këtij ligji, termi “ushtrim i profesionit të mjekut” përfshin hapjen, pjesëmarrjen, si edhe punësimin në një institucion shëndetësor jopublik.

3. Anëtarët e Urdhrit të Mjekëve, të cilët janë punësuar në një institucion shëndetësor publik, që ka përfutur statusin e autonomisë spitalore

financiare, nuk mund të bëjnë kërkesë sipas pikës 1 të këtij neni.

4. Anëtarët e Urdhrit të Mjekëve, që mbajnë funksione drejtuese të çdo niveli në një institucion shëndetësor publik dhe në Universitetin Mjekësor Publik, nuk mund të mbajnë funksione drejtuese të çdo niveli në një institucion shëndetësor jopublik.

5. Titullari i institucionit vlerëson:

a) ngarkesën e orëve, që mjeku ushtron në institucionin shëndetësor publik;

b) mbulimin e shërbimit nga personeli tjetër mjekësor në institucionin shëndetësor publik;

c) mundësinë e konfliktit të interesit.

6. Në çdo rast, angazhimi i mjekut në institucionin shëndetësor jopublik nuk duhet të pengojë kryerjen e detyrës së tij/saj në institucionin shëndetësor publik, ose kjo veprimtari nuk duhet të kërkojë një angazhim mendor a fizik të tij/saj, që e bën të vështirë kryerjen e kësaj detyre, ose ushtrimi i kësaj detyre në institucionin shëndetësor jopublik mund të cenojë, në çfarëdo mënyre, imazhin e mjekut.

7. Në rast se titullari vlerëson se nuk plotësohen kërkesat e pikave 5 dhe 6, të këtij neni, vendos mosmiratimin e kërkesës. Në rast se titullari vlerëson se nuk ka pengesa për pranimin e kësaj kërkesë, miraton kërkesën dhe njofton ministrinë përgjegjëse për shëndetësinë.

8. Ministria përgjegjëse për shëndetësinë bën publikimin e të dhënave të këtij mjeku në një regjistër publik elektronik.

9. Procedura e verifikimit dhe e shqyrtimit të kërkesës, si dhe të dhënat, që do të bëhen publike në regjistrin elektronik, formati dhe mënyra e përditësimit të tij rregullohen me udhëzim të ministrit përgjegjës për shëndetësinë.”.

Neni 6

Në pikën 3, të nenit 9, emërtesa “Inspektorati Shtetëror Shëndetësor” zëvendësohet me fjalët “Inspektorati përgjegjës për shëndetësinë ...”.

Neni 7

Shkronja “ç”, e pikës 1, të nenit 11, shfuqizohet.

Neni 8

Në shkronjën “dh”, të pikës 2, të nenit 13, pas fjalëve “... si dhe ...” shtohet fjala “... harton ...”.

Neni 9

Shkronja “c”, e pikës 2, të nenit 14, shfuqizohet.

Neni 10

Nenet 16, 17 e 18 ndryshohen, si më poshtë vijon:

“Neni 16

Komisionet disiplinore

1. Procedimi disiplinor ushtrohet nga komisioni i disiplinës dhe komisioni i apelimit.

2. Komisioni i disiplinës funksionon pranë Urdhrit të Mjekëve dhe realizon shqyrtimin e ankesave, hetimin administrativ dhe, në rast konstatimi të shkeljeve, cakton me vendim masat disiplinore.

3. Vendimet e komisionit të disiplinës mund të ankimohen brenda 10 (dhjetë) ditëve nga njoftimi i arsyetuar në komisionin e apelit, që ngrihet pranë ministrisë përgjegjëse për shëndetësinë.

4. Përbërja, organizimi dhe funksionimi i komisionit të disiplinës dhe të komisionit të apelimit rregullohet me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 17

Masat disiplinore

1. Komisioni disiplinor heton e gjykon në bazë të fakteve dhe provave të administruara dhe të seancës dëgjimore me anëtarin e Urdhrit të Mjekëve, ndaj të cilit mund të merret masa disiplinore. Kur vërtetohet se anëtari ka kryer shkelje të etikës, të Kodit të Etikës dhe Deontologjisë Mjekësore ose ka bërë gabime teknike, ai jep këto masa:

a) Vërejtje;

b) Pezullim për të realizuar shërbime të caktuara mjekësore, për një periudhë nga 6 (gjashtë) muaj deri në 3 (tre) vjet;

c) Pezullim të licencës së ushtrimit të profesionit të mjekut në tërësinë e saj, për një periudhë nga 6 (gjashtë) muaj deri në 5 (pesë) vjet;

ç) Gjorbë me vlerë nga 100 000 (njëqind mijë) lekë deri në 1 000 000 (një milion) lekë;

d) Heqjen e licencës për ushtrimin e profesionit të mjekut.

2. Procedimi disiplinor fillon brenda 5 (pesë) vjetëve nga momenti i kryerjes së shkeljes. Në rastin

kur anëtari i Urdhrit të Mjekëve ushtron detyrën në të njëjtin institucion shëndetësor, ku ka kryer shkeljen disiplinore, procedimi disiplinor fillon menjëherë nga momenti i konstatimit të saj.

3. Masat disiplinore, sipas pikës 1, të këtij neni, shuhen:

a) për shkronjën “a”, 3 (tre) vjet pas dhënies apo përfundimit të saj;

b) për shkronjat “b”, “c” dhe “ç”, 5 (pesë) vjet pas përfundimit, përkatësisht, të periudhës së pezullimit apo të pagimit të gjobës.

Masa disiplinore, sipas shkronjës “d”, të pikës 1, të këtij neni, nuk shuhet.

4. Në caktimin e masave disiplinore, komisioni mban në konsideratë llojin e shkeljes, seriozitetin e saj, pasojat e ardhura, sjelljen e anëtarit të Urdhrit të Mjekëve ndaj këtyre pasojave, si edhe nëse ka pasur më parë shkelje të tjera disiplinore.

Neni 18

Ankimimi gjyqësor

1. Kundër vendimit të komisionit të apelimit lejohet ankim në gjykatën administrative kompetente brenda 10 (dhjetë) ditëve nga marrja dijeni për vendimin.

2. Ankimi në gjykatë nuk pezullon zbatimin e vendimit të komisionit të apelimit.”.

Neni 11

Pika 2, e nenit 19, ndryshohet, si më poshtë vijon:

“2. Këshilli Kombëtar harton Kodin e Etikës dhe Deontologjisë Mjekësore dhe ia paraqet për miratim ministrit përgjegjës për shëndetësinë.”.

Neni 12

Kudo në ligj fjala “... shtetëror ...” zëvendësohet me “... publik ...”, ndërsa fjala “... private ...” zëvendësohet me “... jopublik ...”.

Neni 13

Aktet nënligjore

1. Ministri përgjegjës për shëndetësinë nxjerr udhëzimin sipas pikës 6, të nenit 8/a, të ligjit, brenda 30 (tridhjetë) ditëve nga hyrja në fuqi e këtij akti normativ.

2. Këshilli i Ministrave miraton vendimet, sipas pikës 4, të nenit 16, të ligjit, brenda 3 (tre) muajve nga hyrja në fuqi e këtij akti normativ.

3. Urdhri i Mjekëve harton Kodin e ri të Etikës dhe Deontologjisë Mjekësore, brenda 6 (gjashtë) muajve nga hyrja në fuqi e këtij akti normativ. Deri në hyrjen në fuqi të Kodit të ri të Etikës dhe Deontologjisë Mjekësore, mbetet në fuqi Kodi aktual i Etikës dhe Deontologjisë Mjekësore.

Neni 14

Dispozita tranzitore

Anëtarët e Urdhrit të Mjekëve, që janë të punësuar në një institucion shëndetësor publik dhe që ushtrojnë profesionin e mjekut edhe në një institucion shëndetësor jopublik, detyrohen që, brenda dy muajve nga miratimi i udhëzimit të ministrit përgjegjës për shëndetësinë, sipas pikës 6, të nenit 8/a, të ligjit, të rregullojnë statusin e tyre, në përputhje me këtë akt normativ me fuqinë e ligjit.

Neni 15

Hyrja në fuqi

Ky akt normativ hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR

Edi Rama

UDHËZIM

Nr. 5, datë 30.7.2024

PËR MËNYRËN E VLERËSIMIT TË GARANCIVE FINANCIARE TË LEJEVE MINERARE, PËR REHABILITIMIN E MJEDISIT

Në mbështetje të pikës 4, të nenit 102 të Kushtetutës, të pikave 12 e 13, të nenit 31, të ligjit nr. 10 304, datë 15.7.2010, “Për sektorin minerar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, si dhe të pikave 1 dhe 3, të kreut I, të vendimit nr. 741, datë 9.9.2015, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e formës, rasteve të kthimit dhe mënyrës së llogaritjes së garancive financiare për rehabilitimin e mjedisit, për realizimin e Programit Minimal të Punës dhe realizimin e Investimit në veprimtarinë minerare”, të ndryshuar,

UDHËZOJ:

1. Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH) për lejet e kërkim-zbulimit dhe Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN) për lejet minerare të shfrytëzimit janë struktura përgjegjëse, të cilat gjatë procesit të vlerësimit të planit të rehabilitimit progresiv dhe përfundimtar të mjedisit, kryejnë vlerësimin dhe përlogaritjen e vlerave të garancive financiare për lejet minerare, dhe i dërgojnë ato për miratim te ministri në përputhje me afatet e përcaktuara në ligjin nr. 10304, datë 15.7.2010, “Për sektorin minerar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar.

2. SHGJSH-ja dhe AKBN-ja, për qëllime të zbatimit të parashikimeve të vendimit nr. 741, datë 9.9.2015, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e formës, rasteve të kthimit dhe mënyrës së llogaritjes së garancive financiare për rehabilitimin e mjedisit, për realizimin e Programit Minimal të Punës dhe realizimin e investimit në veprimtarinë minerare”, përgatitin projekt preventivat tip për mënyrën e llogaritjes së garancive të rehabilitimit për miratim nga ministri përgjegjës, të cilat përdoren për përcaktimin e vlerave të garancive të rehabilitimit, bazuar në kostot për realizimin e veprimtarive të mbylljes së punimeve gjeologjike të kërkim-zbulimit, të rehabilitimit progresiv e të rehabilitimit përfundimtar të mjedisit, të zonës së lejuar minerare dhe të asaj të përdorur nga subjekti për zhvillimin e veprimtarisë minerare.

3. Preventivat rishikohen me kërkesë të strukturave përgjegjëse (AKBN dhe SHGJSH), por të paktën çdo 2 (dy) vjet dhe miratohen nga ministri përgjegjës për veprimtarinë minerare.

4. SHGJSH-ja dhe AKBN-ja, në cilësinë e strukturave përgjegjëse, gjatë procesit të vlerësimit të planit të rehabilitimit përfundimtar dhe progresiv të mjedisit për lejet e kërkim-zbulimit, lejet e kërkim-zbulim-shfrytëzimit dhe për lejet e shfrytëzimit nëpërmjet këshillave teknikë, përcaktojnë vlerën monetare të garancisë financiare të detyrueshme, të përgjithshme e vjetore, për realizimin e planit të rehabilitimit të mjedisit bazuar në preventivat tip sipas formatit në aneksin 1, bashkëlidhur këtij udhëzimi.

5. Për zbatimin e këtij udhëzimi ngarkohen Shërbimi Gjeologjik Shqiptar për lejet e kërkimit, Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore për lejet

e shfrytëzimit dhe lejet e kërkim-zbulim-shfrytëzimit.

6. Parashikimet lidhur me mënyrën e vlerësimit të garancive financiare të lejeve minerare për rehabilitimin e mjedisit në udhëzimin e ministrit të ekonomisë, tregtisë dhe energjetikës nr. 718, datë 3.10.2011, “Për mënyrën e vlerësimit të garancive financiare të lejeve minerare”, shfuqizohen.

Ky udhëzim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISË
Belinda Balluku

ANEKSI 1

PËR MËNYRËN E VLERËSIMIT TË GARANCIVE FINANCIARE PËR REALIZIMIN E PLANIN TË REHABILITIMIT SIPAS

Preventiv tip i planit të rehabilitimit të një miniere nëntokësore të hapur me punime horizontale e të pjerrët S=5.2 m2									
I	Plani i mbylljes e miniertës	Seksioni m2	Trashësia e murit, m	Volumi i murit, m ³	norma, Orë/m ³	Koha e punës, Ore	5.2 m2		
Nr.	Emërtimi						Vlera ne leke		
a	Mur betoni	5.2	0.6	3.12	3.5	10.92	6006		
b	Operacione ndihmëse	5.2				5.41	2975.5		
	Shuma a+b	5.2				17.42	9581		
		Orë pune	Nr. punëtoreve	Ore pune gjithsej	Lekë/Ore pune		Shpenzime gjithsej, leke		
c	Shpenzime fuqie punëtore	17.42	4	69.68	550	38324	38324		
	Shpenz. për materiale	Seksioni, m ²	Volumi i murit, m ³	Normativa, kg/m ³	Sasia, kv	çmimi, leke/kv	Vlera		
d	Çimento	5.2	3.432	300	10.296	1700	17503.2		
			volumi i murit, m ³	koeficienti, m ³ /m ³	sasia, m3	çmimi, leke/m ³	Vlera		
d1	Inert ndërtimi	5.2	3.12	1.3	4.5	1200	5400		
			Sasia,kg	çmimi leke/kg			Vlera, leke		
d2	Elektroda	5.2	25	160		1200	4000		
			Sasia, kw/h	Çmimi, leke/kw			Vlera, leke		
d3	Energji elektrike	5.2	120	17.3		2076	2076		
			sasi, m3	çmimi, leke/m ³			Vlera		
d4	Dërrasa	5.2	0.5	12000		6000	6000		
							Vlera		
d5	Materiale te tjera, gozhde, tubo etj	5.2					3200		
g	Transport,		volumi, ton	distanca, km	Çmimi, leke/ton km		Vlera		
		5.2	11.388	30	16		5466		
h	Transport i brendshëm						18000		
	Shuma d+h						43645		
	Shuma I						61645		

Plani menaxhimit të mbetjeve						
II	Çmontime pajisje makineri, ndërtesa në sipërfaqe	volumi, ton	Ore pune	paga mesatare. leke/Ore		vlera, leke
a		20	100	550		55000
b	Transport makineri. mbeturina	volumi, ton	distanca, km	Çmimi, leke/ton km		vlera, leke
		20	30	16		9600
c	Mbushje me dhe e portalit	volumi .	çmimi/			vlera. leke
		m3	leke/m3			
		100	65			6500
	Shuma II					71100
Plani perfundimtar i rehabilitimit të mjedisit						
III	Tarracimi dhe sistemimi i stokut të steriliz	Volumi, m3	norma ditore, m3/ dite	dite pune	leke/dit pune	vlera
a		200	40	5	4400	22000
b	Mbushja me dhe e stokut të steriliz	Sipërfaqe, m2	norma ditore, m3/ dite		çmimi/ leke/m ³	vlera, leke
		500	250	65		16250
c	Sistemimi i sheshit industrial, Mbushja me dhe	Sipërfaqe, m ²	çmimi/ leke/m ²			vlera. leke
		200	65			13000
d	Hapje gropash	Sipërfaqe m2	Nr.pemeve/m2	nr.i pemeve, cope	çmimi, leke	Vlera, leke
		500	0.11	55	250	13750
d	Blerje pemësh	Sipërfaqe, m ²	Nr.pemeve/m ²	nr.i pemeve, cope	Çmimi, leke	Vlera, leke
		500	0.11	55	250	13750
e	Mbjellje pemësh	Sipërfaqe, m ²	Nr.pemeve /m2	nr.i pemeve, cope	Çmimi, leke	Vlera, Leke
		500	0.11	55	55	3025
f	Shërbime		3	165	30	4950

g	Rrethim, ne se ka						32730
h	Kanalizime drenazhime						20250
i	Sinjalistiken lajmeruese parandaluese						12000
	SHUMA III						151705
	SHUMA I+II+III						284450
	Shpenzime tjera 8%						22756
	TOTALI						307206

Shënim :

- 1. Për seksione të punimeve minerare të te gjitha llojeve me seksion më të vegjel se 5.2 m2 , vlera pranohet sa ajo e seksionit 5.2 m2
- 2. Për seksione të punimeve minerare më të mëdhenj se 5.2 m2, vlera pranohet sa ajo e seksionit 5.2 m2 shumëzuar me raportin e rritjes së seksionit të punimit (Për seksion 6.8 m2 vlera do të jetë $6.8/5.2= 1.307$ x 307206=401518 lek për seksioni 16.8 m2 do të jetë $(16.8/5.2) \times 307206= 992275$ leke

Preventiv tip i planit te rehabilitimit të një miniere nëntokësore për të hapur punime vertikale (Puse)								
Plani i mbylljes e minierës								
I	Çmontim, demolim, transport materialelesh energo-mekanike dhe ndërtimore në sipërfaqe							
	Nr. mes.	Pesha, ton	Nr. punt.	Ore pune	Paga leke/Ore pune	Vlera, leke		
a	Çmontimi i makinerive e pajisjeve në" sipërfaqe	27	3	81	550	44550		
b	Çmontimi i kullës së pusit	60	5	300	550	165000		
c	Prishja e objekteve sipërfaqësore	35	4	140	550	77000		
d	Ngarkim materialelesh	Sasia, ton	Norma, Ore/ton	Ore pune	Paga leke/Ore pune	Vlera, leke"		
	122	1	3	366	550	201300		
e	Transport materialelesh, ngarkim -shkarkim	Sasia. ton	Dist.mes. km	Cmimi 1/ton km		Vlera. leke		
	122	30	16			58560		
	Shuma (a-e)					259860		
f	Materiale	Sasia	Çmimi, leke			Vlera, leke		
f1	Oksigjen. Bombola cope	3	4000			12000		
f2	Acetilen, kg	20	1500			30000		
f3	Elektroda, kg	5	520			2600		
f4	Profil dopio T (240), 30ml	1.62	120000			194400		
f5	Shina, 9 (30ml)	0.72	98000			70560		
f6	Hekur ndertimi	0.8	80000			64000		
f7	Energji elektrike	200	17.3			3460		
	Materiale të tjera	Seksioni, nr	Volumi 1 tapes, nr'	Normativa	Sasia, kv	çmimi, leke/kv	Vlera	
f8	Çimento	12.56	3.8	300	11.4	1700	19380	
f9	inert ndertim i	12.56	3.8	1.3	49.4	1200	59280	

f10	Derrasa	12.56	6.28		6.28			12000	75360
	Shuma (f1-f10)								531040
g	transport,	Volumi, ton	Distanca, km	çmimi, leke/ton	km				Vlera
		122	30		16				58560
h	Ndertimi I tapës	Sasia e konstru. ton	Norma, Orë/ton	Orë pune	Leke/Orë				Vlera
hi	Ndërtim konstruksioni	5	28	140	550				77000
h2	Betonim	4	3.5	14	550				7700
h3	Operacione ndihmëse			10	550				5500
	Shuma(h1-h3)								90200
	Shuma I								939660

Plani menaxhimit të mbetjeve								
II	Tarracimi dhe sistemimi i stokut të steriliz	Sipërfaqe, m2	norma ditorë. m2/dite"	ditë pune	leke/dit e pune	vlera		
a		200	40	5	4400	22000		
b	Mbushja me dhe e stokut të steriliz	Sipërfaqe ,m²	Volumi. m³	Çmimi/ leke/m³		Vlera, leke		
		200	40	60		2400		
	Shuma II					24400		
Plani perfundimtar i rehabilitimit te mjedisit								
III		Sipërfaqe . m2	Çmimi/ leke/m2			vlera, leke		
a	Sistemimi I sheshit industrial, Mbushja me dhe	200	70			14000		
b	Mbjellje pemësh	Sipërfaqe m2	Nr.pemëve/m2	nr.i pemëve, cope	çmimi, leke	Vlera. Leke		
		200	0.11	22	55	1210		

c	Hapje gropash				22	250	5500
d	Blerje fidanësh				22	250	5500
e	Sherbime+ Rrethim, nese ka	3	22		66	40	2640
	Kanalizime drenazhime						
	norm, ml/ha		gatesia, ml		volumi. m3	cmimi	Vlera
			200		32	1800	57600
g	Mrojtje +Sinjalistike		1			700	700
	SHUMA III						87150
	SHUMA I+II+III						1051210
	Shpenzime suplementare 8%						84097
	TOTALI						1135307

Preventiv tip i rehabilitimit të 1 ha karriere, për grupin e mineraleve metalore, jometalore, qymyret e bitumet, për grupin e të çmuar dhe gjysëm të çmuar, për grupin e mineraleve radioaktive.									
Nr.	Operacioni	Sip. e preku nga aktiviteti	Normativa a ha/ha	Sip. operac. Ha	norm m ³ /ha oper.	Volumi i punës, m ³	çmimi leke/m	Vlera	
I	Plani i mbylljes se karrieres								
a	Krehje sistemim i faqeve anësore		0.7	0.7	400	280	100	28000	
	Shuma I							28000	
II	Plani i menaxhimit te mбетjeve								
a	Sistemimi i mбетjeve të zbulimit		0.7	0.7	1000	700	55	38500	
b	Sistemimi i mбетjeve teknologjike		0.3	0.3	1000	1000	65	65000	
	Shuma II							103500	
III	Plani i rehabilitimit përfundimtar të mjedisit me skemën 3x3 = 1112 fidanc për 1 hektare (Ha)								
		Sip. licensuar, ha	Normativa ha/ha	sip. operac. ha	nr/ha	nr	çmimi leke/cop	Vlera	
a	Mbushje me dhe produktiv i sheshit fundor	1	0.7	0.7	600	20	45	18900	
b	Mbijellje pemësh		.7	0.7	1112	778.9	150	116835	
c	Hapje gropash		.7	0.7	1112	778.9	200	155780	
d	Blerje fidanesh		.7	0.7	1112	778.9	250	194725	
e	Shërbime			3	1112	3336	30	100080	
			norm, ml/ha		gatesia, ml	volumi, m3	çmimi	Vlera	
f	Kanali i ujerave të larta. drenazhim	1	300		300	48	1800	86400	
g	Mrojtje +Sinjalistike	1						15000	
	Shuma III							687720	
	Shuma I+II+III							819220	
	Shpenzime suplementare, 8%							65538	
	TOTALI							884758	

Preventiv tip i planit të rehabilitimit të 1 ha karriere, Grupi mineraleve ndërtimore									
Nr.	Operacioni	Sip. e preku nga aktiviteti ha	Normativa ha/ha	Sip. operac. ha	norm m ³ /ha oper.	Volumi i punes, m ³	çmimi leke/m	Vlera	
I	Plani i mbylljes se karrierës								
a	Krehje sistemim i faqeve anësore	1	0.7	0.7	500	350	100	35000	
	Shuma I							35000	
II	Plani i menaxhimit te mbetjeve								
a	Sistemimi i mbetjeve te zbulimit	1	0.7	0.7	1400	1400	55	77000	
b	Sistemimi i mbetjeve teknologjike	1	0.3	0.3	900	900	65	58500	
	Shuma II							135500	
III	Plani i rehabilitimit perfundimtar të mjedisit me skemën 4x4 = 625 fidane për 1 hektare (Ha)								
		Sip. licensuar, ha	Normativa ha/ha	sip. operac. ha	nr/ha	nr	cmimi leke/cop	Vlera	
a	Mbushje me dhe produktiv i sheshit fundor	1	0.7	0.7	500	350	45	15750	
b	Mbjellje pemësh		0.7	0.7	625	438	120	52560	
c	Hapje gropash		0.7	0.7	625	438	150	65700	
d	Blerje fidanesh		0.7	0.7	625	438	250	109500	
e	Shërbime		3	3	625	1875	30	56250	
			norm, ml/ha		gjatesia, ml	volumi. m3	cmimi	Vlera	
f	Kanali i ujerave te larta. drenazhim	1	300		300	48	1500	72000	
g	Mrojtje +Sinjalistikë	1						15000	

	ha	ha	ha	ha	ha		
I	Plani i mbylljes se karterres						
a	Krehje sistemim i faqeve anësore	1	0.7	0.7	200	140	100
	Shuma I						14000
II	Plani i menaxhimit të mbetjeve						
a	Sistemimi i mbetjeve të zbulimit	i	0.7	0.7	0.1	700	55
b	Sistemimi i mbetjeve teknologjike	I	0.2	0.2	1000	200	65
	Shuma II						51500
III	Plani i rehabilitimit përfundimtar të mjedisit me skemën 3x3 = 1112 fidane për 1 hektare (Ha)						
		Sip. licensuar, ha	Normativa ha/ha	sip. operac. ha	m3/ha	sasia	cmimi leke/cop
a	Mbushje me dhe produktiv i sheshit fundor	1	0.7	0.7	400	280	55
b	Mbjellje pemësh	1	0.7	0.7	1112	778	150
c	Blerje fidanesh (pemësh)	1	0.7	0.7	1112	778	350
d	Hapje gropash	1	0.7	0.7	1112	778	120
e	Shërbime		3	3	1112	3336	30
			norm, ml/ha		gatesia, ml	volumi. m3	cmimi
f	Kanali i ujrave të larta, drenazhim	1	300		300	48	1200
g	Mbrojtje +Sinjalistikë						
	Shuma III						15000
	Shuma (I+II+III)						670694
	Shpenzime suplementare, 5%						736194
	TOTALI						36810
							773004

URDHËR

Nr. 160, datë 26.7.2024

**PËR PËRCAKTIMIN E ORGANIT TË
NDËRMJETËM PËR MENAXHIMIN E
POLITIKAVE (ONMP), TË DREJTUESIT
DHE PËRGJEGJËSISË SË
NËNSHKRIMIT PËR ZBATIMIN
PËRMES MENAXHIMIT INDIREKT TË
PROGRAMIT VJETOR IPA III, NË
LIDHJE ME AKTIVITETIN PËR
KONEKTIVITETIN DIGJITAL/
BROADBAND-IN**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4, të Kushtetutës; të Marrëveshjes Financiare Kuadër të Partneritetit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, dhe Komisionit Evropian, për rregullat specifike të zbatimit të asistencës financiare të Bashkimit Evropian për Republikën e Shqipërisë, në kuadër të Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA III), ratifikuar me ligjin nr. 65/2022; të nenit 28, pika 2, të Kodit të Procedurave Administrative; si dhe në përputhje me vendimin nr. 540, datë 20.9.2023, të Këshillit të Ministrave, “Për përcaktimin e funksioneve, përgjegjësi dhe marrëdhënieve ndërmjet autoriteteve e strukturave për menaxhimin indirekt të asistencës financiare të Bashkimit Evropian nën Instrumentin për Asistencën e Paraanëtarësimit 2021–2027 (IPA III)”,

URDHËROJ:

1. Drejtoria e Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të Telekomunikacionit dhe Postave, në Drejtorinë e Përgjithshme e Politikave dhe Zhvillimit të Infrastrukturës dhe Territorit, pranë Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, caktohet për të përmbushur përgjegjësitë e Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin e Politikave (ONMP), për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të veprimit të BE për Shqipërinë për vitin 2022, në lidhje me aktivitetin për konektivitetin digjital/*broadband*-in, të financuar nga BE-ja në kuadër të IPA III, në përputhje me parashikimet e FFPA-së dhe kuadrin ligjor për IPA III.

2. Znj. Irena Malolli, si drejtuese e Drejtorisë së Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të

Telekomunikacionit dhe Postave, drejton ONMP-në dhe autorizohet të nënshkruajë dokumentet e mëposhtme:

a) Marrëveshje mbi bashkëpunimin ndërinstitucional ndërmjet Koordinatorit Kombëtar të IPA-s, Zyrtarit Kombëtar të Autorizimit, Autoritetit Menaxhues, Organeve të Ndërmjetme për Menaxhimin e Politikave dhe Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin Financiar për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të veprimit të “BE për Shqipërinë” për vitin 2022, në lidhje me aktivitetin për konektivitetin digjital/*broadband*-in, të financuar nga BE-ja në kuadër të IPA III;

b) Rregulloret dhe udhëzuesit procedurale të IPA III, për organet e ndërmjetme për menaxhimin e politikave;

c) Çdo raport, dokument apo komunikim tjetër lidhur me zbatimin e veprimit “BE për Shqipërinë” të mbajtur me Koordinatorin Kombëtar të IPA-s, Zyrtarin Kombëtar Autorizues, Autoritetin Menaxhues, Autoritetin Auditues, organit kontabël, Zyrës Mbështetëse të ZKA-së, organin e ndërmjetëm për menaxhimin financiar dhe çdo komunikim tjetër të lidhur me përgjegjësitë funksionale të ONMP-ve të parashikuara në FFPA dhe VKM-në nr. 540, datë 20.9.2023.

3. Urdhri nr. 46, datë 28.2.2024, “Për përcaktimin e Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin e Politikave (ONMP), të drejtuesit dhe përgjegjësisë së nënshkrimit për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të programit vjetor IPA III”, shfuqizohet.

4. Ngarkohet znj. Irena Malolli dhe Drejtoria e Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të Telekomunikacioneve dhe Postave për zbatimin e këtij urdhri.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISË
Belinda Balluku

URDHËR**Nr. 163, datë 26.7.2024****PËR PËRCAKTIMIN E DREJTORISË QË
DUHET TË PËRMBUSHË ROLIN E
AUTORITETIT MENAXHUES E TË
DREJTUESIT TË AUTORITETIT
MENAXHUES, SI DHE DELEGIMI I TË
DREJTAVE TË NËNSHKRIMIT**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4, të Kushtetutës; të aneksit B, nënseksioni 3, të Marrëveshjes Financiare Kuadër të Partneritetit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, dhe Komisionit Evropian, për rregullat specifike të zbatimit të asistencës financiare të Bashkimit Evropian për Republikën e Shqipërisë, në kuadër të Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA III), ratifikuar me ligjin nr. 65/2022; të nenit 28, pika 2, të Kodit të Procedurave Administrative; si dhe në përputhje me nenin 8, pika 8, dhe nenin 12, të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 540, datë 20.9.2023, “Për përcaktimin e funksioneve, përgjegjësi dhe marrëdhënieve ndërmjet autoriteteve e strukturave për menaxhimin indirekt të asistencës financiare të Bashkimit Evropian nën Instrumentin për Asistencën e Paraanëtarësimit 2021–2027 (IPA III)”,

URDHËROJ:

1. Drejtoria e Konceptimit, Fizibilitetit të Projekteve dhe Statistikave në fushën e Infrastrukturës dhe Energjisë, në Drejtorinë e Përgjithshme Rregullatore dhe Përputhshmërisë në Infrastrukturë dhe Energji, pranë Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, caktohet për të përmbushur përgjegjësitë e autoritetit menaxhues të Programit Operativ Shumëvjeçar për energjinë (2024–2027), në përputhje me aktet ligjore dhe nënligjore në fuqi.

2. Znj. Edesa Metaj, si drejtues i Drejtorisë së Konceptimit, Fizibilitetit të Projekteve dhe Statistikave në fushën e Infrastrukturës dhe Energjisë është drejtuesi i autoritetit menaxhues, në përputhje me nenin 8, pika 8, të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 540, datë 20.9.2023, “Për përcaktimin e funksioneve, përgjegjësi dhe marrëdhënieve ndërmjet autoriteteve e strukturave

për menaxhimin indirekt të asistencës financiare të Bashkimit Evropian nën Instrumentin për Asistencën e Paraanëtarësimit 2021–2027 (IPA III).

3. Znj. Edesa Metaj, si drejtues i autoritetit menaxhues, është e autorizuar të nënshkruajë dokumentet e mëposhtme:

a) Marrëveshje mbi bashkëpunimin ndërinstitucional ndërmjet Koordinatorit Kombëtar të IPA-s, Zyrtarit Kombëtar të Autorizimit, Organeve të Ndërmjetme për Menaxhimin e Politikave dhe Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin Financiar për zbatimin nën menaxhimin indirekt të programit operativ shumëvjeçar për energjinë (2024–2027) në Republikën e Shqipërisë;

b) Marrëveshjet me marrësit fundorë të ndihmës IPA III;

c) Manualët e procedurave IPA III të zbatueshme për autoritetin menaxhues;

ç) Çdo raport, dokument apo komunikim tjetër lidhur me IPA III drejtuar koordinatorit kombëtar të ISPA-s, zyrtarit kombëtar autorizues, autoritetit auditues, organit kontabël, Zyrës Mbështetëse të ZKA-së, organeve të ndërmjetme për menaxhimin e politikave, Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin Financiar, AFCOS, Delegacionit Evropian, Shërbimeve të Komisionit Evropian, programeve të tjera që menaxhojnë autoritetet ose organet e ndërmjetme.

4. Urdhri nr. 42, datë 22.2.2024, “Për përcaktimin e drejtorisë që duhet të përmbushë rolin e autoritetit menaxhues e të drejtuesit të autoritetit menaxhues, si dhe delegimi i të drejtave të nënshkrimit”, të ndryshuar, shfuqizohet.

5. Ngarkohet znj. Edesa Metaj dhe Drejtoria e Konceptimit, Fizibilitetit të Projekteve dhe Statistikave në fushën e Infrastrukturës dhe Energjisë, për zbatimin e këtij urdhri.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

**ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISË
Belinda Balluku**

URDHËR

Nr. 164, datë 26.7.2024

**PËR PËRCAKTIMIN E ORGANIT TË
NDËRMJETËM PËR MENAXHIMIN E
POLITIKAVE (ONMP), TË DREJTUESIT
DHE PËRGJEGJËSISË SË
NËNSHKRIMIT PËR ZBATIMIN
PËRMES MENAXHIMIT INDIREKT
TË PROGRAMIT VJETOR IPA III NË
LIDHJE ME AKTIVITETIN
PËR HEKURUDHAT**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4, të Kushtetutës, të Marrëveshjes Financiare Kuadër të Partneritetit, ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, dhe Komisionit Evropian, për rregullat specifike të zbatimit të asistencës financiare të Bashkimit Evropian për Republikën e Shqipërisë në kuadër të Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA III), ratifikuar me ligjin nr. 65/2022, të nenit 28, pika 2, të Kodit të Procedurave Administrative, si dhe në përputhje me vendimin nr. 540, datë 20.9.2023, të Këshillit të Ministrave, “Për përcaktimin e funksioneve, përgjegjësisë dhe marrëdhënieve ndërmjet autoriteteve e strukturave për menaxhimin indirekt të asistencës financiare të Bashkimit Evropian nën Instrumentin për Asistencën e Paraanëtarësimit 2021–2027 (IPA III)”,

URDHËROJ:

1. Sektori i Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të Transportit Hekurudhor, në Drejtorinë e Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të Transportit dhe Infrastrukturës, në Drejtorinë e Përgjithshme e Politikave dhe Zhvillimit të Infrastrukturës dhe Territorit, pranë Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, caktohet për të përmbushur përgjegjësitë e Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin e Politikave (ONMP), për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të veprimit të BE-Së për Shqipërinë për vitin 2022, në lidhje me aktivitetin për hekurudhat, të financuar nga BE-ja në kuadër të IPA III, në përputhje me parashikimet e FFPA-Së dhe kuadrin ligjor për IPA III.

2. Znj. Zana Joca, si drejtuese e Sektorit të Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të

Transportit Hekurudhor, drejton ONMP-në dhe autorizohet të nënshkruajë dokumentet e mëposhtme:

a) marrëveshje mbi bashkëpunimin ndërinstitucional ndërmjet Koordinatorit Kombëtar të IPA-së, Zyrtarit Kombëtar të Autorizimit, Autoritetit Menaxhues, organeve të ndërmjetme për menaxhimin e politikave dhe Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin Financiar për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të veprimit të “BE për Shqipërinë” për vitin 2022, në lidhje me aktivitetin për hekurudhat, të financuar nga BE-ja në kuadër të IPA III;

b) rregulloret dhe udhëzuesit proceduriale të IPA III, për organet e ndërmjetme për menaxhimin e politikave;

c) çdo raport, dokument apo komunikim tjetër lidhur me zbatimin e veprimit “BE për Shqipërinë” të mbajtur me Koordinatorin Kombëtar të IPA-së, Zyrtarin Kombëtar Autorizues, Autoritetin Menaxhues, Autoritetin Auditues, organit kontabël, Zyrës Mbështetëse të ZKA-së, organin e ndërmjetëm për menaxhimin financiar dhe çdo komunikim tjetër të lidhur me përgjegjësitë funksionale të ONMP-ve të parashikuara në FFPA dhe VKM nr. 540, datë 20.9.2023.

3. Urdhri nr. 45, datë 28.2.2024, “Për përcaktimin e Organit të Ndërmjetëm për Menaxhimin e Politikave (ONMP), të drejtuesit dhe përgjegjësisë së nënshkrimit për zbatimin përmes menaxhimit indirekt të programit vjetor IPA III”, shfuqizohet.

4. Ngarkohet znj. Zana Joca dhe Sektori i Politikave dhe Strategjive të Zhvillimit të Transportit Hekurudhor, për zbatimin e këtij urdhri.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

**ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISË
Belinda Balluku**

URDHËR

Nr. 166, datë 26.7.2024

PËR DELEGIM KOMPETENCE

Në mbështetje të pikës 4, të nenit 102, të Kushtetutës, të neneve 28 dhe 29, të ligjit nr. 44/2015, “Kodi i Procedurave Administrative i Republikës së Shqipërisë”, të pikave 2 dhe 3, të nenit 11, të ligjit nr. 90/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e administratës shtetërore”, të ligjit nr. 9000, datë 30.1.2003, “Për organizimin dhe funksionimin e Këshillit të Ministrave”, dhe ligjit nr. 118/2012, “Për transportin e mallrave të rrezikshme”,

URDHËROJ:

1. Delegimin e kompetencës së ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë, për dhënien e licencës për subjektet të cilat ushtrojnë veprimtarinë si trup inspektimi i mjeteve që kryejnë transport të disa mallrave të rrezikshme, në përputhje me parashikimet në ligjin nr. 118/2012, “Për transportin e mallrave të rrezikshme, zëvendësministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë, z. Hantin Bonati.

2. Në ushtrimin e kompetencës së deleguar, z. Hantin Bonati, ndjek dhe zbaton procedurat dhe rregullat e parashikuara në ligjin nr. 118/2012, “Për transportin e mallrave të rrezikshme”.

3. Kompetenca e deleguar sipas pikës 1, do të ushtrohet nga data e hyrjes në fuqi e këtij urdhri deri në miratimin e një urdhri të dytë.

4. Ngarkohet zëvendësministri i Infrastrukturës dhe Energjisë, z. Hantin Bonati, për zbatimin e këtij urdhri.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISË
Belinda Balluku

URDHËR

Nr. 581, datë 29.7.2024

PËR DISA MASA MBROJTËSE NDAJ
SËMUNDJES SË MURTAJËS AFRIKANE
TË DERRAVE TË SHFAQUR NË
SHTETIN E BOSNJË-HERCEGOVINËS

Mbështetur në nenin 102, pika 4 e Kushtetutës, neni 42 dhe 43, i ligjit nr. 10465, datë 29.9.2011, “Për shërbimin veterinar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar,

URDHËROJ:

1. Ndalimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, të të gjitha kafshëve të gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, produkteve të tyre duke përjashtuar mishin e vulosur në një kontejner hermetik me një vlerë të F_0 prej 3 ose më lart dhe xhelatinën, materialit biologjik dhe embrioneve të kafshëve të gjalla të llojit derra, mishin e freskët dhe nënprodukteve të tyre të kafshëve të llojit derra, sipas njoftimeve të marra nga faqja zyrtare e OIE-së dhe ADIS-it, përkatësisht nga ndarjet administrative të përcaktuara në tabelën e mëposhtme:

Ndarja administrative e nivelit të parë	Ndarja administrative e nivelit të dytë	Ndarja administrative e nivelit të tretë
Republika Srpska	Bijeljina	Bijeljina*
Republika Srpska	Bijeljina	Lopare*
Federacija Bosna i Hercegovina	Posavina	Orašje*
Republika Srpska	Bijeljina	Ugljevik*
Republika Srpska	Doboj	Šamac*
Republika Srpska	Doboj	Donji Žabar*
Republika Srpska	Doboj	Modriča*
Republika Srpska	Doboj	Pelagićevo*
Republika Srpska	Doboj	Doboj*
Republika Srpska	Doboj	Petrovo*
Republika Srpska	Istočno Sarajevo	Pale*
Republika Srpska	Istočno Sarajevo	Sokolac*
Republika Srpska	Istočno Sarajevo	Istočni Stari Grad*
Republika Srpska	Trebinje	Nevesinje*
Republika Srpska	Trebinje	Gacko*
Republika Srpska	Foča	Kalinovik*
Republika Srpska	Foča	Foča*
Republika Srpska	Vlasenica	Bratunac*
Republika Srpska	Vlasenica	Milići*
Republika Srpska	Vlasenica	Vlasenica*
Brčko	Brčko	Brčko*
Republika Srpska	Banja Luka	Bosanska Gradiška*
Federacija Bosna i Hercegovina	Posavina	Orašje*

Federacija Bosna i Hercegovina	Central Bosnia	Kreševo*
Federacija Bosna i Hercegovina	Sarajevo	Vogošća*
Federacija Bosna i Hercegovina	Sarajevo	Hadžići*
Federacija Bosna i Hercegovina Sarajevo	Sarajevo	Ilijaš*
Federacija Bosna i Hercegovina Sarajevo	Sarajevo	Trnovo*
Federacija Bosna i Hercegovina Sarajevo	Sarajevo	Vogošća*
Federacija Bosna i Hercegovina Sarajevo	Sarajevo	Stari Grad Sarajevo*
Federacija Bosna i Hercegovina	Tuzla	Teočak*
Federacija Bosna i Hercegovina	Tuzla	Sapna*
Federacija Bosna i Hercegovina	West Herzegovina	Široki Brijeg*
Federacija Bosna i Hercegovina	West Herzegovina	Posušje*
Federacija Bosna i Hercegovina	Zenica-Doboj	Žepče*
Federacija Bosna i Hercegovina	Bosnian Podrinje	Foča-Ustikolina*

2. Lejimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, të të gjitha kafshëve të gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, produkteve të tyre, mishin e vulosur në një kontejner hermetik me një vlerë të F_0 prej 3 ose më lart dhe xhelatinën, materialit biologjik dhe embrioneve të kafshëve të gjalla të llojit derra, mishin e freskët dhe nënprodukteve të tyre të kafshëve të llojit derra, nga ndarjet administrative të shtetit të Bosnjë-Hercegovinës të cilat nuk janë të cituara në tabelën e mësipërme, të painfektuara nga sëmundja, nëse plotësohen kushtet e mëposhtme nga pika 2.1 deri në pikën 2.8:

2.1. Për kafshët e gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që kafshët:**

a) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajës afrikane të derrave ditën e dërgesës;

b) janë mbajtur që nga lindja ose për tre muajt e fundit në një kompartament (zonë) pa prezencë të murtajës afrikane të derrave; ose

c) janë mbajtur në një stacion karantine, të izoluar për 30 ditë përpara dërgesës dhe i janë nënshtruar një testi virologjik dhe një testi serologjik të kryer të paktën 21 ditë pas hyrjes në stacionin e karantinës, me rezultate negative.

2.2 Për materialin biologjik të kafshëve të llojit derra të butë ose të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që kafshët donatore të materialit biologjik:**

a) janë mbajtur që nga lindja ose për të paktën tre muaj para grumbullimit në një stacion, në të cilin janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajës afrikane të derrave, nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajës afrikane të derrave në ditën e mbledhjes së materialit biologjik;

c) sperma është mbledhur, përpunuar dhe ruajtur në përputhje me kapitujt 4.6 dhe 4.7, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

ç) sperma e përdorur për fekondimin e ovociteve është në përputhje me kushtet e përcaktuara në nenin 15.1.10 ose nenin 15.1.11, të Kodit Terrestrial të OIE-së, sipas rastit.

2.3 Për embrionet e derivuara *in vivo* të derrave të butë, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që kafshët donatore të embrioneve:**

a) janë mbajtur që nga lindja ose për të paktën tre muaj para grumbullimit të embrioneve në një stacion, në të cilin janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajës afrikane të derrave, nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajës afrikane të derrave në ditën e mbledhjes së embrioneve;

c) i janë nënshtruar një testi serologjik të kryer të paktën 21 ditë pas grumbullimit, me rezultate negative;

ç) embrionet janë mbledhur, përpunuar dhe ruajtur në përputhje me dispozitat përkatëse të kapitullit 4.8 dhe 4.10, të Kodit Terrestrial të OIE-së.

2.4 Për mishin e kafshëve të llojit derra të butë ose të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që:**

a) e gjithë ngarkesa e mishit të freskët vjen nga kafshët e llojit derra që kanë origjinën nga tufat në të cilat janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajës afrikane të derrave nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) janë testuar mostra nga një numër statistikisht përfaqësues i kafshëve për sëmundjen e murtajës afrikane të derrave, me rezultate negative;

c) e gjithë ngarkesa e mishit të freskët vjen nga kafshë të cilat janë therur në një thertore të miratuar dhe i janë nënshtruar kontrollit me rezultate të favorshme të inspektimit para dhe pas vdekjes në përputhje me kapitullin 6.3, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

ç) janë marrë masat e nevojshme pas therjes për të shmangur kontaktin e mishit të freskët me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.5 Për mishin e freskët të kafshëve të egra të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që:**

a) janë vrarë në një vend ose zonë të lirë nga murtaja afrikane e derrave në përputhje me pikën 1 ose pikën 2 të nenit 15.1.4, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

b) i janë nënshtruar me rezultate të favorshme një inspektimi pas vdekjes në përputhje me kapitullin 6.3, të Kodit Terrestrial të OIE-së në një objekt ekzaminimi të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti.

2.6 Për produktet e mishit të kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që:**

a) mishi i freskët plotëson kushtet përkatëse në nenet 15.1.14, 15.1.15 dhe 15.1.16, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

b) mishi është përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti dhe ka plotësuar kushtet përkatëse të neneve 15.1.14, 15.1.15 dhe 15.1.16, të Kodit Terrestrial të OIE-së; ose

c) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, në mënyrë që të sigurohet shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me nenin 15.1.23, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat

e nevojshme pas përpunimit të mishit për të shmangur kontaktin e produktit me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.7 Për qimet (e pjesës së shpinës) e kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që:**

a) e kanë origjinën nga derrat e egër të mbajtur ose të butë të kapur në një vend, zonë ose ndarje pa prezencë të murtajës afrikane të derrave dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

b) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, ku është siguruar shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me një nga proceset e listuara në nenin 15.1.26, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat e nevojshme pas përpunimit për të shmangur kontaktin me produktin me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.8 Për lëkurët e kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetojë që:**

a) kanë ardhur nga derra të një vendi ose zone të lirë nga sëmundja e murtajës afrikane të derrave, në përputhje me pikën 1 ose pikën 2 të nenit 15.1.4, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

b) origjinojnë nga derra të egër të mbajtur ose të butë të kapur në një vend, zonë ose kompartament pa prezencë të sëmundjes së murtajës afrikane të derrave dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

c) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, ku është siguruar shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me një nga procedurat e përmendura në nenin 15.1.25, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat paraprake të nevojshme pas përpunimit për të shmangur kontaktin e produktit me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

3. Urdhri nr. 560, datë 23.7.2024, “Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së murtajës afrikane të derrave të shfaqur në shtetin e Bosnjë-Hercegovinës”, shfuqizohet.

4. Autoriteti Kombëtar i Ushqimit të informojë rregullisht brenda 24 orëve Autoritetin Kombëtar të Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve, Drejtorinë e Përgjithshme të Zhvillimit në Fushën e Sigurisë

Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit për çdo ngarkesë të kafshëve të llojit derra, produkteve dhe nënprodukteve të tyre, materialit biologjik, embrioneve, mishit dhe nënprodukteve të tyre.

5. Për zbatimin e këtij urdhri ngarkohen Drejtoria e Përgjithshme e Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit në Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Autoriteti Kombëtar i Ushqimit dhe Autoriteti Kombëtar i Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I BUJQËSISË DHE
ZHVILLIMIT RURAL
Anila Denaj

URDHËR
Nr. 582, datë 29.7.2024

**PËR DISA MASA MBROJTËSE NDAJ
SËMUNDJES SË MURTAJËS AFRIKANE
TË DERRAVE TË SHFAQUR NË
SHTETIN E GJERMANISË**

Mbështetur në nenin 102, pika 4 e Kushtetutës, neni 42 dhe 43, i ligjit nr. 10465, datë 29.9.2011, “Për shërbimin veterinar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar,

URDHËROJ:

1. Ndalimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, e të gjithë kafshëve të gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, produkteve të tyre duke përfshirë mishin e vulosur në një kontejner hermetik me një vlerë të F_0 prej 3 ose më lart dhe xhelatinën, materialit biologjik dhe embrioneve të kafshëve të gjalla të llojit derra, mishin e freskët dhe nënprodukteve të tyre të kafshëve të llojit derra, sipas njoftimeve të marra nga faqja zyrtare e OIE-së dhe ADIS-it, përkatësisht nga ndarjet administrative të përcaktuara në tabelën e mëposhtme:

Ndarja administrative e nivelit të parë	Ndarja administrative e nivelit të dytë	Ndarja administrative e nivelit të tretë
Baden-Württemberg	Emmendingen	Nördlicher Kaiserstuhl
Brandenburg	Barnim	Britz-Chorin-Oderberg
Brandenburg	Dahme-Spreewald	Lieberose/Oberspreewald
Brandenburg	Frankfurt (Oder),	Frankfurt (Oder)
Brandenburg	Märkisch-Oderland	Lebus
Brandenburg	Märkisch-Oderland	Bad Freienwalde (Oder),
Brandenburg	Märkisch-Oderland	Golzow
Brandenburg	Oberspreewald-Lausitz	Großräschen
Brandenburg	Oberspreewald-Lausitz	Ruhland
Brandenburg	Oberspreewald-Lausitz	Senftenberg
Brandenburg	Oberspreewald-Lausitz	Altdöbern
Brandenburg	Oder-Spree	Odervorland
Brandenburg	Oder-Spree	Schamützelsee
Brandenburg	Oder-Spree	Schlaubetal
Brandenburg	Oder-Spree	Eisenhüttenstadt
Brandenburg	Oder-Spree	Brieskow-Finkenheerd
Brandenburg	Oder-Spree	Beesow
Brandenburg	Oder-Spree	Rietz-Neuendorf
Brandenburg	Spree-Neiße	Schenkendöbern
Brandenburg	Spree-Neiße	Spremberg
Brandenburg	Spree-Neiße	Guben
Brandenburg	Spree-Neiße	Forst (Lausitz)
Brandenburg	Spree-Neiße	Döbern-Land
Brandenburg	Spree-Neiße	Neuhausen/Spree
Brandenburg	Spree-Neiße	Drebkau
Brandenburg	Uckermark	Schwedt/Oder
Brandenburg	Uckermark	Gartz (Oder)
Brandenburg	Uckermark	Oder-Welse
Brandenburg	Uckermark	Angermünde
Brandenburg	Spree-Neiße	Peitz
Brandenburg	Uckermark	Prenzlau
Brandenburg	Dahme-Spreewald	Lübben (Spreewald)
Brandenburg	Cottbus	Cottbus
Mecklenburg-Vorpommern	Ludwigslust-Parchim	Parchimer Umland
Mecklenburg-Vorpommern	Ludwigslust-Parchim	Eldenburg Lübz
Mecklenburg-Vorpommern	Ludwigslust-Parchim	Grabow
Mecklenburg-Vorpommern	Rostock	Krakow am See
Mecklenburg-Vorpommern	Vorpommern-Greifswald	Pasewalk*
Niedersachse	Emsland	Twist
Niedersachsen	Emsland	Emsbüren
Niedersachsen	Cloppenburg	Garrel
Sachsen	Bautzen	
Sachsen	Görlitz	Weißwasser/O.L.
Sachsen	Görlitz	Diehsa
Sachsen	Görlitz	Bad Muskau
Sachsen	Görlitz	Rietschen
Sachsen	Görlitz	Markersdorf
Sachsen	Görlitz	Boxberg/O.L.
Sachsen	Görlitz	Schleife
Sachsen	Görlitz	Niesky
Sachsen	Görlitz	Reichenbach/O.L.
Sachsen	Görlitz	Ostritz
Sachsen	Görlitz	Weißer Schöps/Neiße
Sachsen	Meißen	Thiendorf
Sachsen	Meißen	Ebersbach
Sachsen	Meißen	Moritzburg

Sachsen	Meißen	Schönfeld
Sachsen	Meißen	Radeburg
Sachsen	Meißen	Weinböhla
Sachsen	Meißen	Niederau
Sachsen	Nordsachsen	Wernsdorf
Sachsen	Sächsische Schweiz -Osterzgebirge	Lohmen/Stadt Wehlen
Sachsen	Bautzen	Radibor
Sachsen	Bautzen	Königswartha
Sachsen	Bautzen	Neschwitz
Sachsen	Bautzen	Elsterheide*
Sachsen	Bautzen	Spreetal*
Schleswig-Holstein	Nordfriesland	Südtondern
Schleswig-Holstein	Kiel	Kiel
Hessen	Groß-Gerau	Biebesheim am Rhein*
Hessen	Groß-Gerau	Stockstadt am Rhein*

2. Lejimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, të të gjitha kafshëve të gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, produkteve të tyre, mishin e vulosur në një konteiner hermetik me një vlerë të F_0 prej 3 ose më lart dhe xhelatinën, materialit biologjik dhe embrioneve të kafshëve të gjalla të llojit derra, mishin e freskët dhe nënprodukteve të tyre të kafshëve të llojit derra, nga ndarjet administrative të shtetit të Gjermanisë të cilat nuk janë të cituara në tabelën e mësipërme, të painfektuara nga sëmundja, nëse plotësohen kushtet e mëposhtme nga pika 2.1 deri në pikën 2.8:

2.1 Për kafshët e gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që kafshët:**

a) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajes afrikane të derrave ditën e dërgesës;

b) janë mbajtur që nga lindja ose për tre muajt e fundit në një kompartament (zonë) pa prezencë të murtajes afrikane të derrave; ose

c) janë mbajtur në një stacion karantine, të izoluar për 30 ditë përpara dërgesës dhe i janë nënshtruar një testi virologjik dhe një testi serologjik të kryer të paktën 21 ditë pas hyrjes në stacionin e karantinës, me rezultate negative.

2.2 Për materialin biologjik të kafshëve të llojit derra të butë ose të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që kafshët donatore të materialit biologjik:**

a) janë mbajtur që nga lindja ose për të paktën tre muaj para grumbullimit në një stacion, në të cilin janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajes afrikane të derrave, nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të

përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajes afrikane të derrave në ditën e mbledhjes së materialit biologjik;

c) sperma është mbledhur, përpunuar dhe ruajtur në përputhje me kapitujt 4.6 dhe 4.7, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

ç) sperma e përdorur për fekondimin e ovociteve është në përputhje me kushtet e përcaktuara në nenin 15.1.10 ose nenin 15.1.11, të Kodit Terrestrial të OIE-së, sipas rastit.

2.3 Për embrionet e derivuara *in vivo* të derrave të butë, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që kafshët donatore të embrioneve:**

a) janë mbajtur që nga lindja ose për të paktën tre muaj para grumbullimit të embrioneve në një stacion, në të cilin janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajes afrikane të derrave, nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajes afrikane të derrave në ditën e mbledhjes së embrioneve;

c) i janë nënshtruar një testi serologjik të kryer të paktën 21 ditë pas grumbullimit, me rezultate negative;

ç) embrionet janë mbledhur, përpunuar dhe ruajtur në përputhje me dispozitat përkatëse të kapitullit 4.8 dhe 4.10, të Kodit Terrestrial të OIE-së.

2.4 Për mishin e kafshëve të llojit derra të butë ose të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që:**

a) e gjithë ngarkesa e mishit të freskët vjen nga kafshët e llojit derra që kanë origjinën nga tufat në të cilat janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajes afrikane të derrave nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) janë testuar mostra nga një numër statistikisht përfaqësues i kafshëve për sëmundjen e murtajës afrikane të derrave, me rezultate negative;

c) e gjithë ngarkesa e mishit të freskët vjen nga kafshë të cilat janë therur në një thertore të miratuar dhe i janë nënshtruar kontrollit me rezultate të favorshme të inspektimit para dhe pas vdekjes në përputhje me kapitullin 6.3, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

c) janë marrë masat e nevojshme pas therjes për të shmangur kontaktin e mishit të freskët me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.5 Për mishin e freskët të kafshëve të egra të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetohet që:**

a) janë vrarë në një vend ose zonë të lirë nga murtaja afrikane e derrave në përputhje me pikën 1 ose pikën 2 të nenit 15.1.4, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

b) i janë nënshtruar me rezultate të favorshme një inspektimi pas vdekjes në përputhje me kapitullin 6.3, të Kodit Terrestrial të OIE-së në një objekt ekzaminimi të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti.

2.6 Për produktet e mishit të kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetohet që:**

a) mishi i freskët plotëson kushtet përkatëse në nenin 15.1.14, 15.1.15 dhe 15.1.16, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

b) mishi është përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti dhe ka plotësuar kushtet përkatëse të neneve 15.1.14, 15.1.15 dhe 15.1.16, të Kodit Terrestrial të OIE-së; ose

c) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, në mënyrë që të sigurohet shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me nenin 15.1.23, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat e nevojshme pas përpunimit të mishit për të shmangur kontaktin e produktit me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.7 Për qimet (e pjesës së shpinës) e kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetohet që:**

a) e kanë origjinën nga derrat e egër të mbajtur ose të butë të kapur në një vend, zonë ose ndarje pa prezencë të murtajës afrikane të derrave dhe janë

përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

b) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, ku është siguruar shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me një nga proceset e listuara në nenin 15.1.26, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat e nevojshme pas përpunimit për të shmangur kontaktin me produktin me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.8. Për lëkurët e kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetohet që:**

a) kanë ardhur nga derra të një vendi ose zone të lirë nga sëmundja e murtajës afrikane të derrave, në përputhje me pikën 1 ose pikën 2, të nenit 15.1.4, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

b) origjinojnë nga derra të egër të mbajtur ose të butë të kapur në një vend, zonë ose kompartment pa prezencë të sëmundjes së murtajës afrikane të derrave dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

c) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, ku është siguruar shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me një nga procedurat e përmendura në nenin 15.1.25, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat paraprake të nevojshme pas përpunimit për të shmangur kontaktin e produktit me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

3. Urdhri nr. 558, datë 23.7.2024, “Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së murtajës afrikane të derrave të shfaqur në shtetin e Gjermanisë”, shfuqizohet.

4. Autoriteti Kombëtar i Ushqimit të informojë rregullisht brenda 24 orëve Autoritetin Kombëtar të Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve, Drejtorinë e Përgjithshme të Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit për çdo ngarkesë të kafshëve të llojit derra, produkteve dhe nënprodukteve të tyre, materialit biologjik, embrioneve, mishit dhe nënprodukteve të tyre.

5. Për zbatimin e këtij urdhri ngarkohen Drejtoria e Përgjithshme e Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit në Ministrinë e Bujqësisë dhe

Zhvillimit Rural, Autoriteti Kombëtar i Ushqimit dhe Autoriteti Kombëtar i Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I BUJQËSISË DHE
ZHVILLIMIT RURAL
Anila Denaj

URDHËR
Nr. 583, datë 29.7.2024

**PËR DISA MASA MBROJTËSE NDAJ
SËMUNDJES SË PSEUDOPESTIT TË
SHPENDËVE, TË SHFAQUR NË
SHTETIN E ITALISË**

Mbështetur në nenin 102, pika 4 e Kushtetutës, neni 43, i ligjit nr. 10465, datë 29.9.2011, “Për shërbimin veterinar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar,

URDHËROJ:

1. Ndalimin e importit, tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, të:

- a) shpendëve të gjallë shtëpiakë;
- b) zogjve 24-orësh;
- c) mishit të freskët;
- d) materialit biologjik të shpendëve të pashoqëruar me test diagnostik PCR që vërteton mosprezencën e virusit;
- e) vezëve dhe produktet e vezëve të shpendëve, ku nuk është siguruar shkatërrimi i virusit të pseudopestit, ku përkatësisht në vezën e plotë nuk është bërë trajtimi në temperaturën 55°C në 2.5 sekonda, në vezën e lëngshme nuk është bërë trajtimi në 55°C në 2.3 sekonda, në të verdhën e vezës me 10% kriposje nuk është bërë trajtimi me temperaturë 55°C në 176 sekonda dhe në të bardhën e vezës të tharë nuk është bërë trajtimi në temperaturën 57°C në 50.4 orë;

dh) produktet e mishit të shpendëve të patrajtuar termikisht përkatësisht:

- 65°C në 39.8 sekonda;
- 70°C në 3.6 sekonda;
- 74°C në 0.5 sekonda;
- 80°C në 0.03 sekonda;

f) nënprodukteve të shpendëve të patrajtuar termikisht.

Nga shteti i Italisë sipas tabelës së mëposhtme:

Nr.	Ndarja administrative e nivelit 1	Ndarja administrative e nivelit 2	*Ndarja administrative e nivelit 3
1	Lazio	Roma	Roma*

Shënim. Simboli () nënkupton zonën e infektuar që bllokohet.*

2. Importi dhe tranzitimi i shpendëve të gjallë shtëpiakë, zogjve 24-orësh, mishit të freskët, materialit biologjik, vezëve dhe produkteve të vezëve, produktet e mishit të shpendëve dhe nënprodukteve të shpendëve, lejohet nga zona dhe kompartamente të shtetit të Italisë, të cilat nuk kanë pasur njoftim të sëmundjes së pseudopestit të shpendëve për 12 muajt e fundit.

3. Certifikata veterinare të garantojë origjinën e ngarkesës së ardhur.

4. Autoriteti Kombëtar i Ushqimit të informojë rregullisht Drejtorinë e Përgjithshme të Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit dhe Autoritetin Kombëtar të Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve, për çdo ngarkesë të shpendëve të gjallë shtëpiakë, zogjve 24-orësh, mishit të freskët, materialit biologjik, vezëve dhe produkteve të vezëve, produktet e mishit të shpendëve dhe nënprodukteve të shpendëve që vijnë nga zonat e sipërcituara në pikën 1.

5. Për zbatimin e këtij urdhri ngarkohen Drejtoria e Përgjithshme e Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit, Drejtoria e Politikave Veterinare, Autoriteti Kombëtar i Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve dhe Autoriteti Kombëtar i Ushqimit.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I BUJQËSISË DHE
ZHVILLIMIT RURAL
Anila Denaj

URDHËR

Nr. 584, datë 29.7.2024

**PËR DISA MASA MBROJTËSE NDAJ
SËMUNDJES SË MURTAJËS AFRIKANE
TË DERRAVE TË SHFAQUR NË
SHTETIN E UKRAINËS**

Mbështetur në nenin 102, pika 4 e Kushtetutës, neni 43, i ligjit nr. 10465, datë 29.9.2011, “Për shërbimin veterinar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar,

URDHËROJ:

1. Ndalimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, të të gjitha kafshëve të gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, produkteve të tyre duke përfshirë mishin e vulosur në një kontejner hermetik me një vlerë të F_0 prej 3 ose më lart dhe xhelatinën, materialit biologjik dhe embrioneve të kafshëve të gjalla të llojit derra, mishin e freskët dhe nënprodukteve të tyre të kafshëve të llojit derra, sipas njoftimeve të marra nga faqja zyrtare e OIE-së dhe ADIS-it, përkatësisht nga ndarjet administrative të përcaktuara në tabelën e mëposhtme:

Ndarja administrative e nivelit të parë	Ndarja administrative e nivelit të dytë	Ndarja administrative e nivelit të tretë
Chernihiv	Ripkyns'kyi*	
Chernihiv	Chernivets'ka*	
Chernihiv	Nizhyns'kyi*	
Chernihiv	Kozels'kyi*	
Chernihiv	Pryluts'kyi*	
Chernihiv	Nosivs'kyi	
Chernihiv	Sribnians'kyi*	
Chernivtsi	Hlybets'kyi*	
Chernivtsi	Zastavnets'kyi*	
Donets'k	Slovians'kyi*	
Kharkiv	Krasnokuts'kyi*	
Kharkiv	Novovolodolaz'kyi*	
Kiev	Obukhivs'kyi*	
Kiev	Vyshhorods'kyi*	
Kiev	Boryspil's'ka*	
Kiev	Ivankivs'kyi*	
Kiev	Holosiivs'kyi*	
Kiev	Rokytnians'kyi*	
Kiev	Pereiaslav-Khmel'nyts'kyi*	
Kiev	Bilotserkivs'kyi*	
Kiev	Kaharlyts'kyi*	
Kiev	Tarashchans'kyi*	
Kirovohrad	Dobrovelichkivs'kyi*	
Kirovohrad	Kirovohrads'kyi*	
Kirovohrad	Novoukrains'kyi*	
Kirovohrad	Svitlovods'kyi*	
Zhytomyr	Zhytomyrs'ka*	
Zhytomyr	Berdychivs'kyi*	
Volyn	Volodymyr-Volyns'kyi*	

Kherson	Beryslavs'kyi*	
Kherson	Novovorontsovs'kyi*	
Mykolayiv	Mykolavs'kyi*	
Mykolayiv	Berezans'kyi*	
Mykolayiv	Berezhnehuvs'kyi*	
Odessa	Kotovs'kyi*	
Poltava	Kobeliats'kyi*	
Poltava	Kozel'shchyns'kyi*	
Poltava	Poltavs'kyi*	
Sumy	Lebedyns'kyi*	
Sumy	Romens'kyi*	
Vinnitsya	Iampil's'kyi*	

Shënim. Simboli () nënkupton zonën e infektuar që bllokohet.*

2. Lejimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë, të të gjitha kafshëve të gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, produkteve të tyre, mishin e vulosur në një kontejner hermetik me një vlerë të F_0 prej 3 ose më lart dhe xhelatinën, materialit biologjik dhe embrioneve të kafshëve të gjalla të llojit derra, mishin e freskët dhe nënprodukteve të tyre të kafshëve të llojit derra, nga ndarjet administrative të shtetit të Ukrainës, të cilat nuk janë të cituara në tabelën e mësipërme, të paifektuara nga sëmundja, nëse plotësohen kushtet e mëposhtme nga pika 2.1 deri në pikën 2.8:

2.1 Për kafshët e gjalla të llojit derra të butë dhe të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinarë duhet të vërtetojë që kafshët:**

a) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajes afrikane të derrave ditën e dërgesës;

b) janë mbajtur që nga lindja ose për tre muajt e fundit në një kompartment (zonë) pa prezencë të murtajes afrikane të derrave; ose

c) janë mbajtur në një stacion karantine, të izoluar për 30 ditë përpara dërgesës dhe i janë nënshtruar një testi virologjik dhe një testi serologjik të kryer të paktën 21 ditë pas hyrjes në stacionin e karantinës, me rezultate negative.

2.2. Për materialin biologjik të kafshëve të llojit derra të butë ose të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinarë duhet të vërtetojë që kafshët donatore të materialit biologjik:**

a) janë mbajtur që nga lindja ose për të paktën tre muajt para grumbullimit në një stacion, në të cilin janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërtetohet se asnjë rast i murtajes afrikane të derrave, nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muajt vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajës afrikane të derrave në ditën e mbledhjes së materialit biologjik;

c) sperma është mbledhur, përpunuar dhe ruajtur në përputhje me kapitujt 4.6 dhe 4.7, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

ç) sperma e përdorur për fekondimin e ovociteve është në përputhje me kushtet e përcaktuara në nenin 15.1.10 ose nenin 15.1.11, të Kodit Terrestrial të OIE-së, sipas rastit.

2.3 Për embrionet e derivuara *in vivo* të derrave të butë, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që kafshët donatore të embrioneve:**

a) janë mbajtur që nga lindja ose për të paktën tre muaj para grumbullimit të embrioneve në një stacion, në të cilën janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajës afrikane të derrave, nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit. Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) nuk kanë shfaqur shenja klinike të murtajës afrikane të derrave në ditën e mbledhjes së embrioneve;

c) i janë nënshtruar një testi serologjik të kryer të paktën 21 ditë pas grumbullimit, me rezultate negative;

ç) embrionet janë mbledhur, përpunuar dhe ruajtur në përputhje me dispozitat përkatëse të kapitullit 4.8 dhe 4.10, të Kodit Terrestrial të OIE-së.

2.4 Për mishin e kafshëve të llojit derra të butë ose të egër të mbajtur, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që:**

a) e gjithë ngarkesa e mishit të freskët vjen nga kafshët e llojit derra që kanë origjinën nga tufat në të cilat janë mbikëqyrur në përputhje me nenet 15.1.28 deri në 15.1.30, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe vërteton se asnjë rast i murtajës afrikane të derrave nuk ka ndodhur në tre vitet e fundit.

Kjo periudhë reduktohet në 12 muaj vetëm nëse survejanca demonstroi, dokumenton se nuk ka dëshmi të përfshirjes së rriqrave në epidemiologjinë e infeksionit;

b) janë testuar mostra nga një numër statistikisht përfaqësues i kafshëve për sëmundjen e murtajës afrikane të derrave, me rezultate negative;

c) e gjithë ngarkesa e mishit të freskët vjen nga kafshët të cilat janë therur në një thertore të miratuar dhe i janë nënshtruar kontrollit me rezultate të favorshme të inspektimit para dhe pas vdekjes në përputhje me kapitullin 6.3, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

ç) janë marrë masat e nevojshme pas therjes për të shmangur kontaktin e mishit të freskët me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.5 Për mishin e freskët të kafshëve të egra të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që:**

a) janë vrarë në një vend ose zonë të lirë nga murtaja afrikane e derrave në përputhje me pikën 1 ose pikën 2 të nenit 15.1.4, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

b) i janë nënshtruar me rezultate të favorshme një inspektimi pas vdekjes në përputhje me kapitullin 6.3, të Kodit Terrestrial të OIE-së në një objekt ekzaminimi të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti.

2.6 Për produktet e mishit të kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që:**

a) mishi i freskët plotëson kushtet përkatëse në nenet 15.1.14, 15.1.15 dhe 15.1.16, të Kodit Terrestrial të OIE-së;

b) mishi është përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti dhe ka plotësuar kushtet përkatëse të neneve 15.1.14, 15.1.15 dhe 15.1.16, të Kodit Terrestrial të OIE-së; ose

c) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, në mënyrë që të sigurohet shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me nenin 15.1.23, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat e nevojshme pas përpunimit të mishit për të shmangur kontaktin e produktit me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.7 Për qimet (e pjesës së shpinës) e kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinarë, duhet të vërtetojë që:**

a) e kanë origjinën nga derrat e egër të mbajtur ose të butë të kapur në një vend, zonë ose ndarje pa prezencë të murtajës afrikane të derrave dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

b) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, ku është

siguruar shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me një nga proceset e listuara në nenin 15.1.26, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat e nevojshme pas përpunimit për të shmangur kontaktin me produktin me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

2.8 Për lëkurët e kafshëve të llojit derra, **certifikata shëndetësore veterinare, duhet të vërtetohet që:**

a) kanë ardhur nga derra të një vendi ose zone të lirë nga sëmundja e murtajës afrikane të derrave, në përputhje me pikën 1 ose pikën 2, të nenit 15.1.4, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

b) origjinojnë nga derra të egër të mbajtur ose të butë të kapur në një vend, zonë ose kompartment pa prezencë të sëmundjes së murtajës afrikane të derrave dhe janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti; ose

c) janë përpunuar në një objekt të miratuar nga Autoriteti Veterinar për qëllime eksporti, ku është siguruar shkatërrimi i virusit të murtajës afrikane të derrave në përputhje me një nga procedurat e përmendura në nenin 15.1.25, të Kodit Terrestrial të OIE-së dhe janë marrë masat paraprake të nevojshme pas përpunimit për të shmangur kontaktin e produktit me çdo burim të virusit të murtajës afrikane të derrave.

3. Urdhri nr. 561, datë 23.7.2024, “Për disa masa mbrojtëse ndaj sëmundjes së murtajës afrikane të derrave të shfaqur në shtetin e Ukrainës”, shfuqizohet.

4. Autoriteti Kombëtar i Ushqimit të informojë rregullisht brenda 24 orëve Autoritetin Kombëtar të Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve, Drejtorinë e Përgjithshme të Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit për çdo ngarkesë të kafshëve të llojit derra, produkteve dhe nënprodukteve të tyre, materialit biologjik, embrioneve, mishit dhe nënprodukteve të tyre.

5. Për zbatimin e këtij urdhri ngarkohen Drejtoria e Përgjithshme e Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit në Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Autoriteti Kombëtar i Ushqimit dhe Autoriteti Kombëtar i Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I BUJQËSISË DHE
ZHVILLIMIT RURAL
Anila Denaj

URDHËR
Nr. 585, datë 29.7.2024

**PËR DISA MASA MBROJTËSE NDAJ
SËMUNDJES SË AFTËS EPIZOOTIKE
TË SHFAQUR NË SHTETIN E TURQISË**

Mbështetur në nenin 102, pika 4 e Kushtetutës, neni 43, i ligjit nr. 10465, datë 29.9.2011, “Për shërbimin veterinar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar,

URDHËROJ:

1. Ndalimin e importit dhe tranzitimit për në territorin e Republikës së Shqipërisë:

a) gjithë kafshëve të gjalla të llojit ruminantë dhe derra;

b) materialit biologjik dhe të pashoqëruara me test diagnostik PCR të rezultuar negativ i bashkëlidhur me certifikatë shëndetësore veterinare, të kryer 21 ditë para mbledhjes së tyre;

c) mishin e freskët;

d) produktet e mishit të patrajuara me të paktën me një temperaturë prej 70°C për 30 minuta;

e) qumështin dhe produktet e qumështit të patrajuara termikisht me një temperaturë minimale prej 72°C për 15 sekonda (temperaturë e lartë - kohë e shkurtër pasterizimi (HTST) e aplikuar 2 herë) ose çdo trajtim tjetër ku nuk vërtetohet shkatërrimi i virusit të aftës epizootike;

f) leshit, qimeve, lëkurëve dhe lëkurëve të papërpunuara të patrajuara ose papërpunuara ku nuk vërtetohet shkatërrimi i virusit të aftës epizootike.

g) ushqim me përmbajtje proteinike dhe ushqimi i kafshëve ruminantë dhe derra të patrajuara termikisht ku nuk vërtetohet shkatërrimi i virusit të aftës epizootike.

Sipas njoftimeve të marra nga faqja zyrtare e ADIS-it, përkatësisht nga ndarjet administrative të tabelës së mëposhtme të shtetit të Turqisë:

Ndarja administrative e nivelit të parë	Ndarja administrative e nivelit të dytë	Ndarja administrative e nivelit të tretë
Sivas	Ulaş*	
Sivas	Akıncılar*	
Sivas	Yıldızeli*	
Sivas	Altınyayla*	
Sivas	Kağız*	
Sivas	Doğansar*	
Sivas	Gürün*	
Sivas	Merkez*	
Sivas	İmranlı*	
Diyarbakır	Merkez*	
Konya	Kadınhanı*	
Konya	Ereğli*	
Tunceli	Pülümür*	
Tunceli	Pertek*	
Denizli	Çal*	
Denizli	Çivril*	
Erzurum	Şenkaya*	
Erzurum	Çat*	
Erzurum	Üzundere*	
Erzurum	Hınıs*	
Erzurum	Karaçoban*	
Erzurum	Aşkale*	
Erzurum	Tekman*	
Erzurum	İlca*	
Erzurum	İspir*	
Afyon	Sandıklı*	
Afyon	Dinar*	
Afyon	Bolvadin*	
Afyon	Sincanlı*	
Afyon	Sultandagı*	
Afyon	Merkez*	
Afyon	İhsaniye*	
Batman	Kozluk*	
Isparta	Yalvaç*	
Isparta	Keçiborlu*	
Isparta	Gönen*	
Isparta	Merkez*	
Isparta	Şarkıkaraağaç*	
Izmir	Sefehisar*	
Izmir	Bayındır*	
Aydın	Germencik*	
Aydın	İncirliova*	
K. Maras	Elbistan*	
Burdur	Merkez*	
Burdur	Karamanlı*	
Burdur	Bucak*	
Aksaray	Eskil*	
Aksaray	Güzelyurt*	
Aksaray	Gülâğaç*	
Aksaray	Merkez*	
Adana	Tufanbeyli*	
Adana	Karataş*	
Adana	Aladağ*	
Trabzon	Maçka*	
Rize	İkizdere*	
Kütahya	Simav*	
Kütahya	Aslanapa*	
Kütahya	Emet*	
Konya	İlgin*	
Konya	Altınekin*	
Konya	Tuzlukçu*	
Konya	Derbent*	
Kırşehir	Akpınar*	
Kırşehir	Akcakent*	
Kırşehir	Merkez*	
Kayseri	Sarıoğlu*	
Kayseri	Yahyalı*	
Kayseri	Akkışla*	

Kayseri	Pınarbaşı*	
Erzincan	Otlukbeli*	
İğdır	Karakoyunlu*	
Bingöl	Yedisu*	
Erzincan	Çayırlı*	
Erzincan	Tercan*	
Erzincan	Otlukbeli*	
Erzincan	Merkez*	
Nevşehir	Kozaklı*	
Nevşehir	Gülşehir*	
Van	Erciş*	
Mus	Bulanık*	
Mus	Merkez*	
Mus	Varto*	
Malatya	Yazıhan*	
Malatya	Merkez*	
Mardin	Savur*	
Kars	Arpaçay*	
Kars	Merkez*	
Kars	Sarıkamsı*	
Kars	Digor*	
Elazığ	Merkez*	
Elazığ	Karakoçan*	
Elazığ	Alacakaya*	
Elazığ	Kovancılar*	
Adıyaman	Gölbasi*	
Adıyaman	Gerger*	
Nevşehir	Merkez*	
Eskisehir	İnönü*	
Eskisehir	Sivrihisar*	
Agri	Merkez*	
Agri	Tutak*	
Hakkari	Merkez*	

2. Autoriteti Kombëtar i Ushqimit të informojë rregullisht brenda 24 orëve Autoritetin Kombëtar të Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve, Drejtorinë e Përgjithshme të Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit për çdo ngarkesë të kafshëve të gjalla të llojit ruminantë dhe derra, materialit biologjik, embrioneve, mishin e freskët, produktet dhe nënprodukteve të tyre, qumështin, produktet e qumështit, mielli i mishit, mielli i gjakut, leshit, qimeve, lëkurëve dhe lëkurëve të trajtuara dhe të papërpunuara dhe ushqimit të kafshëve të kafshëve të gjalla të llojit ruminantë dhe derra.

3. Për zbatimin e këtij urdhri ngarkohen Drejtoria e Përgjithshme e Zhvillimit në Fushën e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë, Mbrojtjes së Bimëve dhe Peshkimit në Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Autoriteti Kombëtar i Ushqimit dhe Autoriteti Kombëtar i Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I BUJQËSISË DHE
ZHVILLIMIT RURAL

Anila Denaj

VENDIM
Nr. 48, datë 19.6.2024

NË EMËR TË REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë,
e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Elsa Toska	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Illir Toska	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Sandër Beci	anëtar,

me sekretare Belma Lleshi, më datë 30.5.2024
mori në shqyrtim në seancë plenare në bazë të
dokumenteve çështjen nr. 4 (Nj) 2023 të Regjistrit
Themeltar, që u përket:

KËRKUES: Jo më pak se një e pesta e
deputetëve të kuvendit të Republikës së Shqipërisë,
përfaqësuar nga deputetët Gazmend Bardhi,
Dhurata Çupi, Ervin Salianji, Greta Bardeli,
Dashnor Sula, Saimir Korreshi dhe avokati Marash
Logu, me autorizim.

SUBJEKT I INTERESUAR: Kuvendi i
Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga sekretari i
përgjithshëm Genci Gjonçaj.

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimit nr. 126/2023,
datë 14.12.2023, të Kuvendit të Republikës së
Shqipërisë “Për disa shtesa dhe ndryshime në
vendimin e Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004, ‘Për
miratimin e Rregullores së Kuvendit të Republikës
së Shqipërisë’, të ndryshuar”, si i papajtueshëm me
Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Pezullimi i vendimit nr. 126/2023, datë
14.12.2023, të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë,
“Për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin e
Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004, ‘Për miratimin e
Rregullores së Kuvendit të Republikës së
Shqipërisë’, të ndryshuar”, deri në dhënien e një
vendimi përfundimtar.

BAZA LIGJORE: Nenet 1, 2, 4, 17, 42, 70, 75,
83, 116, 131 dhe 134 të Kushtetutës së Republikës
së Shqipërisë (*Kushtetuta*); nenet 49 dhe 50 të ligjit nr.
8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe
funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës
së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*);

Faqe | 17190

nenet 28 dhe 117 të Rregullores së Kuvendit të
Republikës së Shqipërisë.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjo i relatorin e çështjes Sandër Beci, mori
në shqyrtim pretendimet e kërkuarit, që ka kërkuar
pranimin e kërkesës, prapësimet e subjektit të
interesuar, Kuvendit të Republikës së Shqipërisë
(*Kuvendi*), që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Me vendimin nr. 166, datë 16.12.2004 (*vendimi
nr. 166/2004*), Kuvendi, bazuar në nenin 75, pika 2,
të Kushtetutës, ka miratuar “Rregulloren e Kuvendit
të Republikës së Shqipërisë” (*Rregullorja*), e cila
përcakton rregullat e organizimit dhe funksionimit
të Kuvendit për organet drejtuese, mbledhjet e
komisioneve dhe seancave plenare, procedurën
ligjvënësë, kontrollin parlamentar, monitorimin e
procesit për integrimin evropian, zgjedhjen,
emërimin dhe shkarkimin e organeve kushtetuese
dhe të institucioneve të krijuara me ligj,
interpretimin dhe ndryshimin e Rregullores,
imunitetin parlamentar, transparencën dhe
shërbimet e tij.

2. Më datë 6.12.2023 dy deputetë të Kuvendit,
anëtarë të Grupit Parlamentar të Partisë Socialiste,
bazuar në nenin 81, pika 1, të Kushtetutës dhe nenet
68 dhe 117 të Rregullores, kanë paraqitur
propozimin për disa shtesa dhe ndryshime në
vendimin nr. 166/2004 të Kuvendit.

3. Me vendimin nr. 125/2023, datë 7.12.2023,
Kuvendi, në mbështetje të neneve 28 dhe 55 të
Rregullores, me kërkesë të një të pestës së
deputetëve, ka vendosur të shqyrtojë me procedurë
të përshpejtuar propozimin për disa ndryshime e
shtesa në Rregulloren e Kuvendit, duke caktuar
shqyrtimin e tij në seancën plenare të datës
14.12.2023.

4. Më datë 12.12.2023 Këshilli për Rregulloren,
Mandatet dhe Imunitetin ka miratuar
projektvendimin në parim, nen për nen dhe në
tërësi, dhe i ka paraqitur Kryetares së Kuvendit
raportin dhe projektvendimin bashkëlidhur atij.

5. Me vendimin nr. 126/2023, datë 14.12.2023 (*ndryshimet e Rregullores*) Kuvendi ka miratuar ndryshimet objekt shqyrtimi, më konkretisht: në nenin a/5, për zhvillimin e mbledhjeve në rastet e masave të jashtëzakonshme; në nenin 63, pika 1, shkronja “d”, duke parashikuar si masë disiplinore ndaj deputetit përjashtimin nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose seancë plenare deri në 10, 30 ose 60 ditë; në nenin 65, pika 2, që ka të bëjë me vendosjen e masës disiplinore sipas nenit 63, pika 1, shkronja “d”, në rast se deputeti ndaj të cilit është dhënë masa disiplinore e “përjashtimit nga seanca plenare ose mbledhja e komisionit” nuk pranon të dalë nga salla ose përpiqet të hyjë në sallën e seancës plenare/mbledhjes së komisionit; në nenin 65/1 që ka të bëjë me masën disiplinore të përjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare, duke ndryshuar titullin e tij dhe duke shtuar pikat 6-9, që parashikojnë rastet kur jepen masat e përjashtimit me 30 dhe 60 ditë, paraqitjen e kërkesës, si dhe ndalimin që gjatë kësaj periudhe deputeti të kryejë çdo veprimtari tjetër si anëtar i Kuvendit; në nenin 65/2, pikat 1 dhe 5, për shqyrtimin dhe publikimin e vendimit nga Sekretariati për Procedurat, Votimet dhe Etikën (*Sekretariati*); në nenin 65/3, pika 4, për pezullimin e urdhrit të drejtuesit të seancës plenare/komisionit dhe/ose vendimit të Sekretariatit, në rast ankimi, me vendim të ndërmjetëm të Byrosë së Kuvendit (*Byroja*) deri në dhënien e vendimit përfundimtar.

6. Me kërkesën e datës 19.12.2023, një grup prej 45 deputetësh të Kuvendit, në cilësinë e subjektit kushtetues jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, kanë vënë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese (*Gjykata*) me kërkesë për shfuqizimin e vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit, si të papajtueshëm me Kushtetutën, duke kërkuar edhe pezullimin e tij.

7. Me vendimin e datës 25.1.2024, Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim paraprak në Mbledhjen e Gjyqtarëve, e cila, me vendimin e datës 7.2.2024, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve, si dhe, për shkak të natyrës së çështjes dhe të pretendimeve e kërtimeve të parashtruara, shqyrtimin e saj me përparësi nga Gjykata.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

8. **Kërkuesi**, në mënyrë të përmbledhur, ka parashtruar se:

8.1 *Për pezullimin e zbatimit të ndryshimeve të Rregullores:*

Në kuptim të nenit 45 të ligjit nr. 8577/2000, zbatimi i ndryshimeve të Rregullores sjell pasoja që prekin në mënyrë të drejtpërdrejtë deputetët, pasi jo vetëm që mund të përjashtohen nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose seanca plenare deri në 30 ose 60 ditë, por praktikisht pezullohen nga detyra pa pasur të drejtë të ushtrojnë asnjë veprimtari si anëtarë të Kuvendit. Këto pasoja janë të rënda, pasi cenohet përfaqësimi i qytetarëve nga të zgjedhurit e tyre, ashtu edhe mirëfunksionimi demokratik i Kuvendit.

8.2 *Për juridiksionin e Gjykatës:*

Gjykata ka juridiksion në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “c”, të Kushtetutës, që përcakton se pretendimet për papajtueshmëri me Kushtetutën të akteve normative që prodhojnë organet qendrore ose vendore mund të shqyrtohen vetëm nga kjo Gjykatë.

8.3 *Për legjitimitimin:*

Kërkuesi legjitimohet *ratione personae*, pasi bën pjesë në kategorinë e subjekteve të pakushtëzuara, në zbatim të nenit 134, pika 1, shkronja “c”, të Kushtetutës. Ai legjitimohet edhe *ratione temporis*, pasi vendimi i Kuvendit është miratuar më datë 14.12.2023 dhe ka hyrë në fuqi menjëherë, kurse kërkesa është paraqitur brenda afatit 2-vjeçar të parashikuar në nenin 50, pika 1, të ligjit nr. 8577/2000.

8.4 *Për themelin e çështjes kërkuesi ka pretenduar se dispozitat e kundërshtuara cenojnë:*

8.4.1 *Nenin 83, pika 2, të Kushtetutës* në lidhje me zbatimin e procedurës së përshpejtuar për miratimin e ndryshimeve të Rregullores. Referuar nenit 117 të kësaj të fundit, rregullat për shqyrtimin e projektligjeve aplikohen *mutatis mutandis* për shqyrtimin e ndryshimeve të Rregullores, ku përfshihen edhe rregullat për procedurën e përshpejtuar, si në drejtim të subjekteve, ashtu edhe të afatit të shqyrtimit e miratimit. Kuvendi më datë 7.12.2023 ka vendosur shqyrtimin e këtij propozimi me procedurë të përshpejtuar. Edhe pse bazuar në nenin 121 të Rregullores shqyrtimi dhe miratimi nuk mund të bëhet para datës 15.12.2023, Kuvendi e ka

miratuar atë më 14.12.2023 (dita e shtatë), pa kaluar ende afati 1-javor.

8.4.2 *Të drejtat e deputetëve që burojnë nga statusi i tyre kushtetues*, duke çuar në pengimin e ushtrimit efektiv të funksionit, për rrjedhojë edhe të vetë Kuvendit, pasi:

8.4.2.1 *Kufizimi nuk është bërë vetëm me ligj*, për sa kohë Rregullorja rregullon veprimtarinë dhe funksionimin e brendshëm të Kuvendit dhe në asnjë rast asaj nuk i është dhënë statusi i ligjit. Megjithatë, duke e parë këtë kriter edhe në drejtim të qartësisë dhe parashikimit të pasojave, neni 4 i ndryshimeve të Rregullores, në të njëjtën dispozitë, për të njëjtat sjellje (ushtrimi i dhunës ndaj deputetëve, drejtuesit të seancës, anëtarëve të qeverisë, të ftuarve ose personave të tjerë), parashikon dy lloje masash disiplinore, duke mos qenë e qartë se cila masë do të zbatohet. Këto elemente nuk respektohen edhe në lidhje me masën disiplinore të përgjithshme deri në 60 ditë, pasi mbetet e paqartë se çfarë kuptohet me “mjete të tjera të ngjashme”, duke lënë hapësirë për interpretim të zgjeruar dhe arbitrar. Po kjo masë disiplinore parashikohet edhe kur bëhet fjalë për veprime/sjellje që dyshohet se përmbajnë elemente të veprave penale të parashikuara në Kodin Penal, vlerësim që i përket si kompetencë prokurorisë, ndërsa konfirmimi i tyre gjykatës. Një organ politik si Sekretariati nuk ka as kompetencën, as mundësinë të vlerësojë ekzistencën e elementeve të veprës penale, duke çuar në vendime arbitrare dhe abuzive në kundërshtim me standardet e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ).

8.4.2.2 *Në lidhje me kriterin e interesit publik*, nga shkresa bashkëlidhur propozimit të deputetëve rezulton se në këtë rast nuk ka interes publik, por një interes politik për të kufizuar aktet e protestës të deputetëve të opozitës, me qëllimin që të heqin dorë nga kundërshtimi i vendimmarrjeve jokushtetuese dhe joligjore të shumicës parlamentare dhe për të reduktuar hapësirat e deputetëve të opozitës.

8.4.2.3 *Në lidhje me kriterin e proporcionalitetit të ndërhyrjes*, ndryshimet e Rregullores kanë parashikuar ashpërsim të masave disiplinore për sa i përket kohëzgjatjes së tyre, kohë gjatë së cilës deputeti ndalohet të kryejë çdo veprimtari tjetër, pra të ushtrojë çdo funksion dhe të drejtë të njohur nga Kushtetuta dhe ligji. Këto parashikime përbëjnë pezullim të ushtrimit të funksionit përgjatë kohëzgjatjes së masës, e cila nuk parashikohet nga Kushtetuta, siç ndodh në rastin e funksionarëve të

tjerë. Ushtrimi normal i veprimtarisë parlamentare është qëllim legjitim, ndaj edhe pse masat disiplinore mund të konsiderohen të drejta në këtë këndvështrim, ashpërsimi i tyre me 3-fish apo 6-fish, në raport me ato që ishin më parë në fuqi, nuk është në përpjesëtim me gjendjen që i ka diktuar. Edhe në vështrim të kontekstit politik, aktet e deputetëve të opozitës nuk lidhen me qëllime destruktive, por me kundërshtimin e veprimeve arbitrare të shumicës për të mos respektuar të drejtën kushtetuese të pakicës për ngritjen e komisioneve hetimore. Parashikimi i pezullimit të ushtrimit të funksionit të deputetit përgjatë kohëzgjatjes së masave i bën ato joproporcionale dhe që nuk i përgjigjen nevojës që ka diktuar ndryshimet e Rregullores. Në këtë kuptim edhe neni 4, pika 9, që i jep të drejtën një organi publik të pezullojë deputetin, është antikushtetues.

8.4.3 *Të drejtën për proces të rregullt*, pasi Sekretariati, organi politik i drejtuar nga shumica, me përbërje prej pesë anëtarësh (tre nga shumica dhe dy nga pakica), nuk garanton asnjë lloj pavarësie, paanshmërie ose objektiviteti në vendimmarrje. Të njëjtën mungesë garancish ka edhe Byroja. Madje edhe në Kodin e Procedurës Penale (KPP), që parashikon pezullimin e ushtrimit të një detyre a shërbimi publik, gjenden disa garanci thelbësore pasi vendimi jepet nga gjykata dhe jo nga një organ politik si Sekretariati; vendimi jepet vetëm ndaj të pandehurit; sipas nenit 242 të KPP-së kjo masë nuk zbatohet ndaj personave të zgjedhur.

8.4.4 *Parimin e hierarkisë së normave*, pasi dy prej dispozitave të kundërshtuara vijnë në kundërshtim me KPP-në dhe Kodin e Procedurave Administrative (KPA), për sa kohë Rregullorja është një akt që miratohet me një shumicë më të ulët se këto ligje të cilësuar. Sipas KPP-së, pezullimi i ushtrimit të detyrës a shërbimit publik, përveçse jepet nga gjykata ndaj të pandehurit, në rastin e të zgjedhurve sipas ligjit elektoral është i ndaluar. Kurse sipas nenit 133, pika 1, të KPA-së ankimi ka për efekt pezullimin e zbatimit të aktit administrativ, logjikë në të cilën ishte parashikimi i nenit 65/3, pika 3, të Rregullores.

9. Subjekti i interesuar, Kuvendi, në mënyrë të përmblendhur, ka prapësuar si vijon:

9.1 *Për juridiksionin e Gjykatës:*

9.1.1 Juridiksioni kushtetues parashikohet në mënyrë të shpërndarë në disa norma kushtetuese dhe asnjëra nuk parashikon në mënyrë të shprehur mundësinë e kontrollit kushtetues të Rregullores, një

akt i zakonshëm i brendshëm që rregullon organizimin dhe funksionimin e një institucioni kushtetues. E drejta e Kuvendit për të miratuar rregullat e organizimit dhe funksionimit ka të bëjë me autonominë procedurale, normative dhe organizative të tij, qëndrim i mbajtur edhe nga Gjykata, e cila ka pranuar se mund të ushtrojë kontroll të kufizuar ndaj këtij akti vetëm nëse janë prekur dispozita të nivelit kushtetues që gjejnë pasqyrim në të. Kontrolli i Rregullores për masat disiplinore nuk rezulton të jetë pjesë e juridiksionit kushtetues dhe juridiksioni për shqyrtimin dhe ndëshkimin e shkeljeve disiplinore të deputetëve gjatë veprimtarisë parlamentare është ekskluzivisht kompetencë e Kuvendit dhe asnjë organ tjetër, përfshirë gjykatat, nuk ka juridiksion për të hetuar dhe ndëshkuar ato. Po kështu, pretendimet për përputhshmërinë e ndryshimeve të Rregullores me akte të tjera ligjore, ligjin për statusin e deputetit, KPA-në etj., nuk bëjnë pjesë në juridiksionin kushtetues.

9.2 Për themelin:

9.2.1 Për sa u përket pretendimeve për shqyrtimin e ndryshimeve të propozuara me procedurë të përshpejtuar, nisma është depozituar më datë 6.12.2023 dhe në zbatim të parashikimeve të Rregullores është depozituar kërkesë për shqyrtimin me procedurë të përshpejtuar, e cila është miratuar nga Kuvendi në seancën plenare të datës 7.12.2023. Megjithatë, ky pretendim nuk mund të ngrihet në nivel kushtetues pasi neni 83, pika 2, i Kushtetutës lidhet vetëm me procesin legjislativ.

9.2.2 Pretendimet për cenimin e të drejtave kushtetuese të deputetëve janë deklarative dhe kërkuesi nuk ka arritur të argumentojë se si ndryshimet e Rregullores kanë ndikuar në cenimin e tyre deri në pezullimin e statusit të deputetit. Këto ndryshime erdhën për shkak se një pjesë e deputetëve ka penguar zhvillimin normal të veprimtarisë parlamentare, si dhe ka cenuar rregullin e zhvillimit të seancave dhe komisioneve, duke kryer veprime të dhunshme në kundërshtim flagrant me Rregulloren dhe duke qenë se masat aktuale ishin jo mjaftueshmërisht efikase për të përmirësuar sjelljen e deputetëve. Formulimi i pikës 9 të nenit 65/1 të Rregullores nuk çon në pezullim të statusit të deputetit dhe nuk bie ndesh me dispozitat kushtetuese, për sa kohë deputeti ushtron lirisht çdo veprimtari tjetër të parashikuar nga Kushtetuta dhe ligji, për sa i përket propozimit të nismave ligjore,

komunikimit me zgjedhësit, kërkimit të informacionit etj.

9.2.3 Në lidhje me kriteret e nenit 17 të Kushtetutës, ndryshimet e Rregullores janë në përputhje me standardet e parlamenteve të vendeve të Bashkimit Evropian dhe synojnë të sigurojnë veprimtarinë normale të Kuvendit, me qëllim që ai të realizojë funksionet kushtetuese, veprimtari që kanë lidhje të drejtpërdrejtë me interesin publik dhe mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve. Vetë procesi ligjvënës, gjatë të cilit Kuvendi miraton ligje që kanë ndikim në të gjithë shoqërinë ose në grupe të caktuara e bën veprimtarinë e Kuvendit të lidhur me interesin publik.

9.2.4 Në lidhje me pretendimin për paqartësi, neni 65/1 i Rregullores përcakton rastet se kur jepen masat disiplinore dhe dallimi konsiston në shkallën e rrezikshmërisë së sjelljes së deputetit, mjetet që ai përdor, dëmtimin e pajisjeve dhe orendive ose heqjen e funksionalitetit të tyre logjistik në seancë plenare, përsëritjen brenda një sesioni etj., çka do të thotë se për sjellje të ndryshme parashikohen lloje të ndryshme masash. Po sipas pikës 7, shkronja “b”, të nenit 65/1, Sekretariati nuk zëvendëson organin e prokurorisë.

9.2.5 Qëllimi i rishikimit të masave disiplinore është garantimi i mbarëvajtjes së veprimtarisë së Kuvendit dhe jo ndëshkimi i një grupi deputetësh, pavarësisht se kujt grupimi politik i përkasin. Ndërhyrja është proporcionale dhe në përpjesëtim me gjendjen që e ka krijuar dhe masat janë të përshtatshme e efektive për të frenuar cenimin e rregullave dhe të Kodit të Sjelljes nga deputetët dhe për të garantuar zhvillimin normal të veprimtarisë së Kuvendit.

9.2.6 Pretendimi për cenimin e së drejtës për proces të rregullt nuk ka lidhje me objektin e kërkimit dhe argumentet nuk janë ngritur në nivel kushtetues, pasi përbërja e Sekretariatit dhe e Byrosë është parashikuar që prej miratimit të Rregullores në vitin 2004. Në fillim të legjislaturës Kuvendi miraton me votim të hapur përbërjen e këtyre organeve dhe kryesinë e tyre duke ruajtur përpjesëtimin e grupeve parlamentare.

9.2.7 Në lidhje me pretendimin për cenimin e parimit të hierarkisë së normave, për shkak se parashikimet e nenit 4, pika 9, bien ndesh me nenin 133, pika 1, të KPA-së, referimi në KPA nuk ka asnjë bazë në këtë rast. Veprimtaria e Kuvendit dhe e deputetëve nuk është ekzekutive/administrative,

por legislative dhe politike dhe rregullohet nga Kushtetuta dhe Rregullorja, në bazë të nenit 75, pika 2, të Kushtetutës.

III

Procesi në gjykimin kushtetues

A. Për kërkesën për pezullim

10. Kërkuesi ka kërkuar edhe pezullimin e zbatimit të aktit objekt kërkesë deri në dhënien e vendimit përfundimtar nga Gjykata, pasi, sipas tij, nëse zbatohen dispozitat e kundërshtuara, deputetët, të cilët mund të përjashtohen nga komisionet dhe seanca plenare deri në 30 ose 60 ditë, praktikisht pezullohen nga detyra, pa pasur të drejtë të ushtrojnë asnjë veprimtari si anëtarë të Kuvendit, duke u cenuar, në thelb, përfaqësimi i qytetarëve nga të zgjedhurit e tyre, si dhe mirëfunksionimi demokratik i Kuvendit. Në lidhje me kërkesën për pezullim, subjekti i interesuar, Kuvendi, nuk ka paraqitur prapësime.

11. Mbledhja e Gjyqtarëve, me vendimin e datës 7.2.2024, me shumicë votash, ka vendosur shqyrtimin e kërkesës për pezullim në seancë plenare.¹¹

12. Në kuptim të nenit 45, pika 1, të ligjit nr. 8577/2000, në kushtet kur pezullimi është një masë e jashtëzakonshme, vendosja e tij lidhet me vlerësimin e pasojave ose efekteve të zbatimit të aktit. Këto pasoja jo vetëm duhet të jenë reale, pra në realizim e sipër, por edhe të rënda, në atë masë që shkojnë tej masës normale të kufizimit, në veçanti në pikëpamje të urgjencës.

13. Gjykata vëren, fillimisht, se ajo ka vlerësuar shqyrtimin e kësaj çështjeje me përparësi, duke pasur parasysh pikërisht karakterin dhe natyrën e pretendimeve e kërtimeve të parashtruara në kërkesë. Bazuar në këtë fakt, si dhe në pretendimet e kërkuesit e aktet e kësaj çështjeje, Gjykata arriti në përfundimin se në rastin konkret nuk plotësohen kërkesat e nenit 45 të ligjit nr. 8577/2000 në lidhje me pariparueshmërinë e pasojave dhe urgjencën e ndërhyrjes, për sa kohë kërkuesi nuk ka arritur të provojë pasojat e rënda dhe reale të ardhura nga zbatimi i aktit objekt kërkesë. Për rrjedhojë, Gjykata,

me shumicë votash, vendosi rrëzimin e kërkesës për pezullim si të pabazuar.¹²

IV

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

B. Për juridiksionin e Gjykatës

14. Sipas kërkuesit, Gjykata ka juridiksion në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “c”, të Kushtetutës, që përcakton se pretendimet për papajtueshmëri me Kushtetutën të akteve normative që prodhojnë organet qendrore mund të ngrihen dhe shqyrtohen vetëm nga kjo Gjykatë. Kërkuesi ka pretenduar se disa dispozita të Rregullores kanë cenuar ose rrezikojnë të cenojnë drejtpërdrejt të drejtat dhe detyrimet që i janë njohur nga Kushtetuta si deputetëve, ashtu edhe Kuvendit, si organi ku ata bëjnë pjesë.

15. Subjekti i interesuar, Kuvendi, ka prapësuar se normat kushtetuese nuk parashikojnë në mënyrë të shprehur mundësinë e kontrollit kushtetues të Rregullores dhe në jurisprudencën kushtetuese është pranuar se Gjykata mund të ushtrojë kontroll të kufizuar ndaj këtij akti vetëm nëse janë prekur dispozita të nivelit kushtetues që gjejnë pasqyrim në të. Sipas tij, shqyrtimi dhe ndëshkimi i shkeljeve disiplinore të deputetëve gjatë veprimtarisë parlamentare është kompetencë e Kuvendit dhe asnjë organ tjetër, përfshirë gjykatat, nuk ka juridiksion për të hetuar dhe ndëshkuar ato.

16. Gjykata, lidhur me juridiksionin e saj për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve me natyrë kushtetuese, ka pohuar se juridiksioni kushtetues e merr përcaktimin e natyrës dhe kufijve të tij drejtpërdrejt nga neni 124 i Kushtetutës, sipas të cilit: “1. Gjykata Kushtetuese zgjidh mosmarrëveshjet kushtetuese dhe bën interpretimin përfundimtar të saj. 2. Gjykata Kushtetuese i nënshtrohet vetëm Kushtetutës.”. Kjo dispozitë kushtetuese përcakton funksionin themelor të saj, që lidhet me dhënien e drejtësisë kushtetuese nëpërmjet interpretimit përfundimtar të normës kushtetuese, ndërkohë që juridiksioni kushtetues detajohet në dispozitat e tjera të Kushtetutës, ku veçanërisht neni 131 parashikon kompetencën kushtetuese sipas natyrës së çështjes. Në këtë kuptim, koncepti “mosmarrëveshje

¹¹ Gjyqtare Sonila Bejtja votoi për pranimin e kërkesës për pezullim, kurse gjyqtari Ilir Toska votoi për rrëzimin e saj.

¹² Gjyqtarja Sonila Bejtja votoi për pranimin e kërkesës për pezullim.

kushtetuese” në nenin 124 të Kushtetutës e merr përmbajtjen e tij dhe përfshin çështjet kushtetuese që janë të parashikuara jo vetëm nga neni 131 i Kushtetutës, por edhe nga çdo dispozitë tjetër kushtetuese, mbi bazën e të cilave Gjykata ushtron kompetencat e saj (*shih vendimin nr. 36, datë 4.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Kontrolli kushtetues, në çdo rast, nuk mund të bëhet pa interpretimin e kuptimit të normave kushtetuese që lidhen me çështjen konkrete në shqyrtim (*shih vendimet nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata nuk merr përsipër të kryejë rolin e legjislatorit, por synon t’u japë jetë normave kushtetuese përmes kuptimit të drejtë të përmbajtjes dhe qëllimit të tyre (*shih vendimet nr. 36, datë 4.11.2021; nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë kuptim, neni 131 i Kushtetutës, që përcakton kompetencat kryesore të saj, dhe neni 134 i saj, që përcakton subjektet që e vënë në lëvizje, nuk mund të lexohen të shkëputura nga dispozitat e tjera kushtetuese materiale ose procedurale, të cilat përkufizojnë kompetencën, si dhe përcaktojnë mekanizmin dhe procedurën për vënien në lëvizje të kësaj Gjykate (*shih vendimet nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

18. Gjykata vëren, fillimisht, se ajo është vënë në lëvizje për shqyrtimin e pajtueshmërisë me Kushtetutën të dispozitave të Rregullores, e cila *prima facie* nuk rezulton të jetë e përfshirë në mënyrë të shprehur në përmbajtjen e nenit 131 të Kushtetutës apo të dispozitave të tjera kushtetuese që përcaktojnë kompetencat e Gjykatës në drejtëm të çështjeve që ajo merr në shqyrtim dhe, po ashtu, nuk ka qenë më parë objekt i kontrollit të kushtetutshmërisë në këtë Gjykatë. Kërkuesi, në përmbajtje të kërkesës, e ka lidhur juridiksionin e Gjykatës në këtë rast me ushtrimin e kontrollit të pajtueshmërisë me Kushtetutën të akteve normative të organeve qendrore, në kuptim të shkronjës “c” të nenit 131 të Kushtetutës, për rrjedhojë, e ka konsideruar Rregulloren si një akt me natyrë normative.

19. Për sa më sipër, Gjykata çmon të verifikojë nëse ajo ka kompetencë konkrete për të ushtruar kontrollin e pajtueshmërisë së Rregullores me Kushtetutën, duke u ndalur në vlerësimin e natyrës së aktit objekt kërkesë, natyrës së pretendimeve të parashtruara nga kërkuesi, në kuptimin se si ato lidhen me norma dhe parime kushtetuese, për të

evidentuar nëse ekziston një mosmarrëveshje kushtetuese, si dhe, në varësi të kësaj analize, nëse Gjykata ka kompetencën për ushtrimin e kontrollit të kushtetutshmërisë së këtij akti.

20. Gjykata, referuar përmbajtjes së nenit 131 të Kushtetutës, vëren se, sipas shkronjave “a” dhe “c” të këtij neni, ajo vendos për pajtueshmërinë me Kushtetutën të ligjeve dhe të akteve normative të organeve qendrore e vendore. Për rrjedhojë, këto dispozita, nga pikëpamja materiale, përfshijnë në objektin e kontrollit kushtetues abstrakt vetëm ato akte të pushtetit që kanë natyrë normative. Me qëllim përcaktimin e kategorisë së këtyre akteve, Gjykata i referohet në analizë integrale dhe harmonike përmbajtjes së shkronjave “a” dhe “c” të nenit 131 të Kushtetutës të lexuara së bashku me përmbajtjen e neneve 116 dhe 118 të Kushtetutës, të cilat kanë përcaktuar piramidën e akteve normative që kanë fuqi në territorin e Republikës së Shqipërisë, si dhe parimin e ligjshmërisë dhe kufijtë e delegimit për miratimin e akteve nënligjore. Rregullorja e Kuvendit nuk përfshihet në mënyrë të shprehur në kategorinë e akteve me natyrë normative që bëjnë pjesë në rendin e brendshëm juridik.

21. Rregulloja, që, sipas nenit 75, pika 2, të Kushtetutës, miratohet nga shumica e të gjithë anëtarëve të Kuvendit, është një akt juridik që ka si qëllim të vendosë rregulla për veprimtarinë dhe funksionimin e brendshëm të këtij organi. Ajo është burim i rezervuar i së drejtës kushtetuese që disjponon procedurën për zhvillimin e punimeve të Kuvendit, organizimin e brendshëm, raportet midis vetë Kuvendit si tërësi e organizmave të tij të brendshëm, raportet e tij me organet e tjera kushtetuese etj. Një pjesë e dispozitave të Rregullores janë në përmbajtje të njëjta me dispozitat kushtetuese, ndërsa disa të tjera janë norma ekzekutive të normave kushtetuese, që përcaktojnë rregullat se si vihen në jetë këto të fundit (*shih vendimin nr. 21, datë 1.10.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

22. Në rastet kur Gjykata ka shqyrtuar pretendime në lidhje me pajtueshmërinë e procedurës së miratimit të akteve ligjore me Rregulloren, është shprehur se në respektim të parimit të vetërregullimit të Kuvendit, ky akt, në parim, nuk i nënshtrohet kontrollit kushtetues. Mosrespektimi i Rregullores e bën veprimtarinë parlamentare antikushtetuese vetëm nëse janë

prekur dispozita të nivelit kushtetues, që gjejnë pasqyrim në të, ndërsa për çështje të tjera ajo nuk mund të jetë objekt i kontrollit kushtetues (*shih vendimet nr. 1, datë 16.2.2022; nr. 33, datë 24.6.2010; nr. 35, datë 10.1.2007 të Gjykatës Kushtetuese*). Kuvendi është organi që me rregullore interpreton jo vetëm normat kushtetuese, por edhe normat e tjera të këtij akti në praktikën e rasteve konkrete. Në rastet kur Kuvendi ka bërë vetë interpretim të normave të Rregullores së tij dhe kur këto norma nuk janë të parashikuara drejtpërdrejt nga Kushtetuta, por u takojnë interpretimeve e diskrecionit të atij organi, Gjykata nuk mund të arrijë në konkluzione të ndryshme (*shih vendimet nr. 1, datë 16.2.2022; nr. 44, datë 7.10.2011; nr. 29, datë 21.10.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

23. Në drejtim të natyrës së aktit objekt kërkese, Gjykata vëren se Rregullorja nxirret në bazë të Kushtetutës dhe ka karakter të brendshëm, pasi ka për qëllim përcaktimin e rregullave të organizimit të brendshëm të Kuvendit dhe në këtë drejtim është detyruese vetëm ndaj anëtarëve të Kuvendit dhe administratës së këtij organi dhe pa efekte ndaj të tretëve. Për rrjedhojë, për shkak të mungesës së subjekteve të papërcaktuara të së drejtës që ai i drejtohet dhe të fuqisë detyruese të përgjithshme, Rregullorja nuk është një akt me natyrë të mirëfilltë normative në kuptim të përmbajtjes së neneve 116 dhe 131 të Kushtetutës. Po kështu, Gjykata vlerëson se ky akt nuk është as akt me natyrë individuale, pasi nuk u drejtohet subjekteve individualisht të përcaktuara të së drejtës dhe nuk krijon, ndryshon ose shuan një marrëdhënie juridike konkrete. Megjithatë, Gjykata ka konstatuar se një pjesë e normave të Rregullores kanë përmbajtje të njëjtë ose detajojnë normat kushtetuese dhe, për këtë shkak, marrin natyrë të veçantë dhe mund të sjellin edhe pasoja të nivelit kushtetues. Kjo e bën Rregulloren një akt me natyrë atipike, domethënë një akt *sui generis*.

24. Për sa i përket natyrës së pretendimeve të parashtruara nga kërkuesi, Gjykata thekson se natyra e të drejtave që vihen në diskutim dhe e pasojave që vijnë nga përmbajtja e aktit të kundërshtuar janë elementet përcaktuese të juridiksionit të saj. Gjykata vëren se ato kanë të bëjnë, në thelb, me kufizimin e deputetëve në ushtrimin e të drejtave që u burojnë atyre nga mandati kushtetues përfaqësues, në kuptim të neneve 70 dhe 71 të Kushtetutës të lidhura me përmbajtjen e nenit 17 të saj. Për

rrjedhojë, këto pretendime lidhen me cenimin e të drejtave që burojnë nga normat kushtetuese.

25. Nisur nga konstatimet e mësipërme, Gjykata, pa vënë në dyshim juridiksionin e saj për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve kushtetuese, do të vlerësojë kompetencën e saj për kontrollin e përmbajtjes së dispozitave të kundërshtuara të Rregullores si një akt *sui generis*, duke vlerësuar edhe nëse ky akt mund t'u nënshtrohet juridiksioneve të tjera gjyqësore. Në këtë drejtim Gjykata do të verifikojë nëse Kushtetuta ka parashikuar në mënyrë të shprehur përjashtimin e juridiksionit kushtetues, duke përcaktuar një juridiksion të ndryshëm për kontrollin e këtij akti, sepse Kushtetuta është hartuar në mënyrë të tillë që të ofrojë një sistem të plotë të mjeteve juridike dhe procedurave, me qëllim garantimin e mbrojtjes së kushtetutshmërisë në ushtrimin e veprimtarisë së organeve shtetërore.

26. Kuvendi gëzon një shkallë të gjerë lirie për të vendosur për rregullat që kërkohen me qëllim vetorganizimin, në mënyrë që të garantojë kryerjen e duhur të punëve. Megjithatë, në sistemin tonë kushtetues është i ravyëzuar kufiri midis autonomisë së Kuvendit dhe parimit të kushtetutshmërisë, i cili detyron të gjitha organet e pushtetit publik që t'i ushtrojnë kompetencat e tyre vetëm në kuadër dhe në bazë të normave kushtetuese. Kufiri ndërmjet këtyre dy parimeve të dallueshme (autonomisë së Kuvendit, nga njëra anë dhe kushtetutshmërisë, nga ana tjetër) vihet nën mbrojtjen e kësaj Gjykate, e cila mund dhe duhet të investohet sa herë përpara saj paraqiten për zgjidhje mosmarrëveshje kushtetuese për shkak të cenimit të parimeve kushtetuese dhe të lirive themelore.

27. Gjykata konstatoi, fillimisht, se Rregullorja nuk është përfshirë në mënyrë të shprehur në juridiksionin kushtetues apo atë të zakonshëm gjyqësor. Kjo për shkak të natyrës dhe qëllimit të këtij akti për rregullimin e çështjeve të brendshme të organizimit të Kuvendit, në respektim të parimit të autonomisë parlamentare. Megjithatë, duke qenë se ky akt prek norma kushtetuese për të cilat pretendohet se ka lindur mosmarrëveshja kushtetuese, bazuar edhe në parimin se në një shtet të së drejtës aktet e miratuara gjatë ushtrimit të veprimtarisë së organeve të pushtetit publik nuk mund të lihen jashtë kontrollit kushtetues në rast se ato prekin të drejta dhe parime të parashikuara nga normat kushtetuese, një qëndrim i ndryshëm i Gjykatës, duke përjashtuar edhe kontrollin

kushtetues të këtij akti, do të binte ndesh edhe me këtë parim. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se ka juridiksion për zgjidhjen e mosmarrëveshjes kushtetuese në kuptim të nenit 124, pika 1, të Kushtetutës, që do të thotë se ajo ka kompetencë për të shqyrtuar edhe pajtueshmërinë me Kushtetutën të Rregullores.

28. Për sa më sipër, në drejtim të hapësirës së kontrollit kushtetues abstrakt që ajo ushtron, duke pasur parasysh natyrën e aktit objekt kërkesë dhe pavarësinë e organit që e miraton dhe interpreton atë në ushtrimin e pushtetit vetërregullues sipas nenit 75, pika 2, të Kushtetutës, Gjykata vlerëson të theksojë se kompetenca e saj për kontrollin e Rregullores është e kufizuar vetëm në pretendime që kanë të bëjnë me cenimin e normave kushtetuese, për rrjedhojë edhe kontrolli kushtetues shtrihet vetëm ndaj atyre dispozitave të Rregullores që prekin normat kushtetuese.

29. Në përfundim të analizës së mësipërme, Gjykata vlerëson se edhe pse objekt i kërkesës saj është kontrolli abstrakt i një akti *sui generis* me natyrë atipike, duke pasur parasysh se pretendimet e parashtruara nga kërkuesi lidhen me norma kushtetuese, duke krijuar, për rrjedhojë, mosmarrëveshje me natyrë kushtetuese, si dhe për sa kohë që ky akt nuk i nënshtrohet në mënyrë të shprehur kontrollit të asnjë juridiksioni tjetër gjyqësor dhe as nuk ka ndonjë ndalim të shprehur për ushtrimin e kontrollit kushtetues, ajo arrin në përfundimin se shqyrtimi i pajtueshmërisë së dispozitave të kundërshtuara të Rregullores përfshihet në juridiksionin kushtetues.

C. Për legjitimitimin e kërkuesit

30. Gjykata, bazuar në hapësirën dhe mënyrën e ushtrimit të juridiksionit të saj për kontrollin e pajtueshmërisë me Kushtetutën të dispozitave objekt kërkesë, vëren se kriteret e legjitimitimit do të verifikohen në rastin konkret sipas të njëjtave kriteret që zbatohen në rastet e kontrollit abstrakt të normës, sipas nenit 131, pika 1, shkronjat “a” dhe “c”, të Kushtetutës. Në këtë kuptim, në lidhje me legjitimitimin *ratione personae*, Gjykata vëren se ajo është vënë në lëvizje nga një subjekt i pakushtëzuar, i parashikuar në nenin 134, pika 1, shkronja “c”, të Kushtetutës dhe nenin 49, pika 1, të ligjit nr. 8577/2000. Gjykata ka theksuar se interesi publik i këtyre funksionarëve publikë është i prezumuar, pasi një kërkesë e tyre vë në lëvizje një kontroll abstrakt e objektiv të aktit normativ dhe interesi që kërkohet

të mbrohet lidhet me respektimin e parimeve kushtetuese dhe me funksionimin e rregullt të shtetit të së drejtës (*shih vendimet nr. 35, datë 15.6.2023; nr. 18, datë 7.7.2022; nr. 55, datë 27.7.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Për rrjedhojë, kërkuesi legjitimohet si në aspektin formal, ashtu edhe substancial për vënien në lëvizje të këtij gjykimi kushtetues.

31. Kërkuesi legjitimohet edhe *ratione temporis*, sipas nenit 50, pika 1, të ligjit nr. 8577/2000, pasi ndryshimet e Rregullores janë miratuar nga Kuvendi më datë 14.12.2023, kurse kërkesa është paraqitur në Gjykatë më 19.12.2023, pra brenda afatit ligjor.

32. Për sa i përket legjitimitimit *ratione materiae*, Gjykata vëren se kërkuesi ka pretenduar se në miratimin e ndryshimeve të Rregullores nuk është respektuar parimi i proporcionalitetit të ndërhyrjes në kufizimin e të drejtave të deputetit, në kundërshtim me nenin 17 të Kushtetutës, për shkak se ndërhyrja nuk është bërë për interes publik dhe përbën ndërhyrje joproporcionale në ushtrimin normal të veprimtarisë parlamentare. Gjykata vëren, gjithashtu, se statusi përfaqësues i një deputeti të Kuvendit, i garantuar nga neni 70, pika 1, i Kushtetutës, ofron bazën për statusin përfaqësues të vetë Kuvendit, i cili si një organ specifik ushtron autoritetin shtetëror që buron nga populli. Prandaj, Gjykata, bazuar në parimin *iura novit curia*, vlerëson se pavarësisht mënyrës se si janë parashtruar këto pretendime, ato kanë të bëjnë në thelb jo me të drejtat e deputetit si individ, por me ushtrimin e funksionit të tij si përfaqësues i popullit, pra me parimin e demokracisë përfaqësuese në kuptim të nenit 2 të Kushtetutës, që parashikon ushtrimin e sovranitetit të popullit përmes përfaqësuesve të tij. Në këtë pikëpamje, përkundër pretendimeve të kërkuesit dhe shpjegimeve të subjektit të interesuar, detyra e Gjykatës është të verifikojë respektimin e drejtpeshimit midis parimit të demokracisë përfaqësuese dhe parimit të autonomisë së Kuvendit në kontekstin e miratimit nga ky i fundit të normave vetërregulluese mbi disiplinën e deputetëve, të cilat synojnë funksionimin efektiv të punimeve të Kuvendit.

33. Për sa më sipër, Gjykata do të vlerësojë në vijim nëse ndërhyrja e Kuvendit në miratimin e shkaqeve të reja që passjellin masa disiplinore ashtu edhe në ashpërsimin e këtyre masave në drejtim të kohëzgjatjes së tyre, respekton parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes, pra nëse ajo përbën një mjet të përshtatshëm dhe të nevojshëm për

arritjen e qëllimit të synuar. Me fjalë të tjera, ajo do të verifikojë nëse objektivat e ndërhyrjes në rastin konkret dhe efektet e masave disiplinore me karakter ndëshkues janë identifikuar, peshuar dhe balancuar mes tyre.

34. Kurse për sa u përket pretendimeve të tjera të parashtruara nga kërkuesi, që kanë të bëjnë, konkretisht, me procedurën e shqyrtimit të aktit me procedurë të përshpejtuar, me cenimin e së drejtës për proces të rregullt gjatë shqyrtimit të masës disiplinore dhe të ankimit ndaj saj, si dhe me cenimin e parimit të hierarkisë së normave për shkak të përplasjes së dispozitave të Rregullores me ato të disa ligjeve organike, Gjykata vëren se ato kanë të bëjnë me çështje të brendshme të organizimit të Kuvendit, pra lidhen me parimin e autonomisë parlamentare dhe për sa kohë kërkuesi nuk i ka lidhur këto pretendime me cenimin e parimit të demokracisë përfaqësuese, ato nuk mund të merren në shqyrtim nga Gjykata.

Ç. Për themelën e pretendimeve

Ç.1 Për cenimin e parimit të demokracisë përfaqësuese

35. Sipas kërkuesit, parashikimet e ndryshimeve të Rregullores kanë ashpërsuar masat disiplinore në drejtim të kohëzgjatjes dhe natyrës së tyre, duke ndaluar deputetin të kryejë çdo veprimtari tjetër si anëtar i Kuvendit, pra të ushtrojë çdo funksion dhe të drejtë të njohur nga Kushtetuta dhe ligji. Sipas tij, në rastin konkret nuk ka pasur interes publik, por interes politik për të kufizuar aktet e protestës të deputetëve të opozitës, me qëllimin që të heqin dorë nga kundërshtimi i vendimmarrjeve jokushtetuese dhe joligjore të shumicës parlamentare dhe për të reduktuar hapësirat që kanë deputetët e opozitës. Sipas kërkuesit, neni 4 i ndryshimeve të Rregullores në të njëjtën dispozitë, për të njëjtat sjellje, parashikon dy lloje masash disiplinore, duke mos qenë e qartë se cila masë do të zbatohet. Po kështu, sipas tij, edhe në lidhje me masën disiplinore përjashtim nga pjesëmarrja në komisione/seancë plenare deri në 60 ditë, mbetet e paqartë se çfarë kuptohet me “mjete të tjera të ngjashme”, duke lënë hapësirë për interpretim të zgjeruar dhe arbitrar. Kërkuesi ka pretenduar se ndërhyrja është joproporcionale dhe ashpërsimi i masave disiplinore me 3-fish apo 6-fish në raport me ato që ishin më parë në fuqi, ashtu edhe parashikimi i pezullimit të ushtrimit të funksionit të deputetit përgjatë kohëzgjatjes së këtyre masave, nuk është në përpjesëtim me gjendjen që i ka diktuar.

36. Sipas subjektit të interesuar, Kuvendit, ndryshimet e Rregullores erdhën për shkak se një pjesë e deputetëve kanë penguar zhvillimin normal të veprimtarisë parlamentare, kanë cenuar rregullin e zhvillimit të seancave dhe komisioneve, duke kryer veprime të dhunshme në kundërshtim flagrant me Rregulloren dhe duke qenë se masat aktuale ishin jo mjaftueshmërisht efikase për të përmirësuar sjelljen e deputetëve. Sipas Kuvendit, masat e miratuara përbëjnë kufizim në ushtrimin e veprimtarisë, por nuk çojnë në pezullimin e statusit të deputetit për sa kohë ai ushtron lirisht çdo veprimtari tjetër të parashikuar nga Kushtetuta ose ligji për statusin e deputetit, pra propozimin e nismave ligjore, komunikimin me zgjedhësit, kërkimin e informacionit dhe gëzimin e të drejtave që parashikon ligji për statusin e deputetit. Sipas tij, qëllimi i rishikimit të masave disiplinore është garantimi i mbarëvajtjes së veprimtarisë së Kuvendit dhe jo ndëshkimi i një grupi deputetësh, pavarësisht se kujt grupimi politik i përkasin. Kuvendi ka prapësuar se ndërhyrja është proporcionale dhe në përpjesëtim me gjendjen që e ka krijuar dhe se parashikimet e kundërshtuara janë të përshtatshme dhe efektive për të frenuar cenimin e rregullave dhe të Kodit të Sjelljes nga deputetët, si dhe për të garantuar zhvillimin normal të veprimtarisë së Kuvendit në komisione, seancë plenare ose veprimtaritë parlamentare, me qëllim që ai të realizojë funksionet kushtetuese.

37. Gjykata vlerëson të theksojë, fillimisht, se në rastin konkret vihet në diskutim përcaktimi i kufijve ndërmjet dy parimeve të dallueshme, që gëzojnë të njëjtën mbrojtje kushtetuese, nga njëra anë ai i autonomisë parlamentare vetërregulluese dhe, nga ana tjetër, ai i demokracisë përfaqësuese. Për rrjedhojë, ajo do të ndalet në vijim në analizën e secilit prej tyre, ashtu si edhe të elementeve përbërëse, me qëllim për të evidentuar nëse në rastin konkret ka pasur ndonjë zhvendosje të raportit të drejtpeshuar që duhet të ekzistojë mes këtyre parimeve gjatë ushtrimit të veprimtarisë parlamentare.

38. Gjykata vëren se Rregullorja është miratuar nga Kuvendi në ushtrim të parimit të autonomisë parlamentare, që nënkupton parimin e vetëqeverisjes së tij. Kuvendi organizohet dhe funksionon sipas Rregullores së miratuar nga shumica e të gjithë anëtarëve të tij (neni 75, pika 2, i Kushtetutës). E drejta për të miratuar rregullat e

organizimit dhe të funksionimit ka të bëjë me autonominë parlamentare, që është një parim themelor në shumicën e sistemeve kushtetuese, sipas të cilit parlamenti duhet të ketë të drejtën ekskluzive për të rregulluar organizimin e tij, rolin e deputetëve, strukturën dhe procedurat e brendshme (*shih vendimin nr. 1, datë 16.2.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

39. Parimi i autonomisë parlamentare, edhe pse i mbrojtur kushtetutshmërisht, nuk është mbizotërues dhe duhet të ushtrohet në pajtim me konceptet e demokracisë efektive dhe të shtetit të së drejtës. Edhe pse Kuvendi, brenda pushtetit të tij autonom vetërregullues, ka të drejtën dhe lirinë për të zgjedhur mjetet që ai konsideron të nevojshme dhe efektive për përmbushjen e qëllimit të mirëfunksionimit të brendshëm, brenda kësaj hapësire ai ka edhe detyrimin të respektojë parimin e proporcionalitetit, i cili nuk lejon ushtrimin e pushtetit në mënyrë tërësisht diskrecionale apo të pakufizuar. Kuvendi, pavarësisht se gëzon një hapësirë të gjerë lirie për të vendosur rregullat e nevojshme, me qëllim vetëorganizimin e tij, nuk mund të kufizojë ushtrimin e të drejtave të deputetëve për shkaqe të ndryshme nga ato që kanë të bëjnë me ushtrimin e veprimtarisë së tij në përputhje me parimin e funksionalitetit dhe efektivitetit apo me qëllim ruajtjen e dinjitetit të tij, si një nga vlerat përbërëse të rendit parlamentar. Pushteti vetërregullues nuk duhet të bëhet premisë që të drejtat e deputetëve të cenohen në atë masë që do të çonte drejtpërdrejt në cenimin e parimit të demokracisë përfaqësuese.

40. Për sa i përket parimit të demokracisë përfaqësuese, Gjykata vëren se ai buron nga neni 1, pika 2, i Kushtetutës, që parashikon se Shqipëria është republikë parlamentare, si dhe neni 2, pikat 1 dhe 2, i saj, që sanksionojnë sovranitetin si parim themelor të ekzistencës së shtetit, i cili i përket popullit, që e ushtron nëpërmjet përfaqësuesve të tij ose drejtpërsëdrejti. Vullneti politik i popullit si bartës i sovranitetit shtetëror bëhet i realizueshëm kryesisht përmes përfaqësimit në Parlament dhe në këtë kuptim Kushtetuta, në nenin 70, parashikon se deputetët përfaqësojnë popullin dhe nuk lidhen me asnjë mandat detyrues. Në një sistem ku sundon sovraniteti popullor dhe parimi i demokracisë indirekte, qeverisja realizohet nëpërmjet vullnetit të shumicës në parlament. Sipas Gjykatës, demokracia përfaqësuese, e konceptuar si formë e zakonshme

qeverisjeje, mundëson shfaqjen e vullnetit të shumicës në formën e një akti që do t'i shërbejë interesit të përgjithshëm (*shih vendimin nr. 31, datë 19.11.2003 të Gjykatës Kushtetuese*).

41. Nga parimi i demokracisë përfaqësuese rrjedh detyrimi i deputetit që mandatin e besuar nga zgjedhësit ta ushtrojë realisht. Mandati i deputetit duhet të kuptohet, së pari, si një akt përfaqësimi individual që lidhet me deputetin si individ dhe më pas me partinë politike ku ai bën pjesë. Edhe pavarësia e mandatit të deputetit, gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tij, i shërben forcimit të statusit përfaqësues parlamentar, duke garantuar edhe të drejtat e pakicës parlamentare brenda sistemit të vendimmarrjes me shumicë. Deputeti është i lirë të ushtrojë funksionin e tij në mënyrën më të mirë të mundshme të zgjedhur prej tij. Ai pranon në mënyrë krejtësisht të lirë mandatin e tij dhe vendos me përgjegjësinë e tij të plotë për mënyrën e ushtrimit të mandatit (*shih vendimet nr. 1, datë 16.2.2022; nr. 44, datë 7.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

42. Koncepti i mandatit parlamentar përmban detyrimin e përfaqësimit real të zgjedhësve. Populli merr pjesë në vendimmarrjen parlamentare nëpërmjet tërësisë së anëtarëve të tij dhe për këtë qëllim duhet të garantohet pjesëmarrja e të gjithë deputetëve në vendimmarrje sipas kuadrit kushtetues. Sipas Gjykatës, vetëm duke qenë plotësisht efektiv, pra i përfaqësuar tërësisht me të gjithë anëtarët e tij, parlamenti mund të realizojë funksionin e tij demokratik. Nëse një deputet, për arsye të ndryshme, ndalohet ose pengohet të ushtrojë funksionin e tij si pjesë e parlamentit, atëherë cenohet parimi i përfaqësimit, si dhe raporti shumicë/pakicë i vendosur nga vullneti i zgjedhësve dhe që duhet të gjejë patjetër pasqyrim në parlament gjatë gjithë legjislaturës (*shih vendimet nr. 1 datë 16.2.2022; nr. 44, datë 7.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

43. Në kuptim të sa më sipër, Gjykata thekson se parimi i demokracisë përfaqësuese i garanton çdo anëtar të Kuvendit që të ushtrojë, gjatë veprimtarisë parlamentare, të drejtat që burojnë nga statusi i tij kushtetues, i përcaktuar në nivel kushtetues, konkretisht në nenin 70 të Kushtetutës i parë së bashku me nenin 81, pika 1, të saj, të cilat janë zbërthyer në vijim në parashikimet e ligjit nr. 8550, datë 18.11.1999 “Për statusin e deputetit” (*ligji nr. 8550/1999*) dhe ato të Rregullores.

44. Më konkretisht sipas nenit 4 të ligjit nr. 8550/1999, deputeti merr pjesë rregullisht në seanca plenare, në komisione, si dhe në të gjithë veprimtarinë e Kuvendit, në përputhje me kërkesat e Rregullores. Ai ka të drejtë të ushtrojë vetë dhe në kuadrin e veprimtarisë së komisionit kontrollin e zbatimit të ligjeve, vendimeve e akteve të tjera të nxjerra nga Kuvendi, nga Këshilli i Ministrave, nga ministritë, nga organet e qeverisjes vendore dhe institucionet e tjera qendrore, si dhe ka të drejtë të shprehë lirisht mendimet e tij dhe të zgjedhësve që ai përfaqëson nëpërmjet diskutimeve, propozimeve, debatit, interpelancave e pyetjeve, mocioneve, deklaratave dhe votës. Sipas nenit 5 të këtij ligji, deputeti takohet periodikisht me zgjedhësit ose kur e kërkojnë ata. Deputeti përfaqëson zgjedhësit duke iu marrë mendime apo duke iu dhënë shpjegime për projektligje, amendamente, vendime, rezoluta ose deklarata që shqyrtohen dhe miratohen në Kuvend. Kurse sipas nenit 40 të Rregullores, deputetët janë në veprimtari parlamentare kur ata marrin pjesë në seancë plenare, në mbledhjet e komisioneve/nënkomisioneve ose të këshillave, në veprimtari brenda ose jashtë vendit ose veprimtari në zonat zgjedhore, si dhe kur janë në mbledhjet e grupeve parlamentare ose në grupe të ndryshme pune të ngritura nga Kuvendi ose nga komisionet.

45. Në kuptim të të drejtave që burojnë nga statusi i deputetit, liria e shprehjes gëzon një nivel të lartë mbrojtjeje, që reflektohet në parashikimin e imunitetit parlamentar sipas nenit 73, pika 1, të Kushtetutës, garanci që shërbejnë për të siguruar pavarësinë e Kuvendit në kryerjen e detyrave të tij. Kjo liri i shërben mbrojtjes së interesave të organit ligjvënës në tërësi dhe nuk duhet kuptuar thjesht si një mbrojtje që u ofrohet deputetëve individualisht.

46. Edhe GJEDNJ-ja i ka kushtuar rëndësi të madhe lirisë së shprehjes së deputetëve në përgjithësi dhe në veçanti asaj të deputetëve të opozitës, gjë që justifikon një kontroll më të rreptë të masave disiplinore të vendosura ndaj tyre. Ajo ka nënvizuar vazhdimisht rëndësinë e lirisë së shprehjes për deputetët, për shkak se është fjalë politike *par excellence*. Prandaj, ndërhyrja në lirinë e shprehjes së një anëtarit të parlamentit të opozitës kërkon shqyrtim më të ngushtë nga ana e asaj gjykate (*shih Karácsony dhe të tjerë kundër Hungarisë, datë 17 maj 2016, §§ 137, 140*).

47. Edhe pse e drejta për të marrë pjesë në debatin parlamentar është një element i rëndësishëm

i parlamentarizmit demokratik, ajo nuk garantohet pa asnjë kufizim, por mund të kufizohet për shkak të parimeve dhe vlerave të tjera të nivelit kushtetues, siç është ai i mirëfunksionimit të Kuvendit dhe i garantimit të aftësisë së tij për të funksionuar dhe ushtruar veprimtarinë. Në këtë kuptim, Gjykata ka pohuar se rregullat që normojnë disiplinën brenda Kuvendit synojnë në një mënyrë ose në një tjetër të sigurojnë që puna parlamentare të vazhdojë në mënyrë të rregullt. Nga njëra anë, debati parlamentar karakterizohet përgjithësisht nga vetëdisiplina dhe respektimi i rregullave të sjelljes dhe, nga ana tjetër, veprimtaria e deputetit duhet të përshkohet gjatë gjithë kohës që ai ushtron këtë funksion nga përgjegjshmëria, ndershmëria dhe korrektesa (*shih vendimet nr. 1, datë 16.2.2022; nr. 44, datë 7.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata thekson se, megjithatë, gjatë debateve të vështira mund të shfaqen sjellje që cenojnë funksionimin e duhur të punës parlamentare, e cila është arsye e vlefshme për vendosjen e sanksioneve disiplinore. Në këtë kuptim, një sanksion disiplinor mund të vendoset për gjuhë ose sjellje që kërcënon ose vë në rrezik dinjitetin e Kuvendit, që është një nga vlerat përbërëse të rendit parlamentar. Siç ka vënë në dukje edhe GJEDNJ-ja, ekziston një interes publik mbizotërues për të siguruar që parlamenti, duke respektuar kërkesat e debatit të lirë, të jetë në gjendje të funksionojë në mënyrë efektive dhe të ndjekë misionin e tij në një shoqëri demokratike (*shih Karácsony dhe të tjerë kundër Hungarisë, datë 17 maj 2016, § 146*).

48. Po sipas GJEDNJ-së, Konventa vendos një lidhje të ngushtë midis një demokracie efektive politike dhe funksionimit efektiv të parlamentit. Në këtë drejtim është e rëndësishme të gjendet ekuilibri i duhur midis të drejtave të deputetëve individualë të opozitës dhe garantimit të veprimtarisë efektive parlamentare, duke pasur parasysh se duhet të merren në konsideratë edhe të drejtat e pakicës parlamentare, bazuar në konceptet e demokracisë politike efektive dhe të shtetit të së drejtës. Në veçanti, duhet të arrihet një ekuilibër i cili siguron trajtimin e drejtë dhe të duhur të njerëzve që vijnë nga pakicat dhe shmang abuzimin e një pozicioni dominues. Prandaj, me autonominë parlamentare nuk duhet të abuzohet me qëllim shtypjen e lirisë së shprehjes së deputetëve. Rregullat për funksionimin e brendshëm të parlamentit nuk duhet të shërbejnë si bazë që shumica parlamentare të abuzojë me

pozitën e saj dominuese përballë opozitës (*shih Karácsony dhe të tjerë kundër Hungarisë, datë 17 maj 2016, §§ 141 dhe 147*).

49. Në kuptim të sa më sipër, Gjykata thekson se edhe pse Kuvendi, parimisht, ka mandatin kushtetues që të ndërhyjë për rregullimin edhe të atyre çështjeve që kanë të bëjnë me përcaktimin e sjelljeve/veprimeve që përbëjnë shkelje disiplinore, parimi i proporcionalitetit kërkon që ndërhyrja të jetë në gjendje të arrijë vetëm ato objektiva të ligjshëm që synohen, pa shkuar përtej asaj që është e nevojshme në këtë drejtim. Kjo nënkupton se nëse qëllimi i ndërhyrjes është arritja me çdo kusht e objektivit të synuar, pa analizuar dhe pa marrë në konsideratë efektet negative të saj, parimi i proporcionalitetit konsiderohet se nuk është respektuar.

50. Gjykata vëren se Kuvendi me dispozitat e kundërshtuara ka miratuar disa ndryshime dhe shtesa në përmbajtjen e dispozitave të Rregullores. Më konkretisht, neni 1 i ndryshimeve të Rregullores ka ndryshuar nenin a/5 të Rregullores, duke parashikuar zhvillimin e mbledhjeve në distancë nëpërmjet mjeteve të komunikimit elektronik ose në mënyrë të kombinuar në rastet e pamundësisë së zhvillimit fizik të tyre, ose kur kjo vendoset nga kryesia e komisionit. Nenet 2 dhe 3 të ndryshimeve të Rregullores kanë ndryshuar, përkatësisht, shkronjën “d” të pikës 1 të nenit 63 të Rregullores, duke parashikuar se kohëzgjatja e masës disiplinore të përjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare është deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë, si edhe pikën 2 të nenit 65 të Rregullores, që parashikon se në rast se deputeti nuk pranon të dalë nga salla ose përpiket të hyjë në sallën e seancës plenare/mbledhjes së komisionit, drejtuesi i seancës plenare/komisionit i kërkon Sekretariatit marrjen e masës disiplinore “Përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë”. Neni 4 i ndryshimeve të Rregullores ka ndryshuar nenin 65/1 të Rregullores, duke riformuluar titullin e tij në “Masa disiplinore ‘Përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë’”, si dhe duke shtuar në të pikat 6 dhe 7 që përcaktojnë shkeljet e deputetit për të cilat jepen masat disiplinore të përjashtimit deri në 30 ditë ose 60 ditë. Po në këtë nen është shtuar pika 8, që parashikon se kërkesa për marrjen e masës disiplinore, sipas pikave 6 dhe 7, paraqitet me shkrim

nga jo më pak se 7 deputetë dhe jo më vonë se 48 orë nga dita e konstatimit të ngjarjeve/rasteve, si dhe pika 9, që parashikon se “*gjatë periudhës së zbatimit të masës disiplinore të parashikuar në pikat 6 dhe 7 të këtij neni deputeti ndalohet të kryejë dhe çdo veprimtari tjetër si anëtar i Kuvendit*”. Neni 5 i ndryshimeve të Rregullores ka riformuluar pikat 1 dhe 5 të nenit 65/2 të Rregullores, që parashikon shqyrtimin dhe marrjen e vendimit nga Sekretariati, kurse neni 6 ka ndryshuar pikën 4 të nenit 65/3 të Rregullores, që parashikon pezullimin e masës, në rast ankimi, me vendim të ndërmjetëm të Byrosë deri në dhënien e vendimit përfundimtar.

51. Gjykata thekson se në këtë rast vlerësimi i saj në drejtim të parimit të *proporcionalitetit* nuk është një kontroll klasik si ai që kryhet kur verifikohet respektimi i kritereve të ndërhyrjes në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës. Kjo sepse Gjykata nuk ndalet në vlerësimin e interesit ose nevojës së ndërhyrjes, të cilat janë aspekte të prezumuara për sa kohë Kuvendi, bazuar në parimin e autonomisë parlamentare, ka një hapësirë të gjerë për të vetërregulluar çështjet e disiplinës së brendshme. Për rrjedhojë, duke u nisur nga prezumimi se Kuvendit ka një hapësirë të gjerë vlerësimi në këtë drejtim, për sa kohë është në pozitë më të mirë për të vlerësuar si interesin, ashtu edhe nevojën e ndërhyrjes për miratimin e masave konkrete me natyrë disiplinore, Gjykata ndalet vetëm në verifikimin e ashpërsisë së këtyre masave, pra nëse ato, për nga mënyra se si janë formuluar, janë të tilla që mund të passjellin, jo vetëm për shkak të përmbajtjes, por edhe gjatë zbatimit të tyre, cenim ose kufizim në ushtrimin e mandatit përfaqësues të deputetit në zbatim të parimit të demokracisë përfaqësuese. Po kështu, Gjykata, duke pasur në konsideratë se parimi i sigurisë juridike, si një ndër elementet më thelbësore të parimit të shtetit të së drejtës, nuk shfaqet asnjëherë si i tillë në vetvete, por shoqërohet, ndër të tjera, me qartësinë dhe përcaktueshmërinë në normimin e marrëdhënieve juridike (*shih vendimin nr. 10, datë 29.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*), ajo ndalet edhe në analizën nëse ndryshimet e Rregullores kanë respektuar edhe këtë parim. Kjo sepse kur kontrollohen aktet e pushtetit publik, sa herë që vihet në diskutim një e drejtë kushtetuese ose liri themelore, është me rëndësi të verifikohen parimet që lidhen me cilësinë e normave juridike, parashikueshmërinë, sigurinë juridike dhe barazinë para ligjit, pasi janë pikërisht ato që mbrojnë

individin nga arbitrariteti, veçanërisht në marrëdhëniet ndërmjet tij dhe shtetit (*shih vendimet nr. 39, datë 15.12.2022; nr. 30, datë 2.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata çmon se ky standard kontrolli është i vlefshëm edhe për rastet kur ajo shqyrton pretendimet për cenimin e parimeve kushtetuese.

52. Duke qenë se Gjykata do e shqyrtojë çështjen konkrete në këndvështrim të parimeve të mësipërme, analiza e saj mund të bëhet vetëm duke u ndalur fillimisht në përmbajtjen e nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores, me të cilin janë shtuar në nenin 65/1 të Rregullores sjelljet dhe veprimet e deputetëve që passjellin zbatimin e masave disiplinore të përjashtimit nga pjesëmarrja në seancë plenare/komisione deri në 30 ose 60 ditë. Pra, vlerësimi i Gjykatës do të ndalet në raportin mes rëndësisë dhe ashpërsisë së shkeljes konkrete dhe pasojave që passjell ajo, e lidhur kjo me arsyet dhe qëllimin e synuar, për të vlerësuar nëse parashikimi i këtyre masave të reja disiplinore është i tillë që e bën mjetin me të cilin është ndërhyrë nga Kuvendi proporcional në aspektin kushtetues, duke verifikuar, njëkohësisht, nëse, në këtë aspekt, Kuvendi ka respektuar edhe parimin e sigurisë juridike në drejtim të qartësisë së normës.

Ç.1.1 Për përmbajtjen e nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores

53. Gjykata, gjatë debatit gjyqësor, konstatoi se ndryshimet e Rregullores erdhën për shkak se një pjesë e deputetëve kanë penguar zhvillimin normal të veprimtarisë parlamentare, kanë cenuar rregullin e zhvillimit të seancave plenare dhe të komisioneve parlamentare, duke kryer veprime të dhunshme të cilat janë në kundërshtim flagrant me Rregulloren. Në seancat plenare të Kuvendit disa deputetë kanë shkaktuar kaos, duke futur dhe ndezur mjete të ndaluara piroteknike, të llojit flakadanë, u kanë vënë zjarrin lëndëve të rrezikshme dhe dokumentacionit parlamentar, kanë zaptuar dhe rrethuar foltoren e Kuvendit, kanë cenuar integritetin fizik të deputetëve të mazhorancës, të stafit administrativ të Kuvendit, të punonjësve të sigurisë dhe të përfaqësuesve të medias të pranishëm në sallë.

54. Gjykata vlerëson të theksojë, se ajo nuk vë në dyshim se ndryshimet e Rregullores janë miratuar në përputhje me parimin e autonomisë parlamentare me qëllim ushtrimin e veprimtarisë parlamentare dhe garantimin e funksionimit të duhur të Kuvendit. Gjykata vëren, gjithashtu, se përdorimi i togfjalëshit “deri në” lejon Kuvendin që, brenda hapësirës së

vlerësimit dhe në varësi të natyrës së shkeljes, të vlerësojë, në përputhje me kompetencat e tij dhe në zbatim të parimit të individualizimit të masës disiplinore, se cila është kohëzgjatja e përshtatshme, në përputhje me rëndësinë e shkeljes dhe pasojat e saj.

55. Po kështu, Gjykata vëren se, edhe në aspekt krahësues me vende të tjera evropiane, përjashtimi i përkohshëm i një deputeti, i cili mund të variojë nga përjashtimi nga pjesa e mbetur e seancës parlamentare dhe deri në përjashtimin nga një numër ditësh ose seancash plenare, është një masë disiplinore që parashikohet edhe në parlamentet e vendeve të tjera. Në Gjermani periudha e përjashtimit është deri në 30 ditë; në Itali ajo varion nga 2 deri në 15 ditë seancash parlamentare; në Bullgari ajo është deri në 3 muaj; në Letoni kohëzgjatja maksimale është 6 seanca parlamentare; në Spanjë pezullimi mund të zgjasë edhe deri në një vit për shkelje të caktuara; në Francë masa e përjashtimit është 15 ditë, e cila mund të zgjatet deri në 30 ditë; në Hungari ajo është 9 ditë seancash parlamentare, e cila mund të jepet në mënyrë të përsëritur, kurse sipas Rregullave të Procedurës të Parlamentit Evropian, masat disiplinore përfshijnë edhe pezullimin e përkohshëm nga të gjitha ose disa nga veprimtaritë parlamentare për një periudhë nga dy deri në 60 ditë.

56. Gjykata thekson, se masat e shtuara disiplinore të përjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 30 ditë ose 60 ditë nuk janë joproporcionale *per se* dhe se përcaktimi i këtij afati kohor (30 ose 60 ditë) përfshihet brenda autonomisë së Kuvendit. Megjithatë, duke pasur parasysh se këto janë masat më të ashpra disiplinore që mund të vendosen ndaj deputetëve, Gjykata do të vlerësojë nëse ato janë proporcionale në drejtim të arsyeve dhe qëllimit që kanë synuar të arrijnë, e lidhur kjo me sjelljet dhe veprimet konkrete që kanë synuar të dispijnojnë.

57. Duke iu rikthyer përmbajtjes së nenit 65/1 të Rregullores, të ndryshuar, Gjykata vëren se në shkronjën “a” të pikës 6 të këtij neni është parashikuar dhënia e masës disiplinore “Përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose seancë plenare deri në 30 ditë”: “*kur deputeti përdor dhunë ndaj deputetëve të tjerë, anëtarëve të Këshillit të Ministrave, punonjësve të shërbimit të seancave, të Gardës së Republikës ose punonjësve të medieve*”. Edhe referuar përmbajtjes së shkronjës “a” të pikës 1 të nenit 65/1, që parashikon

masën disiplinore “Përfashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë”, ajo jepet: *“kur edhe pas tërheqjes së vëmendjes dhe dhënies së vërejtjes nga drejtuesi i seancës/mbledhjes, bën thirrje për përdorim dhune, pengon zhvillimin e rregullt të seancës plenare/ mbledhjes së komisionit, shkakton kaos në seancë plenare/ komision, fyen, kërcënon ose dhunon deputetët e tjerë, drejtuesin e seancës, anëtarët e Këshillit të Ministrave, të ftuarit ose persona të tjerë, apo përdor fjalë fyese për Presidentin e Republikës, Kryeministrin ose institucione të tjera shtetërore”*. Në vlerësimin e Gjykatës të dyja këto parashikime të nenit 65/1, për të njëjtën shkelje të deputetit, pra përdorimi i dhunës ndaj të njëjtave subjekte, kanë parashikuar dhënien e masës disiplinore me kohëzgjatje të ndryshme. Në këtë drejtim, paqartësia e përmbajtjes së shkronjës “a” të pikës 6 të nenit 65/1, duke parashikuar një masë më të ashpër për një shkelje për të cilën në shkronjën “a” të pikës 1 të po këtij neni parashikohet një masë më e butë, është e tillë që çon në arbitraritet në zbatimin e saj, për rrjedhojë e bën atë të papajtueshme me parimet kushtetuese.

58. Për sa i përket përmbajtjes së shkronjës “b” të pikës 7 të nenit 65/1 të Rregullores, ajo parashikon dhënien e masës disiplinore të përjashtimit nga komisionet dhe/ose seanca plenare deri në 60 ditë *“kur deputeti kryen veprime/sjellje që dyshohet se përmbajnë elemente të veprës penale, të parashikuara në Kodin Penal”*. Gjykata thekson se atributi i Kuvendit në miratimin e Rregullores është edhe përcaktimi i masave disiplinore, duke pasur parasysh rëndësinë e shkeljes, bazuar në parimin që masa të jetë efektive dhe proporcionale. Në këtë kuptim, përcaktimi i sjelljeve dhe veprimeve të deputetit që përbëjnë shkelje disiplinore dhe passjellin zbatimin e masave disiplinore duhet të bëhet në mënyrë të qartë dhe konkrete, ndërkohë që referimi, në mënyrë të përgjithshme, në veprime ose sjellje të papërcaktuara, edhe pse ato mund të passjellin përgjegjësi penale, krijon mundësinë e arbitraritetit gjatë zbatimit të tyre. Për rrjedhojë, formulimi i kësaj dispozite, për sa kohë e lidh zbatimin e masës së përjashtimit deri në 60 ditë, e cila është edhe masa më e ashpër disiplinore që mund të jepet ndaj deputetëve, me veprime që dyshohet se përmbajnë elemente të veprave penale, por pa qenë e përcaktuar dhe as e përcaktueshme në mënyrë të qartë se cilat janë ato, lë hapësirë të gjerë vlerësimi dhe interpretimi nga ana e Kuvendit në zbatimin e saj. Kjo, duke pasur parasysh, për më

tepër, se edhe në sjelljet e tjera të deputetëve që passjellin masën disiplinore të përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë mund të gjenden elemente të veprave penale. Për nga mënyra se si është formuluar kjo dispozitë, ajo mbart paqartësi që mund të sjellin pasoja arbitrare në zbatimin e saj nga ana e Kuvendit. Po ashtu, referencat në sjellje që përbëjnë vepra penale krijojnë paqartësi të mëtejshme pasi vënë në dyshim nëse Kuvendi vepron brenda kompetencave të veta. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se edhe shkronja “b” të pikës 7 të nenit 65/1 të Rregullores është e papajtueshme me Kushtetutën.

59. Edhe për sa i përket përmbajtjes së shkronjës “c” të pikës 7 të nenit 65/1, që parashikon dhënien e masës së përjashtimit deri në 60 ditë *“kur deputeti kryen në mënyrë të përsëritur brenda një sesioni parlamentar shkeljet e parashikuara në pikën 6”*, Gjykata vëren se ajo lejon kufizimin e të drejtave të deputetit për të njëjtat shkelje deri në 30 ose 60 ditë. Gjykata vëren se masa disiplinore e përjashtimit deri në 60 ditë është masa më e ashpër dhe më e rëndë që sipas Rregullores jepet ndaj deputetit, duke pasur parasysh kohëzgjatjen dhe shtrirjen e saj përgjatë kohëzgjatjes së sesioneve parlamentare dhe pasojat e tjera që e shoqërojnë atë. Për rrjedhojë, parashikimi i veprimeve dhe shkeljeve që passjellin zbatimin e saj duhet të jetë i përcaktuar ose i përcaktueshëm në mënyrë të qartë dhe të saktë, duke mos lënë hapësirë për interpretimin apo zbatimin e saj në mënyrë diskrecionare, të tillë që mund të cenojë në mënyrë joproporcionale ushtrimin e mandatit përfaqësues. Për më tepër, kjo dispozitë e lidh dhënien e masës me kryerjen e shkeljeve brenda një sesioni parlamentar dhe jo me punimet vjetore ose të legjislaturës. Sipas nenit 74 të Kushtetutës, Kuvendi i zhvillon punimet vjetore në dy sesione; sesioni i parë fillon të hënën e tretë të janarit dhe sesioni i dytë të hënën e parë të shtatorit. Kjo dispozitë është reflektuar edhe në nenin 42, pika 1, të Rregullores, që parashikon, gjithashtu, se data e mbarimit të sesionit dhe ora e fillimit të sesionit të ri të punimeve të Kuvendit njoftohen nga Kryetari i Kuvendit. Duke pasur parasysh kohëzgjatjen e këtyre sesioneve, veçanërisht të sesionit të dytë, përjashtimi i deputetit nga veprimtaria e komisioneve dhe/ose seancës deri në 60 ditë është një periudhë kohore e konsiderueshme, zbatimi i së cilës çon thuajse në pamundësinë e pjesëmarrjes së tij në veprimtarinë parlamentare. Për këto arsye edhe masa disiplinore e

parashikuar nga shkronja “c” e pikës 7 të nenit 65/1 të Rregullores në drejtim të pasojave të saj konsiderohet se është masë më e ashpër se sa është e nevojshme për arritjen e qëllimit të synuar, për rrjedhojë nuk respekton parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes.

60. Gjykata vëren, gjithashtu, se neni 4 i ndryshimeve të Rregullores ka shtuar në nenin 65/1 të Rregullores edhe pikën 9 me këtë përmbajtje: *“Gjatë periudhës së zbatimit të masës disiplinore të parashikuar në pikat 6 dhe 7 të këtij neni, deputeti ndalohet të kryejë dhe çdo veprimtari tjetër si anëtar i Kuvendit.”*. Referuar titullit, por edhe përmbajtjes së nenit 65/1 të Rregullores, ai përcakton ato veprime dhe sjellje të deputetit që konsiderohen shkelje disiplinore dhe passjellin masën disiplinore të rëndë të përjashtimit nga komisionet dhe/ose seanca plenare deri në 10, 30 ose 60 ditë. Duke iu referuar nenit 40 të Rregullores, që parashikon se kur deputetët janë në veprimtari parlamentare, ku përfshihet pjesëmarrja në seancë plenare, në mbledhjet e komisioneve/nënkomisioneve ose të këshillave, në mbledhjet e grupeve parlamentare ose në grupe të ndryshme pune etj., Gjykata arrin në përfundimin se veprimtaria parlamentare përfshin, por nuk kufizohet në veprimtarinë në komisione dhe seancë plenare. Në këtë kuptim, kufizimi i veprimtarisë së deputetit përgjatë kohëzgjatjes së masave disiplinore të përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë edhe përtej pjesëmarrjes së tij në seancë plenare dhe në komisione, në pamje të parë duket se përbën një masë të re disiplinore, të dallueshme nga masat që synojnë të rregullojnë ndryshimet e Rregullores. Kurse për sa i përket natyrës së saj, në drejtim të pasojave në ushtrimin e veprimtarisë parlamentare, ajo duket se e shtrin kufizimin jo vetëm në drejtim të pjesëmarrjes në seancë plenare dhe/ose komisione, por edhe në veprimtari të tjera parlamentare, të cilat parashikohen të listuara në nenin 40 të Rregullores.

61. Gjykata vlerëson se masa disiplinore e përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë, që në kuptim të nenit 63 të Rregullores bën pjesë në masat e rënda, është masa më e ashpër që jepet ndaj deputetit për shkak të kohëzgjatjes së saj. Për rrjedhojë, çdo kufizim tjetër shoqërues i kësaj mase disiplinore përbën një kufizim joproporcional në ushtrimin e mandatit përfaqësues, pasi konsiderohet se është më e ashpër në drejtim të pasojave të saj se sa është e nevojshme për arritjen e qëllimit. Edhe pse subjekti

i interesuar, Kuvendi, ka parashtruar se ky parashikim nuk synon të kufizojë statusin kushtetues të deputetit, ai nuk ka arritur të provojë se në verifikimin që u ka bërë pasojave dhe efekteve të pritshme, ky ka rezultuar të jetë mjeti më i përshtatshëm për të siguruar mbarëvajtjen e veprimtarisë parlamentare. Në vlerësimin e Gjykatës edhe përmbajtja e pikës 9 të nenit 65/1 të Rregullores është e papajtueshme me Kushtetutën, pasi e zhvesh deputetin nga të drejtat e tij që burojnë nga mandati përfaqësues në atë masë që përbën cenim të parimit të demokracisë përfaqësuese.

62. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se edhe pse masat e reja disiplinore dhe shkeljet që passjellin zbatimin e tyre synojnë garantimin e funksionalitetit të Kuvendit, parashikimet e nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores, në pjesën që kanë shtuar në nenin 65/1 të Rregullores pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “a” dhe “b” dhe pikën 9, cenojnë parimin e demokracinë përfaqësuese në drejtim të pasojave të tyre. Për rrjedhojë, këto dispozita duhet të shfuqizohen si të papajtueshme me Kushtetutën.

C.1.2 Për përmbajtjen e dispozitave të tjera të ndryshimeve të Rregullores

63. Për sa u përket dispozitave të tjera të Rregullores të miratuara nga Kuvendi, Gjykata vëren se ato, në thelb, kanë të bëjnë me parashikimin e garancive gjatë procedurës parlamentare, si për zhvillimin e mbledhjeve, ashtu edhe për shqyrtimin e masave disiplinore. Gjykata, për sa kohë që kërkuesi nuk arriti të provojë se në miratimin e këtyre parashikimeve Kuvendi ka vepruar në tejkalim të kompetencave të tij në ushtrimin e parimit të autonomisë vetërregulluese, në mënyrë arbitrare ose me keqbesim, duke sjellë kështu një ndërhyrje joproporcionale në raport me qëllimin e synuar, vlerëson se në lidhje me kërkimet e tjera objekt kërkesë pretendimet e kërkuetit janë të pabazuara. Gjykata, pasi mori në analizë përmbajtjen e pretendimeve të kërkuetit në këndvështrim të raportit mes parimit të autonomisë vetërregulluese të Kuvendit dhe atij të demokracisë përfaqësuese që ushtrohet përmes deputetëve, si dhe në drejtim të respektimit të parimit të proporcionalitetit të ndërhyrjes, arriti në përfundimin se kërkuesi nuk ka arritur të sjellë argumente kushtetuese në drejtim të cenimit të parimit të demokracisë përfaqësuese. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se kërkesa për këtë pjesë duhet të rrëzohet si haptazi e pabazuar.

64. Në përfundim, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkuarit për papajtueshmërinë me Kushtetutën të përmbajtjes së nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores në pjesën që ka shtuar në nenin 65/1 të Rregullores pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikën 9, janë të bazuara, ndaj kërkesa pranohet pjesërisht.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 124, 131 dhe 134, pika 1, shkronja “c”, të Kushtetutës, si dhe neneve 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

VENDOSI:

1. Pranimin pjesërisht të kërkesës.

2. Shfuqizimin e nenit 4 të vendimit nr. 126/2023, datë 14.12.2023, të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë në pjesën që shton në nenin 65/1 të Rregullores së Kuvendit të Shqipërisë pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikën 9.

3. Rrëzimin e kërkesës për kërkimet e tjera.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë, më 19.6.2024.

Shpallur, më 30.7.2024.

Kryetare: Holta Zaçaj (pjesërisht kundër)

Anëtar: Ilir Toska

Anëtar pjesërisht kundër: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Sonila Bejtja, Elsa Toska, Sandër Beci, Marjana Semini, Genti Ibrahim

MENDIM PJESËRISHT KUNDËR

1. Në çështjen me kërkuar 45 deputetë të Kuvendit dhe objekt: “*Shfuqizimi i vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë “Për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin e Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004 “Për miratimin e Rregullores së Kuvendit të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar”, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë*”, kemi votuar për pranimin e pjesshëm të kërkesës dhe shfuqizimin e nenit 4 të vendimit nr. 126/2023 të

Kuvendit vetëm në atë pjesë që shton në nenin 65/1 të Rregullores pikën 6, shkronja “a” dhe pikën 7, shkronjat “b” dhe “c”. Në lidhje me këto parashikime të Rregullores, ne i bashkohemi qëndrimit dhe argumenteve të parashtruara në vendim, por në ndryshim nga shumica, ne kemi mbajtur qëndrim të kundërt për sa i përket shfuqizimit të këtij neni në pjesën që ka shtuar edhe pikën 9 në nenin 65/1 të Rregullores.

2. Në parim, në vlerësimin tonë pretendimet për këtë dispozitë nuk janë argumentuar nga pikëpamja kushtetuese dhe çështjet që ngrihen në këtë drejtim në kërkesë kanë të bëjnë, në thelb, me mënyrën e interpretimit dhe zbatimit të kësaj dispozite nga vetë organet vendimmarrëse brenda Kuvendit. Po kështu, në vlerësimin tonë, kërkuari nuk ka arritur të argumentojë, nga pikëpamja kushtetuese, se në praktikën parlamentare të deritanishme kjo dispozitë është interpretuar në një mënyrë që ka sjellë pasoja në drejtim të mënyrës së ushtrimit të veprimtarisë parlamentare nga deputetët dhe ka cenuar thelbin e ushtrimit të mandatit përfaqësues. Konkretisht, në pikën 9 të nenit 65/1 të Rregullores të shtuar parashikohet se “*gjatë periudhës së zbatimit të masës disiplinore të parashikuar në pikat 6 dhe 7 të këtij neni, deputeti ndalohet të kryejë dhe çdo veprimtari tjetër si anëtar i Kuvendit*”, ndërsa në nenin 40, pika 1, të Rregullores parashikohet: “*Deputetët janë në veprimtari parlamentare kur ata marrin pjesë në seancë plenare, në mbledhjet e komisioneve/nënkomisioneve ose të këshillave, në veprimtari brenda ose jashtë vendit ose veprimtari në zonat zgjedhore, duke njoftuar më parë shërbimet përkatëse në Kuvend, si dhe kur janë në mbledhjet e grupeve parlamentare ose në grupe të ndryshme pune të ngritura nga Kuvendi ose nga komisionet. Procedurat dhe kriteret për vlerësimin e pjesëmarrjes së deputetëve në veprimtarinë parlamentare përcaktohen nga Byroja e Kuvendit*”.

3. Në vlerësimin tonë si gjyqtarë në pakicë, edhe pse neni 40 i Rregullores ka përcaktuar se cilat janë ato veprimtari që kryhen nga deputeti kur ai është në veprimtari parlamentare, pretendimet e kërkuarit në lidhje me përmbajtjen e pikës 9 të nenit 65/1 të Rregullores vlerësojmë se, në thelb, kanë të bëjë me përplasjen mes përmbajtjes së këtyre dy neneve, pra mes parashikimeve të dispozitave të të njëjtit akt. Në këtë drejtim, Gjykata ka theksuar se në juridiksionin kushtetues përfshihet kontrolli i pajtueshmërisë së ligjeve dhe akteve të tjera normative me Kushtetutën, ndërsa shqyrtimi i përplasjeve dhe papajtueshmërive mes dy ligjeve të ndryshme apo

mes ligjeve dhe kodeve nuk është detyrë e kësaj Gjykate. Mënyra e të kuptuarit e të zbatuarit të ligjit dhe e harmonizimit ndërmjet dispozitave të tij me ligje të tjera nuk janë çështje që i përkasin kontrollit kushtetues, për rrjedhojë nuk janë objekt shqyrtimi nga Gjykata (*shih vendimet nr. 9, datë 1.3.2021; nr. 5, datë 5.2.2015; nr. 2, datë 3.2.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Në rastet e konflikteve ndërmjet normave me fuqi të njëjtë juridike zbatohen parimet, sipas të cilave norma e posaçme ka epërsi ndaj normës së përgjithshme (*lex specialis derogat generali*). Në këtë kuptim, mënyra e të kuptuarit, e të zbatuarit të ligjit dhe e harmonizimit ndërmjet dispozitave të tij me ligje të tjera nuk janë çështje që i përkasin kontrollit kushtetues dhe nuk janë objekt shqyrtimi nga Gjykata (*shih vendimet nr. 20, datë 20.4.2021; nr. 9, datë 1.3.2021; nr. 5, datë 5.2.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

4. Edhe pse jurisprudenca e sipërcituar u referohet ligjeve, gjithsesi në vlerësimin tonë logjika kushtetuese është e njëjtë, normat e Rregullores mund të shqyrtohen në raport me Kushtetutën dhe jo në lidhje me nene të tjera të Rregullores. Për rrjedhojë, nuk është në juridiksionin e Gjykatës të shqyrtojë përplasjet mes këtyre normave, por kjo ngelet çështje e interpretimit të organeve të brendshme të Kuvendi, gjatë zbatimit të këtyre dispozitave rast pas rasti, brenda hapësirës së veprimit të tyre në ushtrim të parimit të autonomisë vetërregulluese. Në këtë kuptim, i takon Sekretariatit për Procedurat, Votimet dhe Etikën, si organi kompetent për dhënien e masës disiplinore “përrjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë” në kuptim të nenit 65/2 të Rregullores dhe Byrosë së Kuvendit si organi kompetent për shqyrtimin e ankimit ndaj masave të rënda disiplinore, sipas nenit 65/3, që të vlerësojë nëse ka përplasje mes këtyre parashikimeve dhe, nëse është rasti, edhe t’i interpretojë në mënyrë përfundimtare ato se deri në cilat veprimtari të Kuvendit shtrihet masa disiplinore ndaj deputetit. Ndaj dhe nuk pajtohem me argumentet e shumicës, sipas së cilës: “Referuar nenit 40 të Rregullores... veprimtaria parlamentare përfshin, por nuk kufizohet në veprimtarinë në komisione dhe seancë plenare. Në këtë kuptim, kufizimi i veprimtarisë së deputetit përgjatë kohëzgjatjes së masave disiplinore të përrjashtimit deri në 30 ose 60 ditë edhe përtej pjesëmarrjes së tij në seancë plenare dhe në komisione, në pamje të parë duket se përbën një masë të re disiplinore, të dallueshme nga masat që synojnë

të rregullojnë ndryshimet e Rregullores. Kurse për sa i përket natyrës së saj, në drejtim të pasojave në ushtrimin e veprimtarisë parlamentare, ajo duket se e shtrin kufizimin jo vetëm në drejtim të pjesëmarrjes në seancë plenare dhe/ose komisione, por edhe në veprimtari të tjera parlamentare, të cilat parashikohen të listuara në nenin 40 të Rregullores” (*shih paragrafin 60 të vendimit*).

5. Përveç sa më lart, në rast të interpretimit antikushtetues të këtyre parashikimeve nga organet që si zbatueset e tyre janë edhe interpretueset origjinale të parashikimeve të Rregullores, çdo deputeti, ashtu si çdo individ tjetër, i lind e drejta që, në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “P”, të Kushtetutës, të vërë në lëvizje juridiksionin kushtetues përmes ankimit kushtetues individual për ato pretendime të karakterit substancial që kanë të bëjnë me kufizimin e të drejtave dhe funksioneve të nivelit kushtetues, nëse provon këtë cenim dhe vetëm pasi ka shteruar mjetet e tjera juridike që ofron legjislacioni në fuqi për mbrojtjen e të drejtave.

6. Për më tepër, edhe nëse do i qëndronim qasjes së shumicës në drejtim të verifikimit të kushtetutshmërisë së parashikimeve të pikës 9 të nenit 65/1 të Rregullores, ne vlerësojmë se ajo, duke pasur parasysh funksionin e Gjykatës si ligjvënës negativ për garantimin e kushtetutshmërisë, duhej të kishte vlerësuar nëse në rastin konkret kishte disa mënyra interpretimi të normës dhe nëse mund të bëhej interpretimi pajtues i saj, metodë interpretimi që synon të shërojë normën përmes interpretimit, duke evituar krijimin e boshllëqeve përmes shfuqizimit të saj.

7. Gjykata ka theksuar se ajo niset nga prezumimi i kushtetutshmërisë së normës, si dhe nga mundësia e interpretimit pajtues të saj, i cili është i mundur kur një ligj ose dispozitë ligjore mund të interpretohet në më shumë se një mënyrë, njëra nga të cilat është në pajtim me Kushtetutën. Kjo metodë kërkon efektet kushtetuese të rezultateve të ndryshme dhe përzgjedh rezultatin që është në pajtim me vlerat kushtetuese, duke marrë parasysh këtu të drejtat themelore të individëve (*shih vendimet nr. 5, datë 16.2.2012; nr. 33, datë 24.6.2010; nr. 29, datë 31.5.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Shumica në rastin konkret nuk është ndalur në vlerësimin nëse norma mbart paqartësi të nivelit kushtetues që mund të interpretoheshin nga Gjykata. Në vlerësimin tonë, statusi i deputetit dhe të drejtat e tij që burojnë nga ky status përcaktohen nga neni 70 i Kushtetutës, që

parashikon se deputetët përfaqësojnë popullin, si dhe neni 81, pika 1, i Kushtetutës që parashikon edhe të drejtën e çdo deputeti për të ushtruar nismën ligjvënëse. Për sa kohë që pika 9 e nenit 65/1 të Rregullores nuk përmban asnjë kufizim në drejtëm të së drejtës së deputetëve për takime me zgjedhësit dhe për ushtrimin e nismës ligjvënëse, dispozita mund të interpretohet në mënyrë pajtuese se mund të ndalohet deputeti të marrë pjesë në çdo veprimtari, nëse organet e Kuvendit e interpretojnë në mënyrë të tillë, por pa cenuar thelbin e veprimtarive të nivelit kushtetues, të cilat do të mund të dëmtonin demokracinë përfaqësuese.

8. Edhe në drejtëm të qartësisë dhe cilësisë së normës theksojmë se pavarësisht paqartësive që mund të lindin nga interpretimi literal i një dispozite të caktuar, cilësia e saj nuk përbën gjithmonë shkak për shfuqizim, pasi përmbajtja e saj mund të lexohet në dritën e interpretimit të kryer nga organet interpretuese, në këtë rast Kuvendi. Kur formulimi i një dispozite nuk është mjaft i qartë dhe krijon pasiguri e paqartësi, duhet të shqyrtohet nëse kuptimi i kësaj dispozite është sqaruar ose mund të sqarohet përmes interpretimit nga autoritetet gjyqësore, në këtë rast nga Gjykata Kushtetuese, si organi i vetëm që mund të vendosë kontrollin e pajtueshmërisë së normave të Rregullores. Gjatë interpretimit të normës ligjore, për Gjykatën duhet të ketë rëndësi më tepër të mbrohet norma se sa të shfuqizohet pjesërisht ose tërësisht ajo, pasi duke eliminuar nga rendi juridik një normë që mund të shpëtohet, krijohen boshllëqe normative, të tilla që cenojnë interesa parësorë të mbrojtur nga Kushtetuta, si stabiliteti juridik, ligjshmëria, shteti i së drejtës etj.

9. Për më tepër, shumica është nisur edhe nga interpretimi literal dhe referon papajtueshmërinë mes titullit të dispozitës (nenit 65/1 të Rregullores), i cili bën fjalë për “përfshirje nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë” dhe përmbajtjes së pikës 9 të tij, që e ndalon deputetin edhe në veprimtari të tjera, që në vlerësimin tonë është interpretim i ngushtuar, i cili nuk i përgjigjet qëllimit të saj, pasi përmes tij është synuar ashpërsimi i masës disiplinore. Në këtë drejtëm nuk pajtohemi me shumicën, sipas së cilës “*masa disiplinore e përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë, që në kuptim të nenit 63 të Rregullores bën pjesë në masat e rënda, është masa më e ashpër që jepet ndaj deputetit për shkak të kobëzgjatjes së saj. Për rrjedhojë,*

çdo kufizim tjetër shoqëruar i kësaj mase disiplinore përbën një kufizim joproportional në ushtrimin e mandatit përfaqësues, pasi konsiderohet se është më e ashpër në drejtëm të pasojave të saj se sa është e nevojshme për arritjen e qëllimit.” (shih paragrafin 61 të vendimit). Në vlerësimin tonë, Kuvendi është brenda hapësirës të tij të ashpërsimit të masave disiplinore deri në nivelin që nuk provohet prejka e thelbit të funksionit të deputetit si përfaqësues i popullit, që do të thotë veprimtaria e tij në zonat zgjedhore dhe nismat ligjvënëse. Testi i proporcionalitetit në kuptimin kushtetues në rastin konkret nuk është i njëjtë si ai i kërkuar nga neni 17 i Kushtetutës, pasi ka diferenca në qëllimin parësor të nenit 17, i cili mbron individët nga veprimtaria legjislative që nuk respekton thelbin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut përmes ligjeve, me synim rregullimin e jetës shoqërore, ekonomike, juridike, politike në fusha të caktuara, dhe raportet mes individit dhe shtetit, krahasuar me Rregulloren e Kuvendit që është akt i brendshëm i këtij organi, i cili ka si qëllim parësor rregullat e organizimit dhe funksionimit të tij (neni a/1 i Rregullores).

10. Në përfundim, për të gjitha argumentet e lartpërmendura, vlerësojmë se kërkesa duhej të ishte rrëzuar si e pabazuar edhe për sa i përket përmbajtjes së nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores që kanë shtuar pikën 9 në nenin 65/1 të Rregullores.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Sandër Beci, Elsa Toska, Genti Ibrahim

MENDIM PJESËRISHT KUNDËR

1. Në gjykimin kushtetues të çështjes të vënë në lëvizje nga 45 deputetë, për shfuqizimin e ndryshimeve të Rregullores së Kuvendit, jemi pjesërisht kundër qëndrimit të shumicës, pasi vlerësojmë se kërkesa duhej të ishte pranuar edhe në lidhje me kërkimin për shfuqizimin e neneve 2, 3, 4 (tërësisht), 5 dhe 6, pika 1. Në mbështetje të nenit 132, pika 3, të Kushtetutës dhe nenit 72, pika 8, të ligjit nr. 8577/2000, që parashikojnë publikimin e mendimit kundër së bashku me vendimin përfundimtar të Gjykatës, parashtrojmë në vijim argumentet që mbështesin qëndrimin tonë.

2. Fillimisht theksojmë se i jemi bashkuar shumicës për çështjet e juridiksionit, legjitimitetit dhe të kufijve të kontrollit kushtetues që ushtron Gjykata në rastin e Rregullores së Kuvendit për të realizuar

ekuilibrin e duhur që duhet të ekzistojë midis parimit kushtetues të autonomisë parlamentare dhe atij të demokracisë përfaqësuese. Po kështu, kemi ndarë të njëjtin qëndrim me shumicën edhe për arsyetimin dhe përfundimin se neni 4 i ndryshimeve të Rregullores, në pjesën që shton pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikën 9 të nenit 65/1 të Rregullores, është në kundërshtim me Kushtetutën, ndaj duhet të shfuqizohet. Ajo që na ndan me shumicën lidhet me kërkimet për kontrollin e neneve 2, 3, 4 (pjesa tjetër e tij), 5 dhe 6, pika 1, të ndryshimeve të Rregullores, dispozita për të cilat, në ndryshim nga shumica, vlerësojmë se nuk pajtohen me Kushtetutën. Në mendimin tonë, edhe përmbajtja e këtyre dispozitave nuk garanton balancën që duhet të ekzistojë midis parimeve kushtetuese të autonomisë parlamentare në drejtim të funksionalitetit të Kuvendit dhe demokracisë përfaqësuese.

3. Për qëllime të kësaj analize, evidentojmë jurisprudencën e Gjykatës, e cila ka pohuar se asnjë dispozitë e Kushtetutës nuk mund të nxirret jashtë kontekstit të saj dhe të interpretohet më vete, pasi çdo dispozitë kushtetuese duhet të interpretohet në mënyrë që të jetë e pajtueshme me parimet themelore kushtetuese, kjo për arsye se të gjitha normat dhe parimet kushtetuese formojnë një sistem harmonik, pa kontradikta të brendshme. Në leximin e Kushtetutës nevojitet harmonizimi i tekstit të saj integral dhe pajtimi i atyre dispozitave që mund të duket se krijojnë përplasje mes tyre (*shih vendimet nr. 36, datë 4.11.2021; nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

4. Gjithashtu, siç pohon shumica, Kuvendi, pavarësisht se gëzon një hapësirë të gjerë lirie për të vendosur rregullat disiplinore për të realizuar funksionalitetin dhe për të ruajtur dinjitetin institucional, nuk mund të cenojë parimin e demokracisë përfaqësuese, duke kufizuar statusin e deputetëve të veçantë. Ruajtja e balancës midis parimeve kushtetuese kërkon që Kuvendi duhet të ndërhyjë për të arritur vetëm objektivat legjitimë të tij, pa shkuar përtej asaj që është e nevojshme, ndaj duhet që ai të analizojë dhe të eliminojë efektet negative të ndërhyrjes së tij (*shih paragrafët 39 dhe 49 të vendimit*). Për të garantuar balancën midis këtyre parimeve kushtetuese, Kuvendi duhet të mbajë në konsideratë edhe parimin e sigurisë juridike, në kuptimin e qartësisë së normave juridike dhe barazisë përpara ligjit (*shih paragrafin 51 të vendimit*).

5. Mbi bazën e standardeve të mësipërme, arrijmë në përfundimin se parimet kushtetuese nuk mund të përzgjidhen në zbatimin e tyre, as të interpretohen veçmas dhe as të nxirren jashtë kontekstit të tyre. Ato formojnë një sistem harmonik, ndaj organet e pushtetit publik, përfshirë Kuvendin, kur nxjerrin akte gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre, duhet të kujdesen që efektet e zbatimit të tyre të mos cenojnë harmoninë midis parimeve kushtetuese, sepse përndryshe rezultati i akteve të pushtetit publik cenon vetë Kushtetutën.

6. Thënë sa më sipër, analiza jonë do të ndalet fillimisht në vlerësimin e përmbajtjes tërësore të nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores së Kuvendit, për të vlerësuar nëse parashikimet e tij respektojnë ekuilibrin që duhet të ekzistojë midis parimeve kushtetuese të lartpërmendura, për të vijuar më pas me analizën e neneve 2, 3, 5 dhe 6, pika 1, të ndryshimeve të saj.

a) Në lidhje me nenin 4 të ndryshimeve të Rregullores

7. Neni 4 i ndryshimeve të Rregullores ka bërë disa ndryshime në nenin 65/1 të Rregullores dhe më konkretisht ka riformuluar titullin e tij, duke përfshirë llojet e reja të masave disiplinore, si dhe ka shtuar përmbajtjen e nenit 65/1, me 4 pika të tjera (pikat 6, 7, 8 dhe 9), duke përcaktuar shkelje të reja disiplinore dhe sanksionet përkatëse. Në kushtet kur i jemi bashkuar shumicës për përmbajtjen e shtuar të pikës 6, shkronja “a”, pikës 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikës 9 në nenin 65/1 të Rregullores, vlerësojmë të ndalemi në vijim në analizën e pretendimeve mbi pikat e tjera të shtuara me nenin 4, pretendime për të cilat Gjykata ka vlerësuar se janë të pabazuara, konkretisht për pikën 6, shkronjat “b” dhe “c”, pikën 7, shkronja “a” dhe pikën 8.

8. Pika 6, shkronja “b”, parashikon: “6. Masa disiplinore “përgjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 30 ditë” jepet në rastet: b) kur deputeti përmes veprimeve të qëllimshme dëmton pajisjet dhe orenditë ose heq funksionalitetin e tyre logjistik në sallën e seancave/mbledhjes.”.

9. Nga kjo përmbajtje vlerësojmë se dëmtimi i qëllimshëm i pajisjeve dhe orendive ose heqja e qëllimshme e funksionalitetit logjistik, janë koncepte tepër të gjera dhe lënë vend për të caktuar masën disiplinore të përjashtimit të deputetit deri në 30 ditë edhe për sjellje me pasoja të lehta. Sjellje të tilla janë, por pa u kufizuar në to, dëmtimi i lehtë i orendive me gërvishtje ose ngjyrosje ose heqja e funksionalitetit logjistik për disa çaste. Ato mund të

jenë pjesë e shprehjes së aksionit parlamentar, si formë e qëndrimit politik dhe, kur shfaqen si të tilla, duhet të gëzojnë garancitë mbrojtëse të lirisë së shprehjes. Aq më delikate bëhet situata nëse sjelljet e lehta që bien në fushën e veprimit të pikës 6, shkronja “b”, nuk janë të përsëritura. Për rrjedhojë, këto lloj aktesh nuk duket se sjellin pengesa të tilla në ushtrimin e veprimtarisë parlamentare në komisione ose seancë plenare që të përligjin përjashtimin e deputetit nga veprimtaria parlamentare deri në 30 ditë.

10. Pa vënë në dyshim rëndësinë që ka në një shoqëri demokratike funksionaliteti i Kuvendit dhe dinjiteti institucional të tij, theksojmë se rregullat disiplinore të Kuvendit duhet të arrijnë ekuilibrin e duhur, që siguron trajtimin e drejtë të pakicës parlamentare, dhe nuk duhet të shërbejnë si bazë që shumica parlamentare të abuzojë me pozitën e saj dominuese. Ky ekuilibër nuk duket i realizuar nga përmbajtja e kësaj dispozite. Konceptet tepër të gjera të pikës 6, shkronja “b”, janë të paqarta dhe, për pasojë, krijojnë hapësirë për arbitraritet në zbatimin e tyre, sidomos nëse subjekti i masës disiplinore është një deputet jashtë radhëve të shumicës parlamentare. Në këtë pikë duhet vënë në dukje se organet e Kuvendit, që verifikojnë shkeljet dhe caktojnë masat disiplinore, janë të organizuara nën parimin e konfigurimit politik të Kuvendit, pra ku shumica parlamentare gëzon numrin e kërkuar të votave.

11. Për sa më lart, vlerësojmë se përmbajtja e pikës 6, shkronja “b”, cenon balancën midis parimit të autonomisë parlamentare dhe parimit të demokracisë përfaqësuese. Kuvendi, brenda hapësirës së gjerë të vlerësimit, ka vendosur një rregull disiplinor për të garantuar funksionalitetin dhe ruajtur dinjitetin e tij institucional, por rregulli i miratuar nuk ka përmbajtje të qartë dhe nuk eliminon pasojat negative që vijnë në veprimtarinë politike të deputetëve.

12. Në vijim, vërejmë se *pika 6, shkronja “c”, e shtuar në nenin 65/1 të Rregullores, parashikon: “6. Masa disiplinore “përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 30 ditë” jepet në rastet: c) kur deputeti kryen në mënyrë të përsëritur brenda një sesioni parlamentar shkeljet e parashikuara në pikën 1 të këtij neni.”* Referenca e përdorur në këtë dispozitë, pra pika 1 e nenit 65/1 të Rregullores, parashikon se masa disiplinore “përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10

ditë” i jepet deputetit edhe për shkelje të lehta, siç janë: a) kur edhe pas tërheqjes së vëmendjes dhe dhënies së vërejtjes nga drejtuesi i seancës/mbledhjes, bën thirrje për përdorim dhune, pengon zhvillimin e rregullt të seancës plenare/mbledhjes së komisionit, shkakton kaos në seancë plenare/ komision, fyen, kërcënon ose dhunon deputetët e tjerë, drejtuesin e seancës, anëtarët e Këshillit të Ministrave, të ftuarit ose persona të tjerë, ose përdor fjalë fyese për Presidentin e Republikës, Kryeministrin, ose institucione të tjera shtetërore; b) kur refuzon të dalë nga salla e seancës/mbledhjes, hyn ose përpiqet të hyjë në sallë përpara mbarimit të masës disiplinore të dhënë; c) në rastet e ngacmimit seksual të çfarëdo forme, të parashikuar nga neni 10 i Kodit të Sjelljes së Deputetit. Nga ana tjetër, sipas pikës 3 të nenit 65/1 të Rregullores, në rast se deputeti, ndaj të cilit është marrë masa e parashikuar në pikën 1 të këtij neni, refuzon të dalë ose përpiqet të hyjë në sallën e seancës plenare/komisioneve përpara mbarimit të kësaj mase disiplinore, afati i saj dyfishohet.

13. Nga leximi i kombinuar i këtyre dispozitave, vlerësojmë se përmbajtja e *pikës 6, shkronja “c”,* është e paqartë. Ajo krijon hapësirë për interpretim arbitrar, sepse lejon që për të njëjtat shkelje të jenë të zbatueshme dy lloj masash disiplinore, në kushtet kur pika 3 e nenit 65/1 të Rregullores parashikon ashpërsimin e masës, duke e dyfishuar atë, vetëm në rast se deputeti shfaq sjellje refuzuese që bëhen shkak për cenimin/pengimin e veprimtarisë së Kuvendit. Me fjalë të thjeshta, nëse një deputet urdhërohet të dalë nga salla e mbledhjes dhe ai refuzon të dalë, atij i caktohet masa disiplinore e përjashtimit për 10 ditë sipas pikës 1, të nenit 65/1 të Rregullores. Nëse ai refuzon sërish të dalë, duke shpjeguar qëndrimin e tij politik, deputeti gjendet përpara dy sanksioneve: (i) dyfishimit të masës së përjashtimit në 20 ditë, sipas pikës 3 të nenit 65/1; (ii) ose përjashtimit për 30 ditë sipas pikës 6, shkronja “c”. Jo vetëm kaq, por për disa shkelje fare të lehta të parashikuara në pikën 1 të nenit 65/1 të Rregullores, ku kufiri midis qëndrimit politik dhe funksionimit efektiv të Kuvendit është tepër i hollë (për ilustrim deputeti gjatë fjalës së tij jep një vlerësim politik për veprimtarinë e një institucioni shtetëror, vlerësim i cili nga shumica parlamentare mund të konsiderohet si fjalë fyese dhe në vijim, ai e përsërit vlerësimin tij politik për institucionin),

dispozita në fjalë lejon që deputeti të përjashtohet 30 ditë.

14. Për sa më lart, vlerësojmë se edhe pika 6, shkronja “c”, cenon balancën midis parimit të autonomisë parlamentare dhe parimit të demokracisë përfaqësuese. Kuvendi, brenda hapësirës së gjerë të vlerësimit, ka vendosur një rregull disiplinor për të garantuar funksionalitetin dhe ruajtur dinjitetin e tij institucional, por rregulli i miratuar nuk ka përmbajtje të qartë dhe nuk eliminon pasojat negative që vijnë në veprimtarinë politike të deputetëve.

15. Për sa i përket pikës 7, shkronja “a”, të shtuar në nenin 65/1 të Rregullores, vërejmë se ajo parashikon: “7. Masa disiplinore *“përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 60 ditë” jepet në rastet: a) kur deputeti përdor lëndë apo mjete piroteknike, tymuese, bojëra dhe materiale ose mjete të tjera të ngjashme brenda sallës së zhvillimit të punimeve të Kuvendit/mbledhjes së komisionit /brenda mjedisve të Kuvendit.”*

16. Fillimisht, jemi të mendimit se kohëzgjatja për 60 ditë në raport me llojin e shkeljeve dhe kohëzgjatjen prej 4 muajsh (120 ditë) dhe më pak se 7 muaj (rreth 200 ditë) të sesioneve parlamentare, të rregulluara nga neni 74, pika 1, i Kushtetutës, është *per se* e ashpër dhe krijon një raport të zhdrejtë midis nevojës për të garantuar funksionalitetin dhe dinjitetin e Kuvendit dhe ushtrimit të veprimtarisë parlamentare.

17. Në shtesë të këtij argumenti, vlerësojmë se edhe formulimi i dispozitës paraqet problematika që përballin në mënyrë të pabalancuar nevojën për disiplinën në Kuvend me lirinë e shprehjes së deputetit. Kështu, konceptet e përdorimit të “lëndëve” ose “mjeteve” piroteknike dhe tymuese janë barazuar me bojërat, pa treguar nëse është e domosdoshme që përdorimi i tyre të ketë sjellë ndonjë pasojë për funksionalitetin e Kuvendit dhe mbrojtjen e dinjitetit institucional të tij. Më tej, përmbajtja e dispozitës bëhet edhe më e paqartë, sepse parashikon përdorimin e materialeve ose mjeteve të tjera të ngjashme. Natyrshëm lind pyetja, që mbetet pa përgjigje të qartë: Të ngjashme me cilat? Me lëndët piroteknike, me materialet tymuese apo me bojërat? Duke shkuar edhe më tej, kjo dispozitë ndalon përdorimin e bojërave, si dhe të mjeteve e materialeve të ngjashme në çdo mjedis të Kuvendit, që ngre pyetje të tjera, të cilave nuk mund t’u jepen përgjigje të qarta: A përfshin koncepti i

mjedisit edhe zyrën e deputetit? A përfshihet salla ku një grup parlamentar zhvillon mbledhjet institucionale të tij? A përfshihen mjediset e jashtme të Kuvendit, ku edhe mund të mbahen qëndrime politike protestuese, si pjesë e lirisë së shprehjes?

18. Për sa më lart, vlerësojmë se edhe pika 7, shkronja “a”, cenon balancën midis parimit të autonomisë parlamentare dhe parimit të demokracisë përfaqësuese. Kuvendi, brenda hapësirës së gjerë të vlerësimit, ka vendosur një rregull disiplinor për të garantuar funksionalitetin dhe ruajtur dinjitetin e tij institucional, por masa disiplinore e parashikuar është tepër e ashpër, ndërsa llojet e shkeljeve të parashikuara nuk janë të qarta, ndaj pasojat negative që vijnë në veprimtarinë politike të deputetëve nuk mund të eliminohen.

19. Në lidhje me pikën 8, vërejmë se ajo parashikon: “8. Kërkesa për marrjen e masës disiplinore, sipas pikave 6 dhe 7 të këtij neni, paraqitet me shkrim nga jo më pak se 7 deputetë dhe jo më vonë se 48 orë nga dita e konstatimit të ngjarjeve/rasteve.”. Është e qartë se kjo dispozitë rregullon në mënyrë të posaçme masat e rënda disiplinore të parashikuara nga pikat 6 dhe 7 të nenit 65/1 të Rregullores, që do të thotë se pika 8 nuk mund të zbatohet në mënyrë të shkëputur nga ato sepse përmbajtja e saj i shërben procedurës së tyre. Në kushtet kur vlerësojmë se pikat 6 dhe 7 të nenit 65/1 të Rregullores nuk pajtohen me Kushtetutën, jemi të mendimit se, për koneksitet, edhe pika 8 duhet të shfuqizohet.

20. Në përmbyllje të kësaj analize, në ndryshim nga shumica, çmojmë se neni 4 i ndryshimeve të Rregullores duhej shfuqizuar në tërësinë e tij, sipas arsytimit të mësipërm.

b) Në lidhje me nenet 2, 3 dhe 5 të ndryshimeve të Rregullores

21. Neni 2 i ndryshimeve të Rregullores ka riformuluar shkronjën “d” të pikës 1 të nenit 63 të Rregullores si vijon: “d) *përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë*”, kurse neni 3 i ndryshimeve të Rregullores ka riformuluar pikën 2 të nenit 65 të Rregullores si vijon: “2. Në rast se deputeti nuk pranon të dalë nga salla ose përpiqet të hyjë në sallën e seancës plenare/mbledhjes së komisionit, drejtuesi i seancës plenare/komisionit i kërkon Sekretariatit për Procedurat, Votimet dhe Etikën marrjen e masës disiplinore *“përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë”*. Për sa i përket nenit 5 të ndryshimeve të Rregullores, ai ka riformuluar pikat 1 dhe 5 të nenit 65/2 të

Rregullores, si vijon: “1. Masa disiplinore “përgjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë” jepet nga Sekretariati për Procedurat, Votimet dhe Etikën. Mbledhja e Sekretariatit zhvillohet brenda 48 orëve nga depozitimi i kërkesës. 5. Vendimi i dhënë për rastet e parashikuara në pikën 1, shkronjat “a” dhe b”, pikat 6 dhe 7 të nenit 65/1 publikohet në faqen zyrtare të Kuvendit. Për rastet e parashikuara në pikën 1, shkronja “c”, të nenit 65/1 publikimi bëhet vetëm me pëlqimin e personit/viktimë e ngacmimit seksual”.

22. Në lidhje me këto dispozita, për sa kohë që përmbajtja e tyre u referohet në mënyrë të posaçme përmbajtjes së pikave 6 dhe 7 të nenit 65/1 të Rregullores, që kanë parashikuar masat disiplinore të përgjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri 30 ditë ose 60 ditë, mbi të njëjtë qasje që kemi mbajtur në lidhje me pikën 8 të nenit 65/1 të Rregullores, të shtuar me nenin 4 të ndryshimeve të Rregullores, vlerësojmë se edhe në këtë rast, për koneksitet, edhe këto dispozita duhet të shfuqizohen për sa kohë ato ngelen pa përmbajtje dhe të pazbatueshme.

c) Në lidhje me nenin 6 të ndryshimeve të Rregullores

23. Neni 6 i ligjit të ndryshimeve të Rregullores, që ka ndryshuar 65/3 të Rregullores, parashikon se “me paraqitjen e ankimit, urdhri i drejtuesit të seancës plenare/komisionit dhe/ose vendimi i Sekretariatit për Procedurat, Votimet dhe Etikën pezullohet me vendim të ndërmjetëm të Byrosë së Kuvendit deri në dhënien e vendimit”. Në parashikimin e mëparshëm të kësaj dispozite pezullimi ishte një masë automatike, i cili bëhej menjëherë me paraqitjen e ankimit.

24. Nga analiza krahasimore vërejmë se neni 6 ka ulur garancitë procedurale që duhet të gëzojë deputeti në rast se paraqet ankim ndaj masave të rënda disiplinore, sidomos për deputetin që nuk i përket shumicës parlamentare. Pra, nëse sipas regjimit të mëparshëm ankimi i deputetit pezullonte automatikisht zbatimin e masës disiplinore të dhënë ndaj tij, me rregullat e reja, pezullimi i nënshtrohet vendimarrjes së ndërmjetme të Byrosë. Në këtë pikë, sjellim në vëmendje se Byroja e Kuvendit, bazuar në parimin e konfigurimit politik, përbëhet në shumicë nga deputetë të mazhorancës, që do të thotë se vendimarrja për pezullimin ose jo të masës disiplinore mund të kthehet edhe në një mjet të shumicës për të kufizuar ushtrimin e të drejtave të deputetëve, duke çuar deri në pamundësinë e ushtrimit të mandatit përfaqësues. Në thelb, neni 6

prek garancitë procedurale që lidhen me të drejtën e ankimit efektiv ndaj masës disiplinore, e cila është pjesë e procesit të rregullt, e mbrojtur në nivel kushtetues.

25. Në përfundim të këtij arsytimi, vlerësojmë se kërkesa duhej të ishte pranuar edhe në lidhje me pretendimet për përmbajtjen e neneve 2, 3, 4 (tërësisht), 5 dhe 6, pika 1, të ndryshimeve të Rregullores, të cilat duhet të ishin shfuqizuar si të papajtueshme me Kushtetutën.

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari

MENDIM PJESËRISHT KUNDËR

1. Në shqyrtimin e çështjes nr. 4 (Nj) 2023 që i përket kërkesës së subjektit kushtetues jo më pak se një e pesta e deputetëve të Kuvendit, me objekt shfuqizimin e vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit “Për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin e Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004 “Për miratimin e Rregullores së Kuvendit të Republikës së Shqipërisë, të ndryshuar”, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, nuk pajtohem tërësisht me qëndrimin e shumicës, pasi, në vlerësimin tim, duhej të ishte pranuar edhe kërkitimi për shfuqizimin e neneve 2, 3, 4 (tërësisht), 5 dhe 6, pika 1, të vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit, pasi janë të papajtueshme me Kushtetutën. Për rrjedhojë, në vijim, do të parashtoj argumentet e mia si gjyqtare në pakicë.

2. Fillimisht vlerësoj të qartësoj qëndrimin tim për sa i përket juridiksionit të Gjykatës për shqyrtimin e Rregullores. Edhe pse pajtohem me përfundimin e arritur nga shumica se Gjykata ka juridiksion për gjykimin e çështjes, nuk pajtohem me shkaqet mbi të cilat ajo ka arritur në këtë përfundim, pasi vlerësoj se ky juridiksion buron drejtpërdrejt nga përmbajtja e shkronjës “a” të pikës 1 të nenit 131 të Kushtetutës. Kjo sepse Rregullorja, edhe pse nuk është tipikisht dhe formalisht një ligj, në thelb dhe në përmbajtje përbën aktin mbi të cilin organizohet dhe funksionon Kuvendi, pra barazohet me ligjin organik të këtij organi. Gjykata ka theksuar se në ndryshim nga organet kushtetuese, organizimi dhe funksionimi i të cilave rregullohen me ligje të veçanta të miratuara me shumicë të cilësuar (nenet 6 dhe 81, pika 2, shkronja “a”, të Kushtetutës), Kuvendi organizohet dhe funksionon sipas Rregullores së miratuar nga shumica e të gjithë anëtarëve të tij (neni 75, pika 2, i Kushtetutës). E

drejta e Kuvendit për të miratuar rregullat e organizimit dhe të funksionimit të tij ka të bëjë me autonominë procedurale (normative dhe organizative) të këtij organi, i cili ka të drejtën ekskluzive për të rregulluar organizimin e tij, rolin e deputetëve, strukturën dhe procedurat e brendshme (*shih vendimin nr. 1, datë 16.2.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Fakti që Kushtetuta e ka parashikuar drejtpërdrejt, në nenin 75 të saj, aktin me të cilin Kuvendi do të rregullojë organizimin dhe veprimtarinë e tij, nënkupton se ajo e ka ngritur Rregulloren në nivelin e ligjit, duke i njohur një status të veçantë dhe të ndryshëm nga ato të akteve të këtij lloji (rregullore) që miratohen nga organet e tjera. Për rrjedhojë, duke qenë se Rregullorja barazohet me ligjin organik të Kuvendit, ajo i nënshtrohet kontrollit kushtetues nga kjo Gjykatë ashtu si edhe çdo ligj tjetër sipas nenit 131, pika 1, shkronja “a”, të Kushtetutës.

3. Duke i qëndruar kësaj qasjeje në drejtim të juridiksionit të Gjykatës unë kam mbajtur qëndrimin, në vijim, se edhe kontrolli që Gjykata ushtron në këtë rast është pikërisht i njëjtë me atë që ushtrohet në rastet e kontrollit abstrakt të ligjeve që kufizojnë të drejta dhe liri kushtetuese. Pra, në vlerësimin tim, analiza e Gjykatës do të duhej të ishte kryer në drejtim të respektimit të kriterëve të nenit 17 të Kushtetutës, për sa kohë që në kërkesë është pretenduar pikërisht kufizimi i të drejtave të deputetëve që burojnë nga mandati përfaqësues në kundërshtim me këtë dispozitë kushtetuese, konkretisht me parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes. Për rrjedhojë, e gjej të sforcuar qasjen e Gjykatës që i ka lidhur pretendimet e kërkesës me parimin e demokracisë përfaqësuese, e në vijim edhe mënyrën se si ajo e ka trajtuar parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes, duke e konsideruar si një parim autonom të zbatueshëm në rastin konkret. Ndërkohë që në qasjen time parimi i proporcionalitetit në rastin konkret duhet të analizohet në kuptim të përmbajtjes së nenit 17 të Kushtetutës, që kërkon që kufizimi të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë.

4. Po kështu, sipas nenit 51 të ligjit nr. 8577/2000, gjatë shqyrtimit të kërkesave të parashikuara nga nenet 49 e 50 të këtij ligji, Gjykata vlerëson: a) përmbajtjen e ligjeve dhe të akteve normative; b) formën e ligjeve dhe të akteve normative; c) procedurën për miratimin, shpalljen dhe hyrjen në fuqi të tyre. Në këtë kuptim, për sa

kohë që bëhet fjalë për ushtrimin e kontrollit abstrakt të një ligji organik, Gjykata vlerëson edhe verifikimin e pretendimeve për respektimin e procedurës parlamentare. Për rrjedhojë, në lidhje me pretendimin për shqyrtimin e Rregullores me procedurë të përsheptuar, vlerësoj, ndryshe nga shumica, se ai bën pjesë në juridiksionin kushtetues, por kërkesi nuk ka sjellë argumente të mjaftueshme për të provuar cenimin e të drejtave të tij kushtetuese. Pra, në vlerësimin tim, ky pretendim është i pabazuar në themel.

5. Për sa i përket dispozitave të Rregullores, edhe pse i bashkohem pjesërisht shumicës për shfuqizimin e nenit 4 të vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit, në pjesën që ai shton në nenin 65/1 të Rregullores pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikën 9, unë kam mbajtur qëndrimin se kërkesa ishte e bazuar dhe duhej të pranohej edhe për një pjesë tjetër të dispozitave të kundërshtuara, konkretisht për nenet 2, 3, 4 (tërësisht), 5 dhe 6, pika 1.

6. Për sa i përket nenit 1 të vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit, i cili ka ndryshuar nenin a/5 të Rregullores, duke parashikuar zhvillimin e mbledhjeve në distancë nëpërmjet mjeteve të komunikimit elektronik ose në mënyrë të kombinuar, në vlerësimin tim edhe pse sjell një kufizim në drejtim të pjesëmarrjes fizike të deputetëve në veprimtarinë parlamentare, kjo ndërhyrje nuk është e tillë që të çojë në asgjësimin e përfaqësimit të popullit përmes deputetëve. Për më tepër, edhe vetë kërkesi nuk ka arritur të argumentojë në kërkesën e tij se kjo mënyrë e zhvillimit të mbledhjeve është e tillë që i vë deputetët në pamundësi efektive dhe reale që të dëgjohen apo që të ushtrojnë të drejtat dhe liritë e tjera që burojnë nga statusi përfaqësues, përfshi lirinë e shprehjes.

7. Për sa i përket përmbajtjes së nenit 2 të vendimit nr. 126/2023, që ka riformuluar nenin 63, pika 1, shkronja “d”, duke ashpërsuar masën disiplinore të përjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare në drejtim të kohëzgjatjes së saj deri në 30 ose 60 ditë, e konsideroj këtë dispozitë joproporcionale për sa kohë që në analizën time kjo masë është e tillë që mund të çojë në asgjësimin e parimit të përfaqësimit të popullit (sovrانيت - zgjedhësve) përmes deputetëve (të zgjedhurve) në veprimtarinë parlamentare. Duke e parë përmbajtjen e kësaj dispozite të lidhur me nenin 3 të vendimit nr.

126/2023, që ka riformuluar pikën 2 të nenit 65 të Rregullores, si cili thotë se: *“në rast se deputeti nuk pranon të dalë nga salla ose përpiqet të hyjë në sallën e seancës plenare/mbledhjes së komisionit, drejtuesi i seancës plenare/komisionit i kërkon Sekretariatit për Procedurat, Votimet dhe Etikën marrjen e masës disiplinore “përgjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë” dhe nenin 4 të vendimit nr. 126/2023, që ka ndryshuar dhe shtuar disa pika në nenin 65/1 të Rregullores, konkretisht pikat 6, 7, 8 dhe 9 që parashikojnë shkeljet për të cilat jepet masa e përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë, mënyrën e paraqitjes së kërkesës për marrjen e masës, si edhe ndalimin që gjatë kohëzgjatjes së këtyre masave deputeti të mos kryejë asnjë veprimtari parlamentare, vlerësoj se edhe këto dispozita janë të papajtueshme me Kushtetutën për sa kohë që përmes këtyre të fundit Kuvendi ka përcaktuar ato sjellje dhe veprime të deputetëve që pasjellin masën e përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë. Për sa kohë që qasja ime është që në vetvete kohëzgjatja e këtij kufizimi (deri në 30 ose 60 ditë) në pjesëmarrjen e deputetit në mbledhjet e komisioneve dhe/ose seancës plenare është e tillë që pothuajse e zhvesh dhe asgjëson çdo të drejtë që atij buron nga mandati përfaqësues, edhe dispozitat që parashikojnë shkaqet për të cilat jepen këto masa janë, po ashtu, joproporcionale. Sistemi disiplinor i Rregullores është i tillë që e ka lidhur masën disiplinore të përjashtimit nga veprimtaria e komisioneve ose seancave edhe me sanksione të tjera me natyrë financiare, siç është heqja e pagës për shkak të mospjesëmarrjes së deputetit në mbledhjet përkatëse nga të cilat është përjashtuar. Pra masa e përjashtimit në vetvete shoqërohet edhe me sanksionin financiar, ndaj duke i parë këto pasoja së bashku, zgjatja e afatit të përjashtimit deri në 30 ose 60 ditë bëhet joproporcionale në këtë drejtim.*

8. Po kështu, Rregullorja parashikon mundësinë e përsëritjes së masës së përjashtimit dhe në këtë kuptim nuk është arritur të argumentohet nga Kuvendi se përse masa e mëparshme disiplinore e përjashtimit, me kohëzgjatje deri në 10 ditë, e zbatuar dhe e parë së bashku edhe me elementet (pasoja) që kam evidentuar, nuk ishte e mjaftueshme për të arritur qëllimin që synon sanksionimi i një dënimi me natyrë disiplinore. Për nga natyra dhe pasojat e masave të reja, që e çojnë përjashtimin deri në 2 muaj, e shoqëruar kjo edhe me sanksionin financiar, në vlerësimin tim këto

masa janë më të ashpra se sa është e nevojshme për të arritur qëllimin e synuar.

9. Në të njëjtën linjë, në analizë të parimit të proporcionalitetit sipas nenit 17 të Kushtetutës, konsideroj, në të njëjtën mënyrë si shumica, se pika 9 e nenit 65/1, e shtuar me nenin 4 të vendimit nr. 126/2023, në thelb ndalon deputetin nga ushtrimi i çdo të drejte dhe lirie që i buron nga statusi kushtetues. Mënyra se si është formuluar kjo dispozitë, pavarësisht qëndrimit të subjektit të interesuar, Kuvendit në lidhje me të, duke u munduar ta kufizojë në veprimtari që lidhen me punët e komisioneve dhe seancat plenare, në vlerësimin tim shtrihet deri në të drejtën e nismës ligjvënëse apo nismave të tjera në ushtrim të mandatit përfaqësues, të parashikuara shprehimisht në nenet 77 dhe 81 të Kushtetutës dhe, për rrjedhojë, edhe në drejtat e tjera që parashikohen në ligjin e posaçëm për statusin e deputetit. Nëse qasja e Kuvendit do të ishte e drejtë, atëherë kjo dispozitë do të ishte e panevojshme, për sa kohë që masa e përjashtimit ka parashikuar qartësisht se lidhet me pjesëmarrjen në komisione dhe/ose në seancë plenare, çka do të thotë se qëllimi i miratimit të kësaj dispozite ka qenë i ndryshëm nga ai i prapësuar nga subjekti i interesuar, Kuvendi, duke synuar ai të përfshijë edhe aspekte të tjera të veprimtarisë parlamentare në këto ndalime. Për rrjedhojë, përveçse jo proporcionale kjo dispozitë kufizon haptazi edhe parimet kushtetuese të shtetit të së drejtës dhe të hierarkisë së normave juridike.

10. Në vlerësimin tim edhe parashikimet e neneve 5 dhe 6, pika 1, të vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit janë të papajtueshme me Kushtetutën për shkak se nuk respektojnë të drejtën për proces të rregullt ligjor, e cila, siç ka theksuar kjo Gjykatë, gjen zbatim edhe në procedurat administrative dhe veçanërisht në procedura të tilla që kanë të bëjnë me shqyrtimin dhe dhënien e masave me natyrë disiplinore.

11. Sipas nenit 5 të vendimit nr. 126/2023, që ka riformuluar pikat 1 dhe 5 të nenit 65/2 të Rregullores, masa disiplinore e përjashtimit nga komisionet dhe/ose seanca plenare, jepet nga Sekretariati, kurse sipas nenit 6 të vendimit nr. 126/2023, që ka ndryshuar pikën 4 të nenit 65/3, vendimi i Sekretariatit pezullohet me vendim të ndërmjetëm të Byrosë deri në dhënien e vendimit përfundimtar. Asnjë nga këto organe nuk plotësojnë kriteret e të qenit objektive për shkak të përbërjes,

mënyrës se si funksionojnë dhe kuorumit të vendimmarrjes.

12. Sipas nenit 10 të Rregullores, Sekretariati përbëhet nga pesë deputetë, kurse sipas nenit 8, pika 2, të Rregullores, Byroja e Kuvendit përbëhet nga Kryetari i Kuvendit, zëvendëskryetarët, sekretarët e sekretariateve dhe drejtohet nga Kryetari i Kuvendit. Përbërja e Byrosë së Kuvendit pasqyron, për aq sa është e mundur, përbërjen politike të Kuvendit me shumicë e opozitë. Kurse sipas pikës 6 të nenit 65/4 të Rregullores, në rastet e ankimit ndaj masave disiplinore të rënda, sipas neneve 65 dhe 65/1 të Rregullores, Byroja e Kuvendit merr vendim me shumicë votash në prani të më shumë se gjysmës së të gjithë anëtarëve të tij dhe në rast barazie votash, ankimi konsiderohet i rrëzuar dhe masa disiplinore lihet në fuqi. Kjo do të thotë se Byroja mund të marrë vendime edhe vetëm me 3 deputetë, pra lejon hapësirë të vendimmarrjes edhe vetëm me votim të deputetëve të shumicës parlamentare, duke e kthyer në subjektiv këtë organ, për rrjedhojë duke mos dhënë garanci që vendimi i saj është një vendim i paanshëm dhe jopolitik.

13. Për shkak të përbërjes së këtyre organeve të Kuvendit dhe mënyrës se si ato funksionojnë dhe marrin vendime krijohet bindja se dhënia e masave disiplinore të përjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose seanca plenare është një vegël e lënë në duart e shumicës parlamentare dhe një mjet që ajo mund ta përdorë lehtësisht për të asgjësuar tërësisht praninë e pakicës parlamentare (opozitës në veprimtarinë dhe punët e Kuvendit). Edhe pse formalisht këto dispozita parashikojnë të drejtën e deputetëve për t'u dëgjuar dhe zhvillimin e hetimit administrativ, ky proces nuk përmban asnjë garanci për paanshmërinë e organit vendimmarrës gjatë shqyrtimit dhe dhënies së masës disiplinore. Edhe pse u takon organeve të brendshme të Kuvendit të vendosin për dhënien e masave disiplinore dhe shqyrtimin e ankimeve ndaj tyre, në vlerësimin tim formula e përcaktuar me këto ndryshime nuk jep garancitë për një proces të rregullt, ndërkohë që Kuvendi duhet të parashikonte dhe të ngrinte mekanizma të posaçëm në këtë drejtim me qëllim garantimin e të drejtave të pakicës parlamentare edhe gjatë këtij procesi.

14. Në përfundim, bazuar në argumentet e mësipërme, vlerësoj se Gjykata duhej të kishte pranuar kërkesën edhe për nenet 2, 3, 4 (tërësisht), 5 dhe 6, pika 1 të vendimit nr. 126/2023 të Kuvendit,

duke i shfuqizuar ato tërësisht, si të papajtueshme me Kushtetutën.

Anëtare: Sonila Bejtja

MENDIM PJESËRISHT KUNDËR

1. Në gjykimin kushtetues të çështjes të vënë në lëvizje nga një grup prej 45 deputetësh të Kuvendit, në cilësinë e subjektit kushtetues jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, për shfuqizimin e ndryshimeve të Rregullores së Kuvendit si të papajtueshme me Kushtetutën, jam pjesërisht kundër qëndrimit të shumicës, pasi vlerësoj se kërkesa është e bazuar edhe për sa i përket kohëzgjatjes së masës disiplinore të përjashtimit deri në 60 ditë, për rrjedhojë duhej të ishte pranuar edhe për këtë pjesë, duke u shfuqizuar togfjalëshi “ose 60 ditë” në të gjithë tekstin e neneve 2, 3, 4 dhe 5 të ndryshimeve të Rregullores. Në mbështetje të nenit 132, pika 3, të Kushtetutës dhe nenit 72, pika 8, të ligjit nr. 8577/2000, që parashikojnë publikimin e mendimit kundër së bashku me vendimin përfundimtar të Gjykatës, po parashtoj në vijim argumentet që mbështesin qëndrimin tim.

2. Fillimisht, theksoj se i jam bashkuar shumicës për sa u përket çështjeve të juridiksionit, legjitimitetit dhe kufijve të kontrollit kushtetues që ushtron Gjykata në rastin e Rregullores së Kuvendit, për të realizuar ekuilibrin e duhur që duhet të ekzistojë midis parimit kushtetues të autonomisë parlamentare dhe atij të demokracisë përfaqësuese. Po ashtu, kam ndarë të njëjtin qëndrim me shumicën edhe në drejtim të përfundimit dhe arsytimit të saj se neni 4 i ndryshimeve të Rregullores, që ka shtuar në nenin 65/1 të Rregullores, pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikën 9, është në kundërshtim me Kushtetutën, pasi këto parashikime cenojnë të drejtat e deputetit që burojnë nga statusi i tij kushtetues në atë masë sa cenojnë vetë parimin e demokracisë përfaqësuese.

3. Mbi të njëjtat shkaqe dhe arsye që kanë çuar shumicën në vendimmarrjen e saj, unë kam mbajtur qëndrimin për shfuqizimin e shprehjes “ose 60 ditë” në të gjitha dispozitat e ndryshimeve të Rregullores, pasi vlerësoj se kohëzgjatja e masës disiplinore për një afat të tillë është e papajtueshme me parimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes dhe çon, në thelb, në cenimin e parimit të demokracisë përfaqësuese.

4. Në jurisprudencën kushtetuese është pohuar se asnjë dispozitë e Kushtetutës nuk mund të nxirret jashtë kontekstit të saj dhe të interpretohet më vete, pasi çdo dispozitë kushtetuese duhet të interpretohet në mënyrë që të jetë e pajtueshme me parimet themelore kushtetuese, kjo për arsye se të gjitha normat dhe parimet kushtetuese formojnë një sistem harmonik, pa kontradikta të brendshme. Në leximin e Kushtetutës nevojitet harmonizimi i tekstit të saj integral dhe pajtimi i atyre dispozitave që mund të duket se krijojnë përplasje mes tyre (*shih vendimet nr. 36, datë 4.11.2021; nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Ashtu siç pohon shumica, Kuvendi, pavarësisht se gëzon një hapësirë të gjerë lirie për të vendosur rregullat disiplinore për të realizuar funksionalitetin dhe për të ruajtur dinjitetin institucional, nuk mund të cenojë parimin e demokracisë përfaqësuese, duke kufizuar statusin e deputetëve të veçantë. Parimi i proporcionalitetit kërkon që Kuvendi të ndërhyjë për të arritur vetëm objektivat legjitimë të tij, pa shkuar përtej asaj që është e nevojshme, gjë që kërkon prej tij të analizojë dhe të eliminojë efektet negative të ndërhyrjes së tij (*shih paragrafin 49 të vendimit*). Gjithashtu, Kuvendi duhet të mbajë në konsideratë edhe parimin e sigurisë juridike, në kuptimin e qartësisë së normave juridike dhe barazisë para ligjit (*shih paragrafin 51 të vendimit*).

a) Për togfjalëshin “ose 60 ditë” në nenet 2, 3, 4, 5 të ndryshimeve të Rregullores

6. Mbi bazën e parimeve të mësipërme, analiza ime do të ndalet në vlerësimin, fillimisht të përmbajtjes tërësore të masës disiplinore prej “60 ditë” në të gjithë tekstin e aktit dhe në mënyrë më të specifikuar në tekstin e neneve 2, 3, 4 dhe 5 të ndryshimeve të Rregullores, për të vlerësuar nëse parashikimi i këtij afati si pjesë e masës disiplinore më rënduese është i nevojshëm dhe nëse ky afat respekton baraspeshën që duhet të ekzistojë midis parimeve kushtetuese që konkurrojnë në këtë rast, për të vijuar më pas me analizën e neneve të ndryshuara të Rregullores.

7. Ajo që më ndan nga shumica lidhet me vlerësimin se masa disiplinore për përjashtimin deri në “60 ditë” nga pjesëmarrja në komisione dhe seancë plenare, ndonëse i referohet një përshkallëzimi negativ të sjelljes dhe qëndrimit të deputetëve, mbetet në vetvete joproporcionale. Duke e vlerësuar funksionalitetin e Kuvendit si një

parim shumë të rëndësishëm për mbarrëvajtjen e punës/veprimtarisë së tij dhe duke mos vënë në dyshim qëllimin e masave disiplinore në shërbim të këtij funksionaliteti, theksoj se kufiri i masës mbetet rregullatori që përputh qëllimin që synohet të arrihet përmes mjetit që përzgjidhet të përdoret për arritjen e këtij qëllimi. Për të vlerësuar nëse ka një ekuilibër midis parimit për funksionalitet në punimet e Kuvendit dhe masave të propozuara për forcimin e disiplinës, do të shqyrtoj në vijim baraspeshën e këtyre parimeve në raport me llojin e masës dhe kohëzgjatjen e saj. Në ndihmë të kësaj analize, vlerësoj t’i referohem si kufi maksimal (“*etalon*”) për një sjellje të deputetit me natyrë jokushtetuese, kufirit prej gjashtë muajsh të parashikuar nga vetë Kushtetuta në nenin 75, pika 2, shkronja “d”, për rastin e mbarimit të mandatit ose pavlefshmërinë e tij, kur deputeti mungon pa arsye në Kuvend. Ky afat gjashtëmuajor është parashikuar nga Kushtetuta si kufiri fundor dhe “*sanksioni*” fundor i “*ndëshkimit*” për sjelljen e deputetit, në rast se ai nuk e ushtron mandatin kushtetues pa arsye.

8. Nisur nga metodika e shpjeguar më sipër, vlerësoj se nga analiza për proporcionalitetin, në rastin konkret rezulton se masa e përjashtimit nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose seancë plenare deri në 60 ditë, pra deri në dy muaj, si dhe masa e parashikuar nga shkronja “c” e pikës 6 të shtuar që në rast përsëritje të shkeljes dyfishohen masat për shkeljet e parashikuara në pikën 1 të nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores, që i referohet titullit të nenit “Masa disiplinore përjashtim nga pjesëmarrja në komisione dhe/ose në seancë plenare deri në 10 ditë, 30 ditë ose 60 ditë”, e tejkalojnë kufirin e të qenit proporcionale, për shkak se nuk janë ndërtuar në përpjesëtim të drejtë me shkeljen, ndërkohë që rezulton të jenë shumë më të ashpra në raport me qëllimin e synuar. Gjuha e përdorur nga ligjvënësi në përmbajtjen e normës që i referohet pikës 1 të nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores, që ka shtuar përmbajtjen e nenit 65/1 të Rregullores (duke përcaktuar tre llojet e afateve të kohëzgjatjes së masës), lë shteg për keqinterpretim dhe krijon hije paqartësie, duke shtruar edhe pyetjen: nëse dyfishimi e prek edhe afatin 60-ditor apo jo? Megjithatë, pavarësisht nëse shtrihet dyfishimi ose jo mbi të gjitha afatet e kohëzgjatjes së masës, rezultati do të ishte një përjashtim nga punimet e Kuvendit për 60 ditë/dy muaj ose 90 ditë/tre muaj (sepse masës prej 60 ditësh mund t’i shtohen edhe 30 ditë të tjera) dhe,

për rrjedhojë, në analizën time, të dyja këto masa në totalin e tyre shkojnë në mënyrë tepër të krahaseshme pranë kufirit prej gjashtë muajsh të parashikuar nga Kushtetuta (përkatësisht 1/2 ose 1/3) si *kufiri fundor më i ashpër i mundshëm i masës* për shkelje të rëndë që mund të kryhet nga një deputet, e cila çon deri në humbjen përfundimtare të mandatit.

9. Për rrjedhojë, në kushtet e analizës së mësipërme vlerësoj se tejkalohet masa e proporcionalitetit, pasi nuk respektohet përpjesëtimi i drejtë për marrjen e masës disiplinore në varësi të shkeljes. Në analizën time, afati gjashtëmuajor mbetet kufiri maksimal i ashpërsisë, i cili passjell edhe pasojën më të ashpër që lidhet me heqjen përfundimtare ose totale të mundësisë për të ushtruar mandatin e deputetit. Në rastin e ndryshimeve ligjore në Rregulloren e Kuvendit dhënia e një mase disiplinore që mund të shkojë deri në një të tretën (*dy muaj*) ose deri në gjysmën (*tre muaj*) e *sanksionit fundor kushtetues*, përbën në vetvete një mjet joproporcional, i cili cenon mandatin përfaqësues të deputetit, për rrjedhojë, në thelb, cenon vetë parimin e demokracisë përfaqësuese. Në rastin më të mundshëm, shkronja “c” e pikës 6 të nenit 4 të ndryshimeve të Rregullores do të duhej të kishte një referim te pika 2 e këtij neni dhe jo tek pika 1 e tij dhe në një rast të tillë Kuvendi duhet ta rikonsideronte formulimin e kësaj pike.

10. Lidhur me sa më sipër, vlerësoj se sjellja e deputetit që do të justifikonte masën e një përjashtimi nga Kuvendi më të gjatë se 30 deri/mbi 60 ditë, në thelb e prish baraspeshën me parimin e respektimit/rikthimit të funksionalitetit të Kuvendit. Kapërcimi i këtij kufiri sjelljeje me dhunë të shtuar, mund të tregojë se nuk jemi më para një shkeljeje me karakter të brendshëm organizativ dhe administrativ, por para një veprimi/sjelljeje me natyrë penale në drejtim të cenimit të pasurisë, të jetës dhe shëndetit të personave të pranishëm në seancë/komision. Në një rast të tillë, Kuvendi duhet të ndjekë mjetet dhe rrugët e tjera ligjore, procedurën përkatëse në një procedurë penale që i kapërcen kufijtë e një gjykimi me natyrë administrative, me synimin e vetëm: mbarëvajtjen dhe funksionalitetin e punimeve të Kuvendit ose komisioneve të tij.

b) Për nenin 4, pika 2, në pjesën që ka shtuar pikën 7, shkronja “a”, në nenin 65/1 të Rregullores

11. Fillimisht theksoj se i jam bashkuar shumicës dhe kam ndarë të njëjtin qëndrim me të edhe për arsyetimin dhe përfundimin se neni 4 i ndryshimeve të Rregullores, në pjesën që shton në nenin 65/1 të Rregullores pikën 6, shkronja “a”, pikën 7, shkronjat “b” dhe “c” dhe pikën 9 të Rregullores, është në kundërshtim me Kushtetutën, ndaj duhet të shfuqizohet.

12. Ndërsa lidhur me shkronjën “a” të pikës 7, që parashikon se kur deputeti manifeston sjellje të lidhura me përdorimin e lëndëve piroteknike, ngjyruese, tymuese, brenda sallës ose mjediseve të punës së Kuvendit, jepet masa disiplinore e pezullimit deri në 60 ditë, e cila dukshëm mbetet pezull, për sa kohë bie afati i masës “60 ditë” në pjesën hyrëse të dispozitës, mendoj se Kuvendi, me qëllim parashikimin e këtyre sjelljeve si masa disiplinore në funksion të funksionalitetit të veprimtarisë së tij, duhet t’i integrojë ato në mënyrë që të vijë në përputhshmëri me shkronjës “a” të pikës 1 të nenit 65/1 të Rregullores. Vlerësoj se listimi i kësaj shkronje mbetet me rëndësi dhe përmbajtja e saj e justifikon qëllimin për shkak të evidentimit në praktikën e Kuvendit të sjelljeve që synojnë prishjen e funksionalitetit të tij, ndaj e vetmja pjesë që duhet ridraftuar është ajo që lidhet me kohëzgjatjen e masës. Për rrjedhojë, vlerësoj se kjo dispozitë, lidhur me këtë rast të parashikuar nga shkronja “a” e pikës 7, duhet të zbërthehet e lidhur me rastin e “*përdorimit të dhunës*” të dhënë në mënyrë të përgjithshme në shkronjën “a” të pikës 1 të nenit 65/1 të Rregullores.

13. Në përfundim të këtij arsyetimi, vlerësoj se kërkesa duhej të ishte pranuar pjesërisht, duke shfuqizuar edhe togfjalëshin “ose 60 ditë” në përmbajtjen e neneve 2, 3, 4 dhe 5 të ndryshimeve të Rregullores, si të papajtueshëm me Kushtetutën, ndërkohë që ajo duhej të ishte rrëzuar për pjesën tjetër si e pabazuar.

Anëtare: Marjana Semini

VENDIM
Nr. 55, datë 10.7.2024

NË EMËR TË REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë,
e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Elsa Toska	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Sandër Beci	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Ilir Toska	anëtar,

me sekretare Blerina Çinari, në datat 21.6.2024 dhe 25.6.2024, mori në shqyrtim në seancë plenare publike çështjen nr. 4 (Nj) 2024 të Regjistrit Themeltar, që u përket:

KËRKUES: Jo më pak se një e dhjeta e deputetëve të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë,

Jo më pak se një e pesta e deputetëve të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë,

të përfaqësuar nga deputeti Gazmend Bardhi dhe avokati Marash Logu, me autorizim.

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga avokate Artemida Hoxhaj, me autorizim.

Deputetja Olta Xhaçka, përfaqësuar nga avokati Genci Çifligu, me prokurë.

OBJEKTI: Kundërshtimi i vendimit nr. 41/2024, datë 11.4.2024, të Kuvendit të Shqipërisë, “Për mosdërgimin e mocionit në Gjykatën Kushtetuese” dhe deklarimi i këtij vendimi si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Zgjidhja e konfliktit të kompetencave ndërmjet Kuvendit të Shqipërisë dhe subjektit kushtetues në konflikt, jo më pak se 1/10 e deputetëve, duke përcaktuar mënyrën kushtetuese konkrete se si zgjidhet ky konflikt dhe se si ushtrohet e drejta kushtetuese e pakicës parlamentare (një të dhjetës së deputetëve) për të mos u penguar mocioni i saj nga Kuvendi në kushtet e mosverifikimit të pengesave formale, në kushtet kur mazhoranca, me votim, ka vendosur moszbatimin e vendimit nr. 1, datë 23.1.2023, të Gjykatës Kushtetuese, dhe kjo mund të ripërsëritet në të ardhmen.

Interpretimi përfundimtar i neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 4, 7, 70, 71, 73, 124, 131, pika 1, shkronja “ç”, 132 dhe 134 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); nenet 27, 49, 50, 51 dhe 66 e vijues, të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Ilir Toska, mori në shqyrtim pretendimet e kërkuësve, jo më pak se 1/10-ta e deputetëve dhe jo më pak se 1/5-ta e deputetëve të Kuvendit të Republikës së Shqipërisë (*kërkuësit*), të cilët kanë kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet e subjekteve të interesuara, Kuvendit të Republikës së Shqipërisë (*Kuvendi*) dhe deputetes Olta Xhaçka, që kanë kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I
Rrethanat e çështjes

1. Më datë 20.6.2022, një grup prej 14 deputetësh të pakicës parlamentare, në cilësinë e subjektit kushtetues jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, i është drejtuar Kuvendit me mocion, sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës, për ndjekjen e procedurës parlamentare për konstatimin e pavlefshmërisë dhe mbarimit të mandatit të deputetes Olta Xhaçka (*mocioni i parë*), duke pretenduar ushtrimin nga kjo e fundit të funksionit të deputetes në kundërshtim me nenin 70, pikat 2 dhe 3, të Kushtetutës, me argumentet se shoqëria tregtare në pronësi të bashkëshortit të saj dhe, për rrjedhojë, edhe të deputetes në fjalë, ka përfutur të drejta pasurore nga pasuri të shtetit.

2. Më datë 1.7.2022, një grup tjetër prej 15 deputetësh, po të pakicës parlamentare, në cilësinë e subjektit kushtetues jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, ka depozituar në Kuvend një kërkesë për mocion drejtuar Këshillit për Rregulloren, Mandatet dhe Imunitetin (*Këshilli për Mandatet*) me të njëjtin objekt dhe argumente mbështetëse (*mocioni i dytë*).

3. Mocionet janë bashkuar, duke u shqyrtuar në një procedurë të vetme nga Këshilli për Mandatet. Në përfundim të shqyrtimit, pakica dhe shumica parlamentare në këtë këshill kanë prezantuar raportet përfundimtare, duke dalë me qëndrime të kundërta rreth plotësimit të kriterëve kushtetuese për dërgimin nga Kuvendi të çështjes në Gjykatën Kushtetuese (*Gjykata*). Raportet i kanë kaluar për shqyrtim seancës plenare të Kuvendit, i cili, me vendimin nr. 83, datë 17.11.2022 (*vendimi nr. 83/2022*), ka vendosur mosmiratimin e raportit të pakicës parlamentare, kurse me vendimin nr. 84, datë 17.11.2022 (*vendimi nr. 84/2022*) ka vendosur miratimin e raportit të shumicës parlamentare, sipas të cilit nuk plotësohen kriteret kushtetuese të parashikuara në nenin 70, pika 3, të Kushtetutës për vënien në lëvizje të Gjykatës, sipas pikës 4 të nenit 70 të Kushtetutës. Në këtë mënyrë Kuvendi nuk e ka dërguar çështjen në Gjykatë.

4. Me kërkesën e datës 18.11.2022, një grup prej 14 deputetësh të Kuvendit, në cilësinë e subjektit kushtetues jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, i është drejtuar Gjykatës për zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencës së krijuar mes këtij subjekti dhe Kuvendit, si rrjedhojë e vendimeve të këtij të fundit nr. 83/2022 dhe nr. 84/2022, si dhe deklarin e tyre të papajtueshme me Kushtetutën (*çështja e parë*).

5. Po në të njëjtën datë, një grup tjetër prej 28 deputetësh të Kuvendit, në cilësinë e subjektit kushtetues jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, i janë drejtuar Gjykatës, duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve nr. 83/2022 dhe nr. 84/2022 të Kuvendit, si të papajtueshme me Kushtetutën dhe konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka (*çështja e dytë*).

6. Për çështjen e parë, me vendimin nr. 1, datë 23.1.2023 (*vendimi nr. 1/2023*), Gjykata ka vendosur pranimin e kërkesës, zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencës ndërmjet Kuvendit dhe subjektit kushtetues në konflikt jo më pak se 1/10-ta e deputetëve dhe shfuqizimin e vendimeve të Kuvendit nr. 83/2022 dhe nr. 84/2022, si të papajtueshme me Kushtetutën. Sipas Gjykatës, çështja e vlerësimit të papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka i takon vlerësimit të Gjykatës, pasi faktet kërkojnë shqyrtimin në themel, në mënyrë që të mund të përcaktohet nëse duhet të klasifikohen në parashikimet e nenit 70, pika 2 ose nenit 70, pika 3, të Kushtetutës. Për rrjedhojë, Gjykata ka vlerësuar

se Kuvendi duhet të kishte pranuar mocionin e kërkuarit dhe t'ia dërgonte asaj çështjen për shqyrtim, në mënyrë që aspektet e pretenduara si papajtueshmëri të mandatit të deputetes t'i nënshtroheshin vlerësimit kushtetues. Vendimi ka hyrë në fuqi më datë 28.2.2023, me botimin e tij në Fletoren Zyrtare nr. 32 të vitit 2023.

7. Për çështjen e dytë, me vendimin nr. 2, datë 23.1.2023 (*vendimi nr. 2/2023*), Gjykata ka vendosur pushimin e gjykimit. Duke konstatuar se çështja kishte në objektin e saj dy kërtime, në lidhje me kërkimin e parë Gjykata ka vlerësuar se ai ka mbetur pa objekt, në kushtet kur vendimet objekt kërkesë ishin shfuqizuar me vendimin e saj nr. 1/2023. Ndërsa për kërkimin e dytë, Gjykata ka vlerësuar se nuk kishte juridiksion për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes sipas pikës 2 të nenit 70 të Kushtetutës, kurse pretendimet sipas pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës kishin marrë përgjigje me vendimin nr. 1/2023, duke vlerësuar se ato përfshiheshin në juridiksionin e saj, por se ky juridiksion nuk ishte aktivizuar ende për sa kohë Kuvendi nuk ia kishte dërguar çështjen asaj. Vendimi ka hyrë në fuqi po më datë 28.2.2023, me botimin e tij në të njëjtën Fletore Zyrtare.

8. Më datë 10.3.2023, bazuar në nenin 87 të Rregullores së Kuvendit, Kryetarja e Kuvendit ia ka përcjellë Këshillit për Legjislacionin vendimet nr. 1/2023 dhe nr. 2/2023 të Gjykatës. Në mbledhjet e këtij këshilli është diskutuar rreth qëndrimit të mbajtur nga Gjykata në këto vendime dhe, në kushtet kur midis përfaqësuesve të pakicës dhe shumicës parlamentare në këshill ka pasur qëndrime të ndryshme për detyrimet e përcaktuara nga Gjykata në vendimet e saj, me shumicën e anëtarëve të tij është vendosur caktimi i një eksperti të së drejtës kushtetuese për t'iu përgjigjur pyetjeve të anëtarëve të këshillit në lidhje me këto vendime. Opinioni i ekspertit u është bërë i njohur anëtarëve më datë 27.6.2023, ndërsa më datë 7.7.2023 këshilli ka përgatitur raportin e tij për zbatimin e vendimeve të Gjykatës për çështjen e mandatit të deputetes Olta Xhaçka, i cili i është dërguar në vijim Kryetares së Kuvendit. Raporti nuk përmbante rekomandime, por vetëm analizë të vendimeve të Gjykatës që bazohet në interpretime të caktuara të normave kushtetuese e ligjore dhe qëndrimeve interpretuese të Gjykatës në lidhje me to. Në raport pakica parlamentare ka mbajtur qëndrimin se çështja duhej

t'i kalonte seancës plenare për të vendosur dërgimin e saj në Gjykatë, ndërsa shumica parlamentare ka mbajtur qëndrimin se përpara se t'i kalonte seancës, çështja duhej të shqyrtohej nga Këshilli për Mandatet, si struktura kompetente e parashikuar nga neni 119/1 i Rregullores së Kuvendit.

9. Këshilli për Mandatet në mbledhjen e datës 8.4.2024 ka diskutuar mocionin për konstatimin e pavlefshmërisë dhe mbarimit të mandatit të deputetes Olta Xhaçka. Në datat 9.4.2024 dhe 10.4.2024, respektivisht, deputetët e pakicës dhe të shumicës parlamentare kanë paraqitur raportet e tyre në lidhje me mocionin dhe zbatimin e vendimit nr. 1/2023 të Gjykatës, ndërsa është kërkuar që çështja t'i kalojë për shqyrtim seancës plenare. Kësaj të fundit, deputetët e pakicës i kanë kërkuar që të vendosë dërgimin e çështjes në Gjykatë, kurse deputetët e shumicës nuk kanë bërë rekomandime.

10. Me vendim të Kryetares së Kuvendit, projektvendimi "Mbi raportet e shumicës dhe pakicës së Këshillit për Rregulloren, Mandatet dhe Imunitetin me objekt konstatimin e pavlefshmërisë dhe të mbarimit të mandatit të deputetes Olta Xhaçka" është bërë pjesë e rendit të ditës së punimeve të Kuvendit të datës 11.4.2024. Në seancën plenare të kësaj date, me vendimin nr. 41/2024, datë 11.4.2024 (*vendimi nr. 41/2024*), Kuvendi, me shumicën e votave, ka vendosur mosdërgimin në Gjykatë të mocionit për papajtueshmërinë e mandatit të deputetes Olta Xhaçka.

11. Më datë 24.4.2024, një grup prej 44 deputetësh të Kuvendit, në cilësinë e subjekteve kushtetuese jo më pak se 1/10-ta dhe jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, i është drejtuar Gjykatës me kërkesë, sipas objektit të saj.

12. Më datë 14.5.2024, Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare publike. Në vijim, në kontekst të rrethanave të rastit dhe referuar edhe kërkesës së kërkuarit, Gjykata konsideroi shqyrtimin e çështjes me përparësi, pas përgatitjes së saj për gjykim, duke garantuar të drejtat procedurale të palëve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

13. **Kërkuarit, jo më pak se 1/10-ta dhe jo më pak se 1/5-ta e deputetëve të Kuvendit**, i janë drejtuar Gjykatës me pretendime të ndryshme mbi

të cilat mbështesin kërkimet e tyre dhe më konkretisht:

13.1 **Kërkuari jo më pak se 1/10-ta e deputetëve** ka pretenduar se vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit ka krijuar *mosmarrëveshje kompetence* mes tij dhe Kuvendit në lidhje me të drejtën për të kërkuar shqyrtimin e papajtueshmërisë me mandatin të deputetes Olta Xhaçka nga Gjykata, duke parashtruar se ai cenon:

13.1.1 *Nenin 70, pika 1, të Kushtetutës*, pasi, duke u fshehur pas parimit të mandatit të lirë (jodetyrues) të parashikuar në nenin 73, pika 1, të Kushtetutës, Kuvendi i ka shtrirë efektet e parimit të mandatit jodetyrues të deputetit për të bërë të paaplikueshëm detyrimin për të zbatuar vendimet e Gjykatës, duke cenuar në këtë mënyrë nenin 132 të Kushtetutës.

13.1.2 *Nenin 70, pika 4, të Kushtetutës*, pasi ka kufizuar të drejtën e jo më pak se 1/10-s së deputetëve për të vënë në lëvizje procesin kushtetues të kontrollit të papajtueshmërisë së mandatit të deputetit. Institucionalizimi i pushtetit të pakicës parlamentare, i materializuar në të drejtën për të vënë në lëvizje Gjykatën, është bërë nga kushtetutëbërësi me qëllim shmangien e qëndrimeve politike nga ana e shumicës parlamentare. Nëse do të pranohej një interpretim i ndryshëm, pakica parlamentare do të diskriminohej në raport me shumicën parlamentare, për sa kohë që ushtrimi i kësaj të drejte kushtetuese do të ishte në diskrecionin e kësaj të fundit.

13.1.3 *Standardin e zbatimit të detyrueshëm të vendimeve të Gjykatës*, të garantuar nga neni 132 i Kushtetutës, nga i cili nuk përjashtohet as Kuvendi. Vendimi i kundërshtuar vendos një precedent të rrezikshëm, pasi krijon puç kushtetues institucional të tillë që vë në pikëpyetje ekzistencën e shtetit demokratik. Neni 4 i Kushtetutës e lë në diskrecionin e organeve shtetërore interpretimin e Kushtetutës dhe mënyrën e zbatimit drejtpërdrejt të saj, por nuk u njeh atyre të drejtën e interpretimit përfundimtar, i cili bëhet nga Gjykata. Edhe pse me vendimin nr. 1/2023 Gjykata ka përcaktuar detyrimin e Kuvendit për t'i dërguar asaj çështjen e vlerësimit të pretendimeve të pakicës parlamentare në lidhje me pajtueshmërinë me mandatin të deputetes Olta Xhaçka për shkaqe që kanë të bëjnë me nenin 70, pika 3, të Kushtetutës, me vendimin nr. 41/2024, duke interpretuar vetë dispozitat kushtetuese, Kuvendi ka vendosur, sërish, mosdërgimin e çështjes në Gjykatë, me qëllim pengimin e zbatimit të vendimit nr. 1/2023 të saj.

Duke keqinterpretuar dispozitat kushtetuese dhe rolin e tij, Kuvendi ka vënë në pikëpyetje autoritetin e Gjykatës, duke i mohuar asaj ushtrimin e kompetencave që i njeh Kushtetuta.

13.1.4. *Parimin e zgjidhjes së konfliktit mes pushteteve përmes drejtësisë kushtetuese*, pasi në mënyrë të përsëritur mazhoranca i ka mohuar pakicës parlamentare të drejtën kushtetuese që t'i drejtohet Gjykatës për zgjidhjen e mosmarrëveshjes, me qëllim sigurimin e ushtrimit të të drejtave të saj. Shqyrtimi nga Gjykata i së njëjtës çështje ndërmjet të njëjtave palë nuk përbën *res judicata*, pasi në rastin konkret bëhet fjalë për pretendime të reja për antikushtetutshmërinë e pretenduar.

13.1.5 *Parimin e ndarjes dhe balancimit ndërmjet pushteteve*, për shkak të mosmarrëveshjes së kompetencave të krijuar midis subjekteve kushtetuese brenda të njëjtut pushtet, jo më pak se 1/10-s së deputetëve, nga njëra anë, dhe Kuvendit, nga ana tjetër. Edhe pse në përmbajtjen e pikës 4 të nenit 70 të Kushtetutës nuk është përdorur termi “*është i detyruar*”, kjo nuk nënkupton se vlerësimi në këtë rast është në kompetencë të Kuvendit. Nëse do të pranohej një pushtet i tillë i pakufizuar i Kuvendit, atëherë parashikimi kushtetues do të zhvishej nga qëllimi i tij, çka do të përbënte abuzim me pushtetin e shumicës.

13.2 **Kërkuesi jo më pak se 1/5-ta e deputetëve** ka kërkuar *interpretimin përfundimtar të neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës*, duke pretenduar se:

13.2.1 Vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit bën të nevojshëm interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese, si dhe të raportit ndërmjet tyre. Gjykata duhet të përcaktojë nëse parimi i mandatit të lirë (jodetyrues), i sanksionuar në nenin 70, pika 1, të Kushtetutës, shtrihet edhe ndaj vendimeve të saj; nëse po, a cenon kjo parimet bazë të shtetit të së drejtës; cili është raporti i kësaj dispozite me nenin 132 të Kushtetutës; a ka deputeti liri të votojë kundër zbatimit të vendimeve të Gjykatës dhe Kushtetutës. Po kështu, Gjykata duhet të përcaktojë se si respektohet e drejta e votës së lirë të deputetit, në kushtet kur neni 70, pika 1, i Kushtetutës përcakton se mandati i deputetit nuk është detyrues; në çfarë forme zbatohet ky parim për zgjidhjen e konfliktit të kompetencave për një mosmarrëveshje konkrete kushtetuese, në kushtet kur Kuvendi ka detyrimin për të çuar në Gjykatë mocionin e jo më pak se 1/10-s së deputetëve; si

sigurohet në këtë rast harmonizimi mes së drejtës së deputetit për mandat jodetyrues dhe së drejtës së jo më pak se 1/10-s së deputetëve për të mos u penguar mocioni i tyre nga Kuvendi në kushtet e mospasjes së pengesave formale, sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës; cili është raporti mes nenit 73, pika 1 dhe nenit 132 të Kushtetutës; a mbulon parimi se “*deputeti nuk mban përgjegjësi për mendimet e shprehura në Kuvend dhe votat e dhëna prej tij në ushtrim të funksionit*” edhe rastet e pengimit ose moszbatimit të vendimeve të Gjykatës; a ka përgjegjësi deputeti, në kuptim të nenit 73, pika 1, të Kushtetutës, kur konstatohet që me dashje vendos me votë për moszbatimin ose pengimin e ekzekutimit të vendimit, sipas kuptimit që i kanë dhënë dispozitat përkatëse të Kodit Penal dhe neni 81 i ligjit nr. 8577/2000.

14. **Subjekti i interesuar, Kuvendi**, ka prapësuar:

14.1 *Për legjitimimin e kërkesës:*

14.1.1 Kërkuesi jo më pak se 1/10-ta e deputetëve nuk legjitimohet, pasi vetëm 8 nga 44 deputetët kërkesë janë të njëjtët që i janë drejtuar Kuvendit me mocion për të cilin në vijim është marrë vendimi nr. 1/2023 i Gjykatës. Deputetët që përfaqësojnë këtë subjekt nuk mund të pretendojnë se janë pjesë e një grupi parlamentar, pasi Kushtetuta nuk e njeh një strukturë të tillë, dhe as se janë deputetë të opozitës ose të së njëjtës force politike, pasi ajo nuk i njeh forcës politike të drejtën për të paraqitur mocion për konstatimin e papajtueshmërisë së mandatit të deputetit.

14.1.2 Edhe kërkuesi jo më pak se 1/5-ta e deputetëve nuk legjitimohet, pasi vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit nuk ka prekur ose cenuar të drejtat e tij, për sa kohë as Kushtetuta, as ligji nuk i kanë njohur të drejtën për nisjen e procedurave parlamentare për dërgimin në Gjykatë të çështjes së konstatimit të papajtueshmërisë së mandatit të deputetit. Për sa kohë që nuk ka një mosmarrëveshje konkrete kushtetuese, kërkuesi nuk legjitimohet të kërkojë *in abstracto* interpretimin e dispozitave kushtetuese.

14.2 *Për pretendimet për vendimin nr. 41/2024 të Kuvendit:*

14.2.1 Kompetenca për të vendosur dërgimin e çështjes në Gjykatë, sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës dhe jurisprudencës kushtetuese, i takon vetëm Kuvendit, i cili nuk është i detyruar të vendosë në këtë mënyrë vetëm për shkak se është

vënë në lëvizje nëpërmjet mocionit. Për sa kohë që Kushtetuta nuk u ka njohur kërkuarve të drejtën për të kërkuar drejtpërdrejt në Gjykatë konstatimin e papajtuësshmërisë së mandatit të deputetit, nuk mund të thuhet se ekziston një mosmarrëveshje kushtetuese mes këtyre subjekteve dhe Kuvendit.

14.2.2 Në zbatim të nenit 70, pikat 3 dhe 4, të Kushtetutës, Kuvendi ka shqyrtuar nëse mocioni i paraqitur nga jo më pak se 1/10-ta e deputetëve plotëson kushtet formale të kërkuara dhe nuk ka analizuar në themel prova ose fakte, kompetencë që i takon Gjykatës. Pretendimet e kërkuarve në rastin konkret kishin të bënin me parashikimet e nenit 70, pika 2, të Kushtetutës dhe të neneve 21 e 24 të ligjit nr. 9367, datë 7.4.2005, “Për parandalimin e konfliktit të interesave në ushtrimin e funksioneve publike”, të ndryshuar (*ligji nr. 9367/2005*), të cilat nuk përfshihen në juridiksionin kushtetues, ndaj Kuvendi nuk mund të vendoste dërgimin e çështjes në Gjykatë. Për rrjedhojë, vendimi objekt kërkesë nuk është në kushtet e moszbatimit të vendimeve të Gjykatës. Arsytet që kanë shtyrë deputetët në marrjen e vendimit nuk mund të thuhet, elaborohen ose diskutohen prej tyre në seancë plenare, për rrjedhojë as të dihen, pasi vetë Gjykata ka përcaktuar se ky lloj mocioni nuk i nënshtrohet debatit parlamentar.

14.3 Për interpretimin e dispozitave kushtetuese:

14.3.1 Pika 1 e nenit 70 të Kushtetutës ka të bëjë me llojin e mandatit përfaqësues të deputetit dhe nuk gjen zbatim në rastin konkret, ndërsa pika 4 e këtij neni ka karakter procedural dhe ka të bëjë me rastin kur një situatë papajtuësshmërie shqyrtohet nga Gjykata. As parashikimet e pikës 2 të nenit 70 të Kushtetutës nuk gjejnë zbatim në çështjen në shqyrtim, ndërsa pika 3 e këtij neni ka të bëjë me rastet kur vetë deputetët kryejnë veprimtari ekonomike që buron nga pasuria shtetërore ose e pushtetit vendor. Pra, parashikimi i kësaj të fundit referon te deputetët dhe jo tek të afërmit ose personat e tjerë të lidhur me ta dhe puna e një të afërmi ose personi tjetër të lidhur me deputetin nuk quhet veprimtari në kuptim të dispozitës kushtetuese. Edhe sipas pikës 4 të nenit 70 juridiksioni i Gjykatës kufizohet vetëm në veprimtarinë që kryen vetë deputeti në mënyrë të drejtpërdrejtë, qasje që mbështetet edhe në analizë të punës përgatitore të komisionit për hartimin e Projektkushtetutës të datës 8.5.1998.

14.3.2 Kur vihet në lëvizje nga jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, Kuvendi shqyrton fillimisht nëse *prima facie* plotësohen kriteret e nenit 70, pika 3, të Kushtetutës për të dërguar çështjen në Gjykatë. Në këto raste Kuvendi nuk është thjesht noter që kthen mocionin në kërkesë për gjykim nga Gjykata, pasi, nëse do të ishte kështu, Kushtetuta do të parashikonte se Kryetari i Kuvendit ose jo më pak se 1/10-ta e deputetëve mund ta depozitonin kërkesën drejtpërdrejt në Gjykatë, pa qenë nevoja të ndiqej një procedurë në Kuvend. Edhe kur çështja rikthehet sërish në Kuvend, ky i fundit, si interpretuesi i parë i normës kushtetuese, vijon të gëzojë kompetencat për vlerësimin *prima facie* të mocionit.

15. Subjekti i interesuar, deputetja Olta Xhaçka, ka prapësuar:

15.1 Për legjitimitimin:

15.1.1 Sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës, subjektit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve i është njohur vetëm e drejta për të paraqitur mocion, i cili, në vetvete, përbën një propozim që i bëhet Kuvendit, i cili ka të drejtën për të vënë në lëvizje Gjykatën. Për rrjedhojë, jo më pak se 1/10-ta e deputetëve nuk përbën subjekt kushtetues, pasi nuk është veshur nga Kushtetuta me kompetenca për të vendosur për çështje konkrete. Neni 134 i Kushtetutës dhe neni 66 i ligjit nr. 8577/2000 i kanë njohur një të drejtë të tillë jo më pak se 1/5-s së deputetëve.

15.2 Për pretendimet në lidhje me vendimin nr. 41/2024 të Kuvendit:

15.2.1 Vendimi i Kuvendit është marrë në përputhje të plotë me Kushtetutën, si për sa i përket kompetencës sipas pikës 4 të nenit 70 të Kushtetutës, ashtu edhe për sa i përket ekzistencës së faktit të parashikuar nga pika 3 e këtij neni. Në rastin konkret nuk provohet ushtrimi prej deputetes i ndonjë veprimtarie fitimprurëse që buron nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor apo fitimi i pasurive të tyre, ndaj, duke mos qenë përpara ndalimeve të pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës, Kuvendi nuk ka kompetencë të dërgojë çështjen në Gjykatë.

15.3 Për interpretimin e dispozitave kushtetuese:

15.3.1 Sipas Fjalorit të Gjuhës Shqipe, me mocion kuptohet një propozim ose kërkesë e një grupi deputetësh, pranimi ose jo i së cilës votohet nga Kuvendi dhe është kompetencë e këtij të fundit. Sipas nenit 70 të Kushtetutës, jo më pak se 1/10-s

së deputetëve i njihet e drejta për të vënë në lëvizje Kuvendin për çështje që lidhen me papajtueshmërinë e mandatit të deputetit, për të cilën duhet të ketë një vendimarrje nga Kuvendi, por ushtrimi i kësaj të drejte nuk përcakton vendimarrjen e këtij të fundit. Kurse pika 3 e nenit 70 të Kushtetutës kërkon që vetë deputeti, me veprimet e tij, të ketë kryer veprimtari fitimprurëse që buron nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor apo fiton pasuri të këtyre organeve dhe jo familjarët e tij, e pranuar edhe nga jurisprudenca kushtetuese.

15.3.2 E drejta që i është njohur pakicës parlamentare për ngritjen e komisioneve hetimore nuk është e njëjtë dhe nuk mund të merret për analogji në rastin konkret. Formulimi “*është i detyruar*” në nenin 77 të Kushtetutës jo vetëm që vendos Kuvendin në një pozicion të veçantë, duke i hequr të drejtën për të vlerësuar vendimarrjen për ngritjen e komisionit hetimor, por institucionalizon pushtetin e pakicës parlamentare. Në ndryshim nga neni 77, pika 2, i Kushtetutës, neni 70, pika 4, i saj nuk e detyron Kuvendin të miratojë mocionin e pakicës dhe të vendosë për dërgimin e çështjes në Gjykatë.

III

Procesi në gjykimin kushtetues

16. Çështja është shqyrtuar në seancë plenare publike në datat 21.6.2024 dhe 25.6.2024, ku pasi ka administruar provat dhe ka dëgjuar konkluzionet përfundimtare të palëve, Gjykata ka deklaruar mbylljen e seancës plenare dhe është tërhequr për vendim.

17. Më datë 8.7.2024, subjekti i interesuar, Kuvendi, ka depozituar një kërkesë për riçeljen e shqyrtimit gjyqësor, me qëllim kërkimin nga Gjykata të një opinionit *amicus curia* nga Komisioni Evropian për Demokraci përmes Ligjit (*Komisioni i Venecias*) në lidhje me raportin midis demokracisë përfaqësuese parlamentare dhe rolit të Kuvendit në rastin e shqyrtimit të mocioneve për papajtueshmërinë e mandatit të deputetit. Mbi këtë bazë, subjekti i interesuar ka kërkuar edhe pezullimin e shqyrtimit të çështjes deri në marrjen e opinionit *amicus curia*.

18. Pas shqyrtimit të kërkesës më datë 10.7.2024, Gjykata, me shumicë votash¹³, vendosi rrëzimin e kërkesës së subjektit të interesuar. Ajo konstatoi se, referuar nenit 44/b të ligjit nr. 8577/2000, disponimi për kërkimin e një opinionit *amicus curia* dhe në këtë kuptim edhe paraqitja e një kërkesë të tillë nga palët, mund të bëhet gjatë shqyrtimit të çështjes, ndërkohë që në rastin konkret seanca plenare ishte mbyllur dhe Gjykata ishte tërhequr për vendim. Nga ana tjetër, Gjykata çmoi se nuk është rasti për riçeljen e seancës plenare sipas nenit 44 të atij ligji, në rrethanat kur kërkesa e subjektit të interesuar nuk kishte të bënte me sqarimin e ndonjë rrethane plotësuese me rëndësi të veçantë për çështjen.

IV

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

19. Gjykata vëren se në rastin konkret kërkesa është nënshkruar nga 44 deputetë që përfaqësojnë njëkohësisht jo më pak se 1/10-n dhe jo më pak se 1/5-n e deputetëve të Kuvendit, të cilët kanë vënë në lëvizje Gjykatën si subjekte të veçanta kushtetuese. Në objektin e kërkesës, por edhe në parashtrimet në seancë plenare, kërkuesi, jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, ka kërkuar deklarimin të papajtueshëm me Kushtetutën të vendimit nr. 41/2024 të Kuvendit dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencave të krijuar nga ky vendim mes këtij subjekti dhe Kuvendit, kurse kërkuesi, jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, ka kërkuar interpretimin përfundimtar të neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1, dhe 132, pika 1, të Kushtetutës.

20. Gjykata konstaton se në thelb të kërkesës është vënë në diskutim fuqia detyruese e vendimit të Gjykatës që ka përcaktuar detyrimin e Kuvendit për të iniciuar një proces kushtetues të kontrollit të papajtueshmërisë me Kushtetutën të mandatit të deputetes Olta Xhaçka, çka ka qenë, sipas kërkuesit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, edhe shkaku i lindjes së mosmarrëveshjes kushtetuese mes palëve, për rrjedhojë, sipas kërkuesit jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, ka sjellë edhe nevojën për interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese. Nisur nga

¹³ Gjyqtarja Sonila Bejtja votoi për pranimin e kërkesës, riçeljen e seancës plenare dhe marrjen e opinionit *amicus curia* nga Komisioni i Venecias.

kjo, për sa kohë kërkimi për interpretimin e disa dispozitave kushtetuese është qartazi në funksion të kërkimit të parë, Gjykata do të ndalet fillimisht në trajtimin e kërkesës së jo më pak se 1/10-s së deputetëve për deklarimin të papajtueshëm me Kushtetutën të vendimit nr. 41/2024 të Kuvendit dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencave mes këtij subjekti dhe Kuvendit.

I. Për kërkesën e subjektit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve

A. Për juridiksionin e Gjykatës

21. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka pohuar se juridiksioni kushtetues e merr përcaktimin e natyrës dhe kufijve të tij drejtpërdrejt nga neni 124 i Kushtetutës, që përcakton funksionin themelor të saj dhe që lidhet me dhënien e drejtësisë kushtetuese nëpërmjet interpretimit përfundimtar të normës kushtetuese, ndërkohë që juridiksioni kushtetues detajohet në dispozitat e tjera të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 2, datë 23.1.2023; nr. 1, datë 23.1.2023; nr. 36, datë 4.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

22. Nenet 124 dhe 132 të Kushtetutës shprehën qartësisht në lidhje me forcën detyruese që vendimet e Gjykatës kanë mbi të gjitha organet kushtetuese, autoritetet publike, duke përfshirë edhe gjykatat. Zbatimi i vendimeve të Gjykatës është detyrim kushtetues (*shih vendimet nr. 10, datë 4.3.2021; nr. 49, datë 3.7.2017; nr. 15, datë 1.3.2017 të Gjykatës Kushtetuese*). Megjithatë, veprimet ose mosveprimet e organeve të përcaktuara në vendimin e Gjykatës për zbatimin e tij, mund të përbëjnë një çështje të re kushtetuese, nëse këto veprime ose mosveprime krijojnë mosmarrëveshje kushtetuese. Me fjalë të tjera, nga moszbatimi i vendimeve të Gjykatës mund të lindë një mosmarrëveshje e re kushtetuese. Por ky përcaktim i “mosmarrëveshjes/çështjes së re” varet nga rrethanat e çështjes, të cilat duhet të përmbajnë elemente të reja që nuk i janë nënshtruar më parë vlerësimit të Gjykatës dhe që i parashtrohen asaj në kontekstin e një çështjeje të re. Gjykata nuk ka juridiksion të shqyrtojë thjesht masën ose mënyrën se si po zbatohet një vendim i saj, nëse këto fakte, që duhet të përbëjnë elemente të reja, nuk janë të lidhura me objektin e një kërkesë të re kushtetuese, të parashtruar gjatë vënies në lëvizje të një gjykimi të ri kushtetues, në mbështetje të nenit 131, pika 1, të Kushtetutës. Kjo do të thotë se, pavarësisht rëndësisë që mund të mbartte një çështje e caktuar, Gjykata nuk mund të vihet kryesisht në lëvizje për të verifikuar nëse organet për të cilat kanë lindur

detyrime nga vendimarrja kushtetuese kanë vepruar në përputhje me atë arsyetim dhe urdhërim, në rast se para saj nuk parashtrohet për zgjidhje një mosmarrëveshje kushtetuese, sipas kompetencave të përcaktuara nga neni 131 i Kushtetutës i lidhur me nenin 124 ose nene të tjera që parashikojnë kompetencën e saj.

23. Në këtë kuptim, neni 70, pika 4, i Kushtetutës ka përcaktuar juridiksionin kushtetues për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të kompetencave, bazuar në nenin 131, pika 1, shkronja “ç”, të Kushtetutës, në rastet kur Kuvendi vendos mosdërgimin në Gjykatë të mocionit të jo më pak se 1/10-s së deputetëve për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetit për shkeljet sipas nenit 70, pika 3, të Kushtetutës (*shih vendimin nr. 1, datë 23.1.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

24. Në rastin konkret Gjykata vëren se me vendimin nr. 1/2023 ajo ka vendosur zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencës së krijuar mes jo më pak se 1/10-s së deputetëve dhe Kuvendit, si rrjedhojë e vendimeve të tij nr. 83/2022 dhe nr. 84/2022 për të mos dërguar në Gjykatë çështjen e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka, duke përcaktuar për Kuvendin detyrimin për dërgimin e çështjes në Gjykatë. Kurse me vendimin nr. 2/2023, Gjykata ka theksuar se juridiksioni i saj për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetit për shkelje të ndalimeve sipas pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës aktivizohet vetëm me vendim të Kuvendit, në rast të një mocioni të 1/10-s së deputetëve. Pas hyrjes në fuqi të këtyre vendimeve, Kuvendi, me vendimin nr. 41/2024, ka vendosur sërish mosdërgimin në Gjykatë të mocionit për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes në fjalë, vendim i cili është bërë shkak për paraqitjen nga kërkuesi të kërkesës objekt shqyrtimi.

25. Për rrjedhojë, për shkak të qëndrimit të Kuvendit të materializuar në vendimin e tij nr. 41/2024, mes subjektit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve dhe Kuvendit është krijuar një konflikt i ri kompetencash. Ky konflikt është konkret dhe ka natyrë kushtetuese, çka ka krijuar një çështje të re kushtetuese, e cila, në referim të nenit 131, pika 1, shkronja “ç”, të Kushtetutës, përfshihet në juridiksionin kushtetues.

B. Për legjitimitimin e kërkesës

26. Kërkuesi jo më pak se 1/10-ta e deputetëve ka pretenduar, në thelb, se si subjekt në konflikt legjitimohet t'i drejtohet Gjykatës për zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencës së krijuar si rrjedhojë e vendimit nr. 41/2024 të Kuvendit.

27. Subjekti i interesuar, Kuvendi, ka prapësuar se subjekti jo më pak se 1/10-ta e deputetëve nuk legjitimohet, pasi kërkesa nuk është nënshkruar nga të njëjtët deputetë që i janë drejtuar Kuvendit me mocion për konstatimin e papajtueshmërisë së mandatit të deputetes Olta Xhaçka, për të cilin në vijim është marrë vendimi nr. 1/2023 i Gjykatës.

28. Subjekti i interesuar, deputetja Olta Xhaçka, ka prapësuar se subjekti jo më pak se 1/10-ta e deputetëve nuk legjitimohet, pasi këtij subjekti, sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës, i është njohur vetëm e drejta për të paraqitur mocion, që, në vetvete, përbën një propozim që i bëhet Kuvendit, i cili ka të drejtën për të vënë në lëvizje Gjykatën. Për rrjedhojë, jo më pak se 1/10-ta e deputetëve nuk përbën subjekt kushtetues, pasi nuk është veshur nga Kushtetuta me kompetenca për të vendosur për çështje konkrete. Neni 134 i Kushtetutës dhe neni 66 i ligjit nr. 8577/2000 i kanë njohur një të drejtë të tillë jo më pak se 1/5-së së deputetëve.

29. Në jurisprudencën e saj, Gjykata është shprehur se grupet e deputetëve, të cilave norma kushtetuese u ka njohur të drejta si entitete, përfshirë edhe të drejtën për të vënë në lëvizje Gjykatën, nuk nënkuptojnë dhe nuk barazohen me organizimin politik të deputetëve apo partive politike që veprojnë brenda Kuvendit, por vetëm ai grupim që e ka ushtruar ose kërkon ta ushtrojë efektivisht këtë të drejtë (*shih vendimin nr. 42, datë 27.12.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Në rastin e një konflikti kompetencash, midis palëve duhet të ekzistojë një marrëdhënie juridike në kuptimin kushtetues dhe nga kjo marrëdhënie të kenë ardhur pasoja të tilla që të kenë shkaktuar mosmarrëveshjen midis tyre (*shih vendimet nr. 42, datë 27.12.2022; nr. 25, datë 8.5.2012 të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë kuptim, Gjykata, bazuar edhe në jurisprudencën e saj, vlerëson se vetëm ai grupim deputetësh që pretendon se është penguar në ushtrimin e një të drejte kushtetuese institucionale lizohet si një entitet i pavarur, i veshur me ato të drejta që kërkon të mbrojë përmes kërkesës kushtetuese.

30. Gjykata ka theksuar se në rastin kur Kuvendi vihet në lëvizje me mocion të Kryetarit ose jo më

pak se 1/10-së së anëtarëve të tij, në kuptim të pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës, ai duhet të vendosë dërgimin e çështjes në Gjykatë, që është organi i vetëm që ka kompetencën të shqyrtojë në themel çështjen dhe të vendosë mbi papajtueshmërinë e mandatit të deputetit (*shih vendimet nr. 1, datë 23.1.2023; nr. 72, datë 7.12.2016; nr. 7, datë 24.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Gjykata vëren se procedura për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka në Kuvend është vënë në lëvizje përmes dy mocioneve të paraqitura nga jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, mocione këto që janë nënshkruar nga 29 deputetë gjithsej. Në vijim, Gjykata vëren se Këshilli për Mandatet ka vendosur t'i shqyrtojë mocionet në një procedurë të vetme parlamentare. Për rrjedhojë, referuar deputetëve konkretë nënshkrues të mocioneve dhe atyre nënshkrues të kërkesës, Gjykata vëren se kërkesa për sa i përket kërkesit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve mban nënshkrimin e të paktën 14 deputetëve të cilët kanë vënë në lëvizje edhe procedurën parlamentare për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka. Për sa më sipër, Gjykata çmon të pabazuar prapësimin e subjektit të interesuar, Kuvendit, për moslegjitimitimin e kërkesit.

32. Gjykata, po ashtu, vëren se në mosmarrëveshjen e re të krijuar për ushtrimin e kompetencës kushtetuese për shkak të vendimmarrjes së kundërshtuar të Kuvendit, kërkuesi jo më pak se 1/10-ta e deputetëve është palë në konflikt. Nisur nga kjo, pretendimet e kërkesit se vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit ka krijuar konflikt kompetence, kanë natyrë kushtetuese dhe të drejtat e pretenduara si të cenuara parashikohen drejtpërdrejt nga Kushtetuta, çka përbën argument të mjaftueshëm për të legjitimuar kërkesin në vënien në lëvizje të gjykimit kushtetues në kuptim të nenit 70, pika 4, të Kushtetutës. Për rrjedhojë, Gjykata çmon të pabazuar prapësimin e subjektit të interesuar, deputetes Olta Xhaçka, për moslegjitimitimin e kërkesit.

33. Për sa më lart, Gjykata vlerëson se kërkuesi jo më pak se 1/10-ta e deputetëve legjitimohet *ratione personae* në lidhje me kërkimin për zgjidhjen e

mosmarrëveshjes së kompetencës së krijuar mes tij dhe Kuvendit¹⁴.

34. Kërkuesi legjitimohet edhe *ratione temporis* në kuptim të nenit 55 të ligjit nr. 8577/2000. Shkaku i lindjes së mosmarrëveshjes së kompetencave mes jo më pak se 1/10-s së deputetëve dhe Kuvendit është bërë vendimi nr. 41/2024 i këtij të fundit, i cili mban datën 11.4.2024, ndërsa kërkesa është paraqitur në Gjykatë më datë 24.4.2024, pra brenda afatit 6-mujor për paraqitjen e kërkesës nga çasti i lindjes së konfliktit.

35. Në lidhje me legjitimitimin *ratione materiae*, kërkuesi jo më pak se 1/10-ta e deputetëve ka pretenduar se vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit ka cenuar nenin 70, pikat 1 dhe 4, të Kushtetutës, standardin e zbatimit të detyrueshëm të vendimeve të Gjykatës, parimin e zgjidhjes së konfliktit mes pushteteve përmes drejtësisë kushtetuese, parimin e ndarjes dhe balancimit të pushteteve, si dhe parimin e ushtrimit të mandatit të deputetit në përputhje me parashikimet kushtetuese, pretendime të cilat *prima facie* përfshihen në juridiksionin kushtetues. Gjykata vlerëson se për sa kohë që mosmarrëveshja e kompetencave mes palëve në konflikt pretendohet se ka ardhur si pasojë e moszbatimit të vendimit të saj nr. 1/2023, ajo do ta analizojë çështjen në kuptim të nenit 70, pika 4, të Kushtetutës të lidhur me nenin 132 të saj.

C. Për themelin e kërkesës

36. Kërkuesi jo më pak se 1/10-ta e deputetëve ka pretenduar se vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit ka kufizuar të drejtën tij për të iniciuar një proces kushtetues të kontrollit të papajtueshmërisë së mandatit të deputetit, duke vënë në diskutim edhe fuqinë detyruese të vendimit nr. 1/2023 të Gjykatës, me të cilin ajo ka përcaktuar detyrimin e Kuvendit për t'i dërguar çështjen e vlerësimit të themelit të pretendimeve të pakicës parlamentare në lidhje me papajtueshmërinë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka, si çështje që i përket juridiksionit kushtetues. Sipas kërkuesit, Kuvendi, duke interpretuar vetë dispozitat kushtetuese, ka miratuar vendimin nr. 41/2024, me të cilin ka

vendosur sërish mosdërgimin e çështjes në Gjykatë, me qëllim pengimin e zbatimit të vendimit të saj nr. 1/2023 me argumentin se deputetët e Kuvendit nuk mund të detyrohen të votojnë siç urdhëron Gjykata. Sipas tij, duke keqinterpretuar dispozitat kushtetuese dhe rolin e tij, Kuvendi ka vënë në pikëpyetje autoritetin e Gjykatës.

37. Subjekti i interesuar, Kuvendi, ka prapësuar se Kushtetuta nuk i ka njohur jo më pak se 1/10-s së deputetëve të drejtën për të kërkuar drejtpërdrejt në Gjykatë konstatimin e papajtueshmërisë së mandatit të deputetit, ndaj nuk mund të thuhet se ekziston një mosmarrëveshje kushtetuese mes këtij subjekti dhe Kuvendit. Po sipas Kuvendit, ai ka ushtruar kompetencën e tij në përputhje me parashikimet e pikës 4 të nenit 70 të Kushtetutës e jurisprudencës kushtetuese dhe vendimi i tij objekt kërkesë nuk është në kushtet e moszbatimit të vendimeve të Gjykatës.

38. Subjekti i interesuar, deputetja Olta Xhaçka, ka prapësuar se në rastin konkret nuk ekziston një mosmarrëveshje kushtetuese, pasi neni 70, pika 4, i Kushtetutës i ka njohur vetëm Kuvendit të drejtën për të vënë në lëvizje Gjykatën në rastin e paraqitjes së një mocioni për papajtueshmërinë me mandatin të deputetit. Sipas këtij subjekti, Kuvendi nuk ka detyrimin për të vendosur në këtë mënyrë vetëm për shkak se është vënë në lëvizje me mocion, ndërkohë që vendimi i tij është marrë në përputhje të plotë me Kushtetutën.

39. Gjykata vlerëson të rritetshëm qëndrimin e saj se vënia në lëvizje e gjykimit kushtetues vetëm për rastin e verifikimit të papajtueshmërisë sipas pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës, konsiderohet një instrument kontrolli ndaj pushtetit ligjvënës që kërkon gjykim, gjë që del jashtë tagrave dhe mundësive të Kuvendit. Në rastet kur vihet në lëvizje, sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës, Kuvendi nuk mund të vërë në diskutim mocionin e paraqitur dhe nuk mund t'ia nënshtrojë atë debatit parlamentar, por vendimarrja e tij është në funksion të legjitimitimit të këtij organi si një nga subjektet që mund të vërë në lëvizje juridiksionin

¹⁴ Gjyqtarët Sonila Bejtja, Sandër Beci dhe Ilir Toska votuan për moslegjitimitimin e kërkuesit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve, me të njëjtat argumente si edhe në qëndrimet e tyre në pakicë në vendimin nr. 1/2023 të Gjykatës. Me këtë qëndrim u bashkua edhe gjyqtarja Holta Zaçaj.

Gjyqtarët Holta Zaçaj dhe Ilir Toska në vijim, duke pasur parasysh se shkaqet në thelb të kërkesës kanë të bëjnë me moszbatimin e vendimit të Gjykatës, mbajtën qëndrimin se kërkesa duhet të trajtohej në themel në drejtëm të natyrës dhe fuqisë detyruese të vendimeve të Gjykatës, sipas përcaktimeve të nenit 132, pika 1, të Kushtetutës.

kushtetues. Kuvendi në këto raste nuk mund t'i hyjë themelit të çështjes, pra vlerësimit nëse veprimet konkrete të pretenduara të kryera nga deputeti janë të papajtueshme me mandatin e tij, sepse në të kundërt do të ndërhynte në kompetencat që kushtetutëbërësi ia ka njohur vetëm Gjykatës (*shih vendimet nr. 1, datë 23.1.2023; nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

40. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka njohur autoritetin kushtetues të pavarur të pakicës parlamentare për të ushtruar kompetencat e parashikuara nga Kushtetuta, të pakufizuar nga vullneti i shumicës (*shih vendimet nr. 1, datë 23.1.2023; nr. 57, datë 23.7.2015; nr. 30, datë 16.5.2014 të Gjykatës Kushtetuese*). Sipas Gjykatës, kushtetutëbërësi e ka ngritur në nivel kushtetues të drejtën e pakicës parlamentare për të kërkuar vënien në lëvizje të Gjykatës, si shprehje të ushtrimit të pushtetit të saj kontrollues ndaj shumicës parlamentare. Duke i dhënë asaj një mbrojtje kushtetuese, kushtetutëbërësi ka evituar ndërhyrjen e shumicës në ushtrimin e kësaj të drejte, si dhe diskrecionin e shumicës në interpretimin dhe vlerësimin e saj rast pas rasti (*shih vendimet nr. 1, datë 23.1.2023; nr. 7, datë 24.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

41. Bazuar në standardet e mësipërme të jurisprudencës kushtetuese, me vendimin nr. 1/2023 Gjykata ka zgjidhur mosmarrëveshjen e kompetencave të krijuar mes jo më pak se 1/10-s së deputetëve dhe Kuvendit, për shkak të rrëzimit nga Kuvendi të mocionit të këtij subjekti për konstatimin e pavlefshmërisë dhe mbarimit të mandatit të deputetes Olta Xhaçka. Gjykata ka ritheksuar në vendimin e saj se verifikimi dhe vlerësimi i kriterëve juridiko-formale të kërkesave të kësaj natyre është një çështje që i përket Kuvendit, kurse vlerësimi i meritës së çështjes, pra nëse me veprimet e tij deputeti në fjalë ka shkelur ndalimin kushtetues të pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës, me pasojë konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit, është një çështje që i përket ekskluzivisht Gjykatës. Në vijim, me vendimin e saj nr. 2/2023 Gjykata ka theksuar se juridiksioni i saj për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetit për shkelje të ndalimeve sipas pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës aktivizohet përmes vendimarrjes së Kuvendit.

42. Gjykata vëren se neni 3 i Kushtetutës parashikon si bazë të shtetit, me detyrën për ta respektuar dhe mbrojtur, edhe rendin kushtetues,

ndërsa sipas nenit 4 Kushtetuta është ligji më i lartë në Republikën e Shqipërisë dhe dispozitat e saj zbatohen drejtpërsëdrejti, me përjashtim të rasteve kur Kushtetuta parashikon ndryshe. Po kështu, sipas nenit 132, pika 1, të Kushtetutës, vendimet e Gjykatës janë përfundimtare dhe të detyrueshme për zbatim.

43. Gjykata ka theksuar se zbatimi i detyrueshëm i vendimeve të saj garantohet nga Kushtetuta, e cila në nenin 132 sanksionon shprehimisht këtë koncept kushtetues. Ato kanë fuqi detyruese të përgjithshme dhe janë përfundimtare dhe, si të tilla, përbëjnë jurisprudencë kushtetuese, për rrjedhojë kanë efektet e forcës së ligjit. Ky efekt detyrues ka të bëjë si me pjesën urdhëruese, ashtu edhe me pjesën arsyetuese të vendimit. Efekti detyrues shtrihet tek argumentet thelbësore të vendimit, që përbëjnë edhe *ratio decidendi*, eliminimi i të cilave do ta bënte vendimin, në tërësinë e tij, të pakuptimtë (*shih vendimet nr. 10, datë 4.3.2021; nr. 49, datë 3.7.2017; nr. 15, datë 1.3.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

44. Ndikimi i padiskutueshëm i vendimeve të Gjykatës është i tillë që iu imponon të gjitha organeve shtetërore fuqinë detyruese të arsyetimit të vendimit të saj (*shih vendimin nr. 17, datë 10.4.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Arsyetimi që përdor Gjykata në vendimet e saj ka forcën e ligjit, çka buron nga autoriteti i këtij organi për të thënë fjalën e fundit në çështjet për të cilat të tjerët tashmë janë shprehur. Çdo qëndrim i kundërt krijon një precedent të rrezikshëm në marrëdhëniet institucionale. Në jurisprudencën kushtetuese është theksuar se nga standardi i detyrueshmërisë së zbatimit të vendimarrjes kushtetuese nuk mund të bëjë përjashtim as vetë Gjykata (*shih vendimet nr. 4, datë 15.2.2021; 78, datë 12.12.2017; nr. 44, datë 29.6.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

45. Gjykata vlerëson të ritheksojë fuqinë detyruese që Kushtetuta u ka dhënë vendimeve të saj, si e vetmja mënyrë e pranueshme për zgjidhjen e drejtë dhe përfundimtare të çështjeve me natyrë kushtetuese. Kjo natyrë e vendimeve të Gjykatës ka të bëjë jo vetëm me autoritetin e këtij organi kushtetues, por njëherazi garanton edhe epërsinë e Kushtetutës, duke detyruar organet e pushtetit publik që veprimtarinë e tyre ta zhvillojnë sipas kompetencave dhe brenda kufijve që ka caktuar vetë Kushtetuta. Moszbatimi i vendimeve të Gjykatës cenon të gjithë strukturën e të drejtave dhe detyrimeve të parashikuara në Kushtetutë, çka do të

përbënte një precedent të rrezikshëm, përveçse një tregues për nivelin e demokracisë dhe shtetin e së drejtës.

46. Në vështrim të standardeve më sipër, Gjykata, në rastin konkret, do të verifikojë nëse Kuvendi ka zbatuar vendimin e saj nr. 1/2023 dhe, mbi këtë bazë, do të vlerësojë mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes së parashtruar para saj.

47. Gjykata vëren se, referuar dokumenteve parlamentare të paraqitura në gjykim, pas hyrjes në fuqi të vendimit të saj nr. 1/2023, me të cilin ajo i ka kërkuar Kuvendit dërgimin asaj të çështjes së papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka, Këshilli për Legjislacionin, i vënë në lëvizje me vendim të Kryetares së Kuvendit, është mbledhur disa herë për të diskutuar në lidhje me zbatimin e vendimit në fjalë të Gjykatës. Anëtarët e pakicës parlamentare në Këshillin për Legjislacionin kanë mbajtur qëndrimin se në vendimin nr. 1/2023 Gjykata i ka dhënë të drejtë pakicës dhe jo shumicës parlamentare, ndaj Kuvendi duhej ta dërgonte çështjen në Gjykatë dhe zbatimin i këtij vendimi, në respektim edhe të nenit 132 të Kushtetutës, nuk mund të pengohej. Sipas tyre, projektvendimi për dërgimin e mocionit për konstatimin e papajtueshmërisë dhe mbarimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka duhej të përfshihej në rendin e ditës të seancës më të parë parlamentare. Kurse sipas kryetares së Këshillit për Legjislacionin, pjesë e shumicës parlamentare, shfuqizimi i vendimeve të Kuvendit nga Gjykata e kthente çështjen në pikën zero, të Këshilli për Mandatet, pasi nuk procedohej automatikisht dhe, sipas qëndrimit të Gjykatës, kërkesa të tilla nuk mund të shqyrtohen pa një vendim të Kuvendit. Në kuadër të shqyrtimit, me propozim të deputetes relatore të çështjes, shumica e anëtarëve ka vendosur marrjen e një opinionin në lidhje me problematikat e konstatuara në vendimet e Gjykatës në raport me jurisprudencën e mëparshme kushtetuese për çështje të papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetit dhe ndryshimet që neni 66 i ligjit nr. 8577/2000 ka pësuar me ligjin nr. 99/2016, duke thirrur për këtë një ekspert të së drejtës kushtetuese, i cili në vijim ka parashtruar opinionin e tij.

48. Në përfundim të diskutimeve, anëtarët e shumicës parlamentare në Këshillin për Legjislacionin kanë mbajtur qëndrimin se përpara se t'i dërgohej seancës plenare të Kuvendit, çështja duhej të shqyrtohej nga Këshilli për Mandatet, si

struktura kompetente e parashikuar nga neni 119/1 i Rregullores së Kuvendit, ndërsa pakica parlamentare ka mbajtur qëndrimin se çështja i duhej dërguar seancës plenare. Në vijim, me vendim të Kryetares së Kuvendit është vendosur thirrja e mbledhjes së Këshillit për Mandatet.

49. Në raportin drejtuar Këshillit të Mandateve, anëtarët e pakicës parlamentare kanë mbajtur qëndrimin se përmes vendimit nr. 1/2023 është vendosur zgjidhja e mosmarrëveshjes së krijuar mes saj dhe Kuvendit, si rrjedhojë e vendimeve nr. 83/2022 dhe nr. 84/2022 të këtij të fundit. Sipas tyre, deputetja Olta Xhaçka ndodhet në kushtet e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit, pasi përmes bashkëshortit të saj ka përfutur pasuri nga pasuria e shtetit, në kundërshtim me nenin 70, pikat 2 dhe 3, të Kushtetutës, çka duhet të sjellë edhe përfundimin e mandatit të saj. Ata kanë vërejtur se Kuvendi verifikon vetëm përmbushjen e kriterëve formale dhe për sa kohë që ato plotësohen, ai ka detyrimin të dërgojë çështjen në Gjykatë. Në përfundim, pakica parlamentare ka vlerësuar se çështja duhej t'i kalonte për shqyrtim seancës plenare, e cila duhej të vendoste dërgimin e çështjes në Gjykatë.

50. Nga ana tjetër, sipas anëtarëve të shumicës parlamentare, në nenin 70, pika 4, Kushtetuta përdor termin “vendos” për Kuvendin, ndërsa në nenin 77, pika 2, termin “i detyruar”, terma të cilët, në këto norma, kanë qartësisht kuptime të ndryshme juridike. Sipas tyre, dallimi ndërmjet këtyre termave ka rëndësi edhe për respektimin e nenit 70, pika 1, të Kushtetutës, sipas të cilit mandati i deputetit nuk është detyrues, çka nënkupton të drejtën e deputetit të ndjekë bindjet e tij. Një gjë e tillë, sipas tyre, është theksuar edhe në vendimin nr. 44, datë 7.10.2011 të Gjykatës, si dhe nga Komisioni i Venecias. Po sipas anëtarëve të shumicës parlamentare, me vendimin nr. 1/2023 Gjykata është shprehur se mocioni është instrument për të vënë në lëvizje Kuvendin për të diskutuar për një çështje dhe se në përfundim është Kuvendi ai që vendos. Pra, këshilli nuk mund të bëjë një vlerësim të ri, pasi në vendimin nr. 1/2023 Gjykata është shprehur se gjatë gjykimit kushtetues të çështjes nuk u verifikua ndonjë pengesë juridiko-formale që mocioni të pengohej nga Kuvendi, në respektim të nenit 132 të Kushtetutës. Nisur nga kjo situatë, sipas tyre, këshilli nuk mund të ushtrojë kompetencën e tij të parashikuar nga neni 119/1 i Rregullores së Kuvendit, ndaj në këto kushte,

çështja mbetet në vlerësimin e seancës plenare, si organi vendimmarrës i Kuvendit.

51. Në seancën plenare të datës 11.4.2024 Kuvendi ka diskutuar projektvendimin “*Mbi raportet e shumicës dhe pakicës së Këshillit për Rregulloren, Mandatet dhe Imunitetin me objekt konstatimin e pavlefshmërisë dhe të mbarimit të mandatit të deputetes Olta Xhaçka*”, ku përfaqësuesi i pakicës parlamentare ka mbajtur qëndrimin se shumica parlamentare ka injoruar vendimin nr. 1/2023 të Gjykatës, kurse përfaqësuesi i shumicës parlamentare ka mbajtur qëndrimin se kur në jurisprudencën e Gjykatës ka qëndrime që bien ndesh me njëri-tjetrin, në kuptim të rolit si sovran, Kuvendi duhet të ketë një qëndrim të vetin. Sipas përfaqësuesit të shumicës parlamentare, nën dritën e arsytimit të Gjykatës, krijohet ideja se kompetenca e Kuvendit në pikën 4 të nenit 70 të Kushtetutës është barazuar me atë në pikën 2 të nenit 77, ku flitet për komisionet hetimore, kur në fakt diferenca në terma është se sipas pikës 4 të nenit 70, Kuvendi “vendos” për dërgimin e çështjes në Gjykatë, ndërsa sipas nenit 77 të Kushtetutës, Kuvendi “është i detyruar” të ngrejë komision.

52. Pas votimit, me vendimin nr. 41/2024, Kuvendi ka vendosur sërish mosdërgimin në Gjykatë të mocionit për papajtueshmërinë e mandatit të deputetes Olta Xhaçka.

53. Gjykata vlerëson fillimisht të risjellë në vëmendje se në vendimin e saj nr. 1/2023, ajo ka konstatuar se gjatë procedurës së vlerësimit të raporteve përfundimtare të paraqitura për diskutim në seancën plenare të datës 17.11.2022 nga kërkuesi dhe shumica parlamentare, me vendimet nr. 83/2022 dhe nr. 84/2022 Kuvendi ka vlerësuar se Gjykata nuk mund të investojë në shqyrtimin e çështjes, pasi nuk bëhej fjalë për veprime konkrete të deputetit që përbëjnë shkelje të nenit 70, pika 3, të Kushtetutës. Në lidhje me këtë qëndrim të Kuvendit, Gjykata ka vërejtur se çështja e vlerësimit të papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes, e cila nëpërmjet bashkëshortit mund të ketë ushtruar veprimtari fitimprurëse që burojnë nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor dhe të ketë fituar pasuri të këtyre, referuar fakteve, nuk i takon vlerësimit të Kuvendit, por vlerësimit të kësaj Gjykate, pasi ato (faktet) kërkojnë shqyrtimin në themel, në mënyrë që të mund të përcaktohet nëse duhet të klasifikohen në parashikimet e nenit 70, pika 2 ose nenit 70, pika 3, të Kushtetutës. Për rrjedhojë, Gjykata ka vlerësuar se Kuvendi duhet të

kishte pranuar mocionin e kërkuesit dhe të dërgonte çështjen për shqyrtim në këtë Gjykatë, në mënyrë që aspektet e pretenduara si papajtueshmëri të mandatit të deputetes Olta Xhaçka t'i nënshtroheshin vlerësimit kushtetues, pasi gjatë gjykimit kushtetues nuk u verifikua ndonjë pengesë juridiko-formale që mocioni të pengohej nga Kuvendi (*shih paragrafët 53, 54 dhe 56 të vendimit nr. 1, datë 23.1.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

54. Referuar sa më lart, Gjykata rithekson se vendimi i saj nr. 1/2023 ka shprehur qartë detyrimin e Kuvendit që me vendim të dërgojë kërkesën për papajtueshmërinë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës para kësaj Gjykate, si organi i vetëm që do të shqyrtojë në themel faktet, për të përcaktuar nëse ato duhet të klasifikohen në parashikimet e pikës 2 ose pikës 3 të nenit 70, të Kushtetutës.

55. Në vijim, duke marrë shkas nga qëndrimet e subjektit të interesuar, si dhe të shumicës parlamentare gjatë procedurës së kundërshtuar, Gjykata çmon të ndalet fillimisht në analizën e parimit të mandatit të lirë (jodetyrues) të deputetit dhe të rolit të Kuvendit, si interpretues i normave kushtetuese, të cilat janë paraqitur nga Kuvendi si shkaqe që përligjin, sipas tij, vendimmarrjen e kundërshtuar në këtë gjykim.

56. Për qëllime të kësaj analize, Gjykata evidenton se normat kushtetuese nuk mund të interpretohen si të izoluar, por duhen parë në harmoni me normat e tjera kushtetuese. Një qëndrim i tillë bazohet në faktin se asnjë dispozitë e Kushtetutës nuk mund të nxirret jashtë kontekstit të saj dhe të interpretohet më vete, pasi çdo dispozitë kushtetuese duhet të interpretohet në mënyrë që të jetë e pajtueshme me parimet themelore kushtetuese, kjo për arsye se të gjitha normat dhe parimet kushtetuese formojnë një sistem harmonik, pa kontradikta të brendshme. Në leximin e Kushtetutës nevojitet harmonizimi i tekstit të saj integral dhe pajtimi i atyre dispozitave që mund të duket se krijojnë përplasje mes tyre (*shih vendimet nr. 36, datë 4.11.2021; nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

57. Në lidhje me pretendimin e Kuvendit se për vendimmarrjen e kundërshtuar ai është bazuar në parimin e mandatit të lirë të deputetit, Gjykata vëren se ai është parashikuar në nenin 70, pika 1, të Kushtetutës, i cili shprehet se deputetët përfaqësojnë popullin dhe nuk lidhen me asnjë

mandat detyrues. Gjykata, në interpretimin e kësaj norme kushtetuese, ka pohuar se deputeti është mbajtës i mandatit të lirë dhe se mandati që i jepet atij ka si qëllim kryesor funksionimin sa më të mirë të parlamentit. Ky parim nënkupton se deputetët nuk i revokohet mandati nga zgjedhësit apo partia politike, ai nuk është i lidhur pas urdhrave të elektoratit dhe ai nuk detyrohet për të qenë apo mbetur pjesë e një grupi parlamentar të caktuar (*shih vendimin nr. 44, datë 7.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese*). Në të njëjtën linjë, Komisioni i Venecias ka pohuar se parimi i mandatit të lirë nënkupton edhe se deputeti mund të ndryshojë forcën politike në të cilën kishte aderuar ose të bëhet i pavarur pa pasur rrezikun e humbjes së mandatit. Mandati i lirë nënkupton, gjithashtu, se deputeti ka hapësirë për të votuar kundër edhe pa kaluar në mënyrë përfundimtare në një forcë tjetër politike (*shih opinionin e Komisionit të Venecias nr. 845/2016 CDL-AD(2019)015, datë 24.6.2019, § 51*).

58. Mbi bazën e këtyre standardeve, Gjykata vlerëson se parimi kushtetues i mandatit të lirë të një deputeti nuk mund të kuptohet si liri absolute e tij, që nuk kufizohet nga Kushtetuta dhe ligjet, për të vepruar në një mënyrë të tillë që Kuvendi të mos jetë në gjendje të zbatojë kërkesat që burojnë nga Kushtetuta dhe të miratojë vendime të papajtueshme me të. Prandaj, Gjykata çmon se parimi i mandatit të lirë (jodetyrues), edhe pse është i zbatueshëm në procedurat parlamentare kur deputetët thirren në votim, nuk nënkupton se liria në votim e deputetit është absolute. Përkundrazi, kjo liri në votim e tij u nënshtrohet kufizimeve që rrjedhin nga parimet e supremacisë së Kushtetutës, të shtetit të së drejtës dhe të kushtetutshmërisë, element i të cilave është edhe detyrueshmëria e zbatimit të vendimeve të Gjykatës. Në këtë kuptim, parimi i mandatit të lirë të deputetit nuk mund të shtrihet në çështjet që kanë të bëjnë me zbatimin e vendimeve të Gjykatës në rastet kur ajo ka përcaktuar për Kuvendin detyrime konkrete që nuk lënë hapësirë vlerësimi për mënyrën e zbatimit nga ana e tij.

59. Për sa i takon rolit të Kuvendit si interpretuesi i parë i normës kushtetuese, Gjykata çmon të ndalet në kufijtë e interpretimit të Kuvendit. Edhe pse në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se Kuvendi shfaqet edhe si interpretuesi i parë i normës kushtetuese (*shih vendimet nr. 16, datë 27.6.2022; nr. 9, datë 1.3.2021 të Gjykatës Kushtetuese*), ky organ mund

të ndërhyjë deri atje dhe vetëm për ato çështje që Gjykata nuk është shprehur, si organi i vetëm që bën interpretimin përfundimtar të Kushtetutës sipas nenit 132 të saj. Nëse kjo ka ndodhur, Kuvendi nuk mund të ushtrojë më rolin e interpretuesit të parë të normës kushtetuese.

60. Për sa më sipër, Gjykata vlerëson se një interpretim i ndryshëm i parimit të mandatit të lirë (jodetyrues) të deputetit dhe të rolit të Kuvendit, si interpretues i normave kushtetuese, në rastin e ekzekutimit të vendimeve të Gjykatës, passjell mundësinë e përplasjes mes dispozitave kushtetuese, krijimin e kontradiktave të brendshme dhe cenimin e harmonisë në sistemin e normave kushtetuese, çka është e palejueshme për rendin kushtetues, pasi vë në dyshim epërsinë e Kushtetutës, rezultat që nuk pajtohet me parimin e shtetit të së drejtës dhe atë të kushtetutshmërisë, të cilat i detyrojnë të gjitha organet e pushtetit publik, përfshirë edhe Kuvendin, që t'i ushtrojnë funksionet e tyre brenda kufijve kushtetues.

61. Bazuar në sa më lart, në rastin konkret, në lidhje me pretendimin për mandatin jodetyrues të deputetit, Gjykata vlerëson se procedura e vendimmarrjes së Kuvendit, që është kundërshtuar në këtë gjykim dhe votimi i deputetëve në atë rast, nuk mund të përligjet me parimin e mandatit jodetyrues të deputetit, për shkak se zbatimi i vendimit të Gjykatës nuk është një çështje politike, rast në të cilin Kuvendi ka hapësirë vlerësimi dhe deputeti gëzon lirinë e zgjedhjes së qëndrimit përmes votimit sipas mandatit të lirë. Nisur nga kjo, Gjykata vlerëson se Kuvendi nuk ka vepruar në përputhje me Kushtetutën për sa kohë çështjen e ekzekutimit të vendimit të saj ia ka nënshtuar vlerësimit të Këshillit për Legjislacionin dhe Këshillit për Mandatet, struktura në të cilat shumica parlamentare ka vënë në dyshim fuqinë detyruese të vendimit të Gjykatës, ka thirrur ekspert të jashtëm dhe, më pas, ka vlerësuar se çështja duhet t'i përcillet për votim seancës plenare, votim në të cilin gjente zbatim parimi i mandatit jodetyrues. Gjykata thekson se zbatimi i vendimit të saj në rastin konkret nuk është një procedurë e zakonshme parlamentare, por një procedurë për ekzekutimin e një detyrimi konkret të lindur prej tij, sikurse është ai për dërgimin asaj të çështjes së papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka të ngritur mbi mocionin e 1/10-s së deputetëve, ndaj

qëndrimi i Kuvendit në këtë drejtim është i pabazuar.

62. Po ashtu, në lidhje me pretendimin për rolin e Kuvendit si interpretues i normave kushtetuese, Gjykata vlerëson se Kuvendi në rastin konkret shfaqet në pozitat e çdo organi/institucioni që është i detyruar të veprojë në përputhje me përcaktimet e vendimit të saj. Ai nuk ka hapësirë për interpretimin e normave kushtetuese, pasi nuk është në pozitat e interpretuesit të parë dhe origjinal të tyre, për sa kohë që për çështjen konkrete është shprehur Gjykata, e cila në vendimmarrjen e saj ka konstatuar se mocioni i jo më pak se 1/10-s së deputetëve plotëson kriteret juridiko-formale për vënien e saj në lëvizje nga Kuvendi, ndaj ky i fundit nuk ka pasur hapësirë për të vlerësuar sërish ato, çka për pasojë bën të pabazuar edhe këtë qëndrim të Kuvendit.

63. Për rrjedhojë, Gjykata arrin në përfundimin se Kuvendi nuk ka respektuar vendimmarrjen e Gjykatës, në kundërshtim me detyrimin kushtetues që buron nga neni 132 i Kushtetutës. Duke mos respektuar këtë detyrim, Kuvendi ka shkaktuar një mosmarrëveshje të re kushtetuese, pasi, përmes vendimmarrjes së tij, ka cenuar të drejtën kushtetuese të jo më pak se 1/10-s së deputetëve për t'iu drejtuar Gjykatës për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes Olta Xhaçka, duke penguar mocionin e tyre pavarësisht mosekzistencës së pengesave juridiko-formale. Ky refuzim i Kuvendit për zbatimin e vendimit të Gjykatës ka çuar në krijimin e një krize kushtetuese që jo vetëm cenon themelet e shtetit demokratik dhe humb besimin e publikut te shteti dhe organet e tij, por vë në diskutim edhe vetë rolin dhe funksionin e Gjykatës.

64. Bazuar në këto konsiderata, Gjykata çmon se pretendimet e subjektit jo më pak se 1/10-ta e deputetëve janë të bazuara, ndaj kërkesa e tij duhet të pranohet, duke zgjidhur mosmarrëveshjen e kompetencës ndërmjet këtij subjekti dhe Kuvendit, shfuqizuar vendimin nr. 41/2024 të Kuvendit si të papajtueshëm me Kushtetutën dhe detyruar Kuvendin për dërgimin në Gjykatë të mocionit për

papajtueshmërinë e mandatit të deputetes Olta Xhaçka.

65. Ndërkohë, Gjykata, në kontekst të rrethanave të rastit dhe në raport me përcaktimet e nenit 66/a, pika 2, të ligjit nr. 8577/2000 në lidhje me afatin maksimal të paraqitjes asaj të kërkesës nga Kuvendi, konsideron të theksojë se shqyrtimi i çështjes nga Kuvendi duhet të bëhet me përparësi, për t'i hapur rrugë ushtrimit nga Gjykata të kompetencave të saj.

II. Për kërkesën e subjektit jo më pak se 1/5-ta e deputetëve

66. Në lidhje me kërkesën e kërkuarit jo më pak se 1/5-ta e deputetëve, për interpretimin përfundimtar të neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës, Gjykata vlerëson se në rastin konkret interpretimi i këtyre dispozitave kushtetuese ka marrë përgjigje në arsyetimin e mësipërm të këtij vendimi, i cili ka mbajtur në konsideratë edhe jurisprudencën e saj të mëparshme. Për rrjedhojë, ajo vlerëson të mos ndalet në analizimin e kriterëve paraprake dhe themelin e çështjes¹⁵.

67. Në përfundim, nisur nga fakti që objekti i këtij shqyrtimi lidhet me kërkime të veçanta të dy subjekteve të ndryshme, ku vetëm njëri kërkim u gjet i bazuar, Gjykata çmon se për sa i përket kërkesës në tërësi, ajo duhet të pranohet pjesërisht.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, shkronja “ç”, si dhe neneve 54, 55, 56, 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

VENDOSI:

1. Pranimin pjesërisht të kërkesës.

2. Zgjidhjen e konfliktit/mosmarrëveshjes së kompetencës ndërmjet Kuvendit të Republikës së Shqipërisë dhe subjektit kushtetues në konflikt jo më pak se 1/10-ta e deputetëve.

¹⁵ Gjyqtarja Elsa Toska mbajti qëndrimin se kërkuari jo më pak se 1/5-ta e deputetëve nuk legjitimohet *ratione personae* as si subjekt në konflikt në mosmarrëveshjen e kompetencës, as për iniciimin e gjykimit kushtetues me objekt papajtueshmërinë e ushtrimit të mandatit të deputetes Olta Xhaçka, qëndrim ky në të njëjtën linjë me Faqe | 17230

qëndrimin në pakicë në vendimin nr. 2, datë 23.1.2023 të Gjykatës. Për rrjedhojë, subjekti kushtetues jo më pak se 1/5-ta e deputetëve nuk legjitimohet as për interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese objekt kundërshtimi.

3. Shfuqizimin e vendimit nr. 41/2024, datë 11.4.2024, “Për mosdërgimin e mocionit në Gjykatën Kushtetuese”, të Kuvendit të Shqipërisë, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

4. Detyrimin e Kuvendit të Shqipërisë për dërgimin në Gjykatën Kushtetuese të mocionit për papajtueshmërinë e mandatit të deputetes Olta Xhaçka.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë, më 10.7.2024.

Shpallur, më 30.7.2024.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Elsa Toska, Ilir Toska, Marjana Semini, Genti Ibrahim

Anëtarë pjesërisht kundër: Sandër Beci, Sonila Bejtja

MENDIM PAKICE

1. Në çështjen me kërkues jo më pak se 1/10-ta e deputetëve të Kuvendit dhe jo më pak se 1/5-ta e deputetëve të tij (*kërkuesit*) bashkohem me qëndrimin e shumicës vetëm për sa i përket pikës 1 të dispozitivit të vendimit, konkretisht pranimin pjesërisht të kërkesës. Kështu, për sa i përket kërkesës së 1/10-s së deputetëve për zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencës mes këtij subjekti dhe Kuvendit, jam kundër qëndrimit të shumicës që ka vendosur për pranimin e kësaj kërkesë, zgjidhjen e konfliktit/mosmarrëveshjes së kompetencës dhe shfuqizimin e vendimit nr. 41/2024 të Kuvendit, si të papajtueshëm me Kushtetutën. Ndërkohë, vlerësoj se duhej të ishte pranuar kërkesa e 1/5-s së deputetëve për interpretimin e dispozitave kushtetuese, ndërsa kërkimi i këtij subjekti kushtetues për konstatimin e papajtueshmërisë me nenin 70, pika 3, të Kushtetutës të mandatit të deputetes Olta Xhaçka duhej të ishte shqyrtuar në themel. Argumentet e mia në këtë drejtim janë të njëjta me ato të parashtruara në qëndrimin në pakicë që kam shprehur në vendimin nr. 1/2023 të Gjykatës, për sa i përket legjitimitetit të 1/10-s së deputetëve, si subjekt kushtetues. Ndërsa, për sa i takon legjitimitetit të 1/5-s së deputetëve për interpretimin e dispozitave kushtetuese, argumentet

e mia mbështeten në jurisprudencën e konsoliduar të kësaj Gjykate. Në mbështetje të nenit 132, pika 3, të Kushtetutës dhe nenit 72, pika 8, të ligjit nr. 8577/2000, që parashikojnë publikimin e mendimit të pakicës së bashku me vendimin përfundimtar të Gjykatës, parashtoj në vijim më në detaj argumentet që mbështesin qëndrimin tim kundër në çështjen konkrete.

2. Kështu, më datë 24.4.2024, Gjykata është vënë në lëvizje nga kërkuesit, ku 1/10-ta e deputetëve ka kërkuar, në thelb, zgjidhjen e konfliktit të kompetencës së krijuar, si rrjedhojë e moszbatimit nga Kuvendi të vendimeve nr. 1/2023 dhe nr. 2/2023 të Gjykatës, përmes të cilave ishte përcaktuar detyrimi i këtij organi për dërgimin në Gjykatë të çështjes së papajtueshmërisë së mandatit të deputetes Olta Xhaçka, në mungesë të pengesave juridiko-formale të mocionit të 1/10-s së deputetëve, si dhe se ishte Gjykata ajo që do të vlerësonte në themel nëse deputetja në fjalë, përmes bashkëshortit të saj, kishte kryer veprimtari fitimprurëse që buronin nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor ose kishte fituar pasuri të këtyre dhe nëse veprimet/mosveprimet e deputetes, përmes bashkëshortit të saj, përbënin shkelje të pikës 2 ose pikës 3 të nenit 70 të Kushtetutës.

3. Në të njëjtën kërkesë, 1/5-ta e deputetëve ka kërkuar interpretimin përfundimtar të neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës, duke pretenduar, në thelb, se vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit e bën të nevojshëm interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese, si dhe se Gjykata duhet të përcaktojë nëse parimi i mandatit të lirë, jo detyrues, të deputetit, i sanksionuar në nenin 70, pika 1, të Kushtetutës shtrihet edhe ndaj vendimeve të saj.

4. Në lidhje me kërkimin e 1/10-s së deputetëve për zgjidhjen e konfliktit të kompetencave, subjektet e interesuara, Kuvendi dhe deputetja Olta Xhaçka, kanë prapësuar se 1/10-ta e deputetëve nuk përbën subjekt kushtetues, pasi nuk është veshur nga Kushtetuta me kompetenca për të vendosur për çështje konkrete. Kompetenca për të vendosur dërgimin e çështjes në Gjykatë, sipas nenit 70, pika 4, të Kushtetutës dhe jurisprudencës kushtetuese i takon vetëm Kuvendit, i cili nuk është i detyruar të vendosë në këtë mënyrë vetëm për shkak se është vënë në lëvizje nëpërmjet mocionit. Në këtë kuptim, nuk mund të thuhet se ekziston një mosmarrëveshje kushtetuese mes këtij subjekti dhe Kuvendit. Po

sipas subjekteve të interesuara, në rastin e deputetes Xhaçka, në zbatim të nenit 70, pikat 3 dhe 4, të Kushtetutës, Kuvendi ka shqyrtuar nëse mocioni i paraqitur nga jo më pak se 1/10-ta e deputetëve plotësonte kushtet formale të kërkuara, pa analizuar në themel prova ose fakte, kompetencë që i takon Gjykatës. Në përfundim ka vlerësuar se pretendimet e ngritura në mocion kishin të bënin me parashikimet e nenit 70, pika 2, të Kushtetutës dhe nenet 21 e 24 të ligjit nr. 9367/2005, të cilat nuk përfshihen në juridiksionin kushtetues, ndaj nuk mund të vendoste dërgimin e çështjes në Gjykatë.

5. Në lidhje me kërkimin e bërë nga subjekti i pakushtëzuar, 1/5-ta e deputetëve, Kuvendi ka prapësuar se, për sa kohë që nuk ka një mosmarrëveshje konkrete kushtetuese, 1/5-ta e deputetëve nuk legjitimohet të kërkojë *in abstracto* interpretimin e dispozitave kushtetuese. Pika 1 e nenit 70 të Kushtetutës ka të bëjë me llojin e mandatit përfaqësues të deputetit dhe nuk gjen zbatim në rastin konkret. Po kështu, as parashikimet e pikës 2 të nenit 70 të Kushtetutës nuk gjejnë zbatim në çështjen në shqyrtim, ndërsa pikat 3 dhe 4 të këtij neni kanë të bëjë me rastet kur vetë deputetët kryejnë veprimtari ekonomike që buron nga pasuria shtetërore ose e pushtetit vendor. Edhe sipas deputetes Olta Xhaçka, pika 3 e nenit 70 të Kushtetutës kërkon që vetë deputeti, me veprimet e tij, të ketë kryer veprimtari fitimprurëse që buron nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor ose të ketë fituar pasuri të këtyre organeve dhe jo familjarët e tij, ndërsa neni 70, pika 4, i Kushtetutës, në ndryshim nga neni 77, pika 2, i saj, nuk e detyron Kuvendin të miratojë mocionin e pakicës dhe të vendosë për dërgimin e çështjes në Gjykatë.

6. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se një mosmarrëveshje kompetence që i paraqitet për zgjidhje, sipas nenit 131, pika 1, shkronja “ç”, të Kushtetutës, duhet të ketë natyrë kushtetuese, në kuptimin që subjektet e përfshira në konflikt të jenë nga ato që njeh Kushtetuta dhe që kompetenca e pretenduar të parashikohet si e tillë. Në këtë mënyrë, gjykimi në Gjykatë përqendrohet, pikësëpari, në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të kompetencës për sa u takon funksioneve të nivelit kushtetues (*shih vendimet nr. 20, datë 4.5.2007; nr. 29, datë 21.12.2006 të Gjykatës Kushtetuese*).

7. Në vendimin për çështjen, shumica ka vlerësuar se, referuar deputetëve konkretë nënshkrues të 2 mocioneve drejtuar Kuvendit për

papajtueshmërinë me mandatin të deputetes Olta Xhaçka dhe atyre nënshkrues të kërkesës drejtuar Gjykatës, 1/10-ta e deputetëve legjitimohet *ratione personae* në kërkesën për zgjidhjen e mosmarrëveshjes së krijuar mes saj dhe Kuvendit, si rrjedhojë e vendimit nr. 41/2024 të këtij të fundit, pasi kërkesa drejtuar Gjykatës mban nënshkrimin e të paktën 14 deputetëve, të cilët kanë vënë në lëvizje procedurën parlamentare për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e mandatit të deputetes. Po sipas gjyqtarëve në shumicë, 1/10-ta e deputetëve legjitimohet edhe *ratione temporis* e *ratione materiae*, pasi kërkesa është paraqitur brenda afatit 6-mujor të parashikuar nga neni 55 i ligjit nr. 8577/2000 dhe pretendimet e parashtruara nga ky subjekt përfshihen në juridiksionin kushtetues (*shih paragrafët 32-35 të vendimit të Gjykatës*). Në lidhje me thelbin e kërkesës, shumica ka vlerësuar se vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit ka shkaktuar një mosmarrëveshje të re kushtetuese, pasi ka cenuar të drejtën kushtetuese të jo më pak se 1/10-s së deputetëve për t’iu drejtuar Gjykatës për konstatimin e papajtueshmërisë së mandatit të deputetes Olta Xhaçka, pavarësisht mosekzistencës së pengesave formale, si dhe ka çuar në krijimin e një krize kushtetuese, çka jo vetëm cenon themelet e shtetit demokratik dhe humb besimin e publikut te shteti dhe organet e tij, por vë në diskutim edhe vetë rolin dhe funksionin e Gjykatës (*shih paragrafin 63 të vendimit*).

8. Në rastin konkret, ashtu siç kam theksuar në mendimin tim të pakicës në vendimin nr. 1/2023 të Gjykatës, vlerësoj se shumica nuk ka arritur të identifikojë kompetencën kushtetuese që i është cenuar 1/10-s së deputetëve dhe se ajo i përket pikërisht këtij grupimi parlamentar, ose të argumentojë se si e drejta e 1/10-s së deputetëve për vënien në lëvizje të Gjykatës për papajtueshmërinë me mandatin të deputetes konvertohet në një kompetencë kushtetuese, e cila në këtë rast është marrë nga Kuvendi, pra është mohuar ose është ushtruar nga vetë ky i fundit. Neni 70, pika 4, i Kushtetutës garanton të drejtën e 1/10-s së deputetëve për të vënë në lëvizje procedurat parlamentare për konstatimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e funksionit nga deputeti dhe jo të drejtën e këtij subjekti për të vënë në lëvizje Gjykatën, kompetencë të cilën dispozita kushtetuese ia ka njohur vetëm Kuvendit. Ndërkohë, krahas Kuvendit, neni 66, pika 2, i ligjit nr. 8577/2000 ia ka

njohur këtë të drejtë edhe 1/5-s së deputetëve, duke parashikuar se për shqyrtimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e funksioneve të deputetëve, Gjykata vihet në lëvizje me kërkesë të Kuvendit ose 1/5-s së deputetëve.

9. Referuar edhe jurisprudencës kushtetuese të mëparshme (përpara vendimit nr. 1/2023 të Gjykatës), 1/10-ta e deputetëve, si subjekt kushtetues, nuk rezulton t'i jetë drejtuar kësaj Gjykate me kërkesë për zgjidhjen e konfliktit të kompetencave në raste të ngjashme që lidhen me papajtueshmërinë e mandatit, duke mos e legjitimuar veten më parë si subjekt në një konflikt të tillë me natyrë kushtetuese. Edhe pse ky subjekt ka marrë pjesë në gjykimin kushtetues në disa çështje që kanë të bëjnë me pajtueshmërinë e mandatit të deputetit, rezulton që ai të jetë thirrur nga Gjykata si subjekt i interesuar (me kërkesë ose kryesisht) në kuptim të nenit 39, pika 1, shkronja "b", të ligjit nr. 8577/2000, si subjekt që ka pasur interes të drejtpërdrejtë në çështje dhe jo si subjekt në mosmarrëveshje për kompetencë, në kuptim të shkronjës "ç" të këtij neni (*shih vendimet nr. 72, datë 7.12.2016; nr. 32, datë 3.6.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

10. Në këtë situatë, vlerësoj se shumica duhej të kishte arsyetuar për elementet e mosmarrëveshjes së kompetencave, si dhe nëse në rastin konkret Kuvendi, si pushtet ligjvënës, kishte vlerësuar dhe vendosur për çështje që janë kompetencë e pakicës parlamentare, në kuptim të përmbajtjes së nenit 70 të Kushtetutës, si dhe nenit 119/1, pika 2, të Rregullores së Kuvendit, i cili i ka njohur Kuvendit kompetencën që, përmes Këshillit për Mandatet, të verifikojë si plotësimin e kërkesave juridiko-formale të mocionit të paraqitur, ashtu edhe nëse mocioni plotëson kriteret e parashikuara në pikën 3 të nenit 70 të Kushtetutës për vënien në lëvizje të Gjykatës, konkretisht nëse vetë deputeti/ja, dhe jo bashkëshorti/ja i tij/saj, ka kryer veprimtari fitimprurëse që burojnë nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor, ose ka fituar pasuri të këtyre. Pra, shumica duhej të bënte një analizë të hollësishme të kompetencës kushtetuese të secilit organ dhe të shkaqeve që kanë krijuar mosmarrëveshjen e pretenduar të kompetencës ndërmjet dy subjekteve kushtetuese, duke qenë se detyrë e kësaj Gjykate është zgjidhja e këtyre mosmarrëveshjeve përmes eliminimit të shkaqeve që i kanë lindur ato. Duke mos përcaktuar se cila është kompetenca kushtetuese e 1/10-s së deputetëve, pra pozicionin e 1/10-s në konfliktin e

pretenduar kushtetues, shumica nuk ka arritur të eliminojë shkaqet e mosmarrëveshjes së pretenduar të kompetencave. Qëndrimi i shumicës për pranimin e kërkesës dhe shfuqizimin e vendimit nr. 41/2024 të Kuvendit, pa përcaktuar nëse ai është marrë në kundërshtim me kompetencat e këtij organi ose me jurisprudencën kushtetuese, e cila ka përcaktuar rast pas rasti se cili është organi kompetent për të vendosur për këtë çështje, përbën devijim nga jurisprudenca e konsoliduar kushtetuese.

11. Në këtë këndvështrim, në çështjen në shqyrtim, çmoj se duhej të ishte vendosur rrëzimi i kërkesës së 1/10-s së deputetëve, pasi, në rastin konkret, Kuvendi ka vepruar në përputhje me kompetencat e veta kushtetuese dhe vendimi nr. 41/2024 nuk rezulton të ketë krijuar mosmarrëveshje kompetencash mes tij dhe 1/10-s së deputetëve. Nga ana tjetër, në përputhje me parashikimet e nenit 134, pika 1, shkronja "c", të Kushtetutës, të drejtën për të nisur kontrollin e papajtueshmërisë së mandatit të deputetit, neni 66, pika 2, i ligjit nr. 8577/2000 ia ka njohur, së pari, Kuvendit dhe, në rast të mosveprimit të tij, një subjekti tjetër që është 1/5-ta e deputetëve, duke parashikuar se për shqyrtimin e papajtueshmërisë në ushtrimin e funksioneve të deputetëve, Gjykata vihet në lëvizje me kërkesë të Kuvendit ose 1/5-s së deputetëve. Pra, vetë ligjvënësi, përmes ndryshimeve të bëra në ligjin nr. 8577/2000 në vitin 2016, ka përcaktuar ushtrimin e së drejtës së 1/5-s së deputetëve të parashikuar në këtë dispozitë ligjore si mënyrën e vetme për të vënë në lëvizje juridiksionin kushtetues në rast se Kuvendi nuk vepron në përputhje me detyrimin kushtetues të përcaktuar në pikën 4 të nenit 70 të Kushtetutës.

12. Po kështu, nuk pajtohem me qëndrimin e shumicës edhe për sa i përket mosshqyrtimit të kërkesës së 1/5-s së deputetëve për interpretimin e neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës. Shumica ka vlerësuar të mos ndalet në analizimin e kriterëve paraprake dhe themelit të çështjes në lidhje me këtë kërkim, pasi ai ka marrë përgjigje në arsyetimin e vendimit, i cili ka mbajtur në konsideratë edhe jurisprudencën e mëparshme kushtetuese (*shih paragrafin 66 të vendimit*).

13. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se 1/5-ta e deputetëve përfaqëson një nga subjektet e parashikuara në nenin 134, pika 1, shkronja "c", të Kushtetutës, që kanë të drejtë të vënë në lëvizje

juridiksionin kushtetues për arsye të një interesi publik, pa u kushtëzuar me një interes subjektiv konkret. Interesi i këtyre funksionarëve publikë për të mbrojtur sistemin normativ dhe parimet shtetformuese, si, konstitucionalizmi, shteti i së drejtës, demokracia, dinjiteti njerëzor, barazia sociale etj., të shpalosura në Kushtetutë, nuk është i kushtëzuar (*shih vendimet nr. 7, datë 24.2.2016; nr. 29, datë 30.6.2011; nr. 24, datë 9.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

14. Po sipas Gjykatës, interpretimi i ligjit themelor të shtetit është funksioni kryesor i saj dhe ajo e ushtron këtë kompetencë sa herë që vihet në lëvizje për t'u shprehur për një nga çështjet e parashikuara në nenin 131 të Kushtetutës dhe në normat e tjera kushtetuese, sepse gjatë këtij kontrolli është i nevojshëm, në çdo rast, interpretimi i kuptimit të normave kushtetuese që lidhen me çështjen konkrete në shqyrtim (*shih vendimet nr. 29, datë 30.6.2011; nr. 24, datë 9.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. Interpretimi i ligjit themelor, përveçse një kompetencë e veçantë e Gjykatës, e cila i trajton çështje të tilla si kërkesa të mëvetshme, kryhet edhe në çdo rast tjetër kur ajo vepron në kuptim të kompetencave kushtetuese sipas nenit 131 të Kushtetutës, që ushtrohen në zbatim dhe interpretim të normës kushtetuese, që do të thotë edhe pa qenë nevoja të vihet në lëvizje me kërkesë të veçantë. Në jurisprudencën e saj në këtë drejtim Gjykata ka përcaktuar kritere të veçanta nga rastet e tjera, duke theksuar se në kuptim të nenit 124 të Kushtetutës duhet të plotësohen disa kushte: *së pari*, norma që kërkohet të interpretohet duhet të jetë e paqartë dhe si pasojë e kësaj paqartësie që ajo mbart dhe kuptimit që i është dhënë ka lindur një “problem/mosmarrëveshje kushtetues/e; *së dyti*, kërkohet të ekzistojë një marrëdhënie e ngushtë ndërmjet normës konkrete kushtetuese dhe fakteve, mosmarrëveshjeve ose çështjeve të përcaktuara konkretisht në një ose disa akte të organit kompetent, si pasojë e zbatimit ose kuptimit të padrejtë të kësaj norme kushtetuese; *së treti*, kërkohet që organet, të cilat zbatojnë normën kushtetuese, të kenë mbajtur qëndrimin e tyre për kuptimin/interpretimin e kësaj norme. Qëndrimet e mbajtura nga një organ për interpretimin e normave konkrete të Kushtetutës, që shprehen nëpërmjet vendimeve të këtij organi, janë të mjaftueshme për kryerjen e një interpretimi përfundimtar (*shih vendimet*

nr. 29, datë 30.6.2011, nr. 24, datë 9.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

16. Në këndvështrim të kësaj jurisprudence, në çështjen në shqyrtim vlerësoj se, pikësëpari, shumica duhej të kishte arsyetuar dhe vlerësuar legjitimitimin e 1/5-s së deputetëve për interpretimin e dispozitave kushtetuese. Kjo për shkak se, jo vetëm që në vendimin nr. 2/2023 të Gjykatës, në thelb, shumica ka mbajtur qëndrimin se ky subjekt kushtetues nuk legjitimohet të vërë në lëvizje Gjykatën për papajtueshmërinë me nenin 70, pika 3, të Kushtetutës të mandatit të deputetit, pasi juridiksioni i Gjykatës për shkelje të kësaj pike aktivizohet vetëm me kërkesë të Kuvendit (*shih paragrafin 34 të vendimit nr. 2, datë 23.1.2023 të Gjykatës Kushtetuese*), por edhe për faktin se, në çështje të ngjashme për interpretimin e dispozitave kushtetuese, ka vlerësuar se 1/5-ta e deputetëve nuk legjitimohet t'i drejtohet Gjykatës as për zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje kushtetuese në të cilën nuk është palë ose e cila nuk cenon ushtrimin e funksioneve të saj (*shih vendimin nr. 273, datë 20.12.2023 të Mbledhjes së Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese*), pavarësisht se jurisprudenca e mëparshme kushtetuese e ka legjitimuar këtë subjekt për të kërkuar interpretimin e dispozitave kushtetuese, pa pasur nevojë të argumentojë dhe justifikojë interesin e saj në çështje konkrete (*shih vendimet nr. 18, datë 14.5.2003; nr. 75, datë 19.4.2002; nr. 28, datë 21.2.2002 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Në referim të rastit konkret, vetë shumica ka pranuar se mosveprimi i Kuvendit për zbatimin e vendimeve nr. 1/2023 dhe nr. 2/2023 të Gjykatës ka çuar në krijimin e një mosmarrëveshjeje kushtetuese. Pikërisht për këtë shkak, duke qenë se Kuvendi dhe pakica parlamentare kanë mbajtur qëndrime të ndryshme në lidhje me përcaktimet e dispozitave kushtetuese, në kërkesën drejtuar Gjykatës 1/5-ta e deputetëve ka kërkuar interpretimin përfundimtar të tyre. Sipas 1/5-s së deputetëve, vendimi nr. 41/2024 i Kuvendit ka cenuar të drejtën e pakicës parlamentare për t'iu drejtuar Gjykatës për çështje të papajtueshmërisë së mandatit të deputetit, ndërsa sipas Kuvendit, ai nuk është i detyruar të dërgojë çështjen në Gjykatë në çdo rast, pasi detyrimi i deputetëve për të vendosur në mënyrë formale, duhet të shihet në pajtueshmëri ose jo me paragrafin 1 të nenit 70, sipas të cilit mandati i deputetit nuk është i detyrueshëm. Në këto kushte, Gjykata duhej të bënte interpretimin

përfundimtar të neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës.

18. Duke qenë se plotësoheshin të tria kriteret e vendosura nga Gjykata për interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese, pasi kishte lindur një mosmarrëveshje kushtetuese, ndërmjet normave kushtetuese që kërkoheshin të interpretoheshin dhe mosmarrëveshjes kushtetuese ekzistonte një lidhje e ngushtë dhe subjektet në konflikt kishin mbajtur qëndrimet e tyre për kuptimin e normave kushtetuese, çmtoj se 1/5-ta e deputetëve kishte arritur të justifikonte nevojën për një interpretim përfundimtar nga Gjykata, vendimi i së cilës do të ishte detyrues për zbatim në këtë rast.

19. Krahas faktit se, referuar jurisprudencës kushtetuese, e drejta e 1/5-s së deputetëve për të kërkuar interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese lidhet pikërisht me rolin që ky subjekt ka në mbrojtjen e interesit publik, pa u kushtëzuar me një interes subjektiv konkret dhe se vetë Gjykata, në jurisprudencën e saj, ka analizuar arsyet se përse ky grupim vjen në këtë gjykim në ndryshim nga çdo grupim tjetër parlamentar, pa pasur nevojë të argumentojë dhe justifikojë interesin e tij në çështjen konkrete, ky qëndrim i imi mbështetet edhe në faktin se, në rastin konkret, kërkitimi për zgjidhjen e konfliktit të kompetencave ndërlidhej me interpretimin e dispozitave kushtetuese dhe jo *vice versa*, ndaj kërkesa e 1/5-s së deputetëve për interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese nuk duhej të ishte shmangur nga analiza dhe arsyetimi i vendimit.

20. Po në këtë drejtim, çmtoj të vë në dukje se, në lidhje me këtë kërkitim të 1/5-s së deputetëve, konkretisht interpretimin e neneve 70, pikat 1 dhe 4, 73, pika 1 dhe 132, pika 1, të Kushtetutës, shumica ka arsyetuar se ai ka marrë përgjigje në vendim, i cili ka mbajtur në konsideratë edhe jurisprudencën kushtetuese. Në ndryshim nga shumica, vlerësoj se, pavarësisht jurisprudencës së mëparshme të Gjykatës për interpretimin e nenit 70, pika 4, të Kushtetutës, çështja kërkonte interpretim përfundimtar në këndvështrim të raportit mes kësaj dispozite kushtetuese, e cila përcakton detyrimin e Kuvendit për dërgimin në Gjykatë të mocionit të 1/10-s së deputetëve për papajtueshmërinë me

pikën 3 të nenit 70 të Kushtetutës të mandatit të deputetit, me parashikimet e pikës 1 të nenit 70 të Kushtetutës, që përcakton parimin e mandatit jodetyrues të deputetit. Nga ana tjetër, vlerësoj, gjithashtu, se arsyetimi i përdorur nga shumica në vendim për këtë kërkitim të 1/5-s ka evituar dhënien e një përgjigjeje në lidhje me legjitimitimin e këtij subjekti kushtetues, ndërkohë që duhet të kishte mbajtur qëndrim të arsyetuar në këtë drejtim.

21. Përveçse për sa më lart, krahas interpretimit përfundimtar të normave kushtetuese, në pretendimet e këtij subjekti është pasqyruar edhe kërkitimi për konstatimin e papajtueshmërisë me Kushtetutën të mandatit të deputetes Olta Xhaçka. Ashtu siç theksova edhe më sipër (*shih paragrafin 11*), neni 66, pika 2, i ligjit nr. 8577/2000 i ka parashikuar dy subjekte që mund të vënë në lëvizje Gjykatën për shqyrtimin e papajtueshmërisë me mandatin të deputetit, konkretisht Kuvendin dhe, në rast të mosveprimit të tij, edhe 1/5-n e deputetëve. Po kështu, e drejta e 1/5-s e përcaktuar në këtë dispozitë të ligjit është pranuar në gjykim edhe nga përfaqësuesi i deputetes Olta Xhaçka. Ndaj, në këto kushte, krahas kërkitimit për interpretimin e dispozitave konkrete të Kushtetutës, në vendim shumica duhej të kishte dhënë përgjigje edhe për këtë kërkitim. Mungesa e një arsyetimi të shumicës në këtë drejtim dhe mosdhënia përgjigjeje në thelb të kërkitimit të 1/5-s së deputetëve në lidhje me papajtueshmërinë e mandatit të deputetes Olta Xhaçka do të krijonte një *impasse* të tillë, i cili do të përktehej në një krizë kushtetuese.

22. Në përmbledhje të sa më sipër, në rastin konkret, çmtoj se Gjykata duhej të kishte vendosur rrëzimin e kërkesës së 1/10-s së deputetëve për zgjidhjen e mosmarrëveshjes së kompetencës, pasi, ashtu siç parashtrova më lart, nuk ndodhemi përpara një konflikti kompetencash (*shih paragrafët 10–11*), ndërkohë që duhej të kishte pranuar kërkesën e 1/5-s së deputetëve për interpretimin përfundimtar të dispozitave kushtetuese, si subjekt i pakushtëzuar për vënien në lëvizje të Gjykatës, si dhe të kishte dhënë përgjigjeje për pretendimet e këtij subjekti në lidhje me mandatin e deputetes Olta Xhaçka.

Anëtare: Sonila Bejtja

Formati 61x86/8

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2024

Adresa: Rr. “Nikolla Jorga”, Tiranë
Tel./fax: +355 4 24 27 004 Tel.: +355 4 24 27 006

Çmimi 1168 lekë

Vulosur elektronikisht nga Qendra e Botimeve
Zyrtare
Date: 2024/08/07 14:53:36 +02'00'
d817eeddd4564babb2fbcc59fa582c0202408071
4532529031